IURI DOLGUŞIN

GENERATORUL DE MINUNI

Cuvânt înainte

Romanul ştiinţifico-fantastic „Generatorul de minuni ’ al lui I. Dolguşin, publicat înainte de război, în revista „Tehnika molodioji”, s-a bucurat de un mare succes, marcând o etapă importantă în dezvoltarea literaturii ştiinţifico-fantastice sovietice. De aceea salutăm iniţiativa „Trudrezervizdatului” care publică o ediţie nouă, completată şi revăzută a romanului.

În ciuda nemaipomenitului ritm de dezvoltare a ştiinţei şi tehnicii în anii de după război, ideile de bază ale romanului nu s-au învechit de loc. Mai mult decât atât, unele dintre de, uitate pentru o vreme în perioada 1940—1950, intră acum în rândul celor mai interesante şi promiţătoare probleme ale contemporaneităţii.

Biocurenţii creierului şi ai nervilor, radiaţiile activităţii vitale a omului şi animalelor în momentul de faţă nu sunt folosiţi numai în medicină ca mijloc de diagnoză. Există acum posibilitatea tehnică reală de a dirija cu ajutorul biocurenţilor l*aparate complexe. Această realizare a ştiinţei şi a tehnicii aduce orbilor vedere, auz fin surzilor, invalizilor mâini şi picioare care funcţionează minunat... Iar în viitor, perspective imense de dirijare la distanţă a întregii tehnici a muncii şi vieţii.*

iophâî AOJiryuiMH

rq

Tpyape3epB» 3AaT – 195®

„Generatorul de minuni” este un roman amplu, bogat în date ştiinţifice, dinamic şi pasionant, valoros prin năzuinţa de a cunoaşte şi supune natura, puternic prin credinţa în puterea minţii omeneşti. Poate că în acest roman au loc prea multe descoperiri şi invenţii într-un termen scurt. Poate că este prea atotputernic profesorul Ridan, care de unul singur ţine locul câtorva institute ştiinţifice... Dar nu se

poate nega că electronica tinde ', într-adevăr să fie fundamentul civilizaţiei noastre tehnice şi că în viitor curenţii de înaltă frecvenţă sunt chemaţi să joace un rol şi mai mare în tehnica ciberneticii viitoarei societăţi comuniste.

Un mare merit al autorului constă în faptul că în romanul său el a ştiut să aprecieze în modul cuvenit iniportanţa descoperirii radiaţiilor mitogenetice[1] şi să I vadă în această descoperire mult mai mult decât au văzut unii stâlpi ai ştiinţei oficiale. Radiaţiile mitogenetice descoperite de savantul sovietic Gurvici nu au fost apreciate în modul cuvenit numai din pricina greutăţilor tehnice (din acei ani) a experimentării radiaţiilor foarte slabe. Acum. Cu noile metode de care dispunem în urma succeselor obţinute în fizică, problema radiaţiilor mitogenetice capătă din nou o importanţă primordială.

Fondul riguros' ştiinţific, dezvoltat pe un plan vast, a constituit încă în prima ediţie a romanului nota lui distinctivă faţă de toate celelalte lucrări ştiinţifico-fantastice sovietice apărute înainte de război, chiar de cele 1*valoroase, cum ar fi romanele lui* A. *Tolstoi „Hiperboloidul inginerului Garin", „Aelitd", şi romanele lui A. Beleaev. Toate aceste cărţi, cu meritele lor mari în domeniul artistic, cu subiectele lor captivante, bogate în aventuri, sunt departe, din punct de vedere ştiinţific, de problematica serioasă a romanului „Generatorul de minuni".*

În aceşti ani 1940—1950 au mai apărut şi alte romane ştiintţifico-fantastice sovietice caracterizate prin Realismul ideilor 'tehnice prezentate în de şi prin fondul lor adânc ştiinţific – aşa cum sunt „Taina celor două oceane ' de Adamov sau „Podul peste Arctica" de Kazanţev. Printre de, romanul lui Dolguşin \a ocupat un loc de cinste.

Cea de-a doua ediţie a romanului, cu titlul mai „modest" de „G. M.", revăzută de autor, a căpătat o canava ştiinţifică

---

1 Radiaţii ultraviolete de intensitate slabă care apar ca produs secundar aproape în toate reacţiile exotermice din ţesuturile vii; stimulează diviziunea celulei — mitoza — de unde şi numele lor. (n.t.)

mult mai detailat fundamentată şi mult mai apropiată de preocupările ştiinţifice ale zilelor noastre. Totuşi, I. Dolguşin (aşa cum scrie el însuşi în cuvântul său introductiv), a renunţat la ideea de a prelucra romanul în aşa fel încât să facă din el o carte care să corespundă pe deplin celor mai înaintate probleme ale contemporaneităţii. Pentru aceasta, bineînţeles, ar fi trebuit să distrugă pur şi simplu vechiul „Generator de minuni ’ şi să scrie o nouă lucrare, consacrată în primul rând problemelor ciberneticii. Autorul s-a limitat, pe bună dreptate, la precizarea şi lărgirea vechilor idei cuprinse în carte, care înainte păreau pe deplin fantastice, iar acum sunt pe cale de a fi înfăptuite. Locurile neclare din ediţia veche a romanului au fost înlăturate în noua ediţie; eroii sunt conturaţi mult mai viu, iar firul subiectului mai pregnant depănat, conflictul mai bine închegat. Din păcate, unele lipsuri din vechea ediţie a romanului*1 *„Generatorul de minuni” au rămas şi în noua ediţie. Este vorba, în primul rând, de zugrăvirea schematică a duşmanilor, a căror întreagă activitate este descrisă mai puţin convingător şi mai puţin original decât a eroilor pozitivi ai cărţii. Totuşi, cititorid care, datorită zugrăvirii mai puţin convingătoare a paginilor consacrate antifasciştilor din străinătate şi a duşmanilor acestora, nu va întrevedea adevărata şi umana convingere a oamenilor sovietici în semnificaţia antirăzboinică a marilor descoperiri ştiinţifice, va fi cu totul nedrept faţă de Vechea şi noua ediţie a „Generatorului de minuni”. Nu va avea dreptate nici cititorul care, observând că unele descrieri ştiinţifice (cum ar fi, de pildă, diviziunea celulară) nu au o rezonanţă pe deplin modernă, vor pune la îndoială bogata şi vasta canava ştiinţifică a romanului.*

În întregul său,: romanul lui I. Dolguşin răspunde pe deplin sarcinii unei cărţi ştiinţifico-fantastice sovietice, aceea de a conduce pe cititori, o dată cu eroii călăuziţi de visuri luminoase, pe cărările necunoscute ale viitorului neluminat încă de cunoştinţe precise.

20 iunie 1958

I. A. Efremov

Din partea autorului

Romanul „Generatorul de minuni ’ l-am scris de mult, înainte de Marele Război pentru Apărarea Patriei. Istoria înfiripării ideii acestui roman şi munca de patru ani la el sunt legate de vremuri extrem de interesante, uneori aproape fantastice, vremuri despre care s-ar’putea scrie o carte de sine stătătoare. Dar acum este vorba de altceva.

în 1939 şi 1940, romanul a fost publicat în revista „Tehnika molodioji”. Numeroasele scrisori primite atât de mine cât şi de redacţia revistei, consfătuirile cu cititorii, sesizările bibliotecilor, totul spunea că romanul s-a bucurat de o oarecare popularitate în mijlocul cititorilor. Iată de ce, acum, când pregătesc romanul pentru a-l edita în volum, n-am găsit de cuviinţă ’să-l „înnoiesc” în mod simţitor.

!

Deşi au fost unii critici care m-au sfătuit în mod insistent să pornesc pe acest drum. Mi se spunea: „Descoperirile şi uimitoarele invenţii descrise de dumneavoastră, care prezintă importanţă şi pentru apărarea ţării, au fost făcute în anii premergători războiului – aceasta rezultă direct din conţinutul romanului. Războiul însă a ’trecut şi aceste invenţii n-au fost aplicate. Cititorul n-ar fi în drept să întrebe: ce s-a întâmplat cu de? Unde sunt? Deci, pentru a nu trezi nedumerirea cititorului, mi s-a spus, transpuneţi acţiunea romanului în viitor, sau măcar în prezent; schimbaţi biografiile eroilor dumneavoastră (pentru că, în acest caz, toţi vor fi cu douăzeci de ani mai în vârstă!), comisarului poporului spuneţi-i ministru şi aşa mai departe”. Într-un cuvânt, mi se propunea de fapt să scriu un nou roman cu aceeaşi temă.

Cu asta n-am putut să fiu de loc de acord. Zugrăvind un vis care se înfăptuieşte şi care într-o oarecare măsură schimbă viaţa eroilor săi, scriitorul de romane ştiinţifico-fantastice, indiferent dacă scrie la trecut sau la prezent,

încalcă în mod inevitabil adevărul istoric. Şi o asemenea „realizare a viitorului” este o trăsătură caracteristică şi pe deplin legitimă a literaturii ştiinţifico-fantastice.

Asta nu înseamnă că la pregătirea „Generatorului de minuni’ pentru a fi editat în volum – şi încă la mulţi ani după ce prima variantă a fost publicată în revistă – n-am făcut modificări. Prelucrarea primei versiuni a cerut din partea mea o muncă intensă. Multe capitole am fost nevoit să le scriu din nou, a trebuit să schimb compoziţia romanului, să înlătur câte ceva, să adaug destul de multe lucruri noi... Am muncit cu multă însufleţire pentru a îmbunătăţi, pentru a face romanul mai viu, mai accesibil şi mai interesant. Dar să-i trădez pe vechii mei eroi cu ideile, caracterele, înfăţişarea şi faptele lor, nu puteam, pur şi simplu n-aveam dreptul să procedez aşa.

Baza fantasticului din carte au constituit-o evenimente reale petrecute în ştiinţă în perioada premergătoare războiului, o perioadă extrem de interesantă. Avea loc atunci formarea ştiinţei noi, materialiste, care căpăta posibilităţi nelimitate de a se dezvolta liber în condiţiile socialismului. Oamenii de ştiinţă progresişti duceau o luptă acerbă împotriva vechilor principii ale ştiinţei „de cabinet” sau de tip „universitar”; în ajutorul lor se ridicau mereu forţe noi, din popor.

Evenimente deosebit de tulburătoare se petreceau atunci în două sfere ale cunoştinţelor ce-mi erau mie mai apropiate – în fizică şi în biologie. Ideile biologiei noi, miciuriniste, şi ale fiziologiei noi, pavloviste, repurtau victorii una mai importantă decât alta. Prin experienţele sale uluitoare, academicianul A. D. Speranski a dezvăluit pe, ntru întâia oară rolul misterios al nervilor în organizarea proceselor maladive. Profesorul S. S. Briuhonenko a dezminţit vechile concepţii referitoare la moartea organismului şi a prezentat spre dovadă un cap viu de câine. Biolog-ul A. G. *Gurvici a descoperit iradiaţiile mitogenetice ale ţesutului viu, iar Lepeşkin radiaţiile necrobiotice – „razele morţii”. Nenumărate studii apărute în*

revistele de specialitate vorbeau despre efectul specific al radiaţiilor electromagnetice de înaltă frecvenţă asupra ţesutului viu şi asupra dezvoltării plantelor şi microbilor. K. K. Korovin, folosind un generator de unde ultrascurte, a izbutit să „cultive" o ridiche de lună de mărimea unui măr. Un alt experimentator a conectat, printr-un amplificator, firul unui difuzor, la nervul auditiv al unei pisici şi s-a constatat că urechea acesteia serveşte drept microfon obişnuit, iar nervul drept conductor care transmite oscilaţiile curentului de frecvenţă acustică.

Eram pe atunci la curent cu toate aceste descoperiri spectaculoase şi multe altele; îmi era limpede că fizica şi biologia se îndreaptă irezistibil una spre cealaltă şi era de aşteptat ca la punctul lor de întâlnire să se producă cele mai uimitoare descoperiri.

Aşa era timpul acela. Cititorul va găsi în „Generatorul de minuni" amprentele acestui timp, trăsăturile lui caracteristice; n-am putut să nu arăt cum aceste izvoare reale ale generalizărilor mele, deocamdată încă fantastice, s-au născut şi s-au format în ideile şi faptele oamenilor de ştiinţă, în viaţa lor plină de însufleţire şi încordare. Oare nu în aceasta constă sensul şi importanţa unui roman ştiinţifico-fantastic P

Ce s-ar fi întâmplat dacă aş fi dat ascultare criticilor şi aş fi transpus acţiunea romanului în prezent? I-aş fi pus pe eroii mei să reediteze, în epoca energiei atomice şi a sateliţilor artificiali ai pământului (când o parte din pronosticurile mele fantastice sunt aproape de înfăptuire), descoperiri făcute de multă vreme şi să dau drept noi idei cunoscute de multă vreme! Or asta ar fi fost o adevărată şi nepermisă falsificare a istoriei ştiinţei.

Şi mai este încă o împrejurare importantă pe care trebuie neapărat s-o relev. Să nu creadă cititorul că dacă pe coperta cărţii se află numele meu, înseamnă că eu, autorul, am realizat singur acest roman. De fapt, la realizarea acestei cărţi au colaborat numeroşi oameni.

Genul ştiinţifico-fantastic, aşa cum, îl înţeleg eu, este un

gen literar excepţional de greu. Fiecare operă de acest fel trebuie nu numai să satisfacă cerinţele generale ale literaturii, dar şi să conţină pronosticuri, bazate pe cele mai înaintate idei ştiinţifice. Aceste pronosticuri trebuie să fie în felul lor descoperiri noi, invenţii fundamentate, din punct de vedere principial, chiar dacă nu sunt elaborate în detalii. Este limpede că îndeplinirea unei asemenea sarcini implică o intensă muncă pregătitoare atât de cunoaştere, cât şi de creaţie.

Trebuie să spun că în activitatea mea literară, această perioadă de patru ani, cât am lucrat la roman, a fost o perioadă într-adevăr ca de basm, uneori chinuitor de grea, dar plină de cele mai mari bucurii, bucurii pe care ţi le dă cunoaşterea unor adevărate minuni, tăinuite în ştiinţa noastră, în oamenii ei, în cărţi şi în institute. Alergam, captivat, dintr-un loc în altul, de la cărţi la oameni de ştiinţă, de la laboratoare la inventatori, ca o albină care caută şi culege strop cu strop acest nectar al minunilor.

Vechiul meu prieten Nikolai Afanasievici Baikuzov, pe atunci încă student şi un „mare radioamator" (ulterior, într-o perioadă uimitor de scurtă, a ajuns general-maior, de aviaţie

— Inginer radiotehnic) m-a iniţiat în tainele electromagneticii, a făcut din mine un radioamator. Împreună cu el, am construit primul televizor de amatori din Uniunea Sovietică, pe ecranul căruia i-am arătat apoi lui Valerian Vladimirovici Kuibâşev filmul de desene animate „Mickey Mouse" recepţionat din străinătate[2]. Nikolai Afanasievici nu mai este în viaţă. Trăsăturile acestui om neobişnuit de talentat, modest şi harnic le-am materializat în Nikolai Tungusov. Unul dintre eroii mei. De altfel şi profesorul Ridan, al doilea erou principal al cărţii mele, reprezintă o „combinare" 1mai complicată a câtorva savanţi de seamă pe care i-am cunoscut. Ridan este un nume născocit, care s-a născut ca personaj cu mulţi ani

2 Reamintim că pe atunci primele emisiuni experimentale de televiziune se făceau pe unde lungi. (n. red, ruse)

înainte de a scrie „Generatorul de minuni'. În felul acesta şi Ana Ridan este un personaj viu, zugrăvit după realitate. La fel şi Nataşa, şi tuşa Paşa, „gazda" lui Tungusov... Alte figuri „reale" nu mai există în carte.

în schimb în viaţa mea din acea perioadă au fost foarte multe figuri de acest fel. Într-o cămăruţă mică de la Institutul tropical doctorul Evgheni Alekseevici Dubrovin m-a pus să ţin în mână un şobolan alb, cu sarcom pe spate, în timp ce el îl trata cu radiaţii ultrascurte; profesorul 'Mihail Vasilievici Frolov îmi arăta şi-mi explica ore în şir cum şi de ce se usucă în câteva secunde o scândură udă introdusă într-un câmp de înaltă frecvenţă.

N-am sa uit niciodată întâlnirile mele cu academicianul Aleksei Dmitrievici Speranski la Institutul unional de medicină experimentală. Acest om – a cărui carte scrisă pe o temă în aparenţă atât de „aridă": „Elementele constitutive ale teoriei medicinii", am citit-o ca pe cel mai captivant roman – m-a uluit pur şi simplu cu ideile lui, cu fineţea şi uimitoarea eleganţă a analizei fenomenelor. Aveam multe de discutat şi cum nu era străin de literatura pe care o cunoştea şi o iubea, Aleksei Dmitrievici mi-a redactat chiar câteva capitole din roman.

O uriaşă influenţă asupra muncii mele a avut-o şi cunoscutul fiziolog şi inventator, profesorul Serghei Sergheevicl Briuhonenko. Când l-am vizitat pentru întâia oară, făcea experienţe de reanimare a unor câini morţi. Acolo am văzut „inima artificială" creată de el, un aparat care înlocuia în mod miraculos inima animalului până când aceasta se reîntorcea la viaţă. Erau lucrările pregătitoare pentru experienţele de mai târziu, asupra omului, şi aceste lucrări erau în tr-adevăr de domeniul fantasticului.

Serghei Sergheevicl a înţeles din capul locului ce vreau. La următoarea experienţă de reanimare am asistat şi eu, în halat alb; ba îi mai dădeam şi ajutor, ţineam câte ceva, îi dădeam instrumentele de care avea nevoie, urmăream indicaţiile cardiografului şi mă străduiam să nu pierd niciun cuvânt din cele spuse de acest excelent experimentator.

Serghei Sergheevici a redactat şi el o parte dintre capitolele „Generatorului de minuni”.

Cunoştinţa mea cu academicianul Trofin Denisovici Lâsenko, discuţiile cu el referitoare la „viu şi mort”, la nemurire şi moarte, la o nouă genetică m-au făcut să simt adierea proaspătă a biologiei noastre înaintate, să-mi închipui căile ei de dezvoltare. Biofizicianul G. S. Frank – mai târziu membru corespondent al Academiei de ştiinţe medicale – mi-a dat posibilitatea, în urma unei discuţii temeinice, să înfăţişez o uluitoare experienţă cu iepuri, a cărei descriere cititorul o va găsi în roman.

Cercetările minuţioase pe care le-am făcut la Biblioteca „Lenin” m-au ajutat să găsesc un extrem de interesant articol ştiinţific – „Neuronul, maşină de curent alternativ”, scris de Aleksandr Vasilievici Leontovici, membru titular al Academiei de ştiinţe a R.S.S. Ucrainiene. Mai târziu, cu prilejul uneia dintre vizitele tui la Moscova, am avut fericitul prilej să-l întâlnesc şi să discut cu el despre romanul pe care îl scriam. Ideile acestui minunat om de ştiinţă au constituit veriga hotărâtoare care îmi lipsea ca să pot desăvârşi structura şi concepţia ştiinţifică de bază a „Generatorului de minuni După cum vedeţi, reprezentanţi de seamă ai ştiinţei au fost atraşi la munca mea, toţi adepţi ai gândirii înaintate, oameni ai cutezanţelor mari, dar în acelaşi timp şi adevăraţi visători, am putea spune, pentru că ei văd mult mai departe decât alţii ce va fi şi ce ar putea fi. Şi poate tocmai din această cauză m-au întimpinat toţi cu o atât de sinceră şi de prietenească înţelegere.

Păstrez pentru totdeauna o adâncă recunoştinţă acestor oameni minunaţi pentru solicitudinea lor, pentru tot ce mi-au dat ei mie şi „Generatorului de minuni”.

Mă folosesc de acest prilej pentru a mulţumi tuturor acelora pe care nu i-am pomenit aici, dar care într-un fel sau altul m-au ajutat să-mi aduc la îndeplinire sarcina.

Dacă am îndeplinit-o bine sau rău, asta rămâne la aprecierea cititorului.

Partea întâi NU-1 LINIŞTE ÎN LUME
Capitolul I

SEMNALE DIN APUS

În cameră nu era nimeni.

0 fâşie de lumină se strecura oblic prin cele două geamuri ale ferestrei aşezate mult deasupra podelei.

Deşi încăperea era mare, abia aveai loc să te mişti printre mobilele simple dar atât de straniu îngrămădite. Intr-uin colţ, un pat de fier acoperit cu o pătură astfel aşezată încât marginea ei forma o linie absolut paralelă cu podeaua. Alături, o etajeră înaltă, aproape până în plafon, ticsită de cărţi. Mai încolo, un banc de lăcătuşerie, cu menghine şi scule lăsate în dezordine, şi două mese: una cu tot felul de eprubete, baloane, retorte, flacoane cu reactivi şi alta ocupată de o staţie de emisie-recepţie pe unde scurte. Peretele de deasupra acestei a doua mese era în întregime acoperit de „QSL" – din aproape toate ţările lumii.

Peste tot – pe jos, sub mese, pe pervazul ferestrei, pe rafturi bătute în pereţi – erau îngrămădite aparate electrice ciudate, materiale, acumulatoare şi diferite scule de radioamator. Fire se întindeau prin cameră, se târau pe pereţi, se strecurau afară prin nişte găurele mici, sfredelite în. Cercevelele ferestrei.

Există pseudoştiinţe ca frenologia, grafologia, chiromanţia, care pretind chipurile că după forma capului, trăsăturile feţei, liniile din palmă sau după scris poţi cunoaşte caracterul unui om, înclinaţiile şi preocupările lui. Dar nimic nu caracterizează pe om mai bine decât locuinţa. Obiectele mute vorbesc amănunţit despre stăpânul lor, trebuie numai să le cunoşti graiul. Şi aceste obiecte ştiu uneori mai mult decât ştie însuşi stăpânul lor despre el.

în această cameră însă chiar şi Sherlock Holmes s-ar fi aflat în impas. Nu încape îndoială că locatarul este un radioamator. Şi aparatul de emisie-recepţie, şi bancul de lăcătuşerie confirmă această presupunere. Dar ce rost au la un radioamator aparatele de chimie? Ce rost au „culturile

verzi” din microscopicele glastre aşezate pe pervazul ferestrei sau seminţele încolţite de pe hârtia de filtru? Ce rost au insectele mari şi hidoase închise în colivii minuscule. Aşezate unele peste altele? Şi, în sfârşit, cărţile…

Numai cărţile ar fi fost de ajuns să pună pe oricine pe gânduri. Câteva tomuri dintr-o veche colecţie de lucrări filosofice, un tratat de topografie minieră, altul despre ceai, volume de Engels, Darwin, cele mai noi lucrări ale biologilor şi fizicienilor, Gogol, Shakespeare – cui ar putea să aparţină o bibliotecă atât de pestriţă?,

Să tot fi fost ora şase când pe o a treia masă care servea şi de birou – sună telefonul. De îndată ce zbârnâitul încetă, într-o cutiuţă aşezată lângă aparatul telefonic se auzi un vuiet abia desluşit: lucra un mecanism, se învârteau nişte rotiţe nevăzute. Deodată receptorul telefonului săltă puţin din furcă şi în cutiuţă răsună un glas:

— Aici casa inginerului Tungusov. Cine e la telefon, vă rog?

Trei secunde nu se auzi nimic. Apoi glasul pronunţă:

— La telefon automatul. Tungusov nu este acasă; vine la ora şapte. Ce să-i transmit, vă rog?

O scurtă pauză.

— Bine. Asta-i tot? Iar după o altă pauză: Bună ziua. Cu un ţăcănit sec. Receptorul se aşează la loc.

în vestibulul neîncălzit al aceleiaşi case aşteptau trei bărbaţi cu serviete. Doi dintre ei fumau cu un aer plictisit, nehotărându-se să se aşeze pe pervazul prăfuit; al treilea, un om înalt, îmbrăcat după ultima modă, cu nişte umeri largi, pătraţi, care ieşeau proeminent de sub gulerul mare de blană al paltonului, alerga cu un aer agitat de colo-colo prin vestibul.

— În astfel de cazuri – spuse el cu un glas tăios de bariton, parcă lătrat – în astfel de cazuri principalul este să stabileşti dacă ai de-a face cu un şarlatan sau nu. E o sarcină politică! înţelegeţi? Aici, fie vorba între noi, nu-i vorba de o analiză ştiinţifică. Ştiinţa-i un lucru tare încurcat,

adeseori discutabil. Tot felul de şcoli, curente... şi, ce să vă mai spun, printre inventatorii ăştia – şarlatani cu duiumul! Şi nu şarlatani obişnuiţi! Nu-u-u! în domeniul lor sunt bine pregătiţi. Îi prezint analiza unei expertize, iar el urlă cât îl ţine gura: „Ce experţi? Experţii voştri sunt nişte profani! Să-mi daţi alţii, pe care am să vi-i indic eu!" Ei, şi începe o tărăgăneală... cu anii... până scapi de ei. Nu, cu ăştia trebuie să fii vigilent. Trebuie să ai fler, să simţi imediat care-i şarlatan. Uite, nu de mult a venit ăla... cum îl cheamă... care a venit şi la voi, la Institut... „Un aparat pentru studierea radiaţiilor solare". Cam aşa ceva. Ţi l-am pus cu botul pe labe, ştii cum? Aşa, ca la carte. Tactic. Am fixat demonstraţia la ora unu, iar eu am venit la douăsprezece...

— De asta ne-ai adus dumneata aici mai devreme, tovarăşe Taranovici – îşi dădu seama unul dintre interlocutorii lui. Te pomeneşti că-i o metodă...

— Păi dar... E o metodă, dragul meu, şi încă una foarte preţioasă! Să-l iei pe nepregătite.

— Dar e aproape şapte. Să mai încercăm o dată. Poate că a venit prin intrarea cealaltă.

Luându-şi servietele de pe pervaz, vizitatorii coborâră la subsol, străbătură coridorul întunecos şi se opriră în faţa camerei inginerului. Taranovici apăsă pe butonul soneriei şi din nou se aprinse pe uşă tăbliţa eu cuvintele: „Voi fi acasă la şapte".

în coridor era cald, aşa că hotărâră să aştepte aici. Taranovici deschise gura să-şi continue povestirea când, deodată, în dosul uşii închise sună telefonul şi un glas răspunse. Cu vintele nu se puteau desluşi, dar nu mai încăpea îndoială că cineva e înăuntru.

— El el şopti triumfător Taranovici, trăgând cu urechea. V-am spus eu! E glasul lui! Vedeţi ce bună-i metoda msa? De pe acum pot să vă spun că-i un şarlatan...

în clipa aceea se auzi sus trântită uşa grea de la intrare, răsunară paşi repezi care coborau seara în grabă şi în capătul coridorului apăru un om nu prea înalt. Acesta se

apropie de cei care aşteptau şi privi miop fetele lor. Era chiar inginerul Tungusov.

— A-a, tovarăşul Taranovici! Cum să-mi explic această punctualitate, cu totul şi cu totul neobişnuită, această înduioşătoare atenţie faţă de un inventator? întrebă el ironic, scoţând cheia din buzunar.

— Pardon, punctualitatea înainte de toate! prinse Taranovici glas. Ne-am înţeles la ora şapte? Poftim! arătă el ceasul.

Tungusov deschise uşa şi intrară cu toţii în cameră.

— Ei, şi acum să facem cunoştinţă. Inginerul rostise cuvintele acestea simplu, ca o gazdă primitoare, dar în tonul invitaţiei vizitatorii simţiră cu totul altceva: „Şi acum, stimaţii mei, arătaţi-mi împuternicirile voastre. Oare aveţi dreptul să-mi răpiţi din timpul atât de 'preţios?"

Taranovici încercă să explice prezenţa taciturnilor săi însoţitori:

— Şeful secţiei s-a interesat de propunerea dumneavoastră, tovarăşe Tungusov, şi m-a rugat să antrenez în această problemă pe un reprezentant al Comisariatului Poporului pentru Telecomunicaţii şi un membru al Uniunii inventatorilor. Iată-i: tovarăşii Kazelin şi Ovanesian, ingineri specialişti în curenţi de înaltă frecvenţă. Eu, după cum ştiţi, reprezint Direcţia generală.

— Aşadar, o comisie interdepartamentală…

Prin întreaga sa înfăţişare, Tungusov se deosebea net de oamenii care se aflau în faţa lui. Arăta mult mai simplu. De sub cozorocul şepcii lui vechi, săltat în sus, priveau ochii mici, verzi, pierduţi parcă pe figura largă, cu pometii proeminenţi. Paltonul ponosit, pe care-l avea probabil încă din anii studenţiei, nici nu mai putea fi încheiat la toţi nasturii: abia-i încăpeau în el umerii largi şi pieptul voinic. Nimic din înfăţişarea lui nu bătea la ochi, n-avea nimic deosebit. Pe stradă astfel de oameni trec ca nişte umbre, fără să atragă atenţia nimănui.

în schimb felul lui de a vorbi era cu totul deosebit. Vorbea rar, încet, uniform, aproape fără niciun fel de intonaţie, fără

mimică şi gesturi. Fiecare cuvânt îl pronunţa întreg, răspicat, fără să-l scurteze sau să înghită vreun sunet. Cei cu care stătea de obicei de vorbă bănuiau că el se bâlbâie şi de aceea, pentru a-şi învinge acest defect de vorbire, îşi alege cuvintele şi le pronunţă cu atâta grijă; dar nu era aşa, dovadă că fiecare frază pronunţată de Tungusov era plină de sans şi conţinut.

Tungusov avea aproape treizeci de ani. Nu de mult îşi terminase studiile superioare, iar acum, în calitate de colaborator ştiinţific la Institutul electrotehnic, lucra mult şi cu perseverenţă într-un laborator de înaltă frecvenţă.

Vizitatorii lui erau mai în vârstă, oameni care şi-au cucerit o „situaţie”, şi de ei depindea soarta invenţiei lui Tungusov.

Tungusov îşi scoase paltonul vechi şi îl atârnă într-un cui, lângă uşă; oaspeţii îşi aranjară hainele îmblănite şi fularele pe un scaun; în cameră nu era niciun cuier. Vădit lucru, inginerului nu-i prea păsa de confort.

— Luaţi loc – le arătă Tungusov patul. Şi vă rog să mă iertaţi, va trebui să mă aşteptaţi o clipă.

Se apropie de masa lui de scris, apăsă pe un buton şi mută ceva din loc. Din cutiuţa de lângă telefon se auzi un glas grăbit:

— „Aici casa inginerului Tungusov. Cine e la telefon, vă rog?”

— „Ce casă! Caut cooperativa de croitorie.”

Ţac!

— „Aici casa inginerului Tungusov. Cine e la telefon, vă

? ct

—

— „Nicolai, tu eşti?”

Tungusov se aplecă deodată spre aparat şi ascultă cu atenţie.

— „La telefon automatul. Tungusov nu este acasă, vine la ora şapte…”

— „Automatul? Ciudat!… Dar îţi recunosc glasul…”

— „… Ce să-i transmit?”

— „Extraordinar! Am să vin astăzi pe la… tine, după ora

şapte.”

— „Bine. Asta-i tot?”

— „Ştii că nu-i rău automatul, tovarăşe Tungusov…”

— „Bună ziua”.

Tac!

Tungusov se îndreptă încet de spate. Cine o fi? De ce n-a spus cum îl cheamă? Tovarăşii de la Institut şi toate cunoştinţele lui ştiu de mult despre automat, iar acestuia nici nu-i venea să creadă.

Şi deodată i se treziră în minte imagini vagi, amintiri din vremuri îndepărtate; anumite intonaţii din glasul necunoscutului puseseră în funcţiune mecanismul tainic şi atât de complicat al gândirii; asociaţii imperceptibile începură să se angreneze una de cealaltă, asemenea roţilor dinţate dintr-un mecanism de ceasornic. Dar deodată mişcarea lor se întrerupse.

Cât timp automatul „îşi dădu raportul”, cei trei interdepartamentali de pe pat, întocmai oa nişte cocoşi de munte într-un copac, urmăreau tăcuţi, cu gâturile întinse, mişcările lui Tungusov.

— Formidabil! Mare minunăţie! nu se putu stăpâni grăsanul Ovanesian. Şi asta esite tot opera dumneavoastră?

Kazelin îi puse câteva întrebări de ordin tehnic. El înţelesese desigur imediat principiul după care funcţiona aparatul; îl interesau însă detaliile construcţiei.

Descurajat de eşecul „tacticii” lui, Taranovici îşi dădu şi el frâu liber entuziasmului pentru această „ingenioasă maşinuţă”.

Tungusov tăcea.

— Este un secretar automat – spuse el în sfârşit. O obişnuită înregistrare magnetică a sunetului. Astfel de jucării pot face acum la noi şi pionierii de doisprezece ani la cercurile lor tehnice. Aşa că nu vă înţeleg uimirea. Interesant este însă altceva. La dumneavoastră, în secţia de invenţii, zac de vreo trei ani schiţele acestui „secretar”, cu descrierea amănunţită a construcţiei lui simple, comode,

şi niciun abonat din Uniune nu a aflat măcar de existenţa lui... De altfel, după cum văd, nici dumneavoastră nu ştiţi nimic.

Taranovici vru să răspundă ceva, Tungusov însă i-o luă înainte:

— Dar nu pentru asta v-aţi obosit dumneavoastră până aici. Să pornim deci la treabă. Ingăduiţi-mi să repet pe scurt ce am scris în cererea adresată Direcţiei generale. Propun să se înlocuiască telefonul cu fir, de care ne folosim în prezent, cu un radiotelefon pe bază de unde ultrascurte. În primul rând: e necesară această înlocuire? Să ne gândim. Iată, de pildă, tovarăşul Kazelin cunoaşte desigur foarte bine întreaga reţea telefonică şi ne va spune cam cât cheltuieşte anual Statul Sovietic pentru întreţinerea şi completarea acestei reţele, ca să nu mai vorbim de înlocuirea materialelor uzate.

— Ei, asta trebuie calculat – mormăi Kazelin, aprinzându-şi o ţigară.

— Dar nu-i nevoie acum de cifre precise. Aproximativ: cam cât metal, câţi bani? Este doar reţeaua dumneavoastră I

— Noi, tovarăşe Tungusov, avem toate cifrele acestea... o întreagă bibliotecă! Dar nu putem...

— Păcat, tovarăşe Kazelin! Ar trebui să studiaţi cifrele, să cunoaşteţi măcar în linii mari această problemă. Tungusov simţea că se înfurie. Ei bine, atunci am să vă spun eu ce reprezintă astăzi reţeaua noastră telefonică...

în uşă ciocăni cineva.

Tungusov se repezi şi, înciudat, deschise... Privirile celor din cameră fură atrase de un tablou apărut pe neaşteptate în cadrul uşii, un portret – „portretul" unui bărbat tânăr, în toată înălţimea lui, pictat îndrăzneţ, poate chiar grosolan, cu tuşe energice şi vii: prea era sclipitor de albă faţa lui prelungă, bine rasă, cu o bărbie mare, voluntară, prea luceau sub sprâncenele lui late şi negre ochii de un albastru cu totul ireal, care priveau ştrengăreşte la Tungusov...

Impresia de tablou o crea nu numai rama grea a uşii, ci şi

lumina puternică ce cădea de sus, din cameră, pe fondul întunecos al coridorului, şi mai ales absoluta nemişcare a omului. Îmbrăcat într-o manta soldăţească, noul venit stătea tăcut în cadrul uşii, în poziţia de drepţi, ca în faţa superiorilor.

Doar o clipă îl privi Tungusov cu ochi mijiţi de miop, apropiindu-se, şi deodată, recunoscându-l, se repezi spre el:

— Fedka! Fedka, diavole!…

— M-ai recunoscut? Automat parşiv…

Se îmbrăţişară cu putere.

— Tu ai telefonat! Simţeam eu ceva, dar nu-mi venea să cred. Prea dispăruseşi fără urmă! Sunt cinci ani de-atunci! Ce stupid ne-am despărţit! Şi-acum, dezbracă-te, stai jos şi aşteaptă puţin. Terminăm repede…

Tungusov se întoarse cu o mişcare hotărâtă spre „comisie”. Trebui să facă un adevărat efort ca să-şi adune gândurile zburătăcite şi să se poată concentra din nou asupra discuţiei întrerupte.

— Aşadar… reţeaua telefonică – reveni el. În primul rând, asta înseamnă o irosire de metale neferoase scumpe: cupru, plumb, staniu. În fiecare an, la Moscova se îngroapă în pământ zeci de tone de astfel de metale. Până acum au fost îngropate patru mii cinci sute de tone de cupru şi nouă mii de tone de plumb, din care o bună parte s-a şi distrus, ca urmare a procesului de coroziune. Şi-apoi, nu uitaţi cheltuielile de manipulare. O armată întreagă de instalatori, zidari şi săpători deservesc această îngropare a metalului, o armată care numără zeci de mii de oameni. Valoarea întregii reţele telefonice din Moscova se ridică la sute de milioane de ruble. Dacă vom înlocui telefonul nostru cu unul pe unde ultrascurte, atunci nu numai că se va termina cu această distrugere permanentă de metal, dar statul va putea recupera dintr-o dată tot metalul îngropat în decursul ultimelor decenii. Aceasta înseamnă aproape treisprezece mii de tone de cupru şi plumb numai în capitala noastră!

— Într-adevăr, merită să te gândeşti la asta! spuse

Ovanesian, aruncându-i lui Kazelin o privire.

Taranovici făcea de zor nişte calcule într-un carneţel, îngăimând într-una: „Daţi-mi voie, daţi-mi voie…” Tungusov însă îşi dădea seama că el nu calculează nimic, că se preface numai. Kazelin, cu ţigara uitată între degete, asculta încordat.

— Telefonul de care ne folosim astăzi este anacronic. Reţeaua telefonică creşte cu fiecare zi. Vă închipuiţi cât de greoaie va deveni în curând instalaţia noastră telefonică subterană dacă şi în viitor fiecare aparat telefonic îl vom lega de centrală cu un fir aparte? Asta înseamnă tehnică înaintată? Folosirea undelor ultrascurte, legătura prin radio ridică tehnica telefonului pe o treaptă nouă, superioară. Instalaţia subterană se lichidează. Niciun fel de „linii”, niciun fel de fir sau circuite, niciun fel de cablu. Şi toată armata de care am pomenit va putea fi îndrumată spre o muncă mai productivă. Vrei să ai telefon? Intri în prăvălie, îţi cumperi un aparat de emisie-recepţie şi nu-ţi mai rămâne decât să capeţi de la Direcţia telefoanelor o lungime de undă care va fi chiar numărul abonatului. Dar să vedem acum: este posibilă o asemenea trecere la radiotelefoane? Ei, aici e buba. După cum susţineţi dumneavoastră, radiotehnica modernă nu dispune de asemenea posibilităţi…

— Asta-i! E şi firesc… — bombăni Kazelin. Tungusov nu răspunse imediat. Toţi însă îşi dădeau seama că această pauză constituie ameninţarea unui nou atac.

— O fi firesc… pentru dumneavoastră, tovarăşe Kazelin! Dar pentru mine, ca şi pentru toţi cei care se interesează activ de radiotehnică şi-o îndrăgesc, este nefiresc!

în timp ce discuta cu „comisia”, inventatorul răsucea maşinal în mână o mică piesă de ebonită. Dar când rosti ultimele cuvinte, o strânse cu atâta putere, încât piesa trosni. Luând în seamă acest avertisment, Tungusov continuă, de data aceasta mai liniştit:

— Problema telefonului cu unde ultrascurte am rezolvat-o. De şase luni propunerile mele, cu schiţe, calcule precise

şi descrierea aparatului, rătăcesc din laborator în laborator, pe la experţii dumneavoastră! Am primit până acum opt referate care se străduiesc să mă convingă că...

— Tungusov desfăcu un vraf de hârtii şi citi – „Radiotehnica nu dispune de metode de stabilizare a unor unde atât de scurte încât să poată fi folosite în mod util pentru scopul propus...” Sau uite aici: „Metoda de stabilizare pe care o propune autorul este inacceptabilă din punct de vedere al teoriei moderne...” De altfel, pe hârtia aceasta se află şi semnătura dumneavoastră, tovarăşe Kazelin. Cum să calific răspunsurile dumneavoastră?! Eu vă propun o metodă nouă, originală de stabilizare, am verificat această metodă, v-am prezentat toate calculele, iar dumneavoastră îmi răspundeţi că „este inacceptabilă din punct de vedere al...” Iertaţi-mă, dar toate argumentele pe care le aduceţi nu sunt decât... poliloghie birocratică.

Kazelin sări ca ars.

— Tovarăşe Tungusov, n-am venit aici ca să fiu insultat I Nu aveţi dreptul să-mi aruncaţi aceste învinuiri; orice idee tehnică nouă, neverificată în mod practic, este discutabilă. Şi n-o să ne apucăm să -verificăm orice propunere absurdă pe care o primim...

Tungusov zâmbi satisfăcut.

— În sfârşit „aţi dat cărţile pe faţă! „Propunere absurdă” aţi spus? Bine. Atunci nu mai are rost să discutăm. Să trecem la fapte. Aflaţi că în ciuda „teoriei dumneavoastră moderne”, telefonul cu unde ultrascurte, aplicabil în condiţiile oricărui oraş, există şi funcţionează. Şi fineţea acordului este atât de mare, încât pot fi serviţi pe banda undelor decimetrice de cinci ori mai mulţi abonaţi decât are astăzi Moscova.

Tungusov trase de pe masă un aparat nu prea mare.

— Iată unul dintre aparate. Două aparate la fel le-am instalat în altă parte, la colegii mei radioamatori. Cu oricare dintre ei puteţi lua legătura. Pentru aceasta trebuie numai acordat aparatul pe acest disc, formând numărul ca la orice aparat telefonic. Vedeţi, aici se conectează partea

emiţătoare şi pornesc semnalele de apel pe unda fixată pentru corespondentul meu. Pe această undă se desfăşoară şi convorbirea. După ce am terminat de vorbit, pun receptorul în furcă şi discul revine automat în poziţia sa iniţială, pe propria undă de lungime. Poftim, încercaţi. Iată undele lor... Tovarăşul Nârkin, care stă lângă Bariera Ilici, la vreo cinci kilometri de aici; şi tovarăşul Surikov, care locuieşte în suburbia Sokol, la nouă kilometri. Amândoi cred că sunt acasă.: i-am prevenit.

— Interesant! rosti afectat Taranovici, ridicându-se în picioare. Permiteţi?

Se apropiară toţi trei de aparat. Tungusov conectă un difuzor pentru ca discuţia să fie auzită de toţi. Taranovici formă numărul pe disc şi ridică receptorul. În difuzor se auzi un sunet gros.

— Paraziţi? întrebă Kazelin.

— În această bandă nu există paraziţi. Sunt semnalele de apel. O clipă. Trebuie să răspundă...

— Alo, da? se auzi în difuzor şi vuietul se stinse.

— Tovarăşul Nârkin?

— Da, eu sunt. Cine vorbeşte?

— De la Tungusov. Comisia studiază instalaţia. Se aude bine?

— Foarte bine. Mă bucur mult că vă ocupaţi de problema aceasta. De mult ar fi fost timpul!

îl chemară şi pe Surikov. Apoi Surikov îi chemă pe ei şi vorbi cu Kazelin.

Fiodor zâmbea încântat şi, admirându-l pe prietenul său, urmărea atent tot ce se petrece. Tungusov luă de pe masă o servietă şi făcându-i un semn discret lui Ovanesian, ieşi cu el pe coridor. Peste o clipă, se întoarse singur. Kazelin şi Taranovici cercetau piesele instalaţiei.

Deodată se auzi semnalul de apel. Tungusov ridică receptorul şi în difuzor răsună o voce veselă:

— Alo, daţi-mi-l pe Taranovici... Dumneata eşti, Taranovici? Aici Ovanesian. Mă aflu în holul blocului... ies în stradă!

Se auzi un scârţâit, apoi uşa grea de la intrare trântindu-se. Difuzorul revărsă în cameră zgomotele străzii, frânturi din discuţiile trecătorilor, claxoane de automobil.

— Dar daţi-mi voie, ce înseamnă asta? întrebă nedumerit Taranovici, rostogolindu-şi glasul gros la microfon.

Difuzorul îi răspunse:

— Nimic deosebit. Ce să însemne?... Am plecat să-mi iau ţigări. Sunt acum pe strada Nasceokinskaia... Cotesc în Kropotkinskaia. N-a veţi nevoie de ţigări, tovarăşe Taranovici? Pot să vă iau...

— La naiba! Ochii lui Taranovici se lărgiră de uimire. Ce, ori ai luat toată instalaţia cu dumneata?!

— N-am luat niciun fel de instalaţie, totul e aici, în servietă. Staţi puţin... — şi prin difuzor se auzi o şoaptă: se uită oamenii la mine ca la un nebun; merg pe stradă şi vorbesc singur... Lăsaţi-mă în pace... Daţi-mi, vă rog, un pachet de „Deli”.

— Ovanesian, ia-mi şi mie! strigă Taranovici.

— Două, vă rog.

— „Kolhida”... Mie ia-mi „Kolhida”! Altele nu fumez!

— Ce strigi? Aud şi-aşa... Nu, nu vorbeam cu dumneata, tovarăşă. Un pachet „Deli” şi unul „Kolhida”. Nu-mi bat joc de nimeni. De ce să-mi bat joc...

Toţi cei din cameră râdeau cu hohote.

însufleţirea crescu şi mai mult când Ovanesian se întoarse şi cu o adevărată artă de comedian începu să le povestească ce i s-a întâmplat pe stradă. Kazelin se mai îmbună şi uită de jignirea pe care i-o aruncase în faţă Tungusov.

Fiodor, zâmbind, se bucura de victoria evidentă a prietenului său.

Tungusov însă n-avea motiv să se bucure. Simţi dintr-o dată că demonstraţia lui a eşuat, transformată într-un spectacol ieftin, de bâlci. Şi numai el era vinovat: nu s-a putut stăpâni şi s-a lăsat ispitit de plăcerea de a le arăta această scamatorie cu telefonul portativ, iar ei atâta aşteptau.

— Nu vă supăraţi – încercă el doar de circumstanţă să fie politicos. Trebuie să iau legătura prin radio. Ştiţi... sunt aşteptat. E timpul să încheiem discuţia noastră. Aţi văzut instalaţia în funcţiune şi v-aţi convins, sper, că nu este nimic absurd şi nimic fantastic în ea. Toate calculele şi schiţele v-au fost transmise. Restul depinde de dumneavoastră.

în timp ce oaspeţii se îmbrăcau, Taranovici vorbea cu voeea-i groasă de bas, întrerupându-l pe Ovanesian:

— Să vezi cu propriii tăi ochi, ăsta-i lucrul cel mai important. Acum, cum s-ar spune, totul s-a aranjat. Nu mai pot exista niciun fel de îndoieli. Chiar mâine am să raportez şefului Direcţiei generale. Puteţi fi liniştit, vom face totul ca să punem în aplicare propunerea dumneavoastră...

După ce-şi conduse oaspeţii, Tungusov se întoarse şi trânti furios uşa în urma lui.

— Palavragiii dracului, birocraţi scârboşi!

Sprâncenele negre ale lui Fiodor se împreunară la rădăcina nasului.

— De ce? Ce-i cu tine, Kolea? N-ai văzut cât de mult le-a plăcut radiotelefonul tău?

— Ce ştii tu, Fedea! Le-a plăcut!... Le-a plăcut cum îi place oricărui gură-cască o scamatorie. Dar sensul, ideea pentru care ar fi trebuit să vină aici?... S-au entuziasmat mai mult ca să mă liniştească pe mine. Îi cunosc cum îmi cunosc buzunarele. Nişte funcţionăraşi. Le stă în gât tehnica şi gata, iar pe inventatori îi socotesc aproape nişte duşmani ai lor. Acum graţie lor vor circula pe la Comisariatul Poporului tot felul de anecdote despre „minunea" mea. Atât. Şi treptat, problema va fi dată uitării. Ai să vezi!

— Ei, nu-i chiar aşa. Dacă asta ar fi soarta tuturor invenţiilor, n-am mai progresa. Ori ve? i şi tu cu ce paşi mergem înainte! Mereu aflăm, chiar şi din ziare, despre noi şi noi invenţii.

— Asta aşa e. Poporul creează acum cum n-a mai creat niciodată. E adevărat. Sunt însă cazuri, şi te rog să mă crezi

că nu ţi-o spun din auzite sau, ca să zic aşa, „pro domo sua”, ci după datele Asociaţiei unionale a inventatorilor, sunt cazuri când inventatori sau inovatori, oameni inteligenţi şi talentaţi, adevăraţi patrioţi, nu fac ani întregi altceva decât să bată fără succes în uşi închise, dincolo de care minunatele lor realizări zac în dosare prăfuite. Tungusov tăcu şi căzu pe gânduri.

— Dacă-i aşa, înseamnă că există motive ascunse?…

— Motive ascunse… — repetă rar Tungusov şi pe neaşteptate faţa lui se lumină. Îşi aminti că şi înainte vreme, discutând, constatau adesea o uimitoare coincidenţă a gândurilor lor. Abia se gândea unul la ceva, iar celălalt spunea imediat acelaşi lucru. La fel şi acum. Problema invenţiilor îl preocupa de mult pe Tungusov; a ajutat în mod activ la promovarea multora dintre de, ca reprezentant al Institutului de cercetări ştiinţifice a participat la expertize, a demascat pe autorii unor referate tendenţioase. Erau desigur cazuri particulare, dar existau! Şi abia acum, povestindu-i lui Fiodor despre situaţia creată, a simţit pentru întâia oară nevoia să generalizeze toate aceste fapte şi în acelaşi timp a şi înţeles de ce sunt de totuşi posibile în tânăra ţară a sovietelor care – poate chiar mai mult decât de pâine – are acum nevoie de un avânt rapid al tehnicii.

Şi iată că Fiodor l-a întrebat: „Există oare motive ascunse?”

— Noul intră întotdeauna greu în viaţă, făcându-şi loc cu mare caznă – spuse Tungusov. Asta este o lege. Au existat întotdeauna şi există cauze obiective. Avem încă destul birocratism, mai sunt oameni indiferenţi, carierişti sau incapabili, ca aceştia, de pildă. Dar tare mă tem că există şi motive ascunse. Miroase a război. E de ajuns să priveşti ce fac fasciştii în Europa, ca să înţelegi totul. Şi duşmanii nu stau cu mâinile în sân. Ei acţionează! Să frâneze progresul nostru tehnic până termină ei pregătirile pentru agresiune, iată scopul lor.

Fiodor se posomorî.

— Da, din păcate-i logic… E greu să-ţi închipui că Hitler n-a căutat să organizeze la noi o reţea secretă de sabotori şi diversionişti…

Semnalul radiotelefonului îl întrerupse. Tungusov luă receptorul. Se auzi glasul lui Nârkin:

— Mai e comisia acolo?

— Cum o să mai fie? A plecat!

— Ce-i cu dumneata? De ce n-ai ieşit în eter?

Tungusov îşi privi ceasul şi se luă cu mâinile de cap.

— Văleu! La naiba!… Am întârziat cu cinci minute! Ies îndată, Nârkin. Ce se întâmplă? Mă cheamă?

— Neamţul dumitale lansează apelul general.

— Neamţul! Tungusov se repezi la emiţător şi-l puse în funcţiune.

— Fedea, trânteşte-te acolo, pe pat, că scaunul ăsta scârţâie… Şi taci! Am nevoie de linişte.

Scoase caietul în care îşi nota comunicările recepţionate, îşi puse casca şi începu să manevreze butonul de acord.

*

*

Minunate lucruri se petrec în lume!

Iată că noaptea învăluie pământul. Din râpe adânci, din adâncul codrilor şi din bârlogurile fiarelor, dar în oraş din subsoluri şi hrube, întunericul se revarsă moale, creşte şi se umflă. A umplut văile şi acum se ridică mai sus, spre cer, gata să înghită stelele, iar în oraş se năpusteşte furios dar neputincios din toate părţile spre aţâţătoarele globuri ale felinarelor aprinse şi spre sprinţarele fâşii luminoase ale farurilor de automobile.

Târziu noaptea se lasă şi liniştea. Somnul toropeşte tot ce este viaţă şi se pare că numai acolo unde-i zbucium şi suferinţă nu-şi face loc odihna binefăcătoare.

Dar nu, nu există linişte…

…Unde nu pătrunde omul! Ce adâncuri nu scormoneşte şi ce taine nu dezvăluie el în lume!

A scos până pe acoperiş, prin fereastră, o sârmă legată de o cutiuţă scornită de mintea lui, iar o altă sârmă, pornită

de la aceeaşi cutiuţă, a lipit-o de conducta de apă, întinzând astfel o capcană depărtărilor. Pe această cale au început să se scurgă nişte curenţi sprinteni şi neobosiţi; în cutiuţă curenţii sunt siliţi să treacă prin labirintul unei reţele ingenioase de fire subţiri şi iată-i că s-au prins: căutând o ieşire au început să bată în membranele sensibile ale căştii. Aici şi-au trădat prezenţa, transformându-se în sunete şi omul ascultă mişcarea lor fremătătoare.

Aşa s-a dezvăluit în faţa omului o lume nouă pe care niciodată n-ar fi putut nici să o audă, nici să o cunoască, dacă nu şi-ar fi dat seama de existenţa ei şi nu şi-ar fi adaptat aceste urechi noi, ingenioase, din metal şi din masă plastică neagră şi strălucitoare. Ştim acum că eterul, care ne înconjoară, e un ocean nesfârşit ce pătrunde prin tot ce există în lume, viu sau mort. Tot oceanul acesta se mişcă şi se cutremură în spasme neînţelese, când molcome ca o respiraţie egală, când dezlănţuind furtuni, cicloane şi explozii catastrofale. Prin păduri şi munţi, prin pereţii de beton ai caselor, prin om – sunetele acestea străbat cu uşurinţă, tăind şi împărţind totul cu liniile de forţă ale undelor lor. Omul redus la simţurile-i proprii nu vede şi nu simte nimic din toate acestea, dar... cine ştie ce s-ar petrece cu el, şi cu tot ce-l înconjoară, dacă dintr-o dată n-ar mai exista acest ocean, aceste furtuni electrice în oare s-a născut tot ce există: oameni, plante, roci...

Nu, în lume nu există linişte! Şi nici setea de cunoaştere a omului nu are graniţe: el caută veşnic, va căuta veşnic să descopere lumi noi, să dezlege nenumăratele taine noi care îl înconjoară.

Au trecut mulţi ani de când radioamatorul Tungusov, construindu-şi un aparat de emisie-recepţie pe unde scurte, a auzit pentru întâia oară glasul eterului. Şi de atunci, de fiecare dată când îşi pune casca cu membranele deocamdată moarte, simte senzaţia tulburătoare a omului gata să-şi desfacă braţele şi să se avânte într-un zbor spre înălţimi, aşa cum numai în somn se întâmplă.

Răsuceşte uşor butonul. Şi deodată, cu un pocnet uşor,

surd, ca atunci când apeşi fundul unei cutii, se deschide pe neaşteptate o fereastră spre univers şi membranele căştilor lipite de urechi prind viaţă. Un ciripit vesel de păsări ce fluieră şi cântă în triluri pe diferite voci îi mângâie auzul. Este limbajul punctelor şi liniuţelor trimise în spaţiu de către nenumăratele staţii de radio pe unde scurte.

întoarce mai departe butonul de acord; în cutiuţă, dincolo de peretele de ebonită al aparatului receptor, două plăcuţe subţiri de metal se rotesc încet de tot, fără să se atingă măcar – asta-i tot. Nimic altceva nu se mişcă acolo. Dar chiar şi această mişoare de necuprins cu ochiul liber a plăcuţelor este suficientă pentru a schimba „acordarea" electrică a receptorului şi iată că în locul primelor unde, alte unde, alte staţii, alte voci se năpustesc în aparat: frânturi de foxtroturi pariziene, glasul de bariton graseiat al unui spicher german, bătăile solemne ale orologiului de pe catedrala Westminster sau trosnituri seci şi un sâsâit sălbatic care arată prezenţa unor furtuni electrice cu descărcări atmosferice. Şi după toate acestea, eterul iarăşi respiră liniştit şi măreţ, ea oceanul după furtună.

Anii de muncă încordată l-au făcut pe Tungusov un adevărat virtuos al radioamatorismului. Rar îl întrece cineva în ceea ce priveşte viteza recepţiei, în determinarea sensului semnalelor atunci când se pierd în fading[3] profund sau când sunt acoperite de zgomotul paraziţilor. Glasul sigur şi egal al liniuţelor şi punctelor sale e bine cunoscut nenumăraţilor radioamatori de pe toate continentele. Multe servicii preţioase a adus el exploratorilor polari ori expediţiilor noastre îndepărtate, desluşind în trosnetele aurorelor boreale şi în furtunile magnetice tropicale, frânturile grele, distorsionate ale semnalelor răguşite.

în mod regulat, la fieoare două zile, exact la ora douăzeci

3 Fading — slăbirea periodică a undei de radio, (n.t.)

şi unu şi zece, ora Moscovei, el ieşea în eter lansând primele semnale „CQ” – „Tuturor!”. În limbajul internaţional al radioamatorilor asta înseamnă: „Sunt gata. Cine vrea să stea de vorbă cu mine?” Apoi transmitea indicativul său şi trecea pe recepţie. Manevrând încet butonul de acord, asculta întreaga bandă a undelor scurte rezervată, conform convenţiilor internaţionale, radioamatorilor. Primea răspunsuri, îşi alegea un interlocutor şi deschidea din nou emiţătorul. Aşa se legau în eter cunoştinţe, se fixau „întâlniri”, se stabileau legături regulate, de scurtă sau de lungă durată, se stabileau recorduri „DX” – adică legături pe distanţă mare. Fiecare cunoştinţă nouă se termina cu rugămintea: „Pse QSL”. Asta înseamnă: „Vă rog, trimiteţi-mi o dovadă de recepţie”. Şi iată că tot peretele de lângă staţia lui de radiorecepţie era acoperit de aceste „dovezi” originale, martori pitoreşti ai „DX”-urilor, trimise prin poştă din Chile, Uruguay, Liberia, Maroc, Haiti, Filipine, Insulele Hebride, Noua Zeelandă şi din alte colţuri îndepărtate şi pierdute ale globului pământesc. Pe de erau zugrăviţi palmieri, sfincşi, piramide, câini cu căşti pe cap şi uneori chiar fotografiile radioamatorilor respectivi. La rândul lui şi Tungusov le trimitea acestora „numele” – care în jargonul radioamatorilor înseamnă nu atât numele omului, cât punctul geografic, adică Moscova – „QSLurile sovietice cu imaginea mausoleului lui Lenin pe de.

Regulile internaţionale interzic discuţiile cu caracter „particular” între radioamatori. Se poate vorbi numai despre tehnica undelor scurte, despre audiţie, despre construcţia aparatului şi a receptorului, a pieselor lui etc. În ţările capitaliste există chiar servicii radio speciale ale poliţiei care supraveghează ordinea în eterul rezervat radioamatorilor. Dar cum să te abţii de la câteva cuvinte în plus? Cum să nu faci măcar o aluzie la viaţă când vorbeşti cu un radioamator sovietic!

În ultimele săptămâni, un neamţ se arăta deosebit de insistent şi, judecând după toate, era şi el un radioamator încercat. Experimenta o antenă nouă de construcţie proprie

şi îl ruga foarte corect, fără niciun fel de cuvinte „inutile”, să menţină legătura regulat până când îşi va termina experienţele. Toate acestea ar fi fost absolut normale dacă încă de la început Tungusov n-ar fi simţit, cu flerul său de „bătrân lup” al eterului, unele particularităţi destul de ciudate. Mai întâi, neamţul evita să-şi dea indicativul. La început a fost desigur nevoit să-l oomunice, dar n-a făcut-o după cum se obişnuieşte, răspicat şi repetat, ci numai o singură dată, în treacăt. După aceea, dacă a observat că Tungusov îi recunoaşte „CQ”-ul după „scris”, adică după felul lui de a lucra în telegrafie, nu-şi mai transmitea indicativul, ci îşi începea noile convorbiri de parcă ar fi continuat una întreruptă. Tungusov şi-a dat seama că partenerul lui este un „unlis” – un radioamator clandestin.

Această presupunere i-a fost cu timpul confirmată de încă o observaţie: după tonul schimbător al semnalelor şi după activitatea neregulată a neamţului, Tungusov şi-a dat seama că acesta foloseşte emiţătoare diferite şi că, după toate probabilităţile, experienţele cu antena sunt născocite.

Dar ce rost aveau toate acestea?

El se hotărî să aştepte şi să observe, continuând să menţină legătura şi îndeplinind cu acurateţă „tradiţiile eterului”.

Ultima discuţie îl intrigase şi mai mult. Neamţul i-a transmis: „Sunt bucuros că aţi înţeles bine sensul muncii mele cu antena. Data viitoare am să vă comunic noua schemă. Ea prezintă un deosebit interes pentru dumneavoastră”.

Cuvântul „antenă” fusese transmis într-un mod jucăuş, voit neregulat. Desigur că neamţul îi dădea astfel să înţeleagă că acest cuvânt trebuie luat în ghilimele; îi atrăgea deci lui Tungusov atenţia să-i înţeleagă sensul ascuns. Iar faptul că ultima frază, dimpotrivă, se caracteriza printr-o fermitate accentuată, dovedea că-i vorba de o chestiune extrem de serioasă. Nikolai răspunse: „Rok!

— Am înţeles totul. Aştept”.

Şi aştepta cu interes comunicarea ce-i fusese promisă.

Iată de ce s-a repezit atât de grăbit şi alarmat la emiţător atunci când Nârkin, pe care îl prevenise, i-a comunicat că neamţul repetă apelul „CQ”.

Întorcând lin butonul de acord, el găsi repede în piuitul dezordonat al eterului semnalele cunoscute, puţin încetinite spre sfârşit, şi răspunse la apel. Neamţul transmise: „nwQSK 20 mins”.

Asta însemna: „Acum întrerupeţi legătura. Am să vă chem peste douăzeci de minute.”

Muşcându-şi înciudat buzele, Tungusov deconectă aparatul* şi îşi scoase casca. Cuvântul „acum” suna ca o imputare. Cu întârzierea lui îi produsese cine ştie ce încurcături neamţului. Se ruşină: pentru întâia oară în toţi aceşti ani dăduse dovadă de nepunctualitate în activitatea lui de radioamator!

— Să mai stăm şi noi de vorbă – se întoarse el spre Fedea. Am la dispoziţie douăzeci de minute; după aceea va trebui să trec din nou la emiţător. Ia spune! Povesteşte-mi despre tine../

— Nu, Nikolai! Despre mine o să vorbim mai târziu. Văd că viaţa ta e mai interesantă. Dar mă uit şi, te rog să mă crezi, nu înţeleg nimic. Cu ce te ocupi tu propriu-zis? Nu cumva… te-ai însurat? Văd şi nişte floricele pe-aici…

Nikolai râse.

— Nu, Fedea, nu m-am însurat. Dar viaţa mea şi acum se rostogoleşte tumultos ca un torent! E adevărat, mă ocup cam de multe: şi floricele, şi chimie, şi matematică, şi electricitate… Dar toate acestea le fac cu un rost. În vremea noastră, dacă vrei să realizezi ceva măreţ, în ştiinţă, în tehnică, trebuie să cunoşti foarte multe, trebuie să ai în faţa ta un orizont larg, cuprinzător.

— Nici nu te văd pe tine altfel decât zbătându-te să realizezi lucruri măreţe. Te ştiu eu! Ţi-aduci aminte de disputele noastre: „Sistem de viaţă”, „însuşirea unei culturi Vaste”?… Oare te mai menţii pe aceeaşi poziţie?

— Da’ de unde – oftă Nikolai din greu. Tot ce este inutil, am dat în lături. Pur şi simplu nu-mi ajunge timpul nici

pentru treburile importante, cele mai necesare…

— Adică pentru acel „ceva măreţ”? şi Fiodor învălui cu privirea mesele de lucru ale lui Nikolai.

— Da. Ăsta-i principalul. După ce-mi termin munca, de ’asta mă ocup până noaptea târziu.

— Dar de ce nu lucrezi la Institut, în laborator? Cred că-i mai comod acolo. Şi mai este şi colectivul. Mai multe capete…

— La Institut… e planul – răspunse cu îndoială Nikolai. Avem mult de lucru… o mulţime de probleme ce-i drept, nu prea interesante, dar necesare şi urgente. Pe când asta… ce fac eu aici la mine… e pentru suflet. Nici n-am încercat să-mi întocmesc un plan de lucru. Dar dacă reuşesc… cred că am să realizez într-adevăr ceva măreţ. E o problemă serioasă. N-am vorbit încă nimănui despre ea. Ţie însă am să-ţi povestesc. Te pricepi la radiotehnică?

— Puţin, Kolea. Cam cât am învăţat pe vremuri, la Sokolniki. Ţi-aduci aminte?

— Vai, ce ruşine, Fedea! Astăzi oricine trebuie să se priceapă la electricitate cu atât mai mult cei care lucrează în domeniul ştiinţei sau tehnicii. Fără asta nu numai în fizică nu poţi să faci un pas înainte, dar nici în biologie şi nici în psihologie măcar. Dar, în sfârşit, ascultă-mă! Am să-ţi explic în aşa fel încât să înţelegi.

Nikolai tăcu câteva clipe, apoi continuă:

— Vezi tu, radiotehnica modernă poate să creeze unde electromagnetice făcând curentul să alterneze, să-şi schimbe foarte repede sensul într-un conductor, un fir, de pildă într-o antenă. Dacă aceste oscilaţii ale curentului se produc, să spunem, de trei sute de mii de ori pe secundă, atunci antena emite unde radio „lungi” obişnuite. Dacă viteza oscilaţiilor creşte până la trei milioane pe secundă, atunci antena va emite unde scurte, care au însuşiri noi şi care se propagă cu totul altfel. Aceste unde scurte, după cum vezi, îmi îngăduie, cu ajutorul unei instalaţii nu prea mari, ca a mea, să pot comunica cu orice ţară de pe globul pământesc. Şi acest emiţător al meu nu consumă energie

nici cât un bec electric obişnuit de o sută de waţi! Dacă însă ridifeăm şi mai mult frecvenţa curentului, căpătăm aşa-numitele unde ultrascurte. Tu, bineînţeles, ai auzit că aceste unde ultrascurte au însuşiri uluitoare: pot să vindece boli, să grăbească creşterea plantelor, să distrugă microorganismele ş.a.în.d.

— Aşadar, cu cât undele sunt mai scurte, cu atât posibilităţile lor sunt mai mari?

— Să spunem că-i aşa, Fedea. În frecvenţele mai înalte se ascund forţe uriaşe. Acolo există invizibilele raze calorice infraroşii care ne permit să vedem în întuneric; acolo-i lumina, cu ajutorul căreia căpătăm hrană şi percepem lumea şi frumuseţea. Acolo sunt razele ultraviolete mortale şi în acelaşi timp dătătoare de viaţă. Acolo-s razele Rontgen, înfricoşătoarea însuşire de dezagregare a radiului, atotpătrunzătoarele radiaţii cosmice, particulele atomice care străpung nemărginitul spaţiu al universului...

— Tu, Kolea, eşti un adevărat poet I

— Ei, poet I Deşi, la drept vorbind, acest spectru al energiei electromagnetice eu îl socotesc chiar un poem creat de natură, un poem pe care omul abia a început să-l descifreze. El a fost scris cu o scriere necunoscută, dar noi treptat dezlegăm această scriere, îi aflăm tainele. Aproape în fiecare an se descoperă noi proprietăţi ale unora sau altora dintre frecvenţe. Oare cât e de când am descoperit că undele scurte sunt bune pentru legături la distanţe mari? Apoi luminiscenţa sub acţiunea razelor ultraviolete, culorile fosforescente! Sau radiolocaţia, mitogeneza, radioastronomia I Şi câte alte multe care n-au fost încă descoperite...

— Şi tu descoperi acum o nouă taină? îl întrebă Fiodor, readucându-l la începutul discuţiei pe prietenul care se cam luase cu vorba.

— Am găsit deocamdată metoda prin care pot crea un generator de unde extrem de scurte, pe una din benzile aproape de loc studiate – continuă Nikolai cu acelaşi aer serios. Să le spunem deocamdată undele micro. Datorită

acestui generator, care va îngădui să se schimbe lin frecvenţa, aceste unde vor putea fi amplificate şi astfel vor putea fi studiate proprietăţile lor. Îţi închipui ce aport preţios va fi adus tehnicii noastre? Am însă şi o altă idee. Eu cred că în aceste frecvenţe se ascunde rezolvarea unui vechi vis al omului: stăpânirea elementelor.

— Alchimia?!

— Spune-i cum vrei. Dar mai devreme sau mai târziu va trebui să ajungem şi la asta.

— Tu până unde ai ajuns?

Câteva secunde Tungusov îl privi tăcut pe prietenul său. Apoi se îndreptă hotărât către una din mese, aşezată în colţul camerei, şi ridică husa din pânză de pe un aparat. Apropiindu-se şi el, Fiodor cercetă atent această construcţie neînţeleasă.

— Acesta e... — spuse încet Tungusov.

— Cum? E gata!? Ăsta e generatorul tău de... minuni necunoscute?

— Da, el este – confirmă Nikolai. Dar nu e gata. Îi mai lipsesc unele piese.

Era o ciudată îmbinare a radiotehnicii cu chimia. Zeci de eprubete, balonaşe, tubuleţe şi plăcuţe din metale diferite alternau cu fire, bobine, ecrane şi tuburi electronice de felurite forme şi dimensiuni.

— Vezi că mi-a venit în ajutor chimia? Fiecare element chimic posedă o anumită radiaţie proprie... Dar stai – Nikolai se uită la ceas. Mai am numai două minute, nu mai putem discuta. Acum taci, Fedea!

Tungusov se „cufundă” din nou în marea undelor. Parcurse de două ori toată banda rezervată radioamatorilor, fără să întâlnească semnalele cunoscute. La a treia încercare îl „prinse” pe neamţ. După tonul semnalelor, îşi dădu seama că neamţul lucra iarăşi cu un alt emiţător.

Convorbirea fu grăbită şi laconică. Neamţul îi transmise:

— „Îţi dau schema antenei mele: LMRWWAT. Dezleag-o neapărat şi comunică-mi, atunci am să-ţi transmit cum lucrez după schemă. Repetă-mi cum ai recepţionat.”

Apoi interlocutorul dispăru, fără să mai spună nimic.

Timp de cinci minute, fără să se ridice de la masă, Tungusov se străduí să dezlege sensul literelor misterioase. Anim se convinse definitiv că „antena” nu era decât un pretext. În radiotehnică nu există niciun fel de scheme şi notaţii de acest fel pentru antene. Scrise pe un petic de hârtie: „LMRWWAT” şi se apropie de Fiodor.

— Uite, Fedea, o nouă problemă! Ăsta-i un cifru. Sau mai bine zis cheia cifrului unei comunicări pe care am s-o primesc de îndată ce voi fi descifrat cheia.

Fiodor se uită îndelung la hârtie.

— Nu înţeleg nimic – spuse el în sfârşit.

— Nici eu – îi răspunse îngândurat Tungusov.

*

— *

În noaptea aceea Nikolai Tungusov nu putu mult timp să adoarmă. Nu, nu vizita „comisiei” îl tulburase, nici soarta radiotelefonului său, nici chiar radiograma misterioasă a neamţului. Întâlnirea cu Fiodor, singurul şi adevăratul lui prieten, a fost cel mai de seamă eveniment al zilei, deşi i-a simţit importanţa abia după ce a rămas singur.

în viaţa lui intrase ceva măreţ şi atotpătrunzător, ceva care a mai existat odată, de mult, dar apoi s-a estompat şi a fost dat uitării…

Era pe vremea adolescenţei – triste, flămânde, uneori înspăimântătoare. În anii aceia vârtejul războiului civil bântuia, pustiind o parte uriaşă a globului pământesc. Vârtejul acesta, întocmai ca pe nişte fire de nisip, smulsese oameni din locurile lor ş:i risipise în spaţiu; pe unii îi măturase peste graniţele ţării, pe alţii îi ridicase şi-i împrăştiase care încotro… După aceea ani de zile oamenii s-au tot căutat unii pe alţii.

Vârtejul acesta l-a luat şi l-a acoperit undeva cu pământ pe tatăl său. Pe fratele miai mare, Nikifor – singurul susţinător al familiei – l-a zvârlit tocmai la Moscova, într-o uzină. Numai Nikolai rămăsese cu maică-sa bolnavă, în satul sărăcăcios de pe malurile Volgăi.

Nikolai îşi amintea în cele mai mici amănunte începutul marelui său drum în viaţă.

...Se însera. Băieţandru de doisprezece ani, desculţ, sub ferestruica scundă a căsuţei lui natale, el răsucea din păr de cal sfoara unei undiţe: mâine în zori va pleca la pescuit, pe Volga. Alături, pe o laviţă, şedea mama, obosită, posomorită, tăcută; el i-a surprins privirea îngrijorată şi-i ghiceşte gândurile. De vreo două luni n-a primit nicio veste şi nici bani de la Nikifor. Ce i s-o fi întâmplat? Din ce-o să mai trăiască? Dacă s-a întâmplat ceva, atunci totul s-a sfârşit...

Nikolka este un băieţandru serios şi aşezat. I-e milă de maică-sa, dar nu poate să-i împărtăşească neliniştea. De ce şi-o fi făcând griji degeaba? Doar nu ştie încă nimic... Pentru el, Nikolka, altceva e important acum: să se scoale mâine de cu noapte şi să prindă cât mai mulţi peşti, ca o parte din ei să-i schimbe pe pâine... Cât de prost ar merge treaba, vreo treizeci-patruzeci de porcuşori tot o să prindă. Parcă mult e ce le trebuie lor!...

...Soarele a apus dincolo de pădure, după un cot al Volgăi; e un întuneric, să-ţi dai cu degetele în ochi, nu altceva.

Deodată mama se ridică de pe laviţă şi îşi întinde fericită mâinile spre uşă, dar acolo nu-i nimeni – uşa e închisă...

— Nikifor I

S-a repezit înainte şi, îmbrăţişând aerul, s-a prăbuşit.

...Mai târziu, când şi-a revenit, mama i-a spus pe un ton sigur, liniştit de astă dată:

— Nikolka, dragul meu, Nikifor al nostru s-a prăpădit... Acum găteşte-te de drum şi du-te la Moscova. În vreo zece zile ai să ajungi tu acolo... poate s-or găsi niscaiva oameni buni, să te ia cu căruţa... Uite, ai aici adresa, la uzină... Explică-le tot, tu eşti băiat isteţ... poate ţi-or găsi şi ţie de lucru. Spune-le că fratele tău...

...Şi iată – drumul, A plecat înainte de a miji de ziuă, simplu, aşa cum pleca la pescuit; atâta: doar că avea o bocceluţă în spate. Moscova cea necunoscută nu şi-o putea

de loc închipui. Că viaţa lui a intrat pe un alt făgaş sau că pleacă acum pentru totdeauna de acasă, la asta băiatul nu se gândea. Sătucul lui, locurile dragi unde se născuse şi copilărise i se păreau veşnice şi de neclintit. Vor trece zile, poate săptămâni sau ani, dar se va întoarce şi toate vor fi ca înainte. Cui i-ar fi trecut prin minte atunci că nu numai el, ci şi sătucul rămas în urmă, se vor ridica şi se vor muta într-un alt loc? Cine s-ar fi gândit că vâlceaua în care s-a aciuat satul va fi fundul unei mări noi, Marea Moscovei, şi că pe deasupra islazului unde Nikolai păştea vacile vor trece vapoare pe cea mai mare şi mai nouă dintre căile navigabile create de om?

...Potecile liniştite ale pădurii îl scoaseră la o şosea desfundată şi băiatul porni prin gloduri spre miazăzi. Toată ziua, când dispărând la rarele cotituri şi coborâşuri ale drumului, când apărând din nou în depărtare, zări în faţă, dacă nu i s-o fi năzărit cumva, boiul unui copil, tot cu o bocceluţă în spate, ca şi el.

Pâraie îi tăiau uneori drumul, iar alteori alergau zglobiu alături de el. Era cald. Nikolai bea din fiecare izvor întâlnit în cale şi se aşeza pe malul lui să se odihnească o clipă. Prin sate trecea repede, străduindu-se să nu atragă atenţia copiilor şi a câinilor. Spre seară îşi alese un loc unde să înnopteze, lângă o bulboană care i se păru mai bogată în peşte, îşi meşteri repede o undiţă, prinse câteva gângănii în alvmiş pentru momeală şi până la scăpătatul soarelui în bocceluţa lui se zbăteau câteva văduviţe grase.

Făcu focul şi înfigând peştele într-un beţişor, îl puse la fript... Toate acestea îi erau cunoscute şi obişnuite – întocmai ca acasă.

A doua zi, de îndată ce se mistui pâcla dimineţii, zări din nou în faţă, la aceeaşi depărtare, bocceluţa din ajun. Nu, nu i se năzărise. După-amiază se făcu cald şi Nikolai văzu bocceluţa mai aproape. De zăpuşeală poate, drumeţul din faţa lui îşi încetinise pasul. Şi iată că spre seară, după o cotitură, îl ajunse. Un băieţandru ca şi el se odihnea pe iarbă, mai la o parte de drum. Era palid şi de aceea faţa lui

colbuită părea şi mai murdară, iar ochii mari, albaştri, sub sprâncenele negre, îl priveau pe Nikolai lucind ca nişte ochiuri de apă prin desişul pădurii. Nikolai dădu să treacă mai departe.

— Încotro? îl întrebă băieţelul cu glasul slab.

Aşa s-au cunoscut.

Din cele ce i-a povestit pe scurt băiatul, Nikolai înţelese că e moscovit, orfan, dintr-o familie de muncitori. Cum de a ajuns la rudele lui, aici, la ţară, unde „era mai rău" decât acasă, Nikolai n-a prea înţeles, dar s-a bucurat tare mult aflând că fugise din sat şi că acum se întorcea înapoi, la Moscova. În doi – e mult mai uşor! Aşa s-au unit pentru multă vreme drumurile lor. Au pornit împreună.

Orăşean, trezindu-se singur în întinderile împădurite, Fiodor se pierduse cu firea. Flămânzea, slăbise; prin satele posomorite, oameni închişi şi temători îl petreceau cu priviri mohorâte, fără să-i dea nimic. Sleit de puteri, poate că ar fi adormit pentru totdeauna la marginea drumului dacă Nikolai nu l-ar fi hrănit cu peştişorii graşi, prăjiţi la proţap.

Şi parcă mult e ce-i trebuie unui pui de om l Cu câtă admiraţie urmărea el seara cum se strecura Nikolai prin stufărişurile de pe mai să dea cu undiţa şi cum prindea peştişorii strălucitori care aveau să le potolească foamea. Apoi, repetând ascultător întocmai mişcările lui, aruncând undiţa şi trăgând peştele la momentul potrivit, învăţa şi el să pescuiască; mai învăţă să aleagă şi să-şi întocmească din ramuri un adăpost care să-l apere noaptea de rouă şi ploaie...

Iar Nikolai, la rândul lui, asculta cu ochii larg deschişi cele ce povestea Fiodor despre tramvaiele care duc fără cai câte o sută de oameni odată sau despre casele de piatră – mult mai înalte decât bradul acela. Acolo nu trebuie să te duci după apă – apa curge singură prin ţevi – iar lămpile ard fără gaz şi se aprind fără chibrituri...

— Ce viaţă! se minuna Nikolai, simţind că acum păşeşte undeva, în sus, spre ceva nou.

...Coşuri ascuţite se zăriră la orizont şi începură să se

înalţe tot mai sus, mai sus spre cer, într-o creştere ce părea fără sfârşit… Unde începea oraşul, Nikolai n-a putut să priceapă până la urmă.

…Moscova era atunci în plină reconstrucţie. Pe magistrale, după atâta întrerupere, circulau cele dintâi tramvaie. Schelele proptite cu picioarele lor grele pe trotuare se căţărau pe zidurile caselor muşcate de gloanţe şi bortite de obuze. Peste trecători picura varul, cădeau bucăţele de tencuială veche, jupuită… Moscova înfometată dezgropa la periferii, în marile grădini de zarzavaturi ale cooperativelor, cartofii rămaşi după strânsul recoltei.

începea vara anului 1921.

…Capitala îl întâmpină pe Nikolai cu asprime, tot aşa cum îl întâmpinase şi pe Fiodor la ţară natura necunoscută.

Cu glas de buhai mugeau la el automobilele, chiuiau căruţaşii chiar la urechile lui, alungându-l să nu-l strivească sub copite caii uriaşi şi păroşi, ca de basm, iar şinele de tramvai târâte pe caldarâm spre locul unde trebuiau montat© făceau un zgomot de nesuportat. Toate acestea îl făceau pe Nikolai să tresară înspăimântat la tot pasul şi poate că ar fi pierit până la urmă în acest haos citadin, sub cine ştie ce roţi, dacă n-ar fi avut în faţă bocceluţa lui Fiodor care, netulburat, îl conduse în sfârşit prin nişte ulicioare tihnite spre Krasnaia Presnea.

Rudele lui Fiodor îl adăpostiră şi pe umilul lui tovarăş de drum, găsiră uzina şi aflară că Nikifor Tungusov, turnător la „Gujon” ’, murise într-adevăr. I-au scris mamei în sat, dar răspunsul îl primiră din partea sovietului sătesc: nici mama nu mai era în viaţă.

Nikolai a rămas singur.

Nu, nu. N-a rămas singur I Îl avea pe Fiodor. Au trăit împreună, au învăţat împreună în colonia de copii orfani de la Sokolniki, apoi la şcoala medie tehnică. Nikolai învăţa cu lăcomie, citea mult, se ducea la concerte, la muzee, asculta conferinţe – totul îl atrăgea. Căuta să cunoască viaţa necunoscută lui până atunci, nu ca un sălbatic atras de măreţia lumii noi ce i se dezvăluia, ci ca un moştenitor cu

depline drepturi, căruia – deşi nici nu visase – i se cuveneau toate aceste comori. Inclinaţia-i nesăţioasă spre cunoaştere şi spre însuşirea culturii el o ridicase la rangul de principiu fundamental şi bineînţeles „veşnic”, căruia îi spunea „sistemul lui de viaţă”.

Pe Fiodor nu-l chinuia, ca pe Nikolai, această atotcuprinzătoare sete de a cunoaşte totul. De altfel şi aptitudinile lui erau mai modeste decât ale lui Nikolai. Pe el un singur lucru îl atrăgea: mecanica, lumea mecanismelor şi a maşinilor. Să ajungă inginer constructor de maşini, iată visul lui de totdeauna. În timp ce Nikolai înota în marea fără fund şi fără limite a „culturii”, riscând să se înece în ea fără să vadă malul, Fiodor simţea sub picioarele lui terenul sigur al specializării, ceea ce îi îngăduia, după părerea lui, să păşească mai sigur decât prietenul lui pe drumul realizărilor.

Vederile lor diferite nu numai că dădeau naştere unor nesfârşite dispute, dar constituiau chiar izvorul unor adevărate certuri între ei. Prietenia lor nu amintea de loc un cer senin, fără nori.

Era însă o prietenie adevărată, deşi ei nu s-au gândit niciodată la asta şi nu-şi dădeau seama de existenţa ei, aşa cum un om sănătos nu-şi simte căldura corpului. De altfel şi acum, când îşi amintea de acele vremuri, Nikolai nu se gândea la prietenie, ci la acel simţ al răspunderii faţă de Fiodor, care nu l-a părăsit niciodată în tot timpul giganticei munei efectuate asupra lui însuşi. Orice victorie obţinută, orice cucerire în domeniul cunoaşterii, orice lucru nou care îl impresiona şi-l atrăgea, lui Fiodor i-l împărtăşea mai întâi j cu el îşi împărţea trofeele, indiferent dacă acesta avea sau nu nevoie de de; lui i se lăuda, pe el se străduia să-l uluiască cu voinţa, dârzenia şi cu succesele sale, iar greşelile, lipsurile şi slăbiciunile căuta să le ascundă de Fiodor, de parcă i-ar fi fost ruşine de dezaprobarea lui. Reieşea că tot ceea ce făcea el pentru sine, pentru „lărgirea orizontului” său, pentru „ridicarea nivelului cultural”, îl făcea dacă nu pentru, în orice caz în prezenţa

lui Fiodor. Şi asta l-a ajutat foarte mult, îi era chiar absolut necesar. Dacă nu ar fi fost acest simţ al răspunderii faţă de prietenul său, poate că Nikolai n-ar fi reuşit să înfăptuiască atâtea... Şi mai înainte – Nikolai îşi amintea de anii copilăriei – tot aşa se întâmplă: nu numai când făcea vreo treabă prin gospodărie, dar chiar şi atunci când pescuia, de pildă, se străduia să facă totul cât mai bine, numai ca să poată vedea după aceea ochii blânzi ai mamei cum se luminează de un zâmbet duios şi aprobator... Şi cât de fericit era în acele momente, cât de bun şi de puternic se simţea şi cum ar fi vrut chiar atunci să facă încă ceva mai bun şi mai de folos!

Da, un om ca să poată lupta, ca să învingă greutăţile şi să se ridice trebuie să simtă alături o inimă caldă, apropiată, o altă inimă omenească!

...Când Nikolai a intrat la Institutul electrotehnic, pe Fiodor l-au luat în armată şi l-au trimis undeva departe, în Sud, iar de acolo într-o şcoală militară. Nikolai însă, din cauza miopiei, a fost reformat.

Din clipa aceea „sistemul de viaţă” al lui Nikolai a început să se simplifice într-un mod ciudat. Într-un timp scurt au dispărut, s-au topit şi s-au resorbit undeva în el şi pasiunea pentru Skreabin (odată cu pasiunea pentru muzică în general), şi setea pentru literatură, care îl făcea să piardă nopţi nedormite deasupra unei cărţi; nu i se mai părea absurd să lipsească de la conferinţele ce se ţineau la muzeul politehnic şi începu să i se pară lipsit de sens să piardă atâta timp ca să stea la rând pentru bilete de teatru. Nikolai însă considera toate acestea drept o renunţare. Îşi dădea seama că deocamdată studiul la Institut îi răpea aproape tot timpul, iar ce-i mai rămânea nu-i ajungea nici pentru principala lui preocupare, la care în ruptul capului n-ar fi renunţat: radiotehnica, undele scurte... Nikolai dăduse în sfârşit cu picioarele de fund şi se îndrepta spre mai. Şi pe acest drum anevoios, ducea într-adevăr cu el un bagaj mare de valori. Dar va ajunge oare la liman?

Prietenii îşi scriau rar şi puţin, căci în anii aceia niciunul,

nici celălalt „nu aveau timp”. Se despărţiseră atunci într-un mod caraghios de simplu – s-au întâlnit la cantina studenţească şi şi-au luat rămas bun din fugă, grăbindu-se fiecare la treburile lui, de parcă s-ar fi despărţit până a doua zi. Niciunul dintre ei nu şi-a dat atunci seama de pierderea pe care o încerca.

Abia acum, după ce apariţia prietenului său i-a pricinuit o atât de neaşteptată şi de puternică bucurie, după ce a simţit iarăşi vechiul şi zelosul interes al lui Fiodor pentru viaţa lui, Nikolai a înţeles cât îi este de scump acest vlăjgan cu suflet mare, care-i pune întrebări atât de naive şi totuşi atât de juste şi necesare.

Capitolul Îl

VILA DIN ORDÂNKA

Furtuna de primăvară se dezlănţuise undeva în apropierea capitalei. Cupola întunecată a cerului nocturn bubuia şi se cutremura parcă sub loviturile năprasnice ale unui uriaş nevăzut. Ca urmare a acestor lovituri cumplite, crăpături subţiri şerpuiau pe cupolă şi prin de se năpustea vijelios spre pământ o lumină albastră, strălucitoare. Ploaia torenţială se revărsa pe pământ în şuvoaie neîntrerupte.

în astfel de nopţi până şi păsările, simţind primejdia, îşi părăsesc cuiburile şi se pierd în beznă, orbite de strălucirea fulgerelor înfricoşătoare; pe astfel de furtuni trăsnetele despică până la pământ trunchiurile puternice ale stejarilor seculari. Numai că arareori astfel de furtuni izbucnesc în latitudinile noastre nordice.

Pe asfaltul neted al şoselei Entuziaştilor, trimiţându-şi înainte tentaculele luminoase, gonea dinspre oraş o limuzină strălucitoare, scăldată din belşug de apele cerului. Asfaltul fâşâia sub roţi, ţâşneau pietricele întâmplătoare şi stropii ochiurilor de apă făcute ţăndări.

Acul fosforescent al vitezometrului se apropia încet de cifra „80”. Viteza începea să fie primejdioasă. Ce nenorocire sau treabă urgentă îi făcuse pe aceşti oameni să plece din oraş în această noapte furtunoasă P

Lângă şofer, un om de vreo cincizeci de ani, în pardesiu

şi eu capul gol, privea încordat şi neclintit drumul ce zbura înapoi pe sub roţile maşinii. Părul încărunţit îi cădea pe frunte ţi el, cu un gest repezit al mâinii, când îţi dădea şuviţele pe spate, când îşi netezea energic barba nu prea mare, rotundă ca o lopată. Tulburarea se oglindea şi în ochii limpezi, cenuşii, energici, care făceau ca faţa acestui om să pară neobişnuit de frumoasă.

Altcineva nu mai era în automobil.

Da, profesorul era tulburat. Urmărea atent fiecare nouă descărcare electrică apoi, cu ochii pe ceas, aştepta bubuitul tunetului.

— Mai repede, Slava I E la cel mult zece-cincisprezece kilometri înaintea noastră!…

întoarse mâna cu ceasul’spre becul şoferului.

— Vezi, am făcut cincizeci şi opt de minute de la barieră… Să spunem o oră… Atunci era la treizeci de kilometri. Iar noi am făcut…

— Patruzeci şi şase – zise şoferul.

— Se îndepărtează!… exclamă neliniştit profesorul. Ce mai!… Distanţa s-a redus aproximativ la jumătate. Dar dacă mergem cu aceeaşi viteză, o ajungem din urmă abia peste o oră. Şi va fi prea târziu, Slava!… Totul se va termina – rosti el cu amărăciune.

Şoferul abia îşi stăpânea zâmbetul, văzând cu câtă nerăbdare urmăreşte profesorul acul vitezometrului. Apăsă uşor pe pedala acceleratorului şi acul începu să se mişte spre dreapta.

— Aşa, aşa!… încă I bolborosi mulţumit profesorul, lăsându-se pe speteaza scaunului.

Era limita vitezei permise în astfel de condiţii. Pe faţa de obicei mucalită a tânărului şofer se oglindea acum o încordare neobişnuită. Degetele lui strângeau cu putere volanul. Era şi explicabil, căci la cea mai mică mişcare greşită – catastrofa ar fi fost inevitabilă.

Deodată o revărsare orbitoare de lumină înghiţi razele farurilor şi risipi întunericul. Până departe în faţa lor, se vedeau ca ziua şoseaua, şanţurile, stâlpii de telegraf,

pădurea… Fulgerul, înfigându-se într-un mesteacăn înalt aflat lângă drum, la vreo sută de metri de maşină, continuă să tremure pentru o clipă deasupra jertfei sale.

Cuprins de extaz, cu trupul aplecat înainte, profesorul îl tot trăgea pe şofer de pulpana hainei, strigând ca să acopere bubuitul tunetului:

— O-o-o! Asta-i! Ia te uită! Uite, Slavka, uite! Ti-i… Ei, drace! Ai văzut? Tocmai când a trăsnit!

Muşchii şoferului, încordaţi ca nişte trăgace armate care aşteaptă doar o uşoară apăsare pentru a-şi face datoria, răspunseră comenzilor nervoase, făcând ca maşina să evite şi primejdia de afară, şi primejdia pe care o constituia entuziasmul necontrolat al profesorului.

Fulgerele se descărcau acum undeva în lături şi în urmă. Putea să încetinească. Ploaia continua să se reverse torenţial. Profesorul îşi răvăşi părul şi lăsându-se atât de mult pe spate încât barba i se proţăpi aproape în sus, închise ochii cu aerul unui om care a dus la bun sfârşit o operaţie complicată şi obositoare.

— Acum întoarce, Slava, şi mergi mai încet. Aşa să mergi – spuse el. Ei, azi am avut noroc! Foarte rar ai posibilitatea să vezi o descărcare atât de puternică şi încă, aş putea spune, la doi paşi de tine! Simţi ce aer? Ăsta-i ozonul. Ah, ce bine! Respiră, Slava, profită de ocazie.

De fiecare dată când vechiul lui barometru aneroid, încadrat într-o ramă de nuc sculptat, arăta o scădere bruscă a presiunii atmosferice şi la orizont se îngrămădeau nori plumburii, profesorul Ridan, celebrul fiziolog, îşi lăsa lucrul şi pornea în întâmpinarea furtunii. Cu câţiva ani în urmă publicase o teorie a sa referitoare la acţiunea biologică a descărcărilor electrice din atmosferă. Această teorie a fost primită în lumea savanţilor cu destulă indiferenţă. S-a întâmplat ceea ce se întâmplă adeseori cu ipotezele ştiinţifice: toţi au luat cunoştinţă cu interes de această „noutate ştiinţifică” – nimeni n-a încercat măcar să-l contrazică; curând însă teoria a fost dată uitării, fără să se tragă niciun fel de concluzii practice. Or tocmai asupra

implicaţiilor practice insistase savantul. Teoria aceasta constituia doar un rezultat secundar al unei lucrări a lui de mari proporţii care însă era departe de a fi terminată. Dar pentru că acest rezultat avea o importanţă da sine stătătoare, profesorul a socotit că n-are dreptul să întârzie publicarea lui. Iar faptul că colegii lui n-au primit comunicarea cu prea mult entuziasm nu l-a necăjit de loc pe Ridan, Profesorul cunoştea bine lumea savanţilor. „N-au înţeles – spunea el vesel şi ironic. Fiecare e ocupat cu ale lui. Nu-i nimic, cu timpul o să înţeleagă. Iar până atunci să profităm noi de ea…”

Şi el profita. De îndată ce observa semnalele barometrului, telefona la Institutul meteorologic, afla tot ce se putea afla în legătură cu furtuna, stabilea pe harta împrejurimilor Moscovei direcţia de deplasare şi pornea într-acolo în goană cu maşina sa, străduindu-se să ajungă chiar în focarul furtunii.

„Băile de furtună” erau pasiunea profesorului Ridan. El cunoştea valoarea lor terapeutică. Oboseala fizică, starea de deprimare din pricina insuccesele în munca ştiinţifică, indispoziţiile supărătoare legate de vârsta lui, toate acestea se risipeau după băile de furtună, iar după aceea se simţea întinerit, vioi, energic, vesel; şi muncea cu mult mai mult spor, manifestând o neobişnuită prospeţime şi acuitate a perceperii lumii înconjurătoare. Simţea în tot organismul o vitalitate nouă, capabilă să-i hrănească mult timp activitatea.

Dar asta nu era totul. Profesorul nu vorbise încă nimănui despre un uimitor fenomen pe care-l observase. Activitatea supremă a creierului, raţiunea însăşi, e stimulată de aceste băi de furtună. Dacă nu reuşea să rezolve ceva în munca lui grea ştiinţifică, dacă nu se simţea în stare să tragă o concluzie justă sau nu-i venea în minte o experienţă elegantă cu care să rezolve problema, era suficient „să se scalde” în furtună şi căpăta după aceea, pentru multă vreme, o neaşteptată strălucire a minţii, asemănătoare fulgerului…

Iată de ce astăzi căutase cu atâta îndârjire să ajungă furtuna din urmă.

*

— *

Munca profesorului Ridan ajunsese la acea limită când se hotărăşte însăşi soarta învăţatului. Mare fiziolog, anatomist şi iscusit chirurg, profesorul Ridan şi-a consacrat viaţa studierii structurii şi funcţiilor organismului viu. Uimitoarele operaţii pe inimă şi pe creier efectuate de el îi duseseră faima nu numai pe tot cuprinsul patriei, dar şi peste graniţă. În chirurgie aproape că n-a avut insuccese şi ajunsese să cunoască atât de bine omul – la crearea căruia natura şi-a folosit toate resursele – încât s-ar fi putut opri aici, oonsacrându-se în întregime practicii chirurgicale.

Dar tocmai când credea că a atins culmile cunoaşterii organismului omenesc, a venit catastrofa. Soţia lui, bolnavă de la o vreme, a murit când se aştepta el mai puţin, Ridan-omul,

Ridan-soţul a fost copleşit de durere, Ridan-savantul a rămas uluit, descurajat. Cum vine asta? Pentru salvarea acestei vieţi, care-i era cea mai dragă, apelase la toate cunoştinţele, la toată experienţa sa de medic, Nu comisese nicio greşeală. Şi totuşi ştiinţa se dovedise neputincioasă. Sfârşitul n-a putut fi evitat.

Cu o limpezime zguduitoare, Ridan a înţeles cât de imperfectă este încă ştiinţa şi atunci pentru întâia oară, cu toate succesele din trecut, s-a îndoit de justeţea bazelor ei. Cunoştinţele lui Ridan se dovediseră insuficiente pentru a controla un organism bolnav; asta înseamnă că în organism acţionează forţe al căror rol nu-l cunoaşte încă nimeni. Şi atunci savantul s-a întrebat sceptic: ar fi putut vreodată în practica sa chirurgicală să spună că „omul va trăi”? Nu, nu a avut niciodată această siguranţă. Şi atunci, ce fel de ştiinţă e aceasta?! Care este adevăratul drum pe care va trebui să apuce?

Atunci Ridan a trăit zile înfricoşătoare. Chiar şi tezele cele mai sigure, de multe ori verificate, ale fiziologiei i se părură

deodată îndoielnice. Nenumăraţii „factori întâmplători”, „particularităţile individuale”, asemenea unor vedenii de basm îl înconjurau şi îl copleşeau, cerându-i noi explicaţii, noi ipoteze. Din adâncul memoriei se ridicau la suprafaţă fapte şi fenomene „suspecte”, pe care le observase cândva. Treptat, Ridan începu să pătrundă noul lor sens şi, în sfârşit, apăru în faţa lui ideea proceselor electrice care dirijează viaţa.

Profesorul Ridan schimbă brusc drumul său. Practica chirurgicală o părăsi cu hotărârea care-i era caracteristică, în ciuda protestelor energice ale lumii medicale.

O vilă nu prea mare, cu parter şi etaj, aşezată pe una din străduţele liniştite din Ordânka, a fost transformată în Institut de electrofiziologie. Guvernul, fără să precupeţească nimic, a pus la dispoziţie suficiente mijloace pentru amenajarea acestui Institut, după toate cerinţele lui Ridan.

Era o clădire ciudată, ferită de zgomotele străzii, înconjurată de tei bătrâni şi tufe dese de iasomie înmiresmată; un grilaj înalt de fier, pe soclu de piatră, oprea accesul nepoftiţilor spre clădirea înconjurată de verdeaţă. Cea mai mare parte din parter era ocupată de o „menajerie”. Aici îşi duceau viaţa nenumăraţi iepuri, câini, peştf; f broaşte, pă sări, maimuţe – cu care Ridan şi colaboratorii sâi făceau experienţe.

Ceva mai la o parte se aflau rânduri de cuşti speciale, cu animalele operate. Nişte botniţe ciudate, legături şi aparate le încătuşau mişcările.

Stăpânul „menajeriei” era Târsa, un tătar tăcut şi deşirat, burlac aspru şi nesociabil, care însă în mod vădit cunoştea graiul animalelor şi veşnic bombănea ceva pe sub nas. Ridan aprecia mult capacitatea lui Târsa de a înţelege animalele şi de a şti să se comporte cu de după dispoziţia lor, precum şi excepţionalul lui spirit de observaţie şi simţ al ordinei. În „menajerie” era întotdeauna o curăţenie exemplară şi Târsa nu lăsa pe nimeni să intre fără permisiunea specială a lui Ridan.

O seară largă, cu balustradă de marmură, ducea în vestibulul etajului de unde se putea ajunge în locuinţa profesorului sau într-un coridor, de-a lungul căruia se aflau aşezate laboratoarele. În fiecare dintre de lucrau unul sau doi colaboratori. Aceştia veneau zilnic la ora 8 dimineaţa şi plecau la ora 3. Ridan le interzicea cu stricteţe să rămână peste orele de program. El lucra de obicei în laboratorul propriu, care se afla alături de biroul lui.

Rareori intra cineva în această odaie misterioasă. Aici pulsa întotdeauna viaţa liniştită, ciudată, închisă în complicate maşini nichelate sau în vase de sticlă, prinsă în tentaculele metalice ale aparatelor. Aici băteau inimi scoase din trupuri, se mişcau câini cărora li s-a scos inima. Capete tăiate de trup îşi roteau încet ochii. Instrumente electrice, cu tentacule strecurate în preparate vii de organe, ori în cutii craniene de animale, foşneau uşor notând ceva pe benzi de hârtie cadrilată.

Liniştea laboratorului era întreruptă doar de zgomotul picăturilor desprinse din nişte filtre cu secreţii de glande ale animalelor operate, precum şi de tic-tacul aparatelor care înregistrau automat procesele vieţii „fiziologice” dezgolite.

într-o cameră alăturată, nu prea mare, mobilată ca o rezervă de spital, cu un singur pat, apăreau uneori bolnavi cu leziuni ale nervilor sau creierului. În această cameră nu era niciun obiect de prisos care ar fi putut să atragă atenţia pacientului. L) acă trebuia însă efectuată o operaţie, Ridan apăsa pe nişte pârghii şi din dulapuri camuflate în pereţi **apărea o masă de operaţii, un dulăpior cu instrumente, instalaţia de iluminat.**

Şi în toate cazurile, spre capul sau spre spatele bolnavului, acolo unde făcea intervenţia, se întindeau cabluri subţiri, ecranate, trecute prin perete, care alături, în laboratorul lui Ridan, puneau în funcţiune aparate ce înregistrau pe o bandă fotografică viaţa electrică a creierului bolnav.

Creierul! Creierul! Iată cine comanda maşina umană atât de complicată. Iată unde converg toate semnalele lumii

exterioare, de unde pornesc toate firele nervoase care dirijează muşchii, organele şi fiecare proces fiziologic; iată de unde este dirijată activitatea organismului, dezvoltarea, viaţa lui. Dar ce se petrece în creier? în ce constă încordata activitate veşnic neîntreruptă din această substanţă aparent inertă? Ce reprezintă de fapt aceste „excitaţii” şi „inhibiţii”, aceste „conexiuni” deduse de marele Pavlov după manifestările lor exterioare în organism? Care este natura lor fizică? Deocamdată, la aceste întrebări nu există răspunsuri. Dar de trebuie găsite: numai atunci omul va fi într-adevăr stăpânul propriului său organism.

întreaga experienţă, cunoştinţele uriaşe acumulate, energia plină de pasiune a savantului s-au canalizat spre acest nou ţel. Ridan acţiona de parcă ar fi cunoscut rezolvarea şi n-avea decât să demonstreze justeţea ei.

El a fost unul dintre primii care au început să studieze curenţii ce iau naştere în creier. Ace subţiri de argint,. Pătrunzând în cutia craniană trepanată, găseau centrii care dirijează un anumit simţ al animalului – văzul, auzul, mirosul. De la ac, un fir trecea printr-un amplificator spre osci— lograful sensibil; tremurul micului spot luminos al oscilografului dezvăluia prezenţa unor tensiuni electrice abia perceptibile. Căzând pe banda sensibilă la lumină, în continuă mişcare, spotul desena pe ea fel de fel de curbe care reprezentau impulsurile electrice ale creierului.

Iat-o, viaţa electrică a organismului! Ridan făcea în fiecare zi zeci de astfel de notări – cerebrograme. A putut să constate lucruri minunate. Fiecare sector al creierului în stare liniştită dădea un desen al său, o curbă caracteristică. Sub influenţa excitaţiilor exterioare, sau în caz de îmbolnăvire, desenul se schimba, dar numai în anumite limite. Fie cărui fel şi grad de excitaţie îi corespundeau schimbări absolut precise în caracterul impulsurilor electrice ale creierului.

Studiind cu atenţie curbele pe care le obţinea, Ridan a observat însă că grosimea liniilor care reprezentau oscilaţiile curentului nu era întotdeauna constantă, ci se

schimba tot timpul. De asemenea, urma spotului luminos era rareori tot atât de subţire ca şi spotul. Ea era aproape întotdeauna ceva mai groasă, iar pe alocuri grosimea urmei întrecea de multe ori diametrul spotului.

Această împrejurare, aparent neînsemnată – căreia alţi cercetători nu i-au acordat atenţie – pentru Ridan a fost o adevărată revelaţie. Explicaţia putea fi numai una singură. Pentru a-şi verifica presupunerea, profesorul a schimbat mecanismul care plimbă banda sensibilă la lumină prin faţa spotului. Noul aparat rotea bobina cu o viteză de douăzeci de ori mai mare ca înainte. Acum banda lungă de zece metri se desfăşura de pe o rolă şi se înfăşură pe cealaltă în decurs de numai două secunde.

Ridan aştepta cu nerăbdare şi emoţie noua probă. Câteva zile tehnicienii de la Institut au pregătit şi au pus la punct noul mecanism. În sfârşit, totul a fost gata şi Ridan a conectat la oscilograf curenţii produşi de creierul unui iepure…

Bineînţeles! Presupunerea lui se adeveri! Segmentul de curbă care înainte începea pe o porţiune de zece centimetri de bandă se întindea acum pe o lungime de doi metri şi se vedea că este format din zigzaguri care înainte, în timpul mişcării încete a bandei, se contopeau şi formau linii îngroi şate. Aşadar, oscilaţiile curentului în creier se produc cu o frecvenţă mult mai mare decât s-a crezut până acum.

Dar asta ce-i? Profesorul se plecă deasupra unei noi cerebrograme. Da, da: din nou liniile nu aveau aceeaşi grosime. De erau de asemenea alcătuite din oscilaţii şi mai repezi ale spotului luminos. Dar asta… — şi profesorul calculă repede în gând viteza posibilă a noilor oscilaţii – e radiofrecvenţa! înseamnă deci că trebuie să existe unde, radiaţii!

Aşa, aşa! Nu s-a întâmplat nimic deosebit şi cu atât mai puţin ceva neaşteptat. În fundul conştiinţei sale, Ridan bănuia de mult că aşa trebuie să fie.

Tabloul vieţii electrice a creierului îl avea acum tot mai limpede în faţa ochilor. Acum înţelegea de unde apar

aceste oscilaţii relativ încete ale curentului, care – înregistrându-se atât de limpede pe banda fotografică – derutează pe toţi cercetătorii. De constituie în electrotehnică aşa-numitele „bătăi” ce se produc ca rezultat al acţiunii simultane asupra unui aparat de recepţie a câtorva – probabil a foarte multe

— Unde de diferite frecvenţe. Când coincid în direcţie, oscilaţiile lor se însumează şi atunci pe bandă apar curbe pronunţate, care descresc lent. Când, dimpotrivă, acţionează în direcţii opuse, îşi anulează efectele, atenuându-se treptat.

E adevărat că „bătăile” reprezentate pe cerebrograme oferă o oarecare idee despre activitatea creierului. Aceste însumări fizice ale oscilaţiilor sunt totuşi caracteristice pentru fiecare excitaţie, pentru fiecare stare. După de se poate studia creierul, se poate determina modul cum sunt dispuse diferitele lui regiuni şi limitele acestora. Dar „bătăile” nu reprezintă decât o imagine întâmplătoare a forţelor electrice care acţionează în creier. În realitate acţionează tocmai aceste unde elementare din care rezultă „bătăile”. Aceste unde trebuie să le stăpâneşti ca să poţi stăpâni organismul.

Acum, când Ridan era convins că există în creier curenţi ce pulsează cu o viteză uluitoare – de cel puţin milioane sau poate chiar miliarde de oscilaţii pe secundă – nu se mai putea îndoi că există şi radiaţii ale creierului. Nu puteau să nu existe! Astfel de curenţi creează desigur în jurul lor câmpuri electrice şi magnetice şi dau naştere fără îndoială unor unde electromagnetice care trebuie în mod inevitabil să se propage în jur.

Şi dacă există, înseamnă că pot fi captate, măcar de la o distanţă cât de mică. Niciunul dintre savanţi însă n-a reuşit până acum să facă lucrul acesta.

Să capteze aceste unde! Numai atunci se va putea convinge definitiv că toate concluziile lui sunt juste.

Ridan nu se îndoia că experienţa de control va confirma presupunerile lui.

El a dezgolit o porţiune din zona vizuală a creierului unui iepure şi a fixat un ac receptor la o distanţă de numai doi milimetri de substanţa medulară. Tot spaţiul din jurul acului – această antenă de argint improvizată – a fost ecranat cu plumb, pentru ca niciun fel de unde întâmplătoare din afară să nu poată acţiona asupra acului.

întuneric deplin. Iepurele nu trebuia să vadă nimic. Apăsând pe un buton, profesorul puse în funcţie oscilograful şi după aceea aprinse de două ori pentru o durată foarte scurtă un mic bec electric în faţa ochilor iepurelui.

Peste douăzeci de minute Ridan ţinea în mână banda developată.

O linie dreaptă tăia toată banda în lungul ei. Nici ud fel de oscilaţii…

De câteva ori Ridan repetă experienţa, dar de fiecare dată căpăta aceeaşi linie imperturbabil de dreaptă.

Aşadar… nu există radiaţii?

începură zile lungi de meditaţii încordate. În ce consta greşeala – în logica concluziei propriu-zise ori în metoda de verificare? De zeci de ori Ridan şi-a controlat raţionamentele, a schimbat condiţiile experienţei. Rezultatul era mereu acelaşi. Aparatele lui nu înregistrau niciun fel de unde în jurul creierului.

Au fost zile de căutări creatoare pline de chin şi îndoială. În viaţa savanţilor intervin adeseori astfel de perioade grele, când gândirea se zbate într-un impas din care trebuie să ieşi cu orice preţ. Atunci se mobilizează toate resursele interioare şi exterioare – cunoştinţele, inventivitatea, mijloacele tehnice…

Ridan trecuse de mult dincolo de limitele sferei sale de cunoştinţe. Studia acum mecanica ondulatorie. Şi simţea că cunoştinţele lui în domeniul radiotehnicii sunt insuficiente.

— Dar nu poţi să ştii totul! exclama el în clipele de deznădejde.

În aceste zile, Ridan încerca ceva asemănător mustrărilor de conştiinţă. Se învinuia de ignoranţă. E adevărat că la

universitate nu s-a învăţat fizica aşa cum trebuie – pe atunci lucrul acesta nu sa socotea necesar, iar biologii şi fizicienii erau priviţi aproape ca specii diferite de oameni. El însă ar fi trebuit de mult să înţeleagă că asta-i absurditate, că fiecare cercetător al naturii este obligat să cunoască în mod temeinic fizica, şi mai ales electricitatea, începând cu galvanizarea şi sfârşind cu radiotehnica.

Mustrându-se cu înflăcărarea-i caracteristică, Ridan exagera „profanismul" său şi uita că a reuşit totuşi să cucerească o bună parte din această „ţară a făgăduinţei" – electricitatea.

Ridan nu era singur în munca sa. Dimpotrivă, caracterul lui sociabil, înclinaţia de a-şi împărtăşi gândurile şi de a **„crea cu** glas tare" făcea ca toţi colaboratorii lui, inclusiv tehnicienii şi laboranţii, să-i cunoască gândurile, să fie la curent cu greutăţile pe care le întâmpina; pe toţi îi făcea astfel să gândească, să caute, să-l contrazică, să-l dezmintă. Ridan îşi alegea colectivul eu multă grijă şi discemământ. Din acest colectiv făceau parte fiziologi, histologi, citologi, biochimişti, toţi oameni serioşi, care se afirmaseră ca cercetători de sine stătători, Iar în rândurile lor se găseau nu numai adepţi ai ideilor lui Ridan, ci şi sceptici şi chiar adversari. Pe aceştia mai ales Ridan îi aprecia în mod deosebit.

Dar ceea ce îi era mai necesar, şi anume fizicieni, nu avea. De la bun început, pe când întocmea statele personalului său, Ridan se gândise să le completeze în primul rând cu biofizicieni şi de aceea şi-a aruncat năvodul în „apele" respective ale ştiinţei. „Vânatul" a fost însă puţin şi sărăcăcios. Erau nişte fiziologi mediocri, cu slabă pregătire în domeniul fizicii. Pretindeau că „studiază biocurenţii", dar Ridan n-a observat ân munca lor niciun fel de idei, niciun fel de căutări creatoare şi a renunţat imediat la ei.

Atunci a organizat o adevărată „razie" după fizicieni „puri" – electricieni radiofonişti. Aceştia sunt „câtă frunză şi iarbă", spunea Ridan fericit că a scăpat de biofizicieni. Intre

timp, ajunsese să-şi dea seama că tocmai de electricieni de acest profil are nevoie. Totuşi, nici de data aceasta n-a făcut nimic. Niciun fizician serios, specialist în domeniul undelor, n-a vrut să treacă la studierea problemelor fiziologice. Aveau ei destule probleme şi idei proprii. Ridan însă n-a renunţat şi continua să caute, deşi cu mai puţină energie ca la început. Căutările acestea i-au uşurat întrucâtva situaţia. Îşi formase un cerc de noi cunoştinţe, savanţi care îl ajutau cu plăcere, sfătuindu-l în cazurile grele.

Aşa s-a întâmplat şi acum. Unul dintre fizicieni, care nici nu ştia bine despre ce este vorba, i-a spus simplu, fără să bănuiască măcar ce revelaţie vor constitui pentru Ridan cuvintele lui:

— Dacă sunteţi sigur că radiaţiile acestea există şi că de sunt indefinit de mici, de ce nu încercaţi să folosiţi amplificatorul dinatronic inventat de curând? El este destinat tocmai studiului curenţilor foarte slabi.

A doua zi, nevrând să încredinţeze nimănui o sarcină atât de importantă, Ridan a plecat personal la inventatorul acestui minunat aparat electronic, tocmai la Leningrad. Inginerul, om modest, l-a cucerit definitiv pe profesor cu invenţia sa. Era un tub nu prea mare, de o formă elegantă; curenţi iniţiali abia perceptibili, trecând prin tub, se amplificau de zeci de milioane de ori. Şi asta fără niciun fel de lămpi! Tubul putea să funcţioneze şi ca celula fotoelectrică: sub acţiunea celei mai slabe lumini venite din afară, el amplifica curenţii care se năşteau în el.

Inventatorul îi arătă lui Ridan câteva „scamatorii” uluitoare. Tubul aprinse lumina electrică în cameră atunci când profesorul, stând în întuneric, la o distanţă de câţiva metri de el, îşi aprinse o ţigară, înecându-se şi tuşind din pricina neobişnuinţei. Aparatul de radio prevăzut cu acest tub nu mai avea nevoie de curent ca să se încălzească şi putea să funcţioneze alimentându-se direct, de la orice izvor de lumină din cameră. Pus în legătură cu un microfon şi un difuzor, tubul făcea să se audă în toată camera „paşii”

unei muşte care alerga pe o cutie de ţigări.

Plin de admiraţie, Ridan îi povesti inginerului despre greutăţile pe care le întâmpină. Ar putea oare să folosească tubul pentru amplificarea biocurenţilor? Neîndoindu-se de aceasta, inginerul îi explică amănunţit cum să procedeze.

înaripat de speranţă, cu tubul preţios în braţe, Ridan se întoarse la Moscova şi de îndată se apucă, ajutat de colaboratorii săi, să monteze tubul minune.

Iată, în sfârşit, totul gata. Ridan simţi din nou tulburarea pe care o încercase de atâtea ori în faţa unei experienţe hotărâtoare.

Fu adus din nou iepurele cu cutia craniană trepanată, antena de argint, ecranul de plumb.

Linişte. Întuneric. Becul electric se aprinse de două ori…

Când i se aduse banda developată, profesorul o desfăşură dintr-o dată, nerăbdător.

— Aha, iată!

Banda era toată acoperită de zigzaguri inegale ce săreau dintr-un loc într-altul. Inchizându-şi uşor pleoapele, ca să poată desprinde din haosul acestor sărituri direcţiile principale ale curbei, Ridan desluşi desenul cunoscut al impulsurilor electrice ce apăreau întotdeauna în creier când lumina acţiona pe neaşteptate asupra ochilor.

Undele produse de creier au fost captate!

Era în sfârşit dezlegată una din enigmele pe care de multă vreme zadarnic s-au străduit să o dezlege fiziologii: cum se transmite excitaţia de la un nerv la altul sau de la o celulă nervoasă la alta atunci când între de nu există un contact direct.

Nu era nevoie de niciun contact! Undele electromagnetice se propagă fără niciun fel de conductori.

în felul acesta, cu perseverenţă, neabătut şi sigur, Ridan înainta pe drumul ce şi-l trasase.

Dimineaţa profesorul făcea experienţe, trecea prin laboratoare, controla munca colaboratorilor, le dădea indicaţii. Seara, de obicei îşi întindea pe masă ultimele cerebrograme şi se adâncea în studierea lor. Făcea calcule,

îşi nota ceva într-un caiet gros, eronat, uneori desena pe hârtie milimetrică nişte curbe şi lipea aceste schiţe în acelaşi caiet. Cerebrogramele îi ofereau un material extrem de bogat pentru meditaţii şi în mintea lui se năşteau mereu alte şi alte idei pe care a doua zi dimineaţa le verifica printr-o nouă serie de experienţe.

După ora unsprezece seara, înainte de a adormi, Ridan citea. Lectura revistelor sovietice şi străine în care urmărea activitatea altor cercetători ai biocurenţilor îi lua destul de mult timp. La început aceste informaţii îi ajutau lui Ridan să se orienteze; găsea în de indicaţii care-i erau de folos. Dar peste un an îşi dădu perfect de bine seama că îi depăşise pe colegii din străinătate. Pe drumul pe care mergea el, lucrările lui Berger, ale lui Adrian şi ale altora rămăseseră ca nişte jaloane în urmă.

Cu unii dintre colegii din străinătate era în corespondenţă. Odată Jasper i-a scris o scrisoare în care îşi arăta entuzias* mul faţă de concluziile lui Ridan referitoare la legătura dintre unele curbe ale biocurenţilor şi structura diferitelor zone ale scoarţei cerebrale la animalele superioare. Se mira cum de a reuşit Ridan într-un termen atât de scurt să efectueze o lucrare atât de dificilă şi constata cu părere de rău că el nu dispune de mijloace pentru a-şi procura în cursul unui an măcar două maimuţe, vreo zece câini şi treizeci de iepuri de casă.

Ridan zâmbi, răsfoind un vraf de hârtii ce se aflau pe un colţ al biroului său, şi scoase deasupra o foaie de hârtie. Era copia unui deviz pe care-l trimisese nu de mult la Academie.

în colţul paginii se afla rezoluţia: „Se aprobă”. Ridan citi încă o dată cu deosebită satisfacţie lista cunoscută:

„în contul sumelor alocate de dumneavoastră pe următoarele şase luni, vă rog să achiziţionaţi pentru noi… Lista a fost întocmită de comun acord cu administraţia Centrului zoologic de stat.

Gorilă I

Cimpanzeu I

Câini 50
Iepuri de casă 500
Arici 10
Şarpe boa I
Crapi în vârstă de I an… 10
Crapi în vârstă de 6 ani… 5
Peşti-torpilă…… 2
Ţipari de Brazilia 2
Ciori 15
Bufniţe 2…”

Profesonul îi descrise lui Jasper condiţiile pe care le oferă guvernul Uniunii Sovietice savanţilor şi instituţiilor ştiinţifice şi anexă, oa o ilustrare, copia acestui deviz.

Ridan vedea că păşeşte în fruntea tuturor celorlalţi electrofiziologi şi asta îi înzecea energia clocotitoare. În afară de aceasta, simţea că se apropie de ţelul său…

Totuşi problemele ştiinţifice nu-l izolau de restul lumii. Dis-de-dimineaţă, când i se aducea poşta, în primul rând lua ziarele şi, cufundându-se în fotoliu, răsfoia foile proaspăt tipărite, citind cu nesaţ.

La prânz îşi aştepta fetele de la cursuri. Amândouă, şi Ana şi Nataşa, îi erau la fel de dragi. Dar Ana…

După moartea soţiei, lui Ridan nu i-a rămas niciun om apropiat în afară de fiică-sa. Când îi murise nevasta, fetiţa era o adolescentă deşirată, oarecum stângace, cu o fire închisă, perseverentă şi dornică să înveţe şi să afle cât mai multe. Şi iat-o acum pe punctul de a deveni domnişoară. Cu o deosebită atenţie, Ridan urmărea cum natura îşi finisează opera, cum se netezesc asperităţile şi se desăvârşesc liniile acestei fiinţe atât de dragi.

Ridan nu era de loc înclinat să vadă în Ana „un copil genial” cum fac mulţi părinţi. El cunoştea această maladie atât de răspândită, ştia ce influenţe nefaste are asupra formării caracterului copilului şi se străduia să fie cât se poate de obiectiv şi reţinut în aprecierea calităţilor şi aptitudinilor Anei. În asta însă nu era nici indiferenţă, nici severitate. Dragostea lor reciprocă, profundă şi atentă,

evita sfioasă orice atribute sentimentale exterioare.

Şi iată că Ana a crescut mare.

Cu o mândrie ascunsă Ridan urmărea rezultatele muncii sale educative. Fata intra în viaţă uşor, vesel. Din caracterul închis şi din stângăcia copilului de altădată nu rămăsese nici urmă.

Şi totuşi adeseori Ridan punea la îndoială aprecierile sale „obiective”. Oare îşi cunoştea el fiica? Cum este? Ce ştie despre ea? Tatăl se convingea cu uimire că nu poate să răspundă nici măcar la o întrebare în aparenţă atât de simplă: oare e drăguţă? E frumoasă? Bineînţeles că toate „amănuntele” el putea să le aprecieze. În ceea ce priveşte statura, e aşa cum trebuie să fie o fată, nici prea scundă, nici prea înaltă. Conformaţia – normală, armonioasă. E destul de dezvoltată fiziceşte, e puternică însă nu în dauna graţiei şi a feminităţii. Îmbinarea părului castaniu cu ochii mari, de un cenuşiu-deschis – exact ca ai tatălui – era cel puţin originală, şi tocmai de aceea, în primul rând, atrăgea atenţia asupra ei. Nasul… poate cam prea mare; daca vârful lui n-ar fi uşor ridicat în sus, ar părea un nas borcănat… Dar în general?…

în general, din toate aceste amănunte tatăl nu fusese în stare să formuzele acea trăsătură caracteristică a Anei pe care odată o formulase atât de simplu Vikenti Sergheevici, unul dintre vechii lui prieteni din tinereţe: Ana e „o personalitate luminoasă” spusese el. „Luminoasă”? Cum rămâne atunci cu principialitatea ei, perseverenţa ei soră cu încăpăţânarea, francheţea ei uneori cam aspră?

Dar nu. Ana era într-adevăr „luminoasă”. Luminoase erau mişcările ei liniştite, spontaneitatea ei.

în orice caz, două trăsături importante pe care Ridan se străduise în mod deosebit să le dezvolte la fiica lui, le avea în mod indiscutabil: cinstea şi spiritul de independenţă.

Cinstea…

în această privinţă, profesorul îşi avea concepţia sa proprie, C© este cinstea? A fi cinstit însaamnă oare numai a spune-adevărul, a nu înşela încrederea altora? Nu.

Cinstea înseamnă ceva mai mult, înseamnă a gândi adevărul şi a crede în oameni. Înseamnă a şti să vezi lumea şi oamenii aşa cum sunt ei şi a-i iubi. Este un sistem deosebit de a gândi, simplu şi îndrăzneţ,eliberat de ceaţa acelei false morale a lumii burgheze, care învăluie pe nesimţite oamenii cu un strat înecăcios de nesinceritate, înstrăinare şi duşmănie.

Această cinste îndruma întotdeauna faptele Anei, şi de aceea toţi cei oare o cunoşteau se simţeau atraşi spre ea.

Cea de a doua trăsătură a ei era spiritul de independenţă. Ridan nu se mai îndoia că în orice situaţie grea, Ana va şti să găsească singură ieşirea justă. Din ce în ce mai rar se adresa ea cuiva, cerându-i sfatul, întrebând cum să procedeze. În schimb alţii veneau la ea să se consulte în tot felul de probleme, şi cu cât trecea timpul, cu atât aceştia erau mai numeroşi, pentru că Ana îndrăgise munca obştească şi îşi dădea seama că oamenii au nevoie de ea.

Cu câteva luni în urmă, Ana fusese aleasă în Comitetul Comsomolului. Ridan a înţeles că prin asta el a obţinut calificativul „foarte bine” pentru activitatea sa educativă. Şi era mândru de această apreciere, cu atât mai mult cu cât foarte puţini dintre oamenii ce-i erau apropiaţi s-au gândit că ar trebui să-l felicite şi pe el cu această ocazie.

Dar nu în toate domeniile activitatea părintească a lui Ridan se desfăşura atât de senin şi satisfăcător. De pe când Ana era mică el visase în taină să trezească în ea o înclinaţie spre cercul de fenomene care-l preocupau şi pe el. O şi vedea păşind pe urmele lui, tovarăş de luptă apropiat şi de nădejde, şi în sfârşit – într-un viitor ceva mai îndepărtat – luându-i-o înainte şi continuându-şi opera.

Cu timpul, Ridan a fost nevoit să renunţe la acest vis. N-a găsit la fiică-sa niciun fel de înclinaţie mai aparte spre un astfel de viitor. „Fie şi aşa – s-a gândit el. Dar ce este predominant la ea? Ce o va atrage? Ce o preocupă?”

Timpul trecea. Ridan aştepta, observând cu atenţie. Faţă de tot ce o înconjura în viaţă, Ana manifesta un interes

uimitor de egal. Învăţa cu plăcere şi uşurinţă şi în foarte rare cazuri îi cerea tatălui său să o ajute. Îi plăcea muzica, citea mult, îndrăgise munca obştească, sportul… Pe Ridan îl mira memoria ei prodigioasă şi capacitatea de a-şi însuşi totul foarte repede. „Ce multilateralitate ciudată! se gândea alarmat Ridan. În felul acesta n-o să se găsească niciodată pe sine însăşi…”

Veniră ultimele zile de şcoală. Unde să meargă? Ce să urmeze? Discuţiile pe această temă, care-i amărau din ce în ce mai mult pe amândoi, nu duseră la niciun rezultat. Ana nu-şi putea opri alegerea la nimic. Iat-o şi cu diploma de maturitate în mână. A trecut şi vacanţa… Din nou o oarecare speranţă începu să se înfiripe în sufletul profesorului. Dacă într-adevăr „îi este totuna”, atunci de ce nu urmează medicina? Ana strâmbă puţin din nas, dar acceptă… Trebuia doar să se hotărască odată. Apoi începură să discute că va fi probabil nevoie să renunţe sau în orice caz să reducă lecţiile de muzică…

Şi deodată lucrurile se lămuriră de la sine, neaşteptat şi atât de minunat! Ana se încăpăţână. Cum?! Să lase muzica? Pentru nimic în lume! Mai degrabă renunţă la matematică ori la fizică, la oricare dintre disciplinele care se predau în şcoală, e gata să se lase de patinaj, de înot, de orice, numai de muzică nu!… Mai ales acum când ea însăşi a compus două piese: o romanţă şi un cântec!

Ridan îşi privea fiica cu un zâmbet liniştit şi în sinea-i îşi râdea de el – la ce i-a mai supraveghiat atâţia ani evoluţia, dacă n-a fost în stare să observe ceea ce era evident?

…Ana Ridan a fost primită la conservator fără examen, dacă nu punem la socoteală un mic „concert” pe care l-a dat în faţa unui juriu foarte sever. Tocmai acest concert i-a hotărât soarta.

*

— *

Zilele zburau repede şi pe neobservate; se adunau ani de muncă nouă, plini de căutări.

Treptat, viaţa electrică a creierului se dezvăluia în faţa lui

Ridan. Unul după altul, fenomenele care înainte îi erau neînţelese se încadrau supuse în noi legităţi din care începeau să se întrevadă, ispititoare, contururile îndrăzneţei generalizări pe care până atunci Ridan doar o întrezărise.

Dar cu cât se apropia profesorul de ţintă, eu atât se iveau mai multe enigme. Extraordinara complexitate şi excepţionala perfecţiune a construcţiei creierului îl speriau uneori.

Creierul produce oscilaţii de înaltă frecvenţă, unde cerebrale. Foarte bine! Asta e limpede. Dar ce sunt aceste unde?

Nu sunt cumva „undele substanţei”? Acele. Unde electromagnetice pe care le răspândeşte chiar materia „moartă”, şi a căror frecvenţă este tot atât de variată pe cât este de variată materia? Atunci izvorul acestor unde este constituit de substanţele care fac parte din compoziţia creierului, iar instabilitatea oscilaţiilor se explică prin reacţiile chimice care se produc în creierul viu?

inu! Ridan cunoştea bine chimia creierului. Oricât ar fi de numeroase substanţele care fac parte din structura creierului, tot sunt mult prea puţine faţă de nesfârşita varietate de influenţe – momentane şi precise – pe care creierul le poate avea asupra organismului. Una nu corespunde cu cealaltă. Aşadar undele creierului nu sunt, nu pot fi radiaţii ale substanţelor din care e compus.

Dacă e aşa, atunci înseamnă că aceste unde sunt rezultatul unei anumite activităţi a creierului, o funcţiune a lui. Chiar dacă numărul undelor cerebrale este nesfârşit de mare, şi varietatea funcţiilor organismului, dirijate de creier, este de asemenea nelimitată. Se poate deci presupune că fiecărei unde emise de creier îi corespunde o anumită funcţie bine determinată a organismului.

Dar cum, pe baza cărui principiu, necunoscut deocamdată în fizică, creierul-generator produce aceste unde?

Din toate problemele la care deocamdată nu avea

răspuns, Ridan scoase în evidenţă una, tocmai problema principală, cea care socotea el că trebuie elucidată în primul rând.

Iată în faţa lui sute de cerebrograme reprezentând curbele curenţilor produşi la diferite animale de senzaţia durerii sau de alţi stimuli: sonori, luminoşi, tactili, gustativi, motrici…

La toate animalele, aceiaşi stimuli externi provoacă în general oscilaţii electrice cu diagrame asemănătoare. Înseamnă asta oare că, de pildă, durerii provocate de o înţepătură îi este specifică tocmai această curbă a oscilaţiilor curentului

— Tremurătoare, cu minime periodice foarte pronunţate? Şi apoi acest impuls electric produce direct în organism senzaţia de durere sau fenomenele electrice însoţesc numai vreun alt proces, necunoscut, „de durere” în organism?

Dacă ar putea reproduce pe cale fizică un câmp electromagnetic identic aceluia care dă senzaţia de înţepătură şi dacă ar putea supune acţiunii lui sectorul respectiv al creierului, omul ar simţi înţepătura, iar problema ar fi rezolvată.

Dar nu, fizica, tehnica nu sunt deocamdată capabile să realizeze astfel de câmpuri electromagnetice, pentru că, aşa cum a stabilit Ridan, toate oscilaţiile înregistrate se compun din nenumărate alte oscilaţii de frecvenţe ultra înalte, care numai de pot produce senzaţiile respective. Înseamnă deci că pentru a lămuri problema esenţei acestor impulsuri electrice trebuie găsită o altă cale.

Şi din nou începură căutările, mereu alte cercetări şi experienţe, investigaţii în necunoscut.

Ca întotdeauna în astfel de cazuri, Ridan nu-şi întrerupse celelalte lucrări, ba dimpotrivă le intensifică, pentru că totul era legat de firele unei aceleiaşi idei. E ştiut doar că în orice lucrare secundară poţi găsi când te aştepţi mai puţin cheia pentru rezolvarea problemei principale.

Dar treceau săptămâni, gândirea obosită începuse să se

agite reîntorcându-se mereu la izvoarele problemei ivite. După cum îi era obiceiul, Ridan controla din nou şi din nou justeţea poziţiilor iniţiale. Totul se arăta a fi just, rezolvarea plutea în aer. Dar calea spre această rezolvare nu o putea găsi.

Luna mai, neobişnuit de călduroasă în acel an, se apropia de sfârşit când deasupra Moscovei se dezlănţui furtuna scurtă dar extrem de puternică pe care Ridan, gonind spre răsărit cu o perseverenţă atât de pătimaşă, izbutise să o ajungă la cincizeci de kilometri de capitală.

*

★ *

Pe la orele unu din noapte, limuzina profesorului claxona în faţa porţii.

Ana şi Nataşa nu dormeau. Erau amândouă în toiul examenelor, când toţi oamenii sovietici, de la cei de unsprezece până la cei de cincizeci de ani, se prezintă în faţa comisiilor de profesori ca să capete aprecierea cunoştinţelor acumulate în cursul unui an de zile.

Nataşa era o mică sălbăticiune. Acum un deceniu, când soarta, sub înfăţişarea unei mătuşi inimoase care lucra la cantina Institutului lui Ridan, o adusese din satul ei natal în capitală: până una alta trebuia hrănită fetiţa de nouă ani rămasă fără părinţi, şi pe urmă „om vedea noi”.

Vioaie şi inteligentă, Nataşa se obişnui repede cu noua ambianţă şi începuse să fie un ajutor activ aproape al tuturor lucrătorilor din „secţia de alimentare” a Institutului, adică bucătăria şi cantina. Curând începu să apară în locuinţa profesorului, ajutând femeii de serviciu sau ospătăriţei care aducea dejunul şi prânzul de la cantină.

Văzând-o o dată, Ridan a rămas uimit de vioiciunea ei senină. I-a vorbit blând, bucurându-se de răspunsurile ei inteligente, sigure, apoi a aflat de la mătuşa-bucătăreasă totul despre ea…

Apariţia Nataşei îi puse în faţă o problemă importantă.

— N-a fost de loc atinsă de cultură. Este un pui sălbatic de om – îi spunea în aceeaşi zi fiicei sale. Dar ce vioaie e,

cât de inteligentă şi simpatică... Şi gândeşte-te, Ana, încă nu ştie carte! Trebuie să înveţe, nu să cureţe cartofi la bucătărie. Ia ascultă, ce-ar fi s-o luăm la noi? Să stea aici. O învăţăm carte, o educăm, o dăm la şcoală, facem din ea un adevărat om cult... Ei, ce zici, o luăm?

Nu-i mai puţin adevărat că această idee a lui avea şi un alt sens. Există o zicătoare orientală: „Nu e bine ce-i prea bine". Aşa şi cu Ridan. Era un tată bun, iar Ana o fiică bună. Dar un om în vârstă şi o fiică adolescentă pot forma oare o familie? Oricum, la ei nici vorbă nu putea fi de aşa ceva. Nu existau acele nesfârşite şi neobservate griji, pasiuni, aprecieri, compasiuni, conflicte şi necazuri care îmbogăţesc cu culorile şi nuanţele lor viaţa unei familii obişnuite, aşa cum cutia de rezonanţă a viorii dă sunetului simplu al strunei acel minunat timbru care ne vrăjeşte.

5 – Generatorul de minuni

64

Profesorul nu greşise. Treptat, Nataşa ajunsese să fie un adevărat membru al familiei. Ana avea acum o surioară mai mică şi o elevă pe care s-o educe, iar Ridan o a doua fiică. Viaţa lor se schimbă pe nesimţite. Când se întorcea din laborator în locuinţă, nu-l mai întâmpina pe profesor acea surdă tăcere care-i amintea atât de apăsător moartea soţiei. Nu, acum auzea de departe glasurile cristaline ale fetelor, râsul, cântecul, uneori cearta lor nevinovată. Şi chiar liniştea din camere încetase să mai fie posomorâtă: căpătase un alt sens – denota o încordată concentrare a minţii acolo, în spatele uşii, şi asta îl îmbărbăta şi-l bucura pe Ridan.

Şi iată că Nataşa trecea în ultima clasă a şcolii. Era greu să recunoşti în această fată graţioasă şi drăguţă cenuşăreasa de odinioară, „ţigăncuşa", cum i se spunea pe atunci. Cu toate acestea, trăsăturile ei esenţiale rămăseseră aceleaşi. Era tot atât de suplă şi smeadă, cu ochii tot atât de vioi, iar codiţele caraghioase, care odinioară i se proţăpeau într-o parte şi-n alta a capului, acum împodobeau mândru, ca o coroană grea şi neagră,

feţişoara ei ştrengară.

În aceste zile dinaintea examenelor (Ana trecea în anul IV la Conservator) fetele învăţau sârguincios şi metodic, ţinându-se cu stricteţe de programul zilnic pe care îl întocmiseră împreună cu tatăl lor. De data aceasta însă programul fusese încălcat: hotărâseră să lucreze până va veni Ridan.

învăţau în sufragerie, la o masă mare încărcată cu cărţi şi caiete. Prin ferestrele larg deschise pătrundea parfumul florilor şi mirosul reavăn al pământului ud de ploaie.

Zgomotul automobilelor care treceau în goană pe asfaltul ud al străzii distrăgea mereu atenţia Anei. Începuse să se neliniştească. Tatăl ei era plecat de trei ore şi din povestirile lui Slavka ea ştia că goana după furtună era adeseori legată de primejdii.

în sfârşit afară, în stradă, răsună semnalul cunoscut. Scârţâi uşor portiţa şi glasul profesorului răsună vesel în curte. Fredonând, el suia cu paşi repezi seara.

— A venit! oftă Ana uşurată, închizând cartea. Hei, Nataşa, gata! Lasă învăţătura!

Ridan stabilise o regulă: în rarele ceasuri când se întâlneau toţi laolaltă – niciun fel de lecţie, niciun fel de treburi; acestea erau ore de odihnă, de joacă, de hârjoană…

Profesorul se năpusti vesel în cameră, luă o atitudine teatrală şi ridicând cu un gest autoritar mâinile, începu să dirijeze, fredonând:

Şi timp şi spaţiu noi cucerim, întreg pământul îl stăpânim…

Obişnuite cu aceste apariţii furtunoase ale profesorului, fetele se însufleţiră şi începură să cânte şi de cu glas tare:

Chitul ne-ajută-voioşi să fim şi viaţă nouă să făurim…

continuă profesorul, improvizând versuri noi.

între timp, cărţile şi caietele dispărură de pe masă, iar Nataşa, continuând să cânte, scoase din bufet ceştile pentru ceai.

— Atenţie! le întrerupse deodată Ridan. Care dintre noi

dă mâine examen?

— Mâine, nimeni. Poimâine…

— Perfect! Admirabil! Acum vă arestez pe amândouă. Veţi fi la dispoziţia mea… Gata, am zis! O oră, nu mai mult. Ne-am înţeles? Facem o experienţă.

O privi pe Ana cu un aer şiret. Fata înţelese:

— Efectele furtunii? râse ea.

— Bineînţeles! Şi de data asta se pare că m-a ajutat în mod strălucit. Vedem noi acuşica… Şi ce descărcare electrică am reuşit să prindem! Nu mă credeţi? întrebaţi-l pe Slavka! Cât pe-aci să ne cadă în cap. Timpanele, praf! Nervii vizuali, ferfeniţă!… Păcat că n-aţi fost acasă când am plecat, nu vă lăsam eu să tociţi… vă luam cu mine… Şi acum hai să mâncăm repede… Până pregătiţi, mă duc să mai aranjez câte ceva… încolonarea! comandă Ridan şi dispăru în laboratorul său.

Peste vreo zece minute se aşezară toţi trei în jurul mesei.

— Cum terminăm – spuse Ridan cu gura plină – duceţi-vă jos, treziţi-l pe Târsa şi aduceţi-mi trei iepuri. Numerele 84, 85 şi 86… Au nişte căşti cu electrozi.

— Nu ni-i dă, Konstantin Aleksandrovici – răspunse Nataşa – dacă nu-i scrieţi câteva rânduri. Nu ştiţi când m-am dus să iau bufniţa? N-a vrut să mi-o dea.

îi puse profesorului în faţă creionul şi un blocnotes.

— Nu există! mormăi Ridan, băgându-şi în gură o jumătate de tartină.

— Ei, asta-i! se bosumflă Nataşa. Cum nu există? Nu v-aţi supărat şi dumneavoastră pe Târsa…

Ridan continua să mormăie clătinând negativ din cap.

Fără să-şi dea seama de cursă, Ana îi iuă apărarea ’Nataşei.

— Ba aşa e… acum o lună… Ai trimis-o pe Nataşa să aducă o bufniţă… Chiar ai uitat, tată? Nu ştii că l-ai făcut atunci pe Târsa birocrat zoologic…

Profesorul tot bodogănea scuturând mereu din icaip. Indignate, fetele căutau să-i aducă aminte… în sfârşit, Ridan înghiţi ultima bucăţică, sorbi o înghiţitură de ceai şi,

zâmbind deodată viclean, spuse:

— Ho, bufniţelor! Cucuvelelor! Voi sunteţi nişte „bufniţe”. Bubo Maximus, asta sunteţi…

Înţelegându-i în sfârşit jocul, fetele se năpustiră asupra lui; Ridan sări în picioare şi începu o vânzoleală zgomotoasă. Căzeau scaune, zbură pe podea o ceaşcă…

— Mă predau! Gata! Lăsaţi-mă în pace! strigă profesorul satisfăcut de această hârjonealã.

Până făcură fetele ordine, el se aşeză la masă şi scrise rândurile cerute pentru Târsa.

„Să se dea trei iepuri – nr. 84, 85 şi 86. Şi trei porţii de varză”.

— Asta-i! Eu am plecat, fetelor! Vă aştept în laborator!

*

— *

Ca întotdeauna când intra în laborator, savantul îşi puse un halat alb. Îşi scoase ochelarii şi începu să şteargă încet sticlele.

O experienţă cere totdeauna o mare atenţie. Totul trebuie prevăzut din timp, de totul trebuie să ţii seama, toate trebuie puse la locul lor. Cea mai mică neglijenţă, chiar una care ar părea lipsită de importanţă, te poate duce la o concluzie greşită. Înainte de a începe o experienţă, Ridan se transforma parcă, nu mai era om, ci un ghem încordat de nervi. În locul gesturilor repezi, făcea mişcări prudente, calculate. El, cel obişnuit să discute, dădea atunci dispoziţii scurte, precise, punea întrebări şi numai în ochii vii, cenuşii, puternic conturaţi de gene, clocotea o viaţă complicată şi plină de zbucium.

Fetele aduseră iepurii în cuşti portative şi, cuprinse de sfială, intrară tăcute în acest sanctuar al savantului.

Soluţia găsită de Ridan după întâlnirea cu furtuna era simplă şi avea toate şansele să rezolve complicata problemă. De data aceasta tehnica n-avea aproape niciun rol în experienţă. Nu folosea niciun fel de aparat.

Lângă peretele care despărţea laboratorul de mica sală de operaţii, utilată şi pentru experienţe asupra animalelor,

Ridan puse pe o masă o cuşcă specială ecranată cu o reţea de plumb, pentru a feri cuşca de orice influenţe electrice exterioare. Două cuşti asemănătoare erau aşezate de cealaltă parte a peretelui, în sala de operaţii.

Un cablu subţire, perfect izolat, ieşea din prima cuşcă şi, treoând printr-o deschizătură din perete, se bifurca şi trecea în celelalte două cuşti. Fiecare cuşcă era prevăzută cu un mic întrerupător aflat la îndemână, deasupra uşiţei. Când făcea cercetări asupra creierului, Ridan conecta de obicei la cablu un amplificator şi un oscilograf. Acum aceste aparate lipseau.

— Aduceţi iepurii – dădu indicaţii profesorul. Unul aici, ceilalţi doi în sala de operaţii.

— De ce au botniţele astea? întrebă Ana aproape în şoaptă.

Ridan luă iepurele şi, desprimzându-i cureluşa, scoase de pe capul lui un fel de cască de piele. Nataşa, care dusese ceilalţi doi iepuri în sala de operaţii, se apropie şi ea.

— Nu sunt botniţe, sunt căşti – începu Ridan să le explice. În acele zone ale creierului unde se găsesc centrii de dirijare a funcţiilor de nutriţie, acestor iepuri le-am introdus nişte electrozi foarte subţiri de argint... Uite-i aici... Ies la suprafaţa cutiei craniene prin orificiul aflat în mijlocul acestui mic disc de porţelan. Electrozii au la capăt nişte inele mici... Vedeţi? De de se conectează un conductor al cablului care uneşte toate cele trei cuşti. În felul acesta, dacă întoarcem butoanele întrerupătoarelor spre dreapta... ţineţi minte să nu greşim! dacă le întoarcem spre dreapta, zic, atunci centrii respectivi din creierele celor trei iepuri vor fi uniţi între ei prin acelaşi conductor. Asta-i tot. Deci astea nu-s botniţe, ci căşti; de acoperă locul unde electrodul iese din craniu, pentru ca iepurii să nu se poată scărpina cu laba şi să rupă inelul. Acum să scoatem căştile... iar iepurilor să le aplicăm aceste dispozitive... tot în acelaşi scop.

Cu o mişcare abilă, obişnuită, Ridan prinse dispozitivul mic de lemn în jurul iepurelui.

— Vedeţi? Poate să se mişte, să umble, să mănânce; numai că nu poate să se scarpine. Iar electrodul este dezgolit. Şi acum să-l conectăm la cablu…

O clamă microscopică, prinsă la capătul unui şnur subţire şi moale ce trecea prin tavanul cuştii, se prinse de inelul electrodului de pe craniul iepurelui. La fel procedară şi cu celelalte animale.

— Ei, asta-i tot… Aşadar… înţelegeţi ce se petrece? Un iepure este aici, iar doi… dincolo de perete. Centrul de nutriţie din creierul acestui iepure este unit printr-un obişnuit conductor electric cu centrii respectivi ai celorlalţi iepuri, în acest circuit nu există, în afară de întrerupătoare, niciun fel de aparate, niciun fel de generatoare de curent. Nu există nimic. Nimic! Aţi înţeles? Şi acum… fiecare la locul său. Nataşa, tu stai lângă cuşca aceea. Când am să-ţi spun, deschide uşiţa şi pune în cuşcă toată varza odată. Apoi să-l laşi să mănânce. Nu, nu încă! Ana, vino tu încoace… O duse pe fiica lui în sala de operaţii. Aşază-te aici lângă această cuşcă, şi pune mâna pe întrerupător… Stai liniştită şi urmăreşte cu atenţie iepurele. O să-mi spui ce face şi cum se simte.

Ridam se postă alături de Ana, lângă cea de-a treia cuşcă.

Câteva secunde domni o linişte desăvârşită. Ridan îşi trecu degetele prin păr; observă pe mâneca halatului un fir de aţă – îl smulse şi-i dădu drumul jos.

Prin fereastră se zărea cerul palid de dinaintea zorilor. Fetele aşteptau în tăcere dispoziţii.

— Începe, Nataşa – se auzi în sfârşit glasul lui Ridan.

— Gata. Am pus toată varza – răspunse fata din cealaltă cameră.

— Întoarce întrerupătorul la dreapta!

— L-am întors!

— Ce face?

— Adulmecă… fornăie. Şi-a ciulit urechile. Se apropie de varză…

— Anka, întoarce întrerupătorul – spuse încet Ridan.

— Da.
— Ei, ce face?
— Nimic. E somnoros.
— A început să mănânce – se auzi din laborator.
Şi de îndată observă şi Ana:
— Adulmecă… Mestecă, mestecă!…
— Mestecă?!

Ridan se apropie cu paşi repezi, fără zgomot, de Ana şi se lipi de cuşcă. Apoi lăsându-se pe vine, profesorul se strădui să vadă de jos botul iepurelui.

Iepurele mesteca într-adevăr. Mânca, deşi în faţa lui nu se afla niciun fel de hrană! întindea botişorul în spaţiul din faţa lui, prindea cu mişcări repezi ale limbii lui umede ceva nevăzut, apoi mesteca; îşi dezgolea caraghios incisivii gălbui, muşca aerul, apoi iarăşi mesteca repede. Picături de salivă cădeau uşurel pe fundul curat al cuştii.

O privelişte neobişnuită, care pentru orice observator neiniţiat ar fi părut iun număr de circ, rezultatul unui dresaj iscusit: iepurele se juca parcă, prefăcându-se că mănâncă. Niciun animal nu face vreodată mişcări atât de „absurde”, nedeterminate de nimic.

Cu simţurile ascuţite la maximum şi cuprins de o adâncă emoţie, Ridan înţelese şi sensul şi importanţa acestui eveniment datorat numai lui. Era, bineînţeles, o nouă etapă în cunoaşterea materiei vii. Această experienţă va intra în istoria ştiinţei. Iată dovada incontestabilă! Iată minunea săvârşindu-se pentru întâia oară, chiar în clipa asta… Iată cum picură saliva! Ridan îşi dădu seama -că tocmai aceste picături de salivă l-au emoţionat mai mult decât toate celelalte manifestări din comportarea iepurelui. Reflexul condiţionat avea loc chiar în creierul profesorului! Care fiziolog nu nutreşte un profund respect faţă de reflexul salivar devenit celebru de când Pavlov l-a transformat în baza metodei de studiere a creierului? Şi atunci, la fel, a început o nouă etapă în fiziologie, un nou capitol… Iar acum Ridan începea capitolul următor. Dar de data aceasta saliva nu mai juca acelaşi rol…

— Ce face, Nataşa, mănâncă?

— Mănâncă, mănâncă!

— Anka, întoarce spre stânga întrerupătorul... Uite!... Vezi? Nu mai mestecă. Admirabil, Anka, admirabil! Trecu lângă cealaltă cuşcă. Să-l încercăm şi pe-al meu. Veniţi încoace. Nataşa, lasă totul aşa cum este şi vino aici I Lasă-l

Sa mănânce liniştit... Uitaţi-vă: al meu aproape a adormit. Dar întor-c întrerupătorul şi... Vedeţi?

Iepurele întinse capul într-o mişcare energică, de parcă s-ar fi străduit să prindă ceva...

Tabloul „mâncării fără mâncare” se repetă în toate amănuntele. De data aceasta Ridan nu mai acţiona cu obişnuitele-i gesturi calculate, cum făcea când era în laborator; se mişca degajat, vorbea eu glas tare, bătu chiar cu degetul în cuşcă. După mişcarea ochilor şi urechilor iepurelui, îţi puteai da seama că el vede şi aude normal, dar toate acestea nu-l mai puteau distrage, prea era puternică influenţa, întocmai ca o hipnoză, a celuilalt creier, fluxul care se scurgea prin conductorul subţire din cuşca de după perete.

— Întorc spre stânga întrerupătorul.

Iepurele încremeni în vechea poziţie.

Un timp oarecare Ridan rămase locului, mutându-şi tăcut privirea de lai o cuşcă la alta, apoi sări în picioare.

— Gata! înapoi, fuga marş! Repaus! Totul e limpede, înţelegeţi voi, tocilarelor, ce înseamnă asta?... O descoperire epocală! Ura-a-a!

— Ura-a-a! răsună în cameră.

— Şi acum, la culcare! Hai, fără vorbe! Dacă vreţi, vorbim mâine.

Ajutoarele se priviră una pe alta zâmbind, cu ochii obosiţi dar fericite, şi plecară cuminţi să se culce. Profesorul „deconectă” iepurii din acest circuit uimitor, îi aşeză pe fiecare în cuşca lui şi, împărţindu-le varza eâtă mai rămăsese, plecă în camera sa.

încă patru trepte. Opt le urcase.

Ţinându-se de balustradă, un om mare, mătăhălos, îşi ridică piciorul şi cu o mişcare hotărâtă se plecă înainte, intenţionând probabil să învingă dintr-o singură răsuflare acest ultim obstacol.

Balustrada de lemn se legăna vizibil, iar treptele roşii, frecate cu ceară, scârţâiau enervant.

Nu, va trebui să se mai oprească o dată. Respira prea greu, şi prea tare îi bătea inima.

Puse pacheţelul pe genunchiul îndoit. Revoltător! Jumătate de kilogram şi totuşi cum atârnă... A obosit... Pe faţa de apoplectic, năpădită de barba neagră, şiroiau picături de sudoare.

Pe palier se crăpă mai întâi încetişor, eu fereală, apoi se deschise larg o uşă.

— A-a, domnul Miillemberg! Bună ziua!

— Bună ziua, frau Lies – răspunse omul şi, cerându-şi parcă iertare pentru slăbiciunea sa, adăugă gâfâind: Uite, vedeţi...

Femeia clătina înţelegătoare din cap. Inima... În vremea noastră n-ai voie să ai inimă. Sau trebuie să trăieşti în provincie. La Miinchen n-ai ce respira. Nu-i aer. Tot aerul a fost alungat de mirosul de benzină. Şi-apoi căldura...

— Inima ţine socoteala timpului, frau Lies – spuse Miillemberg, păşind în sfârşit pe palier. Acum zece ani, când am venit întâia oară la doctorul Gross, urcam în goană această seară. În goană i Da, da! Iar acum mă târâi... Un jubileu trist, frâu Lies. Ani grei... tare răi... Dar ce să-i faci! După cum se vede, vor veni alţii şi mai răi...

Frau Lies făcu ochii mari. Nu se cade să vorbească aşa. Cine ştie... Parcă acum poţi să spui ce gândeşti?...

— A venit Hans... E aici, în laborator – aruncă ea în treacăt, poate ca să schimbe vorba.

— Hans e băiat bun, frau Lies... A şi venit? înseamnă că astăzi vom termina munca noastră mare. Ehei – oftă el.

Minunată realizare... dar are vreun sens? Ultimele cuvinte le pronunţă ca. Pentru sine.

— Domnul doctor a primit o scrisoare. E pe masă... Aveţi nevoie de ceva, domnule Miillemberg?

— O scrisoare? Câteva secunde studie plicul. Nu... puteţi pleca, frau Lies. Până vine doctorul Gross, n-am nevoie de nimic.

Aşteptă până auzi ţăcănitul clanţei. Apoi, în picioare, desfăcu plicul.

„Administraţia municipală a oraşului Miinchen roagă în mod insistent pe domnul dr. Gross să se prezinte la adresa: Ludwigstrasse 104, secţia 8, camera 56. Domnul inginer Weintraub îl va aştepta pe doctorul Gross astăzi, între orele 11 şi 12”.

Aşadar, se întâmplase şi asta! Totul era limpede. Miillenberg simţi că i se moaie genunchii. Se lăsă greu în fotoliu şi îşi luă capul în palme. Câţi oameni destoinici, cinstiţi au pierit în acest fel... se gândea el. Pe mulţi i-a cunoscut... Metoda standard. Omul este invitat să se prezinte undeva, într-o instituţie. Acolo, într-o cameră care n-are nicio legătură cu profilul instituţiei, un agent al Gestapoului îi aminteşte politicos şi confidenţial omului că în cutare zi şi în cutare loc a spus anumite cuvinte sau a povestit o anecdotă cu caracter antinazist... ori că atunci când şi-a completat fişa la serviciu şi-a ascuns originea neariamă. Sau că n-a salutat cu braţul întins la o adunare când era aclamat fiihrerul, ori a refuzat să participe la elaborarea unei noi metode de exterminare în masă a oamenilor...

Uneori omul pur şi simplu nu se mai întorcea acasă, alteori se întorcea, dar frânt, copleşit, cu sufletul pustiit...

Nu exista altă soluţie. Bineînţeles, Gross trebuie să se duoă. N-are încotro. Dar de ce îl cheamă? În orice caz, nu ea să-i înmâneze un brevet de invenţie. Nu cumva... şi-au dat seama cum poate fi folosită invenţia lui? Asta mai degrabă!

— Hans! strigă el spre camera vecină. Vino, te rog, puţin!

Un tânăr slab şi blond, cu părul răvăşit, cu ochii duşi adânc în fundul capului, într-o salopetă veche şi unsuroasă, apăru în prag, răsucind o şurubelniţă în mână.

— Bună ziua, Hans! Cum merg treburile?

Tânărul zâmbi.

— Aproape gata, domnule inginer. Montajul agregatului suplimentar va fi terminat peste vreo două ore. Astăzi se poate trece la încercarea maşinii…

Dar aerul posomorit al lui Miillemberg stinse repede exaltarea lui plină de bucurie.

— Ce ş-a întâmplat? Domnul Miillemberg e nemulţumit de felul cum merge lucrarea?

— Nu, nu… Dimpotrivă. Dacă va fi sortit ca aparatui nostru să aibă un succes, cred că partea dumitale de merit nu este mai mică decât a mea. Dar… uite… citeşte aici…

Pe faţa îmbujorată de laude a lui Hans, apărură umbre de nelinişte.

— De ce îl cheamă? Nu cumva…

— După câte ştiu eu, Gross este un bavarez pur sânge. Nu, cred că asta-i urmarea notei din „Gazeta tehnică”. I-am spus eu să nu publioe această informaţie! De altfel, mai devreme sau mai târziu… tot aflau.

Uşa de jos bufni trântită.

— Du-te, Hans! Continuă! Vorbim noi mai târziu. Deocamdată să nu-l tulburăm.

Doctorul Gross deschise cu un gest brusc şi trânti uşa în urma sa. Era şi ca fizic şi ca fire cu totul opus lui Miillemberg: de statură scundă, uscăţiv, repezit, agitat. Părul cărunt îi cădea în şuviţe. Pentru o clipă se opri lângă uşă.

— Ai şi venit?! Drept răspuns, Miillemberg îşi zbârli cu un aer blajin mustăţile. Dar bine, dragă colega… Eşti pur şi simplu copil… La ora asta ar trebui să dormi şi în general să te mişti mai puţin. Ori vrei ca în clipele cele mai importante să rămân fără dumneata? Şi Hans e aici! Ei, bravo! Pe el nu pot decât să-l laud pentru sârguinţa lui.

Gross strânse zâmbind mâna lui Miillemberg şi, trecând

în camera vecină, îl salută pe Hans.

— Cum merg treburile, dragul meu? O, după cum văd, eşti aproape gata! Admirabil! Din nou se întoarse la Miillemberg. Ai văzut? Trebuie să-l experimentăm. Unde facem proba? Ah, Miillemberg, am început să am emoţii. E un moment solemn!

— Da, Gross... astăzi este într-adevăr o zi solemnă. E doar jubileul...

Sprâncenele groase, cărunte, ale lui Gross se ridicară formând două unghiuri ascuţite.

— Ce jubileu?

Miillemberg se ridică în picioare şi îi întinse pacheţelul.

— Poftim... darul meu modest cu acest prilej. Azi se împlinesc zece ani de când lucrăm împreună. Şi pot să afirm că în activitatea mea de inginer nu am cunoscut ani mai frumoşi...

Emoţionat de această introducere solemnă, Gross strânse ambele mâini ale lui Miillemberg. Apoi dezlegă pacheţelul.

— Unt... Unt veritabil! Drept să-ţi spun, îi cam duceam dorul. Mulţumesc, dar... de unde îl ai? într-adevăr acum nu prea ne răsfaţă cu aşa oeva. Ei, dar dacă-i bal, bal să fie! O să bem o cafea straşnică. Hans, cheam-o te rog pe Lisette. Dragă Miillemberg, află că numai participarea dumitale la lucrările mele mi-a permis să rezolv problema transmiterii energiei fără conductori. Dacă nu erai dumneata n-aş fi reuşit să transform ideea mea în maşina care astăzi va fi gata. Da, într-adevăr e o dată însemnată! Astăzi se vor clătina temeliile tehnicii moderne. Vă închipuiţi, prieteni, ce o să fie? Magistralele de transport a energiei electrice nu vor mai împânzi globul pământeisic. Transmiterea energiei va fi mai simplă şi mai ieftină chiar decât construirea de mici centrale electrice locale. Conductori nevăzuţi vor purta energia pe deasupra oceanelor şi a pustiurilor. Avioanele, trenurile, naivele vor fi toate electrice şi vor porni pe traseele lor fără combustibil. Electricitatea va înlocui definitiv aburul. Consumul de petrdl şi all derivatelor lui se

va oteduce la minimum. Omenirea va fi atunci mai bogată, mai cultă…

Gross se ridică în picioare.

— Miillemberg, fiecare cucerire a tehnicii este un pas spre epoca înfloririi omenirii. Cu această descoperire, îţi dai seama? ne aducem şi noi obolul la progres, la crearea unei nemaivăzute înfloriri a -culturii…

Capul lui Gross se înălţase semeţ în sus, ochii îi ţinea aţintiţi undeva, în spaţiu. Dacă n-ar fi avut haina, şi aceea destul de ponosită, ar fi părut un prooroc.

Miillemberg asculta tăcut. Făcea sforţări uriaşe să nu-şi trădeze enervarea. Gross e un copil. Un copil îndărătnic şi orb. Despre care „omenire” vorbeşte el? Despre omenirea ai cărei reprezentanţi hidoşi au început să semene în jurul lor – fără niciun rost – moartea? Mai pot fi numiţi oameni hienele turbate care folosesc toate forţele şi mijloacele pentru exterminarea semenilor? Care udă -cu sângele paşnicilor agricultori spaţii înfloritoare din Europa, Africa, Asia, care şterg de pe faţa pământului monumentele -unei culturi acumulate de milenii?… Acestei „omeniri” îi aduce Gross „obolul” său?… Nu-şi dă seama că de îndată ce acest „obol” va ieşi dincolo de uşile laboratorului, „omenirea” îl va transforma într-o armă cumplită de exterminare şi distrugere?!

Miillemberg -se simţea şi -el părtaş la această crimă.

Gross e un om -cinstit şi bun. El a -realizat ceva magnific. Dar cum să-i explici adevărata situaţie, când el nici nu vrea să audă de politică? „Pe mine nu mă interesează politica

— Spunea el uneori iritat. Politica nu este decât o funcţie a culturii, a tehnicii”… Ce absurditate!

Prinzând un moment prielnic, Miillemberg îi întinse lui Gross invitaţia primită.

— Poftim! încă o surpriză de ziua jubileului…

Gross citi. Miillemberg urmărea pe sub sprî-noene expresia feţei lui. Va înţelege sau nu? Îşi va da seama?…

Nu! Nicio umbră de nelinişte. Dimpotrivă, în ochii savantului-inventator se aprinseră s-cântei de ambiţie

satisfăcută.

— Primul ghiocel – zâmbi el. Mă cheamă, desigur, pentru emiţătorul nostru. O să vedeţi voi ce zile minunate ne aşteaptă. Şi unde mai pui -că deocamdată nu ştiu ei mare lucru.

— Dacă ar bănui! Trebuie să mă duc. Ludwigstrasse 104. E aproape, pot să merg pe jos.

Miillemberg nu se mai -putu stăpâni. Era ultima încercare, deznădăjduită, de a-l face pe doctor să înţeleagă!

— Ascultă, Gros-s... Bineînţeles, trebuie să te duici. Dar... nu te bucura înainte de vreme: nu poţi să ştii de ce te cheamă... şi -cine. Dacă convorbirea se va referi la emiţător, atunci s-ar putea să ţi se propună să-l -cedezi departamentului militar şi atunci, pune-i -cruce!

Gross îl ascultă, stăpânindu-şi râsul de parcă şi-ar fi stăpânit un sughiţ. Apoi pufni ca un gânsac.

— Să-mi propună să-l cedez?! Ah, dragul meu Miillenberg... Şi adică ce crezi, că dacă o să mi se facă o asemenea propunere, eu am să zic „poftim”, şi gata, bună ziua?! Te roade frica dumital-e de mic-burghez, dragul meu prieten. Ei bine, ea să fii liniştit, te asigur -că dacă mi se va propune ceva în felul acesta, am să refuz! E limpede?

— Ai să refuzi...

— Bineînţeles!

Nu, Miillemberg n-are să fie niciodată în stare să-i bage ceva în cap acestui... acestui idealist zănatic. Orice discuţie e inutilă. Desfăcu braţele în semn de neputinţă.

— Bine. Du-te. Dar ţine minte un lucru, Gr-oss: principiul ionizatorului inu trelbuie să-l cunoască nirnenii. În caz contrar...

Gross izbucni din nou în râs, râsul său sâsâitor. Îşi luă pălăria şi cu un gest prietenesc îl scutură pe Miillemberg de braţ.

— Asta o -ştiu tot altît de ibin-e ca şi dumneata... Liinişteşte-te, prietene,totul va fi în regulă. Am să mă întorc şi atunci te vei convinge singur cât eşti de absurd. Ei, la

revedere! Terminaţi montajul până vin. Trebuie să -trec şi pe acasă, să mă schimb.

Coborî în goană scările şi trânti -cu zgomot uşa de la intrare. Miillemberg, de la fereastră, privi după Gross până ce acesta dispăru după primul colţ.

★

Sunt prieteni. În această privinţă nu există niciun fel de îndoială. Cei zece ani au sudat prietenia lor. Gross îi împărtăşea orice idee n-ouă îi trecea prin minte. Iată mapa lui. Aici se află istoricul invenţiei – schiţe, calcule, desene. Cine cunoaşte principiul descoperit de Gross, după aoteste foi poate construi maşina. Chiar şi principiul însuşi ar putea fi extras din această mapă, dar asta e o problemă destul de grea, accesibilă numai unui. Specialist cu o înaltă calificare.

Miillemberg păstrează cu sfinţenie taina. Mapa e la dispoziţia lui şi nimeni, în afară de ei doi, nu ştiu despre existenţa ei. Hans? Hans e un tânăr de nădejde şi-apoi ce-ar înţelege el din aceste schiţe şi calcule? Este un radioamator cu experienţă, un montor bun, un executant admirabil, dar ca să poţi înţelege maşina lui Gross ai nevoie de altfel de cunoştinţe.

Miillemberg ascunse mapa într-o casetă de oţel şi trecu în camera vecină. Hans lipea ultimii conductori. Mirosea a colofoniu ars.

Iată înfăptuit, în sfârşit, visul unei întregi pleiade de inventatori şi savanţi! Şi totuşi întruchiparea acestui „vis” este întracâtva stângace, greoaie. Şasiul putea fi de dimensiuni mai mici, dacă partea de forţă ar fi fost montată mai în faţă. Atunci tabloul de comandă s-ar afla mai în spate şi n-ar mai fi nevoie de platformă.

…Să te urci pe platformă la tabloul de comandă, să conectezi grupul de acumulatoare la clamele ionizatorului. Apoi să dai drumul curentului la dinam… Atunci, pe o rază subţire, care ionizează aerul, curentul se transmite ea printr-un conductor metalic. El poate fi recepţionat la distanţă… Aicea-i problema. La ce distanţă? Calculele arată

că acest aparat va putea trimite curentul până la un kilometru. Şi asta-i deocamdată o victorie uriaşă. Dar Gross pretinde că distanţa poate fi oricât de mult mărită. Totul e să fie confirmate calculele după care a fost construit emiţătorul. Trebuie făcută proba. Dar asta numai afară din oraş se poate face. Şi-i legată de prea mari cheltuieli! Numai transportul aparatului cât costă...

— Gata, domnule Miillemberg! Hans apăru, zâmbind victorios, din spatele aparatului.

Miillemberg simţi -cum i se strânge inima.

— Să-l aşteptăm pe Gross. Trebuie să vie – spuse el posomorit.

Şi Hans se posomori.

— Dar despre ce-i vorba, domnule Miillemberg? îl în trebă el insistent.

— Ascultă, Hans! Stai jos! Trebuie să-ţi explic totul. Sunt un om cu spirit de observaţie şi cred că nu greşesc înerediţându-ţi o taină importantă. Eşti un om cinstit... sunt convins de asta... eu la fel. Şi totuşi... îţi dai seama că suntem pe cale să săvârşim o crimă? Şi încă ce crimă înspăimântătoare! Aparatul nostru e gata. Nu mă îndoiesc că încercarea lui va confirma pe deplin speranţele doctorului...

Se apropie de Hans şi cu ochii mici îl privi ţintă.

— Hans, dumneata ştii ce maşină e asta?

O nedumerire plină de nelinişte se oglindi pe faţa tânărului.

— Cum? Nu e un... aparait pentru transmiterea energiei electrice la distanţă, fără conductori?

— Ba da, Hans... asta este. Dar închipuieşte-ţi că ne-am propune un alt scop. Că am renunţa la folosirea industriala a maşinii... Dacă prin „cablul nostru invizibil”, pe raza ionizată, am trimite de pildă un curent alternativ de o frecvenţă şi o putere în stare să distrugă orice organism...

Ochii lui Hans, tot mai mari, priveau cu spaimă.

— Razele morţii! şopti el.

— Razele morţii – confirmă Mullemberg. Acelea pe care

până în ultima clipă le-a căutat Marconi, pe care le caută, din fericire fără niciun rezultat, cercetătorii în toate laboratoarele militare din lume.

Deodată, Hans se încruntă.

— Aşadar, domnul Gross…

— Stai, nu te grăbi! Gross… Hm!… E caraghios, dar Gross nu admite nici măcar „gândul” că ideea lui ar putea fi folosită în acest scop. El pur şi simplu ignorează o astfel de posibilitate. Ca să înţelegi, trebuie să-l cunoşti pe Gross cum îl cunosc eu, să cunoşti cinstea lui cristalină şi nesfârşită lui naivitate politică. În sfârşit, el nu este vinovat că descoperirea lui într-adevăr genială poate găs’i şi o astfel de aplicare. Asta este… Acum înţelegi, Hans, ce se va întâmplă dacă invenţia lui Gross începe pe mâinile lor? Noi suntem oameni de ştiinţă, oameni de cultură. Nu trebuie să admitem aşa ceva!

Cuprins de tulburare, Hans umbla dintr-un colţ în altul a’l camerei, aruncându-şi de fiecare dată privirile afară, pe fereastră. Da, nu e de admis aşa ceva! Totuşi… Poate nu se cuvine să se amestece… dar are şi el ceva de spus, deşi poziţia lui coincide cu poziţia lui Mullemberg.

Şi iată că soseşte clipa când în faţa unui eveniment neaşteptat şi uluitor se sfarmă obişnuitele forme ale comportării reciproce dintre oameni.

Dezorientarea dispare de pe chipul lui Hans. Deodată, sub influenţa unui noii gând, priveşte liniştit şi foarte sever. Acum Hans e parcă mult mai matur, mai matur chiar decât Mullemberg, şi capătă noi drepturi.

— Cum vine asta? întrebă el cu asprime. Zece ani aţi lucrat la această invenţie… şi abia acum aţi înţeles ce aţi creat?!

Cu câteva minute mai înainte, pe când era tânăr, foarte tânăr, n-ar fi îndrăznit să-i vorbească astfel inginerului.

Mullemberg tăcu multă vreme înainte de a-i răspunde. Se încordă tot în sine, înăbuşindu-şi protestul şi… acceptă mustrarea lui Hans.

— Ai dreptate, Hans – rosti el, în sfârşit, lungind cuvintele

şi parcă răspunzându-şi sieşi. Asta nu se poate justifica… deşi, cu puţină bunăvoinţă, se poate înţelege… Oamenii fac istoria, dar şi istoria îi face pe oameni. Îi face şi… îi schimbă. E adevărat, nu întotdeauna la timp, ca în cazul meu de pildă… şi nu pe toţi, ca de pildă pe Gross. Dumitale ţi-e mai uşor să înţelegi prezentul pentru că eşti tânăr, nu eşti legat de trecut… Când am început lucrul, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte ce se va petrece acum la noi. Germania nu-l cunoştea atunci pe Schicklgruber[4]. Viaţa nu se normalizase încă, dar noi eram convinşi că furtuna stârnită de război se va potoli curând şi viaţa va intra din nou pe făgaşul ei normal. Nu fiecare dintre noi, cei bătrâni, Hans, poate să înţeleagă că nu mai are ce aştepta… Am ştiut. Întotdeauna ce ascunde în sine ideea lui Gross, dar am aşteptat. Speram că roata istoriei va reuşi să facă această cumplită răsturnare înainte de a ne fi atins noi ţinta. Şi poftim!… Ţinta a fost atinsă, iar… răsturnarea nu s-a produs… şi cine ştie cât va mai dura până…

Mullemberg căzu pe gânduri. Hans continua să păşească pe aceeaşi diagonală – de la fereastra din colţ, spre uşă şi înapoi.

— Vine… exclamă el, în sfârşit.

Amândoi scoaseră capetele pe fereastra deschisă. Gross mai că alerga, strecurându-se printre pietoni; pe faţa lui se citea triumful. Cobormd de pe trotuar, ea să traverseze strada, îi făcu semne victorios lui Mullemberg. Peste o clipă se nă' puşti în laborator, gâfâind.

— Ei, prieteni… puteţi să mă felicitaţi!… Pfui, ce-am obosit… Temerile dumitale s-au dovedit neîntemeiate, Mullemberg… Nicio grijă! Administraţia municipală este extrem de interesată de maşina noastră… Dacă încercarea reuşeşte, iau asupra lor toată prooedura de brevetare, cu condiţia să le revină lor în exclusivitate dreptul de exploatare. Ştiţi oe condiţie le-am pus şi eu? Să organizeze proba cu mijloacele lor. Chiar astăzi. Ne dau ei autocamion

4 Adevăratul nume al lui Hitler.

şi ne găsesc şi un loc potrivit. Ce zici, Mullemberg? Nu-i aşa că-i grozav?.;.

— Stai puţin... Cu cine ai stat de vorbă?

— Cu domnul Weintraub. O, e cel mai simpatic om din lume! Inginer al administraţiei. A fost împuternicit să poarte discuţiile. Vezi? Dacă nu publicam nota în „Gazeta tehnică”...

— Bine, dar care sunt totuşi condiţiile? Cum va fi păstrat secretul construcţiei ionizatorului şi a receptorului?

— Aoceptă toate condiţiile noastre. Până şi organizarea producţiei şi a exploatării admit să se facă sub controlul oamenilor noştri. Cât despre remuneraţie, Weintraub a făcut aluzie la o sumă astronomică. Recunosc importanţa mondială a acestei descoperiri. Toate acestea le vom discuta amănunţit de îndată ce se vor convinge că emiţătorul acţionează la o distanţă suficientă. Un kilometru, în general; socotesc că-i puţin, dar dacă proba reuşeşte, iau asupra lor toate cheltuielile... înţelegi? Ne pun totul la dispoziţie ca să înoepem perfecţionarea aparatului şi fac imediat demersurile pentru brevetare. Ce vrei mai mult?

— Aşadar, mai avem timp... — oftă Mullemberg uşurat. Va să zică până nu mărim distanţa de acţiune, putem să păstrăm secretul...

— Bineînţeles, Miillemberg! Toate rămân cum au fost. Ei numai r. E pun fonduri la dispoziţie. Îţi dai seama ce însemnează asta pentru noi acum, în situaţia financiară în care ne aflăm? Ha-ha... La naiba, dar nu-i rău de loc... Şi acum, dragii mei, ne putem permite un mic banchet. Mi-e o foame de lup. Unde-s bunătăţile pregătite pentru jubileu? Frau Lisette!... Hans, nu-ţi închipui ce fericit sunt că nu mai trebuie să ne despărţim de dumneata! Şi trebuie să recunosc că eram aproape s-o facem... Lisette! strigă el deschizând larg uşa şi ciocnindu-se în prag de gazda care, roşie de emoţie, abia apucase să-şi ridice capul de la gaura cheii.

*

— *

Evenimentele începură să se desfăşoare într-un tempo accelerat.

La ora 5 după-amiază, două automobile porniră din faţa casei în care era instalat laboratorul doctorului Gross. În camionul din faţă, acoperit cu o prelată, se aflau piesele aparatului, demontat pentru a fi transportat mai uşor, şi agregatele de recepţie. Patru muncitori sub conducerea lui Hans, toţi în salopete cafenii, însoţeau preţioasa încărcătură.

îndată după autocamion, fără să se grăbească, porni şi limuzina lui Weintraub. Acesta şedea alături de şofer, iar Gross şi Mullemberg în spate. Toţi trei discutau cu însufleţire. Domnul Weintraub era politicos, prevenitor şi temerile lui Mullemberg începură treptat să se risipească, deşi luase cu fermitate hotărârea să fie prudent şi să nu slăbească vigilenţa nici pentru o clipă.

De câteva ori Mullemberg încercase să afle încotro îi duce maşina. El cunoştea bine împrejurimile Miinchenului. Weintraub însă habar n-avea, aşa că din răspunsul lui cu greu puteai să înţelegi unde se află locul ales de administraţie pentru experienţe.

Trecând de centura oraşului, maşinile porniră pe şoseaua Wolfratshausen, spre sud-vest. Era o zi călduroasă. În dreapta se întindeau ca o panglică nesfârşită livezi înflorite, iar în stânga, şerpuind, Isarul cel Zgomotos şi verde ca smaraldul se apropia din când în când de şosea.

Pe la orele şapte seara, maşinile cotiră brusc la dreapta, pe o altă şosea, şi eu rând se opriră în faţa porţii unui gard nesfârşit de scânduri. Mullemberg observă imediat paza înarmată de la poartă şi simţi cum i se opreşte inima.

— Ce-i aici? întrebă el.

— Un poligon de artilerie – răspunse Weintraub. Acum însă nu funcţionează. Se pare că e în reconstrucţie. De aceea departamentul militar ne-a permis cu amabilitate să-l folosim pentru experienţele tehnice.

Trecu pe la punctul de control, prezentă nişte documente, după care porţile fură date în lături şi maşinile

intrară înăuntru.

în faţa lor se întindea o eâmpie uriaşă, care se înălţa treptat spre orizont şi acolo se transforma într-un şir lung de dealuri. Suprafaţa netedă a câmpiei, străbătută toată de şanţuri lungi şi strimte, se desfăşura pe zeci de kilometri. Era greu să-ţi poţi închipui un loc mai adecvat pentru trageri de artilerie, ca şi pentru experimentarea aparatului lui Gross.

în dreapta se afla un grup mic de clădiri: cazărmi, depozite de muniţii, o remiză de tunuri, un garaj. Câteva construcţii mai mici se zăreau în diferite puncte ale poligonului. Pe alocuri mişunau oameni care apăreau şi dispăreau pe neaşteptate sub pământ; ei instalau ţinte, semne şi continuau să traseze complicate forme geometrice pe câmpia poligonului. Autocamioane cărau pământul ps care aceştia îl săpau.

Comandantul poligonului, prevenit probabil prin telefon de la punctul de control, le ieşi în întâmpinare şi îi salută respectuos pe Weintraub şi pe însoţitorii lui. Cu o amabilitate exagerată îi invită pe oaspeţi să-şi aleagă singuri orice loc, unde vor voi, pentru încercarea aparatului. Dacă va fi nevoie, le pune şi oameni la dispoziţie.

Măgulit de atâta atenţie, Gross umbla de colo-colo cu aerul unui cocoşel semeţ – până şi mişcările îi erau parcă mai puţin agitate. Din când în când îi arunca o privire sarcastică prietenului său care păşea mohorât în urma lui.

— Ei, ce zici, dragă Ahasver? glumi el ironic, profitând de un moment când nu se afla nimeni în preajma lor.

— *Quidquid id est timeo danaos et dona ferentes*[5] – scandă Mullemberg drept răspuns.

Soarele eoborâse aproape la orizont când aparatul lui Gross fu asamblat şi „pus în baterie”. Hans şi cei patru muncitori duseră cu maşina pe câmp două agregate de recepţie. Fiecare dintre de, în afară de receptorul de curent, era format dintr-un grup de lămpi electrice dispuse pe o

5 „Orice-ar fi, de grec, chiar cînd vine cu daruri, fereşte-te.“ (Virgiliu, „Eneida").

riglă verti cală şi o sirenă electrică. Folosind indicaţiile unuia dintre lucrătorii de pe poligon, Hans instală agregatele cu receptoarele îndreptate spre aparatul emiţător, unul cam la un kilometru distanţă, celălalt la vreun kilometru şi jumătate.

Apoi se înapoiară. În urma dispoziţiei date de comandantul poligonului, clopotul de pe clădirea principală anunţă încetarea oricăror lucrări pe câmp.

Privind întinderile pe care începeau să se aştearnă umbrele serii, Mullemberg observă cu mirare cum poligonul prinde dintr-o dată viaţă. Asemenea unor furnici, oamenii, care de departe păreau nişte puncte negre, ieşeau de sub pământ unul după altul şi adunându-se în nişte pete compacte, se scurgeau pe poligon spre clădiri.

Mullemberg îşi duse binoclul la ochi. Erau detaşamente de oameni înarmaţi cu lopeţi, târnăcoape sau răngi. Cu cât se apropiau mai mult, cu atât vedea mai desluşit chipurile lor murdare, istovite, trupurile încovoiate sub greutatea uneltelor. Pe mulţi dintre ei hainele atârnau în zdrenţe. Detaşamentele se mişcau sub paza unor nazişti înarmaţi, ghiftuiţi... Mullemberg înţelese: erau acei oameni care dispăreau stupid şi pe neaşteptate din viaţă, cei despre oare chiar şi rudele se străduiau mai mult să gândească decât să vorbească cu glas tare...

Deţinuţii treceau prin dreptul celui mai îndepărtat dintre agregatele aşezate de Hans şi dispăreau după grupul de clădiri.

Abia după vreo oră, poligonul rămase pustiu. Se întunecase de-a binelea.

Gross şi Mullemberg terminaseră între timp montarea şi reglarea aparatului. Amândoi erau emoţionaţi. Sosise clipa hotărâtoare a încercării. Nu le rămânea decât să pună în funcţiune motorul generatorului, să conecteze acumulatoarele şi să lanseze energia în spaţiul întunecat.

Direcţia razei fusese determinată dinainte cu ajutorul vizorului. Iată cadranul. Dacă slăbeşti şurubul de strângere şi deplasezi cadranul chiar cu un milimetru, raza

ionizatorului va trece pe lângă ţintă. Atunci totul va eşua; domnul Weintraub nu va mai arăta probabil niciun interes faţă de această „descoperire genială” şi va fi fără îndoială mai puţin prevenitor cu ei. Dar Gross... Pentm Gross ar fi o tragedie. E atât de sigur de victorie!

Nu. Mullemberg nu e şi nici nu va fi vreodată în stare să-şi înşele prietenul! Să decurgă totul în mod firesc... deocamdată. În definitiv, dacă curentul nu va ajunge sau dacă nu se va transmite de loc? Parcă poţi să fii sigur că ai prevăzut totul?

— Începem?

în glasul lui Gross, Mullemberg simţi emoţie. În momentul hotărâtor, siguranţa parcă îl părăsise.

— Totu-i gata... Să începem! spuse cu fermitate Mullemberg.

Gross înălţă capul şi cu paşi repezi se urcă pe platformă. Tabloul de comandă, puţin înclinat, se afla în faţa lui. Nu-i rămânea decât să apese pe pârghii, să aştepte câteva secunde

— Şi totul va fi limpede. Va fi rezolvată problema întregii lui vieţi... Nu... e cu neputinţă! Atât de simplu să se rezolve o asemenea problemă? în afară de Miillemberg, nimeni nu simţea câtă importanţă au aceste ultime mişcări ale mâinii deasupra tabloului de comandă... Acuma... Dar Gross se îndreptă din spate şi făcu un gest autoritar.

— Vă rog să treceţi toţi aici, în dreapta... Aşa. Deci, domnii mei, începem experimentarea primului emiţător de energie electrică la distanţă, fără conductor, construit de noi...

Mullemberg se simţi prost. Această introducere solemnă era nelalocul ei. Gross îi amintea de un prestidigitator de circ.

— ... Domnilor, vă amintiţi desigur cu toţii vâlva produsă de celebrai Mareoni care, după cum se obişnuieşte să se spună, „a aprins luminile expoziţiei de la Chicago” aflându-se pe iahtul său „Electra” în Marea Mediterană, aproape la celălalt capăt al globului pământesc. Nu se poate nega

importanţa tehnică a acestui fapt în acea vreme. Dar dumneavoastră ştiţi, bineînţeles, că emiţătorul lui Mareoni a jucat numai rolul unui semnal care a făcut ca energia uzinei electrice din Chicago să se reverse în reţeaua de iluminat a expoziţiei. Energia trimisă de Mareoni n-ar fi ajuns nici să încălzească filamentul unui bec de lanternă…

Rezemat de caroseria limuzinei, Mullemberg urmărea expresia feţei lui Weintraub. Se străduia să observe pe faţa acestuia semne că-l enervează peroraţiile vădit neinteresante şi inutile pentru el ale lui Gross… Dar nu, faţa lui Weintraub nu exprima nimic în afară de o atenţie încordată, respectuoasă. Oare într-adevăr el se înşela, iar Gross avea dreptate?… Desluşi în semiîntuneric faţa comandantului poligonului. Aceeaşi atenţie, acelaşi respect – ca la înmormântarea unui necunoscut…

Gross îşi termina discursul:

— … Sarcina noastră – spuse el – este de a înlătura firele, de a elibera globul pământesc de povara reţelelor cu care îl înconjoară energetica modernă. Teoretic, această problemă noi am rezolvat-o. Să vedem acum dacă ea este rezolvată şi tehnic.

Se aplecă şi conectă becurile tabloului de comandă. Se auzi ţăcănitul demarorului, motorul începu să vuiască, acele începură să se mişte pe cadrane.

Gross aşteptă câteva secunde. Apoi cu mişcări încete întoarse un mâner aflat în partea de sus a tabloului. Grupul de acumulatoare începu să furnizeze curent ionizatorului ale cărui tuburi, aidoma unor ţevi de tun, ieşeau în faţa aparatului. Acum, din aceste ţevi ies raze nevăzute – „cablurile aeriene” ale lui Gross. Nu-i rămâne decât să unească aceste raze cu polii dinamului.

în întunericul care-i înconjura nu se desluşea decât silueta lui Gross aplecată deasupra tabloului de comandă – alb, luminat. Faţa lui inspirată, încadrată de şuviţe cărunte pe care le mişca o boare de vânt şi buzele strâns închise îţi aminteau de Beethoven.

— Aparatul e îndreptat spre lămpi? întrebă el încetişor,

fără să-şi ia ochii de pe tablou.

— Da – răspunse din întuneric Mullemberg.

— Voi declanşa mai întâi sirena… întoarse puţin butonul din dreapta, apoi spuse încet, ca pentru sine: Conectez reostatele… — şi îndreptându-se din spate, privi cu încordare înainte, în întuneric.

Toţi ceilalţi priveau de asemenea, încremeniţi. Nu se auzea nimic în afară de vuietul motorului. Trecu o jumătate de minut. Mullemberg nu mai rezistă – ocoli maşina lui Weintraub şi dispăru în spatele ei, cât mai departe de vuietul motorului. Hans îl urmă.

— Sună! spuse acesta încetişor şi nehotărât.

Dar Mullemberg nu auzea nimic.

— Sună, sună! Auziţi?

Acum şi Mullemberg desluşi vuietul îndepărtat al sirenei. Se întoarseră amândoi lângă aparat. Gross sărise jos de pe platformă şi, fixând reostatele în poziţia de rezistenţă minimă, se alătură celorlalţi. Urletul sirenei, crescând mereu, acoperea de pe acum zgomotul motorului.

Pe feţele oamenilor care îl felicitau pe Gross apăru zâmbete. Dar Gross, cuprins din nou de aceeaşi impetuozitate nestăpânită care-l caracteriza, se repezi spre tabloul de comandă.

— Şi acum, lămpile! Imediat! într-o clipă! Priviţi acolo, înainte…

Răsuci uşurel butonul. Glasul sirenei se stinse repede. În aceeaşi clipă în depărtare se aprinse o coloană orbitoare de lumină.

— Bravo, domnule Gross! Felicitări! strigă, plin de admiraţie, Weintraub. Ei, acum putem spune că problema a fost rezolvată „şi teoretic, şi tehnic”? Dar cel de-al doilea receptor?

— Să-l încercăm şi pe-acela. Vă previn însă, fără nicio speranţă! Ionizatorul este calculat pentru acţiuni până la un kilometru. Difracţia razei este posibilă doar pe o distanţă de câţiva metri…

Mută ţeava puţin în dreapta, urmărind indicatorul

cadranului.

— Ei, vedeţi… L-am îndreptat asupra lămpilor celui de al doilea agregat… Nimic!

Gross opri motorul, deconectă alimentarea ionizatorului şi sări jos de pe platformă.

— Încercarea s-a terminat? întrebă Weintraub.

— Da, asta-i tot.

— Permiteţi-mi să vă spun câteva cuvinte… Sunt fericit că, printre cei dintâi, am avut prilejul să văd această minune. Momentul pe care l-am trăit aici cu toţii va intra în istoria tehnicii mondiale. I-am felicitat deja pe doctorul Gross şi pe inginerul Mullemberg pentru uriaşul succes dobândit. Este absolut evident că atât din punct de vedere teoretic, cât şi tehnic, problema transmiterii la distanţă a energiei fără a folosi conductori este rezolvată. Dar asta nu e totul. Rămâne să o rezolvăm practic, adică să facem ca energia să poată fi transmisă la distanţe mai mari. Un kilometru nu poate avea o importanţă practică. Nu mă îndoiesc că veţi face faţă acestei noi probleme, cu atât mai mult cu cât însuşi dumneavoastră aţi spus că teoretic aţi şi rezolvat-o…

— Toate calculele sunt făcute, nu ne rămâne decât să construim un nou emiţător – interveni Gross.

— Şi… pentru ce distanţă sunt făcute calculele dumneavoastră?

— Zece kilometri – răspunse pe nerăsuflate Gross.

— Minunat… Aşadar, încă un pas şi veţi fi cu adevărat un om mare, doctor Gross. Cât timp vă trebuie ca să realizaţi noul emiţător?

— Depinde…

— Iertaţi-mă, înţeleg… Chiar mâine ne întâlnim să discutăm condiţiile şi să semnăm convenţia. Vă punem totul la dispoziţie. Dar până nu-i terminată procedura de brevetare, cred că mă înţelegeţi, toate acestea trebuie să rămână în cel mai mare secret. Niciun fel de informaţii în presă, niciun fel de discuţii, cu oricine ar fi, în afară de noi, cei de faţă. Deocamdată n-aţi descoperit nimic. Aceasta

este chiar în propriul dumneavoastră interes... Şi acum, încă o problemă, doctor Gross. Pe şeful administraţiei noastre, care m-a împuternicit să mă ocup de această chestiune, îl interesează extrem de mult descoperirea dumneavoastră. Întrucât

— Încercarea s-a terminat cu succes, vă transmit rugămintea ca mâine să demonstraţi şi în faţa domniei-sale posibilităţile emiţătorului. Cred că asta va avea o influenţă hotărâtoare asupra bunului mers al problemei care ne preocupă pe toţi.

— Bineînţeles, cu plăcere – primiGross.

— Atunci, foarte bine. În acest caz n-are niciun rost să mai luăm aparatul de aioi. Nădăjduiesc că domnul Flaucher va şti să-4 păsitreze în deplină siguranţă, la adăpost de orice anină sau privire străină?...

— Puteţi fi liniştit – răspunse zâmbind comandantul poligonului. Paza poligonului se face după regim militar.

Dădu ordin să se aducă prelata.

— Unele piese nu le putem lăsa aici – observă Mullemberg. Noaptea ar putea să fie umed!

— Te gândeşti la... — începu Gross.

— Atunci scoateţi aceste piese şi le vom duce în magazie.

— Mă refer la adaptorul ionizatorului caire trebuie păstrat într-un mod deosebit – spuse cu hotărâre Mullemberg, strângând în întuneric mâna lui Gross. Mai bine îl luăm cu noi.

Urcând greoi pe platformă, el scoase repede din spatele ionizatorului un tub destul de mic şi învelindu-l într-un ziar, îl strecură în buzunarul de la piept. Aparatul fu acoperit cu prelata.

— Foarte bine – încuviinţă Weintraub. Atunci, putem pleca.

Mullemberg urcă ultimul în automobilul lui Weintraub. Sentimentul apăsător de răspundere, de nelinişte în legătură cu soarta descoperirii lui Gross nu-l părăsise nicio clipă, în ciuda faptului că nu observase în comportarea lui

Weintraub nimic care să-i mărească temerile.

După cum se înţeleseseră, Gross şi Mullemberg urmau să se întâlnească spre prânz la laborator, ca să discute între patru ochi unele detalii ale viitorului contract cu municipalitatea.

La ora două, Gross avea întâlnire cu Weintraub la administraţie. Pe Hans nu-l mai chemară, întrucât nu era nimic de lucru; el va veni după ora cinci, când vor merge din nou la poligon.

Mullemberg sosi mult mai devreme. Închise bine uşa în urmă, o rugă pe frau Lies să nu-l deranjeze şi începu să umble cu paşi rari dintr-un colţ într-altul al camerei, mătăhălos şi posomorit ca un nor de furtună, cu mâinile prinse la spate sub haina descheiată.

Da, sosiseră zilele unor grele încercări. Ce stupid! De fapt nu se petrecuse nimic neaşteptat. Ba dimpotrivă. Timp de zece ani lucrase cu pasiune la înfăptuirea ideii lui Gross. Era parcă hipnotizat de această problemă tehnică. Şi iat-o rezolvată. Iar acum, când starea aceea de hipnoză se risipi, înţelegea limpede că de fapt rezolvarea acestei probleme a dus la construirea unei maşini infernale, pe care ei sunt pe cale să o ofere în dar duşmanilor lumii civilizate. Nu! Maşina trebuie imediat distrusă! Da, distrusă, căci de ascuns nu mai pot s-o ascundă.

Un kilometru sau douăzeci de kilometri – e totuna: ideea a fost realizată. După cum se ştie, marile descoperiri „plalieaiă totdeauna în aer”. Cu atât mai uşor poate fi desâvârşită o descoperire gata făcută. Aparatul lui Gross există. A funcţionat şi a fost văzut cum funcţionează. Nimic nu-i mai poate opri să ducă ideea până la capăt...

Ah, afurisită treabă!

Dar poate că nu-i aşa... E oare chiar atât de simplu să poţi reconstitui aparatul? Oricum, lor le-au trebuit zece ani de muncă pasionată şi plină de abnegaţie, dusă cot la cot, până să găsească principiul razei ionizante şi să-l pună în practică... Numai această piesă mică – adaptorul ionizatorului – cât s-au chinuit până l-au realizat! Iată-l,

cheia întregii probleme, inima aparatului, învelit aici, într-o bucată de ziar… Acest tub de mărimea unui stilou e totul. Restul? Fleacuri! Orice electrician priceput poate să reconstituie aparatul. În acest tub însă este întruchipată şi ideea lui Gross şi imensa inventivitate de constructor a lui Mullemberg. În el e tot secretul. El e totul!

Mullemberg are senzaţia că în acest tub este închisă însăşi viaţa lui. Asupra lui îşi concentrează toată atenţia, toate gândurile. Ca înecatul de un pai, de el îşi leagă toată speranţa că va putea îndrepta lucrurile; atâta timp cât îl are în mână, nu-i totul pierdut. Puse cu grijă tubul înapoi în buzunar. Nu, n-o să le dea tubul. La urma urmei, îl poate pierde, poate să4 cadă din buzunar când se apleacă să coboare din maşină.

Dar poate că într-adevăr nu se petrece nimic înspăimântător. Nu cumva toate temerile lui sunt rezultatul nervilor săi zdruncinaţi? Gross crede cu sinceritate în lege, în dreptate, în morală, în cinste… Nu! Toate acestea nu mai există acum în Germania. Trebuie să-l convingă pe Gross, să-l facă să înţeleagă…

Gross vine mulţumit, mândru şi plin de însufleţire; mai vesel ca oricând. Mullemberg ghiceşte în starea lui sufletească urmele discuţiilor avute de curând în sânul familiei, referitor la bunăstarea viitoare, la o maşină proprie, la o vilă confortabilă pe malul Isarului sau la Baden.

— Mullemberg, dragul meu, văd că tot mai eşti posomorit. Oare ziua de ieri nu te-a liniştit? spuse Gross, strângând cu prietenie mâna mare şi păroasă a acestuia.

— Am dormit prost – răspunse Mullemberg, încercând să zâmbească. Mă cam supără inima…

— O să-ţi vindecăm inima! Acum sigur o vindecăm. Încă un mic efort, şi ne vom ocupa de reparaţia generală a propriului nostru organism. Cei mai buni doctori, staţiuni balneare… Cred că acum n-ai să te mai plân-gi de bani… — râde Gross mulţumit.

Aşezându-se la masă, alcătuiră lista noului utilaj necesar în laborator pentru ultima etapă a lucrului. Apoi calculară

cheltuielile făcute de ei în decursul acestor zece ani pentru întreaga lucrare. Răsplata, desigur, ar trebui să depăşească mult totalul acestor cheltuieli. Dar în orice caz, pentru orientare, un astfel de calcul nu strică.

în sfârşit, toate problemele referitoare la partea materială fură puse la punct. Gross mai avea la dispoziţie o jumătate de oră.

— Dăruieşte-mi mie această jumătate de oră – îl rugă Miillemberg. Vreau să mai stăm de vorbă.

— Cu plăcere, dragul meu. Gross îl privi, oarecum mirat, şi aşteptă.

Mullemberg se ridică în picioare şi începu să umble pe diagonală prin cameră.

— Ascultă, Gross – începu el – acum ai să te duci la această administraţie, să-i zicem municipală, şi ai să vinzi munca noastră de zece ani. Iartă-mă, te rog, dragul meu prieten, dacă am să mă refer puţin la politică... Fără asta, din păcate, nu pot. Numai... te rog, Gross, să discutăm liniştit, prieteneşte. Crezi într-adevăr că ei nu ştiu că invenţia dumitale poate servi drept armă de distrugere?

— Armă de distrugere... — repetă Gross, descumpănit.

— Da. Eu sunt convins că „Razele morţii” le sunt acum mai scumpe decât orice revoluţie în industrie sau în tehnică.

— „Razele morţii”... Ihm!... Dă-mi voie, Mullemberg, dar eu sunt autorul acestei invenţii... ea va fi brevetată, este proprietatea mea; deci pot să dispun de ea după propria mea apreciere. Eu închei contractul cu administraţia municipalităţii numai pentru folosirea invenţiei mele în scopuri industriale bine stabilite. Dacă vrei, am să stipulez în mod special acest lucru. Dar nu înţeleg. La urma urmei am de-a face cu municipalitatea, nu cu departamentul militar; de unde până unde „armă de distrugere”?!

— Gross dragă, dar ştii bine că la noi toate instituţiile le conduc naziştii. De ce n-ar fi şi la municipalitate? E război.

înţelege că indiferent cărui departament sau instituţii i-ai propune maşina dumitale, ea tot în mâinile militarilor o să

ajungă. Şi-atunci?... Mi-e groază, Gross, să mă gândesc la ceea ce va fi pe urmă. Cea mai mare nenorocire pentru întreaga contemporaneitate! Asta va fi maşina dumitale, a noastră... Gândeşte-te că vom avea pe conştiinţă moartea atâtor oameni, că vom fi traşi la răspundere în faţa întregii omeniri!

Gross ascultă uimit aceste cuvinte rostite pe un ton atât de neobişnuit, şi deodată se simţi cuprins de o spaimă nebună: dar dacă Mullemberg are dreptate?!

— Ce propui? îl întrebă el, tresărind.

— Am mers atât de departe, încât ne va fi greu să ne mai descurcăm. Aducem mâine aparatul în laborator, sub un pretext oarecare, şi... îl lichidăm. Semnarea contractului cu ei trebuie amânată până la verificarea definitivă a calculelor. Verificarea va arăta că am greşit şi că deocamdată nu putem mări bătaia.

— Cum?!... Cum adică? Să înmormântăm propria noastră descoperire? Să înşelăm oamenii... care poate la fel ca şi noi se gândesc la progresul tehnic?... De unde ştii că nutresc alte gânduri? Nu, Mullemberg! Până nu m-am convins că vor să ne înşele nu fac eu aşa ceva. Ştiu că dumneata eşti călăuzit de cele mai bune intenţii, dar... Uite, dă mâna aici... Crede-mă că niciodată n-am să permit ca marea noastră cucerire tehnică să se transforme într-o armă de distrugere a oamenilor. Dacă ar fi aşa, desigur, n-aş sta nicio clipă în cumpănă, aş distruge cu mâna mea munca noastră de atâţia ani!

Mullemberg se linişti întrucâtva. El cunoştea caracterul ferm al lui Gross.

Gross se ridică. Era timpul să plece la administraţie.

— Hai, fruntea sus, bătrâne! N-ai nicio grijă... La cinci ne întâlnim în colţ, la o halbă de bere. Fix la -cinci...

Discuţia cu Weintraub luase sfârşit. Gross era pur şi simplu uluit de rezultatele ei. Lista modestă a utilajului suplimentar, întocmită de el şi de Mullemberg, nu numai că fusese -acceptată, dar – după sfatul lui Weintraub – chiar mult mărită. Suma de bani care i se oferea lui Gross drept

răsplată era de-a dreptul astronomică: de opt ori mai mare decât presupunerile lui orientative!

Nemaipomenit!... Gross se pătrundea de un şi mai mare respect faţă de descoperirea sa, faţă de sine însuşi. Într-adevăr, şi-a subapreciat opera. Are dreptate Weintraub: nici propriile lui vorbe referitoare la viitoarea revoluţie în energetică nu oferă un tablou complet al perspectivelor... Nici el nu-şi dă seama pe deplin de importanţa practică a invenţiei lui. Da, ei l-au apreciat în mod just!

Nu-i mai rămâne decât să semneze contractul. Dar asta nu intră în competenţa lui Weintraub. Îl conduse pe Gross la Ricksheim, şeful administraţiei. Vizita lor efa aşteptată. Intrară fără să mai aştepte la rând.

Ricksheim, roşu, chel, rotofei şi strălucitor, se ridică în întâmpinarea lor şi-l salută respectuos pe savant.

— Doctor Gross, sunt încântat să vă cunosc! Domnul Weintraub v-a transmis, desigur, rugămintea mea... Vreau să asist şi eu la demonstrarea minunatei dumneavoastră invenţii. Admirabil! Mă simt ca înaintea unui spectacol interesant.

Weintraub citi textul contractului pregătit dinainte. Sensul lui consta în aceea că administraţia cumpăra nu numai aparatul gata făcut, ei şi viitorul emiţător de energie la o distanţă de zece kilometri, în eventualitatea că doctorul Gross va reuşi să construiască un asemenea emiţător. Gross se obliga ca în termenul cel mai scurt să-şi termine lucrarea cu mijloacele pe care administraţia, la cererea lui, i le va pune la dispoziţie, iar dacă încercările vor confirma justeţea calculelor lui Gross, tot lui îi va fi încredinţată organizarea producţiei de emiţătoare şi relee pentru diferite scopuri.

În general, contractul nu prevedea deocamdată niciun fel de obligaţie pentru Gross, în afară de una singură – aceea de a-şi continua lucrul – pe care el, oricum, chiar cu mijloacele lui modeste, tot nu l-ar fi întrerupt...

— Dacă nu aveţi niciun fel de obiecţii sau completări la text, putem semna contractul – propuse Ricksheim.

Gross îşi aduse aminte. La naiba, era cât pe-aci să uite făgăduiala dată lui Mullemberg!

— Daţi-mi voie, aş vrea să se precizeze întrucâtva o anumită chestiune. Vedeţi, este vorba de faptul că... Se fâstâci:

cutn să le spună iară să le sugereze chiar el ideea „razelof morţii’1? Este vorba despre faptul că... pot fi... diferite aplicări ale acestui aparat...

Gross îşi ridică privirea şi tresări. Nu mai vedea nimic în afară de faţa lui Ricksheim care, asemenea unui balon, plutea drept în faţa lui, pe fondul întunecat al tapetelor din cabinet.

Dar era acum cu totul altă faţă. Ultimele cuvinte ale lui Gross o schimbaseră deodată în mod magic. Ceva se pleoştise, se boţise pe această faţă, de parcă în interiorul ei ar fi plesnit un resort, resortul care a menţinut pe ea expresia de corectitudine şi naivitate oficială de până acum. Faţa aceasta îi zâmbea lui Gross dezgustător, complice. Sprâncenele săltate se împreunaseră formând o singură linie, iar din colţul ochilor pornea acum un evantai de riduri. În pupile
i se aprinseseră scântei jucăuşe, sinistre.

Făcând o sforţare, Gross îşi mută privirile asupra lui Weintraub.

Acelaşi lucru... Era un zâmbet cumplit de hidos, ca al unui părtaş la o fărădelege, în faţa căruia nu mai are rost să porţi mască.

— Ehei, doctore... plesni într-o horcăială dulce balonul roşu. Doctore Gross, sunteţi un om de zahăr! Dar aveţi o părere prea proastă despre perspicacitatea noastră. Cum vă-nchipui. Ţi că n-o să ţinem seama de „diferitele”... exact, bine spus... „diferitele” aplicări ale acestui aparat?

Deodată avertismentele lui Mullemberg răsăriră cu o uimitoare limpezime în mintea lui Gross. Înţelese întreaga hidoşenie a acestor zâmbete. Un sloi de gheaţă îi trecu prin spate. Simţea că tremură. Totul era pierdut...

— Adică... bâigui el cu glas stins.

— Adică nu trebuie să precizăm nimic – îl întrerupse dulceag Ricksheim, care tot nu-şi înţelesese greşeala. Puteţi fi pe deplin liniştit. Ştim noi cum să aplicăm minunata dumneavoastră invenţie, căreia îi este dat probabil să joace un rol măreţ în istoria celui de-al treilea Reich. Să presupunem că din clipa când armata germană va fi dotată cu… „emiţători de energie fără conductori”…

Un zâmbet josnic îi trecu iarăşi pe faţă. Dar Gross nu mai putea rezista. Simţi cum i se urcă sângele la cap.

— Nu! strigă el, sărind în picioare şi lovind cu palma în masă. Aşa ceva n-o să se-ntâmple niciodată! Nu sunt de acord! Nu vreau să fiu părtaş la politica voastră mârşavă! Niciun fel de contracte! Poftim…

Luă contractul din faţa lui Ricksheim şi îl rupse în bucăţi.

Măştile dispărură de pe feţele interlocutorilor săi. O clipă rămaseră năuciţi. Nu se aşteptau de loc ca lucrurile să ia o astfel de întorsătură.

în clipa următoare însă, Ricksheim întinse mâna spre o plăcuţă de ebonită aflată pe biroul lui şi, jucându-se parcă, apăsă pe unul din butoanele aflate pe ea.

Gross se împieptoşă:

— Invenţia doctorului Gross nu există! Ţineţi minte asta!

Se întoarse şi ieşi repede din cabinet. Coridorul lung i se păru nesfârşit. Pe coridor nu era nimeni. Orele de birou luaseră sfârşit. Iată şi vestibulul. Chiar la intrare un tânăr îi tăie drumul.

— Vreţi să ieşiţi în stradă? întrebă el.

— Bineînţeles! îi răspunse Gross iritat.

— Uşa aceasta este încuiată. Poftiţi, vă rog, pe-aici… — şi deschise o uşă din dreapta.

Fără să bănuiască nimic, Gross se năpusti într-acolo.

Capitolul IV

AL PATRULEA GRUP DE ACUMULATOARE

La cinci fără zece Mullemberg intră în localul unde avea întâlnire cu Gross.

Lângă fereastră găsi o măsuţă liberă. Era un loc bun: îl va vedea pe Gross încă din stradă.

Gross e de o punctualitate excesivă. Nu ţi-ar veni cu o clipă mai târziu, dar nici mai devreme. Ce însuşire o mai fi şi asta? în orice caz, este un fel de sport şi ca atare necesită prezenţa unui anumit complex de trăsături: voinţă fermă, atenţie perseverentă, capacitatea de a aprecia în timp desfăşurarea evenimentelor, onestitate şi respect faţă de semeni... Toate aceste calităţi, Gross le are cu prisosinţă. Dacă a spus: „La cinci", înseamnă că se va strădui să apară chiar în clipele când ceasul va bate ora cinci. De aceea punctualitatea nici nu este un efort pentru el, ci o obişnuinţă.

Mai erau patru minute.

Mullemberg comandă două halbe de bere. Au bere bună aici. O delicioasă bere neagră. Iată-l pe chelner venind tacticos. Sticla halbelor e aburită; spuma catifelată, uşor brunată, se înalţă deasupra lor ca nişte pălării de ciupercă.

7 – Generatorul d «minuni

La ora aceasta în local e linişte şi prima bătaie a pendulei din perete Mullemberg o aude limpede. Prin dreptul ferestrei trecătorii se perindă doar dinspre stânga spre dreapta, şi-s toţi bărbaţi. Alţii pentru Mullemberg nu există, căci numai printre aceştia poate să fie Gross.

A doua bătaie. A treia. A patra...

Mullemberg nu-şi ia ochii de la fereastră. Să fi trecut fără să-l observe? în cazul acesta glasul lui va răsuna îndată în spatele său.

A cincea bătaie.

Spuma din halbe începe să se lase. Pălăriile ciuperciloi s-au turtit... La mijloc începe să se vadă lichidul brun.

E totuşi stupid să stai aşa. Fără să-şi ia ochii de la fereastră, Mullemberg bea o jumătate din halbă; inima începe să-i zvâcnească neregulat. Bea şi restul, apoi merge la telefon.

— Frau Lies, nu s-a întors încă doctorul?

— Nu, nu s-a întors.

îşi simte inima undeva, în gâtlej. Mullemberg se străduieşte să o liniştească bând a doua halbă. În

cincisprezece minute de emoţie, neliniştea face loc certitudinii: s-a întâmplat!…

îşi apasă mâna pe inimă: tubul ionizatorului e aici, în buzunar. Trebuie să-l ascundă sau să-l distrugă. Da, mai bine să-l distrugă. Dar cum? Să-l arunce în Isar…

— Chelner, plata!

Luă autobuzul şi după zece minute coborî lângă pod. Pietonii treceau pe trotuarele podului într-un şir nesfârşit. Unii stăteau lângă balustrade, admirând apele străvezii.

La naiba, nu-i chiar aşa de simplu! Dacă aruncă tubul, va pluti şi-l va scoate cineva. Trebuie mai întâi să-l deschidă. Dar şi atunci s-ar putea să ia o poziţie verticală şi să nu se ducă la fund. Şi-apoi nu se poate să nu-l vadă cineva. Nu, nu aici. Aici nu poate face nimic.

Mullemberg se urcă din nou în autobuz şi plecă pe şoseaua Wolfratshausen: acolo, pe drumul spre poligon, văzuse câteva locuri potrivite. Uite, aici, de pildă. Coborî din autobuz, merse câţiva paşi înapoi, o luă la dreapta şi coborî spre râu. În jur nu era nimeni. Numai tufăriş. Scoase tubul, îl desfăcu… umplu bine cu nisip ud toate intervalele dintre piesele lui mici – pe care el le-a născocit şi le-a montat… îl închide şi-l aruncă departe în Isar. Un plescăit uşor şi… ideea lui Gross, opera lor, a amândurora, s-a dus la fund.

Mâinile lui Mullemberg tremurau. Şi asta-i o crimă. A curmat o viaţă. Ce să facă! Altă soluţie nu există. Cu preţul unei crime a preîntâmpinat alta, monstruoasă.

Răsuflând greu, urcă din nou pe şosea şi ajungând în staţie, aşteptă autobuzul. Acum se simţea aproape liniştit.

Da, probabil că Gross „a refuzat”. Şi mai mult ca sigur nu vor reuşi să-l facă să accepte. Asta înseamnă că soarta lui Gross e pecetluită: dacă e socotit duşman al statului, s-a terminat cu el!… Ce să facă?

Totuşi trebuie să verifice dacă lucrurile stau într-adevăr aşa.

Frau Lies îl întâmpină pe Mullemberg cu ochii larg deschişi, cu faţa palidă, pierdută.

— S-a întâmplat ceva, frau Lies?

De emoţie, ea nu putu să spună nimic. Gesturile ei erau însă grăitoare: „S-a întâmplat ceva îngrozitor I Intraţi, intraţi, domnule Mullemberg!” În sfârşit, femeia îşi recapătă graiul:

— Au fost aici... trei inşi... au cerut să le deschid laboratorul şi au cotrobăit peste tot... căutau ceva. Au întrebat şi de dumneavoastră!

În laborator, pretutindeni, se vedeau urmele percheziţiei. Mullemberg se repezi spre caseta de fier. A fost deschisă, şi mapa lui Gross a dispărut!

La naiba! Altă lovitură! Nu mai există nimic: nici Gross, nici însemnările lui, nici maşina... Totul e în mâinile lor!

Acum îi vine şi lui rândul. Şi el, Mullemberg, este duşman

— E limpede. Nu există salvare. E ciudat că nu l-au arestat până acum. Cum de nu l-au aşteptat aici, la laborator? Se vede că a fost o simplă întâmplare...

Ce-ar fi să profite de ea şi să încerce s-o şteargă peste graniţă? Aşa procedează eroii din romanele de aventuri: cumpără un avion cu pilot cu tot, se travestesc, se machiază şi-şi iau zborul. O grimasă care aduce de departe a zâmbet amar zbârli mustăţile inginerului. Da, dar în viaţă se întâmplă altfel. Economiile lui abia i-ar ajunge să-şi cumpere un costum de haine sau să trăiască modest timp de o lună. Nu-i rămâne decât să aştepte.

Soneria de jos îl făcu să tresară.

Frau Lies apăru şi încremeni tăcută în pragul laboratorului, într-o atitudine întrebătoare.

— Uită-te pe fereastră! rosti Mullemberg cu glas gâtuit.

Gazda se apropie de fereastră.

— E Hans!

Hans... Pe Mullemberg îl copleşi un sentiment oald şi plăcut, ca acela pe care îl încearcă drumeţul vlăguit şi îngheţat bocnă, ajuns în sfârşit într-o locuinţă caldă şi confortabilă. Hans... Ce bine! Câtă încredere şi chiar duioşie îi inspiră acest tânăr! Are cel puţin cu cine să discute situaţia. Hans este singurul om care a participat la toată această istorie, şi în acelaşi timp singurul care nu poate

păţi nimic. El doar nu-i decât un electrotehnician.

Mullemberg îi povesti totul repede, străduindu-se să nu omită nimic, să nu piardă nicio clipă. În orice moment puteau veni să-l ridice.

Hans e uluit. În zece minute retrăieşte sentimentele pe care Mullemberg le-a trăit în decursul întregii zile.

— Aşadar – glasul îi tremură – „maşina morţii” va fi construită?

— E greu de spus, Hans. Am parcurs de câteva ori însemnările lui Gross, întrebindu-mă dacă ar fi posibil să se reconstituie după de construcţia ionizatorului. Cred că aşa ceva numai un inginer experimentat şi cu mult spirit inventiv ar putea s-o facă. Mă tem însă că ăştia au astfel de oameni în laboratoarele departamentului militar.

Timpul trecea. Amândoi, în tăcere, se străduiau să găsească vreun răspuns la întrebarea: ce să facă?

— E ciudat că până acum nu s-au atins de noi – spuse Mullemberg. Dar într-un fel sau altul, se vor strădui să stoarcă din noi tot ce se poate stoarce. Eu unul am să mă comport după împrejurări, deocamdată mi-e greu să prevăd ceva. Probabil, o să trebuiască să urmez exemplul lui Gross şi „să refuz”... suportând aceleaşi consecinţe. În cazul acesta, s-ar putea să te pună şi pe dumneata la „încercări”... Vei trece prin momente grele, Hans, dar cred că o să rămâi în libertate. Şi asta-i bine. Ştiu că ai prieteni... Gândeşte-te singur ce-i de făcut. Vor putea să-ţi ajute... Dar fii cu ochii în patru... mă tem că nici trădători n-or să lipsească. În orice caz, ţine minte principalul: datoria noastră e să facem tot ce ne stă în putinţă ca să le smulgem ideea lui Gross şi... s-o distrugem. Altfel, Hans, nenorociri cumplite ameninţă lumea.

Câteva secunde se priviră cu înţelegere unul pe altul.

*

— *

Seara, aşa cum presupuse Mullemberg, fu chemat la administraţie.

Un necunoscut îl întâmpină în uşa liftului, la etajul doi.

— Domnul Mullemberg? întrebă el.

— Da – răspunse gâfâind inginerul.

— Poftiţi, vă conduc.

Weintraub îl primi rece şi distant. Se simţea că el consideră „preluerarea” lui Mullemberg o treabă extrem de simplă.

— Staţi jos, domnule Mullemberg – îl invită el. Bănuiţi, cred, de ce v-am chemat…

— Da, probabil ca să-mi comunicaţi ce-i cu prietenul meu, doctorul Gross, şi să-mi explicaţi ce înseamnă această invazie sălbatică în laborator.

Weintraub zâmbi cu indulgenţă şi-şi lăsă privirile în jos. Nu se aştepta la o ofensivă.

— Nu, n-aţi ghicit. Voiam să aud din gura dumneavoastră cum vă explicaţi purtarea doctorului Gross. A re-

— Fuzat ’să semneze contractul şi în genere s-a manifestat ca un ’ftidârjit duşman al naţiunii…

— Şi?… Unde-i acum?

— La noi, domnule Mullemberg. Duşmanii naţiunii nu se plimbă în libertate, trebuie s-o ştiţi.

— Aşa. Şi, mă rog, de ce a refuzat să semneze contractul?

— Probabil din acelaşi motiv care v-a făcut pe dumneavoastră să scoateţi piesa esenţială a ionizatorului.

— Şi pe care aţi crezut că o veţi găsi în laborator, în lipsa stăpânilor? continuă Mullemberg, ca să nu-şi piardă poziţia.

O grimasă de enervare trecu ca o umbră peste chipul lui Weintraub.

— Să încetăm acest joc, domnule Miillembeng! N-are niciun rost. Mai bine să vorbim pe faţă. Credeţi-mă că nu sunteţi într-o situaţie atât de bună încât să ne înfruntaţi.

— Nu mă îndoiesc – replică Mullemberg.

— Da, da! Şi situaţia dumneavoastră se va înrăutăţi şi mai mult dacă veţi continua să rămâneţi pe poziţia lui Gross. În schimb, de dumneavoastră depinde ca totul să se schimbe brusc în bine…

Mullemberg tăcea.

— Condiţiile pe care le-am propus lui Gross rămân valabile. Trebuie să perfecţionăm maşina, aşa cum a fost iniţial intenţia doctorului Gross. Vă propunem să conduceţi dumneavoastră aceste lucrări în laboratoarele noastre electrotehnice.

— Militare?

— Bineînţeles.

— Mulţumesc pentru sinceritate! Am să răspund la fel. Spuneţi-mi, domnule Weintraub, aveţi cumva idee ce-i aceea loialitate, cinste sau datorie? Descoperirea lui Gross îi aparţine lui Gross. Eu i-am fost prieten şi ajutor timp de zece ani şi a avut încredere în mine. El a refuzat să vă transmită descoperirea sa... şi dacă vreţi să-mi ştiţi părerea, bine a făcut. Cum vă închipuiţi că o să-i trădez secretul? în limba oamenilor cinstiţi asta se numeşte trădare şi ticăloşie!

— Într-un fel, aveţi dreptate, domnule Mullemberg. Dar în cazul de faţă avem de-a face cu un fenomen de-o mare importanţă politică. Nu se poate să nu vă daţi seama. Când va intra în posesia descoperirii lui Gross, Germania va fi cel mai puternic stat din lume. Iar Rusia ne stă în drum! Nici asta nu se poate să nu înţelegeţi. Oare nu vede; că în cazul de faţă toate argumentele dumneavoastră referitoare la morala personală devin, în mod obiectiv, neînsemnate şi dăunătoare pentru naţiunea căreia îi aparţineţi?

Mullemberg, indignat, se ridică în picioare.

— Nu! Sofistica aceasta e bună numai pentru indivizii pe care îi instruiţi în detaşamentele dumneavoastră de asalt. Vă îngrijiţi de un „bine” îndoielnic al naţiunii, domnule Weintraub, pe când eu ţin seama de interesele întregii omeniri. După cum vedeţi, ne situăm pe poziţii diferite. Îmi închipui în ce pârjol veţi arunca lumea dacă veţi reuşi într-adevăr să puneţi stăpânire pe maşina lui Gross!

— Vom reuşi! şuieră Weintraub printre dinţi. Şi dacă vă îndoiţi de lucrul acesta, vă înşelaţi. Calculele lui Gross se află în mâna noastră. Reconstituirea ionizatorului nu este decât o chestiune de timp. Facem apel la serviciile

dumneavoastră numai ca să grăbim lucrurile. Iar dacă va fi nevoie, o să vă silim să ne ajutaţi... Să nu uitaţi lucrul acesta!

— Aşa-a-a... — îngână Miillemberg. Pot socoti încheiată discuţ'a noastră?

— Încă o întrebare. Aveţi piesa ionizatorului pe care aţi luat-o atunci cu dumneavoastră? Vă somez să-mi spuneţi adevărul!

— Nu-i nevoie să mă somaţi. Eu spun întotdeauna numai adevărul, domnule Weintraub! Am distrus-o!

— Eram sigur. Weintraub sună. Puteţi pleca. Vă sfătuiesc să vă gândiţi bine la propunerea mea, altceva tot n-o să aveţi ce face. Zilele acestea o să mai stăm noi de vorbă.

Miillemberg se întoarse şi ieşi.

Acelaşi necunoscut îl urmă pe coridoarele pustii ale instituţiei.

I

*

— *

Trecură trei săptămâni de singurătate chinuitoare.

Nu era însă o întemniţare obişnuită – Mullemberg îşi dădea seama. Condiţiile în care era ţinut nu semănau de loc cu sălbaticul regim căruia îi erau supuşi nefericiţii consideraţi duşmani ai fascismului. Primea de mâncare, nu era pus să facă munci fără rost şi peste puterile lui, i se deretica în cameră, căpăta rufărie curată; în schimb îl torturau cu singurătatea, tăcerea şi lipsa de activitate la care era condamnat. Weintraub avea dreptate: lui Miillemberg nu-i rămăsese altceva decât să gândească. Nu-i dădeau nici cărţi, nici hârtie.

Şi el se gândea. La început normal. Se gândi în primul rând la situaţia lui Gross. Judecind după discuţia avută cu Weintraub, de la Gross ei nu mai sperau nimic. Da, Gross era o personalitate eroică. Dacă a spus „nu” – s-a terminat. Nimic, nici ameninţări, nici chiar violenţa nu-l vor face să-şi trădeze principiile. Şi-au dat seama probabil de la bun început că e neînduplecat până la fanatism. Desigur, viaţa

lui e în primejdie.

Ce-ar fi să încerce răscumpărarea lui Gross cu preţul trădării? Să dezvăluie secretul, în schimbul libertăţii lui Gross... şi-a propriei eliberări...

Dar imaginaţia îi zugrăvea în minte tablourile unui război nimicitor, „total". Mulţimi nimicite de raza nevăzută, oraşe paşnice în flăcări, depozite de muniţii şi combustibil aruncate în aer... Detaşamente de soldaţi deşănţaţi se năpustesc în casele oamenilor, în muzee...

Nu, nu!... Gross l-ar blestema dacă şi-ar căpăta libertatea la un astfel de preţ I

Mullemberg şedea în capul oaselor pe pat, rezemat de perete şi cu mâmile date în lături, şi se gândea, se gândeaîntruna... încarcerarea lui Gross, torturile monstruoase la care era desigur supus... îşi închipui apoi propriul său viitor – discuţia pe care trebuia s-o aibă cu Weintraub...

Discuţia aceasta dura ore întregi. Realitatea care îl înconjura pe Mullemberg înceta să mai existe. Cu fieoare zi, creierul lui încins lucra tot mai febril, fără să-i dea răgaz, gândurile se îmbulzeau în minte, învălmăşindu-i-se.

Tot mai greu îi era să adoarmă. O cumplită insomnie îi chinuia inima bolnavă, îl făcea să tresară ca o pasăre lovită şi să tremure cuprins de crize înfricoşătoare.

Şi iată că, în sfârşit, uşa camerei se deschise. Era într-o după-amiază. Un om în uniformă S.A. Se opri în prag.

— Vă rog să mă urmaţi – îi ceru pi.

Coborâră în curte şi se urcară într-un automobil închis – o dubă.

Călătoria dură mult, mai mult de o oră. În maşina ermetic închisă era întuneric şi cald, înăbuşitor de cald; inginerul respira din greu şi era lac de sudoare.

în sfârşit, maşina opri.

După câteva clipe, porni din nou, străbătu o oarecare distanţă şi iarăşi se opri. Portiera fu dată în lături.

Aproape în aceeaşi clipă Miillemberg văzu silueta îndesată a lui Weintraub, iar în spatele lui, aparatul lui

Gross în acelaşi loc unde Mullemberg îl văzuse ultima oară.

Se aflau pe poligon.

Clătinându-se şi închizându-şi ochii din pricina luminii, Mullemberg coborî. Îi vâjâia capul. Vedea din nou cerul Bavariei – azuriu – norii, soarele strălucitor care cobora spre apus şi orizontul larg, nesfârşit. O adiere de vânt, dinspre apus, purta îmbătătoarea mireasmă a ierburilor. Simţi o slăbiciune; se lăsă pe seara automobilului şi închise ochii.

Prea bruscă era trecerea din bezna înăbuşitoare a celulei în acest adevărat rai pământesc.

— Ce-i cu dumneata, domnule Mullemberg? întrebă Weintraub, oarecum alarmat, şi se apropie repede de el.

Inginerul deschise încet ochii şi, tot atât de încet, zâmbi dureros. Remarcase atenţia grijulie a lui Weintraub. Semn bun. Înseamnă că mai au nevoie de el.

— Nu sunt obişnuit cu acest lux – glumi el, arătând cu capul spre maşina care-l transportase. Nu-i nimic... trece. Şi se ridică greoi.

Weintraub, tăcut, îşi dădu mâinile în lături de parcă ar fi vrut să arate că nu poartă el vina că inginerul e atât de încăpăţânat.

Aparatul lui Gross acapară curând toată atenţia lui Miillenberg. Iat-o, întruchiparea vie a unei idei geniale, obiectul unei aprigi dispute şi cauză a nenorocirii lor. Maşină odioasă, pe care ar trebui s-o distrugă şi nu poate! De ce l-au adus din nou aici?

Explicaţia, venită pe neaşteptate, îl ului pe Mullemberg.

— Astăzi rolurile noastre s-au schimbat – îi spuse vesel Weintraub de parcă i-ar fi citit gândul. Dumneavoastră veţi fi spectator, iar eu am să vă demonstrez realizările noastre.

Ce?! Oare într-adevăr au reuşit să reconstituie ionizatorul?! Mullemberg căută să se stăpânească. Să nu dea dovadă de slăbiciune... Să aştepte liniştit, să observe liniştit...

Un grup de militari înconjura aparatul. Mullemberg înţelese că-s specialiştii din laboratorul militar. Când Weintraub îl prezentă de departe pe Mullemberg, aceştia îl

salutară cu un gest reţinut.

Totul era gata. Probabil că-l aşteptaseră pe Mullemberg. Proba putea începe.

Şi ea începu.

Weintraub se urcă pe platformă şi dădu drumul motorului. Mullemberg se trase mai la o parte şi se rezemă de radiatorul unui automobil. De aici putea urmări toate manipulaţiile lui Weintraub la tabloul de comandă, cuprinzând în acelaşi timp cu ochii întreg poligonul pe care nu se vedea nici ţipenie de om. Privind cu atenţie, inginerul constată cu satisfacţie că agregatele de recepţie erau aşezate la o distanţă de mai puţin de un kilometru. Deci problema n-a fost încă pe deplin rezolvată. Era totuşi o consolare.

Unul dintre militari se apropie repede de Mullemberg şi, probabil din însărcinarea lui Weintraub, îi înmână un admirabil binoclu „Zeiss”.

— Aşadar, începem – anunţă Weintraub. Astăzi experimentăm aparatul în scopul căruia i-a fost destinat – adăugă el, şi privind spre Mullemberg, încercă să zâmbească.

— Numărul unu, macheta unei construcţii de lemn.

Se plecă spre vizor, manipulând în acelaşi timp cele două volane. Miillemberg ridică binoclul. În partea de jos a micii construcţii de lemn ţâşni o limbă de foc. Flacăra se lăţi cu iuţeală paralel cu pământul, retezând parcă de la rădăcină „clădirea” ca un paloş de foc, şi se târî în sus, pe toată lărgimea peretelui. În câteva secunde, toată construcţia fu cuprinsă de flăcări.

în grupul inginerilor se auziră exclamaţii de admiraţie. Weintraub zâmbi triumfător, uitându-se atent la Mullemberg. Cu un aer indiferent, fără să se întoarcă, acesta privea înainte.

— Numărul doi, macheta unui depozit de substanţe explozive. Douăzeci de grade mai la dreapta…

Toţi îşi îndreptară binoclurile într-acolo.

Peste o clipă deasupra machetei mici şi scunde bufni

flacăra, o cupolă neagră de fum se înălţă în vârtej dens, răsfirându-se ca o ciupercă şi abia apoi se auzi explozia.

Inginerii aplaudară. Weintraub opri motorul şi sărind de pe platformă se apropie de Mullemberg.

— Ei, ce spuneţi?

Tăcut, Mullemberg făcu un gest arătând că în ceea ce-l priveşte, nu s-a petrecut nimic neaşteptat.

— După cum vedeţi, am reconstituit ionizatorul în douăzeci de zile.

— Hm... vă felicit!

— Vreţi să spuneţi că nu este mult?

— Judecind după dorinţele dumneavoastră, e departe de ceea ce vă trebuie. Am impresia că distanţa e chiar mai mică de un kilometru.

Weintraub se fâstâci. Şi Mullemberg observă că acesta e tulburat.

— Da, e adevărat. Dar nu suntem la limita posibilităţilor noastre. Logica gândirii tehnice ne va duce inevitabil la rezolvarea problemei. Important e că ne aflăm pe drumul cel drept. Restul e chestiune de timp, numai de timp. Şi n-am vrea sa aşteptam. Iată de ce vă propun din nou libertatea... în aceleaşi condiţii. Sper că v-aţi gândit şi că nu voi fi silit să mă folosesc de alte argumente pentru a vă convinge.

Ameninţarea îl muşcă pe Mullemberg ca un şarpe veninos. Trase cu mânie de cureluşa binoclului şi privindu-l ţintă pe Weintraub, îi spuse ferm:

— Nu!

Licăriri de ură izbucniră în ochii pe jumătate închişi ai lui Weintraub.

— Nu?

— Nu!

— Bine. Vom vedea. Şi îndepărtându-se repede, Weintraub fu dintr-un salt pe platforma aparatului. Continuăm încercarea, domnilor! Daţi semnalul!

Se auzi o împuşcătură. În partea dreaptă a sectorului, deasupra unui panou de zid se ridică un fanion galben.

Peste un minut, dintr-o tranşee ascunsă în spatele panoului ieşiră, mânate de nişte nazişti în uniforme S.A., câteva oi şi o vacă slăbănoagă. În urma lor, un om în vârstă ieşi şi se opri cu un aer descumpănit între turmă şi zidul-panou. Naziştii coborâră înapoi în tranşee şi fanionul galben dispăru. Weintraub puse mâna pe volan şi-şi lipi ochii de vizor.

— Încep din stânga – anunţă el.

Mullemberg vedea prin binoclu mica turmă ce înainta încet spre apus.

Pe neaşteptate două dintre oi, cele din faţă, îşi ridicară convulsiv capetele în sus, se repeziră înapoi, făcându-şi loc printre cele din spate şi se prăvăliră la pământ, fără viaţă. Celelalte, cuprinse de panică, se repeziră care încotro, gonind îngrozite. Raza nevăzută le ajunse una după alta. Vaca se opri locului. Omul ieşi mai în faţă şi se plecă deasupra primei oi ucise. În aceeaşi clipă, izbind sălbatic pământul cu copitele, vaca se ridică pe picioarele dinapoi şi se prăbuşi la pământ, într-o parte.

Omul făcu un salt, se îndreptă din spate şi se uită în toate părţile. Părea că a înţeles tot şi caută cu privirea izvorul morţii.

Mullemberg îl urmărea fără întrerupere. Silueta acestui om zdrenţăros, mişcările lui, trezeau în mintea inginerului nişte asociaţii neclare.

în sfârşit omul se întoarse spre ei, privi o clipă aparatul şi stângaci, zvârlindu-şi bătrâneşte picioarele, o luă la fugă.

„E Gross!” îi fulgeră lui Mullemberg prin minte. Inima încetă să-i mai bată. Fără să-şi lase binoclul, întoarse repede capul spre maşină.

Weintraub de pe platformă, cu mâinile pe volane dar cu spatele drept, privea tăcut spre el. Privirile lor se încrucişară. Această înfruntare mută dură câteva secunde. Weintraub întreba din ochi şi ameninţa. Miillemberg încremenise... nici nu se gândea măcar că aşteaptă un răspuns de la el... Faţa îi era cenuşie. Binoclul, pe care-l ţinea în mâini, atârna neînchipuit de greu.

În sfârşit, Weintraub se întoarse brusc, îşi lipi ochiul de vizor, îneovoindu-şi spatele, şi începu zorit, cu ambele mâini, să întoarcă volanul de direcţie…

— Ce faceţi?! strigă Mullemberg scos din minţi şi se năpusti spre el.

Câteva mâini îl înşfăcară. I se făcu negru înaintea ochilor şi îşi pierdu cunoştinţa.

Nu-şi reveni dintr-o dată. În întreaga lui fiinţă continua încă inerţia mişcării desperate spre aparatul morţii, spre Weintraub, mişcare prin care voia să oprească, să spargă, să distrugă această monstruoasă combinaţie dintre om şi maşină, ca să-l salveze pe Gross.

Dar n-a apucat s-o facă şi totul s-a sfârşit! Ciudat însă! Acest prim gând după izbucnirea trăită nu-l mai cufunda în bezna durerii, ci răsună ca un semnal de sfârşit al unei nelinişti cumplite. Muşchii înţepeniţi într-o încordare convulsivă se relaxară şi îşi simţi tot corpul străbătut de nişte curenţi calzi.

Mullemberg întredeschise uşor pleoapele şi le strânse din nou, pentru că lumina zilei îl lovea drept în ochi.

Continua să zacă nemişcat şi simţea cum bătăile nesigure şi speriate ale inimii îşi recapătă treptat ritmul. Auzea undeva, prin apropiere, glasuri de oameni, simţi adierea uşoară a vântului şi înţelese că e întins pe pământ, tot acolo, pe poligon, şi că este aşteptat. Pieptul îi era dezvelit, cămaşa udă… Aşadar, se îngrijiseră totuşi de el.

Păcat că n-a aiuns totuşi la acest monstru. Dacă tot s-a repezit!… Aşa? A fost o încercare jalnică fără rost. O, nu! Ar fi trebuit săapuce, să-l tragă, să-l arunce de pe platformă ca pe o reptilă veninoasă, cu capul în jos… Chiar c-o singură mână ar fi putut s-o facă, pentru că mânia lui n-avea margini. Toate acestea, bineînţeles, nu ca să-l salveze pe Gross… oricum Gross era pierdut… dar pentru ca toţi aceştia, şi ceilalţi care vor afla apoi de la ei, să înţeleagă că nu numai undeva, dincolo de graniţă, ci chiar şi aici, alături de ei, există oameni neînfricaţi, gata să lupte, să pună stavilă mârşăviei lor.

Cine-i acest Weintraub? Un inginer ca şi el. Un intelectual. Dar nu un om. Şi cine sunt toţi aceştia care roiesc în jurul lui? Indivizi care şi-au călcat în picioare demnitatea de om şi, renunţând la conştiinţă, la gândire, la libertate, sunt gata să comită orice crimă, ca să-şi păstreze o bunăstare îndoielnică. Nişte laşi! Numai un laş poate fi capabil să omoare atât de simplu un om neînarmat, lipsit de apărare. De ce? De teamă! Teamă de gândirea şi de forţa lui morală…

Mullemberg zăcea la pământ, doborât, înconjurat de duşmani, dar nu se mai simţea înfrânt. Dimpotrivă, cu fiece clipă tot mai mult, un sentiment de superioritate triumfătoare faţă de aceşti oameni îi umplea sufletul… Se petrecuse ceva înlăuntrul lui după ce se repezise – desperat şi neaşteptat chiar pentru el însuşi – spre Weintraub. O uimitoare claritate a gândirii luase locul desperării provocate de situaţia complicată în care se afla şi din care părea că nu există ieşire. Înţelese deodată că este puternic şi poate să lupte. Trebuie să lupte activ! Nu să aştepte atacul şi să se apere, aşa cum procedase până acum, ci să atace – chibzuit, gândit, curajos.

Şi deodată văzu limpede: ce trebuie să facă, cum să se poarte, ce-o să se întâmple… Un plan de acţiune simplu şi ireproşabil îi apăru într-o clipă în faţa ochilor.

Acum are să se ridice. Soarta lui depinde de hotărârea pe care o va lua în aceste momente. Doar gestul nesăbuit al lui Weintraub a fost ultimul lui argument. Acum discuţia va fi scurtă. Ar putea, pur şi siiwplu, să-l ducă şi pe el acolo, pe câmp, în faţa maşinii infernale… Dar nu, n-o să se întâmple asta!

Deschise ochii. Fu ajutat să se aşeze pe maldărul de prelate lângă care stătuse întins. Întrebările politicoase referitoare la starea lui rămaseră fără răspuns. Mullemberg tăcea. Îi era frig; îşi încheie încet cămaşa, haina, ridică gulerul şi puse pălăria pe care cineva i-o întinse serviabil.

Apoi se sculă.

Limuzina lui Weintraub întoarse pe loc şi se opri lângă el.

Şoferul deschise portiera. Lăsându-se greoi pe perna moale, Mullemberg se simţi fericit; pentru întâia oară în ultimele trei săptămâni şedea atât de comod. Mare lucru şi confortul acesta…

Weintraub se apropie de maşină. Însoţitorii lui se retrăseseră mai deoparte. Şoferul plecase şi el. Ultima discuţie începu.

— Îmi pare rău că am fost nevoit să recurg la măsuri extreme… începu Weintraub pe un ton sec, rece.

Mullemberg nu se întoarse spre el.

— N-am nevoie de explicaţii. Vorbea la fel de rece, inexpresiv. Totul e limpede. Dar nu mi-aş fi putut închipui că eşti un ucigaş.

— Nu l-am ucis – zvârli nepăsător Weintraub, fără să ţină seama de dispreţul care se ghicea totuşi dincolo de vorbele inginerului. Întreaga atitudine a lui Weintraub spunea: „Aş fi putut să-l omor, dar n-am vrut; dacă vreau, pot s-o fac oricând”.

Mullemberg îl crezu. Nu se îndoia că Gross trăieşte. O neobişnuită limpezime a gândirii şi marea încredere în sine nu-l mai părăseau. Da, Gross trăieşte! Şi el, Mullemberg, l-a salvat când s-a năpustit asupra lui Weintraub! Iată dar că încercarea n-a fost chiar „fără rost”…

— Ciudat! Şi de ce P întrebă el, cu acelaşi ton indiferent, inexpresiv.

— Aşa s-a întâmplat. A căzut înainte de a-l prinde în vizor. Probabil s-a împiedicat… După aceea mi-a sustras atenţia căderea dumneavoastră…

„Atacul meu I” îl corectă în gând Mullemberg, triumfând. „Şi nu te-a sustras, ci te-a speriat.”

— Dacă vreţi – continuă Weintraub – puteţi să-l vedeţi. Deocamdată e încă aici. Pot să vă aranjez o întâlnire.

— Nu. Nu-i nevoie… Şi lăsând să-i cadă capul pe piept, Mullemberg adăugă încet: Accept propunerea dumneavoastră…

Weintraub abia îşi stăpâni un gest de triumf.

— Ei, asta-i altceva – se bucură el. Şi vă rog să mă

credeţi că n-o să regretaţi…

Mullemberg nu-l mai asculta.

— Accept… îl întrerupse el. Cu unele condiţii însă.

— Să discutăm. Dacă nu vor fi condiţii de la bun început inacceptabile…

— Până la sfârşitul lucrărilor, nu vreau să vă văd nici pe dumneavoastră, nici pe… complicii dumneavoastră. Străduiţi-vă să mă înţelegeţi. Avem prea puţine lucruri comune. Regimul pe care dumneavoastră îl sprijiniţi, metodele de teroare, intimidare şi demoralizare a poporului pe care le folosiţi, toate acestea eu le consider criminale. Şi voi sunteţi nişte ucigaşi. Nu Gross şi cei ca el, ci voi şi cei ca voi trebuie să stea după zăbrele, pentru că voi aduceţi pieirea morală şi fizică a naţiunii noastre… Aşadar înţelegeţi că ţinând seama de convingerile pe care le am, orice contact cu voi este inacceptabil pentru mine…

Toate acestea Mullemberg le spunea fără umbră de teamă, fără iritare sau mânie. Şi doar spunea lucruri înfricoşătoare. Pentru fiecare frază de acest fel, rostită cu glas tare, oamenii în cel mai bun caz erau lipsiţi de libertate. Weintraub îl asculta tăcut şi numai o încremenire neobişnuită a feţei îi trăda tulburarea. Era uluit, descumpănit. Cum poate să vorbească astfel? O clipă dădu să arunce o privire înapoi, cu gestul omului care se fereşte de vreun martor întâmplător. Dar îşi stăpâni mişcarea. Şi mai era ceva ce nu înţelegea Weintraub: de ce Mullemberg îi vorbea dintr-o dată atât de liniştit şi stăpân pe sine, cu acest ton provocător de superioritate şi forţă? Ce urmăreşte? Ce speră?

— Singurul lucru pentru care aş putea să fac o tranzacţie cu propria mea conştiinţă este salvarea doctorului Gross – continuă Miillemberg. Trebuie să-l eliberaţi! N-o cer s-o faceţi acum. Ba mai mult, vă rog deocamdată, cât timp am să lucrez, să-l lăsaţi închis. Dar, bineînţeles, să înceteze orice înjosire a persoanei lui.

Mullemberg îl privi liniştit pe omul acesta odios, care se lăfăia în perne, lângă el, ascultându-l de parcă ar fi purtat o

obişnuită discuţie de afaceri, şi după o pauză continuă:

— Aparatul va fi transportat tot acolo, în laboratorul lui Gross. Puteţi pune în jur orice fel de pază, dacă găsiţi de cuviinţă. Însemnările lui Gross, bineînţeles, o să mi le restituiţi. Oamenii o să-i aleg singur. Toate materialele şi aparatura necesară mi se vor pune la dispoziţie imediat ce le voi cere prin telefon. Comenzile pentru anumite piese, ce-mi vor fi necesare şi pe care am să vi le cer, urmăriţi să fie executate tot atât de urgent. Asta-i tot. Cred că în astfel de condiţii maşina cu o rază de acţiune de zece kilometri va fi gata maximum în... trei săptămâni.

Weintraub se gândea. Se întreba dacă dincolo de aceste condiţii nu i se întinde cumva vreo cursă. Mullemberg înţelese lucrul acesta şi, în sfârşit, pentru întâia oară îl privi în faţă.

— Înţeleg – spuse el. Nu sunteţi obişnuit probabil să aveţi de-a face cu oamenii care vorbesc ceea ce gândesc şi nu ceea ce „trebuie” să gândească... Acum pot să-mi permit acest lux, pentru că n-o să mă reclamaţi. Nu vă convine. După câte înţeleg, aţi primit sarcina să obţineţi cu orice preţ maşina doctorului Gross într-o formă perfecţionată. Pentru aceasta aveţi nevoie de mine. V-aţi convins că singuri nu puteţi mări nici cu un metru bătaia ionizatorului pe care noi vi l-am demonstrat. Metoda care a stat la baza construirii acestui aparat a fost exploatată până la capăt şi greşiţi crezând că, printr-o perfecţionare a construcţiei, inginerii voştri vor obţine o bătaie mai mare. Din punct de vedere teoretic, acest lucru este imposibil. Doctorul Gross şi cu mine ne-am convins de aceasta după trei ani de sforţări fără niciun rezultat. Şi Gross este totuşi Gross! Mă îndoiesc că în laboratoarele voastre s-ar putea găsi savanţi de talia lui...

— Cum adică? îl întrerupse în şoaptă, speriat, Weintraub. Toate discuţiile referitoare la cei zece kilometri sunt o născocire, o înşelătorie?

— Stăpâniţi-vă... domnule inginer şi fiţi mai prudent în alegerea expresiilor... Mullemberg făcu o pauză sfidătoare,

lăsându-i dinadins adversarului răgaz să-şi regrupeze forţele: el ştia bine că adversarul n-o să fie în stare să ia iarăşi iniţiativa în acest duel şi, convingându-se el însuşi de lucrul acesta, se va dezumfla şi mai mult. Mullemberg n-a crezut niciodată că poţi vedea atât de limpede în cele mai ascunse cute ale sufletului omenesc.

— Vorbesc de metoda care a fost folosită aici – arătă el cu capul spre aparatul lui Gross. Repet: din acest ionizator nu se poate scoate nimic mai mult. De curând însă,

Gross a găsit o altă posibilitate de rezolvare a problemei, de fapt o rezolvare principial nouă, şi dumneavoastră trebuie să ştiţi ce înseamnă asta, dacă într-adevăr sunteţi inginer... Această rezolvare a fost rezultatul unei concentrări excepţionale în mintea unui singur om a cunoştinţelor teoretice specifice, a experienţei propriilor cercetări şi a unei munci de aproape douăzeci de ani dusă în acelaşi scop. Din punct de vedere teoretic, această rezolvare este foarte complicată; construcţia ei însă este, pare-mi-se, mai simplă decât a acestui ionizator. Am şi schiţat în mare construcţia noii maşini. O şi văd. Ea va rezolva problema bătăii aparatului până la douăzeci de kilometri, ba chiar şi mai mult. Până la orizont! Uite, aici o am – se lovi el cu degetele strânse peste frunte. Calculele lui Gross, pe care aţi pus mâna, v-au ajutat să reconstituiţi vechiul ionizator. A fost o simplă şaradă pentru copii. Dar calculele referitoare la noua idee a lui Gross n-o să vă mai ajute la nimic, pentru că nu sunt indicate acolo nici datele iniţiale, nici locul de unde ar putea fi de luate. Noua idee n-aveţi deci de unde s-o aflaţi... Aşadar, hotărâţi! Din moment ce sunt silit să construiesc această nouă variantă a maşinii şi nu pot să refuz, vreau cel puţin să o fac cât mai repede posibil. Dacă n-am niciun fel de piedici, cred că peste cel mult trei săptămâni ne vom întâlni din nou aici şi o vom încerca. Pe Gross îl veţi elibera tot atunci şi-l veţi aduce să asiste la această încercare. Sunteţi de acord? Hai să ne înţelegem ca între gentlemeni. O astfel de înţelegere e mai bună şi mai trainică decât orice fel de contracte

încheiate pe hârtie. Dacă totul va fi în ordine, îmi veţi da posibilitatea ca, împreună cu Gross, să-mi iau pentru totdeauna rămas bun de la dumneavoastră, de la Miinchen. Sper că-mi veţi oferi această posibilitate, nu-i aşa?

— Bineînţeles! Şi Weintraub, uşurat, dădu drumul unui torent de fraze standard. Vă înţeleg foarte bine... Toate condiţiile vor fi îndeplinite. Rezolvarea rapidă a problemei este doar în interesul nostru... Puteţi lucra liniştit... Când credeţi c-o să începeţi?

— Mâine... dacă trimiteţi la timp aparatul înapoi, în laboratorul nostru.

— Admirabil! De dimineaţă vi-l trimitem. Şi-acum, sunteţi liber. Am să mă îngrijesc personal de formalităţi. Arătă cu capul spre maşina închisorii. Puteţi dispune de maşina mea. Vă rog! Da, poftim şi numărul de telefon... Cum veţi avea nevoie de ceva, telefonaţi aici.

îl salută scurt din cap şi repede, fără să-l mai privească pe Mullemberg, coborî din maşină, înţelegând că nu va primi răspuns la gestul lui de salut.

Şoferul urcă la volan. Limuzina elegantă porni lin. Peste câteva clipe, Mullemberg văzu din nou panglica de smarald a Isarului.

*

— *

în aparenţă, totul arăta ca înainte. Aparatul lui Gross – ce-i drept, de astă dată parcă dezbrăcat, cu şasiul dezgolit şi cu piesele scoase – se afla în aceeaşi cameră de lângă laborator. Peste tot se vedeau buloane şi clemele firelor desfăcute. Din interiorul lui se zărea mereu spatele lui Hans, mereu îşi vâra el capul înăuntru, demontând alte şi alte piese. Ionizatorul scos zăcea într-un colţ al camerei; acum nu mai era de trebuinţă. Pe celălalt, cel nou, îl monta Mullemberg în laborator. Asta era de fapt dificultatea cea mai mare.

într-adevăr, munca era grea. Cerea o colosală încordare a gândirii şi a atenţiei. Ca să transformi ideea ştiinţifică într-o realitate tehnică înseamnă de fapt să născoceşti, să

inventezi din nou, pe alt plan; fiecare greşeală, aici, poate să înmormânteze ideea însăşi. Dar în afară de aceasta, Mullemberg acţiona la limita forţelor sale fizice. Niciodată n-a fost nevoit să lucreze atât de mult.

Pentru a păstra taina – dacă lucrul acesta mai era încă posibil – Mullemberg se hotărî să nu-i comande lui Weintraub nicio piesă originală mai importantă a ionizatorului. Le confecţiona el şi cu Hans. Hans făcea toată munca auxiliară: strunjea piesele la singurul lor strung mititel, înfăşură bobinele, lipea, fixa legăturile după schemă, tăia şi executa găuri în panouri... La început Mullemberg făcea calculele de montaj, determina toate dimensiunile şi formele; apoi, după ce monta piesa respectivă, calculele şi datele respective le ardea.

Aproape pentru fiecare piesă nouă el improviza bancuri de probă cu aparate de măsurat; încerca mereu piesele la aceste bancuri, le determina caracteristicile, le demonta, schimba câte ceva, le monta din nou şi iarăşi le încerca, până se convingea, cu ajutorul aparatelor, că toţi indicii necesari au fost obţinuţi.

Amâmdouă generatoarele erau gata. De produceau energia electromagnetică – baza întregii instalaţii. Unul din generatoare lansa rectiliniar această energie în spaţiu sub forma unui foarte subţire fascicol de unde ultrascurte – axul în jurul căruia se desfăşurau toate celelalte procese fizice; intrau apoi în acţiune piesele principale ale maşinii lui Gross

— Solenoizii concentrici – din care energia magnetică se propaga în direcţia strict determinată; iar liniile de forţă ale acestei energii magnetice, iscusiţi regulatori ai mişcării în acest sistem complicat, reuşeau să producă minunea: jetul de înaltă frecvenţă care ieşea din cel de-al doilea generator începea să se înfăşoare cu o viteză fantastică pe raza nevăzută, pe ax. Mai departe se petrecea ceva în felul unei reacţii în lanţ a câmpurilor electromagnetice: o spiră a spiralei inducea o altă spiră, aceasta, la rândul ei, inducea pe următoarea şi aşa mai departe. Înşurabându-se în spaţiu, acest tirbuşon viu prindea în mişcarea sa moleculele

de oxigen din aer, le polariza şi proiecta din de electronii eliberaţi; aceştia se transformau în ioni, a căror viaţă era de câteva secunde. Aşa se obţinea fascicolul de aer ionizat, un fel de „strimer ionic”, asemănător acelui strimer care apare între un nor de furtună şi pământ înainte de descărcarea fulgerului, însă unul rectiliniu, dirijat, supus voinţei omului. Pe acest strimer se putea da drumul unui curent electric obişnuit, care putea fi util şi lucrător, sau aducător de moarte – după dorinţă…

Pentru a realiza această maşinărie, gândirea lui Gross unise într-un singur complex fenomene atât de diferite ca inducţia electromagnetică, polarizarea moleculelor de oxigen, „disonanţe” de frecvenţă, ionizarea. Era un lucru foarte complicat şi Mullemberg, obişnuit să-l ştie întotdeauna alături pe Gross, se simţea mereu oa un om ce şi-a pierdut bastonul cu care a umblat mulţi ani. Făcea eforturi să-şi strunească gândirea, astfel ca să nu se adâncească în fiecare din aceste probleme complicate şi variate, ci să urmărească numai acel tot unitar simplu ce decurge din de şi oare în natură – sub forma unei descărcări instantanee, fulgerul – se produce, fără doar şi poate, cu mijloace mai simple, deşi poate inaccesibile omului.

La toate aceste greutăţi şi griji se mai adăuga încă o muncă – inutilă, chinuitoare. Dacă ar fi neglijat ajutorul oferit de Weintraub, i-ar fi putut deştepta acestuia suspiciuni; i-ar fi dat de gândit dacă nu -cumva Mullemberg îi ascunde -ceva. În afară de aceasta, unele piese esenţiale, complicate, chiar că n-avea rost să le execute în laboratorul sărăcăcios utilat al lui Gross – ar fi fost în flagrantă contradicţie cu însuşi scopul urmărit de Mullemberg, acela de a grăbi mersul lucrării.

De aceea era nevoit să inventeze subasambluri întregi, agregate complicate şi inutile din punct de vedere al problemelor lui adevărate, şi potopea atelierele lui Weintraub cu astfel de comenzi. După ce primea comanda, scotea din subasamblu, aşa cum scoţi miezul dintr-o nucă,

o singură piesă, de care avea nevoie, şi o monta în schema sa. Restul mergea la „fier vechi”, cum spunea el maldărului de piese mai mult sau mai puţin inutile, pe care le arunca într-o ladă. Urmărind un sistem bine gândit, Mullemberg comanda şi piese radiotehnice, uneori mai simple, alteori mai complicate – tuburi, condensatoare, rezistenţe, lentile electro-optice – dintre care majoritatea mergeau direct în aceeaşi ladă, fără a fi măcar cercetate. De toate acestea avea nevoie ca să îndepărteze cât mai mult de drumul cel just gândirea inginerilor lui Weintraub care, fără doar şi poate, studiau rebusurile lui.

Din nou şi din nou Mullemberg răsfoia cu grijă însemnările preţioase ale lui Gross. Aici se aflau toate calculele, chiar şi schiţa celor mai importante şi mai primejdioase piese – solenoizii, electromagneţii concentrici – nişte desene naive, în creion, făcute parcă de mâna unui copil, fiindcă – lucru uimitor!

— Gross era pur şi simplu incapabil să reprezinte grafic ceva… Mullemberg îşi aducea -aminte că a râs până la lacrimi când Gross a explicat în sfârşit, în cuvinte, ceea ce a vrut el să deseneze… Nu, din aceste schiţe nu puteau descifra nimic! Nu existau niciun fel de explicaţii, pentru că toate calculele Gross le făcea pentru sine şi pentru Miillenberg, care de asemenea nu avea nevoie de explicaţii. Şi totuşi… denumirile mărimilor cu care Gross a operat în calculele sale nu l-ar fi putut face oare pe un cunoscător în materie să desluşească ideea? Mullemberg citea aceste însemnări cu ochiul unui iniţiat în secretul ideii, a unei idei care îl obseda, şi de aceea fiecare valoare găsită de Gross, fiecare concluzie a lui – îl trimitea ia locul respectiv, atât de bine cunoscut, din schema generală a aparatului. Dar altcineva ar fi putut?

Era foarte important să rezolve această problemă. Dacă însemnările dezvăluiau secretul, fie chiar şi cu mare greutate, atunci toată strategema ingenioasă a lui Mullemberg, tot planul lui nu era altceva decât cel mai naiv şi prostesc donchihotism. Dar numai un singur procedeu i-

ar fi putut da un răspuns sigur: să arate aceste însemnări vreunuia dintre marii fizicieni-radiologi. Mullemberg îi cunoştea pe toţi. Îi trecea în revistă şi… nu găsea printre ei niciunul căruia ar fi putut să-i încredinţeze taina. Ce s-a întâmplat cu germanii?! Hitler supunea Europa cu preţul unei cumplite demoralizări a propriului său popor, şi aceste victorii continuau să pustiiască şi să-i pervertească pe germani. O psihoză de masă! Până şi aceşti oameni de ştiinţă, oameni în vârstă şi culţi, care înainte îşi exprimau făţiş indignarea faţă de Hitler, acum, de când barbaria civilizată este ideologia făţişă a naziştilor, au început să chicotească binevoitori şi chiar să ajute pe furiş la obţinerea acestor victorii funeste… Nu… Nici nu va încerca măcar să găsească printre ei un aliat de nădejde în această luptă inegală. Trebuie să fie prudent. Altfel se duce totul de râpă…

într-o zi, Hans se apropie de el şi, cercetând îndelung şi atent toate aceste foi, spuse în sfârşit:

— Proastă treabă… Toate însemnările au rămas la ei.

— Cum aşa? nu se dumeri Mullemberg.

— Priviţi aici, aproape pe toate foile se văd urme de clame. Au luat fotocopii de pe aceste însemnări.

Mullemberg căzu pe gânduri, învăluindu-l pe Hans într-o privire atentă, părintească. Iată singurul prieten, credincios şi de nădejde. Cum de s-a putut întâmplă că „stâlpii” moralei

— Vechea intelectualitate germană, cu întreg tineretul ei – s-au prăvălit de pe înălţimi ca o avalanşă într-o prăpastie, iar tânărul acesta cu ochi albaştri, dintr-o simplă familie de muncitori, a rămas pe culme, atât de hotărât şi liniştit?!

Pe Mullemberg, ca şi pe Gross, nu l-a interesat niciodată sociologia, politica, deşi recunoştea în mod obiectiv importanţa acestor ştiinţe sociale şi dreptul lor la existenţă. El însă, prin firea lui, nu avea înclinaţie spre analiza fenomenelor sociale. Spre deosebire de Gross iubea viaţa, oamenii şi ştia să-i observe. Viaţa punea mereu în faţa lui probleme noi şi el răspundea la de cum putea, folosind

principiile şi experienţa-i obişnuită, fără să simtă nicio necesitate de a-şi sintetiza răspunsurile într-un sistem de concepţii. Dar nici nu l-ar fi putut face cineva să procedeze ca aceia obişnuiţi să extragă din cutia vreunei concepţii sociale răspunsuri dinainte pregătite.

În timpul celor trei ani cât a lucrat cu Hans în laborator, relaţiile dintre ei doi crescuseră şi se întăriseră încet dar vădit, ca lămâiul de pe pervazul ferestrei, pe care Mullemberg l-a văzut crescând dintr-un sâmbure. Hans era modest, tăcut, harnic, şi discuţiile care n-aveau legătură cu munca lor se înfiripau rar şi numai în absenţa lui Gross. La început Mullemberg s-a interesat de biografia lui, apoi de preocupările lui de radioamator, l-a întrebat despre familie, despre prieteni. Şi, pe neobservate, fără ca vreunul dintre ei să-şi poată aminti când s-a întâmplat pentru întâia oară, în discuţiile lor au apărut acele cuvinţele scurte, care i-a apropiat dintr-o dată – *ăia, ei.* În toate timpurile şi la toate popoarele, cuvântul acesta a apărut în epoca luptei între state, naţiuni, clase şi pentru cei care îl pronunţau însemna: duşmanii. Era ca un fel de parolă firească, tainică, a acelora care gândeau la fel.

Acest cuvânt scurt: „ăia” sau „ei”, nu numai că a scos la iveală comunitatea poziţiilor lui Mullemberg şi a lui Hans, nu numai că a aprins în inimile lor flacăra unei adevărate prietenii, dar a fost şi imboldul care a determinat o întreagă revoluţie în conştiinţa lui Mullemberg. Acum a înţeles în sfârşit şi el ce înseamnă „n o i”. „Noi” trebuie să existe, din moment ce există „ei”, „ăia”. Cine sunt – „noi”? El, Hans şi prietenii acestuia, a căror existenţă o bănuia de mult? Nu, nu despre asta e vorba. „Noi” e o noţiune mult mai cuprinzătoare. Noi este un alt lagăr ideologic, este cealaltă parte a frontului unei lupte uriaşe, iar el şi cu Hans sunt luptători activi, împotriva „ălora”! Cauza „noastră” nu este un simplu protest personal al unor cetăţeni indignaţi, ci o misiune de luptă! Ei, drăcie! Cum de s-a întâmplat aceasta? Aşadar, lupta nu poate fi evitată!

Ah, cât de târziu, cât de târziu au încăput toate acestea

în capul lui care gândeşte atât de încet! Dac-ar fi înţeles asta măcar cu o lună mai înainte! Dacă n-ar fi făcut caz, ca un nătăfleţ, de această etică idioată de intelectual – da, de intelectual! — pur şi simplu l-ar fi înşelat pe Gross în timpul acelei memorabile verificări a ionizatorului, şi ar fi înlăturat toate nenorocirile, l-ar fi salvat pe Gross, ideea lui, pe sine însuşi… şi pe Hans.

Şi pe Hans! Bineînţeles, şi pe Hans… La naiba! Câtă stăpânire de sine! Cât de liniştit i-a arătat el urmele clamelor pe foi. Cât de liniştit i-a vorbit despre copiile scoase de „ăia”! De parcă n-ar fi ştiut dinainte, ca şi Mullemberg, că „ăia” nu sunt atât de naivi încât să-i dea înapoi toate calculele şi aparatul fără să-şi oprească nicio copie… A pomenit despre clame numai pentru ca în acest fel, atent şi delicat, să verifice dacă Mullemberg n-a scăpat cumva din vedere această împrejurare atât de importantă. Ctim îi poartă el grija!

Bineînţeles că Hans îşi dă seama ce-l aşteaptă. Numai datorită legăturilor lui Gross n-a fost luat până acum în armată. Acum însă, s-a terminat. Încă o mobilizare, din zi în zi aşteptată, şi în Germania nu va mai rămâne niciun tânăr peste şaisprezece ani. Hans va fi trimis să lupte împotriva al or săi… De l-ar putea opri măcar până la sfârşitul lucrului! Dar Hans se poartă în aşa fel de parcă nici n-ar bănui ce-l aşteaptă! Şi abia că el îi duce grija lui Miillemberg şi încearcă să-l apere de necazuri inutile.

Mullemberg n-a avut niciodată copii. Şi cât de bine este, probabil, să ai un fiu… Uite, unul ca Hans de pildă…

…Evoluţia din conştiinţa inginerului era tot mai vădită. Şi el începuse să-şi dea seama cât de importante sunt transformările petrecute în conştiinţa lui. Orbul începea să vadă. De fiecare dată când doctorul, în timpul vizitei, îi ia bandajul de pe ochi, el desluşeşte tot mai limpede lumea înconjurătoare.

Cum l-au tratat, bolnavul nu ştie; de fapt îi e indiferent. Numai propria lui vedere îl preocupă. Apoi abia, după ce a început să vadă, îl interesează şi metoda de tratament

folosită. Îşi va aminti că tratamentul s-a desfăşurat pe anumite etape. La început i-a fost inoculat un preparat care i-a uşurat suferinţele şi i-a trezit încrederea în medic. Acest preparat la el a fost un scurt cuvânt „ăia”. Apoi a intrat în acţiune chirurgia. Medicul intervine aspru şi crud, bisturiul lui pătrunde în punctul cel mai dureros şi bolnavul e nevoit să-şi încordeze toate forţele ca să nu tresară, „Zece ani aţi lucrat la această invenţie şi n-aţi ştiut ce faceţi? Ruşine! V-aţi purtat mai rău ca un copil!” Aceasta a fost operaţia…

Dureroasă, dar cât l-a ajutat!

Când a rămas singur, înconjurat de „ăia”, şi-a rupt bandajul, plasturele, cusăturile – ca să se năpustească asupra lui Weintraub – şi a văzut lumina, a văzut totul din jurul său!

Şi iată că ceaţa se îndepărtează tot mai mult de pe ochii lui şi începe să întrevadă tot mai limpede, tot mai departe.

— … Nu-i nimic, Hans! răspunse în sfârşit Mullemberg. Acum asta n-are importanţă. Lasă-i să-şi spargă capul răsucind copiile pe toate părţile, iar noi vom face alte originale, chiar cu ajutorul lor. N-o să le rămână nimic „lor”. Te asigur. N-ai nicio grijă, vom reuşi să prevenim catastrofa. Eu cred că succesul nostru va fi cu atât mai deplin cu cât vom termina mai repede. Cu cât va trece mai puţin timp, cu atât avem mai multe şanse ca această istorie să nu depăşească limitele micului cerc de oameni care au asistat la experienţele de pe poligon. Ai fost atent? Acelaşi grup de cinci oameni a fost şi întâia oară şi acum. Mai există desigur un şef care, probabil, nu poate pătrunde în esenţa acestei tehnici, dar îi conduce pe ceilalţi. De acest şef nu mă tem, e o figură inofensivă… Ba chiar folositoare pentru noi: are tot interesul ca maşina să nu le scape din mâini, deci să păstreze secretul. Eu aşa cred, Hans. Pentru ce ne-au arestat ei? Din patriotism? Nu. Ăştia sunt altfel de specimene. Sunt nişte fiare sălbatice. Ei vor să intre în graţiile stăpânilor, să-şi aranjeze viaţa, să facă carieră pe seama invenţiei lui Gross. Deci nu le convine să antreneze şi alte persoane, ca să nu fie nevoiţi să împartă cu prea

mulţi prada! Aşadar, ei vor căuta să ţină totul în secret, măcar până vor fi siguri că au căpătat de la noi maşina lui Gross. Sunt sigur că nu vor comunica nimic la Berlin, unde-s destui amatori să pună mâna pe un os de ros. Dar nici să păstreze prea mult timp acest secret nu vor putea, căci e primejdios. Zvonurile, bineînţeles, au şi început să circule. Iată de ce trebuie să ne grăbim, Hans.

— Aveţi perfectă dreptate, domnule Mullemberg. V-aţi gândit bine la toate şi probabil n-o să aveţi surprize neplăcute. Nu înţeleg totuşi cum vă imaginaţi că se va desfăşura ultimul moment? Cine va conecta grupul patru şi cum veţi reuşi…

— Nu ştiu, Hans – se grăbi Mullemberg să-l întrerupă. O să mă gândesc la aceasta acolo, la faţa locului. În caz extrem… De altfel e bine să ne gândim cât mai puţin la asta… şi mai ales să vorbim cât mai puţin.

— Bine… Faţa lui Hans se înăspri din nou. Dar cu mapa asta ce faceţi? Aveţi de gând s-o luaţi acolo, s-o anexaţi, cum s-ar zice la maşină? Până la urmă mă tem că le va rămâne ăstora toată documentaţia. Iar noi? „Nouă” ce ne rămâne? Cred totuşi că ar trebui să ne gândim la asta.

Şi fără să aştepte răspuns, Hans ieşi în camera alăturată şi de acolo se auzi dintr-o dată zumzetul unui burghiu electric: Hans făcea în panou găuri pentru tabloul de comandă.

Sămânţa fusese aruncată.

Medicul îşi continua tratamentul.

★

⋆ *

Părea că totul fusese hotărât, planul schiţat… rămânea doar să-l ducă la îndeplinire, fără să se mai gândească la nimic altceva. Dar gânduri ciudate i se perindau lui Miillemberg prin minte.

Iată-i pe cei doi inventatori, amândoi oameni ciudaţi, cu „aparatul” lor „pentru transmiterea energiei fără conductori…

Câţi ani au trecut de atunci, când el însuşi era mândru şi

considera un mare merit „obolul” pe care îl aducea „civilizaţiei umane”? Nu, nu sunt ani, asta a fost abia acum o lună, când incendiul izbucnise, când această „civilizaţie umană” începuse a se dezagrega în fooul mistuitor al războiului. Da… Această maşină, ca atare, de mult nu-i mai era nimănui necesară. Dar cui au dat-o?… Ce întrebuinţare vor da ei maşinii? („Ruşine, domnule Mullemberg! Sunteţi inginer, umanist! Nu se putea să nu înţelegeţi lucrul acesta!”).

Ce absurditate! Acelaşi lucru i l-a spus şi… Weintraub. Nu, el a spus altceva… Mullemberg căută să-şi amintească ce i-a spus Weintraub la „administraţie”, în timpul primei lor întrevederi. „… Rusia ne stă în drum, nu se poate să nu înţelegeţi!…”

Da, Rusia stă ca o stavilă în calea „ăstora”. E adevărat. Lucrul acesta l-au înţeles de mult toţi oamenii cinstiţi, nu numai din Germania, ci de pretutindeni. Păcat că nu pot să afle cum merg lucrurile acolo. În orice caz un lucru e sigur, că acolo are loc prima încercare în istoria omenirii de a construi societatea pe raţiune şi nu pe instincte animalice. Acolo-i leagănul noii lumi.

„Rusia ne stă în drum” – spun ei, pregătind o cumplită lovitură.

„… Iar „nouă” ce ne rămâne?”… — a spus Hans.

…Bolnavul începea să desluşească perspective şi mai îndepărtate.

Termenul fixat de Mullemberg se apropia, iar ei mai aveau încă mult de lucru. El n-a indicat o dată precisă, dar fiecare amânare putea să trezească suspiciuni sau presupuneri nedorite; de aceea inginerul intensifică ritmul de lucru. Şi el, şi Hans, cu rare excepţii, dormeau noaptea în laborator; frau Lies, care primea acum mulţi bani, îi servea şi-i hrănea cu multă râvnă.

Hans nu se schimbase prea mult în această perioadă; doar slăbise puţin, fiindcă nu dormea destul, şi era mai palid. Mullemberg, dimpotrivă, arăta groaznic; părul şi barba îi crescuseră şi semăna cu un urs bătrân, abia ieşit

primăvara din bârlog. Privirea ochilor lui buni, căprui', era acum posomorită şi grea. Copiii ar fi luat-o probabil la goană, înspăimântaţi, dacă ar fi apărut în faţa lor, afară, în curte.

începu, împreună cu Hans, reglarea subasamblurilor ionizatorului. Singur n-ar fi putut face nimic; nu că ar fi avut mai mult de lucru, dar la reglare erau necesare două prezenţe, căci blocurile pe care le experimentau şi aparatele care captau fascicolul se aflau în colţuri opuse ale camerei. Mullemberg schimba succesiv când un parametru al blocului, când un altul, cum acordezi un instrument muzical răsucindu-i cuiele. Lua apoi un acord, iar aparatele, ascultătoare, determinau dacă rezonanţa este bună. În celălalt capăt al odăii, Hans urmărea cadranele şi nota indicaţiile.

Era o muncă lipsită de bucurii, monotonă, însă îndârjită, încălzită de sentimentul pregnant al necesităţii şi datoriei.

Viaţa era tot mai de nesuportat. Mullemberg nu mai văzuse de mult niciun cunoscut. Îi era groază de întrebări. „Unde-i Gross? A fost arestat? Dar de ce? Nu se ştie. Şi de ce l-au eliberat pe el, pe Mullemberg?"... Ce-ar fi putut să răspundă?

Aproape în fiecare zi – şi acestea erau poate cele mai chinuitoare momente! — telefona frau' Gross.

— N-aveţi nicio veste de la soţul meu?

Ce era să-i răspundă?

— Presupun că va fi eliberat de îndată ce voi termina lucrarea pe care doctorul n-a reuşit s-o termine – spunea Miillemberg. Totul se va lămuri zilele acestea. Nu fiţi îngrijorată...

întreaga viaţă a lui Mullemberg era acum o minciună, o minciună dezgustătoare şi insuportabilă. Chiar faţă de Hans era nevoit să ascundă unele intenţii de-ale sale, ca să nu-l amărască.

Vai, cum se schimbase totul! Nimic nu mai era ca înainte, înainte de îngrozitoarea greşeală săvârşită de Gross!

înainte, el şi Gross abia făceau rost de bani, dar când

reuşeau să aibă cele necesare, lucrau uşor, cu pasiune.

Acum nu mai ducea grija banilor. Era de ajuns să telefoneze la numărul pe care i-l dăduse Weintraub şi cererea lui Mullemberg se îndeplinea imediat, cu o neobişnuită precizie. Totuşi munca era apăsătoare, odioasă.

Mullemberg se grăbea, şi duşmanii lui se grăbeau: interesele lor coincideau deci. Cu toate acestea, Mullemberg acţiona contrar intereselor duşmanilor.

Totul nu era decât un paradox!

Simţământul de răspundere creştea cu fiecare zi. Cu cât se apropiau de sfârşit, cu atât creştea primejdia. Mullemberg şi Hans îşi dădeâu seama că din clipă în clipă duşmanii pot veni pe neaşteptate să le ia maşina pusă la punct, chiar de aici, din laborator. Lucrul acesta ar fi fost posibil mai cu seamă dacă „ăia" şi-ar fi dat seama de planul lui Mullemberg. Dar nu existau niciun fel de indicii că „ei" i-au dibuit planul. Weintraub se purta peste măsură de corect. În toată această perioadă telefonase numai de două ori, să se intereseze dacă nu cumva inginerul are nevoie de ceva deosebit, să întrebe dacă cererile lui se îndeplinesc destul de repede şi precis. O făcea parcă numai pentru a-şi verifica oamenii.

Mullemberg profitase de aceste două convorbiri ca să-l informeze în modul cel mai amănunţit pe Weintraub despre mersul lucrărilor. Nu trebuie să se neliniştească: încă optzece zile şi totul va fi gata. De pe acum pot să prevadă ordinea în care se va desfăşura demonstraţia şi recepţia maşinii. Mullemberg trebuie să se convingă mai întâi singur că problema a fost just rezolvată. Perfect, lucrul acesta se va petrece chiar acolo, pe poligon. Dacă totul va fi în ordine, el va comunica de îndată acest lucru lui Weintraub şi acesta va veni acolo cu toţi cei care trebuie să fie puşi la curent.

Ar fi bine dacă şi celelalte obligaţii, luate de ambele părţi, se vor rezolva tot acolo, pe loc, în aceeaşi zi. El va da toate explicaţiile necesare, va preda toate calculele, schiţele, însemnările... Va fi desigur şi Gross acolo. Weintraub îşi

dădea seama, firește, că toate acestea îi stau pe inimă…

Cu glas blând, Weintraub îl dojeni pe inginer pentru „sensibilitatea lui exagerată”, dar se declară de acord cu planul lui.

— Du-te, ia puţin aer, Hans – spuse încet inginerul. Hans deschise repede uşa şi ieşi în coridor.

Aşa procedau de fiecare dată, înainte de a discuta ceva important. Unul dintre ei se ducea la bucătărie sau la toaletă.

De la un timp, frau Lies se arăta deosebit de prevenitoare cu colaboratorii doctorului Gross. Curiozitatea ei înnăscută şi sociabilitatea crescură vizibil, iar pasiunea de a deretica în laborator şi în jurul laboratorului luase proporţii… Mullemberg şi Hans bănuiau care-i cauza acestor schimbări ciudate în comportarea gazdei. Dar şi dacă s-ar fi înşelat, în situaţia lor, prudenţa era necesară.

— Nu-i acasă – spuse Hans, întorcându-se. E plecată după cumpărături.

— Perfect. Uite ce e, Hans… Trebuie să hotărâm ceva, până nu e prea târziu. În ultimele zile m-am gândit mult la ce mi-ai spus atunci despre mapa cu documentele noastre, într-adevăr, ar fi absurd să le iau acolo, la poligon, „să le anexez la maşină” cum ai zis dumneata. Şi nici aici n-am unde să le las. La început, după arestarea doctorului, m-am gândit, dumneata ştii acest lucru, Hans, că singura problemă constă în a distruge tot – şi documentele, şi maşina. Dar în acest timp multe s-au schimbat… în mine; am înţeles multe, şi în mare măsură mulţumită dumitale.

— Exageraţi, domnule Miillemberg… — bolborosi fâstâcindu-se Hans.

— Ba da, Hans, aşa e. Abia acum te-am cunoscut cu adevărat şi pot să spun că mi-eşti drag… Şi când te gândeşti că lucrăm împreună aproape de trei ani! Vezi cât de târziu te-am cunoscut? La mine întotdeauna se întâmplă aşa. Sunt un om, cum să spun, cu acţiune întârziată… Şi totuşi sunt fericit că în acest moment, cel mai greu al vieţii mele, eşti alături de mine. În dumneata am absolută

încredere, cu toate că până acum n-am stat niciodată de vorbă aşa cum trebuie, sincer... Uite ce e. Acum nu mai vreau să mai distrug ideea lui Gross. Ar fi tot o barbarie ca aceea împotriva căreia ne-am revoltat. Descoperirea, odată venită pe lume, trebuie să trăiască. Numai că ea trebuie să servească acelora care luptă pentru adevăratul progres al omenirii, pentru triumful raţiunii. A o smulge din mâinile duşmanului e doar jumătate din treabă. Trebuie să o dăm prietenilor. Mă înţelegi, Hans?...

— Bineînţeles, domnule Mullemberg. Vă înţeleg şi sunt fericit. Aveam convingerea că până la urmă veţi ajunge la această concluzie. Dar ce vă amărăşte? Văd că totuşi aveţi ceva pe suflet.

— Nu ştiu cum s-o fac. Nu văd nicio posibilitate...

— În schimb văd eu!... îmi iau eu răspunderea asta..

— Ei, Hans. Asta mă şi înspăimântă... Mi-e teamă că nu-ţi dai seama cât e de grea şi primejdioasă o asemenea operaţie. Extrem de primejdioasă, Hans! Trebuie să te pricepi în munca conspirativă, să cunoşti toate mrejele cu care vor încerca să te prindă la fiecare pas şi, în sfârşit, trebuie să ai pur şi simplu experienţă de viaţă. Şi de unde să le iei toate acestea? Tu eşti tânăr. Te vor putea prinde chiar de la primii paşi, cu atât mai mult cu cât acuma eşti probabil urmărit de agenţii lui Weintraub. Şi-atunci? S-a sfârşit şi cu dumneata, şi cu toate operaţiile noastre. E un risc prea mare!

— Dar dumneavoastră uitaţi un lucru foarte important: că nu sunt singur. Tocmai asta am avut în vedere când v-am spus că-mi iau eu răspunderea. Unui singur om, în situaţia noastră de acum, bineînţeles că o asemenea sarcină i-ar fi peste puteri. Câte ceva va trebui să fac şi eu, bineînţeles... dar... ştiţi, domnule Mullemberg, mai bine nu vorbesc nimic despre această operaţie. Vă spun doar că ea a şi fost chibzuită în toate amănuntele. Dar dumneavoastră nu vă mai gândiţi la ea. Aveţi şi aşa destule griji. Va trebui numai să pregătiţi documentaţia, căci asta nimeni altul nu poate s-6 facă.

Mullemberg zâmbi.

— După cum văd, ne citim gândurile unul altuia… Spune-mi Hans, îţi plac… creioanele?

Hans îl privi pe inginer cu o privire aproape speriată. Nu cumva s-a scrântit, săracul?… într-adevăr, prea multe se abătuseră asupra lui…

— Ce creioane?

— Aşa, în general… creioanele; am găsit la mine acasă două creioane minunate, franţuzeşti… din, păcate începute, dar… Uite-le…

Scoţând din buzunarul de la piept două creioane destul de groase, lăcuite în albastru, i le întinse lui Hans.

— Ia briceagul şi ascute-l pe acesta; are vârful rupt… „Conte Freres”, chiar firma urmaşilor lui Conte, chimistul care a inventat creionul… Vezi ce lemn are? Cedru siberian… Acum încearcă să scrii… Vezi cât e de moale? Grafit din Boemia…

Hans executa tăcut şi supus toate indicaţiile inginerului, aruncându-i din când în când o privire cu coada ochiului.

— Ţi le dăruiesc, Hans. Mie nu-mi mai trebuie. Pune-le în buzunar… Nu, nu aici… la haină, să nu-ţi cadă…

Hăns strecură creioanele în buzunarul dinăuntru al hainei, care era atârnată în cealaltă cameră. În cele câteva secunde cât stătu acolo singur, un vârtej de gânduri îl năpădi. Dacă… e adevărat… ce să facă?… Să telefoneze la Salvare… sau lui Weintraub?… Nu, mai bine la Salvare… Lui Weintraub o să-i telefoneze mai târziu, după ce va rămâne singur şi va pune totul la punct… O să-l cheme pe Wolf, unul dintre prietenii lui, să ia de aici câte ceva…

Intră în cealaltă cameră, încercând cu greu să arboreze un zâmbet liniştit.

— Mulţumesc, domnule Mullemberg. Am să le păstrez în amintirea dumneavoastră şi am să scriu cu de numai scrisori de dragoste… dacă o să am ocazie.

Mullemberg şedea în acelaşi loc, cu capul ridicat, şi-l privea atent pe Hans.

— Lasă astea – făcu el un gest cu mâna – şi acum spune-

mi, n-ai observat nimic… deosebit?

„Aşadar… deocamdată i-a trecut” – se gândi Hans.

— Ce anume? Unde să văd ceva deosebit? îl întrebă el, prudent.

— La creioane, bineînţeles!

Hans îşi desfăcu braţele şi strânse din umeri plin de nedumerire.

— Ce să observ? Sunt creioane bune… Nu-s chiar atât de specialist…

— Ei, atunci înseamnă că totul este în regulă, Hans! Poţi să mă feliciţi! Ultimele două nopţi n-am închis un ochi, tocmai ca să aranjez asta. Nu-i aşa uşor să expui complet principiul lui Gross cât mai pe scurt cu putinţă. În cele din urmă, am reuşit să reduc într-atâta textul, încât a încăput pe o singură filă din acest blocnotes. E adevărat că foaia este toată acoperită pe ambele părţi, cu un scris mărunt. Dar am trecut acolo toate explicaţiile, cifrele, formulele şi cele trei scheme de principiu. Am scris două exemplare şi le-am introdus în aceste creioane. A trebuit să le scobesc pe dinăuntru până la jumătate, apoi să le înclei din nou. A fost o treabă migăloasă… Cred că acum comoara noastră poate fi scoasă de aici; în caz de percheziţie, nu vor găsi nimic suspect la dumneata. Ei? Ce zici?

— Dar asta-i de-a dreptul genial, domnule Mullemberg. Pe cuvântul meu, s-ar putea crede că aveţi un stagiu îndelungat în munca conspirativă… Eh, dar tare m-aţi mai speriat cu creioanele astea!

— Am observat, Hans – răspunse inginerul obosit, fără să zâmbească şi închizând ochii, îşi lăsă capul pe mâinile împreunate pe masă. Puterile îl părăsiseră dintr-o dată. Ştii ce-am să fac acum? îl întrebă el, abia auzit. Ia ghici…

— N-am ce ghici. Trebuie să dormiţi. Hans înfoie perna de pe divan, dădu pătura deoparte, apoi îl luă pe Miillenberg de braţ şi îl ajută să facă acest drum neînchipuit de greu, de patru paşi. Dormiţi pe săturate – spuse el, cu aer sever şi glas tare, pentru ca inginerul să perceapă aceste cuvinte ca pe un ordin dorit, căruia nu i te poţi opune.

Peste un minut, Hans se convinse că inginerul doarme adânc.

Atunci trecu în camera „sa”, scoase din haină creioanele şi le cercetă îndelung, clătinând uneori entuziasmat din cap. Un sentiment de satisfacţie şi bucurie pusese stăpânire pe el: în aceste creioane se afla principalul – ceea ce era *necesar.*

Şi meritul îi aparţinea în întregime lui Mullemberg, acestui om admirabil, bun, înţelept şi plin de abnegaţie…

*

⋆ ★

în ultimele zile Hans avusese multe griji, multă bătaie de cap.

Cu ajutorul prietenilor, organizase un mic atelier – o staţie pentru încărcarea acumulatoarelor – la marginea oraşului, exact pe drumul spre poligon. Acolo fură trimise cele mai importante piese ale ionizatorului – solenoizii concentrici – electromagneţii. Acolo se montau şi se încărcau noile baterii ale acumulatoarelor. Toate acestea erau necesare pentru a face ca până în ultimul moment, maşina să nu fie complet pusă la punct. Planul era următorul: când vor transporta aparatul la poligon, se vor opri la această staţie de încărcare ca să ridice acumulatoarele şi electromagneţii. Din clipa aceea n-ar mai avea nicio raţiune să le ia, înainte de verificare, maşina gata făcută, lucru de care Mullemberg se temea cel mai mult.

Tot acolo, o dată cu bateriile de acumulatoare se confecţiona şi bateria a patra – cea mai importantă, aceea de care depindea succesul şi însăşi existenţa întregului plan al lui Mullemberg.

Pe poligon, atunci când Mullemberg, începând să-şi recapete conştiinţa, văzuse într-o genială străfulgerare acest unic mijloc de a smulge din mâinile duşmanilor maşina lui Gross şi a o distruge, nici nu se gândise măcar dacă va putea sau nu să procure materialul necesar pentru înfăptuirea acestui mijloc. Ştia doar atât, că trebuia să-l

procure! Mai târziu a văzut limpede toată greutatea şi primejdia acestei încercări, dar a continuat să-şi îndeplinească planul, pornind de la convingerea încăpăţânată că va obţine materialul. Mai târziu, au intrat în acţiune diverşi factori întâmplători – fenomen misterios care, cu o suspectă permanenţă, vine întotdeauna în ajutorul celui care vrea cu tărie să realizeze ceva. Acest lucru pare ciudat şi dă naştere la o credinţă aproape mistică în „soartă”, „noroc”, „şansă”... Dar omul cunoaşte de obicei numai o singură înlănţuire de evenimente, nu le cunoaşte şi pe celelalte; iar aceste evenimente, desfăşurându-se fiecare în mod logic şi firesc, se întretaie mereu, vin în contact unele cu altele – şi atunci iau naştere aceşti factori în aparenţă „întimplători”.

Unul dintre prietenii lui Hans avea un unchi care, deşi nu era prea bătrân, avea părul complet cărunt; acestuia, mai ales după naşterea unei nepoţele, rudele mai tinere începuseră să-i zică „moşul”, iar cei de o vârstă cu el – „bătrânul”.

Acesta locuia într-un ţinut muntos, la vreo sută de kilometri spre sud de Miinchen, într-un sat de pe marginea unui lac mare, bogat în peşte. La drept vorbind, tocmai tacul acesta l-a făcut pe „bătrân” să părăsească oraşul şi să se mute aici, împreună cu nevasta, nepoata şi „ferma” sa, alcătuită dintr-o singură vacă. Era un pescar pasionat şi iscusit

— Îi plăcea mult să pescuiască cu undiţa. De patru an’ de când locuia aici, învăţase să cunoască bine lacul, relieful fundului şi deprinderile peştilor care îl populau, ceea ce îi îngăduia să aducă de fiecare dată de la pescuit, fără a mai socoti peştele mic, doi-trei „purcei”, cum le spunea el crapilor mari şi graşi. În felul acesta, familia lui avea asigurată o hrană gratuită (şi asta pe timp de război făcea mult!), iar uneori chiar vindea surplusul de peşte localnicilor. Ce mai, bătrânul o ducea ca în sânul lui Avram. La rudele lui din oraş venea rar şi fără prea multă plăcere – numai cu prilejul sărbătorilor tradiţionale din familie. Ura

făţiş Miinchen al şi viaţa de oraş în general, nu dorea nimic şi nu se aştepta la schimbări în viaţă.

Totuşi, schimbările surveniră, fără voia lui.

Într-o dimineaţă, pe când şedea în barca lui, cu undiţele aruncate, bătrânul observă o însufleţire neobişnuită pe celălalt mai al lacului. Apăruse un lung şir de autocamioane mari, pline de soldaţi, maşini şi diferite materiale. Începu o activitatea încordată şi grăbită. Nu trecu nicio oră şi pe celălalt mai se înălţă un întreg orăşel de corturi; spre seară, în munţii din apropiere se auziră explozii grele, puternice, în urma cărora peştele mărunt, cuprins de panică, începu să se zbată şi să sară în aer, făcând ca faţa netedă a lacului să fiarbă cu zgomot, ca şfichiuită de grindină.

Liniştea fusese alungată.

Bătrânul nu se mai simţea în apele sale.

Ca să afle despre ce e vorba, a încercat a doua zi să se apropie de celălalt mai, dar a fost alungat de o santinelă înarmată. Şi nimeni dintre locuitorii satului nu ştia şi nu înţelegea ce se petrece acolo.

Peste câteva zile, pe lac apăru o micuţă barcă cu motor, cu doi militari în ea. Lăsându-şi undiţele în părăsire, bătrânul nu-şi mai lua ochii de la ei. La început s-a bucurat, crezând că sunt pescari. Pescarii sunt oameni de-ai lui, acum o să afle totul! Dar felul cum se mişca barca era ciudat. Se învârtea într-un loc, căutând parcă ceva, apoi făcea aceleaşi mişcări într-alt loc. Prindeau oare peşte cu năvodul? Dar şi în cazul acesta, judecind după mişcările oamenilor, era un pescuit cu totul neobişnuit. Abia când apuse soarele, bătrânul pierdu barca din vedere.

A doua zi, la aceeaşi oră, barca apăru din nou, făcu aceleaşi mişcări neînţelese, apoi se îndreptă spre bătrân. Apropiindu-se, militarii opriră motorul, descriseră cu grijă un cerc şi se opriră alături de el. Din barcă se zbârleau ostentativ câteva undiţe, iar un minciog ud zăcea pe o banchetă. Dar bătrânul, cu privirea lui experimentată, îşi

dădu seama dintr-o dată că undiţele acestea n-au fost niciodată folosite.

Avea însă posibilitatea de a afla în sfârşit toate misterele care îi tulburaseră viaţa, aşa că, prefăcându-se că nu observă nimic, îşi călca pe inimă şi-i întâmpină cu bucurie pe oaspeţii nepoftiţi, străduindu-se să le împărtăşească din cunoştinţele şi experienţa lui de pescar. Curând însă oaspeţii înţeleseră că nu-l vor putea face aşa uşor pe bătrânul pescar să le spună ce-i interesa pe ei: locurile unde se află peştele şi ce soiuri pot fi pescuite acolo, în lac, aşa că trebuiră mai întâi să se împrietenească cu el şi să-i câştige bunăvoinţa.

Aşa s-a creat terenul pentru o apropiere reciprocă şi rapidă. Mai departe totul s-a desfăşurat conform unui program precis, pe care însă nu-l fixase bătrânul. L-au invitat în barca lor cu motor să ia o gustare, dat fiind că peştele nu se prea grăbea să muşte din momeală. Apăru şi o sticlă de o înfăţişare cu totul irezistibilă… Stăpânul bărcii, militarul cu grad mare, probabil un tehnician, se arătă a fi un om vorbăreţ şi vesel… Peste o oră erau prieteni la cataramă şi bătrânul ştia acum aproape tot ce voise să afle. Veştile însă nu erau de loc plăcute. Pe celălalt mai începuse construirea unei uzine subterane, în inima muntelui stâncos ce se înălţa deasupra lacului. Bătrânul ştia că pe atunci se construiau multe asemenea uzine subterane, nu numai în munţii Bavariei, dar şi în nord

— În Harz, Renania, în Fichtel şi-n toate regiunile de munte ale Germaniei. Măruntaiele de granit ale munţilor erau zdrobite cu explozivi şi scoase de şiruri de maşini afară. Explozii uriaşe despicau lanţuri întregi de munţi, care stăteau în calea viitoarelor drumuri de acces.

Într-un cuvânt, iată că războiul a venit şi aici, în acest loc de refugiu atât de liniştit şi, pe cât se părea, atât de sigur, al bătrânului. Războiul îşi arăta şi aici colţii, începuse şi aici distrugerea. Deosebirea nu era mare; acolo era ras de pe faţa pământului ceea ce oamenii creaseră timp de veacuri, aici se sfârtecau şi se năruiau creaţiile naturii durate de-a

lungul mileniilor. Curând această pecingine a războiului lovi şi în oameni, în existenţa lor; una dintre primele victime fu chiar bătrânul.

Noul său prieten îi dezvălui şi misterul „pescuitului” său. Era specialist în lucrări de dinamitare şi avea la dispoziţie explozivi. De curând, lucrând la construirea unui aerodrom subteran, pe cursul superior al râului Kinzig, în Baden, el a încercat în timpul liber să prindă peştele făcând să explodeze trotil sub apă. În două-trei ore a reuşit să umple, uite, chiar barca asta, de nici nu se mai putea mişca în ea… A încercat şi aici, pe lac, dar nu reuşeşte… Trebuie să cunoşti locurile…

Bătrânul era un pescar cinstit şi un om dezinteresat. Dispreţuia orice manifestare hrăpăreaţă. El ştia că atunci când se prinde peştele cu ajutorul explozivului, scoţi din lac numai o mică parte din peştii ameţiţi, restul mor şi putrezesc pe fund; iar cei rămaşi în viaţă, schilodiţi, încep să capete diferite boli molipsitoare şi peste un timp oarecare, piere aproape tot peştele din lac…

…Va trebui probabil să plece de aici, se gândea pescarul. Dacă se construieşte o uzină, se va construi şi o aşezare muncitorească, acolo, pe mai; vor fi bărci, debarcader, plimbări, plajă, fel de fel de pescari… Şi vor tot omorî peştele prin explozii cât timp va ţine construcţia… Astfel de „amatori” se găsesc destui… Nu, nu pentru asta s-a stabilit el aici. Trebuie să plece. Să se mute. Deci, are nevoie de bani…

între timp, „prietenul” îşi desfăşura programul, nimerind cu un tact uimitor chiar în miezul gândurilor care îl frământau pe bătrân. Ce rost are să pescuieşti într-o zi doi-trei „purceluşi” din aceştia P E caraghios. Să trosneşti O dată, de două ori, şi să prinzi o tonă, asta da, treabă! Şi să-l duci pe urmă în piaţă, la Miinchen. Oamenii o duc greu cu mâncarea, aşa că-l vinzi pe loc. Îi dă maşina, aşa că oricând… într-o oră şi jumătate e acolo. Ce poate fi mai simplu?

Bătrânul lupta cu el însuşi. La drept vorbind, toate aceste

propuneri erau ispititoare. Mai ales tehnica acestui fel de a pescui. Auzise de multe ori de acest procedeu, dar nu înţelegea multe şi tare ar fi vrut să vadă măcar cum se face. Totodată, să verifice şi cunoştinţele sale despre peşti... Gândul la bani, la câştig era undeva departe, pe ultimul plan, exista totuşi şi el...

într-un cuvânt, hotărî să încerce.

Ducând cu grijă barca spre locul unde, după părerea lui, la ora aceea trebuia să se găsească peştele cel mare, duse cu mâini tremurând de emoţie bricheta la capătul firului care, ca o coadă de şobolan, ieşea dintre palmele tehnicianului. Firul, destul de scurt, pătrundea într-un calup mare, galben, ca de săpun de rufe. Acesta, fără să se grăbească, verifică dacă şnurul s-a aprins şi lăsă uşor în apă calupul cu şnur cu tot.

Bătrânul începu să vâslească grăbit, îndepărtând cât mai mult barca de locul acela. Capul i se lăsase între umeri, fruntea i se încreţise, pleoapele i se strânseră – aştepta o explozie îngrozitoare – una dintre acelea care se auzeau uneori de pe celălalt mai, apoi izbucnirea unei trombe de apă şi poate chiar moartea... Era grozav de tulburat. Dar nu făcu decât vreo cinci-şase mişcări din vâsle, când tehnicianul îi spuse:

— Gata, ajunge I

în aceeaşi clipă simţi un şoc puternic în fundul bărcii, apoi un trosnet scurt şi sec venit de undeva din adâncuri. Faţa netedă a apei se umflă deodată în locul unde fusese lăsat calupul, se albi, începu să se învolbureze şi apoi se linişti. Tehnicianul îi porunci să întoarcă barca înapoi, luă minciogul cu mânerul lung şi ridicându-se în picioare la prova bărcii, privi apa din jurul lui. Bătrânul îl privea şi pe el, şi apa, şi mai mult decât orice pe lume, dorea în clipa aceea ca la suprafaţă să nu apară niciun peşte.

Totuşi, el a fost primul care a observat un plescăit uşor, în faţă, în stânga, şi mâinile lui îndreptară singure repede şi cu dibăcie barca într-acolo. „Un purcel” aruncat brutal de sus, din minciog, se lovi greu de fundul bărcii şi rămase

întins, tremurându-şi uşor codiţa. Bătrânul nu şi-ar fi îngăduit niciodată să procedeze în felul acesta cu un peşte şi mai ales cu unul atât de frumos. Îi vedea foarte bine cu coada ochiului. Să-l privească „în faţă” nu putea, pentru că se temea să-i întâlnească privirea…

Burţile albicioase şi coastele lucioase ale peştilor apărură dintr-o dată în câteva locuri. Tehnicianul îi arăta tăcut direcţia şi bătrânul îndeplinea supus dispoziţiile lui.

Barca se umplu de peşte.

Iar în sufletul bătrânului creştea, învăluindu-l, un sentiment apăsător de pustietate.I îi era totuna…

Războiul îl înfrânsese şi pe el.

»

În zilele următoare, spre marea uimire a rudelor sale din Miinchen, bătrânul începu să-i viziteze şi aproape de fiecare dată era puţin cu chef. La întrebările lor, răspundea laconic şi destul de precis, deoarece nu-i plăcea să mintă: în ultimul timp îi mergeau admirabil treburile – cu pescuitul pe lac… Iar la prima sărbătoare în familie, îi invită pe toţi la o masă de pomină, la care nu lipsi, bineînţeles, favoritul lui – nepotul Wolf. Acestuia, bătrânul îi povesti în secret totul…

Acest Wolf era prietenul lui Hans, unul dintre organizatorii staţiei de încărcare a acumulatoarelor din capătul şoselei Wolfratshausen.

A doua zi, înarmat cu o măricică sumă de bani primită prin Hans de la Mullemberg, Wolf îl însoţi pe „moşul” acolo, „la ţară”, pe malul lacului.

Astfel se întretaie în viaţă diferite înlănţuiri de evenimente; şi dacă priveşti mai atent, nimic nu este „întâmplător” nici în aceste înlănţuiri, nici în întretăierea lor.

*

— *

Ultima zi de lucru.

Pe la prânz, Hans se apropie încetişor de Mullemberg şi-i spuse cu glas gâtuit de tristeţe:

— Eu sunt gata.

Inginerul tresări; Hans îşi dădu seama de lucrul acesta după privirea lui agitată. Da, ăsta era sfârşitul. Tocmai terminase ultima operaţie – verificarea paralelismului axelor optice ale fascicolului de raze şi a vizorului. Totuşi Mullemberg reuşi să se stăpânească.

— Bine, Hans. Şi eu sunt gata. Cum merg treburile noastre „externe”? Totu-i în ordine?

— Da. Electromagneţii sunt acolo. Acumulatoarele au fost controlate şi puse la încărcat. În noaptea asta vor fi gata.

— Şi bateria a patra?

— E încărcată.

— Cât a intrat?

— Treizeci şi cinci de kilograme. Cred că este prea mult, domnul Mullemberg.

— Nu-i nimic, Hans, nu-i nimic. Cu cât e mai mult, cu atât mai sigur va fi efectul.

— Asta înţeleg. Dar dumneavoastră cum o să…

Mullemberg simţi deodată că-l mănâncă nasul; ochii-i trişti se umeziră. Îl atrase pe Hans spre el şi-l strânse tare la pisptul lui puternic.

— Mulţumesc, Hans! Eşti singurul om care îmi poartă de grijă. Dar… nu te gândi la asta: ai şi aşa destule griji. O să văd… mă descurc eu.

Restul zilei îl consacrară unei ultime verificări a felului cum funcţionau agregatele principale ale maşinii, împachetării acestor agregate în lăzi şi, în sfârşit, unei curăţenii „generale” a laboratorului. Tot ce ar fi putut cât de cât să amintească despre ultima construcţie a ionizatorului fu ars, rupt, distrus.

Spre seară Miillemberg îi telefonă lui Weintraub: totul e gata, mâine se poate ieşi pe poligon. În laudele şi complimentele nazistului, inginerul desluşi fără greutate accentele unei satisfacţii voluptoase care îl liniştiră puţin: probabil nu se pune la cale niciun fel de agresiune. Îl trimise pe Hans să se odihnească, luă o doză mare de brom şi se culcă devreme – a doua zi trebuia să fie mai mult ca oricând stăpân pe sine. Dormi liniştit, fără să viseze nimic.

Dis-de-dimineaţă veniră muncitorii, transportară jos maşina demontată şi o urcară în autocamion. Niciunul dintre inginerii „administraţiei” nu era de faţă. Şoferul unui turism îi înmână lui Mullemberg şi lui Hans bilete de liberă trecere pe poligon şi două binocluri.

La marginea oraşului se opriră la staţia de încărcare, ca să ia acumulatoarele şi piesa principală a ionizatorului – electromagneţii concentrici.

Oricât de liniştit era Mullemberg după convorbirea pe care o avusese în ajun la telefon cu Weintraub, de astă dată se simţi totuşi puţin emoţionat: această operaţie era singura din planul lui pe care n-o controlase personal. Nu că n-ar fi avut deplină încredere în Hans. Dar cine sunt misterioşii lui prieteni? Ei au organizat această staţie de încărcareatelier, ei au luat în păstrare electromagneţii, ei au încărcat bateria a patra… Probabil că nu e vreun trădător printre ei. Dar au ei oare destulă experienţă? Sunt destul de siguri, prudenţi, în sfârşit, destul de maturi?

Mullemberg nu-l cunoştea pe niciunul dintre ei şi nu ştia nimic despre ei: despre asta nu discutase nimic cu Hans. Inginerul şi-i închipuia pe aceşti „prieteni” ai lui Hans ca pe un grup de tineri romantici, pe care îi pasionează jocul primejdios de-a aventurile deşi, judecând lucid, îşi dădea bineînţeles seama că părerea asta a lui este greşită. Şi totuşi, cine sunt ei?…

Hans era, evident, sigur de ei. Dar Hans e tânăr. Cu cât participă mai mulţi oameni la o treabă, cu atât mai mare este posibilitatea de a se face tot felul de greşeli, de gafe. Iar fiecare dintre acestea poate să atragă atenţia, să pună duşmanii pe urmele lor. Şi acum sunt atâţia ochi care pândese, care abia aşteaptă să vadă ceva suspect…

Da, aceasta era, desigur, operaţia cea mai riscantă din întregul plan. De aci putea surveni eşecul…

încărcarea în autocamion cădea în sarcina lui Hans.

Când maşinile se opriră, el sări din autocamion şi îi duse pe lucrătorii lui Weintraub într-o încăpere care era de fapt o magazie de scânduri văruite la repezeală, cu o uşă lată, cu

două canaturi. Peste câteva minute, aceştia aduseră dinăuntru trei lăzi cu acumulatoare şi le urcară în autocamion.

Mullemberg şedea în turismul decapotabil şi urmărea cu atenţie oamenii.

Ultima ladă grea, a patra, fu scoasă de doi muncitori mâi în vârstă de la staţia de încărcare.

„Iată-i l” tresări Mullemberg.

Fără să-i arunce măcar o privire inginerului, aceştia se îndreptară spre autocamion, dar Hans le strigă că acolo nu mai este loc şi îi îndreptă spre turism.

Mullemberg trecu în faţă, lângă şofer, iar lada îngustă fu aşezată în spate.

Numai când maşinile se urniră din loc, aceşti doi muncitori îşi duseră mâinile la cozorocul şepcilor, parcă îndreptându-le, şi îl priviră drept în ochi pe Mullemberg.

Atunci Mullemberg înţelese cine sunt prietenii lui Hans şi în ce constă puterea lui Hans şi a acestor prieteni ai lui, pe care el îi cunoscuse atât de târziu!…

*

— *

Iată şi poligonul. Opriră în acelaşi loc unde fusese experimentat vechiul aparat.

Acolo l-a văzut ultima oară pe Gross…

Lui Mullemberg i se ’lăsă pe inimă o greutate cumplită. Apoi această greutate pătrunse ca plumbul topit, picătură cu picătură, împietrindu-i inima… Astăzi maşina va acţiona pentru a treia şi ultima oară, răzbunându-l şi pe Gross, şi pe el, pe Mullemberg…

Ciudat: Mullemberg se simte complet sănătos, chiar tânăr. Se mişcă repede, reuşeşte să observe totul şi, împreună cu Hans, chiar pune mâna să ajute muncitorilor care ridică lada grea cu grupul de acumulatoare şi o aşază la locul ei, lângă maşină. Iată ce înseamnă nervii!

Apar şi oamenii lui Weintraub, care au instalat până acum obiectivele pe câmp, atât cele pentru încercarea preliminară, cât şi cele pentru demonstraţie. Sunt bine

plasate? Mai-marele lor îi arată lui Mullemberg modul cum sunt dispuse obiectivele pe poligon, unele la o distanţă de cinci kilometri, altele la zece şi ultimele la cincisprezece kilometri. În stânga, pe nişte prăjini cu steguleţe albe, se află înşirate becuri conectate la antene şi la pământ. În dreapta

— Pentru demonstraţia la care vor asista şefii – trei panouri din zid în faţa unor tranşee. De acolo vor fi mânate obiectivele vii…

— Ce anume? întreabă Mullemberg, încordat.

— Animale – îi răspunde individul zâmbind prosteşte. Numai animale: cai şi oi.

Hans a scos electromagneţii din lada cu acumulatoare şi le-a aşezat la locul lor. Maşina e montată. Acum seamănă şi mai mult cu un tun cu două ţevi, îndreptate înainte. Încercarea poate să înceapă.

Mai-marele se apropie din nou de Mullemberg.

— Mai aveţi nevoie de oameni?

în dosul acestei amabilităţi, Mullemberg simte o dispoziţie specială a lui Weintraub.

— Nu – îi răspunse el. N-am nevoie. Îndepărtează-i pe toţi.

Apoi se apropie cu Hans de maşină, puse în funcţiune motorul şi îndreptă ţeava spre steguleţul cel mai îndepărtat. Cincisprezece kilometri I Iată-l, steguleţul apare în câmpul vizual. Firele reticulare ale ocularului se suprapun pe el, indicând prin intersecţia lor direcţia fascicolului.

Conectând ionizatorul, iar apoi alimentarea, Mullemberg văzu cum pe prăjină se aprind becurile colorate.

Hans se uită şi el prin binoclu.

— S-au aprins! exclamă, şi în glasul lui se simţi o nelinişte ascunsă.

— După cum era de aşteptat – răspunse calm, cu o oarecare mândrie Miillemberg, deconectând „cablul aerian”. Păcat că nu putem controla cum va funcţiona cel de-al patrulea grup.

— Trebuie să funcţioneze – spuse convins Hans.

— Ei, atunci să chemăm oaspeţii. Mullemberg se urcă în. Autoturism, se îndreptă spre administraţia poligonului şi îl chemă la telefon pe Weintraub.

— Maşina a fost încercată – spuse el. Rezultatele depăşesc orice aşteptări.

Weintraub nu-şi ascundea mulţumirea. Aştepta cu nerăbdare telefonul. Vor pleca imediat cu toţii şi peste o jumătate de oră vor fi la poligon. Vine şi şeful administraţiei... Da, au dat dispoziţie: doctorul Gross va fi şi el acolo.

Mullemberg se întoarse pe jos.

— Ei, Hans, se pare că totul este în ordine. Cred că toţi oamenii de care avem nevoie vor fi aici. Să stăm puţin de

Vorbă, Hans. Începe ultimul act... Oricum s-ar termina, noi doi n-o să mai avem, cred, ocazia să mai stăm de vorbă... Fii pregătit pentru orice. Mă tem că acum vei fi arestat şi dumneata. Adică, eu ştiu? Poate ai să scapi: n-ai fost decât un electrician, un executant. Ţi s-a încredinţat montajul celor mai simple piese, fără să fii iniţiat în esenţa lucrărilor... Hai să stăm jos, uite aici, pe iarbă. Ce vreme minunată!

Hans muşca în tăcere un fir amărui de iarbă şi ţinându-şi genunchii cu braţele, privea posomorit undeva, în zare. Tăcerea aceasta îl apăsa, dar nici de vorbit n-avea ce să vorbească. Au ei şi alte motive să-l aresteze... Dar ce rost are să-l amărască pe omul acesta admirabil?

— Şi-acum ascultă, Hans! Cât timp va dura demonstraţia, probabil că nu vom mai putea vorbi. Hai să ne înţelegem: ai să pleci de pe poligon când o să-ţi fac semnul acesta... îşi frecă fruntea cu mâna şi se scărpină în cap. Fii foarte atent, Hans, să nu scapi cumva semnul pe care am să-l fac!

— Puteţi fi liniştit, domnule Mullemberg. Astăzi cred că n-am să scap niciun gest de-al dumneavoastră.

Departe, lângă poartă, se auziră nişte sunete insistente de claxon. Amândoi se întoarseră.

— Vin... Şi-acum, rămâi cu bine, Hans!

Se sculară amândoi în picioare, îşi strânseră mâinile şi

câteva clipe se priviră în ochi… Apoi se despărţiră.

Două limuzine mari opriră în apropierea aparatului. Din de coborâră şase persoane: Mullemberg îi recunoscu pe cei trei ingineri militari care fuseseră aici data trecută. Weintraub i-l prezentă pe Ricksheim, şeful administraţiei. Omul acesta îi făcu o impresie dezgustătoare, de broască umflată şi lunecoasă. Dar unde-i Gross?

Din nou se auzi un claxon la poartă… O maşină mică, militară, se apropie de cele două limuzine şi-l slobozi pe doctorul Gross.

Mullemberg se repezi spre el, se îmbrăţişară şi se traseră amândoi mai la o parte. Nimeni nu auzea ce vorbesc. Peste vreo cinci minute, ei se apropiară de grup. Gross, tăcut, parcă fără să observe pe nimeni, se urcă după Mullemberg pe platformă şi se aşeză lângă prietenul său, pe bancheta din faţa tabloului de comandă.

încă o dată pe acest poligon se repetă aceeaşi scenă. Dudui motorul, oamenii plini de încordare priveau prin binocluri… Fascicolul nevăzut, ţâşnind din maşină, aprinse în depărtare becurile electrice…

Numai că acum lucrul acesta se întâmplă la o distanţă de zece kilometri. Mullemberg încercă un sentiment de dezgust şi mândrie totodată, când fascicolul dirijat de el doborî, printr-o simplă atingere, un cal aflat la această distanţă.

După ce încetară complimentele şi felicitările – pline de admiraţie la adresa lui Mullemberg şi mai reţinute la adresa lui Gross, Weintraub le propuse să înceapă explicarea noului principiu al maşinii.

Mullemberg îşi ridică încet mâna şi îşi frecă fruntea, apoi se scărpină în cap.

— Mda, sunt gata… Privi în jur şi văzu cum Hans, nehotărât, se dădea mai în spate. Poţi să pleci, Hans, nu mai am nevoie de dumneata! rosti el cu glas tare şi sever. Apoi, adresându-se lui Weintraub, îi spuse încetişor: Nădăjduiesc că nu e nimeni aici care n-ar trebui să asiste la această explicaţie… cred că deocamdată n-aveţi interes să

popularizaţi prea mult metoda lui Gross…

— Sunteţi foarte prudent – îi răspunse acesta – dar n-aveţi nicio grijă, toţi cei de faţă sunt la curent cu experienţa. Toţi au lucrat la prima maşină şi vor lucra şi la cea de-a doua.

„O mărturie preţioasă! gândi Mullemberg. Probabil că aici sunt toţi cei iniţiaţi, adică toţi cei care pot fi deci periculoşi”.

— Foarte bine! spuse el. Atunci să începem. Veniţi mai aproape, domnilor! Am să încep cu ceea ce este principal, cu ionizatorul.

Demontă încet capacul părţii din spate a „tunului”, cotrobăi mult timp acolo şi, în sfârşit, scoase electromagneţii concentrici. Trebuia să-i daa lui Hans timp să se îndepărteze cât mai mult. Gross se aplecă peste umărul lui.

Şase oameni, înghesuiţi unul în altul, de o parite şi de alta a lui Mullemberg, căutau să vadă piesa minune.

Tocmai aşa şi-a închipuit Mullemberg această ultimă scenă, atunci când – tot aici, pe poligon – zăcând la pământ, cu ochii închişi şi cu inima abia bătându-i, a născocit acest plan…

Vai, cât de emoţionat este… Inima începe să-i zvâcnească, gata să explodeze, cum fierbe lava într-un vulcan. Dar dacă nu va rezista în ultimul moment? Nu, nu trebuie să mai tărăgăneze lucrurile…

Privi repede în jur. Hans nu mai era aici. Mâna mare a inginerului se lăsă în stânga, pe tabloul de comandă. Pipăind, degetele găsiră întrerupătorul celui de-al patrulea grup de acumulatoare… încă o mişcare, cu totul neînsemnată şi… totul se va sfârşi… Mullemberg nu se hotăra să întoarcă întrerupătorul. Simţi deodată o dorinţă nestăvilită de a le zvârli mai întâi în faţă tot adevărul… să le spună ce-i aşteaptă. Vorbi cu glas sugrumat, întretăiat:

— Toate acestea le-a făcut doctorul Gross… nu pentru a omorî… Voi însă aţi hotărât altfel… Dar… „cel ce ridică sabia, de sabie va muri…”

Ochii tuturora aţintiţi până atunci asupra electromagneţilor, se ridicară miraţi spre faţa lui transfiguratã.

— Şi-acum, răsplata... Curaj, bătrâne! Mai repede!! strigă el cu glas surd, adresându-se lui însuşi...

*

— *

Cu paşi repezi şi hotărâţi, Hans se îndreptă spre poarta poligonului. Avea de străbătut vreo două sute de metri.

în sfârşit, punctul de control. Se uită înapoi. Nu, nu poate să rămână aici. După aceea n-or să-l mai lase să iasă. Arătă permisul. Trebuie să apuce să plece...

Ieşi din poligon şi luând-o pe o cărare care tăia drumul spre şosea, se afundă în pădure.

Apoi coti repede la dreapta. Aproape că alerga pe marginea pădurii, de-a lungul gardului.

Iată un copac potrivit. Se urcă în el ca o veveriţă, căutând să nu rupă ramurile, tot mai sus şi mai sus. Treptat, o tot mai mare parte din poligon apărea printre ramuri. Încă un mic efort. Iată aparatul lui Gross, oamenii înghesuiţi în jurul lui, silueta neagră a lui Mullemberg, înălţată deasupra tabloului de comandă.

Nu-şi mai desprindea ochii. Va pleca Mullemberg sau nu?

În aceeaşi clipă priveliştea se schimbă fulgerător şi fără niciun zgomot; Hans văzu focul de artificii în toate amănuntele. Raze scurte şi ascuţite de lumină strălucitoare ţâşniră de sub maşină, învăluite imediat de un vârtej gălbuii de fum şi praf, apoi deodată, din acest nor tulbure, ţâşni e» uriaşă jerbă neagră. În sfârşit, se rostogoli peste el şi moţul exploziei: un bubuit asurzitor zgudui văzduhul şi un foşnet plin de panică străbătu pădurea ca un val: Hans cuprinse din toate puterile tulpina copacului, ca să nu se prăbuşească, dar nu-şi lua ochii de la punctele şi bucăţile întunecate care, ţâşnind din jerba de fum, descriau în aer traiectorii parabolice.

Zgribulit tot, cu maxilarele încleştate convulsiv, Hans aştepta. Valul de fum se risipi încet.

Se lăsă o linişte uluitoare. Totul în jur părea că a încremenit de spaimă.

Acolo unde se afla aparatul nu mai era nimic – doar o pâlnie neagră îşi căsca gura întunecată. În toate părţile, la distanţe diferite, se puteau desluşi bucăţi diforme, resturi din maşină, rămăşiţe din oameni... Ce i-a aparţinut lui Mullemberg, lui Gross – era greu de stabilit.

Sfârşitul!...

Câteva clipe Hans mai rămase nemişcat, ca şi totul din' jur. Apoi, venindu-şi parcă în fire, coborî iute din copac şi o luă la fugă prin pădure, spre sud, spire şosea.

*

— 4

Se însera.

Trenul local se apropia grăbit parcă de treburi importante de una din staţiunile climaterice de pe linia ferată Rosenheim – aflată la vreo douăzeci de kilometri de oraş. Se opri tacticos, zvârli pe peronul, pustiu la ora aceea, o mulţime compactă de pasageri, şi imediat porni mai departe, accelerându-şi viteza. Oamenii, eu pachete sau coşuri în mâini, se îndreptau tăcuţi şi grăbiţi spre casele lor, unde îi aştepta odihna după o zi de muncă în oraş. Peronul se goli înainte de a apuca trenul să dispară din vedere.

Era pur şi simplu uimitor cât de repede putea dispare toată această mulţime de oameni. Peste un minut-două, numai pe strada principală ce venea de la gară se mai puteau vedea câţiva oameni. Încolo linişte deplină. Acesta-i ritmul vieţii. În toate se simţea amprenta războiului.

Doi oameni, coborind dintr-uii vagoil, porniră în aceeaşi direcţie, pe strada principală. Unul – în vârstă, cu mustaţă şi cu şapcă de muncitor – mergea înainte, celălalt – tânăr, înalt, blond, palid – la vreo patruzeci de paşi în urma lui. Peste câteva minute, omul din faţă coti la stânga, apoi la dreapta, iar la capătul ulicioarei intră într-o curte şi dispăru într-o căsuţă; imediat însă ieşi şi deschizând portiţa, aşteptă în dreptul ei. Când1 cel de-al doilea, urmând acelaşi drum, trecu prin dreptul lui, acesta îi şopti:

— Intră, Hans. Totul este în ordine.

O odaie nu prea mare, luminoasă, îi întâmpină cu masa aşezată pentru cină. De la bucătărie, de unde se auzea un sfârâit de carne prăjită, venea un miros atât de ademenitor încât noii sosiţi, fără să se privească măcar între ei, zâmbiră amândoi deodată, într-un fel ciudat, cu jenă şi bucurie în acelaşi timp. De altfel, numai ei ştiau prin câte au trecut astăzi. Hans s-a trezit în jurul orei şase dimineaţa, după trei ore de somn; de atunci, în afară de două pahare cu sifon, băute pe stradă, la întoarcerea de pe poligon, n-a pus nimic în gură. Şi tot timpul abia putea să-şi mişte limba, atât îi era gura de uscată şi amară.

— Spălaţi-vă pe mâini şi repede la masă, eu sunt gata

— Îi întâmpină mătuşica Marta. Hans, dragul meu, ce-i cu tine? Nu cumva eşti bolnav?

— Sunt obosit – zâmbi Hans – şi, să spun drept, mi-e tare foame… Dar… iartă-mă, mătuşă Marta… uite – şi îşi ciocăni ceasul – peste zece minute trebuie să fiu acolo – arătă el cu ochiul undeva în sus. Staţi la masă fără mine.

Femeia, vădit întristată, privi spre bărbatul ei.

— Ce să-i faci, Marta! Asta e… are dreptate. Trebuie, înţelegi?… Du-te, Hans. Te aşteptăm. Dar nu stai prea mult, nu-i aşa? Termini într-o oră?

— Cred că da.

— Du-te!

Hans ieşi în vestibul şi deschise o uşiţă care da într-o cămăruţă mică; aplecându-se mult, se strecură cu greu înăuntru, abia după ce scoase mai întâi un sac, apoi o ladă. Raza unei lanterne de buzunar îl ajută să găsească pe un perete de scânduri nodurile de care avea nevoie… Peretele se dădu puţin în lături astfel încât Hans, strângându-se într-un colţ, abia izbuti să se strecoare prin deschizătura. Âcum „6 la el acasă”. Aprinse un bec.

încăperea, de un metru pe o jumătate de metru, era atât de scundă, încât abia putea să şadă şi numai adus de spate. Şedea pe o ladă joasă. În faţa lui, în loc de masă, un fel da raft dintr-o singură scândură, iar pe ea, în stânga –

tabloul emiţătorului cu butoane nervurate. În dreapta – un manipulator Morse. Între de – exact sub bec – un loc pentru caiet.

Puse în faţa sa ceasul, caietul, creionul, deschise emiţătorul, aşteptă să se încălzească lămpile, apoi controlă „eterul”…

Tresări. Cineva umbla la uşă.

— Eu sunt. Deschide o clipă!

Hans deschise.

— Ţine, Hans. Te pomeneşti că adormi aici, şi eu te-aştept până dimineaţă. Din întuneric, gazda îi întinse o cană de ceai tare, cafeniu-închis. N-ai început încă?

— Nu. Mai am două minute. Mulţumesc, unchiule Will… Ah, ce bine că te-ai gândit! Un ceai acum face minuni… îţi mulţumesc foarte mult…

— Mie? Degeaba îmi mulţumeşti mie! Marta l-a făcut. Te las să-ţi vezi de treabă şi nu uita că te aşteptăm cu masa…

Hans îşi puse casca, pipăi manipulatorul şi închizând ochii, se lăsă purtat cu gândul undeva departe, în răsărit, pe urma semnalelor care se desprindeau din antena lui:

…cq… cq… cq… cq… eu2bd

Peste câteva minute, trecu pe recepţie. Asculta, mişcând încetişor butonul de acord în dreapta şi-n stânga, în limita a două-trei diviziuni ale cadranului, oprindu-se şi ascultând ciripitul semnalelor care străbăteau eterul.

Şi deodată… Intonaţiile cunoscute, ca glasul femeii iubite, îi întrerupseră zborul gândurilor:

…ma-ama, ma-ama, ma, ma, mama-a…

El este!…

— … eu2bd… eu2bd… trec pe recepţie – se auzi în cască.

Hans comută emiţătorul pe lungimea de undă prinsă.

— … eu2bd, ascultă… greutăţile principale au fost înlăturate, grăbiţi verificarea după schema de poziţie a dipolilor pe care am transmis-o, atunci am să vă comunic noua schemă… antena a fost smulsă de vânt…

Mâna lui Hans mânuia manipulatorul mişcându-se lin şi îndoindu-se de la încheietură…

„Adio, tovarăşe Mullemberg – se gândea el, strângându-şi pleoapele roşii. Fii pe pace. O să-ndeplinim misiunea dumneavoastră, orice s-ar întâmplă! N-am să vă uit niciodată…”

Partea a doua

ŞAPTE LITERE LMRWWAT

Capitolul V

„GM”

Nikolai Tungusov lucra cu înflăcărare la generatorul său misterios. Apariţia vechiului său prieten Fiodor nu-l distrase de la această muncă; ba dimpotrivă, îi mări dorinţa s-o scoată cât mai repede la capăt. Toate calculele erau bine gândite, verificate şi Nikolai nu se îndoia de succes. Şi la drept vorbind – avea motive. Inginerul Tungusov era socotit un inventator şi raţionalizator talentat: în multe uzine ale capitalei, unde procesul tehnologic cerea viteze mari sau o precizie excepţională, fuseseră introduse dispozitivele lui ingenioase. Tot ce făcea Nikolai purta amprenta înaltei lui măiestrii şi a dragostei extraordinare pentru munca sa, pentru opera sa. Aparatele lui nu numai că erau desăvârşite din punct de vedere tehnic, dar erau comode, frumoase, elegante. Lui Tungusov îi plăcea să facă totul cu mâinile lui, să înţeleagă totul până în cele mai mici amănunte şi nu putea în mod organic să termine studierea unei probleme sau confecţionarea unei piese până când cea mai exigentă verificare nu-l convingea că şi-a însuşit perfect problema şi şi-a îndeplinit munca foarte bine.

Pe Nikolai îl atrăgea îndeosebi electricitatea. Cu cât pătrundea mai adânc în tainele ei, cu atât îl pasiona mai mult. În spectrul oscilaţiilor electromagnetice el vedea oceanele viitoarelor investigaţii şi cuceriri ale omului. Spectrul acesta

âvea în el lumină, căldură, posibilitatea de a vedea şi a

auzi la distanţe nelimitate, de a supune spaţiul, timpul.

Undele ultrascurte erau una dintre ultimele etape ale drumului străbătut de tânărul savant. Se apropiase de de studiind tehnica telecomunicaţiilor. Îi era limpede că radioul, telefonul, televiziunea – care începuseră să se învechească, să rămână în urma noilor idei tehnice, pe deplin realizabile

— Cereau trecerea la unde ultrascurte. Nikolai îşi închipuia cum trebuie să arate aceste aparate noi; pe unele dintre de le şi calculase şi apoi făcuse exemplare de experienţă. Aşa-i venise ideea creării unui radio-telefon portativ pentru telecomunicaţii în armată. Concepuse un „radio-cod” – un aparat mic, elegant, care transforma limbajul obişnuit, lansat în eter, într-un galimatias de sunete, pe care un alt aparat de acelaşi fel, acordat într-un anumit mod, îl descifra automat şi-l reda iarăşi dar. Experţii găsiseră această invenţie deosebit de preţioasă.

Curând însă Nikolai nu se mai ocupă de telecomunicaţii: în acest domeniu toate îi erau suficient de limpezi. Îl pasionau acum unele cercetări care pentru un timp îl îndepărtaseră de problemele tehnice. Era vorba de influenţa undelor ultrascurte asupra organismului viu. Construind un generator de radiaţii, Nikolai s-a afundat până peste cap în biologie. El căuta cauza unor fenomene pe care nimeni nu le putea explica satisfăcător. De ce mor şoarecii, iepurii, muştele, ploşniţele, bacteriile atunci când asupra lor se abat nevăzutele radiaţii? De ce, dacă schimbi unda sau durata de radiaţie, bacteriile încep, dimpotrivă, să se dezvolte rapid, iar animalele bolnave se vindecă repede? De ce plantele, seminţele care măcar pentru o secundă au nimerit sub acţiunea unui câmp de înaltă frecvenţă cresc mai bine şi dau mai multe roade, iar uneori acest câmp opreşte procesul de dezagregare a substanţelor organice?

Dar chiar aşa să fie oare? El verifica. Experienţele confirmau: da, aşa era.

Ce spuneau despre aceasta savanţii? Savanţii duceau discuţii contradictorii.

Unii susţineau că toate acţiunile undelor ultrascurte se reduc la „factorul termic”. Undele de înaltă frecvenţă, chipurile, provoacă o anumită creştere a temperaturii care în unele cazuri poate stimula dezvoltarea, iar în altele, dimpotrivă, poate distruge organismul. Asta-i tot! Alţii demonstrau existenţa unei anumite acţiuni specifice a undelor.

La Casa oamenilor de ştiinţă se organizau îndelungi discuţii pe această temă între fizicieni, biologi şi medici. Se formaseră două tabere: din tabăra „termicilor” făceau parte mai cu seamă oameni de ştiinţă cu autoritate recunoscută, teoreticieni, savanţi lucizi „care nu credeau în minuni”; tabăra „specificilor” era alcătuită mai ales din tineri entuziaşti, cercetători în domeniul undelor scurte, aproape toţi foşti sau chiar actuali radioamatori.

Tungusov simţea că entuziaştii au dreptate, probele lor însă nu erau destul de convingătoare şi dădeau loc la diferite interpretări.

îşi începu experienţele. Disputa avea o importanţă principială şi adevărul trebuia lămurit.

Şi iată că făcu întâmplător o descoperire care rezolva problema. Supunând acţiunii undelor ultrascurte seminţe de ridichi şi semănându-le în ghivece, constată că nu numai seminţele tratate dădeau o recoltă mai bună, dar chiar şi acelea pe care le păstrase alături de celelalte. Reieşea aşadar că seminţele supuse acţiunii acestor unde deveneau de însele izvoare de radiaţii! Era limpede că aici nu putea fi vorba de niciun „factor termic”.

Tungusov verifică minuţios această observaţie şi, în sfârşit, ţinu o comunicare scurtă la următoarea discuţie. În timp ce entuziaştii triumfau, serbându-şi victoria, eroul acestei sărbătoriri se făcu nevăzut, grăbit să se întoarcă acasă, unde îl aşteptau atâtea treburi: descoperirea îl dusese la noi idei atrăgătoare.

Nikolai mergea înainte şi în faţa lui se deschideau mereu noi orizonturi.

Astfel ajunse la teoria sa a „sistemului ondulatoriu al

elementelor”.

De mult începuseră savanţii să observe că multe corpuri şi substanţe posedă o capacitate ciudată: aceea de a acţiona la distanţă într-un anumit mod asupra altor corpuri de provenienţă biologică. O rădăcină de ceapă îndreptată cu vârful spre suprafaţa laterală a unei alte rădăcini provoacă în aceasta o diviziune intensificată a celulelor. Inima pulsândă a unei broaşte, creierul unui mormoloc, muşchii unor animale şi chiar sângele omului, acţionând la mică distanţă, fac o cultură de drojdie să se dezvolte intens. Apropierea apei, a metalelor, minereurilor şi a unor substanţe medicinale provoacă uneori contracţia involuntară a muşchilor mâinii la om. Din timpurile vechi, unii oameni, probabil deosebit de receptivi, folosindu-se de această calitate, descopereau ape subterane şi zăcăminte de metale preţioase doar eu ajutorul „baghetei de prospecţiuni” – o vărguţă de lemn ţinută strâns în mână.

Numeroase asemenea fapte se acumulau şi făceau ca mintea lui iscoditoare şi ageră ca „argintul viu” să nu-şi găsească astâmpăr. Tungusov căuta prin biblioteci, răscolea tejghelele anticarilor în căutare de vechi tratate in-folio de alchimie, citea plin de atenţie cărţile în care era expusă învăţătura iogilor indieni.

De pe toate aceste ştiinţe vechi, el îndepărta cu uşurinţă învelişul de mister şi misticism şi descoperea sămânţa sănătoasă a adevăratei gândiri ştiinţifice; găsea acolo destule observaţii şi generalizări juste.

Multe corpuri emit într-adevăr radiaţii pe cât se vede foarte slabe, dar uneori cu o acţiiune puternică. Lucrul acesta este acum stabilit cu precizie în sute de laboratoare modeme, care aproape în fiecare zi găsesc noi şi noi surse de radiaţii.

Care este însă natura acestor radiaţii? Majoritatea cercetătorilor credeau că de fac parte din sectorul ultraviolet al spectrului electromagnetic, şi anume din banda lui de unde scurte. Alţii, dimpotrivă, socoteau că aceste noi radiaţii se deosebesc de cele electromagnetice.

De nu pot fi captate şi nici reproduse prin niciun fel de metode fizice. Radiaţiile acestea sunt studiate numai prin observarea influenţei lor asupra unor obiecte diferite şi mai ales asupra celor de natură biologică.

Asta frâna mult cercetările. Nu mai încăpea îndoiala că dacă s-ar putea mări într-un fel oarecare puterea neînsemnată a radiaţiei, natura ei ar fi lămurită mult mai repede. Dar cum să reglezi puterea fără să cunoşti natura fenomenului?

Acest cerc vicios l-a rupt Tungusov prin strălucita sa ipoteză referitoare la „viaţa electromagnetică a substanţelor”.

Ideea i-a fost sugerată de bogăţia şi varietatea izvoarelor de radiaţii descoperite de diferiţi cercetători: metale noi, minerale noi, materii organice – oase, muşchi, sânge, creier – reacţii chimice care se dovedeau a fi „emiţătoare de radiaţii”. Deseori se întâmplă ca substanţe care nu emit niciun fel de radiaţii să devină în anumite condiţii izvoare active de radiaţie.

…Revelaţia s-a produs pe stradă, într-o seară, în timp ce Tungusov se întorcea acasă. Trecând prin dreptul unei librării el se opri, ca de obicei, în dreptul vitrinei să vadă ce a mai apărut nou. Nu era nimic interesant; sau poate că, preocupat de gândurile sale, nu observă nimic. Dar în clipa când îşi desprindea privirea din vitrină, văzu deodată în faţa sa, ca prin ceaţă, o carte… Pe coperta netedă de pânză albastră scria cu litere mari şi clare: „D. I. Mendeleev”. Iar jos, într-o ramă neagră, subţire, imaginea paginii pe care marele savant a scris pentru prima oară sistemul periodic al elementelor.

„Sistemul periodic… toate substanţele din natură sunt alcătuite din nouăzeci şi două de elemente. Fiecare dintre de se deosebeşte de cel precedent prin aceea că atomul lui conţine un electron în plus. Iar în nucleul atomului sunt tot atâtea sarcini pozitive câţi electroni are pe orbite. Atomul este un sistem electric, electronii se deplasează în jurul nucleului pe orbitele lor, pe diferite nivele energetice,

sărind de pe un nivel pe altul... Aşa, aşa... Nu este nimic de mirare în faptul că această mişcare dă naştere la o undă electromagnetică."

Tungusov nu mai mergea, ci aproape că alerga, supunându-se tumultoasei avalanşe a gândurilor sale. Voia parcă să ajungă din urmă ideea pe care o întrezărise şi iată că o ajunse.

Fiecare element emite întotdeauna radiaţii de o lungime de undă strict determinată. Ea poate fi calculată. Această undă este o caracteristică constantă a elementului, ca şi greutatea specifică, ca şi masa atomului lui.

Acum putea să alcătuiască o nouă variantă a tabelului lui Mendeleev; în afară de greutăţile atomice şi de ordinea în funcţie de numărul electronilor din atomi, tabelul va cuprinde cifre noi: lungimile de undă ale radiaţiilor pe care le emite elementul respectiv I

Iar în spectrul energiei radiante, undeva, probabil între radiaţiile Rontgen şi radiaţiile ultraviolete, va apărea un nou grup de radiaţii cu următoarele semnificaţii: radiaţii ale hidrogenului, ale litiului, ale fierului, ale aurului...

Acum înţelegea multe lucruri care îi păreau până acum de neînţeles. Toate corpurile, toate substanţele, deci şi combinaţiile lor, ca şi reacţiile, emit radiaţii. Diferenţa dintre de constă numai în lungimile de undă ale acestor radiaţii. Iar de lungimea undei depinde caracterul influenţei lor asupra corpurilor înconjurătoare. De aceea până acum au fost găsite numai unele izvoare de radiaţii, şi anume, acelea a căror influenţă a putut fi observată de cercetători. Aceste radiaţii umplu lumea cu undele lor imperceptibile, se îmbină, se însumează sau se interferează, găsesc o rezonanţă în corpurile asemănătoare prin structura lor şi, poate, îşi intensifică propria lor energie radiantă.

Această energie este foarte mică, infim de mică; nu este deci de mirare că pentru a o putea identifica nu s-a găsit până acum niciun aparat fizic, niciun detector. Intr-adevăr, ce câmp electromagnetic se poate crea în jurul atomului? Energia unui astfel de câmp ar putea fi, desigur, măsurată.

Dar cu ce? Nu există un aparat asupra căruia această energie microscopică să poată acţiona cât de cât, pentru a fi observată.

Simţind sub picioare terenul sigur al „sistemului ondulatoriu al elementelor” elaborat de el, Tungusov s-a avântat sigur în această nouă fază a căutărilor sale. Toate cunoştinţele lui în domeniul fizicii şi radiotehnicii moderne le aruncă în luptă, străduindu-se să intensifice puterea noilor radiaţii. Din nou începu să calculeze, să socotească, să facă schiţe…

Procedeele şi metodele radiotehnicii pe baza undelor ultrascurte se dovediră a fi aproape inaplicabile: de permiteau să se dirijeze undele de o lungime de la zece metri până la un centimetru, pe când aici, după cum arătau calculele, undele ar fi trebuit să se măsoare cu miimi de micron! Cantitatea trecea în calitate; frecvenţa colosală a oscilaţiilor se supunea unor alte legi. Radiotehnica ceda în parte locul opticii, pentru că aceste micro-unde erau apropiate de undele de lumină şi în multe privinţe se comportau după legile radiaţiilor luminoase. Totuşi, prin natura sa, erau unde electromâgnetice şi Tungusov nu se îndoia că va reuşi să le capteze.

Muncea cu pasiune, dar simţea o acută lipsă de timp. Institutul îi acapara aproape toată ziua, aşa că pentru „idei” nu-i mai rămâneau decât firimiturile. Îşi luă atunci concediu, se închise în casă, nu mai primi pe nimeni şi deseori nici nu răspundea la telefon, lăsându-l pe neobositul său secretar automat „să converseze” în locul lui. Alternanţa dintre zi şi noapte pierduse pentru Tungusov orice sens. Se culca să doarmă când pleoapele i se închideau fără voie şi când îşi simţea mintea înceţoşată şi obosită. Peste şase-şapte ceasuri se trezea din nou, sărea în picioare şi, dacă nu era în toiul nopţii, lua într-o oarecare măsură contact cu lumea din afară.

Uşa se deschidea încet şi „lumea din afară” – în persoana unei vecine a lui, mătuşa Paşa, o fiinţă excepţional de bună, a cărei vârstă era greu s-o determini – se revărsa parcă în

cameră. Ţinând pe braţele pline farfurii cu tot felul de „bunătăţi”, intra cu spatele şi apoi, fără grabă, se întorcea după ce închidea cu grijă uşa la loc.

Mătuşa Paşa era o fiinţă înduioşător de caraghioasă. Mică de statură şi voluminoasă, lipsită de orice formă sau contur, înfăşurată în şaluri călduroase şi purtând întotdeauna pâslari, îndeplinea totuşi cu multă energie o grămadă de diferite funcţii referitoare la viaţa chiriaşilor din bloc şi chiriaşii o socoteau cu toţii „prima gospodină a casei”.

Tungusov îi spunea în glumă mătuşii Paşa „dădaca”, pentru că ei îi încredinţase grija alimentării lui. Fusese un pas înţelept, care pas însă, la o cercetare mai atentă, se dovedea a fi fost întreprins nu atât de Tungusov, cât de mătuşa Paşa însăşi, minată de cele mai altruiste sentimente. Îşi îndeplinea cu atâta atenţie şi dragoste obligaţiile, de parcă s-ar fi îngrijit de un om care-i era apropiat. Şi cine ştie ce s-ar fi întâmplat cu Nikolai, dacă nu ar fi încetat veşnica lui subalimentare, dacă ar fi continuat să mănânce pe apucate ca până acum. Veşnic preocupat de ideile şi munca sa, el nu-şi amintea niciodată de mâncare până nu simţea că pică din picioare de foame. În felul acesta, treptat, se dezobişnuise să mănânce, slăbise mult, nu mai avea vlagă în el şi numai amestecul hotărât al mătuşii Paşa îl făcu să-şi recapete vigoarea înnăscută.

De altfel rolul mătuşii Paşa în viaţa lui Tungusov nu se rezuma numai la grija alimentării. Ea nu avea familie: bărbatul şi feciorul îi muriseră în războiul civil. Nevoia de a purta cuiva de grijă şi duioşia zăcuseră ani de zile în adâncul sufletului ei, fără să găsească o portiţă de ieşire. Nikolai era şi el singur. Şi tocmai asupra lui se revărsă şuvoiul cald de dragoste maternă al Praskoviei Gavrilovna.

Dragostea aceasta era simplă, tot aşa de simplă cum era şi mătuşa Paşa. Ea avea grijă de rufele lui, le spăla, le cârpea şi uneori din banii pe care Tungusov i-i dădea pentru gospodărie, îi cumpăra câte ceva, ce socotea ea că-i este necesar; el niciodată nu-i cerea socoteală şi încerca un sentiment de nemărginită recunoştinţă faţă de „dădacă”,

pentru că îl eliberase de toate aceste griji neplăcute.

Un singur lucru nu izbutise mătuşa Paşa: să-l facă pe Tungusov să se culce la timp. Când auzea din bucătărie că el s-a sculat şi se spală, ea strângea repede cina sau prânzul, după cum se întâmplă, şi intra la el, străduindu-se să pară cât mai posomorită şi nemulţumită.

— Bună dimineaţa, mătuşă Paşa! o întâmpină Tungusov, sfârşindu-şi în grabă toaleta sumară.

Drept răspuns, ea bombănea cu vocea-i blândă şi groasă:

— Dimineaţa, dimineaţa! Ce, acuma-i dimineaţă?... Iar n-ai dormit toată noaptea I...

— N-am dormit, mătuşă Paşa, am lucrat.

— Păi aşa se lucrează? I Ehei, Nikolai Arsentievici, îţi prăpădeşti sănătatea. Uită-te la dumneata, eşti verde! Ce-nseamnă asta? Stai zile şi nopţi încuiat în aer stricat şi fumezi de nu mai poţi să-ţi tragi sufletul aici... Păi se poate? Uite, şi alţii lucrează, dar se mai plimbă, mai fac mişcare...

— Creierii mei fac acum mişcare, mătuşă Paşa!

— Creierii I Asta-i bună I Chiar, văd eu că ţi-a cam plecat mintea la plimbare, dragul meu! Şezi şi mănâncă... Uite, se răceşte...

Intre timp, căutările teoretice ale lui Tungusov se apropiau de sfârşit. Mai întâi în mintea lui, apoi în realitate, calculele şi formulele căpătau contururile şi formele pieselor generatorului visat.

Unele dintre aceste piese i le confecţionau cunoscuţii la diferite uzine sau instituţii ştiinţifice unde Tungusov, în calitate de consultant din partea Institutului, contribuia în modul cel mai strălucit la perfecţionarea tehnicii învechite. Dar mare parte dintre aceste piese le făcea el singur, în camera lui, care se transformase de-a binelea într-un laborator fantastic, aidoma celor ale alchimiştilor din evul mediu. În creuzete, eprubete sau balonaşe se topeau, se purificau, se precipitau în soluţii, sub formă de sedimente şi cristale, elemente pure – viitoarele modulatoare ale undei purtătoare a sistemului principal de radiaţie.

Izvorul principal de emisie a acestui generator avea

aspectul unui balon din sticlă de cuarţ, cu nişte corniţe ce se proţăpeau ciudat din el şi prin care intrau înăuntru electrozii. La baza aparatului, în două adâncituri ale fundului gros, se aflau plăci de plumb, metalul ale cărui taine încă nu sunt descoperite în întregime de ştiinţă. Numai acest metal e în stare să oprească orice fel de radiaţie electromagnetică: nici radiaţiile Rontgen sau radiaţia gama a radiului nu poate să treacă prin plumb. În tabloul lui Mendeleev, plumbul ocupă un loc special; este ultimul dintre elementele stabile ce nu se supun dezintegrării. Toate elementele cu o greutate atomică mai mare decât a plumbului sunt radioactive: dezintegrându-se fără întrerupere în particulele nevăzute din care sunt alcătuite, de dispar după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat. Şi nimic nu poate opri această dezintegrare.

Fluxul electronic din partea superioară a balonului este îndreptat în jos, spre plumb, pe care îl încălzeşte şi-l topeşte. Plumbul fierbe, umple balonul cu aburii săi, care se condensează lângă pereţii răciţi şi se scurg în picături mărunte şi grele de sticlă. Electronii străbat cu o viteză cosmică spaţiul din balon, se ciocnesc cu atomii plumbului, îi doboară, le zguduie sistemul atomic. O lumină slabă, cenuşie trădează aceste catastrofe neauzite, iar microradiaţiile eliberate o dată cu lumina străbat cuarţul afară, unde sunt captate de un sistem electrooptic ce înconjoară balonul şi sunt adunate într-un singur flux nevăzut.

Nikolai a găsit mijlocul de a schimba spectrul de unde al acestui flux. Legile oscilaţiilor şi modulaţiilor armonice l-au ajutat să îmblânzească îndărătnicile frecvenţe ale plumbului, să le supună ritmului radiaţiilor naturale ale tuturor elementelor chimice. Astfel el avea posibilitatea de a transforma radiaţia generatorului în radiaţia oricărui metal, a oricărui element chimic.

În momentul extrem de încordat al acestor căutări, a constatat că unele piese ale sistemului optic, comandate la atelierul Institutului, n-au fost bine executate. Tungusov le-

a dus înapoi, însă atelierul era ocupat cu executarea unei alte lucrări urgente. Trebuia deci să aştepte. Fără aceste piese nu putea să-şi continue lucrul.

Şi deodată Nikolai simţi în jur un gol ciudat, înspăimântător. Munca lui care era însăşi viaţa lui, preocupările lui de fiecare clipă se întrerupseseră şi n-avea ce să facă. Asta nu

i se mai întâmplase. Înainte, în anii când îşi aplica „sistemul de viaţă" căruia jurase să-i rămână credincios „toată viaţa", aşa ceva nu i s-ar fi putut întâmplă. „Cucerirea culturii"

— Procesul lui de autoinstruire şi autoeducare – necesita din partea lui eforturi uriaşe aşa că adeseori Nikolai nu ştia „de ce să se apuce mai întâi". Şi iată că acum, deodată, n-avea ce să facă! Nu cumva ajunsese şi el un... „inginer"?! Acest termen chiar el îl inventase în epoca uriaşelor înfruntări şi bătălii pe -care le purta cu Fiodor, atunci când concepţiile lor asupra vieţii, asupra propriului lor rol în viaţă erau abia în formare. În faţa lui apărură câteva rânduri din caietul în care îşi însemna pe atunci unele gânduri. Erau notate acolo şi explicate două cuvinte: Inginer, cu *I* mare – simbolul drag al creatorului cult şi multilateral dezvoltat, şi „inginer" (în ghilimele şi cu literă mică) întruchiparea unei firi energice, dar meschine, limitate, „o nulitate" – cum era definit acolo, în caiet...

îşi aminti episoade din bătăliile lor ideologice.

„Dacă construieşti bine uzine, centrale electrice sau maşini, socialismului puţin îi pasă că nu ştii să cânţi la vioară, că n-ai citit „Război şi pace", sau că nu vorbeşti engleza"

— Susţinea cu înflăcărare Fiodor.

„Pe naiba... — i-a replicat Nikolai la început nu prea convins, deoarece nu găsea la moment un răspuns demn de argumentele aparent convingătoare ale prietenului. Ideea ta este în fond cam dăunătoare... O văd bine, pe mine n-ai să mă prinzi cu una cu două..."

Dar după aceea s-a înfuriat şi, dezlănţuindu-se, şi-a făcut prietenul cu cu şi cu oţet pentru că subaprecia nu numai

cultura, ba cliiar şi socialismul, încât Fiodor, speriat de grâşeala sa, a dat îndărăt.

Iar acum sunt doi ani de când Nikolai se ocupă numai de electrotehnica sa, cinstit vorbind, fără să se intereseze de nimic altceva, deşi mai are atât de mult până să ajungă Inginer!

Valul amar al îndoielilor îl părăsi tot aşa de repede cum îl cuprinsese. Imediat găsi suficiente contraargumente care să-l liniştească: electrotehnicii, ca specialitate a lui, era firesc să-i consacre cea mai mare parte din timp şi atenţie; doar nu face altceva decât să se pună la curent cu tot ce e nou în electrotehnică şi să aplice ceea ce abia descoperise; şi-apoi această preocupare e temporară, nu va avea întotdeauna treburi atât de urgente…

Nikolai nu reuşi să sesizeze lucrul principal – oare ascundea în sine germenele pericolului – şi-anume acela că tot ceea ce nu se referea la specialitatea lui nu-l mai atrăgea ca înainte…

Tocmai atunci reapăru pe prim plan pasiunea lui încă nestinsă pentru telefonul cu unde ultrascurte şi Nikolai, cu obişnuita-i energie, „îl făcu să progreseze”, lăsând pentru o vreme deoparte generatorul aproape terminat.

Şi ca un făcut, în acea perioadă apăru Fiodor – primul om căruia Nikolai i-a povestit despre generatorul său „de minuni”. Mai mult decât atât. A doua zi după ce se întâlniră, Nikolai primi telefon de la atelierele Institutului optic: câteva dintre piesele comandate erau gata. În felul acesta Tungusov se reîntoarse din nou la „odrasla-i” favorită.

Fiodor îşi vizita acum prietenul la două-trei zile. Dar nu numai sentimentul de prietenie îl atrăgea irezistibil spre Nikolai: găsise în el un izvor nesecat de noi cunoştinţe, de idei atrăgătoare, aproape fantastice.

Oricare altul l-ar fi stingherit pe Nikolai numai prin prezenţa sa. Fiodor însă, dimpotrivă, îi era de real folos. Nu numai că îl ajuta în mod practic în timpul lucrului, dar se dovedea a fi un interlocutor ideal, căruia Nikolai putea să-i împărtăşească gândurile. Când venea Fiodor, Tungusov se

transforma ca prin farmec; de obicei reţinut şi tăcut, închis chiar, el răspundea cu plăcere la orice întrebare pe care i-o punea Fiodor, îi explica, îi arăta experienţele care semănau foarte mult cu scamatoriile unui „iluzionist” de estradă şi urmărea cu sinceră bucurie uimirea prietenului său.

Antrenându-se în discuţii şi explicaţii, depăşea uneori plafonul înţelegerii lui Fiodor, dar şi atunci continua să-şi dezvolte ideile, simţind că „explicaţiile” lui se transformă într un proces creator, preţios pentru el însuşi. După astfel de discuţii, cu tot rolul în aparenţă pasiv al lui Fiodor, în capul lui Nikolai se năştea întotdeauna ceva nou, ceva se limpezea, se cristaliza... Era ca o reacţie chimică provocată de prezenţa unui catalizator, deşi acesta, pe cât se vede, nu participa la această reacţie...

într-un cuvânt, din nou bătea alături de Nikolai o inimă apropiată şi toate treburile lui, întreaga lui viaţă căpătară un nou sens, o nouă semnificaţie, o nouă responsabilitate.

La început, radiograma din Germania nu produse asupra lui Nikolai vreo impresie deosebită; ea a fost eclipsată de apariţia lui Fiodor. Gândindu-se puţin asupra cifrului, prietenii hotărâră că dezlegarea lui, fără niciun fel de date, fără nicio aluzie asupra sensului, este imposibilă şi de aceea nu merită să-şi bată capul.

Totuşi gândul la cifru, care nu-l părăsea pe Nikolai, era din zi în zi mai insistent şi mai alarmant. Bineînţeles, neamţul făcea un pas greu şi riscant. Dar ce motive o fi având să-l facă? Un cifru înseamnă un mister. Cum să-l dezvăluie unui singur om, într-o convorbire prin radio care poate fi auzită de toţi – şi de prieteni, şi de duşmani?! Punându-se astfel în locul neamţului, Nikolai ajunse să-şi dea seama că problema poate fi rezolvată numai dacă va da şi el dovadă de inventivitate şi voinţă în rezolvarea ei. Stătea acum nu minute, ci ore întregi „frământându-şi creierul” pentru a găsi semnificaţia acestor şapte litere. Fiodor era nelipsit de lângă el seara, în zilele când Nikolai făcea „de cart în eter”. Beau ceai şi încercau în toate felurile să desprindă din aceste litere vreun sens.

Peste câteva zile, neamţul apăru din nou în eter, pe neaşteptate, ca un meteor, precum se vede numai pentru a lua legătura cu Nikolai.

— Cum merge schema? întrebă el scurt.

— Bd. Sory. Nil – răspunse Nikolai. Prost. Îmi pare foarte rău, dar n-am înţeles nimic.

— Vă rog continuaţi experienţele – transmise neamţul şi dispăru din eter.

A doua zi, în loc să răspundă la întrebarea despre schemă, Nikolai întrebă:

— Poate fi rezolvată fără date ajutătoare?

— Poate. Antrenaţi prietenii. Voi toţi o cunoaşteţi bine – sună răspunsul. Iar după o altă zi, probabil sub presiunea unor evenimente, neamţul – fără să-l întrebe nimic – îl rugă să recepţioneze „după schemă”, şi-i transmise un text cifrat, care umplu aproape o pagină întreagă din „jurnalul” lui Nikolai.

— Uite, Fedea! spuse Nikolai, dus pe gânduri. Probabil ca să ne transmită acest text a fost nevoie de toată această conspiraţie în eter… Dar nu ştiu cifrul. Ce să fac? Pe cine să mai antrenez?… Ieri mi-a spus că o cunoaştem bine…

— Pe cine?

— „Schema”, adică cifrul, semnificaţia celor şapte litere… Nu înţeleg nimic… Trebuie, într-adevăr, să fie ceva ceea ce noi cunoaştem foarte bine, numai pe asta putea să conteze neamţul!… Ce să fie însă? Un singur lucru e limpede, că aceste litere, oricum ar fi aşezate, nu pot alcătui cuvinte, pentru că aici sunt şase consoane şi numai o vocală. Astfel de cuvinte nu există. Mai curând sunt iniţialele cuvintelor vreunei fraze foarte cunoscute, vreunei maxime, zicale, lozinci, sau poate denumirea unei instituţii, a unei organizaţii…

Din nou interveni o întrerupere în munca lui; lipsa aparaturii optice de cuarţ întârzia iarăşi montarea generatorului. Prietenii, cu vădită satisfacţie, ca doi cunoscători, sorbeau încet din ceaiul tare preparat cu măiestrie de mătuşa Paşa şi se gândeau cu încordare,

căutând diferite combinaţii de cuvinte în lozinci, proverbe, cântece populare... Din capul lui Nikolai presupunerile curgeau ca dintr-un corn al abundenţei. La Fiodor lucrurile stăteau mai prost. În această seară la altceva îi era lui gândul, şi abia aştepta un moment prielnic ca să aducă vorba despre ce-l durea pe el.

— Astăzi nu-ţi sunt un bun ajutor – spuse el în sfârşit. Iartă-mă, dar mă preocupă altceva.

— Ce te preocupă? întrebă Nikolai.

...Soarta de inginer a lui Fiodor nu l-a dus chiar pe drumul visat de el. Aspiraţiile lui pentru mecanică şi construcţia de maşini se poticneau mereu de diferite împrejurări care-l abateau de la drumul drept şi în aparenţă atât de simplu pe care pornise. La şcoala tehnică-militară de aviaţie a trebuit să se ocupe de motoare. Chiar şi astfel îl păştea pericolul de a se abate spre tehnologie, spre exploatarea maşinilor – domeniu care îl atrăgea mult mai puţin. Fiodor socotea totuşi că aceste abateri de la scopul propus sunt întâmplătoare şi, bineînţeles, temporare; de aceea nu s-a alarmat. La uzină, ca un om conştiincios, care pune suflet în tot ce face, Fiodor a început să se evidenţieze repede şi, fără să-şi dea seama, să se afirme ca tehnolog.

Era vremea startului tinerei industrii sovietice, start neobişnuit de viguros şi hotărât, deşi abunda încă în boli ale copilăriei. Lozinca lansată încă de Lenin – „să ajungem din urmă şi să depăşim!” – era poate cea mai populară lozincă şi părea uşor de înfăptuit. „DIP” flutura pânza roşie pe zidurile atelierelor şi pe porţile uzinelor, „DIP” îţi izbea privirile de pe frunţile avântate ale locomotivelor, de pe bordurile vapoarelor, „dipi” se numeau noile strunguri, maşini, aparate...

Ideea lui Lenin, limpede şi accesibilă tuturor, vital necesară pentru ţară, pusese stăpânire pe toate inimile. Bineînţeles, şcolile îşi îndeplineau menirea lor, pregăteau specialişti; dar aceşti viitori specialişti nu puteau să rezolve atunci problemele la ordinea zilei. Largă şi nestăvilită ca fluxul oceanului, mişcarea de radioamatori alimenta

radiotehnica sovietică cu cadrele necesare – poate nu întotdeauna înarmate cu diplome, însă eu adevărat creatoare şi entuziaste; prinşi de zborul jucăriei făcute de mâinile lor, aeromodeliştii învăţau matematica superioară şi începeau să construiască avioane adevărate... Şi aşa se petreceau lucrurile pretutindeni. Aceştia erau entuziaştii, pasionaţi de ideea creaţiei, însufleţiţi de dorinţa de a ajunge, de a-şi însuşi, de a depăşi! Noaptea şedeau aplecaţi asupra cărţilor şi caietelor, pentru ca în timpul zilei să îndeplinească o nouă sarcină.

Printre aceştia se afla şi Fiodor. Când în uzină a apărut necesitatea urgentă de a organiza o producţie proprie de...

1 Iniţialele cuvintelor ruseşti: „dognati i peregnati” (să ajungem din urmă şi să depăşim), (n.t.) lemn, a fost nevoit să înveţe lucruri cu totul noi pentru el. Lemnul încă mai juca pe atunci un rol important în aviaţie; din lemn se făceau elicele şi fuzelajele avioanelor de transport, a celor sportive şi a altor avioane, din lemn se construiau planoarele.

După ce a studiat literatura necesară, Fiodor a fost trimis de uzină în delegaţie – a făcut un mare turneu pe la unele întreprinderi din Uniune. Acolo a văzut el cum în practică, cu ajutorul unor operaţii speciale – pregătire, uscare, încleiere şi prelucrare – lemnul se transformă într-un material capabil să concureze metalul. Noul cerc de cunoştinţe şi de preocupări îl atrase pe Fiodor şi el îndeplini cu succes sarcina ce-i fusese încredinţată.

Dar anii treceau; metalurgia nu stătea nici ea pe loc şi, în aviaţie, lemnul începu treptat să cedeze locul unor aliaje uşoare şi rezistente. Şi atunci când Fiodor, demobilizat din armată, s-a întors la Moscova, la el veniră, ca la un încercat specialist „în lemn”, să-i ceară sprijin şi ajutor... „muzicanţii”. Aşa fuseseră porecliţi în cercurile industriale din Moscova organizatorii foarte întreprinzători şi exigenţi ai unei mari fabrici de instrumente muzicale. Fabrica începuse să funcţioneze, dar livra deocamdată o producţie de foarte proastă calitate şi în cantităţi absolut insuficiente. Totuşi această întreprindere era bine înzestrată tehnic,

dispunea de un minunat colectiv de muncitori, aleşi cu mare grijă, printre care mulţi vechi meşteşugari, maiştri iscusiţi în confecţionarea viorilor, violoncelelor, chitarelor…

Cauza rămânerii în urmă a fabricii era secţia de uscătorie. Ea nu reuşea să aprovizioneze producţia eu material lemnos de calitate, şi „muzicanţii” îşi aruncară toate forţele pentru a găsi un specialist cu experienţă care să le pună la punct secţia şi să scoată fabrica din impas. Cercetările organizate în mod foarte subtil l-au descoperit pe inginerul Reşetkov de îndată ce acesta a apărut într-una din secţiile Comisariatului Poporului pentru Industria Grea din piaţa Noghin.

La început „muzicanţii” i-au propus simplu şi delicat lui Fiodor să lucreze la ei. Fiodor era cât pe-aci să izbucnească în râs, atât de curioasă i-a părut perspectiva de a ajunge un colaborator al „fabricii muzicale”, în comparaţie eu visurile lui reînviate despre marea tehnică. A refuzat hotărât.

160

161

Atunci „muzicanţii” au întreprins o manevră de învăluire. I-au vorbit amănunţit despre greutăţile lor şi l-au rugat măcar să viziteze fabrica, să examineze secţia de uscătorie şi – doar atât – să le dea o consultaţie, să-i ajute cu un sfat. Fiodor a primit eu dragă inimă, cu atât mai mult cu cât se simţeă vinovat faţă de ei: se vedea că i-a necăjit refuzul lui. Pe deasupra, Fiodor simţi că „muzicanţii” principali – directorul şi ingiuerul-şef – oameni simpatici şi inimoşi, sunt nişte adevăraţi entuziaşti ai producţiei lor.

Vizitând fabrica, Fiodor văzu şi află multe lucruri interesante şi noi pentru el. După ce se termină vizita, se adunară ru toţii în biroul unui atelier. Venise momentul asaltului frontal.

— Şi iată rezultatul tuturor eforturilor pe care le facem în producţie – spuse cu un aer abătut directorul, luând de pe perete una dintre chitarele ce atârnau printre alte instrumente. Încercaţi-o…

Fiodor nu era nici muzician şi nici on preţuitor deosebit al muzicii, avea însă ureche muzicală, îi plăcea chitara şi ştia să cânte puţin. Toate acestea directorul apucase să le afle pe nesimţite chiar de la el, trăgându-l frumuşel de limbă în timpul vizitei.

— Trimiteţi după Andreiei, s-o aducă pe-a lui! porunci el inginerului-şef.

Chitara pe care o examina Fiodor era „elegantă", strălucea ca oglinda, datorită stratului de lac şi incrustaţiilor iscusite din sidef. Stăpânindu-şi oarecum stinghereala, Fiodor luă câteva acorduri. Un sunet obişnuit, ca toate sunetele... Probabil tot aşa sunau şi chitarele la care avusese ocazia să mai cânte...

— Nu, drept să vă spun, n-aş putea să judec – spuse el, strângind din umeri. Is bune...

— Un moment... o să vedeţi acum... Numai prin comparaţie vă puteţi da seama – zâmbi directorul. Intră, Andreiei!

în pragul uşii apăru un om mai în vârstă, uscăţiv şi mic de statură, într-o salopetă albastră. Cu mâna stângă ţinea strâns la piept o chitară veche, ponosită, nu prea mare şi de loc aspectuoasă.

— Tovarăşe Reşetkov, vi-l prezint pe dascălul nostru principal şi cel mai aspru judecător; un vechi meşter al chitarei, care a fost meşteşugar individualist... mare vrăjitor, care cunoaşte toate tainele acestei arte delicate...

— Lăsaţi, Timofei Palici... — îl întrerupse nemulţumit meşterul, salutându-l cu un aer cam rece pe Fiodor. De ce m-aţi chemat?

— Vrem să-i arătăm tovarăşului inginer ce fel de chitare există pe lume.

— Cântaţi? întrebă meşterul, aţintindu-şi peste ochelari privirea sfredelitoare asupra lui Fiodor.

— Mm... aşa... puţin...

— Atunci uitaţi-vă!

Luând chitara din mâinile lui Andreiei, Fiodor auzi un sunet ciudat şi complicat. Părea că chitara a gemut sau a

şoptit ceva speriată stăpânului ei. Suna armonios la cea mai simplă atingere!... Fiodor luă cu grijă un acord, altul... Da... Asta era cu totul altceva. Acolo, în instrumentul acela frumos, făcut de fabrică, degetele lui trezeau un sunet nemulţumit şi forţat al strunelor. Strunele se auzeau fiecare în parte şi era uşor să le deosebeşti în acord. Aceasta parcă nici nu avea strune. Existau numai sunete unite, bogate, armonioase. De se năşteau uşor şi plăcut la cea mai slabă atingere a degetelor şi porneau nu de la strune, ci chiar dinăuntrul instrumentului, contopindu-se şi făcând să freamăte tot corpul uşor al chitarei. Şi atât de plăcută şi de atrăgătoare era această supunere sensibilă a instrumentului, încât Fiodor simţi o dorinţă nestăvilită să cânte, să cânte fără sfârşit... Se sperie. Aceste câteva acorduri, care îi plăceau atât de mult, era tot ce ştiau degetele lui să cânte bine. Putea oare să jignească încrederea strunelor printr-o atingere nesigură şi grosolană? Cum o să-i răspundă de?...

— Asta zic şi eu chitară... — spuse el entuziasmat şi, desprinzându-şi cu greu privirea de la ea, o înapoie meşterului.

— Andreiei... arată dumneata ce poţi... îl -rugă directorul pe meşter.

Acesta se aşează pe uin scaun, sprijini cu grijă – ţiniând-o cu amândouă mâinile – chitara pe un genunchi şi se aplecă mult asupra ei, de parcă i-ar fi ascultat răsuflarea. Era ceva din mişcarea unei păsări de pradă şi în acelaşi timp ceva foarte duios în silueta lui aplecată, în degetele lui eu mişcări prudente şi sigure, care mângâiau gitul chitarei sau atingeau uşor strunele.

Şi iată că se auzi un glas; refrenul simplu al unui vechi cântec rusesc „Pe malul Volgăi e o stâncă”. Dintr-o dată însă refrenul fu reluat de un cor de mai multe voci, care se auzea încetişor, nedesluşit, dar puternic, venind parcă de departe. Treptat cântecul începu să prindă aripi: răsuna tare, mai îndrăzneţ. În el se desluşeau şi vuietul larg, bogat în ape, ce-şi loveşte valurile de stânci, şi întinderile fără de

sfârşit, şi adâncul „sutelor de ani” de când se înalţă stânca aceasta sălbatică şi singuratică… Şi toate acestea se transformau neînţeles într-o putere atât de uriaşă, copleşitoare a spiritului omenesc, încât totul din jur dispăru şi încetă să mai existe pentru Fiodor…

Zgomotele din atelier se stinseră pe furiş; cineva deschise uşa încet, cu băgare de seamă, şi o lăsă deschisă…

Iar atunci când Andreiei termină de cântat, o linişte deplină stărui un minut-două, apoi tot atât de neauzit uşa se închise şi în dosul ei răsunară iarăşi zgomotele atelierului şi glasuri de oameni.

— Eşti un adevărat artist! se entuziasmă Fiodor şi, neştiind cum să-şi exprime mai bine sentimentele care-l cuprinseseră, îl îmbrăţişă prieteneşte pe meşter, cuprinzându-i umerii slabi.

— Da, dar ăsta-i lucru de mână – răspunse acesta ferindu-se. Şi privindu-l semnificativ pe director adăugă, făcând vădit aluzie la o discuţie mai veche dintre ei: Lucru meşteşugăresc… Parcă poţi să faci în fabrică o chitară ca asta? Am plecat, Timofei Palâci, c-am pus capacele la încălzit…

Fără să aştepte răspunsul, meşterul ieşi.

— Ba o să facem… — rosti hotărât directorul. Poate n-o să fie chiar ca asta, oare-i unică în felul ei şi-i opera unui artist… Andreiei a lucrat opt luni la ea, iar materialul l-a ţinut mai întâi cinci ani la uscat. Noi însă categoric putem să facem instrumente mult mai bune, nu să fabricăm doage dintr-astea – aruncă el o privire mânioasă spre pereţii pe care atâmau instrumentele… Ăsta-i sabotaj! Dând o astfel de producţie nu-i facem pe oameni decât să se dezguste de muzică… Şi toate acestea numai pentru că nu putem pune la punct uscarea corectă a materialului!… N-avem rezerve.

Uscătoria lucrează încet, iar orice accelerare a procesului de uscare duce la rebut. E un cerc vicios! Dar vom găsi noi o ieşire… Suntem obligaţi s-o găsim! Hai, zău, tovarăşe Reşetkov, s-o căutăm împreună! Este o problemă nobilă şi,

cred că te-ai convins, interesantă. Ai tot timpul pentru mecanica dumitale... Lucrează un timp la noi, punem lucrurile la punct şi după aceea n-ai decât... Nu fuge mecanica nicăieri!

Iar Fiodor, cu ochii plecaţi, zâmbea gândindu-se cât de inutil se străduieşte directorul; pentru că, oricât de ciudat ar părea, dar Andreiei, acest vădit adversar al producţiei de fabrică, reuşise mai dinainte să-l convingă...

...În cele două săptămâni care urmară, Fiodor reorganiză, complet uscătoria. Plin de pasiune, găsea mereu izvoare noi de productivitate. Când în regimul camerelor, când într-o folosire mai economică a capacităţii lor, când în însăşi amplasarea utilajului. Muncea aici creator şi se bucura văzând cum eforturile lui se transformă în noi metri cubi de material lemnos „muzical", bine uscat.

Totuşi curând sosi clipa când încetă să mai găsească noi izvoare ascunse de ridicare a productivităţii, se părea că aceste izvoare au secat, şi secţia continua să rămână în urmă. Din nou fu nevoit să accepte un compromis; să scadă calitatea uscării pentru ca s-o accelereze şi să îndeplinească astfel planul prevăzut. Fiodor îşi dădea seama că n-a făcut faţă sarcinii, că n-a răspuns pe deplin încrederii acordate. Era amărât şi nu ştia ce să facă.

Asta venise el să-i spună lui Nikolai.

Aflând ce necazuri are prietenul său, Nikolai, dintr-o dată atent, îl puse pe Fiodor să-i povestească amănunţit cum se face la ei uscarea materialului lemnos. Fiodor simţi că Nikolai nu manifesta aşa, degeaba, atâta interes faţă de acest lucru în aparenţă cu desăvârşire străin lui, şi poate de aceea, însufleţindu-se, descrise cu înflăcărare metodele, aparatura şi chiar desenă pe hârtie planul secţiei şi felul cum erau aşezate camerele de uscare...

— ... La noi e nevoie de un lemn de o calitate bună, cu straturi egale, cum s-ar spune, fără cusur. Şi atât de uscat, încât să nu aibă mai mult de doisprezece la sută umiditate. Uscarea ideală se face păstrându-se lemnul la o temperatură moderată, uniformă. Dar pentru asta trebuie

să aştepţi cel puţin un an. De aceea folosim mijloace moderne, uscarea artificială, în camere cu un anumit regim de schimbare a aerului şi a temperaturii. Acest procedeu grăbeşte mult uscarea, dar dă în schimb rebuturi. Cercetarea la microscop descoperă uneori în materialul lemnos crăpături extrem de fine care îl fac totuşi inutilizabil. Şi cu cât forţezi regimul de uscare, cu atât mai mare este procentul de rebut.

— Va să zică aşa stau lucrurile? spuse Tungusov, ciocănind cu degetul în masă şi privindu-l pe Fiodor cu o atenţie ironică. Şi cât durează această uscare „modernă”?

— Ei, merge repede… cam şapte până la zece zile, în funcţie de esenţa lemnului.

— Zile?! exclamă Nikolai.

— Bineînţeles. S-ar putea şi într-un ritm mai rapid, dar în cazul acesta rebutul va fi mai mare.

Tungusov începu să se mişte intrigat pe scaun, făcându-l să scârţâie.

— Ascultă, Fedea, fabrica voastră o fi vreuna veche, antediluviană…

— Cum veche? zâmbi Fiodor. Este înzestrată cu utilajul cel mai nou… De altfel ştiu că şi în străinătate se procedează la fel.

— Fedea, dragul meu, să lăsăm străinătatea… Mătuşă Paşa – se adresă el „dădacei” care intrase în cameră cu ceainicul în mână – ziceai că lemnele noastre sunt ude?

— Ude, Nikolai Arsentievici, curge apa de pe de; se vede că abia le-au adus din pădure. Trosnesc pe foc şi fâsâie… atâta doar… dar niciun pic de căldură nu dau.

— Fii bună, mătuşă Paşa, a du-ne un lemn mai subţire… dar ud, cât mai ud.

După câteva minute, în care timp Tungusov a tot meşterit ceva în tăcere la unul dintre nenumăratele sale aparate electrice, mătuşa Paşa aduse lemnul. Cu un bomfaier de mână, Tungusov tăie din el o „felie”.

— Auzi la el! Eşti un caraghios! bombănea el supărat. Uite, ai acolo cântarul, compasul, uite şi tabelul… Poţi să

determini umiditatea?

— Cum să nu pot – răspunse Fiodor, aşezându-se în faţa cântarului. Umiditatea… este aproape normală pentru un lemn proaspăt tăiat – conchise el, după ce făcu un calcul.

— Cât?

— Şaptezeci la sută.

— Iar vouă vă trebuie douăsprezece?

— Douăsprezece, dacă se poate chiar zece.

— Dar nouă la sută strică?

— Şi mai bine.

— Dar opt, şapte, şase?

— Aiurea! Asta e imposibil!

— Imposibil?

— Bineînţeles!

— Caraghiosule! Ia vino-ncoace!

Nikolai se apropie de generatorul său de unde ultrascurte, introduse calupul de lemn între cele două discuri ale condensatorului şi dădu drumul curentului.

— Uită-te la ceas!

Peste două-trei secunde, din lemn ieşeau aburi. Un mic nor, tot îngroşându-se, învălui calupul de lemn; fulgere mici începură deodată să brăzdeze spaţiul ceţos. Atunci Nikolai reduse curentul.

Aburii se risipiră dintr-o dată şi Nikolai puse calupul de lemn pe masă.

— Cât a trecut?

— Niciun minut… Vreo cincizeci de secunde.

— Ia, cântăreşte, calculează!

Fiodor luă calupul de lemn şi în aceeaşi clipă scoase un strigăt de uimire: lemnul era uşor de tot. Îl cântări, calculă procentul de umiditate şi se întoarse spre Nikolai cu un aer descurajat.

— Ei? râse Tungusov.

— Cinci la sută, Kolea! Hm!… Fiodor sălta calupul de lemn în palmă, îl pipăia, îl apăsa eu unghia. Ia stai niţel! Dar structura? Nu s-a schimbat cumva structura lemnului?

— Uite! Ia de-aici… E o lupă puternică. Vrei şi lumină?

Poftim lumină. Dacă vrei, facem o secţiune şi o examinăm la microscop.

Aşa şi făcură. Sprâncenele negre ale lui Fiodor se ridicară în unghi ascuţit când văzu la microscop ţesutul frumos ca un fagure de miere al lemnului de mesteacăn.

— Kolea, dar e admirabil! Nu s-a stricat nimic! Ce-i asta?

Nikolai introduse din nou calupul de lemn în generator şi peste câteva secunde îl scoase şi îl mirosi. Acum semăna cu un pesmet prea uscat dintr-un aluat acru şi tare. Marginile lui intraseră înăuntru, unghiurile i se ascuţiseră.

— Taie-l în două!

Fiodor puse mâna pe bomfaier. Stratul exterior al lemnului era tare, abia reuşi să-l taie. Iar înăuntru era cărbune.

— A ars! exclamă Fiodor, uluit de-a binelea. Nu, ăsta este pur şi simplu o drăcovenie I A ars înăuntru! Dar cum se poate P!

— Foarte bine! bodogăni Tungusov, răsucindu-şi o ţigară deasupra cutiei cu tutun. Totul este cât se poate de simplu. Introduc calupul de lemn într-un câmp electric de înaltă frecvenţă. Energia câmpului străpunge lemnul în întregime şi, acţionând asupra moleculelor lui, provoacă o creştere uniformă a temperaturii în toată masa. Apa se transformă în aburi şi iese prin pori aşa cum ai văzut. Procesul acesta ar putea fi efectuat aproape instantaneu, dacă se intensifică energia câmpului. Dar atunci aburii, nereuşind să iasă afară, vor rupe fibrele lemnului şi vor apărea crăpături. La voi crăpăturile se datoresc altor cauze. Voi uscaţi lemnul pe dinafară. În acest caz, cum e şi firesc, se usucă în primul rând straturile exterioare; de se contractă astfel şi devin fragile. Iar înăuntru volumul rămânând acelaşi, se nasc tensiuni colosale care rup fibrele. Pe când cu procedeul pe care ţi l-am arătat acum, încălzirea se face uniform în toată masa lemnului, aşa că nu se produc niciun fel de tensiuni, deci nici lemnul nu se distruge. Ai înţeles?

— Nu prea. Dacă încălzirea se face în mod uniform în toată masa, atunci de ce calupul de lemn a ars numai în

interior?

— Asta se datoreşte faptului că evaporarea apei la suprafaţă răceşte întrucâtva stratul exterior şi încălzirea lui întârzie puţin. Dacă l-aş fi ţinut mai mult ardea tot.

— Ascultă, Kolea, în felul acesta pot fi uscate cantităţi mari de material lemnos, să zicem buşteni sau scânduri P

— Bineînţeles că se poate. Pentru asta însă trebuie construit un generator mai puternic, cu un condensator mai mare, prin faţa căruia să treacă buştenii pe bandă rulantă.

— Ei, dar asta-i minunat I se entuziasmă din nou Fiodor. Asta-i chiar soluţia care ne trebuie nouă! Kolea, trebuie să pui la punct treaba aceasta. Hai s-o facem împreună la noi, la fabrică! Va fi o adevărată revoluţie! Organizez eu totul, eu lucrez, tu numai să faci proiectul şi să conduci. Ei, ce zici?

Tungusov căzu pe gânduri. Propunerea era ispititoare, dar această nouă muncă ar fi necesitat mult timp şi încordare. Şi cu „generatorul de minuni" cum rămâne?

— Stai un pic, n-o lua aşa repede! spuse el. Ştii că procedeul de uscare prin înaltă frecvenţă este cunoscut de mult? A şi fost propus la timpul său şi respins de industrie ca nerentabil. Bineînţeles, e o absurditate! Numai în condiţii primare nu-i rentabil. S-ar fi putut perfecţiona încă de atunci. Cu atât mai mult astăzi, în condiţiile electrotehnicii moderne. În orice caz, pentru o producţie ca a voastră, unde se cere un lemn de calitate superioară, cu siguranţă că va fi avantajos. Nu uita însă că din cauza acelei respingeri metoda poartă amprenta rebutului, aşa că nu se ştie cum va fi privită această idee la voi, la fabrică.

— Fleacuri! Când vrei îl aduc aici pe directorul nostru, îi arăţi „scamatoria" şi l-ai dat gata, îţi garantez! Dar ce să mai vorbim! Toţi o să fie încântaţi de această idee: doar e interesul lor. Să-i vezi cum umblă acum cu nasul în jos... Mai că se tem să nu fie alungaţi! Ei, batem palma P

— Batem... Dar stai! Nu înainte de a-mi termina generatorul meu. Până atunci nici pomeneală! Nu mă apuc de altceva. Probabil însă că n-o să aştepţi prea mult... Tu

deocamdată sondează terenul.

Fiodor nu făcea parte din categoria acelor fiinţe fericite cărora – uneori, ce-i drept, doar ironic – li se spune inventatori. Îi erau străine zborurile avântate ale fanteziei, zilele şi nopţile consacrate căutărilor nestăvilite ale unui drum situat dincolo de graniţele realităţii existente; în sfârşit, nu cunoştea bucuria victorioasă a cuceririi noului. În activitatea sa de inginer el era un interpret, nu un compozitor.

în seara aceea însă, întorcându-se pe jos acasă de la Nikolai, Fiodor simţi pentru întâia oară în viaţă un adevărat avânt creator.

„Scamatoria” lui Nikolai va duce la lichidarea tuturor dificultăţilor pe care nu reuşea fabrica să le învingă; lucrul acesta era limpede. Gândurile lui Fiodor mergeau însă mult mai departe. Nu la fabrica de instrumente muzicale se gândea el acum! Oricât de dragă ajunsese să-i fie, totuşi, ce înseamnă ea în economia ţării?! Lemnul uscat este o pro blemă mult mai vastă. Unde nu e el necesar! Nemaivăzutul avint al construcţiei în ţară a înghiţit toate rezervele. Şi numai lemnul uscat poate fi un material cu adevărat bun pentru prelucrare. Aproape toate ramurile industriei duc lipsă de lemn, şi şantierele navale, şi uzinele de vagoane sau de automobile... şi la construcţiile de locuinţe e nevoie de leimn, ca să nu mai vorbim de fabricile de mobile, de placaj sau de chibrituri... Peste tot se foloseşte material umed, insuficient uscat, şi asta e cauza principală a proastei calităţi a construcţiilor, a produselor...

Dacă Nikolai are dreptate... şi are!... atunci construirea unei uscătorii bazată pe folosirea curentului de înaltă frecvenţă la ei, la fabrică, va căpăta o uriaşă însemnătate. Trebuie construită ca o uzină de uscare experimentală, menită să rezolve o problemă de stat!... Guvernul va sprijini această iniţiativă...

Fiodor păşea cu paşi largi pe străzile pustii ale Moscovei cufundate în noapte. Gândurile lui zburau tot mai sus şi viitorul nu-i apăruse încă niciodată atât de limpede şi de

măreţ, plin de victorii…

Dimineaţa, la fabrică, abia aşteptă sosirea directorului ca să adune tot personalul de conducere şi să expună uluitoarea noutate.

Comunicarea lui fu scurtă şi, după cum i se păru, cât se poate de limpede şi convingătoare. A găsit un procedeu care îi va permite nu numai să scoată fabrica din impas, dar şi să lărgească producţia atât cât vor voi, păstrând în acelaşi timp cea mai înaltă calitate a producţiei. Trebuie numai să renunţe la uscarea termică şi să construiască o instalaţie de înaltă frecvenţă. Este costisitoare, dar asta n-are importanţă; cheltuielile de investiţie vor fi repede recuperate, căci procesul de uscare se accelerează de peste o mie de ori, iar rebutul se reduce la zero. Fabrica va fi pentru totdeauna asigurată cu material uscat de prima calitate… Ieri seară un inginer, un inventator, a făcut în faţa lui o experienţă… Continuând să povestească, Fiodor scoase din buzunar calupul de lemn de mesteacăn, învelit într-o hârtie şi-l întinse directorului.

Trebuie spus că dimineaţa, înainte de sosirea directorului, Fiodor apucase să treacă prin fabrică şi să arate oamenilor calupul. Muncitorii, uluiţi de această „minune”, tăceau. Lemnul, fu pipăit de zeci de degete, freoat, apăsat cu unghia, încercat cu pila. Semăna acum cu o bucată de pesmet vechi, căzut undeva în spatele unui dulap şi ros de şoareci.

Pasionat de ideea sa, Fiodor nici nu observă cum calupul acesta, ars pe dinăuntru, pe care îl socotea argumentul cel mai convingător în favoarea aplicării noului procedeu de uscare, acţiona împotriva lui. În timp ce-l examina, fiecare începea să se gândească nu atât la rezolvarea practică a problemei, cât la însuşi fenomenul acesta atât de uluitor şi de puţin verosimil, care părea mai degrabă o soamatorie abilă. Iar reforma pe care o propunea Fiodor trecea undeva, pe un plan secundar, părând şi mai îndoielnică decât scamatoria însăşi.

După ce scormoni îndelung cu briceagul bucata de lemn,

directorul făcu pe neaşteptate o nesfârşită serie de obiecţii serioase: nu există nici loc pentru o nouă uscătorie, nici energie electrică suplimentară nu vor căpăta, nici nu li se vor aloca sumele mari necesare construcţiei... Inginerul-şef Volski găsi că propunerea lui Reşetkov merită atenţie, însă trebuie studiată temeinic pentru că nu orice experienţă care reuşeşte într-un laborator poate fi aplicată în producţie.

Fiodor văzu, în sfârşit, că propunerea lui este respinsă. Şi de cine! Chiar de cei de la fabrică... Oamenii care gândeau la fel ca şi el! Lucrul acesta era atât de neaşteptat, încât la început se pierdu cu firea. Apoi se supără, se înfurie, înşfăcă

— Aproape că smulse din mâinile lui Volski calupul de lemn, îl înveli în aceeaşi bucată de hârtie şi îl vârî în buzunar. Gesturile lui erau elocvente, toţi le urmăreau.

— „Daţi-mi jucăria înapoi", spuse pe un ton de copil bosumflat contabilul-şef, un om în vârstă şi chel, întotdeauna dispus să facă glume. El observase că Reşetkov îşi ieşise din fire...

Râsetele blajine ale celor adunaţi îl intimidară, dar îl readuseră totodată la realitate pe Fiodor. De-abia acum îşi înţelese greşeala...

— Sunt, pe cât se vede, un prost avocat – spuse el liniştindu-se. N-am ştiut să vă conving de ceea ce eu sunt convins, absolut convins... Nu văd altă soluţie. Din uscătoria noastră nu se poate stoarce nimic mai mult. E proiectată pentru un lemn destul de uşpat, tratţ în prealabil, pe care în prezent nu-l avem şi, probabil, nici n-o să-l avem în anii următori. Procedeul de uscare prin înaltă frecvenţă ne va permite să primim lemn oricât de umed şi să-l transformăm repede într-un material minunat... Dacă vreţi să vă convingeţi oă nu e o simplă fantezie, n-avem decât să mergem la inginerul Tungusov şi să vedem cum se petrece aceasta în realitate. În treacăt fie spus, o să ştie el să demonstreze mai bine ca mine avantajele acestui procedeu...

— Asta da, ar fi o treabă! se bucură directorul. Hai, Reşetkov, organizează tu întâlnirea! Mergem cu Volski, vedem, discutăm... E altceva.

— Ce să mai organizez? Mergem chiar acum! Îi telefonez şi... — se întrerupse Fiodor, făcând hotărât un număr de telefon. Dar şi aici încercă un eşec.

După ce-l ascultă pe Fiodor, Nikolai se supără. Tocmai primise ultimele piese din sticlă de cuarţ şi era cu totul acaparat de terminarea montajului. Pe deasupra, concediul îi era pe terminate.

— Fedea, drăguţule – întotdeauna, când era înfuriat, devenea veninos de dulce – s-o ia naiba de uscătorie! Mă înţelegi? Doar ţi-am spus: când am să termin! Ce-i astăzi? Marţi? Telefonează-mi vineri. Şi-acum, respectele mele... Tranc! răsună receptorul trântit pe furcă.

— Vineri... — repetă Fiodor cu un aer stingher.

Şi din nou zâmbiră cu toţii. Zâmbiră acelei transparenţe cristaline, prin care fiecare vedea lumea interioară a acestui tânăr sincer, spontan...

*

*

Sosiră ultimele zile, hotărâtoare.

Erau exact şase luni de când Tungusov, lăsând toate celelalte preocupări, se cufundase până peste cap în construirea fantasticului său „generator de minuni”. Această denumire misterioasă, dată pentru întâia oară ironic de Fiodor, căpătase acum, în convorbirile lor prieteneşti, o formă sobră, decentă: „GM”.

În ciuda conştiinciozităţii cu care lucra Tungusov, aparatul nu fusese pe deplin pus la punct. Montajul extrem de complicat, numărul nesfârşit de piese nu erau incluse într-un singur înveliş. Nu-i ajungea „îmbrăcămintea”. În locul ei,

Tungusov folosea o husă simplă de pânză, pe care o arimca deasupra aparatului când întrerupea lucrul.

Erau câteva subasambluri complicate, ale căror piese puteau fi amplasate definitiv numai după ce funcţionarea

lor avea să fie minuţios verificată. Şi Tungusov verifica mereu, căuta această amplasare cât mai favorabilă a pieselor. Frecvenţa colosală a pulsului care urma în curând să bată şi să dea viaţă trupului deocamdată rece al „GM”ului îl obliga să ţină seama, în montarea pieselor, de fiecare zecime de milimetru pentru că tocmai în această apropiere dintre piese şi ecrane, în atingerea sensibilă şi în împletirea câmpurilor lor nevăzute, electrice şi magnetice, se năşteau noile radiaţii.

Tungusov nu ieşea de loc din casă.

Fiecare zi nouă el o socotea ultima din şirul acestor zile de muncă istovitoare. Măsura, calcula, apoi lipea piesele metalice, dar în timp ce monta unele piese, altele lunecau de la locul lor, se deplasau cu o fracţiune insensibilă dintr-un milimetru, deviau cu o părticică imperceptibilă dintr-un grad. Aparatele de măsurat aveau toane, aşa că era nevoit să calculeze ţinând seama de erori, să inventeze noi procedee de măsurat.

Mătuşa Paşa nici nu mai bombănea. Ştia că lucrul este pe sfârşite şi aştepta acest sfârşit cu aceeaşi nerăbdare ca şi Tungusov.

— Ai înşurubat toate sticlele alea? întreba ea cu un aer compătimitor, privind de departe la ciudatul aparat.

— Sticlele le-am montat, mătuşă Paşa. Acum mai am bobinele…

— Şi sunt multe? se interesă ea cu un aer preocupat, apreciind în felul ei volumul muncii lui Tungusov.

Pe Nikolai îl bucura şi-i dădea ghes la muncă această înviorătoare şuviţă de înţelegere omenească.

Sfârşitul lucrului, care se apropia atât de chinuitor, surveni pe neaşteptate şi într-vun fel uluitor de simplu. Deodată Tungusov îşi dădu seama că totul era pus la punct! Problemele cele mai complicate erau rezolvate, toate piesele erau gata montate la locul lor, verificate. Nu mai avea nimic de verificat.

Ideea fusese înfăptuită!

Şi-atunci, pentru întâia oară, Nikolai încercă un sentiment

de nelinişte. Dar dacă a greşit ceva? Dacă generalizările lui teoretice, materializate în acest ciudat aparat cornut, nu erau decât rodul fanteziei unui diletant încrezut, care a sărit peste limita propriilor posibilităţi?

îndată se va vedea lucrul acesta.

Nu-i rămânea decât să conecteze generatorul, să pună în Calea radiaţiilor o bucată de metal sau un microscop cu un receptor biologic – un detector.

Nu… Nikolai îşi luă fără grabă şapca din cui, zâmbi şi ieşi, lovind-o de braţ. Auzindu-i paşii, mătuşa Paşa apăru din bucătărie, păşind încetişor, plutind parcă.

— Ai terminat?

— Mă duc să mă plimb puţin – ocoli Nikolai răspunsul.

Era o seară liniştită şi călduroasă. Aerul greu, înăbuşitor al oraşului, pătrundea anevoie în plămâni. Dar lui Nikolai şi aerul acesta îi părea proaspăt şi plăcut. Respira adânc, umflându-şi pieptul, după perioada lungă de însingurare.

Trecătorii păşeau alene pe trotuare, automobilele goneau măcăind ca nişte raţe.

Nikolai se străduia să nu se gândească la nimic, dar nu putea să-şi înăbuşe gândurile-i răvăşite.

„Nu, nu poate fi nicio greşeală!”

Ajuns la primul colţ, nu se mai putu stăpâni. Se întoarse ţi, cu paşi grăbiţi, porni înapoi spre casă.

Ce să mai tărăgăneze! Totul e în regulă! Nu mai încape nicio îndoială. Acum va da drumul curentului şi din orificiul rotund al masivului obiectiv-ecran de plumb vor ţâşni radiaţii noi.

Radiaţiile care îi vor da omului puterea asupra materiei. Radiaţiile care dau posibilitatea să transformi materia, după cum întorci mai mult sau mai puţin acest buton de ebonită.

Iată o bucată de fier care îşi aşteaptă de mult soarta, îndată Tungusov va ţinti obiectivul spre ea şi va răsuci în aşa fel butonul nervurat al vernierului, încât indicatorul alb să se oprească la cifra „26”. Atunci din orificiul de plumb vor porni „radiaţiile fierului”, ale căror oscilaţii corespund ca frecvenţă „pulsului” acestei bucăţi de fier.

Şi fierul va intra în rezonanţă.

Nimeni nu bănuieşte măcar ce este rezonanţa. Rezonanţa este o forţă uriaşă. Omul strigă cu vocea lui slabă:

„O-o-o-o!”, şi în sunetul acesta poate fi o forţă în stare să distrugă o stâncă.

Dar acestea sunt simple fenomene mecanice. Mult mai puternică este rezonanţa electrică; ea poate acţiona asupra celui mai puternic sistem din lume, asupra atomului.

...Dacă cel mai rapid avion modem se va izbi cu maximum de viteză într-o stâncă, avionul se va face praf, o parte din stâncă se va fărâma... dar niciun atom de piatră sau de metal nu va fi distrus.

Pe când rezonanţa electrică...

Fierul începe să intre în rezonanţă...

O răsucire abia perceptibilă a unui alt buton, şi intensitatea oscilaţiilor va creşte. Electronii atomilor de fier căzuţi în captivitatea rezonanţei se vor năpusti în afară, vor începe să zboare de pe orbitele lor!

Echilibrul atomului va fi zdruncinat.

Atomul de fier va înceta să mai fie atom de fier: va deveni pe rând atom de mangan, de crom, vanadiu, titan...

Nikolai luă „GM”-ul de pe masă şi-l aşeză pe o lădiţă, lângă fereastră. Încotro să îndrepte radiaţiile? Trebuie să fie prudent: cine ştie ce se poate întâmplă dacă fascicolul de radiaţii, lunecând pe lângă bucata de fier pusă pe marginea pervazului, va întâlni în calea lui un om!

Se înserase de-a binelea. Un petic trandafiriu din cerul tulbure al apusului atârna, încorsetat între siluetele a două clădiri apropiate. Clădirile păreau uriaşe. În spaţiul dintre de, pe o altă stradă, se vedea albind la lumina felinarului faţada mică a unei căsuţe vechi, cu un singur etaj, iar undeva, şi mai departe, dincolo de ea, se proiecta pe cer conturul negru şi mătăhălos al unei clădiri mari. Ferestrele largi de la ultimul etaj al acestei clădiri erau viu luminate şi în cea mai din dreapta dintre de se vedea silueta neagră a unui om urcat probabil pe o estradă.

Nikolai luă binoclul. Omul vorbea gesticuiând sau ciocănind cu degetul în pupitrul din faţa lui, adresându-se pesemne unui auditoriu oare de aici nu putea fi văzut. Pornind de la acest orator-punct de reper, Nikolai mişcă binoclul încet spre dreapta, până trecu de colţul întunecat al clădirii. Da, acolo nu mai erau niciun fel de construcţii. Doar cerul.

Într-acolo, în sus, spre genuni, îndreptă Nikolai obiectivul aparatului său. Apoi lăsă jos storul, puse în calea fasci colului bucata de fier şi conecta curantul. Răsuci butonul de acord: lampa cu plumb se aprinse răspândind vag o lumină cenuşie.

Şi acum – rezonanţa…

Da, nu mai avea ce să aştepte. Totul trebuia să se petreacă instantaneu.

întinse mâna şi pipăi bucata rece de metal brăzdată de câteva dungi oblice – urmele bomfaierului.

Aşa, totul e normal. Nici nu trebuie să fie nimic.

Apoi mări puţin de tot intensitatea rezonanţei.

Nimic.

Mări mai mult. O jumătate de diviziune de pe cadran… o diviziune întreagă… două, trei, cinci…

Nikolai dădu o raită prin cameră, apoi începu să-şi răsucească o ţigară.

Aşa… unda fierului a fost greşit calculată. Nu-i nimic, există cupru, există aluminiu, molibden, zinc, brom, cesiu – toate există!

Puse o bucată de cupru, răsuci indicatorul până la cifra „29”, pe urmă mişcă puţin butonul de acord în stânga, apoi în dreapta.

Pipăi, examină bucăţica de metal. Desprinse cu dalta mici aşchii, le puse într-o eprubetă, le încercă în reacţii.

Cuprul rămânea cupru. Zincul – zinc. Un zinc pur din punct de vedere chimic, zinc adevărat. Stibiul rămânea stibiu, wolframul – wolfram.

Palid, obosit, cu barba-i blondă de mult nerasă, cu ochii rătăciţi, eu o cută neobişnuită în colţul gurii – semn de

dezorientare – Nikolai îşi continua cu îndărătnicie probele. De la elemente trecu la reacţiile chimice. Apoi la calupuri de drojdie, pe care le examină la microscop.

Influenţa razelor nu putea fi însă constatată nicăieri. Numai contorul Raevski, legat printr-un amplificator în circuitul difuzorului dovedea, prin bătăi abia auzite, prezenţa unei radiaţii slabe.

Nikolai se dădu bătut când constată că epuizase toate posibilităţile de verificare.

Simţi dintr-o dată o slăbiciune, de parcă abia acum îl părăsise totul – întreaga energie a gândurilor, întreaga tensiune nervoasă pe oare timp de multe zile o dăruise fără nicio reţinere acestei munci sterile; pleoapele i se închiseră, capul i se lăsă neputincios spre balonul dezgolit, în care licărea ceaţa plumburie; iar degetele, care continuau să strângă fără rost butonul de acord, îl mai răsuciră o dată convulsiv, cu ciudă, şi se descleştară neputincioase.

Abia acum o îndoială vecină cu desperarea îi zgudui conştiinţa.

„Greşeală… Nu cumva însuşi principiul este greşit?…”

Cu ochii închişi, simţind pe frunte căldura balonului, Nikolai rămase câteva clipe aplecat deasupra aparatului în care îşi pusese o părticică de suflet.

Gândurile la generator – care atât de multă vreme îi stăpâniseră mintea – începură deodată, unul după altul, să zboare pe furiş din capul lui obosit. Acum toate îi erau străine, duşmănoase, hâde, şi creierul le alunga…

Asta-i tot…

Această cumplită uşurinţă a liniştii dură doar o secundă, în clipa următoare, golul începu să se umple iarăşi. Locul gândurilor care evadaseră din tainiţele întunecate ale minţii îl luară cele care urmau la rând. În faţa ochilor minţii lui Nikolai apărură semnele misterioase, nedezlegate:

LMRWWAT

Capitolul VI

RIDAN PREZINTĂ PROBE MATERIALE

— Cum stau treburile, tovarăşi? Pot să vă felicit? Da?

Patru dintre colaboratori îl întâmpinară pe Ridan zâmbind.

Cel de-al cincilea îi strângea profesorului mâna cu un aer grav, puţin posomorit chiar. Chestie de caracter. Pe unii victoria îi face veseli, alţii, dimpotrivă, în astfel de momente sunt fără voia lor reţinuţi şi solemni.

— Priviţi, Konstantin Aleksandrovici!

Ridan se aplecă deasupra cuştii şi examină cu atenţie câinele dinăuntru. Răspunzându-i cu aceeaşi privire atentă, şi acesta mişcă încetişor din coadă. Un câine ca toţi câinii. Numai că pe cap i se vedea o cicatrice circulară, aproape acoperită de păr. Ridan deschise uşiţa şi, mângâind câinele, pipăi cicatricea – urma unei operaţii.

— Ei, Jucika, cum te simţi? Să ieşi să te mai plimbi puţin.

Scoase din buzunarul halatului un pumn de pesmeţi mărunţi, îi dădu animalului să-i miroasă şi-l lăsă să mănânce câţiva dintre ei; apoi zvârli un pesmet mai departe, un altul îl aruncă să-l prindă din zbor… Tot timpul urmărea câinele, mişcările lui.

În sfârşit, cu un aer mulţumit, îşi privi colaboratorii.

— E sănătos, nu? Ce credeţi, Andrei Andreiei?

— Sănătos – răspunse colaboratorul posomorit. Au trecut douăzeci şi şase de zile de la operaţie. Uitaţi-vă… numărul 108 – şi îi întinse lui Ridan un registru în care se aflau notate observaţiile zilnice făcute asupra câinelui: greutatea, temperatura, cantitatea de alimente consumată etc.

— Nu vreau niciun fel de însemnări. E sănătos? Perfect! Câţi aveţi în situaţia asta?

— Acum, zece – răspunse imul dintre tinerii aspiranţi.

Un altul adăugă pe un ton sigur:

— Toţi vor fi aşa!

Ridan se ridică hotărât.

— Vă mulţumesc, prieteni. Dacă stăpânim tehnioa operaţiei, putem începe experienţa. Nu-i aşa?

Peste o oră începură acea minunată experienţă care avea să aibă mai târziu răsunet în întreaga lume medicală.

Operaţia executată în mod strălucit de colaboratorii

Institutului îngăduia acum pătrunderea în interiorul creierului animalului. Tehnica ei era extrem de complicată. Trebuia deschisă cutia cranianã, descoperite cele două emisfere şi ridicat creierul în aşa fel încât să se vadă baza lui – „protuberanţa cenuşie” şi hipofiza. Apoi trebuiau aşezate din nou emisferele la locul lor şi închise rănile.

Primele încercări de a face o astfel de operaţie lăsaseră impresia că n-o să se ajungă la niciun rezultat. Animalele mureau. În cel mai bun caz trăiau câteva zile paralizate sau, pierzându-şi anumite funcţii vitale. Dar oamenii nu s-au dat bătuţi. Căutau cauzele leziunilor grave şi le îndepărtau. Cunoaşterea precisă a anatomiei, arta chirurgului, inventivitatea fiziologului, tehnica – totul a fost mobilizat. Animalele începură să se vindece. Şi, în sfârşit, iată eâini care nu se mai îmbolnăveau după operaţie. Asta era ceea ce aştepta Ridan. Acum putea începe experienţa proiectată.

Câinele, adormit cu eter, e pus pe masa de operaţii. Clame speciale îi prind şi îi fixează capul într-o anumită poziţie.

Oameni în halate şi cu măşti acţionează repede şi precis.

Fiecare îşi cunoaşte bine rolul.

Întâi o tăietură pe pielea capului, care din partea stângă este ridicată de pe cutia cranianã.

Acum asupra craniului descoperit de piele coboară un aparat strălucitor, nichelat.

Se conectează curentul şi partea interioară a aparatului începe să se rotească încet. Se aude un zumzet: rotiţa ferăstrăului circular taie un orificiu oval în cutia cranianã.

Se scoate lichidul care umple cavităţile din creier. Din cauza aceasta creierul se micşorează în volum şi începe să se desprindă de cutia cranianã ca miezul uscat al unei nuci de coaja ei.

Colaboratorul însărcinat cu aplicarea narcozei întoarce capul câinelui cu ceafa în jos. Creierul se desprinde din locaşul său. O apăsare uşoară cu un instrument obtuz şi în orificiul cutiei craniene apare suprafaţa cenuşie, cu

circumvoluţiuni, brăzdată de vase care pulsează; în adâncul căscat se vede ca un punct întunecat hipofiza – o glandă micuţă care reglează creşterea animalului, îndeplinind şi alte numeroase funcţii încă necunoscute.

— Gata!

Ridan este şi el gata. Ţine într-o pensă o bilă de sticlă cât un bob de mazăre. Această bilă profesorul o plasează acolo, în adâncitura mică de lângă „protuberanţa cenuşie’1 aproape de hipofiză.

— Gata, acoperiţi! spune el.

Cutia craniană e închisă cu grijă.

Opeiraţia s-a terminat. Pielea capului s-a cusut la loc. Bila a rămas în creier.

Câinele este transportat într-altă cameră; aici se va trezi după anestezie, aici va mânca, va bea, îşi va aştepta soarta.

Pe masa de operaţie este aşezat un alt câine, apoi altul, încă unul… Cu al zecelea, lucrul se termină. Cinci dintre câini au introduse bile de sticlă lângă „protuberanţa cenuşie”, celorlalţi cinci nu li s-a introdus nimic, numai li s-a ridicat şi li s-a pus la loc creierul. Aceşti cinci câini din urmă sunt de control. Acum se va vedea ce repercusiune va avea asupra sănătăţii câinilor iritarea provocată de presiunea bilei de sticlă în unul dintre cele mai sensibile puncte ale sistemului nervos central, iar câinii de control vor arăta ce fenomene vor fi provocate de însăşi intervenţia chirurgicală.

Şi în laboratorul vecin luciul este în toi.

Aici alţi câini joacă rolul de pacienţi ai unui medic dentist. ’Bormaşina, hârşâind, găureşte un dinte complet sănătos. Nervul e dezvelit. Acolo se introduce o bucată de Vată îmbibată cu o picătură de formol, apoi orificiul se acoperă cu ciment. Câinii se succed unul după altul, ca pe bandă rulantă. Diferenţa constă numai în faptul că unuia i se introduce în dinte formol, altuia ulei crotonie, altuia substanţă cerebrală, altuia arsenic, altuia toxină de anghină difterică sau toxină de tetanos…

Un timp oarecare câinii au dureri de dinţi. Asta se vede. Substanţele introduse irită nervul. Apoi durerea trece. Peste un timp oarecare, dintele bolnav este scos. Câinii sunt sănătoşi. Oamenilor nu le mai rămâne decât să-i supravegheze şi să aştepte.

Ridan trece printr-un alt şir de laboratoare. În fiecare dintre de un grup de colaboratori ştiinţifici fac operaţii asupra animalelor – operaţii dintre cele mai variate: unii îngheaţă anumite porţiuni ale creierului, alţii dezgolesc nervii în diferite părţi ale corpului, îi taie ori îi tratează cu anumite substanţe.

Toate aceste experienţe variate urmăresc un singur scop. Obiectul operaţiilor sunt nervii, sistemul nervos. Aproape tot Institutul lucrează pe nervi. Ridan verifică ipoteza lui genială care s-a născut pe baza unor numeroase observaţii, în aparenţă întâmplătoare, disparate. Dacă ipoteza se va dovedi justă, ea va produce o revoluţie în medicină.

încep zile de aşteptare. Toate operaţiile au fost terminate. Colaboratorii lui Ridan urmăresc animalele, le examinează, le pipăie, notează cu grijă în caietele lor toate observaţiile, duc discuţii în contradictoriu. Entuziaştii înclină să creadă că ideea e ca şi confirmată. Scepticii răcoresc înflăcărarea lor şi găsesc alte explicaţii. Ridan îi preţuieşte şi pe unii şi pe alţii. El însuşi este o îmbinare a acestor două tipuri de lucrători ştiinţifici.

Şi iată că începe.

Unuia dintre câinii cu bila în creier începe să-i curgă sângele din gingii. Apoi gingiile puhave se desprind de dinţi, de oasele maxilarelor. În gură, pe mucoasă apar plăgi; de cresc, se adâncesc, distrugând ţesuturile; în sfârşit, una dintre de răzbate de pe partea interioară a obrazului pe partea lui exterioară; se formează o fistulă cu două orificii.

Pe zi ce trece boala progresează. Dintâi absolut sănătoşi încep treptat să se înmoaie, se fărâmiţează uşor, iar unii se rup de tot.

— Scorbut? îl întreabă ceilalţi uimiţi pe Ridan.

Ochii lui limpezi, cenuşii, strălucesc.

— Nu vă pripiţi să puneţi etichetele! Asta încă nu este totul.

Într-adevăr, la un câine cu bila de sticlă în creier fenomenele au mers mai departe. În afară de „scorbut”, acesta are o plagă pe corneea ochiului, îi este atacată cavitatea nazală, se declară o inflamaţie purulentă a urechii mijlocii.

— Priviţi, toate aceste fenomene corespund exact ramificaţiilor nervului trigemen – încearcă să generalizeze Andrei Andreevici.

— Nu vă pripiţi, nu vă pripiţi! repetă Ridan.

Peste câteva ore mor doi dintre cei cinci câini. Autopsia arată o puternică hemoragie în plămâni şi nenumărate plăgi în stomac şi în intestine. Toate acestea datorită bilei din creier. Cei cinci câini „de control”, „fără bilă”, sunt complet sănătoşi.

Aceleaşi fenomene se petrec şi cu câinii cărora li s-a făcut operaţia dentară: plăgi, inflamarea ochilor, hemoragie în plămâni, moartea.

Dozele mici de toxină difterică şi tetanos care au acţionat scurt timp asupra nervului din dinte n-au provocat nici difterie, nici tetanos, dar au provocat plăgi, hemoragii în plămâni şi moartea animalelor.

O tăietură a nervului sciatic stâng produce mai întâi o umflătură, apoi o plagă care progresează pe talpa piciorului, începe cangrena şi falangele degetelor cad una după alta. Peste puţin, acelaşi tablou se repetă şi la piciorul drept, deşi nervul din dreapta n-a fost supus nici unei operaţii.

Probele se adună, caietele din toate laboratoarele se umplu de însemnări. Experienţele sunt încă în curs, dar Ridan s-a şi convins: ideea lui este justă, controlată, demonstrată.

Atunci el convoacă o adunare a colaboratorilor Institutului. Unul după altul, conducătorii tuturor laboratoarelor care au participat la experienţe fac comunicări scurte asupra rezultatelor obţinute. Fiecare

trebuie să cunoască rezultatele muncii celorlalţi. Ridan deocamdată tace. El cunoaşte toate lucrările şi ar fi putut să expună simplu sensul lor şi concluziile, dar nu, lasă-i mai bine pe oameni să încerce singuri să sintetizeze rezultatele experienţelor, să pătrundă sensul lor. Dar ideea este complicată, foarte nouă, şi nu oricine se încumetă s-o formuleze – aceasta ar însemna să contrazică concepţii care deocamdată par încă de nezdruncinat.

În sfârşit, Ridan intervine. Rosteşte mai întâi cu glas tare aceste cuvinte:

— Aşadar se poate constata – spune el —că în experienţele noastre, acţionând prin diferite procedee direct asupra nervilor, am provocat în organism inflamaţii, endeme, plăgi, tumori, adică aproape toate simptomele maladiilor cunoscute în medicină. Asta înseamnă că tocmai nervii, sistemul nervos dirijează dezvoltarea oricărui proces patologic. Orice boală este rezultatul unor schimbări, al unor perturbaţii în activitatea nervilor. Acum pentru întâia oară s-a văzut limpede schema procesului unei boli. Întreg organismul este străbătut de nervi, imiţi într-un singur sistem bine organizat. Şi nu există punct, nu există celulă în organism a cărei soartă să nu depindă de influenţa sistemului nervos. Cât timp acest sistem funcţionează normal, organismul este sănătos; asta înseamnă că toate funcţiile lui sunt absolut normale. Funcţiile sunt doar dirijate de nervi.

Dar iată că într-un sector oarecare sistemul nervos capătă o leziune. Să zicem că este vorba de muşcătura unei insecte veninoase, sau de o arsură chimică, sub acţiunea căreia activitatea nervilor în sectorul respectiv este perturbată fie chiar şi temporar.

Sectoarele învecinate ale sistemului nervos, legate în activitatea lor de sectorul lezat, sunt nevoite să-şi reorganizeze activitatea, să se adapteze la schimbarea survenită. Apoi îşi reorganizează activitatea şi sectoarele mai îndepărtate.

Aşa începe reorganizarea întregului sistem nervos. Ea

cuprinde mereu alte sectoare nod şi, în cele din urmă, duce la o altă combinare a conexiunilor dintre nervi, în condiţiile căreia simptomele vădite ale bolii devin inevitabile. Până acum medicii nu acordă îmbolnăvirii nervilor un loc deosebit, un capitol special în patologie. Studiind bolile, vedem că numai în unele cazuri se ţine seamă de nervi. E o greşeală! Acum putem afirma că nu există boală în care nervii să nu participe, ba chiar mai mult, în care să nu joace rolul principal şi hotărâtor.

De aici rezultă că şi bolile pot fi tratate acţionând asupra sistemului nervos. Medicina, aplicând metodele sale obişnuite de tratament, de fapt aşa procedează, deşi, de obicei, **ea** nici nu bănuieşte acest lucru. În asta constă imperfecţiunea ei.

Ridan se scoală în picioare.

— Deschidem deci un capitol nou în istoria medicinii. Aveţi întrebări de pus?

Uluiţi de noile idei, auditorii rămân câteva clipe nemişcaţi. Apoi câteva mâini se ridică dintr-o dată.

— Dar microbii?

— Dar bolile infecţioase?

Ridan râde.

— Mă aşteptam să-mi puneţi aceste întrebări, dar n-am să răspund nimic. Cu cât o idee este mai surprinzătoare, cu atât mai multe chestiuni neclare ai să găseşti în ea. Eu zic, tovarăşi, să încheiem consfătuirea noastră. Gândiţi-vă bine la această nouă concepţie... Eu unul sunt convins că multe lucruri se vor limpezi de la sine. Problemele inutile vor cădea de la sine şi vor rămâne numai cele principale, într-una din zilele următoare ne vom aduna din nou... şi vom mai discuta...

*

⋆ ★

Experienţele pe animale continuă.

Aproape în fiecare dimineaţă un autocamion aduce zecedouăzeci de alţi câini.

în laboratorul bacteriologic începe războiul. Îndată după

expunerea lui Ridan, acolo s-au format două tabere. Şeful laboratorului, profesorul Haltovski, cunoscut prin lucrările sale strălucite în domeniul microbiologici, este în fruntea rezistenţei. Văzând că majoritatea colaboratorilor săi au şi fost entuziasmaţi de ideea lui Ridan, el începe să acţioneze cu delicateţea care îl caracterizează şi cu o duioşie usturătoare.

— Konstantin Aleksandrovici este un om înflăcărat – spune el. Din păcate, în ştiinţă, asta… nu ajută întotdeauna. El spune: „toate bolile”, „toate procesele patologice”. Mi-e teamă că este o eroare şi trebuie să-l ferim la timp pe profesor de ea. De ce „toate”?! Dar bolile infecţioase, de pildă? Şi de sunt organizate de nervi? înseamnă că toată lupta împotriva microbilor e inutilă? La naiba! Microbii nu joacă niciun rol? înseamnă că măreţele descoperiri ale lui Pasteur, Mecinikov, Jenner, Ehrlieh şi ale atâtor alţi savanţi străluciţi, mulţumită cărora omenirea a scăpat de ororile vărsatului, difteriei, sifilisului au constituit o eroare?!

Adepţii lui Ridan tac. Artileria grea a argumentelor profesorului Haltovski îi copleşeşte prin autoritatea autorului lor. Şi accentele de „indignare îndreptăţită” care răsună la momentul potrivit în cuvintele profesorului sunt tot atât de convingătoare! E adevărat, lipseşte claritatea. Numai generalităţi. Nimic concret. Şi de ce oare a găsit atât de necesar să pomenească numele acestor somităţi?

Cu fruntea încreţită şi schilodind în mâini o cutie de chibrituri, aspirantul comsomolist Danko caută claritatea. Chibriturile nu se mai ţin în cutie şi încep să cadă unul câte unul pe jos.

— Şi totuşi aceste plăgi experimentale, apărute pe picioare, se datoresc tocmai iritării nervilor într-un punct îndepărtat, iar nu microbului – susţine cu îndărătnicie Danko, transportând dintr-o dată discuţia de pe înălţimile generalităţilor neclare în domeniul reprezentărilor şi al faptelor concrete. De fiecare dată această operaţie duce în mod inevitabil la plăgi. Kurkin a demonstrat-o. Aici nu poate exista nicio îndoială. Ştiţi câte operaţii de felul acesta a

făcut profesorul?

Haltovski zvâcneşte din mustaţă, îşi muşcă nervos buza de sus.

— Bine! Dar noi ne-am convins că toate aceste plăgi sunt pline de microbii obişnuiţi pentru astfel de plăgi. Sau, după părerea voastră, microbii apar tot ca un rezultat al iritării nervului?

Danko tace.

— Încercaţi să obţineţi o plagă experimentală fără microbi, pe cale exclusiv nervoasă – subliniază caustic microbiologul, mişcându-şi degetele în aer.

S-ar putea crede că discuţia aceasta s-a transmis printr-un. Nerv al Institutului într-un punct îndepărtat – la Ridan. Acesta deschide uşa laboratorului.

— Uite ce e, tovarăşi! Plăgile de pe talpă apar neîndoios ca rezultat al acţiunii sistemului nervos. Faptul acesta este demonstrat. Cu toate acestea, procesul de formare a plăgii este însoţit, în toate experienţele noastre, de apariţia unei flore bacteriale obişnuite. Încercaţi să lămuriţi despre ce e vorba aici.

Şi pleacă.

Haltovski priveşte posomorit în gol; mustaţa îi zvâcneşte.

Iar aspirantul Danko îşi ridică fruntea şi zâmbeşte tovarăşilor săi.

*

— *

între timp, zvonurile despre experienţele lui Ridan au depăşit zidurile Institutului. În instituţii ştiinţifice, în clinici, în familiile savanţilor se iscă discuţii contradictorii, începe să se profileze o scindare; unii au găsit în noua teorie explicaţia multor fenomene neînţelese, alţii tremură în faţa unei posibile zguduiri a temeliilor medicinii.

Ridan ştie toate acestea. I le povestesc colaboratorii, i se comunică la telefon; în sfârşit, vin vizitatori pentru a căpăta indicaţii şi pentru a începe în institutele lor noi cercetări.

într-o bună zi, aspirantul Danko îşi face apariţia la Institutul tropical, unde are un grup întreg de medici şi

aspiranţi cunoscuţi. Este asaltat cu întrebări, dar se limitează la o scurtă informare şi evită discuţiile. N-are timp, a venit cu treburi.

— Pentru a vindeca un om de malarie, voi căutaţi să distrugeţi plasmodiile malariei din sângele lui. Nu-i aşa?

începutul este principial şi intrigă pe toată lumea. Cei din Institut tac, aşteptându-se la noi mărturisiri şi confirmă cu grabă:

— Ba da!

— Şi în acest scop, îi daţi bolnavului chinină, care distruge plasmodiile. Aşa e?

— Aşa el

Permiteţi-mi să fac o mică experienţă. Daţi-mi puţin sânge. Sânge proaspăt de la un bolnav de malarie, plin de plasmodii vii. Vreo doi-trei centimetri cubi.

Sângele este adus într-un termostat care menţine temperatura corpului. Câteva picături sunt turnate într-un alt termostat, adaptat special pentru cercetări, la un microscop b în ocular. La microscop se poate astfel examina flora ce populează sângele încă viu, cald, care pătrunzând într-o fantă capilară, trece printre două discuri mobile din cea mai fină sticlă.

Danko roteşte încet discurile, lipindu-şi ochii de oculare şi îndată zăreşte plasmodiile. Nişte ghemuleţe palide, diforme, pline de punctele negre ale pigmentului, se mişcă încet, întinzându-şi proeminenţele boante, rotunjite.

— Aşa. De trăiesc. Acum daţi-mi soluţia de chinină pe care o injectaţi bolnavilor.

Toarnă într-o eprubetă puţin sânge şi adaugă tot atâta soluţie de chinină. Într-o altă eprubetă cu sânge, în care mişună plasmodiile, toarnă mai multă chinină. Într-o a treia adaugă o cantitate de chinină în stare să otrăvească un om. Eprubetele se află toate în termostat.

Experienţa durează mult timp. Din când în când Danko se apropie de microscop. În toate eprubetele, plasmodiile continuă să trăiască. Chinina nu acţionează asupra lor!

— Ce spuneţi, tovarăşi? şi Danko îşi priveşte prietenii.

— Se cunosc de mult aceste experienţe – răspunde unul, cu aer abătut.

— Ştiu. Eu însă nu le-am făcut niciodată. Am vrut să văd cu ochii mei. Dar de ce oare aceste experienţe nu v-au convins că chinina nu are un efect direct asupra plasmodiilor?

— De ce? Pentru că în eprubetă este una, iar în organism e cu totul altceva. Acolo se creează o situaţie complexă…

— Sunt de acord. Dar de ce se creează această situaţie complexă?

— Sub acţiunea chininei.

— Aşadar chinina nu acţionează asupra plasmodiilor, ci asupra organismului? Nu cumva punctul asupra căruia acţionează sunt nervii?

Colaboratorii Institutului ridică nedumeriţi din umeri.

— Mecanismul efectului chininei nu este cunoscut – răspund ei. Şi afară de asta, există specii de plasmodii rezistente la chinină. Bolnavul a fost primit chiar acum. Poate şi aceste plasmodii…

— Bine. Să mai aşteptăm. Când se va lămuri şi asta?

— Adineaori a fost adus. Astăzi îi administrăm chinină, iar mâine-poimâme vom cunoaşte rezultatul.

A treia zi se constată că „specia de paraziţi nu este rezistentă la chinină”, chinina a oprit paroxismele de malarie ale bolnavului. Şi totuşi plasmodiile bolnavului au rezistat în eprubetă la o doză uriaşă de această otravă!

A

După vizita lui Danko, după comunicările lui asupra noilor lucrări, bătrânul medic Dubravin, specialist în malarie, a rămas ore întregi în laborator frământându-se. Fumează, se gândeşte, studiază teancuri vechi de foi de observaţie.

— Au dreptate – spune el într-o zi aspiranţilor săi. Au dreptate adepţii ideii lui Ridan! Am studiat, aş putea spune, toată viaţa malaria şi întotdeauna m-am ciocnit de fapte care demonstrau că malaria şi plasmodiile sunt lucruri diferite. Dar nu m-am putut hotărî, ca şi întreaga medicină de altfel, să recunosc lucrul acesta şi am tot căutat mereu

diferite explicaţii complicate ale faptelor. Şi iată că am ajuns în sfârşit să deosebesc butonul de sonerie. Păi nu-i aşa? Oare în concepţia noastră plasmodiile n-au ajuns sinonimul malariei? în loc să tratăm organismul noi vânăm paraziţii lui, care poate tocmai de aceea se dezvoltă în el, fiindcă boala le creează condiţii favorabile.

Când te gândeşti numai ce absurditate: arma noastră principală, chinina, este în mod vădit inofensivă pentru plasmodii! Deşi ştim lucrul acesta, noi ţintim totuşi în plasmodii... ca să nimerim în malarie. Şi doar se ştie că încă de acum trei veacuri sălbaticii din sudul Americii mestecau coaja arborelui de chinină ca să scape de friguri. Acum pentru mine este absolut limpede: chinina acţionează asupra organismului, nu asupra plasmodiilor. Şi paraziţii sunt omorâţi de organism, nu de chinină. Este departe de a fi acelaşi lucru, tovarăşi. Este o deosebire uriaşă şi principială. Noi orientăm toate metodele noastre de tratament asupra distrugerii nemijlocite a paraziţilor în sânge, or s-ar putea ca acest lucru să fie în fond irealizabil. Chiar aşa. Cum o să otrăvim paraziţii din sânge, fără să dăunăm sângelui? E absurd! Nu, Ridan are dreptate. Toate eforturile noastre trebuie astfel orientate încât să ajutăm organismul, să-l determinăm să pună capăt proceselor anormale care se petrec în el şi care permit plasmodiilor să trăiască şi să se înmulţească.

Dacă vom reuşi lucrul acesta, organismul va face singur faţă plasmodiilor şi tuturor simptomelor bolii. Ridan are dreptate! Trebuie să ne încadrăm imediat în lucrările lui, tovarăşi. Chiar mâine să mergem să stăm de vorbă cu el. Sunteţi de acord?

★

* *

Timpul trece. Lupta dezlănţuită în jurul noilor idei s-a mai potolit; e mai puţin zgomotoasă şi acerbă ea la început. A căpătat caracterul unui război de poziţie. Cele câteva proteste ale cerberilor vechii temelii – apărute în presa medicală – împotriva „concluziilor insuficient

fundamentate” şi „pripite” ale inovatorilor au răsunat surd şi neconvingător. De altfel au rămas chiar fără răspuns.

Hotărând că deocamdată nu are rost să angajeze o polemică, Ridan s-a limitat la o scurtă notă informativă – de întinderea unei pagini – tipărită în Revista lunară a Academiei. În această notă erau descrise succint experienţele principale şi expuse în câteva puncte concluziile inevitabile, în decurs de două zile numărul respectiv al revistei a ajuns să fie o raritate bibliografică, iar în unele biblioteci cititorii restituiau scandalizaţi revista pentru că din ea lipsea tocmai pagina care îi interesa!

Această pagină era parcă îmbibată cu o substanţă care provoacă emoţii. Cei care o citeau încercau un fior de neînţeles, ca la un început de cutremur.

Acum toate acestea s-ati liniştit, oamenii şi-au determinat poziţiile, încep să pregătească argumente concrete. În studierea noii probleme s-au încadrat un şir întreg de colective ştiinţifice, câteva clinici. Ridan primeşte mereu noi şi noi materiale utile generalizărilor lui.

Totuşi, unii prea s-au lăsat furaţi de pasiunea de a găsi mereu dovezi noi referitoare la justeţea ideii principiale a rolului proceselor nervoase în dezvoltarea bolilor.

Văzând că lucrurile stagnează, Ridan a lansat o nouă idee călăuzitoare.

— Să mai lăsăm studiul şi demonstraţiile astea! Sarcina noastră este totuşi să tratăm oamenii, nu să demonstrăm teorii. Am descoperit una din verigile principale în mecanismul îmbolnăvirii, am învăţat să reproducem în mod artificial un proces patologic natural, ne-am convins că nervii dirijează acest proces. Foarte bine! Acum trebuie să facem nervii să oprească această activitate dăunătoare în organismul bolnav, să stăvilească boala. Dacă nu vom reuşi acest lucru, munca noastră nu face două parale.

Torentul de dovezi seacă. Adepţii lui Ridan încep noi căutări. Problema este extraordinar de complicată şi nedefinită. Seamănă cu o ecuaţie în care toţi termenii sunt necunoscuţi. Trece un an şi inovatorii, ocupaţi cu treburile

lor în laboratoare de fiziologie, în clinici şi spitale, dispar cu totul de pe orizontul ştiinţific. Căutările nu dau rezultate.

Opoziţi conservatoare, după ce şi-a revenit de pe urma atacului furtunos al noilor idei, începe treptat să-şi ridice capul şi cu corectitudinea caustică ce o caracterizează, începe să înmormânteze „fanteziile lipsite de temei ale unor oameni de ştiinţă”, Ridan tace. Prietenii îl sfătuiesc să prezinte o dare de seamă amănunţită. El dă din mâini: la ce bun? Lasă-i pe bătrâni să se amuze!

— Suntem pe drumul cel bun – spune el cu convingere – şi cred că în curând vom avea argumente serioase. Atunci o să vorbim.

Dar argumentele nu vor să apară şi Ridan, cu totul pe neaşteptate chiar pentru el, este nevoit totuşi să vorbească.

într-o zi este invitat la o adunare a medicilor din capitală, consacrată trecerii în revistă a ultimelor realizări ale medicinei sovietice. Ridan se duce la adunare nădăjduind să culeagă din comunicările medicilor ceva care i-ar folosi; poate va prinde din zbor vreun „argument”.

Pierdut în masa publicului, ascultă atent. Referatul general introductiv face bilanţul activităţii în domeniul ocrotirii sănătăţii în ţară. Minunatele realizări în acest domeniu umplu de mândrie inima fiecărui cetăţean sovietic. Raportorul prezintă diagrame. Iată cum se extinde ajutorul medical acordat populaţiei: pe teritoriul uriaş al Uniunii Sovietice nu mai există colţişor unde să nu fie cel puţin un punct medical. Nicio ţară din lume nu cheltuieşte atâţia bani pentru ocrotirea sănătăţii oamenilor. O armată întreagă de medici ocroteşte sănătatea publică. Iată sanatoriile, spitalele, casele de odihnă, o reţea uriaşă de policlinici şi dispensare pentru copii: nu există copil a cărui dezvoltare să nu fie supravegheată de medic. Acestea sunt premisele materiale. Iată şi rezultatele. Ţinând în mână un beţişor, raportorul se îndreaptă spre o nouă serie de diagrame. Numărul îmbolnăvirilor scade. Linia neagră a mortalităţii scade şi mai vertiginos. Linia care marchează

creşterea generaţiei sănătoase, puternice, creşte apreciabil…

Sala aplaudă. Aplaudă şi Ridan.

Iau cuvântul specialişti din diferite ramjiri ale medicinei. Ei vorbesc despre noile metode de tratament, despre noile medicamente, despre noile operaţii. Ridan este nemulţumit. Toate acestea sunt cazuri particulare, mărunte, nu sunt decât perfecţionarea vechilor metode, atât de obişnuită în orice muncă. Nu aduc nimic nou din punct de vedere principial. Problemele teoretice ale medicinii nu sunt abordate de nimeni.

La tribună apare unul dintre ortodocşi – chiar autorul articolului tipărit anul trecut, în care se ridica împotriva ideilor lui Ridan. Interesant…

Vorbeşte mult. Diagramele minunate care au fost prezentate aici sunt pentru el o dovadă incontestabilă că „ocrotirea sănătăţii este pe drumul just: ea foloseşte rapid toate realizările teoriei medicinei”.

Ridan nu se mai poate stăpâni.

— Ce teorie? Nu există o teorie a medicinei! exclamă el.

în sală se naşte rumoare, însufleţire. Recunoscându-l pe

Ridan, publicul cere să i se dea cuvântul. Peste câteva minute, iată-l la tribună.

— Mărturisesc – spune el rar, în liniştea încordată din sală – că nu m-am aşteptat să văd aici cum reprezentanţi de vază ai ştiinţei medicale ocolesc importantele probleme principiale ale teoriei, ascunzându-se în dosul victoriilor generale obţinute în domeniul ocrotirii sănătăţii. De fapt acestea nici nu sunt victoriile noastre, tovarăşi! Ocrotirea sănătăţii este departe de a fi numai medicină. Aceste victorii aparţin socialismului. Îmbunătăţirea condiţiilor de muncă, alimentării, a locuinţelor, a odihnei, a ajutorului medical… într-un cuvânt, ridicarea nivelului de trai a dus la aceste victorii, şi nicidecum dezvoltarea teoriei medicale…

— Inexact! Noi tratăm oamenii! strigă cineva ofensat.

— Tratăm oamenii de mii de ani! Şi în multe cazuri îi vindecăm bine. Eu vreau să spun că dacă diagrama

sănătăţii din ţara noastră a crescut mult în ultimii douăzeci şi cinci de ani, în niciun caz nu datorită faptului că ştiinţa noastră medicală ar fi obţinut, în timpul acesta, anumite realizări teoretice serioase. Dimpotrivă, eu susţin că dezvoltarea medicinei a rămas mult în urma celorlalte ştiinţe!

Cu o erudiţie strălucită, Ridan demonstrează lucrul acesta cu fapte şi comparaţii interesante. Şi în fiecare cuvânt nou pe care îl rosteşte se simte o idee personală, plină de viaţă

— Tocmai ceea ce a lipsit celor care au luat cuvântul înaintea lui.

— ... Să fim sinceri, tovarăşi. Oare atunci când începem tratamentul unui bolnav suntem vreodată ferm siguri că o să-l vindecăm? Şi la noi oamenii mor înainte de vreme, deşi toate forţele medicinei sunt mobilizate pentru salvarea lor. De ce? Pentru că nu avem o idee justă despre esenţa proceselor ce se petrec într-un organism bolnav...

Ridan se pasionează, vorbeşte cu asprime. E poate mai aspru decât ar fi trebuit să fie acum.

Dar asta-i firea lui. El nu ascunde nimic, nu netezeşte nimic. Dimpotrivă, scoate la iveală toate ascuţişurile.

Toţi îl ascultă cu emoţie. Aproape fiecare idee a lui dezlănţuie sala. Unii se indignează, alţii aplaudă.

— Ori nu-i aşa? continuă Ridan. Ştim noi oare ce este reumatismul? Nu ştim! Şi câte alte multe boli de piele, nervoase, „constituţionale" nu le cunoaştem! Totuşi le tratăm şi le vindecăm. Dar oare asta este ştiinţă? Aşa se tratau şi sălbaticii, care în foarte multe cazuri ştiau foarte bine ce trebuie să facă atunci când apăreau anumite simptome ale bolii. De la ei am învăţat şi noi câte ceva, cum ar fi de pildă folosirea chininei, mijlocul nostru principal de luptă împotriva malariei. Aşa se tratează şi animalele: câinii mestecă iarbă...

Strigătele de indignare se contopesc din nou cu aplauzele.

13 – Generatorul de minuni

— Multora nu le e pe plac ce spun eu – continuă netulburat Ridan – dar nu-i nimic; amărăciunea pe care o încearcă ei e categoric mai folositoare decât dulcea laudă de sine pe care o trâmbiţează cei care anunţă victoria. Tocmai despre asta ar trebui să vorbim aici. Medicina s-a obişnuit din timpuri străvechi ca despre tainele ei să nu se vorbească cu glas tare, într-o limbă pe înţelesul tuturor. Poate că aceasta a şi contribuit la rămânerea ei în urmă…

Nu de mult, unul dintre pacienţii mei a făcut o experienţă foarte interesantă. Căpătând un guturai straşnic, s-a dus la mai mulţi medici şi a început să-şi noteze sfaturile date de ei. A reuşit în felul acesta să adune o colecţie întreagă de metode de tratament. Daţi-mi voie să vi le enumăr: Patru medici i-au recomandat picături în nas, dar fiecare i-a prescris altă reţetă. Urmează apoi: inhalaţii cu acid boric, aspirină, raze ultraviolete, băi cu muştar la picioare… Aflând din ziare despre un nou tratament radical al guturaiului, fricţionarea palmelor cu venin de şarpe, bolnavul s-a adresat unui cunoscut laringolog, care i-a dat cel mai bun sfat: să nu-şi piardă vremea umblând pe la doctori şi să aştepte până când guturaiul va trece de la sine, fiindcă medicina nu cunoaşte niciun mijloc eficace pentru a trata forma respectivă a guturaiului.

Sala izbucneşte într-un râs puternic. Ridan aşteaptă, zâmbind, apoi continuă:

— Şi fiecare dintre noi, tovarăşi, ştim că acest caz este caracteristic pentru medicina modernă. Interesant este că toate procedeele de tratament enumerate pot într-adevăr, în anumite cazuri, să vindece de guturai. Şi medicii care au prescris picături în nas au avut dreptate, şi cei care au recomandat băi de picioare. Dacă pacientul s-ar fi oprit la unul dintre aceste sfaturi, şi-ar fi grăbit vindecarea. Dar tocmai aici apare viciul fundamental al „teoriei” noastre: noi nu putem explica de ce acţiuni atât de diferite, îndreptate asupra unor părţi aparent cu totul diferite ale

organismului viu, pot să ducă la acelaşi rezultat. Nu cunoaştem nici mecanismul acţiunii medicamentului, nici mecanismul propriu-zis al procesului maladiei...

Pentru a demonstra, Ridan prezintă date din lucrările unui şir întreg de specialişti în diferite boli. Pentru fiecare boală există câteva teorii. Ulcerul stomacal şi cel intestinal sunt explicate prin zeci de teorii diferite. Edemul de asemenea. Blessing arată că există trei sute cincizeci de teorii pentru o foarte răspândită boală a dinţilor. Aşadar nu există o boală al cărei mecanism să fie cunoscut de la un capăt până la celălalt.

— Iată la ce trebuie să ne gândim, tovarăşi. Această abundenţă de „teorii" înseamnă de fapt lipsa unei adevărate teorii, ceea ce constituie marea slăbiciune a medicinei. Deşi uneori vindecăm, şi vindecăm minunat, noi nu ştim ce este boala în general, nu cunoaştem natura fiecărui proces maladiv. Şi până nu vom şti lucrul acesta, până când sutele de teorii diferite nu vor fi înlocuite printr-o singură teorie, care să dea o idee despre însăşi esenţa fenomenelor patologice din organism, până atunci medicina va fi numai un meşteşug, o artă, dar nu o ştiinţă.

Profesorul vru să încheie cu aceasta, dar se răzgândi, pentru că ultima idee exprimată necesita o precizare.

— Am şi făcut destui paşi spre crearea unei asemenea teorii – urmă Ridan. Lucrările experimentale ale Institutului nostru şi ale altor câteva institute demonstrează în mod evident că orice boală este rezultatul firesc al unei tulburări a activităţii normale a nervilor. Noi am demonstrat că este suficient să fie tulburat echilibrul nervos în orice sector al organismului, pentru a provoca toate simptomele cunoscute ale bolilor. Problema constă acum în a putea dirija nervii, în a învăţa să restabilim în organism regimul nervos normal.

Aceasta este însă o temă care necesită un referat special. Va veni timpul când vom vorbi şi despre asta în mod amănunţit...

După „furtunoasa intervenţie", a lui Ridan la adunarea

medicilor, alte câteva colective ştiinţifice au trecut de partea lui.

*

— *

În sfârşit, iată şi „argumentele” mult aşteptate!

De apărură sub înfăţişarea modestă a unor noi confirmări întâmplătoare a justeţei ideii despre legătura strânsă care exiistă între dezvoltarea proceselor maladive şi nervi. Dintr-o clinică de t.b.e., Ridan primi următoarea comunicare: unui bolnav de tuberculoză la limbă, din motive independente de boală i-a fost secţionat nervul glosofaringian. Boala a dat curând după aceea rapid înapoi, iar baailii Koch şi-au pierdut vitalitatea şi au încetat să se mai înmulţească.

Un alt caz: profesorul chirurg Nevski, care aplica pe seară largă anestezia locală în timpul operaţiei, a constatat că injecţiile eu novocainä provoacă de regulă dispariţia endemelor şi prin asta au o puternică influenţă curativă chiar în cazuri de peritonită purulentă.

Ridan sesiză imediat esenţialul. Îşi adună colaboratorii, le povesti despre noile fapte şi trasa concluzia:

— Secţionarea unui nerv important, ca şi efectul novocainei, scoate din funcţiune un anumit sector al sistemului nervos, făcând prin aceasta ca întreg sistemul nervos să-şi reorganizeze activitatea, să se adapteze la noile condiţii. În felul acesta conexiunea nervoasă anterioară, care a determinat apariţia simptomelor evidente ale bolii, este perturbată şi boala nu mai găseşte teren propice dezvoltării. Bineînţeles, secţionarea nervilor n-o putem folosi; ea duce inevitabil la alte fenomene maladive. Dar anestezia e un procedeu admirabil. Ea dă organismului imboldul necesar pentru a determina o modificare în funcţiile nervilor, fără a distruge nimic. Vom faoe din ea o puternică pârghie de dirijare favorabilă a proceselor maladive. O să vedeţi!

Aşa luă naştere celebra metodă a „blocadei”.

După ea, apăru „buxarea” – un fel de hidromasaj al măduvei coloanei vertebrale, care poate de asemenea să

schimbe vremelnic conexiunile nervoase din organism.

Curând după aceea veniră la Ridan, radiind de buourie, doctorul Dubravin şi noul său colaborator, aspirantul Danko, oare s-ia despărţit definitiv de scepticul microbiolog Haltovski. Cu aer de învingători, eu puseră pe masă trofeele aduse: un teanc de foi de observaţii.

— Victorie deplină, Konstantin Aleksandrovici! strigă vesel Danko. Uitaţi-vă, aveţi aici unsprezece cazuri!…

— Stai niţel, dragul meu! Aşa nu se poate… Să povestim totul pe rând! îl întrerupse doctorul. Lasă-mă să expun eu.

Ridan îşi aminteşte în cele mai mici amănunte această admirabilă expunere.

— Iată cum stau lucrurile la noi – a început Dubravin. Tratăm malaria cu chinină. Pe unii îi vindecăm, pe alţii nu. Se consiideră că există specii de plasmodii rezistente la chinină. Mă rog… Noi am ales patruzeci de bolnavi cu diferite forme de malarie, toţi cu accese periodice de friguri, dar numai din cei „rezistenţi”. La tratamentul obişnuit cu chinină, am adăugat masajul măduvei coloanei vertebrale, buxarea, care vă este cunoscută. Această metodă a fost aplicată fiecărui bolnav numai o singură dată. Rezultatul: toţi cei patruzeci de bolnavi, după masaj n-au mai avut accese de friguri. Iată foile lor de observaţie…

Ochii lui Dubravin străluceau prin sticla ochelarilor.

— Înţelegeţi, Konstantin Aleksandrovici? interveni nerăbdător Danko. Dacă plasmodiile acestor bolnavi ar fi fost într-adevăr rezistente la chinină atunci…

— Stai niţel, Danko – îl opri din nou doctorul. Pe rând. Înoă un fenomen interesant: printre aceşti patruzeci de bolnavi, doi erau deosebit de interesanţi: aveau o formă tropicală a malariei, care pe deasupra mai era şi rezistentă la chinină. Şi ei s-au vindecat! Atunci am ales un alt tot de unsprezece bolnavi, numai cazuri de malarie tropicală…

— Şi nu le-am mai dat de loc chinină! interveni Danko.

— Da, nu le-am maii dat. I-am ţinut douăsprezece zile ea să se cureţe complet de chinină şi abia după aceea le-am

aplicat masajul. Altceva nimic.

— Şi? îl zori Ridan nerăbdător.

— Din unsprezece cazuri, zece s-au vindecat complet!

— Complet?!

— Complet. Şi eu toate că analizele le-am repetat de nenumărate ori, n-am mai găsit în sângele lor plasmodii.

Acum nimic nu-l mai putea opri pe Danko.

— Pronosticurile dumneavoastră s-au confirmat, Konstantin Aleksandrovici! Cu microbii acum totul este limpede. Nu numai în ei stă boala. Şi chinina nu acţionează asupra lor, ci asupra nervilor, ca şi masajul. Şi nu plasmodiile sunt rezistente la chinină, ci organismul. Nu trebuie deci să vânăm microbii, ci să căutăm un procedeu care să ne îngăduie să reorganizăm astfel sistemul nervos încât procesul maladiv să nu mai fie posibil. Atunci microbii vor dispare singuri împreună cu celelalte simptome ale bolii…

Ridan nu-l întrerupse. Îşi privea elevul eu un zâmbet blând, afectuos.

★

— *

întreaga epopee a nervilor, toate aceste episoade care au tulburat profund lumea ştiinţifică erau acum pentru Ridan o etapă de mult depăşită.

Disputele aprige continuau încă. „Bătrânii” prudenţi formulau speculaţii ingenioase ca să-şi apere poziţiile, adepţii ideii lui Ridan înălţau cu perseverenţă un fundament trainic noului edificiu al medicinei. Iar în acest timp Ridan şi păşise pe un alt drum, îndepărtându-se de acest edificiu. Fenomenele electrice din organism, din creier, îl absorbiseră cu totul. Lucra cu galvanometre şi oscilografe, făcea cerebrograme nesfârşite, era în căutarea unor radiotehnicieni deosebiţi.

„E talentat, dar prea se înflăcărează uşor şi nu este consecvent” – se spunea despre el în tabăra adversarilor. Iar prietenii îl întrebau nedumeriţi: „De ce aţi părăsit pista? Aţi găsit vreo greşeală?” Ridan râdea vesel.

— Nicio greşeală! Totul este just. Dar, prieteni, trebuie să aveţi întotdeauna în minte marea poruncă a unui savant materialist: orice muncă ştiinţifică trebuie să fie orientată spre atingerea scopului practic următor; numai atunci ea va fi şi din punct de vedere teoretic rodnică. Care e scopul nostru practic? Să vindecăm oameni. Nu să-i tratăm, ci să-i vindecăm! Să-i vindecăm sigur, radical şi în timpul cel mai scurt posibil. Oricât ar fi de îndepărtată rezolvarea deplină a acestei sarcini, eu astfel îmi închipui lucrurile: vine bolnavul la noi... „Ce te supără? Aha! Poftim: peste opt zile vei fi sănătos.” Iată încotro trebuie să ne orientăm activitatea. Am lămurit care este rolul sistemului nervos în patologie. Asta este, bineînţeles, foarte important pentru rezolvanea problemei. Ştim acum cel puţin cum decurge boala. Dar trebuie să învăţăm să dirijăm procesele necunoscute care se petrec în nervi. Prin urmare, problema următoare este acum să aflăm ce sunt nervii, ce se întâmplă în ei. Deocamdată, ştiinţa noastră, din păcate, nu ştie lucrul acesta. Iată ce caut eu să aflu acuma...

Şi Ridan a aflat. Asta s-a întâmplat în noaptea aceea – vă aduceţi aminte? — când profesorul s-a întors acasă după furtună. Iepurii, uniţi prin conductori electrici... Ana, Nataşa... Zorile...

Acum totul e limpede. Ipoteza s-a transformat într-o teorie care dă posibilitatea să se înţeleagă baza sistemului complicat al dirijării organismului viu. Mai rămâne doar să pună stăpânire pe acest sistem, să-l supună voinţei omului!

Ridan ştie ce are de făcut de-acum încolo. Trebuie să reproducă în mod artificial acele impulsuri electrice care dau creierului puterea de coordonare a activităţii organismului. Trebuie creat un aparat, un izvor fizic al acestor impulsuri şi apoi, când e nevoie, să înlocuiască acţiunea creierului prin acţiunea aparatului.

Atunci... o, atunci se vor înfăptui cele mai neverosimile visuri ale omului referitoare la deplina lui eliberare de bolile care îi distrug pretimpuriu organismul, atunci se vor bucura toţi de o viaţă lungă, scânteietoare de sănătate.

Ridan nu putea să construiască singur un astfel de aparat; ba mai mult decât atât, el vedea că prin descoperirea sa a făcut biologia s-o ia înaintea fizicii. Fizica, tehnica – nu erau încă în stare -să reproducă oscilaţiile care iau naştere în creier.

— Ce-i de făcut?

Ridan îşi întrerupse lucrările în laborator. Experienţa principală fusese verificată în repetate rândurd, în diferite variante, şi pe diferite animale; începuseră să se adune noi şi interesante observaţii, dar acestea, oricum, erau detalii necesare numai în cazul când Ridan ar fi fost convins -că izvorul impulsurilor din creier poate fi construit.

încuiat în cabinetul său, păşea fără zgomot pe covorul uriaş, gros, dintr-un colţ într-altul, şi cu atâta zel îşi smulgea bărbuţa moale, argintie, de parcă în ea ar fi putut găsi soluţia căutată.

Obişnuinţa de a rezolva independent toate greutăţile întâmpinate îi sugera mereu acest gând trădător: ce-ar fi să se apuce singur, în mod serios, de fizică, de radiotehnică? Ridan alunga însă cu indignare această idee provocătoare. Fleacuri! Dacă ar acţiona astfel, atunci nu va reuşi niciodată să ducă lucrul început până la capăt. De altfel e limpede că el singur mu o să poată rezolva o problemă de atari proporţii.

Alţi oameni de ştiinţă ar trebui să-i vină în ajutor. Şi dacă fizica modernă nu s-a dovedit în stare să satisfacă cerinţele biologiei, dacă ea a rămas în urmă, înseamnă că şi fizica trebuie îmboldită să facă progrese! Dar cum?...

Trebuie să convoace, împreună cu biologii şi fiziologii, pe cei mai progresişti reprezentanţi ai fizicii şi electrotehnicii

— Constructori şi inventatori talentaţi – să le arate bazele noii teorii, să le demonstreze experienţe, să-i pasioneze prin perspectivele victoriei asupra organismului omenesc.

!’

Va fi o comandă socială dată de ştiinţă şi, indiscutabil, oamenii de ştiinţă sovietici vor şti s-o ducă la îndeplinire, începu aotivitatea organizatorică. Ridan căuta prin

indicatoare oamenii de ştiinţă de care avea nevoie, făoea investigaţii prin cunoscuţi, se adresă Academiei de Ştiinţe şi direcţiilor generale din diferite comisariate ale poporului, alegea cu grijă auditoriul care trebuia să asiste la comunicarea lui.

Ajutorul lui pentru problemele administrative, Mutter, un om gras dar foarte agil şi vioi, blagoslovit pare-se pentru totdeauna cu duioasa poreclă de „Mămicuţa”, era în căutarea unei săli corespunzătoare, trimitea anunţuri şi în general se ocupa de partea tehnică a consfătuirii.

Ridan îşi pregăti multă vreme expunerea pe care va trebui s-o susţină. Comunicările lui, pe care le ţinea rar, erau întotdeauna limpezi şi interesante, independent de complexitatea temei. Vorbea simplu, eăutând să evite terminologia specifică, în spatele căreia unii lucrători ştiinţifici căutau să-şi mascheze cu abilitate diverse „nefinisări” care ascundeau uneori în ©le însuşi caracterul vicios al principalelor concepţii ştiinţifice.

Acum comunicarea trebuia să fie deosebit de clară: Ridan va vorbi nu numai în faţa «nor fiziologi, colegi de-ai lui, ci şi în faţa unor tehnicieni care, poate, abia acum fac cunoştinţă cu un anumit cerc de probleme. E nevoie de-o limpezime de cristal, de limba cea mai simplă, de concluzii simple care să-i atragă pe oameni. Şi Ridan luă hotărârea să stea de vorbă cu Ana.

*

— ±

Discuţiile cu taioă-său pe teme abstracte erau ca nişte jaloane în viaţa Anei. Ea îşi amintea astfel de „discuţii” chiar din frageda copilărie, când abia începuse să cunoască lumea, s-o sondeze cu nesfârşibele „de oe”. Discuţiile au continuat şi mai târziu. O întrebare întâmplătoare, un gând sau un cuvânt neînţeles, şi ia t-o în cabinetul tatălui ei. Cuprinzând-o de umeri, el o plimba dintr-un colţ într-altul al camerei şi pe nesimţite cuvântul neînţeles prindea contururi, se transforma într-o vastă generalizare filosofică. Ridan o purta pe Ana în adâncul veacurilor, spre izvoarele

culturii sau în tainele naturii, unde se naşte viaţa, ori spre înălţimile ademenitoare ale creaţiei lumii.

Pentru ea, fiecare discuţie de acest fel era un pas înainte în lumea nesfârşit de vastă.

în ultimii ani aceste discuţii rare şi consacrate aproape exclusiv descoperirilor noi pe care le făcea Ridan îi foloseau mai mult lui însuşi decât Anei: cu aceste prilejuri el găsea formulări reuşite, precise – atât de necesare în munca ştiinţifică – iar Ana, prin întrebările-i limpezi, fără să-şi dea nici ea seama, îi sugera idei noi, preţioase.

— Mi-e teamă de comunicarea asta – spuse Ridan seara, în timp oe bea ceai, şi Ana simţi o neobişnuită nelinişte în glasul lui. Iau cuvântul pentru întâia oară după o îndelungată perioadă de muncă, despre care s-au şi răspândit zvonurile cele mai fantastice. Va trebui, ea să spun aşa, să dau socoteală în faţa lumii ştiinţifice, în faţa ţării... Şi în acelaşi timp vreau să ies dintr-un impas, să-i -chem în ajutor pe tehnicieni, pe fizicienii care sunt profani în domeniul fiziologiei. Aşadar, referatul meu trebuie să fie simplu, pe înţelesul oricui şi în acelaşi timp ştiinţific, prin urmare destul de complex şi documentat, pentru că fiziologii şi medicii noştri vor cere, desigur, răspunsuri la problemele cele mai încâlcite.

— Vrei să împuşti doi iepuri dintr-o lovitură?

— Cam aşa... De aceea mi-e teamă...

— Din păcate, tovarăşe profesor, nu vă pot da niciun sfat. Încă nu ştiu în ce constă minunata dumneavoastră descoperire. Ea n-a fost dată publicităţii nici măcar în cadrul familiei, în ciuda faptului că, pe cât mi se pare mie, experienţa cu iepurii a rezolvat în bună parte problema.

— Haide, nu mai fi răutăcioasă! Nu sunt vinovat; după experienţa aceea mai că nu te-am văzut. Ba ©rai la Institut, ba îţi pregăteai examenele. Acum ai puţin -timp?

— Sunt absolut liberă.

— Admirabil! Am să-ţi povestesc totul. Şi mie o să-mi folosească.

în expresii scurte şi concise, Ridan zugrăvi tabloul

medicinei modeme, apoi îi dezvălui Anei complexa „epopee a nervilor”. Câte ceva mai ştia ea din discuţiile anterioare, dar multe, foarte multe lucruri erau cu totul noi, în contrazicere cu învăţătura căpătată în şcoală. Mai mult - decât orice o uimea, bineînţeles, minimalizarea rolului microbilor. În mod intenţionat Ridan îşi expuse noua - concepţie pe scurt, într-o formă -categorică şi se pregăti să treacă la problema următoare, ca s-o facă pe Ana să se grăbească cu obiecţiile. La repezeală, ea va găsi mai curând obiecţia esenţială. Şi Ana, bineînţeles, îl opri.

— Stai niţel... E ceva care nu merge... Doar o cultură de microbi introdusă în organism provoacă întotdeauna în el anumite tulburări; prin urmare, tocmai microbii sunt -cauza acestor tulburări. Nu-i aşa?

Ridan cercetă mut ochii fiicei aţintiţi asupra lui. Cât -de dar se citeşte gândul în ochii aceştia! Poţi chiar să ghiceşti şi sensul întrebării. Iată, pleoapele îi tremură abia perceptibil... privirea -e aţintită asupra lui, dar de fapt ea priveşte undeva, în lumea ei interioară. Nu este sigură dacă a pus just întrebarea. Şi buzele i se mişcă. Iat-o – se îndoieşte... Nu, a pus-o just! Toată faţa îi reflectă gândul... Iată de ce oamenii când stau de vorbă se privesc în faţă. Şi animalele fac la fel. Când vorbeşti cu un eâine, el te priveşte în ochi, ca să-ţi afle dispoziţia, intenţiile... Mai este însă şi altceva... Poţi să ghiceşti un gând chiar fără să priveşti faţa interlocutorului... Jucătorii de şah ştiu că uneori se poate sugera adversarului o mişcare periculoasă, dacă îţi concentrezi toată atenţia asupra ei...

Secundele trec şi ei se privesc tăcuţi unul pe altul. Ana a făcut aceeaşi obiecţie ca şi Haltovski, ca şi zeci de alţi savanţi din tabăra oponenţilor. Pentru ei, asta este o ruşine. În spatele acestei obiecţii banale se ascunde - conservatorismul, teama de nou şi nimic mai mult! Doar ei nu pot crede în mod sincer că Ridan n-a dezminţit de mult, pentru el însuşi, această obiecţie elementară!... Pentru Ana însă este bine -că a sesizat imediat problema principală, problema împotriva căreia el însuşi n-a găsit încă un

argument suficient de simplu şi de convingător, valabil pentru -cei -care îl vor asculta. Acum trebuie să-l găsească...

— Aşa e – răspunse, în sfârşit Ridan. Cu o formulare atât de precaută, e greu să nu fii de acord... Trebuie să-ţi spun că problema rolului microbilor în dezvoltarea procesului bolii de-abia acum a început să se limpezească. S-ar putea crede că natura s-a străduit în mod intenţionat să mascheze adevăratul mecanism al bolii, să-l camufleze în mod foarte iscusit cu prezenţa microbilor. Într-adevăr, cum să nu crezi că microbii provoacă boala şi o propagă mai departe, în mod consecvea.it, otrăvind, distrugând, măcinând organele, ţesuturile, dând naştere la tumori, plăgi, inflamaţii?... Microscopul, de pildă, arată limpede că îndată ce a început malaria, în sângele bolnavului apar plasmodiile, iar când dispar plasmodiile, dispare şi malaria. La tuberculoză, sifilis, tifos, difterie, de asemenea, se găseşte imediat „vinovatul" sub înfăţişarea vreunui spirochet, bacii Koch sau virus. Mai mult decât atât. În locurile atinse cel mai mult de boală, microbul este aproape întotdeauna în cantitatea cea mai mare, iar o cultură din acest microb, introdusă într-un organism sănătos, provoacă într-adevăr îmbolnăvirea. Nu este de mirare deci că microbul „patogen" şi-a câştigat reputaţia de vinovat, de singur vinovat al întregului lanţ de fenomene patologice. Înţelegi?

Ridan îşi privi fiica. Ana era toată numai urechi. Profesorul urmă:

— Aşadar, asta este. Această concepţie n-ar fi putut să fie pusă la îndoială dacă nu ne-am ciocni mereu de unele fapte ciudate. De pildă. Microbii există, noi îi găsim în organism, iar boala nu-i şi nici nu apare. Sau dimpotrivă, lucru care, ce-i drept, se întâmplă mai rar, dar se întâmplă: boala este prezentă, dar microbii consideraţi drept agenţii ei patogeni nu-i găsim, deşi în mod obişnuit în astfel de cazuri ei pot fi descoperiţi cu uşurinţă... în privinţa asta pot spune că suntem bine înarmaţi... Sau un alt caz: un om

este bolnav, vădit pe moarte. Simptomele bolii sunt cele obişnuite şi cât se poate de evidente. Organismul e plin de microbi. Toate metodele de tratament au fost folosite, dar procesul bolii continuă. Cum se spune în astfel de cazuri, „medicii refuză să trateze”. Şi iată că atunci când omul este aproape mort, vlăguit de puteri şi lăsat pradă microbilor, survine deodată o cotitură: procesul încetează „de la sine”, boala dispare şi o dată cu ea dispar şi microbii. Bolile infecţioase îi ating adeseori pe oamenii robuşti şi cruţă alţi oameni slabi, piperniciţi, oare trăiesc şi muncesc în condiţii similare…

Să luăm, de pildă, faptul cel mai simplu: aproape fiecare boală infecţioasă, cu mici excepţii, se termină prin vindecarea omului chiar dacă acesta nu este supus unui tratament. Trece ciclul obişnuit de fenomene şi boala încetează. Oare de ce? În astfel de cazuri se spune că organismul „a făcut singur faţă microbilor”. Dar dacă boala constă în aceea că microbii se înmulţesc şi distrug organismul, atunci de ce acest organism n-a distrus microbii de la bun început, când numărul lor era mic, şi le-a permis să se înmulţească, să producă toate distrugerile obişnuite, şi numai după aceea a pornit lupta împotriva lor? Astfel de fapte misterioase sunt multe. Intâlnindu-le, bineînţeles, inventăm de fiecare dată explicaţii destul de plauzibile, însă întotdeauna pur speculative, lipsite de orice valoare ştiinţifică. Nici n-ar putea fi altfel! Ştim atât de puţin!…

— Stai, tată – îl întrerupse Ana, trăgând cu un gest hotărât o linie peste ceva din blocnotes. Nu-şi uita nicio clipă rolul ei dublu: de interlocutor interesat şi de redaetor-critic al viitorului referat al tatălui ei. Conspectul pe care îl va face îi va ajuta profesorului să simplifice referatul. După părerea mea, începi să te abaţi… Ce semnificaţie au aceste fapte misterioase?

— Ai dreptate, Anka, m-am cam abătut. Şi-n asta constă primejdia principală. Trebuie să evit amănuntele de prisos; astea sunt pentru colegi. Aşadar, ce denotă aceste fapte? În

primul rând că presupunerile noastre despre rolul microbilor nu sunt juste. Nu se poate pune totul pe seama lor. În al doilea rând, că există încă un factor pe care nu-l cunoaştem şi care joacă probabil un rol mai important în dezvoltarea procesului bolii decât microbii. Am început să-l căutăm în acea sferă a organismului care dirijează toate funcţiile – în nervi. Şi l-am găsit... Aici am să povestesc despre aceste evenimente importante... tu le cunoşti (Ana dădu din cap şi, dictându-şi cu glas tare, notă: „Experienţe: bila în creier, secţionarea nervilor")... Este o etapă foarte importantă. Noi am demonstrat că şi o acţiune mecanică sau chimică asupra nervilor poate duce la apariţia tuturor simptomelor maladive pe oare noi le cunoaştem. Prin aceasta, am dezvăluit pentru întâia oară misterul bolii în general, am aflat care este natura procesului maladiv, care sunt forţele ce organizează acest proces. Cunoaştem şi rolul microbilor în bolile infecţioase...

Cu o mişcare uşoară a mâinii, Ana îl opri pe tatăl ei şi crej ionul ei prinse să alerge din nou pe blocnotes. Ridan profită de această pauză şi îşi turnă dintr-un ceainic mic o jumătate de pahar de ceai tare. În timp ce-şi expunea gândurile, Ridan se mişca fără întrerupere, se plimba prin -cameră, gesticula; sorbea ceai din paharul pe -care îl strângea atât de tareîn palmă, încât degetele sale lungi aproape se uneau,.

Ana ridică fruntea.

— Mai departe. Deci, care este rolul microbilor...

— Microbul poate fi şi este, bineînţeles, iniţiatorul bolii, deoarece el introduce în organism o substanţă chimică nouă care produce o reacţie nervoasă specifică într-unul din sectoarele întregului sistem. De regulă, toxina introdusă de microb nu dă nervilor chiar atât de lucru încât să depăşească limitele funcţiilor obişnuite, normale, şi cu aceasta procesul ascuns ia sfârşit fără să ducă la vreo manifestare maladivă. În caz contrar însă, sistemul nervos se încordează peste măsură în sectorul respectiv, făcând eforturi inutile de a lichida invazia duşmanului şi, eedând,

capătă alte funcţii, alterate. Acesta este adevăratul început al bolii. Legăturile sistemului nervos sunt aidoma legăturilor sistemului energetic al ţării. Începe o reacţie specifică în lanţ de restructurare a funcţiilor nervoase. Ce anume se petrece atunci în interiorul nervilor, nu ştim încă. În orice caz, echilibrul obişnuit se strică, se creează un nou tablou al conexiunilor nervoase, în care boala este o stare „normală” a organismului. Atunci apar inflamaţiile, plăgile, edemele, tumorile etc., adică tot ceea ce noi numim simptome obiective ale bolii. De sunt însă organizate de sistemul nervos, fără ajutorul microbilor.

— Şi totuşi, microbii se găsesc în toate focarele bolii – îl întrerupse Ana. De unde vin ei şi ce caută acolo?

— Cum ce caută?! Trăiesc, prosperă, se înmulţesc! exclamă Ridan. Anka, draga mea, tu ştii doar că în natură unica menire a tot ce este viu este perpetuarea speciei respective. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut să existe bacilul Koch fără acel proces caracteristic din organism pe care noi îl numim tuberculoză? Numai el creează mediul în care acest bacii poate să trăiască şi să se înmulţească… O! … Am găsit!…

Continuând să ţină în mână paharul cu ceaiul de mult răcit, Ridan ocoli tulburat masa şi se opri din nou în faţa Anei.

— Da, am găsit. Sigur, asta e ! Ştii ce este boala infecţioasă? Este modul de existenţă al microbilor patogeni! Adaptare! Păi dar sigur! Intr-un organism sănătos microbii patogeni nu se pot înmulţi, nu au condiţii prielnice. Dar ei există. Noi îi inspirăm o dată cu aerul, îi înghiţim cu mânearea, îi purtăm pe suprafaţa corpului… Ei există şi aşteaptă. Şi iată că datorită unor anumite împrejurări, pe care noi nu le cunoaştem, microbii capătă posibilitatea de a produce acest impuls imperceptibil, de a pune în funcţiune mecanismul restructurării specifice a funcţiilor nervoase. Sigur! Misiunea lor biologică a fost îndeplinită. Procesul va duce în mod inevitabil la dezagregarea ţesuturilor, la inflamaţii, într-un cuvânt, la apariţia în organism a focarelor

unui astfel de mediu, a acelor condiţii care sunt necesare dezvoltării noilor generaţii ale speciei respective de microbi. Acestea populează imediat focarele şi încep să se înmulţească cu viteză nebună. Şi poate… chiar…

Ridan tăcu din nou şi o privi semnificativ pe Ana, care vedea cum în ochii lui neliniştiţi străluceşte o idee nouă, neaşteptată.

— Foarte posibil… Foarte posibil – repetă el tot mai sigur. Poate că în aceste focare… microbii nu numai că se înmulţesc… dar şi… ţine-te bine, Anka… iau naştere!

— Cum iau naştere? Fără ajutorul unor alţi microbi?!

— Fără. Îi formează mediul, condiţiile specifice… Sunt doar celule…

— Ei, cum asta!… Ana simţi că în suflet i se iscă o mică furtună. Dar îşi stăpâni repede revolta, era timpul să se obişnuiască eu paradoxurile tatălui său… La urma urmei, ăsta era felul lui obişnuit de a fi. Dar ce se va întâmplă dacă el va formula în faţa savanţilor această idee aoum născută, despre autoformarea microbilor?! Ar avea numai de pierdut!… Ana se simţi din nou (aceasta i se întâmplă cam des în ultima vreme) mai matură decât tatăl ei. De fapt, ar trebui să-l înţeleagă, numai faţă de ea îşi dezvăluia tatăl-savant atât de liber toate năzuinţele creatoare şi numai ea putea să-l prevină, să nu-l lase furat de vreo idee periculoasă.

— Bine, Anka – o linişti Ridan. Despre autoformare poţi să nu notezi. O idee ca asta nu se uită. Sunt aproape sigur că este justă, ea poate explica multe lucruri. Dar deocamdată s-o lăsăm… Aşadar…

— Despre nervi şi microbi ajunge. Totul este limpede

— Spuse Ana.

— Ce e limpede?

— Că boala este pricinuită de nervi, iar microbii nu fac decât să declanşeze procesul maladiv, ca apoi să profite.

— Admirabil! râse Ridan. Aşadar, ai înţeles! De aici concluzia: când începem tratamentul, lucru care se petrece întotdeauna după apariţia simptomelor, adică atunci când

mecanismul bolii a şi fost declanşat, lupta împotriva microbilor e inutilă; prin asta boala nu poate fi vindecată. Ceea ce putem face util este să tulburăm printr-un procedeu oarecare acel regim anormal al nervilor. Atunci boala pierde terenul, iar organismul izgoneşte singur, în doi timpi şi trei mişcări, toţi microbii.

Ridan tăcu: oare cum va reacţiona „auditoriul”?

Ana îl privi pe tatăl său şi zâmbi. Ea simţise de mult că în tot acest edificiu teoretic lipseşte tocmai principalul: dovezile convingătoare. Fără de, nu putea spera în succesul noâl teorii.

— Şi asta… se poate dovedi? întrebă ea.

— INu numai că se poate, dar chiar s-a şi făcut. Ridan îi povesti cum doctorul Dubravin şi aspirantul Danko au tratat pe bolnavii de malarie cu „masajul” măduvei coloanei vertebrale.

— S-au făcut şi alte experienţe de acest fel? întrebă Ana din ce în ce mai interesată.

— Da, desigur. Am şi găsit câteva procedee de a acţiona asupra sistemului nervos, procedee care îngăduie să se schimbe complet conexiunile nervoase anormale formate în organism. În afară de „masajul” centrilor nervoşi, noi folosim, de pildă, aşa-numita „blocadă” – „decuplarea” temporară a unui anumit sector al sistemului nervos prin anestezierea cu novocainã. Rezultatele sunt de-a dreptul uluitoare. Am să-ţi arăt îndată…

Ridan aduse din cabinet o mapă groasă şi o deschise.

— Aici sunt adunate foile de observaţii clinice ale bolnavilor cărora le-am aplicat această metodă de tratament. Priveşte aici, douăzeci şi doi de bolnavi de ulcer stomacal şi ulcer intestinal. Tuturor li s-a injectat novocainã în regiunea nodului lombar al căilor nervoase, lângă rinichi. Peste câteva zile, toţi bolnavii n-au mai avut dureri, sucul gastric e normal, într-un cuvânt, s-au făcu’t bine. Uite: „Ieşit din clinică… vindecat”, „Ieşit din clinică”… „Ieşit din clinică”… „Ieşit din clinică…”

Uite aici… lepra… Ştii ce boală cumplită şi misterioasă e

lepra! Se furişează încet şi pe neobservate în om, ani de-a rândul trăieşte în organismul lui, fără; să se manifeste cu nimic, apoi tot atât de încet şi de implacabil, pas cu pas, într-o ordine invariabilă, îi atacă toate organele. Bolnavii de lepră sunt izolaţi de societate în locuri speciale, leprozerii, de unde nu se întorc aproape niciodată. Din antichitate oamenii s-au străduit fără succes să învingă sau măcar să înţeleagă ce e lepra. Microbul ei a fost găsit abia în secolul trecut şi s-au efectuat culturi... Dar asta nu La ajutat pe om nici să elucideze mecanismul bolii, nici s-o învingă.

Când am început să studiem lepra din punctul nostru de vedere, ne-am îndreptat atenţia în primul rând asupra ordinei invariabile în care boala atacă organele omului. Această ordine s-a arătat foarte asemănătoare cu ordinea în care se extindea procesul după experimentul cu bila introdusă lângă hipofiză. Chiar şi numai această asemănare denotă că misterul leprei se află în natura nervoasă a organismului.

Am aplicat „blocada” la vreo douăzeci de leproşi. Şi iată rezultatele: ameliorarea generală a stării bolnavilor, vindecarea plăgilor, dispariţia edemelor, restabilirea sensibilităţii ţesuturilor, dezanchilozarea degetelor de ani de zile înţepenite. Dacă boala a trecut pentru totdeauna sau nu, e încă greu de spus. Lepra este o boală lentă şi perfidă. E nevoie de mulţi ani pentru a putea verifica rezultatele.

Ana privea cu ochii plini de admiraţie foile de observaţie pe care el le răsfoia în faţa ei.

— Mai departe, septicemia, aşa-numita „infecţie a sângelui”. Se crede că septicemia, cu temperatura ei mare, cu durerile la încheieturi, cu edemele ei este rezultatul activităţii microbilor care au pătruns în sânge şi s-au răspândit în sistemul lui circulator. De aceea se organizează local lupta împotriva acestor microbi: se introduce în sânge o substanţă dezinfectantă, de pildă nitrat de argint. Totuşi aceasta nu dă rezultate sigure. Infecţia poate fi locală şi de scurtă durată, adeseori însă acest proces, cum spun

medicii, „se generalizează”, adică se răspândeşte în tot organismul şi în decurs de câteva ore aduce moartea. Există cazuri de septicemie care nu pot fi explicate din punctul de vedere al teoriei unanim acceptate, când în sânge nu se găsesc niciun fel de microbi; un mister şi mai mare prezintă cazurile când microbii semnalaţi în sânge nu provoacă totuşi îmbolnăvirea. Acum pentru noi este limpede că septicemia nu este câtuşi de puţin determinată de pătrunderea microbilor în sânge, ci de răspândirea unei excitaţii specifice în sistemul nervos, excitaţie care poate să înceapă în orice punct al organismului. Aplicarea „blocadei” a dat şi aici rezultate bune.

— Stai, tată – Ana reţinu mâna tatălui, gata să pună la o parte teancul de foi de observaţie. Însemnările de aici sunt foarte scurte. Hai să citim una. Poate că ceva are să-ţi servească şi pentru referat.

— Poftim, să luăm oricare dintre de, la întâmplare. Uite asta, de pildă. Citeşte-o!

Cu multă atenţie, de parcă ar fi verificat dacă cele scrise sunt sau nu verosimile, Ana începu să citească cu glas tare:

— „Bolnavul P.N., 32 de ani. Intrat în clinică la 23 ianuarie în urma unei fistule apărute la picior, pe locul unei vechi fracturi operate, în treimea inferioară a gambei stângi. Fistula supurează. Pielea din jur e inflamată şi umflată, de culoare roşie-brună. Sondajul făcut a arătat că osul prezintă asperităţi, este mâncat.

3 februarie. Bolnavul a fost operat, fistula tăiată şi curăţată. Osul raclat. Rana cusută. Starea postoperatorie bună. Temperatura normală.

10 februarie. Totul normal. Suturile s-au scos.

11 februarie. Temperatura a crescut la 39°.

12 februarie. Temperatura 39°. Rana a fost din nou deschisă.

14 februarie. Temperatura nu scade. Edem al articulaţiei umerale stângi. Frisoane intermitente. Agravare bruscă a stării generale.

19 februarie. Icter acut. Dureri puternice în toate

încheieturile. Pulsul 110. În sânge – stafilooooi.

21 februarie. Starea foarte gravă. Prezintă toate simptomele septicemiei.

22 februarie. S-a injectat în venă 300 cm’ de soluţie de nitrat de argint…”

— Vezi – o întrerupse Ridan. Obişnuita încercare de a distruge stafilococii din sânge. Citeşte mai departe.

— *„23 februarie.* O ameliorare neînsemnată a stării generale.

25 februarie. Din nou o puternică agravare a stării generale.

27 februarie. S-a injectat pentru a doua oară nitrat de arg’nt.

Niciun efect. În zilele următoare starea bolnavului a continuat să se agraveze. Dureri în toate încheieturile. Icter într-o formă acută. Bolnavul foarte slăbit. Delirează. Prezintă tabloul obişnuit al unei grave septicemii stafilococice.

6 martie. S-a efectuat „blocada” nervului simpatic. S-au injectat bolnavului 150 cm3 de soluţie de novocainã.

7 martie. Ameliorare considerabilă a stării generale. Durerile din încheieturi au scăzut.

8 martie. Durerile sunt atât de neînsemnate încât bolnavul mişcă cu uşurinţă mâinile şi picioarele. Icterul începe să dispară. Temperatura normală.

12 martie. Ameliorare rapidă a stării generale. Bună dispoziţie. Fistula se vindecă. Puroi nu mai există.

26 martie. Bolnavului i s-a permis să umble. Fistula s-a vindecat aproape complet…

6 aprilie. Iese din spital complet vindecat”…

Ana îl privi pe tatăl său cu un zâmbet atât de fericit şi de mirat, de parcă chiar atunci, acolo, în faţa ei, s-ar fi petrecut acea vindecare uluitoare a bolnavului.

— Minune? zâmbi şi Ridan. Nu. Dar n-a fost simplu să se găsească aceste procedee de tratament. Doar nu orice acţiune asupra nervilor poate ajuta unui organism bolnav. Trebuie acţionat în aşa fel, încât să se schimbe numai

pentru un timp conexiunile nervoase, fără să se distrugă nimic: căci orice tulburare, cât de mică, a sistemului nervos periferic sau central, poate constitui acel impuls imperceptibil care să declanşeze mecanismul cumplit al acelei restructurări a funcţiilor în sistemul nervos care duce la boală. După cum vezi, înseşi rădăcinile aşa-numitelor „boli” rămân deocamdată extrem de vagi. În schimb noi avem acum pentru întâia oară o idee generală despre mecanismul oricărei boli, ştim unde anume, în ce parte a organismului se desfăşoară procesul bolii şi încotro trebuie să ne îndreptăm eforturile, mijloacele de luptă împotriva bolilor. Iar asta înseamnă că victoria asupra morţii timpurii, victoria asupra bătrâneţii este o problemă de timp!

— Şi asupra bătrâneţii? Dar ce, bătrâneţea e o boală!

— O boală, Anka! exclamă Ridan, bucurându-se de uimirea fiicei sale. O boală! Vrei, bineînţeles, dovezi „materiale”, nu-i aşa? Poftim! Vino după mine!

Cu paşii săi uriaşi, el porni pe coridorul Institutului. Ana aproape că alerga alături de el. Coborâră pe o scăriţă îngustă şi Ridan ciocăni în uşa lui Târsa. În cameră se auzi o vânzoleală şi o bombăneală din care nu puteai să-ţi dai seama dacă cel dinăuntru se miră sau întreabă ceva.

— Eu sunt, Târsa! Dă-mi, te rog, cheia de la menajerie!

Uşa se deschise încet şi păzitorul animalelor, somnoros, cu veşnica lui tichiuţă pe creştet, aruncă o privire posomorită celor veniţi, pe sub sprâncenele dese şi cărunte, şi porni înaintea lor spre menajerie. Era vădit împotriva tuturor operaţiilor crude pe care Ridan şi colaboratorii lui le făceau pe aceste animale absolut nevinovate şi cu totul sănătoase. Deşi îndeplinea cu o meticulozitate neobişnuită toate dispoziţiile venite „de sus”, Târsa era categoric de partea victimelor necuvântătoare. Fără să dea cheia, el deschise singur uşa posesiunilor sale şi, lăsând vizitatorii înăuntru, se opri în prag.

Ridan se apropie de una. Dintre ouştile scunde şi late şi aprinse becul de deasupra ei. Intr-un colţ al cuştii, pe paie,

zăcea cu capul pe labe un câine mic şi slab. Strângându-şi, din pricina luminii, ochii care-i lăcrimau, câinele îşi ridică încet botul apoi din nou şi-l lăsă pe labe.

— Poftim, uită-te aici… Ştii câţi ani trăieşte în general un câine?

— Ştiu. Vreo unsprezece-doisprezece ani – răspunse Ana.

— Exact. Ei, şi-acum spune-mi cam câţi ani crezi că are câinele acesta? Murzak! Vino aici! îl strigă Ridan.

Câinele dădu din coadă, apoi se ridică în silă, la început pe picioarele din faţă, apoi pe cele din spate, se întinse, căscă şi se apropie. Părul năpârlit, fără luoiu, îi atârna în smocuri, pe coaste i se vedeau pete pleşuve, iar botul îi era aproape cărunt.

— E bătrân – spuse Ana. Are vreo nouă-zece ani, nu-i aşa?

— Nouă-zece ani, zici? Acum vino încoace!

Când Ridan aprinse becul lângă o altă cuşcă, în ea se şi mişca vioi un căţel de aceeaşi statură ca şi primul. Alerga de-a lungul grilajului din faţă, schelălăind şi dând bucuros din coadă.

— Ăsta-i Valet. Măi, pezevenghiule! Ridan îşi vârî mâna în cuşcă şi mângâie botul câinelui, dezgolindu-i dintâi egali şi albi.

— E un căţelandru – spuse sigură Ana. Are doi ani?

— De data asta ai dreptate. Atâta are. Aproape doi ani. Şi acum poţi să te miri: Murzak şi Valet sunt fraţi, cum s-ar spune, gemeni.

— Cum aşa? Atunci de ce?…

— De ce? Pentru că atunci când Murzak avea opt luni, i-am introdus în nervul sciatic o picătură de emulsie din substanţă medulară. Atât. Nimic mai mult! Pe Valet l-am lăsat pentru control. De atunci a trecut numai un an. Şi iată rezultatele. Murzak e „sănătos” în accepţia obişnuită a acestui cuvânt. Este un bătrân normal; mănâncă şi bea atât cât trebuie, aparatul lui digestiv funcţionează satisfăcător. Dar toate simptomele bătrâneţii sunt prezente la el. Şi acum, uită-te şi aici. Ridan se apropie de o a treia cuşcă.

Aceasta e Silva, sora lor, exemplarul cel mai interesant. Vezi, ea arată mult mai tânără decât Murzak, dar mai în vârstă decât Valet. La început i s-a făcut aceeaşi operaţie ca şi lui Murzak. Îmbătrânea mult mai repede şi acum cinci luni arăta aproape cum arată Murzak astăzi. Atunci am început treptat să-i restructurăm sistemul nervos. În treacăt fie spus, făcând experienţa pe Silva, noi am reuşit să perfecţionăm considerabil metoda acţiunii prin novocainã. Şi iată rezultatul: Silva întinereşte! toate simptomele bătrâneţii dispar… Şi-acum, să mergem, Ana, să lăsăm străjuitorul acesta mohorât să-şi continue somnul – adăugă el, arătând cu ochii spre deşiratul Târsa, care privea iscoditor din uşă.

Capitolul VII DIN NOU CELE ŞAPTE LITERE

Ana adormi îndată, cuprinsă de un somn fără vise. Discuţia cu tatăl său o obosise: prea noi erau aceste idei şi experienţe, prea brusc clintiseră de pe temeliile ce păreau aşezate temeinic, toate concepţiile şi cunoştinţele ei despre lume, despre viaţă.

Era greu să pătrundă sensul celor aflate.

Se trezi în zori şi îndată îşi aminti de câinii văzuţi în ajun. Imaginile lui Murzak, „bătrânul” câine de aproape doi ani, şi a Silvei, care întinerea prin voinţa lui Ridan – stăruiau în faţa ochilor ei cerând parcă un răspuns la o întrebare mută: ce înseamnă asta? Bătrâneţea e o boală! O boală care poate fi „inoculată”! O boală ce poate fi vindecată! Aşadar, bătrâneţea n-o să mai existe? Dar moartea?…

Patul de lângă peretele opus era gol: aceste zile de după examene, Nataşa şi le petrecea de obicei în satul ei natal, din ţinutul Meşcerei. Era timpul să se întoarcă. Ah, dac-ar fi ea aici! Ana se obişnuise să-i împărtăşească impresiile şi gândurile, aşa cum tatăl ei i le împărtăşea ei; povestindu-i despre câinii văzuţi în ajun, poate i-ar fi ajutat să înţeleagă mai bine.

Şi repetând din nou şirul raţionamentelor lui Ridan, Ana ajungea de fiecare dată la o concluzie care ei i se părea absurdă. Nu va mai exista bătrâneţe… Dar bătrâneţea este

rezultatul dezvoltării, ultimul ciclu al dezvoltării care, în mod inevitabil, duce la sfârşit – la moarte. Dacă nu va fi bătrâneţe, nu va mai fi nici moarte. Nu! E o absurditate! Totuşi, tata spune că bătrâneţea este o boală, şi el nu poate să greşească, a demonstrat asta prin experienţă.

O stăpânea o surescitare soră cu bucuria. Ana simţea că Ridan a făcut un pas nou spre fericirea omenească şi ceea ce a aflat ea ieri era necesar probabil pentru a explica ideea principală pe care n-o mărturisise, poate, nimănui. Discuţia nu se terminase încă. Astăzi Ana va lămuri tot ce era neclar, va afla totul! Ca să-i ajute tatălui său să pregătească referatul pe care trebuia să-l ţină în faţa fizicienilor, ea trebuie să înţeleagă just sensul uimitoarelor lui idei.

Toată ziua Ana fu prinsă de treburi obşteşti – la început merse la conservator, apoi dădu o raită pe la fabrica de instrumente muzicale aflată sub patronajul conservatorului. Fabrica îşi avea o viaţă a ei, avea evenimentele şi grijile ei care acaparau cu totul atenţia fetei.

Această întreprindere, creată nu de mult, lucra prost. Instrumentele pe care le producea provocau indignarea legitimă a muzicienilor şi de aceea comsomoliştii de la conservator hotărâseră să dea fabricii o mână de ajutor – poate îşi va îmbunătăţi cumva producţia. Ana Ridan a fost trimisă în „cercetare” pentru ca apoi să raporteze în faţa organizaţiei comsomoliste din conservator „cum stau lucrurile”.

Cu însufleţirea şi cu meticulozitatea caracteristice Ridanilor, Ana se iniţia în tainele naşterii instrumentelor cu coarde, studia „reclamaţii’le” venite de la magazine şi colective muzicale, făcea cunoştinţă cu oameni noi, cu specialişti şi cu o terminologie nouă, într-un cuvânt, intra într-o lume cu totul nouă pentru ea. Şi, pe neaşteptate, constată că lumea aceasta era la fel de complexă şi de importantă ca şi lumea artei muzicale sau lumea ştiinţei lui Ridan, pe care le cunoştea.

Cu fiecare zi petrecută în fabrică, Ana se apropia tot mai

mult de colectivul acesteia. Folosea orice prilej să ajute, nu numai la munca culturală; dădea ajutor chiar în producţie şi în treburile administrative – într-un cuvânt, începuse să se simtă „de-a casei”. Totuşi, misiunea ei principală nu şi-o îndeplinise încă: nu găsise acele forme de ajutor obştesc care ar fi putut să scoată fabrica din impas,

Dar iată că în ziua aceea se ivi speranţa că lucrurile se vor aranja. La fabrică a venit un inginer nou care s-a apucat să reorganizeze productivitatea celui mai slab sector

— Secţia de pregătire a materialului. Ana l-a văzut pe coridor, când se ducea la director. Era un tânăr înalt, voinic, într-o manta militară. El a privit-o atent şi Ana, fără să-şi dea seama de ce, a simţit că *el* va salva situaţia…

Seara, după cină, în timpul căreia Ana – ca de obicei – povesti toate noutăţile zilei, discuţia din ajun fu reluată.

— Ei, ce zice auditoriul meu? întrebă Ridan, luând-o pe Ana de umeri şi ducând-o în cabinetul său. Pot să-mi continui comunicarea? Sau mai întâi întrebările?

— Da, da, mai întâi întrebările… Nu ştiu cu ce să încep… Câinii ăştia ai tăi m-au derutat cu totul. Nu înţeleg ce înseamnă această bătrâneţe provocată artificial. Ce concluzie trebuie să desprindem?

— Bravo, Anka! o aprobă Ridan. E o întrebare justă. Asta Itrebuie explicat în primul rând. Concluzia e simplă: bătrâneţea este în esenţă o boală -ca oricare -alta. Deosebirea constă numai în forma ei, ca să-i zicem aşa, clinică, şi în durata, în desfăşurarea ei în timp. Bătrâneţea este ceva foarte complicat. Este o sumă a mai multor termeni. Pe de o parte este pregătită de legile permanente ale aşa-numitei dezvoltări „normale”, iar pe de altă parte de excepţiile inevitabile, de abaterile mai mult sau mai puţin întâmplătoare de la aceste legi. Ce predomină, nu se ştie, ştim însă foarte bine că omul niciodată nu moare numai de bătrâneţe. O cauză directă -a morţii -este întotdeauna o „boală”, adică perturbarea funcţiilor normale ale organismului, sau tulburarea funcţională a glandelor cu secreţie internă. Această boală din -cauza căreia omul

moare la bătrâneţe, este consecinţa vieţii particulare respective, un rezultat al unor numeroase procese -care se desfăşoară în organism pe f-aţă sau în ascuns şi produc fenomenele pe -care le cunoaştem: zbârcituri, albirea părului, chelire, încetinirea reflexelor şi multe altele. Acestea sunt simptomele externe ale bolii,cum este, de pildă, erupţia la searlatină. Aşadar, iată răspunsul la întrebare: bătrâneţea pe care o cunoaştem şi care sub ochii noştri îi duce pe oameni la moarte este o boală,

— O boală vindecabilă?

— Bineînţeles. Ai văzut-o doar pe Silva. Adevărat, este un caz uşor, pentru că noi n-am neglijat prea mult procesul, dar din punct de vedere principial, acest caz nu se deosebeşte prin nimic de procesul natural.

— Bine… Se pare că încep să înţeleg. Ai zis însă: „bătrâneţea pe oare -o cunoaştem”… Vrei probabil să spui că în viaţa noastră această bătrâneţe-boală vine înaintea celeilalte bătrâneţi, rezultat normal a’l dezvoltării organismului,care se termină cu moartea. Aşa e? Deci dacă omul va fi salvat de această îmbătrânire timpurie, atunci durata vieţii lui va creşte…

Ridan izbucni în râs:

— Bine spus! exclamă el. Dar sunt sigur că prin aceste cuvinte tu înţelegi altceva decât înţeleg eu.

— Cum P se miră Ana.

— Hai să vedem. Crezi că dacă omul va scăpa de bătrâneţea „prematură”, atunci el va mai trăi încă puţin şi apoi va muri de moarte „naturală”?

— Da.

— Şi probabil, de data asta moartea va veni fără bătrâneţe… înainte de moarte omul va fi sănătos tun, va avea părul negru şi des, ochii limpezi şi strălucitori, pielea netedă şi mersul vioi. Iar după moarte, dacă doctorii îi vor face autopsia, nu vor găsi în organismul lui nici urmă de leziuni. Aşa e? Pentru că, bagă bine de seamă, dacă ar exista defecţiuni organice sau acea uzură specifică bătrâneţii, atunci înseamnă că moartea e din nou

„nenaturală”, într-un cuvânt, moartea „naturală” trebuie să vină fără cauze -concrete, reale. Îţi -dai seama ce absurditate?

Ana şedea cuibărită în fundul unui divan mare şi se uita la tatăl ei cu o privire aproape speriată. Într-adevăr, nu putea să-şi închipuie această moarte „naturală”, fără obişnuitele fenomene care însoţesc bătrâneţea. Dar atunci ce este moartea naturală?

— Da, aşa este – conveni ea. Dar atunci care e greşeala mea? Nu înţeleg…

— Greşeala constă în faptul -că în natură nu există moarte „naturală”. Există numai moarte. Ea este întotdeauna nenaturală. Deci din punct de vedere principial, poate fi învinsă.

Acum Ana era uluită de-a binelea.

— Stai puţin, tată… Ce reiese atunci? Nu există boli, nu există bătrâneţe, nu există moarte. Dar ce, omul este nemuritor? întrebă ea aproape indignată.

Ridan recunoscu acest protest şi îndată văzu aievea în faţa ochilor un întreg auditoriu de „sceptici”. Tocmai cu o asemenea indignare va fi primită probabil expunerea sa pentru care a strâns prea multe idei noi, explozive.

— Dacă n-ar fi protestul care răsună în cuvintele tale, ai fi acum foarte aproape de adevăr – spuse el.

— Vrei să spui că omul e nemuritor?!

— În orice caz, această teză e mai plauzibilă, mai justă şi mai utilă decât aceea pe oare o aperi cu atâta înflăcărare. Dar tu ce-ai vrea să afirmi, că omul este muritor? Că în virtutea legilor biologice pe baza cărora a evoluat organismul, el nu poate să trăiască mai mult decât un anumit număr de ani?

— Bineînţeles.

Ridan, tăcut, măsură de câteva ori cabinetul în lung şi-n lat.

— Şi cu ce demonstrezi că această limită există?

— Dar bine, tată, nemurire nu există. Omul moare. Toate vieţuitoarele mor şi istoria nu cunoaşte excepţii.

— Ei, Anka, asta e o greşeală grosolană. „Omul meare”! … Omul moare, e adevărat şi dacă ai afirma numai asta, nimeni nu ţi-ar obiecta nimic. Tu, însă de fapt, spui că „omul este muritor”, proclami adică o anumită lege. Dar, te întreb eu, se poate oare ridica la rangul de lege un fapt, oricât ar fi el de evident şi permanent, fără să-l explici, fără să stabileşti cauzele şi mecanismul fenomenului?!… Cred că eşti de acord că, dacă Gopemic n-ar fi descoperit mecanismul mişcării. Corpurilor cereşti, omenirea ar fi continuat să considere că soarele se roteşte în jurul pământului. Este doar un fapt destul de evident şi aici de asemenea nu se cunosc excepţii. De mii de ani, toţi oamenii au văzut soarele dând târcoale pământului. Nu, Anka, înainte de a afirma că omul este muritor, s-ar cuveni să explicăm de ce moare el.

Ana pusese blocnotesul pe perna sul a divanului şi uitase de mult de el. Nu se mai gândea dacă filosofia morţii şi a nemuririi îşi are sau nu locul în expunerea tatălui ei. Ceea ce încerca acum era o clintire din temelii a edificiului cunoştinţelor ei.

— Să crezi că un animal moare tocmai pentru că este „muritor” – spunea Ridan – înseamnă misticism. Înseamnă „voinţa divină”, adică absurditate, şi încă o absurditate dăunătoare: pentru că a recunoaşte că omul este muritor înseamnă a renunţa mai devreme sau mai târziu la lupta împotriva bătrâneţii şi a morţii. Tot ce se petrece în natură îşi are cauzele sale reale şi oricât de inevitabile ar părea îmbătrânirea şi moartea, de pot veni numai ca rezultat al unor anumite cauze. Şi de îndată ce noi începem să lămurim aceste cauze, să studiem organismul din acest punct de vedere, ne convingem imediat că nu există nimic mai ostil, mai străin organismului viu decât moartea, deoarece întreaga aparatură, toate organele, toate procesele care se petrec în el sunt adaptate pentru viaţă, pentru menţinerea vieţii, pentru a lupta, cu moartea. Altfel nici nu poate fi: asta-i însăşi natura acelei forme a materiei pe care noi o numim substanţă vie.

— Atunci de ce tot ce este viu moare? întrebă Ana.

— A-a! Ridan schiţă în aer, cu degetul său lung, o curbă complicată. Aici e buba! La această întrebare trebuie să ştii să răspunzi just, căci altfel nu te descurci. Într-adevăr, ce se petrece de fapt? însuşirea principală a materiei vii este viaţa. Totuşi ea moare şi încă într-un mod atât de constant. Un paradox! Dar, Anka, materia vie mai posedă încă o însuşire importantă: se dezvoltă. Tu ştii că datorită acestei însuşiri, o vietate neînsemnată, monocelulară, extrem de simplă, s-a transformat treptat în organismul atât de complicat al omului, cu creierul lui. Pentru aceasta a fost necesar ca multe milioane de generaţii să se perfecţioneze, pentru că numai prin primenirea generaţiilor se pot dezvolta noi forme.

Şi dacă sunt necesare generaţii noi, înseamnă că este necesară moartea generaţiilor vechi, altfel dezvoltarea s-ar opri. Aşa se face că moartea este necesară pentru ca viaţa să existe şi să se dezvolte.

— Aşadar – interveni Ana, bucuroasă parcă – recunoşti inevitabilitatea morţii. Să zicem că moartea pe care o observăm în natură este într-adevăr anormală şi poate fi deci învinsă. Această moarte este o boală, sunt de acord. Să zicem că-l vindeci pe om de ea. Să zicem că el va trăi…

— Cât?

— O sută cincizeci sau chiar două sute de ani…

— Şi de ce nu două sute cincizeci?

Ana ridică un umăr şi cu vădită „indulgenţă” conveni .

— Ei, fie şi două sute cincizeci!

— Şi de ce nu cinci sute? o întrebă atunci Ridan.

— Ce tot spui, tată – se supără în sfârşit Ana. Durata normală a vieţii omului se consideră a fi…

— „Se consideră”!; o întrerupse Ridan iritat. Tocmai asta-i nenorocirea, că la noi prea multe lucruri sunt „considerate” şi nu înţelese. Ce înseamnă durata „normală” a vieţii? E o absurditate! Cum putem determina durata „normală” a vieţii când n-am văzut niciodată moarte „normală”? Nu, dragă tovarăşă, dacă vrei să înţelegi noul,

trebuie să renunţi la vechi. Greşeala principală care, din păcate, mai este şi acum dominantă în ştiinţă, constă în recunoaştere oarbă, neoritică, a faptului că tot ce este viu trebuie să moară inevitabil. Aici ideile noastre obişnuite sunt îmbâcsite încă de vechiul misticism şi vechea metafizică. Durata vieţii fiecărei vieţuitoare este predeterminată, soarta lor este pecetluită, moartea de neînvins! Toate acestea vin de la Dumnezeu, de la „raţiunea superioară”… Trebuie să renunţăm cu hotărâre la toate acestea! Să încercăm să privim lumea fără aceste idei preconcepute. Ce se va întâmplă atunci cu durata vieţii? Intr-adevăr, în epoca noastră fiecare organism trăieşte oam acelaşi număr de ani: câinele 10—15 ani, calul 20—30, omul 70—100 şi aşa mai departe. Cum au fost stabilite aceste durate? Este limpede că de au rezultat de la sine, automat, orbeşte, ca tot ceea ce se petrece în natură, în urma luptei generale pentru viaţă. Nu uita, Anka, că dacă în procesul de evoluţie una din formele de viaţă, oricare, şi-ar dobândi nemurirea, s-ar produce cu timpul o catastrofă: pe pământ n-ar mai fi nici spaţiu, nici aer, nici hrană pentru ea; după ce ar distruge tot ce este viu, ar dispare şi ea de la sine, şi cu asta pământul ar rămâne fără biosferă. Dar asta nu se poate întâmplă, căci şi celelalte vieţuitoare luptă pentru viaţa lor şi de îndată ce această formă „veşnică” sau prea îndelungată, înmulţindu-se fără sfârşit, ar începe să le stingherească existenţa, se vor ridica împotriva ei şi, bineînţeles, vor distruge acel surplus care ameninţă propria lor existenţă. În felul acesta se stabileşte în natură un anumit echilibru al vieţii. În procesul luptei pentru existenţă se determină durata vieţii pentru fiecare specie de animale şi de plante. Această durată decurge din corelaţia dintre forţele care luptă sub influenţa acelor condiţii ale mediului extern în care are loc lupta, şi bineînţeles nu este permanentă, ca şi tot ce există în natură. Concluzia care s-ar cuveni să o tragem de aici este că durata vieţii nu-i stabilită „de sus”, nu-i permanentă, imuabilă, şi că nu decurge din proprietăţile materiei vii. Asta trebuie înţeles

bine. Toate raţionamentele referitoare la „durată”, „limită”, „fireşti”, „normale” sunt absurde. Noi cunoaştem numai cifrele statistice care reflectă echilibrul vieţii pentru fiecare etapă de dezvoltare a lumii animale şi nicidecum legile veşnice ale vieţii.

— Toate acestea sunt foarte interesante, tată. Dar de unde au apărut totuşi raţionamentele referitoare la faptul că limita vieţii omeneşti nu poate depăşi o sută cincizeci sau două sute de ani?

— Nu ştiu, Anka. Nu există niciun fel de premize ştiinţifice pentru asta. Dimpotrivă, în natură găsim exemple care ne arată că ţesutul organic este capabil să trăiască neobişnuit de mult. Celebrul arbore dracaeno draco din Tenerife avea câteva mii de ani când a fost distrus de un uragan. Arborele tisa poate trăi până la trei mii de ani, baobabul până la şase mii de ani! Mii! Din punct de vedere practic, această durată a vieţii organismului poate fi considerată nemurire, nu-i aşa? Cât priveşte discuţiile cu privire la faptul că durata maximă a vieţii omului este de două sute de ani, de reflectă timiditatea savanţilor…

— Timiditate?!

— Bineînţeles. N-au curajul să recunoască incontestabilul adevăr că odată şi odată viaţa omului poate fi de lungă durată, că va fi atât de lungă cât vom dori noi…

— Vom dori să fie veşnică.

— Nu, Anka, veşnică n-o să fie niciodată.

— Te contrazici pe tine însuţi.

— Nu mă contrazic. Îndată ai să te convingi de asta. Aşadar…

— Iartă-mă, tată – îl întrerupse din nou Ana. Încă o întrebare: care sunt limitele maxime, cunoscute, ale duratei vieţii omeneşti?

— Da, am să-ţi spun! În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea se cunosc două cazuri când oamenii au trăit până la 185 de ani. Un oarecare Rovel din Ungaria a trăit 172 de ani, iar nevasta lui 164. Un locuitor din Yorkshire a murit la 169 de ani. La noi, în Caucaz, cu totul recent, au fost semnalate

câteva cazuri de longevitate, până la 155 de ani, 150, 140, 135... Interesant e că de regulă toţi aceşti oameni şi-au păstrat până în ultimii ani ai vieţii vioiciunea şi capacitatea de muncă, iar la autopsia ţăranului englez Thomas Parr, care a trăit 152 de ani, vestitul doctor Harvey n-a găsit în organele celui mort niciun fel de modificări datorite bătrâneţii. Thomas Parr, ajuns celebru datorită longevităţii lui, a fost adus la curtea regelui, unde a murit de îmbuibare şi beţie. În general, longevitatea maximă pe care o cunoaştem noi este de 185 de ani. După cum vezi, nu trebuie să fii un savant prea îndrăzneţ ca să proclami cifra „200” ca limita „normală” a vieţii omeneşti. Este doar prima cifră „rotundă” după 185.

Amândoi izbucniră în râs.

— Dar judecind după exemplele tale, acest maximum are parcă tendinţa să scadă? observă Ana.

— N-aştept din partea naturii sau a istoriei să lucreze pentru noi. Variaţiile în durata longevităţii fireşti sunt inevitabile, dar asta nu are nicio importanţă. Acum, Anka, a venit momentul când noi înşine vom începe să creăm istoria longevităţii omului; vom face viaţa omului... nelimitată. Începutul a fost făcut prin experienţa cu câinii pe care i-ai văzut ieri. Rezultă că viaţa omului va face poate chiar în următoarele decenii un salt nemaivăzut în timp. Da, noi ne pregătim să tratăm bătrâneţea prin restabilirea periodică a echilibrului sistemului nervos care este tot timpul tulburat de factori externi, aşa cum am tratat-o pe Silva, căreia, după ce am „contaminat-o” cu bătrâneţe, i-am redat tinereţea. Exact la fel se va întâmplă şi în organismul omului. Va fi distrusă baza îmbătrânirii prin stimularea vitalităţii, adică a totalităţii acelor procese nervoase care deocamdată nu cunosc nicio stavilă pentru o dezvoltare liberă. Ce se va întâmplă mai departe?

— Da, da – spuse grăbită Ana. Ăsta este lucrul cel mai interesant, tocmai aici vor începe contradicţiile I

— Niciun fel de contradicţii! Vom respinge primul atac al bătrâneţii, inevitabil în viaţa noastră. Înseamnă oare că în

felul acesta omul nu va îmbătrâni niciodată? Nu, bineînţeles; bătrâneţea va rămâne, cauzele îmbătrânirii vor rămâne şi de. Dar procesele îmbătrânirii, care se dezvoltă în organism foarte încet, vor trebui să se repete. Peste câteva zeci de ani, când bătrâneţea va porni la un nou asalt, o vom respinge iarăşi pe aceeaşi cale.

— Şi aşa la nesfârşit?

— Nu. Aceste victorii asupra bătrâneţii nu le vom putea obţine chiar fără pierderi. Să redai organismului starea dinaintea apariţiei primelor simptome ale bătrâneţii este imposibil. După fiecare victorie de acest fel, în organism vor rămâne totuşi urmele ireversibile ale acelor procese invizibile care se petrec în nervi şi care pregătesc îmbătrînirea. Urmele acestea se vor tot aduna şi, în cele din urină, după un şir de „întineriri" de acest fel, se va declara din nou o bătrâneţe care, de data asta, nu va mai putea fi „tratată", şi atunci va surveni moartea. După cum vezi, prima noastră victorie asupra bătrâneţii nu-l va face pe om „veşnic". În schimb ea ne va permite să încetinim foarte mult procesul îmbătrânirii şi să amânăm pentru multă vreme moartea. Cât va fi atunci durata medie a vieţii, n-am putea spune: mai avem încă prea multe neounoscute în faţă. Poate va fi de două ori mai mare, mai probabil de trei, de patru ori...

— De patru ori! exclamă Ana. Atunci înseamnă că omul va trăi aproape trei sute de ani?!

— Da, ored că în medie cam aşa. Repet: presupunerile mele sunt cât se poate de aproximative. În orice caz acesta va fi primul contraatac al omului asupra bătrâneţii şi morţii. Dar cu asta lucrurile nu se vor termina. Moartea, după o longevitate atât de mare, tot nu va fi „naturală", ea va veni ca iun rezultat al acumulării acelor schimbări imperceptibile şi ireversibile, care se vor produce în organism între „primenirile" consecutive ale sistemului nervos. Dar ce ne-ar împiedica să credem că mai devreme sau mai târziu omul va găsi alte procedee şi mai eficace de menţinere a unui echilibru nervos normal în organism? Atunci durata

vieţii se va mări din nou; şi de data aceasta însă ea nu va fi „veşnică”, deoarece se va vedea, de pildă, ca viaţa este limitată de insuficienta capacitate a celulelor cerebrale de a-şi reface energia. Atunci omul va începe să negleze procesele aşanumitei regenerări, adică va începe să stimuleze în mod artificial renaşterea acestor celule. Şi aşa mai departe, la nesfârşit! Durata vieţii, Anka, va creşte necontenit de-a lungul întregii istorii viitoare şi în acest sens ea va putea ajunge „veşnică”. Oricât de inevitabilă ar fi din punct de vedere practic moartea, tot din punct de vedere practic ea va putea fi întotdeauna biruită. Asta este dialectica. Viaţa şi moartea luptă întotdeauna între de. De partea morţii este natura oarbă,cu legile ei formate în mod stihinic; de partea vieţii este creierul, raţiunea omului care din ce în ce mai mult pune stăpânire pe aceste legi. Iată de ce de la un anumit moment al dezvoltării sociale, prin urmare şi al dezvoltării creierului, moartea va începe în mod inevitabil să dea înapoi iar viaţa va începe să învingă, isă cucerească teren.

Momentul acesta a şi sosit. Toate condiţiile au fost create de revoluţia noastră, de socialism. Numai socialismul a putut duce ştiinţa materialistă la acel grad de dezvoltare fără de care însăşi punerea în discuţie a problemei privind învingerea morţii ar fi fost condamnată la înfrângere. La început scăderea mortalităţii, pe care o şi observăm, apoi înlăturarea bolilor şi, în sfârşit, prima victorie directă asupra bătrâneţii. Deocamdată, acestea sunt etapele. Ei, auditoriu? Unde sunt contradicţiile?

— A rămas numai un lucru, dar… cred că l-aş putea rezolva şi singură. Ce-i de făcut cu „echilibrul” vieţii? Dacă durata vieţii va ajunge să fie „prea mare”, atunci, cum spuneai tu, populaţia globului pământesc va începe să crească extraordinar, şi probabil lucrurile vor ajunge până acolo că omenirea, pentru a evita catastrofa, va trebui… ei…

Ridan zâmbi şi lăsă să treacă o pauză îndelungată, ca să-i dea timp Anei să caute pentru omenire o ieşire din situaţia

grea, apoi îi sugeră ironic:

— Să-i omoare pe bătrânii mai puţin valoroşi, pe toţi copiii urâţi. Să selecţioneze…

— Ei, tată! îi ripostă Ana bosumflându-se. Îşi dădea seama însă că nu era chiar aşa de simplu, cum i s-a părut, să găsească o soluţie.

— Să facem ca „întinerirea” noastră să fie accesibilă numai unor oameni aleşi, de pildă… deputaţilor poporului? continuă Ridan să glumească. Sau pur şi simplu să renunţăm la longevitate?

0 bătaie uşoară în uşă întrerupse discuţia. Interlocutorii se priviră miraţi. Cine ar fi putut intra în casă la o oră atât de târzie?

— Natka! A venit Natka! ghici în sfârşit Ana şi se repezi spre uşă.

într-adevăr, ea era. Arsă de soare, rumenă, Nataşa o îmbrăţişă pe Ana şi nimeri apoi în braţele lui Ridan.

— Cu ce eraţi atât de ocupaţi încât n-aţi auzit când am intrat în hol? întrebă ea în sfârşit.

— O-o! Se petrec lucruri mari, Natka!

— Rezolvăm o problemă de ordin mondial: cum să salvăm omenirea de inevitabila ei pieire – o lămuri Ridan.

— Ei nu, zău! Dar ce? Ne pândeşte vreo nenorocire? Vreo oometă se îndreaptă spre Pământ?

— Degeaba râzi, Natka, nu-i glumă! Ieri tata mi-a arătat rezultatele unei experienţe făcute pe câini, din care reiese că într-un viitor nu prea îndepărtat oamenii vor scăpa de bătrâneţe şi viaţa lor va fi neobişnuit de lungă: vor trăi până la trei sute de ani!

— Trei sute?! şi ochii negri ai Nataşei se deschiseră larg de uimire şi bucurie.

— Da, da! Îţi închipui ce-o să fie atunci? Oamenilor n-o să le mai ajungă nici locul, nici mâncarea pe pământ. Poate că într-adevăr va trebui să renunţăm la longevitate? adăugă Ana privindu-şi întrebător tatăl. Sau…

— O, nu! Oamenii n-or să renunţe niciodată la asta. Dar ce-ai vrut să spui prin „sau”? Haide, curaj!

— Sau… să se limiteze naşterile – spuse timid Ana.

— În sfârşit! Cea mai simplă ieşire din imipas! Dar spune-mi, te rog, de ce-ai făcut această propunere atât de nehotărât, aproape cu frică?

Ana zâmbi stingherită.

— Aduce a… malthusianjsm!

— Bănuiam – zvârli necăjit Ridan. Ah, Anka, Anka!… De unde dogmatismul ăsta la tine? înehipuieşte-ţi că era longevităţii a şi sosit, că nu mai există boli, că mortalitatea este infimă, că oamenii trăiesc câteva veacuri… În aceste condiţii, peste cinci-şase decenii ţara noastră va avea o populaţie cât a întregului glob astăzi! Atunci catastrofa ar fi într-adevăr iminentă. Dar nu vom ajunge acolo! În loc să percepem impozite de la celibatari, vom limita naşterile. La fel ca şi acum, însă vom fi împotriva războiului, a foametei, a epidemiilor, împotriva tuturor acelor metode pătrunse de ură faţă de oamenii muncitori pe care le preconizează malthusienii ca unice mijloace de frânare a suprapopulării pământului. De altfel, s-ar putea ca noi nici să nu fim nevoiţi să limităm creşterea populaţiei: poate că se va găsi între timp o altă soluţie naturală, logică…

— Care?

— Căutaţi-o!

Fetele se priveau tăcute una pe alta, iar Ridan o urmărea cu interes pe Nataşa. Ştia că are o minte vioaie, că e ingenioasă şi predispusă spre idei practice, concrete. Ce va zice? Cum va ieşi ea din situaţie?

— Ştiu! exclamă ea dintr-o dată, scuturându-şi coroana de păr negru. Mi-am adus aminte. Toate acestea au fost prevăzute de mult, dar uite că nu-ţi vin dintr-o dată în cap.

Se apropie cu paşi repezi de raftul mare cu cărţile lui Ridan, căută acolo o anumită carte, o scoase şi răsfoind-o, găsi pasajul pe care-l căuta.

— Ascultaţi… „Omenirea nu va rămâne veşnic pe pământ. În goană după lumină şi spaţiu, ea va pătrunde la început timid dincolo de limitele atmosferei, apoi va cuceri tot spaţiul circumsolar”. Asta a spus-o Ţiolkovski. Am citit

de curând această carte şi mi-a rămas cu deosebire întipărită în minte ideea lui referitoare la populare spaţiului cosmic cu oameni.

— Aşa e, Nata! Bravo ţie I Asta-i soluţia! Ieşirea în Univers. Şi Universul este nemărginit, dragele mele. Niciun fel de longevitate, nici chiar nemurirea, nu va da oamenilor posibilitatea să-l populeze. Ei, mai sunt şi alte contradicţii?

— Nu – răspunse Ana. Totul este limpede şi cu desăvârşire minunat. Am să-ţi povestesc mâine, Natka. Iar acum fugi, spală-te de pe drum şi hai la masă! Vom asculta acolo ultima parte a referatului.

Auditoriul lui Ridan se dublase, devenise zgomotos şi însufleţit. Nataşa povesti repede despre vizita ei în sat şi deodată îi puse lui Ridan o întrebare „concretă”:

— Konstantin Aleksandrovici, dar când putem conta pe această longevitate?

Ridan zâmbi, apoi rămase preocupat.

— Asta depinde de fizicieni – spuse el, oftând.

— Dar ce amestec au fizicienii?

— Ei trebuie să creeze mijloacele tehnice fără de care rezolvarea practică a acestei probleme se va amâna cine ştie până când.

— Ce mijloace?

— Ei, tocmai acestei probleme îi va fi consacrată partea a doua, principală, a referatului meu. N-am spus încă lucrul principal. Dar, ca să înţelegi şi tu, voi fi nevoit să repet concluziile discuţiei de ieri.

Aşadar, căutările noastre ştiinţifice din ultimii ani au stabilit în mod definitiv că orice proces maladiv din organism este reflectarea unui alt proces nevăzut care se petrece în aparatul nervos; şi că orice boală poate fi curmată acţionând într-un anumit mod asupra nervilor. Mijloacele de care s-a folosit până acum medicina au avut succes numai în măsura în care au dus la stimularea sistemului nervos. Dar niciodată încă aceste mijloace n-au fost orientate în mod conştient asupra sistemului nervos.

Acum, pentru întâia oară, am păşit pe drumul cel bun şi

am şi găsit unele procedee cu ajutorul cărora tratăm cu succes bolile. Dar aceste procedee sunt încă imperfecte. Iată un exemplu: din unsprezece bolnavi de malarie tropicală

— Friguri galbene – pe care i-am tratat prin masaj al măduvei coloanei vertebrale, unul nu s-a vindecat. Asta înseamnă că procedeul nostru nu este radical. Dar faptul că zece bolnavi s-au vindecat totuşi este o dovadă că ne aflăm pe drumul cel bun. Dar iată că pe acest drum nou ştiinţa noastră a pornit tot în mod empiric, pentru că însăşi natura proceselor nervoase rămâne deocamdată un mister. Ce se petrece în nervi, încă nu se ştie. Cum să acţionăm asupra nervilor? încotro să acţionăm? Cu ce, când şi cât să acţionăm? Toate aceste probleme trebuie rezolvate cu ajutorul experienţelor, trebuie să tatonăm, într-un ouvânt, trebuie să înaintăm pe dibuite.

Dar există un alt drum, mult mai sigur. Ar trebui să punem stăpânire pe creier. Creierul este comandamentul central sau mai bine zis acel tablou de comandă în care sunt concentrate firele dirijării absolut a tuturor funcţiilor organismului, fără excepţie. Şi pentru a putea stăpâni creierul, trebuie să ştim în ce constă activitatea acestui organ misterios, care este natura acelor procese numite „excitaţii”, ce se petrec în creier şi în nervi.

De mult, încă de pe timpul lui Galvani, adică din veacul al XVIII-lea, electricitatea bate la uşile fiziologiei, dar fizica îşi are istoria sa şi abia acum a început să cerceteze procesele electrice care au loc în organismul animalelor.

Voi ştiţi că în ultimii ani am studiat temeinic electricitatea? De ce? Mi-am dat seama că fără electricitate fiziolog’a nu poate să facă un pas înainte. Organismul oricărui animal este pur şi simplu îmbibat de electricitate. Toate mişcările, toate reacţiile chimice sunt însoţite de fenomene electrice.

Pe scurt, m-am convins că aşa-numita bază nervoasă a organismului şi viaţa lui electrică sunt unul şi acelaşi lucru. Activitatea nervoasă este o activitate electrică, iar nervii

sunt conductori amenajaţi în mod special pentru acele forme speciale ale curenţilor electrici care acţionează în organism.

— Dar noi am învăţat că excitaţia nervoasă n-are nimic comun cu electricitatea – îl întrerupse Nataşa.

— Aşa e. Şi eu mi-aduc aminte – adăugă Ana.

— Da – răspunse Ridan. Fiziologia modernă respinge într-adevăr această ipoteză. Una dintre obiecţiile principale este că excitaţia se propagă pe nerv cu o viteză doar de câţiva zeci de metri pe secundă, în timp ce viteza curentului electric este de 300.000 lan pe secundă. Toate acestea sunt juste şi, recunosc, nici eu nu ştiu cum să înlătur această contradicţie. Dar, dragele mele, voi aţi văzut experienţa mea cu iepurii. Am unit aceleaşi centre ale creierului printr-un conductor metalic obişnuit. Excitaţia a trecut pe conductori şi s-a transmis de la un creier la altul. Putem oare să ne îndoim că a fost un curent electric? Şi atunci? în loc să susţinem cu încăpăţânare că „nu poate fi” aşa, nu-i mai bine să recunoaştem pur şi simplu că, deocamdată, repet: deocamdată, noi nu ştim de ce electricitatea se propagă în nervi cu o altă viteză decât în conductori? Cu atât mai mult cu cât eu am acumulat o cantitate suficientă de fapte care dovedesc tocmai esenţa electrică a curenţilor nervoşi. Dar de unde vin aceşti curenţi?

Cu asta ne apropiem chiar de miezul problemei. Ei sunt produşi de creier. Din punctul de vedere al fizicii, întregul organism este un fel de post automat de emisie-recepţie. Stomacul, inima, plămânii şi celelalte organe alcătuiesc secţia de maşini a acestui post; nervii care vin de la periferia organismului sunt antenele care captează influenţele externe şi le transmit creierului. Dar creierul nu este numai receptorul semnalelor din afară, ci şi generatorul acelor oscilaţii electromagnetice cu ajutorul cărora el dirijează toate aparatele postului, adică organismul. Cum se realizează această dirijare?

Iată ce observăm noi în fiziologie. Dacă îndepărtăm un

muşchi oarecare, de exemplu de la piciorul unui animal, şi transplantăm în locul lui un muşchi luat, să zicem, de pe maxilar, şi nervul acestui muşchi nou îl unim cu cel mai apropiat nerv al piciorului, peste un timp muşchiul de pe maxilar, grefat pe picior, va începe să acţioneze. Dar cum? El se contractă nu atunci când animalul mişcă piciorul, ci atunci când mănâncă, cască, adică, în general, atunci când deschide gura! Gândiţi-vă ce înseamnă asta!

Asta înseamnă că nervul fiecărui muşchi este capabil să răspundă nu la oricare, ci la o anumită excitaţie. De aici nu este greu să tragem concluzia că toate „excitaţiile”: curenţi sau unde care pornesc de la creier, sunt diferite din punct de vedere calitativ, nu sunt omogene, fiind destinate fiecare altui organ, altei funcţii.

Acum se dezvăluie mecanismul de dirijare pe care trebuie să-l stăpânim. Fiecare undă a creierului provoacă în organism numai o singură funcţie absolut determinată iar nervul organului care îndeplineşte această funcţie este, probabil, acordat la rezonanţă numai pe o singură undă, care se deosebeşte de toate celelalte unde prin frecvenţă.

Structura creierului este extrem de variată. O dată cu dezvoltarea tehnicii cercetărilor ne convingem tot mai mult că în creier nu există două puncte în care structura creierului să fie aceeaşi. Asta este de înţeles. Activitatea creierului constă în faptul că produce un număr uriaş de diferite unde pentru reglarea tuturor proceselor vieţii din organism.

Experienţa cu iepurii, pe care aţi văzut-o, a confirmat concluziile mele. Am sacrificat câteva sute de iepuri până am reuşit să găsesc, prin procedee speciale, puncte identice în creierul lor. Dar atunci când am unit aceste puncte de pe creierul a doi iepuri cu ajutorul unui conductor de argint, am văzut că excitaţia provocată de nutriţie în creierul unui iepure s-a transmis în creierul celuilalt, declanşând în el activitatea unui întreg complex de funcţii „nutritive”.

Conductorul meu a înlocuit nervul, legând un animal de

altul. Dar conductorul, bineînţeles, nu posedă o capacitate selectivă ca nervul. De aceea el a transmis toate undele din care este alcătuit impulsul general al procesului de nutriţie. Acestui fenomen, care constă în recepţionarea de-a valma a mai multor posturi, radiotehnicienii îi spun „acord larg”.

Acordul „fin”, pe o anumită undă cerebrală elementară, ar fi provocat o singură funcţie izolată, de pildă, salivarea. Ei, lucrul acesta trebuie să-l obţinem, ca să rezolvăm problema principală. Trebuie să învăţăm să declanşăm şi să reglementăm diferite funcţii concrete izolate sau combinaţii ale lor, dar nu prin procedeul de care se foloseşte până acum vechea medicină.

Acum, Ana nota aproape fără să-şi desprindă privirile de pe blocnotes. Structura acestui referat extrem de interesant îi era acum limpede.

Ridan se apropia de sfârşit, de scopul referatului său.

— Iată cum vom dirija noi organismul – spuse el în continuare. Trebuie să construim un aparat care să producă aceleaşi unde ca şi creierul. Dacă fizicienii vor rezolva această problemă, victoria e asigurată. Atunci nu vom mai orbecăi prin întuneric, pe un drum complicat şi greşit; pentru a salva un om de la o boală nu va mai trebui să semănăm în organismul lui o altă boală, fiindcă nu numai acul siringii care pătrunde în ţesuturi, dar şi o simplă compresă pusă atunci când nu trebuie pot să provoace procese noi şi fatale, a căror cauză nici n-o bănuim măcar.

Aşadar iată problema pe care am s-o pun în faţa fizicienilor: să construiască un aparat capabil să emită unde electromagnetice într-o anumită gamă de frecvenţe foarte înalte. În funcţie de acord, generatorul ar trebui să poată schimba unda şi intensitatea radiaţiei.

Nu pot să cred că fizica, astăzi, când orice radioamator este în stare să-şi construiască acasă, cu mijloacele cele mai simple, un emiţător de unde ultrasourte – n-o să poată rezolva această problemă.

Şi atunci… nu ne va mai rămâne decât să îndreptăm radiaţiile generatorului asupra creierului. Pătrunzând uşor

prin toate ţesuturile şi oasele, de vor face să acţioneze numai acele elemente ale creierului care sunt acordate ca rezonanţă cu undele radiaţiei noastre. Variind unda, vom putea excita orice elemente ale creierului şi vom provoca orice funcţii, orice restructurări în organism, fără să distrugem nimic în el, fără să deteriorăm nimic. Asta va însemna prima ofensivă pe front larg împotriva bolilor şi prima mare victorie asupra bătrâneţii şi a morţii…

Lumina blândă a zorilor se strecura prin ferestre când fetele plecară să se culce. Îşi pregătiră în tăcere paturile şi se culcară preocupate de gândurile acestea noi şi neobişnuite.

— Ştii, Natka – spuse încet Ana – mă încearcă un sentiment… nu ştiu cum să spun… un fel de încordare plină de aşteptări, cum încerci înaintea unui eveniment deosebit ca, de pildă, înaintea unei eclipse de soare… Ceea ce spune tata, şi nu mă îndoiesc că are dreptate în concluziile sale, înseamnă începutul unei epoci noi în istoria omenirii. Este admirabil! Nu-i aşa, Natka? Da, aşa trebuie să fie. Se vor împlini astfel toate visurile oamenilor, toate dorinţele lor tainice, tot ceea ce eândva era considerat o „minune”. INe-am obişnuit şi nu mai observăm. Dar avionul, telefonul sau radioul nu constituiau eândva un basm, un vis? Bineînţeles că şi aceste visuri despre sănătate şi tinereţe veşnică se vor împlini. Şi noi vom apuca acele vremuri!

— Oare? se întrebă gânditoare Nataşa. Dar dacă fizicienii n-o să-l poată ajuta cu nimic?

„Trebuie să-l ajute! Nu se poate să nu-l ajute I” se gândi Ana fără să răspundă nimic.

— Dormim, Ania?

— Dormim.

Şi Nataşa stinse lumina.

★

— *

Sosi şi ziua referatului.

De dimineaţă Ridan, luându-le pe Ana şi pe Nataşa, ieşi cu maşina în afara oraşului, departe, ca să se odihnească şi

să se mai învioreze înainte de conferinţă.

Se întoarseră abia spre prânz. Apoi Ridan se culcă pentru o oră şi pe la orele şase, după ce se spălă şi se îmbrăcă, se simţi în toate forţele, capabil să ţină treză atenţia oricărui auditoriu.

Pentru „Mămicuţa” era o zi extrem de grea. Când făcea curse prin oraş cu maşina, ca o bilă de biliard între bordurile mesei, când asalta telefonul, mobilizând auditoriul, reamintind invitaţilor ora când va începe referatul şi încredinţmdu-i că „Konstantin Aleksandrovici contează în mod deosebit pe prezenţa dumneavoastră”.

„Mămicuţa” se socotea, poate pe bună dreptate, un mare meşter în „materie de organizare” şi fiecare pas, fiecare convorbire telefonică le făcea cu o deosebită savoare, admirându-le, cum admiră un pictor tabloul pe oare a pus ultima tuşă. El cunoştea valoarea amănuntelor şi era pătruns de spiritul de prevedere caracteristic unui regizor (din nefericire neapreciat de nimeni), care de fapt, avea să hotărască succesul referatului!... De acea, după ce vorbi la telefon cu uşierul de serviciu de la Casa oamenilor de ştiinţă şi se convinse că şi creta este pusă la tablă, şi cârpa umedă („Vezi să nu fie prea udă!”), un zâmbet plin de mândrie, zâmbetul unui artist încântat de opera sa, se aşternu pe faţa lui rotundă.

La ora şase fură încărcate în maşină şi trimise cuştile eu animale; printre de se aflau celebrii iepuri nr.84, 85 şi 86, neastâmpăratul căţel Valet, sora lui, Silva, şi „bătrânul” Murzak. Văzând că de data aceasta animalele urmează să facă o călătorie lungă, Târsa, încredinţat că împotriva lor se pregăteşte o fărădelege neobişnuită, dădu animalele bombănind şi îşi făcu de treabă deosebit de mult în jurul lor.

Aproape de ora şapte, Ridan şi fetele sosiră ia Casa oamenilor de ştiinţă. Publicul îşi ocupă zgomotos locurile şi „Mămicuţa” vedea cu satisfacţie că munca lui regizorală e încununată cu succes; fix la ora şapte apăsă cu propria lui mână pe sonerie şi peste câteva clipe sala era plină.

Ana şi Nataşa se aşezară mai aproape de tribună, lângă interval. Trăgând cu urechea la discuţiile oare se purtau în public, de observară că primele rânduri fuseseră ocupate aproape numai de reprezentanţi ai ştiinţelor biologice, care parcă voiau să sublinieze în acest fel dreptul lor la întâietate. Fizicienii şi radiotehnicienii se aşezaseră, modest, mai ales în a doua jumătate a sălii. Discutau liniştiţi despre treburile lor, scontând pe bună dreptate că referentul va explica ce perfecţionări se cer aduse aparatelor electrice de tratament sau experimentale existente, sau va arăta de lipsa căror instrumente electrice noi se loveşte profesorul în munca lui de cercetare. Ce-i drept, nu prea înţelegeau, totuşi, de ce au fost invitaţi aici; printre ei se aflau cunoscuţi teoreticieni-speciialişti în domeniul undelor şi constructori de radio care n-au lucrat niciodată în domeniul aparaturii medicale. De altfel, se gândeau ei, prezenţa lor acolo ar putea fi şi rezultatul unei alegeri insuficient gândite a auditoriului. Cine ştie „ce aiurit” o mai fi şi profesorul ăsta… cum îi zice?

În schimb, în rândurile din faţă domnea o însufleţire încordată. „Stâlpii” fiziologiei informau pe savanţii tineri despre lucrările anterioare şi despre faima profesorului Ridan, discutau între ei pe teme contradictorii.

În ultimii ani, lucrările lui Ridan trezeau în mod deosebit curiozitatea oamenilor şi despre de circulau multe zvonuri. „Stâlpii” zâmbeau cu răutate, comunicându-şi în şoaptă anecdote referitoare la ciudatele experienţe ale respectabilului lor coleg.

Ridan ieşi pe scenă printr-o uşă laterală şi cu paşi avântaţi şi siguri se apropie de tribună. Mişcările lui energice, silueta înaltă, costumul negru, de croială sobră, faţa tinerească încadrată de barbă şi părul negru, înspicat, făceau în mod vădit impresie. Valurile aplauzelor de salut, izbucnite mai întâi în rândurile din faţă, se rostogoliră până în fundul sălii.

Pauza dură doar o clipă. Cu gesturi precise, sobre, ca în timpul unei operaţii serioase, Ridan îşi puse în faţă ceasul şi

scoase din buzunar un teanc de foi. Niciun gest în plus.

Apoi învălui sala cu o privire atentă, de parca i-ar fi controlat pe cei adunaţi.

— Stimaţi tovarăşi! începu el cu vocea-i sonoră de bariton. Permiteţi-mi ca în primul rând să expun scopul consfătuirii noastre. Sunt prezenţi aici, în sală, reprezentanţii a două domenii diferite de activitate, a două ştiinţe: biologia şi fizica. Cred că pe nimeni nu-l miră această îmbinare; ştiţi foarte bine ce rol uriaş a jucat microscopul, o invenţie a fizicii, în dezvoltarea biologiei şi cum se împletesc şi colaborează din ce în ce mai strâns cele mai diferite ramuri ale ştiinţei.

De data aceasta am de gând ca în numele biologiei să fac fizicienilor „o comandă”. Ceea ce le voi cere nu-i uşor, dar am să insist totuşi ca această comandă să fie realizată, dacă nu chiar acum, cel puţin într-un viitor apropiat, pentru că de ea depinde rezolvarea practică a unei probleme de cea mai mare importanţă, pe care am elucidat-o din punct de vedere teoretic şi experimental şi pe care am să v-o prezint astăzi…

Sala asculta atentă. O undă stăpânită trecu prin primele rânduri: „stâlpii” se priviră semnificativ. Da, probabil că în anii aceştia profesorul le-a pregătit o „mică surpriză”. Să vedem, să vedem…

Terminând această scurtă introducere, Ridan se năpusti ca un uliu asupra teoriei medicinii. Fără să depăşească limitele unei analize strict ştiinţifice, presărându-şi expunerea cu zeci de fapte concrete, generalizări ingenioase şi mărturii ale celor mai autoritari reprezentanţi ai acestei ştiinţe – dintre care mulţi erau în sală – el făcu o critică atât de convingătoare a bazelor teoretice ale medicinii modeme, încât auditoriul îl răsplăti cu o furtună de aplauze. De data aceasta de se revărsară din rândurile din urmă şi se rostogoliră până la tribună.

Nataşa, cu ochii umezi de extaz, strângea mâna Anei, iar Ana, admirându-şi cu sinceritate tatăl, observa cu mândrie că Ridan, în alcătuirea referatului, a ţinut seama de toate

sfaturile ei.

Victima următoare a lui Ridan fu fiziologia. Şi atunci când el începu să arunce în sală, ca pe nişte bombe, paradoxalele sale generalizări filosofice despre viaţă, moarte şi bătrâneţe, în auditoriu se produse un început de scindare. Fizicienii 6rau definitiv captivaţi de concluziile îndrăzneţe şi limpezi, care se impuneau prin caracterul lor progresist. În schimb printre biologii bătrâni, care simţiseră că se clatină temeliile seculare ale edificiului lor, nu prea monumental, începu să crească un protest surd.

Ana observă în jurul ei priviri care vroiau în mod ostentativ să pară nedumerite, strângeri din umeri; se făceau cu glas destul de tare observaţii în care se desluşeau cuvintele: „absurd", „absurditate". Ridan simţi ce se petrece în sală şi era mulţumit. Totul decurgea cum trebuie! Protestează? N-au decât! Ba cu cât vor protesta mai hotărât, cu atât va fi mai bine. Indiferenţă şi plictiseală să nu fie – asta ar fi pieirea.

Văzând că atmosfera din primele rânduri este suficient de încinsă, Ridan exprimă cu iscusinţă o frază care în mod intenţionat voia să pară nu prea sigură:

— ... La urma urmelor, bătrâneţea poate fi provocată în mod artificial şi tot atât de artificial poate fi lichidată.

Asta, rândurile din faţă nu mai putură s-o suporte. Fiziologii şi biologii de vază se repeziră asupra acestei nade ca un cârd de peştişori ce se năpustesc asupra unei muşte căzute în apă.

— Încercaţi I

— Fapte, nu vorbe!

— Nu se poate glumi cu asemena afirmaţii! se auziră glasuri indignate. Cum dovediţi?

— O clipă – spuse Ridan şi zgomotul din sală începu să scadă. Vreţi dovezi? Poftim!

Făcu un semn şi ajutoarele lui aduseră în faţa catedrei cuştile cu Murzak, Valet şi Silva. Ridan expuse pe scurt experienţa sa.

Un nou semn. Pe neaşteptate sala se cufundă în întuneric

şi pe un ecran uriaş rulă în decurs de 15 minute un film scurt, în care era înregistrată toată istoria acestor câini, copilăria lor, operaţia şi aproape fiecare zi din viaţa lor. Cei din sală constatau uimiţi că doi dintre căţei, în comparaţie cu al treilea, îmbătrâneau văzând cu ochii şi că apoi unul dintre aceştia, Silva, a început să-şi recapete tinereţea pierdută.

Proiecţia filmului încă nu se terminase când sala fu zguduită de ovaţii.

în sfârşit, Ridan se apropia de momentul cel mai important al referatului. El îl anunţă solemn. Auditoriul încremeni din nou, plin de încordare: ce surpriză le mai pregăteşte acest om uimitor?

Sigur şi degajat, Ridan îşi plimba privirea peste sala amuţită. Acum va dezvălui în faţa savanţilor, în faţa lumii întregi, taina creierului-generator...

Deodată Ana o apucă spasmodic pe Nataşa de cot, aţintindu-şi ochii spre chipul tatălui său. Ce-i cu pauza asta ciudată? Ce înseamnă privirea pierdută, absentă, pironită pe neaşteptate în gol?... Şi această mână care încet, parcă în ciuda voinţei se ridică spre oap?...

Deodată Ridan se aplecă peste pupitru. O expresie de deznădejde îi schimonosi faţa palidă. În liniştea din sală, cei aflaţi în apropierea tribunei îl auziră şoptind:

— E cu neputinţă I Să fie... oare... o greşeală?

Apoi ridicându-se cu greu, păşi nesigur spre tablă, apucă strâns creta, cu un gest convulsiv, şi ca un somnambul, începu să scrie.

Zdrobită de mâna lui puternică, creta căzu fărâmiţată pe podea. Mâna îi lunecă în jos.

— Sprijiniţi-l! strigă Ana, repezindu-se spre scăriţa din dreapta, care dădea spre tribună.

Dar doi asistenţi şi „Mămicuţa” se şi apropiaseră în fugă, îl prinseră pe Ridan de subsuori şi-l duseră într-o cameră alăturată. Câţiva medici din cei prezenţi în sală alergară şi ei acolo. Totuşi, râvna lor se dovedi inutilă. Ridan se simţea bine, deşi îl descurajase şi-l necăjise acest incident stupid.

După o mică pauză vru să-şi continue referatul. Medicii însă, cu ajutorul Anei, insistară să nu mai iasă la tribună şi să plece cât mai curând acasă.

„Mămicuţa” ieşi în faţa publicului şi anunţă concluzia medicilor: «un acces de slăbiciune din cauza surmenajului. Din păcate, pentru moment, expunerea se va opri aici…

înainte de a pleca, se apropie de tablă şi citind cele scrise cu creta de Ridan, se gândi că n-ar strica să le copieze. Îşi scoase carnetul de notiţe şi privind spre tablă, copie literă cu literă:

Partea a treia CINE CAUTă GĂSEŞTE

LMRWWAT

Capitolul VIII

INTÂLNIREA

Vineri dimineaţa, aşa cum se înţeleseseră, Fiodor îi telefona lui Nikolai. De astă dată Nikolai aştepta telefonul, ba chiar cu o oarecare nerăbdare. Trecuseră două zile de când, după experienţa aceea nefericită, toate speranţele lui cu privire la se prăbuşiseră. Pe Nikolai l-a zguduit acest insucces. Simţea că-l cuprinde desperarea. Prea multă energie şi încordare, prea multe speranţe pusese el în acest aparat, în ideea care îl dusese la crearea lui.

Dar supărarea n-a ţinut mult. Tocmai acuitatea acestor frământări sufleteşti, atât de neobişnuite pentru firea lui calmă şi echilibrată, l-a pus pe Tungusov pe gânduri. El a înţeles că este rezultatul surmenării şi s-a stăpânit repede. Chiar a doua zi dimineaţa, trezit dintr-un somn sănătos şi împrospătător, a luat hotărârea să nu mai lucreze la „G.M.” şi să nu se mai gândească absolut de loc la el. Ştia însă că undeva, în adâncul conştiinţei, va persista şi se va dezvolta ideea încolţită. Mai devreme sau mai târziu, mintea-i va găsi greşeala şi ideea va ieşi din nou la suprafaţă, întărită şi conturată în forma precisă, definitivă. Acum trebuie să se odihnească puţin, să citească, să se plimbe şi să se apuce de o altă muncă! Fie chiar şi de uscarea lemnului, Ideea nu-i rea şi poate produce într-adevăr o revoluţie nu numai în industria instrumentelor muzicale, ci şi în industria de

prelucrare a lemnului.

E adevărat că ideea nu era de loc nouă. Ea se născuse de mult, pare-se chiar în anii când în laboratoarele cercetătorilor şi chiar ale unor simpli radioamatori apăruseră primele generatoare de înaltă frecvenţă cu tuburi electronice. S-a dedianşat atunci un fel de epidemie a căutărilor pasionate. Ce nu introduceau cercetătorii în spaţiul miraculos dintre cele două discuri de cupru sau pur şi simplu de tablă (capace de cutii de conserve) ale condensatoarelor „cu aer", în speranţa că se va produce ceva uluitor! încercau totul

— Metale, fel de fel de preparate chimice, puneau acolo alimente, seminţe încolţite, culturi de bacterii pe lame de sticlă, insecte – muşte şi ploşniţe – şoareci... (obiecte sau vietăţi mai mari nu încăpeau între cele două discuri) – în sfârşit, tot ce le cădea sub mână. /

Şi cum era să nu caute, să nu încerce, când acolo, în acel spaţiu, o chiftea crudă se prăjea în câteva secunde, deşi termometrul introdus alături, chiar la cea mai înaltă tensiune, nu înregistra nicio creştere a temperaturii?!

Atunci s-au făcut pentru întâia oară şi propuneri de uscare a lemnului prin acest procedeu. Numeroşi inventatori au prezentat proiecte diferite...

Dar lucrurile n-au ajuns până la industrie. În teorie totul părea just şi absolut realizabil din punct de vedere tehnic. Procedeul era însă prea scump. Astfel, chiar în cazul celui mai economic consum de energie, o bucată de lemn uscată costa mai mult decât orice obiect confecţionat din ea. Metoda a fost respinsă în mod oficial, noii descoperitori ai acestei „Americi" ademenitoare au fost asemuiţi cu inventatorii lui perpetuum mobile iar atunci când se încumetau să se prezinte la întreprinderi industriale şi tehnice erau, ca să spunem aşa, alungaţi din pragul uşilor.

Ideea aceasta atrăgătoare nu se putea să nu-l ispitească şi pe Tungusov. La timpul său el a făcut câteva experienţe de uscare şi, după toate calculele, s-a convins de justeţea diagnosticului pus: deocamdată într-adevăr procedeul nu

era bun.

Tot atunci însă el a mai înţeles ceva la fel de important: diagnosticul – acceptat în cercurile tehnice ca un adevăr veşnic – avea de fapt un caracter temporar, trecător. Generatoarele de înaltă frecvenţă se perfecţionează neîntrerupt, cantitatea de lucru mecanic util produsă de de se măreşte, iar consumul de energie electrică, destul de scumpă (la care se pot adăuga pierderile inevitabile), se micşorează. Dar energia electrică, produsă pe seară tot mai largă cu ajutorul forţei gratuite a apei care se prăvăleşte peste baraje, se ieftineşte din ce în ce. Nu încape îndoială că peste un număr oarecare de ani uscarea lemnului cu ajutorul electricităţii va fi nu numai un procedeu convenabil, ci singurul acceptabil pentru industria sovietică în plină creştere şi avânt!

Toate acestea Nikolai şi le amintise într-o clipă, atunci când Fiodor îi povestise despre grijile sale. Dar tuburile! Tuburile care îngăduie să se îmblânzească întreaga energie a celor mai înalte frecvenţe – adică tocmai ceea ce trebuie pentru uscare! Nimeni n-a încercat măoar să caute rezolvarea problemei în frecvenţe atât de înalte; acum însă este limpede că tocmai în de se ascunde această rezolvare!

Aşadar, se poate. A sosit momentul!

Numai că… totul trebuie calculat din nou, pe baze noi…

O zi întreagă Nikolai a făcut tot felul de calcule. A doua zi a citit. În biblioteca „Lenin”, cu ajutorul biroului de deservire, el a găsit şi a cercetat tot ceea ce a apărut în presa mondială din ultimii ani pe această temă. Un material care îl interesa i-a fost tradus pe loc, din limba engleză…

A treia zi Fiodor îi aduse oaspeţi: pe directorul Hrapov şi pe inginerul-şef Volski.

Nikolai le povesti simplu despre principiul metodei de uscare prin curenţi de înaltă frecvenţă şi avantajele acestei metode, despre caracterul ei progresist, şi le arătă câteva experienţe de uscare a lemnului.

Fiodor observa. Era convins că rezultatul acestei întrevederi va fi cel scontat şi, de la bun început, îşi

propusese să lămurească un anumit lucru: în ce constă secretul acelei arte de a convinge pe care, spre deosebire de el, prietenul lui dovedea întotdeauna că o stăpâneşte? Vedea cum atenţia, la început doar politicoasă şi circumspectă ia şefilor lud, se încălzea trgptat, înfiorată de şuvoaie nevăzute de încredere, interes, uneori chiar de entuziasm…

Fiodor urmărea fiecare gest, fiecare frază a lui Nikolai. Ar fi putut să jure că Nikolai nu manifestă nici cea mai mică dorinţă de a-i convinge sau măcar de a-i interesa pe interlocutori. Pur şi simplu el le explica, le arăta. Fiodor observa „greşelile" lui Nikolai; când un argument, când o exemplificare ar fi putut fi prezentate oaspeţilor cu mai mult efect… El unul ar fi profitat de orice posibilitate de acest fel… Dar… Nu cumva tocmai în asta constă secretul? în lipsa însăşi a dorinţei de a convinge cil orice preţ, în probitatea şi competenţa lui?…

Şefii, convinşi şi emoţionaţi, începuseră pur şi simplu să se „topească". Zâmbete fericite, visătoare luminau feţele lor: măcar perspectiva de a nu mai depinde de „umiditatea" lemnului furnizat fabricii, dacă nu altceva, îi făcea să se entuziasmeze.

N-au stat nici să chibzuiască, nici să discute cele aflate şi văzute. Schimbară numai o privire între ei şi-i propuseră lui Nikolai, în calitatea-i de inventator, să încheie cu fabrica un contract pentru proiectarea şi montarea unui utilaj experimenta de uscare a lemnului cu ajutorul curenţilor de înaltă frecvenţă. Nikolai acceptă, cu o singură condiţie: se va apuca de treabă numai dacă ei vor reuşi să plaseze industriei electrotehnice comanda pentru tuburile electronice speciale, concepute de el pentru generatorul de înaltă frecvenţă. Fără aceste tuburi toate eforturile vor fi inutile.

Ajunseră la următoarea hotărâre: ideea creării unei uscătorii cu ajutorul curenţilor de înaltă frecvenţă va fi discutată într-o consfătuire tehnică cu reprezentanţi ai Direcţiei generale a industriei electrotehnice, iar cu acest

prilej se. Va hotărî şi problema tuburilor.

„Muzicanţii” porniră imediat spre Comisariatul Poporului şi acolo luară cu asalt Direcţia generală, după legi strategice bine cunoscute de ei. Peste cinci zile, Direcţia generală capitulă: la fabrica de instrumente muzicale veni însuşi locţiitorul şefului Direcţiei generale, Vitkovski, „stăpânul” fabricilor de lămpi electrice. Şefii de la Comisariatul Poporului de care „ţinea” fabrica nu se lăsară nici ei prea mult aşteptaţi.

Consfătuirea tehnică începu într-o atmosferă de avânt general. Toţi erau la curent cu evenimentele şi vedeau în această proiectată reformă un eventual început al unei noi ere în viaţa întreprinderii. Consfătuirea ţinută în faţa reprezentanţilor celor două comisariate ale poporului trebuia să consfinţească acest pas memorabil.

Directorul îi dădu cuvântul lui Volski. Intr-o cuvântare scurtă, menită în special să-l pună la curent cu problemele pe Vitkovski, inginerul-şef arătă greutăţile întâmpinate de fabrică, cauzele obiective ale acestor greutăţi şi inevitabilitatea lor în anii următori. Apoi, bizuindu-se pe concluziile generale ale inginerului Tungusov, referitoare la avantajele metodei de uscare prin curenţi de înaltă frecvenţă, zugrăvi tabloul unei vieţi paradisiace care aşteaptă întreprinderea în cazul când această metodă va fi realizată.

Reprezentantul Comisariatului Poporului pentru industria locală declară că el priveşte această iniţiativă a fabricii ca o experienţă preţioasă care, în caz de succes, va juca un rol uriaş în dezvoltarea întregii economii naţionale.

Ascultând aceste expuneri, Fiodor încerca două simţăminte contradictorii: mândria şi supărarea. Tot ce spuneau ei îi aparţinea lui. Era planul lui, invenţia lui. Nici Volski, nici ceilalţi vorbitori nu adăugaseră nimic la ideile pe care el le insuflase cu asiduitate în decursul ultimelor zile. Cu toate acestea, expunerea lui nu figura pe ordinea de zi… Până la urmă însă izbuti să-şi alunge supărarea: îşi dădea prea bine seama că acum, la această consfătuire, era

nevoie de părerea unor oameni cu mai mare autoritate.

Referatul inginerului Tungusov fu ascultat cu deosebită atenţie. Nikolai repetă aproape tot ceea ce spusese atunci, în faţa lui Hrapov şi Volski, dar nu în linii generale, ci orientându-se pe proiectul concret al uscătoriei care trebuia realizată. Fiodor înţelese că Nikolai a reuşit să se gândească în mod temeinic la acest proiect. El prezenta fapte pe care înainte fără doar şi poate nu le avea. Astfel el arătă că uscarea într-un câmp electric de frecvenţă ultraînaltă nu numai că asigură lemnului proprietăţi mecanice superioare, ca rezistenţă sau elasticitate, dar îmbunătăţeşte foarte mult şi rezonanţa. Chiar şi cel mai obişnuit lemn de construcţie devine „muzical” (Nikolai făcu să treacă din mână în mână c’teva „calupuri” de lemn de mesteacăn care, printr-o simplă ciocănire cu degetul, scoteau sunete limpezi, neobişnuit de sonore). S-ar putea ca, după o asemenea uscare, lemnul cel mai bun, selecţionat, să capete proprietăţile acelui material pregătit timp de decenii, din care îşi meştereau capodoperele celebrii constructori de viori ca de pildă Stradivarius…

La sfârşitul referatului Nikolai, adresându-se de astă dată direct lui Vitkovski, puse problema tuburilor electronice necesare instalaţiei.

Vitkovski şedea alături de director. Toţi ştiau că de el depinde soarta proiectului şi, chiar de la începutul adunării, nenumărate perechi de ochi se îndreptau sfredelitoare spre dânsul. Cu fiecare argument nou în favoarea proiectului, privirile tuturor se aţinteau din nou asupra lui Vitkovski: ce zice? ce gândeşte? oare s-a convins?

Privirea reprezentantului Direcţiei generale căta în jos, spre degetele care, pe masă, răsuceau încet când portţigaretul de argint, când chibriturile, când scrumiera. Uneori se părea că ţine ochii închişi. Poate că era prea obosit. Poate că-i erau gândurile cine ştie unde, la alte treburi, mult mai importante. Poate că omul acesta trăia acum o, vagedie personală. Mai ştii? Sau tot ceea ce se spunea aici îi era prea cunoscut şi şi-a format de mult

părerea?… Nu. Orice gând, orice stare se reflectă într-un fel sau altul în comportarea omului. Pe când la acest Vitkovski… O uimitoare desăvârşire a artei de a nu exprima nimic. S-ar fi putut crede că făptura lui era numai în aparenţă aici…

Argumentele celor care luau cuvântul erau atât de convingătoare, încât părea cu neputinţă ca Vitkovski să nu le împărtăşească; de altfel, nici că ar avea o atitudine negativă faţă de acest proiect al lui Tungusov nu s-ar fi putut spune.

Şi iată că directorul îl rugă pe reprezentantul Direcţiei generale să-şi spună părerea.

— Ideea uscării lemnului într-un câmp electric de înaltă frecvenţă nu este nouă – declară acesta, pe un ton autoritar, continuând să nu privească pe nimeni. În America s-au făcut astfel de încercări acum vreo cinci ani şi n-au avut succes, deoarece procedeul uscării prin curenţi de înaltă frecvenţă s-a arătat a fi mai puţin rentabil decât obişnuitul procedeu termic. Şi la noi s-au făcut aceste experienţe la Institutul de fizică, la academicianul Belâşov şi în laboratoarele profesorului Flerov… Toate aceste experienţe au dus, de asemenea, la concluzii negative…

în continuare, el îşi exprimă îndoiala că ar fi util şi oportun să fie reluate aceste experienţe scumpe, cu atât mai mult cu cât, în prezent, industria electrotehnică cu greu ar putea să execute comenzi speciale.

Directorul se pierdu. Fiodor păli şi îl privi pe Tungusov de parcă ar fi căutat la el pavăză de apărare împotriva acestor cuvinte reci, în stare să năruie toate speranţele.

Nikolai părea liniştit, dar sângele îi năvălise în cap şi o furie abia stăpânită îl cuprinsese.

„începe – se gândea el. Ei drăcia dracului! Momâia asta obtuză se străduieşte să înmormânteze un lucru vădit bun. Ei bine, dacă-i vorba de luptat, să luptăm!”

Ceru cuvântul.

— Aş vrea să pun câteva întrebări tovarăşului Vitkovski – începu el pe un ton impecabil. Spuneţi-mi, vă rog, tovarăşe

Vitkovski, la care anume încercări ale americanilor v-aţi referit? Mă interesează ce firme şi când au încercat să folosească uscarea lemnului prin curenţi de înaltă frecvenţă şi în ce măsură acest procedeu s-a arătat mai scump decât cel termic?

Vitkovski, nemulţumit, începu să se foiască pe scaun.

— Nu mai ştiu precis... în revistele americane s-a scris despre aceasta acum vreo cinci ani... v-am spus. Nu-mi amintesc amănuntele, dar ştiu că în prezent în America nu funcţionează nicio instalaţie de acest fel. Cred că-i suficient...

Tungusov zâmbi abia perceptibil.

— Da. Pentru mine e suficient – spuse el. Dacă nu ştiţi mai mult... Şi acum, o a doua întrebare. Spuneţi-mi, vă rog, de ce n-au reuşit încercările făcute la Institutul de fizică şi la profesorul Flerov?

— Ei, vă rog să mă iertaţi, dar asta nu ştiu! A fost o lucrare ştiinţifică... pe mine, ca economist, m-au interesat numai rezultatele ei practice.

— Aşa – rosti răspicat Tungusov. Îmi îngăduiţi să constat: nu vă aduceţi aminte de datele experienţelor americane, iar pe cele ale noastre nu le cunoaşteţi. Daţi-mi voie atunci, tovarăşi, să vă relatez eu unele amănunte foarte importante despre aceste experienţe.

Acum vreo patru ani, la administraţia fabricii de mobile „Spire” din Chicago s-a prezentat un oarecare Humphrey Davidson, radioamator, şi a oferit spre vânzare un patent pentru uscarea lemnului prin curenţi de înaltă frecvenţă.

Firma a privit eu interes această invenţie, a cheltuit destui bani pentru a o verifica şi, convingându-se de rentabilitatea noului procedeu, a achiziţionat patentul lui Davidson pentru suma de 150 000 de dolari. Apoi diverse reviste tehnice au publicat articole în care Spire a început să facă reclamă procedeului „său” de uscare a lemnului, sperând să monopolizeze uscarea lemnului în Statele Unite. Bineînţeles că amănuntele tehnice ale metodei erau păstrate în secret. Peste vreo trei luni a fost pusă în

funcţiune o instalaţie experimentală, nu prea mare, care producea în douăzeci şi patru de ore douăzeci de picioare cubice lemn uscat de esenţă scumpă, având o umiditate de Îl la sută – aproape cât producea vechea uscătorie a fabricii Spire într-un an întreg. Este adevărat că exploatarea noii instalaţii s-a dovedit fantastic de scumpă…

— V-am spus eu – se adresă Vitkovski directorului, privindu-l victorios.

— Da – continuă liniştit Tungusov. Numai că, datorită accelerării uriaşe a procesului de uscare şi a dispariţiei aproape complete a rebuturilor, în cazul unei exploatări normale, preţul uscării ar fi fost cu *42* la sută mai mic decât în cazul procedeului termic.

Hrapov îl privi pe Vitkovski, dar acesta continua să rămână imperturbabil.

— Spire ar fi putut deveni „regele uscării lemnului” în Statele Unite – continuă Tungusov. Pentru asta însă trebuia să rezilieze contractul cu puternica „Companie de utilaj pentru uscarea lemnului” care îi furniza dulapurile de uscat şi altă aparatură. Prevăzând un faliment total în cazul când procedeul de uscare prin curenţi de înaltă frecvenţă ar fi luat dezvoltare, această companie a cerut daune uriaşe în cazul rezilierii contractului şi, făcând sacrificii financiare, a mituit o firmă şi mai puternică decât ea, „R.C.A.”, determin: nd-o să refuze comanda de tuburi pentru uscătoria prin curenţi de înaltă frecvenţă făcută de fabrica de mobile Spire. Pe de altă parte, compania s-a declarat dispusă să cumpere patentul invenţiei lui Davidson pentru suma de 800 000 de dolari. După cum vedeţi, americanii au preţuit îndeajuns această jucărie… La început firma Spire a refuzat, pentru că aceasta ar fi însemnat renunţarea la noile ei planuri. Dar convingându-se curând că lupta nu are nicio şansă, şi că este chiar periculoasă, a căzut la înţelegere cu „Compania de utilaj pentru uscarea lemnului”. N-a vândut patentul lui Davidson, dar a acceptat să-l distrugă. În prezenţa unui reprezentant al companiei, a ars patentul şi a demontat instalaţia experimentală, primind în

schimb o jumătate de milion de dolari. Cu aceasta, lucrurile s-au terminat.

Nădăjduiesc, tovarăşe Vitkovski, că înţelegeţi acum din ce motive şi pentru cine s-a dovedit „nerentabil” procedeul de uscare prin curenţi de înaltă frecvenţă şi pentru care motiv, după cum bine aţi arătat, în America nu există nicio instalaţie de acest fel.

Şi din nou, în ciuda pauzei făcute intenţionat de Tungusov, Vitkovski nu răspunse nimic.

— Şi-acum, despre experienţele de la noi, din Uniunea Sovietică. Studiind în scopuri pur ştiinţifice legile repartizării câmpului electromagnetic de înaltă frecvenţă în diferite medii, academicianul Belâşov a folosit, printre altele, şi lemnul. El a lucrat cu unde scurte de aproximativ 15 megacicli. O frecvenţă mai mare nu era necesară scopurilor lui ştiinţifice, iar cu 15 megacicli, bineînţeles, nu se putea obţine un rezultat economic. Belâşov a înţeles foarte bine acest lucru şi n-a propus niciodată ca uscarea lemnului să se facă într-un câmp de unde scurte. Totuşi, s-au găsit profani care au tras din lucrarea lui această concluzie şi de aceea a fost nevoit să dezmintă prin presă aceste presupuneri absurde.

La profesorul Flerov lucrurile s-au petrecut altfel. Urmărind tocmai un efect practic, economic, el a reuşit să construiască un generator de unde ultrascurte care, în laborator, a dat rezultate foarte bune: procesul uscării se accelera de o mie de ori, iar costul lui scădea cu 35 la sută. Erau rezultate apropiate de cele obţinute de Davidson. Nu rămânea decât să construiască o instalaţie industrială. Aici însă a ieşit o încurcătură. Uzinele care aparţin de Direcţia dumneavoastră generală, tovarăşe Vitkovski, au tărăgănat doi ani executarea comenzii de tuburi electronice pentru această instalaţie, iar când s-au apucat, chipurile, de lucru, n-au reuşit să facă ce trebuie şi în cele din urmă au refuzat comanda.

Generatorul pe care îl propun eu trebuie să fie mai eficient şi mai rentabil. Dar... şi pentru aoest generator e

nevoie de tuburi speciale. Şi, judecind după cele ce spunea aici tovarăşul Vitkovski, avem de întâmpinat aceleaşi greutăţi prin care a trecut profesorul Flerov…

Competenţa şi siguranţa lui Tungusov cuceriră definitiv pe cei prezenţi. Era limpede că obiecţiile lui Vitkovski n-aveau temei şi că, orice-ar fi, lucrarea trebuie dusă până la capăt. Dar ce să facă fără tuburi? Tuburile erau baza întregii instalaţii şi singurele piese care nu puteau fi în niciun fel executate prin procedee meşteşugăreşti. Iar Vitkovski e „stăpânul” fabricilor de lămpi electrice.

Directorul îşi exprimă speranţa că tovarăşul Vitkovski îi va ajuta totuşi să-şi plaseze comanda, având în vedere perspectivele ademenitoare ale noii metode de uscare – pentru multe ramuri ale industriei. Vitkovski făgădui să facă tot ce-i va fi cu putinţă, îşi declină însă orice răspundere, arătând că industria electrotehnică este aglomerată până la refuz cu lucrări importante privind apărarea ţării şi că, având în vedere primejdia de război, ar fi o crimă faţă de stat să distragă industria de la acele lucrări. De fapt, era un refuz.

Deodată, din spatele lui Fiodor, care şedea amărât, se ridică o femeie zveltă.

— Vă rog, Ana Konstantinovna – spuse directorul.

— Aş vrea să-i pun o întrebare tovarăşului Vitkovski – începu ea. Spuneţi-mi, vă rog, comanda făcută de profesorul Flerov pentru tuburi a trecut pe la Direcţia generală?

— Bineînţeles, ca toate comenzile pentru o producţie originală.

— A trecut şi pe la dumneavoastră, personal?

— La noi comenzile nu trec pe la cineva personal. E o secţie specială.

— Dar hotărârile acestei secţii, de cine sunt aprobate sau respinse? De dumneavoastră?

— Depinde în ce problemă.

— În problema de faţă. Vorbim de comanda profesorului Flerov pentru tuburile de generatoare. Fabricile de tuburi

electronice sunt doar sub conducerea dumneavoastră.

— Ei, da, eu sunt acela care aprob comenzile.

— Atunci, de ce aţi hotărât anularea comenzii lui Flerov? înseamnă că dumneavoastră aţi înmormântat astfel întreaga lucrare. Şi era doar o propunere foarte preţioasă pentru industrie…

— Tocmai pentru că era o propunere preţioasă am acceptat comanda lui. Dar când am văzut că oamenii se zbat de doi ani să fabrice aceste tuburi şi nu reuşesc, era firesc să pun capăt unei distracţii atât de costisitoare…

— Tovarăşe Vitkovski, acum douăzeci de minute, răspunzând la întrebarea tovarăşului Tungusov, aţi spus că nu ştiţi de ce n-a fost realizat proiectul lui Flerov şi aţi afirmat că dumneavoastră, considerând lucrarea lui Flerov drept „ştiinţifică”, aţi urmărit numai rezultatele ei practice. Iar din ce spuneţi acum reiese că aţi cunoscut foarte bine importanţa economică a proiectului. Atunci de ce aţi zădărnicit chiar dumneavoastră realizarea lui?

„Bravo ei!” se entuziasmă Tungusov şi îl întrebă încet pe director:

— Cine este?

— Reprezentanta organizaţiei care patronează fabrica noastră. O fată admirabilă. E fiica profesorului…

— Vă pot explica toate acestea! strigă iritat Vitkovski, închizându-şi cu un pocnet portţigaretul. Dar nu înţeleg ce legătură are cu problema pe care o discutăm astăzi.

— O legătură directă! răspunse Ana cu fermitate. Este un caz absolut identic şi noi n-avem de loc poftă să ne trezim în situaţia profesorului Flerov. O să trebuiască să căutăm un alt drum, asta-i limpede, dar proiectul tovarăşului Tungusov tot îl vom realiza!

Ilrapov o cunoştea bine pe Ana şi aprecia caracterul ei blând. De astă dată însă cuvintele ei erau tăioase şi unde mai pui că oglindeau starea de spirit a celor prezenţi. Directorul se grăbi să anunţe o pauză şi calculul se dovedi bun. Vitkovski atâta aştepta: îşi luă rămas bun şi plecă.

Şi deodată biroul mare al directorului se umplu de

rumoare ca o oală a unei corăbii pe furtună, în care a pătruns apa. Indignarea cu chiu cu vai stapânită răbufni în sfârşit: mişcare, zgomot, exclamaţii. Nimeni nu mai asculta, aproape toţi vorbeau. Se auzeau într-una epitete caustice, înţepătoare şi dureroase ca spinii:

— Birocrat sadea!

— On prost patentat… Să minţi în halul ăsta în faţa unei adunări!

— Cum de mai stau astfel de oameni în posturi de conducere?!…

— E un laş! Nu vedeţi? îi e frică de răspundere…

— Sabotor!…

Nikolai era unul dintre puţinii care îşi păstraseră calmul. Deschise gospodăreşte fereastra, îşi aprinse o ţigară – profitând de faptul că în vânzoleala care se produsese, urmând exemplul lui Vitkovski, toţi fumau – şi urmărea cu interes cum acelaşi sentiment se manifestă în mod diferit la oameni diferiţi. Într-un grup de comsomolişti, lângă el, Ana continua să vorbească surescitată. Auzea frânturi din discuţia lor şi îi întâlnea mereu privirea ochilor mari, cenuşii.

Fiodor se apropie, descumpănit.

— Ce zici, Kolea? Ce-i asta?

— Ce să fie? Nimic. O poveste obişnuită. Te-am prevenit doar.

— Bine, dar… asta-i ceva care depăşeşte orice măsură!

— Din păcate, da. Dar ce poţi să-i faci?

Ana se apropie de ei.

— Fă-ne cunoştinţă, Fiodor Ivanovici – spuse ea simplu, privindu-l pe Nikolai. Vreau şi eu să ştiu ce părere are tovarăşul Tungusov. Şi-i întinse mâna.

— Tungusov… Ana Konstantinovna, îngerul păzitor al lumii noastre muzicale… — glumi posomorit Fiodor.

— Raportul dumitale ne-a înflăcărat pe toţi – continuă Ana, fără să ţină seama de gluma lui Fiodor. Priviţi! Totul se datoreşte dumitale. Dumneata ai declanşat…

— Nu-i chiar aşa… — se fâstâci Nikolai, fără să-şi dea

seama de ce. Victoria, dumneata ai obţinut-o. Dumneata l-ai pus pe fugă!

— Păi el atâta aştepta! râse Ana. A venit numai ca să ne dea bobârnace şi să plece... Ciudat tip, totuşi... Bine, dar mai departe? Ce facem?

— Asta o să ne-o spună şefii – arătă Fiodor, tot atât de posomorit, spre biroul directorului unde se vădeau semne că s-a terminat discuţia începută după plecarea lui Vitkovski. Hrapov se sculă, ciocăni cu un creion gros în pahar, apoi în cana cu apă şi din nou în pahar... Toţi îşi ocupară locurile.

Se ridică Polikarpov, secretarul comitetului de partid.

— Am ascultat referatele – spuse el. Acum ar trebui să urmeze discuţiile. Dar de fapt, nu ştiu dacă mai e nevoie, în privinţa ăstuia... a lui Vitkovski, totul este limpede. Nu putem conta pe el. S-au făcut mai multe propuneri. Prima. Să înscriem în rezoluţia consfătuirii noastre următoarele: „Consfătuirea tehnică recomandă să se construiască noua uscătorie după proiectul inginerului Tungusov”. (Se aud exclamaţii: „Just!” Toţi cei prezenţi aplaudă.)

Hrapov se ridică:

— Tovarăşi, dacă cineva se îndoieşte de justeţea recomandării noastre, îl rog să-şi spună părerea.

Nimeni nu luă cuvântul.

— Aşa – încheie secretarul. Prin urmare, vom lupta să construim uscătoria. A doua propunere: să nu luăm în seamă refuzul lui Vitkovski şi să trimitem Direcţiei generale o comandă oficială pentru tuburi. Totodată, ar fi bine ca tovarăşii Hrapov şi Volski să alcătuiască un memoriu şi să se adreseze personal şefului Direcţiei generale, să-i explice, să-i vorbească despre atitudinea lui Vitkovski... Dacă nici asta nu va ajuta...

— Nu va ajuta – spuse încet Nikolai, şi Hrapov arătă imediat cu creionul în direcţia lui.

Nikolai se sculă.

— Orice am întreprinde la Direcţia generală, nu vom avea succes atâta timp cât e Vitkovski acolo. Şeful Direcţiei

generale o să-i ceară părerea, cum e şi firesc, şi-o să aibă el grijă să ne pună bine. Ştiu cum se fac lucrurile astea. Pot să vă spun de pe acum: Vitkovski va organiza o consultaţie ştiinţifică de experţi care va respinge definitiv proiectul nostru. În felul acesta va rămâne basma curată, iar treaba murdară o va face cu mâinile altora. Într-o asemenea situaţie şeful Direcţiei generale, bineînţeles, n-o să-şi poată asuma răspunderea şi, foarte liniştit, o să ne refuze. Trebuie să acţionăm altfel, din afară…

Nikolai vorbea liniştit, pronunţând în felul său original fiecare cuvânt până la capăt, fără să se grăbească, fără să înghită silabe, fără să ridice glasul, de parc-ar fi discutat cu nişte prieteni la un pahar de ceai.

Şi tot aşa cum el, urmărind ideea expusă de Polikarpov, nu se putuse stăpâni să nu spună de la locul său: „Nu va ajuta”, şi Ana, tot gândindu-se care ar fi cea mai simpla şi mai sigură cale de urmat, interveni fără să vrea:

— Dar dacă am încerca…

Nikolai nu-şi terminase ideea dar auzind-o pe Ana tăcu şi, privind-o, o încurajă printr-un semn din cap să-şi spună părerea, să spună ceea ce pentru amândoi era limpede. Simţind această încredere, Ana se pierdu puţin: dar dacă greşeşte!?

— Se pare că nimeni nu se îndoieşte – începu ea, făcându-şi curaj – că proiectul nostru prezintă importanţă pentru multe ramuri ale industriei. Aşadar, trebuie să ne adresăm direct comisarului poporului. El va aprecia această iniţiativă. Trebuie însă să ne întâlnim cu el, să stăm de vorbă, să-i arătăm greutăţile pe care le întâmpinăm cu tuburile, să-i vorbim despre Vitkovski…

— Asta-i soluţia! spuse Nikolai, dând aprobator din cap şi se aşează o dată cu ea.

— Da! Să mergem la comisarul poporului! se auziră mai multe voci. „Muzicanţii” de la masa directorului se priviră între ei.

— Ce zici, Timofei Pavlovici, o să reuşim? întrebă Volski, făcându-i cu ochiul directorului. El încerca un interes sportiv

faţă de acest plan. Dar cel care stăpânea în cea mai mare măsură înalta artă de a cuceri fortăreţele, de a ocoli bastioanele şi barierele administrative ce li se ridicau în faţă era, desigur, Hrapov. Bun psiholog, el izbutea să le îmb'lânzească chiar şi pe cele mai îndârjite secretare – adevărate cerbere – făcându-le adepte ale ideii lui. Planul acestei campanii se contură în mintea lui la câteva secunde după propunerea Anei. Se şi vedea în fotoliul mare, de piele, din cabinetul comisarului poporului…

— De ce nu… — îi răspunse el zâmbind lui Volski.

Hotărârea fu luată.

Delegaţia care trebuia să se prezinte la comisarul poporului era alcătuită din trei persoane: directorul, inginerul-şef şi Tungusov.

*

— *

Prin ce căi ingenioase au reuşit ei să obţină ce voiau? E greu de spus. Cert este că la patru zile după consfătuirea tehnică au obţinut o audienţă. Chiar şi pe secrctarii de la Comisariatul Poporului îi uimi acest succes: funcţionarii superiori ai departamentului respectiv abia izbuteau să intre la comisarul poporului, ale cărui zile de lucru erau programate minut cu minut, pe două săptămâni înainte, şi nişte „muzicanţi"!!… poftim, uite ce-au reuşit! E adevărat, erau semne evidente că pe comisarul poporului îl interesa problema expusă în scrisoarea prin care motivau cererea audienţei. Dar fiecare om care cere audienţă la comisarul poporului are de ridicat o problemă mai mult sau mai puţin interesantă. Totul e să ştii să scrii o astfel de scrisoare. Şi să obţii ca această scrisoare să fie citită imediat…

La ora trei se aflau în sala de aşteptare.

Mai mulţi oameni ieşiră din cabinet şi plecară în tăcere. Secretarul dispăru după uşă şi se arătă imediat:

— Poftiţi, tovarăşi I

Nikolai era emoţionat. Încerca o emoţie deosebită, cu totul nouă. Nu soarta propunerii lui juca aici rolul hotărîtor. Era altceva – emoţia contactului cu însăşi istoria. Iată!

Acum el, Nikolai Tungusov, se va întâlni eu acest om de seamă, vechi revoluţionar şi talentat organizator, făuritorul iar acum conducătorul industriei sovietice, în mâinile căruia se aflau destinele multor treburi, evenimente şi oameni. Ce voinţă trebuie să aibă omul care şi-a luat asupra sa o asemenea răspundere! Doar foarte multe le rezolvă el însuşi, de unul singur. La el vin atâţia oameni cu „problemele” lor atât de variate. Vin să ceară o soluţie, atunci când ei înşişi n-o pot găsi, discută între ei, luptă, se emit păreri diferite, contradictorii... Cineva nu are dreptate. Dar care dintre ei? Cine s-a încumetat să susţină aici un neadevăr – personal sau departamental, ignorant sau egoist?

Nikolai îşi dădu seama că emoţia lui este de fapt răspunderea pentru adevărul pe care avea să-l apere în faţa comisarului poporului. Pe el nici măcar neintenţionat nu-l poţi înşela. Învălui într-o clipă cu mintea, de parcă s-ar fi aflat la o mare înălţime, proiectul său, treburile sale. Nu... totul este în ordine. Totul este limpede şi... cinstit.

încă un pas... înainte de a intra, Nikolai văzuse cu ochii minţii figura monumentală a comisarului poporului, coborâtă de pe afişele festive, de pe pancartele purtate în zilele de sărbătoare, chip neschimbat pe care imaginaţia sa îl ter mână de creionat: statură înaltă, trăsături aspre, reci, ton sever de mare şef... Aşa o fi arătând.

Intră ultimul.

Un om în vârstă, mai mult scund, ieşi de după biroul uriaş şi strânse prieteneşte mâinile oaspeţilor săi. Hrapov se prezentă, apoi îi prezentă şi pe însoţitorii săi.

*

— *

— Luaţi loc, prieteni.

„Va să zică aşa arată comisarul poporului!” se gândi Nikolai, observând cu câtă atenţie pune întrebările şi-l ascultă pe director. Emoţia îl părăsi dintr-o dată şi se simţi uşor. În faţa lui se afla un gospodar simplu şi grijuliu, pentru care este preţios tot ce poate aduce un folos muncii lui

uriaşe şi complicate.

Pe scurt, Hrapov şi Volski îl puseră la curent cu evenimentele. Tungusov expuse esenţa propunerii sale. Comisarul poporului examină îndelung, cântări în palmă calupurile mici de lemn pe care Nikolai le pusese pe birou (atât pe cele umede cât şi pe cele uscate), îl întrebă amănunţit despre principiul uscării prin curenţi de înaltă frecvenţă, despre construcţia generatorului…

Apoi, privindu-l pe Tungusov, rosti simplu:

— Ei, tovarăşi, eu consider că ideea este admirabilă. Acţionaţi! De fapt însă, ce vă împiedică?

Când i se expuse întâmplarea cu Vitkovski, cu tuburile profesorului Flerov, el îşi zbârli nemulţumit mustăţile cărunte, dar în clipa următoare zâmbi:

— Da, Vitkovski a avut nu de mult o chestie cu nişte inventatori, şi asta îl face acum să fie foarte prudent. Bine, am să vorbesc cu el… Daţi-mi cererea pentru tuburi. Asta-i tot?

Când directorul şi inginerul-şef Volski ieşiră, feţele lor radiau de bucurie. Urcară în maşină şi porniră spre fabrică, dar strălucirea de mulţumire tot nu dispăruse de pe chipul lor.

— Ăsta, da, om! spuse Hrapov, înghiontindu-l pe inginer. Ei, acum o să meargă treaba!

Pe Tungusov, comisarul poporului îl rugase să mai întirzie „câteva minute”. Când rămaseră singuri, îl privi ţintă în ochi pe inventator.

— Cunoşti, văd, bine problema la care lucrezi – spuse el. Am încredere în dumneata. Nu mă îndoiesc că aparatul de laborator dă într-adevăr asemenea rezultate. Dar spune-mi, eşti pe deplin convins că va da acelaşi rezultat şi o mare instalaţie industrială? Căci aici, după câte înţeleg, aici nu-i vorba numai de a mări pur şi simplu gabaritul aparatului; aici dimensiunile sunt legate de o nouă însuşire.

— Aveţi absolută dreptate – răspunse Tungusov. Dar eu am ţinut seama de acest lucru. Prin construcţia sa, instalaţia industrială se va deosebi mult de micul meu

generator. Cum să vă spun? Există, bineînţeles, un oarecare procent de risc. Curenţii de înaltă frecvenţă sunt, ca să zic aşa, foarte capricioşi. S-ar putea să apară anumite dificultăţi. Dar oricare ar fi aceste dificultăţi, sunt convins că am să le înving pentru că problemele principiale, de bază, sunt pe deplin rezolvate şi verificate.

— Bine. Şi-acum, uite de ce te-am oprit – spuse comisarul poporului. În ultima vreme, unele institute de cercetări ştiinţifice au obţinut rezultate foarte frumoase în aplicarea undelor ultrascurte... de pildă, pentru distrugerea dăunătorilor cerealelor, pentru ridicarea productivităţii culturilor agricole. Am văzut şi eu câteva experienţe de acest fel: sunt de-a dreptul uluitoare. Şi nu am niciun temei să-i bănuiesc pe autorii acestor experienţe de neconştiinciozitate. Atunci de ce, spune-mi, până acum niciunul dintre aceste procedee n-a fost acceptat definitiv şi n-a fost aplicat în economia noastră?

Nikolai simţi din nou întreaga răspundere a momentului. Trebuia să-i facă cunoscut comisarului poporului această problemă complicată şi importantă în care el crede, căreia i-a consacrat întreaga sa viaţă!... Da, comisarul poporului pusese o întrebare esenţială. La o astfel de întrebare nu ţi-e îngăduit să te pripeşti cu răspunsul. Trebuie să fii absolut obiectiv în aprecierea situaţiei.

Dar se alese praful din obiectivitatea lui. Cu toată puterea indignării sale, Nikolai se năpusti asupra rutinei de care dădeau dovadă unii savanţi cu autoritate, asupra închistării lor în limitele propriei lor „ştiinţe”, asupra lipsei de cunoştinţe.

ştiinţifice necesare de care clădeau dovadă multe dintre cadrele economice, asupra fricii de răspundere şi de risc, asupra insuficientului avânt care rezulta din toate acestea. Cu competenţa oare-’l caracteriza, Nikolai descrise în cele mai mici amănunte cum a fost dusă de râpă, în modul cel mai ruşinos, o lucrare extrem de preţioasă a Institutului pentru cereale. Fusese creată o instalaţie semiindustrială pentru deparazitarea cerealelor. Trebuia numai pusă la

punct şi dată în exploatare. Când însă autorul proiectului s-a lovit de unele greutăţi neaşteptate în procesul punerii la punct a instalaţiei şi, neajutat îndeajuns, a depăşit termenele pe care de fapt el şi le fixase, a fost învinuit, cu totul neîntemeiat, de şarlatanie, lucrarea a fost oprită şi instalaţia demontată.

Nikolai abordase tema lui preferată. Înflăcărat, îşi lovea duşmanii în dreapta şi-n stânga şi cu cât clocotea mai mult de indignare, cu atât mai mult îi plăceau comisarului poporului caracterul lui deschis, sinceritatea şi temeinicia ideilor sale.

„Astfel de oameni nu înşală!” se gândea comisarul poporului ascultându-l atent pe tânărul inginer.

— Fapt este – conchise Nikolai – că în ciuda tuturor experienţelor, noi încă nu cunoaştem până la capăt capacitatea energiei electrice de a emite radiaţii. De ce creşte recolta provenită din seminţele supuse acţiunii radiaţiilor? De ce mor bacteriile într-un câmp de înaltă frecvenţă? Nu ştim încă. Dar oare aceasta înseamnă că trebuie să renunţăm la încercările de a folosi în mod practic acţiunea puternică a acestei energii? Bineînţeles că nu! Căci numai rezolvând problemele practice completăm teoria, găsind verigile care îi lipsesc. Trebuie înfruntat riscul. Chiar dacă nu întotdeauna uluitoarele experienţe de laborator vor da rezultatele scontate, ar trebui să le punem în practică. Şi putem fi convinşi că oricum, în totalitatea lor, vor duce sigur la un progres tehnic.

Noi, fizicienii… să nu uităm acest lucru… suntem nevoiţi să învingem mari greutăţi. Pentru a crea, de pildă, o instalaţie de deparazitare, trebuie să fii în acelaşi timp şi fizician şi biolog. Pentru a realiza creşterea producţiei la hectar a cerealelor, prin aplicarea energiei radiante, trebuie să cunoşti, şi să cunoşti profund, fiziologia plantelor. Rar se în. Tâmplă să poată fi cineva în acelaşi timp un bun fiziolog şi un perfect fizician. Iar munca în colectiv a oamenilor care posedă cunoştinţe atât de diferite nu rezolvă nici ea problema, cel puţin în cazul de faţă. Pentru a crea, pentru a

inventa, toate aceste cunoştinţe diferite trebuie să se găsească într-un singur cap.

Iată şi răspunsul la întrebarea dumneavoastră, tovarăşe comisar al poporului. Ştiinţa noastră despre energia radiantă de-abia face primii paşi. Întâmpinăm multe greutăţi şi ne bucurăm de prea puţină încredere şi ajutor. De altfel, într-o oarecare măsură îi înţeleg şi eu pe economişti. Sunt şi printre noi, desigur, oameni insuficient de competenţi, care se înflăcărează uşor. Uneori e greu să te descurci în „mecanica noastră subtilă". Şi atunci în cine să ai încredere şi în cine nu?

Comisarul poporului se sculă în picioare, privindu-l cu simpatie pe Tungusov.

— Nu-i nimic, o să ne descurcăm. Luă receptorul în mână. Tovarăşul Vitkovski? Da, da, eu sunt. Bună ziua! Uite ce este, stimate tovarăşe, o să vină chiar acum la dumneata inginerul Tungusov… Da, da, el, chiar el… Te rog să-l ajuţi. Toate cererile lui trebuie satisfăcute. Şi pe cât posibil, mai repede. Alcătuiţi împreună cu el o notă de comandă şi să-mi trimiteţi şi mie copia.

— Iar dumneata – se adresă el din nou lui Tungusov – nu te jena, cere tot ce-i necesar pentru a obţine succesul. Comenzile vor fi executate, bani veţi primi cât veţi avea nevoie. Uscătoria asta trebuie făcută, oriee-ar fi. Apoi vom merge şi mai departe. Te rog foarte mult să mă ţii la curent. Iată numerele mele de telefon. Dacă întâmpini greutăţi, dacă ai nevoie de ajutor, telefonează-mi direct, la orice oră.

— Vă mulţumesc – bolborosi Nikolai, emoţionat. Pentru întâia oară în viaţă era atât de mişcat de atenţia cuiva. Simţi o mâncărime undeva, în adâncul nasului. Vă mulţumesc pentru încredere, tovarăşe comisar al poporului! înşfăcă hârtia pe care erau scrise numerele de telefon, strânse puternic mâna ce-i fusese întinsă şi plecă repede.

★

⋆ *

— Profesorul Ridan – anunţă secretarul, intrând în cabinet.

— Ridan? Fiziologul? se miră comisarul poporului.

— Probabil.

— Pofteşte-l… pofteşte-l…

Se întâlniră ca nişte cunoştinţe vechi, deşi e îndoielnic să se mai fi văzut vreodată. Comisarul poporului îl stima pe Ridan, unul dintre primii oameni de ştiinţă care, la vremea lor, fără să şovăie nicio clipă, ş-au alăturat revoluţiei socialiste. Îi cunoştea faima de mare chirurg, auzise de recentul lui referat întrerupt de o neaşteptată criză de surmenaj.

— Vă miră probabil că vine la dumneavoastră un om a cărui specialitate este atât de departe de problemele industriei… — începu Ridan.

— Ba de loc – răspunse râzând comisarul poporului. De ce să mă mire? Acum toţi vin la noi şi cred că în prezent nu există niciun departament, nicio ramură a ştiinţei care să nu fie vital interesată în industria noastră. Ştiţi cine a fost acum la mine? Nişte muzicanţi! Amândoi râseră veseli. Cum vă simţiţi, profesore? Am aflat că aţi fost bolnav…

— Aţi auzit de eşecul meu de la Casa oamenilor de ştiinţă?

— De ce „eşec”? Se spune că referatul a fost foarte interesant.

— Se poate… Dar atunci n-am luat cuvântul numai pentru a face o comunicare interesantă. Referatul meu urmărea un scop precis, foarte important pentru munca mea viitoare, scop pe care, până la urmă, nu l-am atins. O slăbiciune de moment, un şoc neînţeles, care nu se încadrează în noţiunea de „boală”, m-a făcut să-mi întrerup referatul. Eşec, nu boală, iată semnificaţia principală a acestui incident. De fapt, tocmai de aceea am şi venit la dumneavoastră…

Comisarul poporului privi ţintă faţa palidă a savantului. Ridan nu-şi revenise încă de pe urma loviturii primite; se vedea că nu-şi poate ierta eşecul întâlnirii cu fizicienii, pricinuit de acel „şoc” inexplicabil, căruia nu-i găsise niciun fel de cauză în organism. Îngrijorarea se oglindi în ochii vii

şi adânci ai comisarului poporului.

— Spuneţi-mi, câte ore lucraţi pe zi? Sau, mai bine, cât vă odihniţi? întrebă el.

Un zâmbet uşor săltă mustăţile lui Ridan.

17 — Generatorul de minuni

257

256

— Dar dumneavoastră, tovarăşe comisar al poporului? întrebă la rândul lui, în loc să-i răspundă.

Zâmbind, comisarul poporului îşi mută privirea de la Ridan. Toată lumea cunoştea maniera lui de a face după terminarea lucrului plimbări neaşteptate „pentru a se odihni”; numai că neputându-şi permite să-şi „piardă timp” cu aceste plimbări, le făcea întotdeauna la uzine şi anume la acele uzine care necesitau în acel moment o atenţie deosebită din partea Comisariatului Poporului.

— Avem fiecare aproape câte o jumătate de veac – continuă Ridan. Să mă odihnesc, aţi spus? Cum vine asta? Numai capul ne poate sili să ne odihnim; el îl dirijează pe om. Pot să dau odihnă mâinilor, stomacului şi chiar inimii. Noi însă, şi eu şi dumneavoastră, lucrăm cu capul. Şi cum o să faci capul să se odihnească dacă nu vrea… sau, mai bine zis, nu poate să se odihnească!?

Aşa cum şedeau unul în faţa celuilalt, amândoi în vârstă, dar voinici încă, se priviră cu atenţie câteva secunde.

— Aveţi dreptate – spuse în sfârşit comisarul poporului. Nu-l putem sili. Nimic nu va putea sili mintea noastră să-şi înceteze activitatea… Spuneţi-mi, cu ce vă pot ajuta?

Ridan îi povesti pe scurt despre descoperirea sa, despre „conflictul cu fizica”. Nu poate rezolva o problemă fiziologică extrem de importantă pentru că, urmărind firul, a pătruns într-un domeniu care îi este inaccesibil. Are nevoie de ajutor. Industria numără în rândurile ei toţi tehnicienii valoroşi din ţară; îi cunoaşte, fără îndoială, pe cei mai buni radiotehnicieni, pe cei mai de seamă constructori-inventatori…

— Indicaţi-mi un om căruia i-aş putea încredinţa

elaborarea generatorului. Dacă cunoaşteţi un tehnician care mă va asigura că problema poate fi rezolvată şi va accepta să se apuce de rezolvarea ei, daţi-mi-l? Asta-i tot ce vă rog!

Comisarul poporului găsi că satisfacerea cererii lui nu este de loc un lucru complicat. Îl va recomanda reprezentantului unei Direcţii generale şi acesta îi va indica persoana de care are nevoie. Tovarăşul Vitkovski îi cunoaşte foarte bine pe radiotehnicieni. Comisarul poporului îi telefonă pe loc şi-l anunţă că va veni la el profesorul Ridan.

— Fiindcă veni vorba – îl întrebă el pe Vitkovski. Inginerul Tungusov a plecat? Nu? Foarte bine. Trimite-l chiar acum la mine.

În aceeaşi clipă sună un alt telefon. Comisarului poporului i se aminti că peste câteva minute va începe şedinţa Consiliului Comisarilor Poporului. Nu mai putea să întârzie. Îi pare foarte rău că trebuie să întrerupă discuţia, dar, pe cât se pare, tot ceea ce a trebuit s-a făcut…

Când să iasă din cabinet, apăru Tungusov.

— Tovarăşi – spuse comisarul poporului. Faceţi cunoştinţă şi staţi de vorbă. Cred c-o să vă prindă bine la amândoi.

Şi plecă.

Cei doi îşi întinseră, cu o oarecare nedumerire, mâna unul celuilalt şi-şi spuseră numele. Câteva clipe stărui o tăcere stânjenitoare. Nu ştiau cu ce să înceapă discuţia.

— Sunteţi… de la Direcţia generală? îşi dădu în sfârşit seama Ridan.

Tungusov zâmbi.

— Voiam tocmai să vă pun aceeaşi întrebare. Probabil că suntem amândoi „solicitanţi”.

— Probabil. Despre ce trebuie să vorbim?

— Habar n-am.

— Uite ce-i – spuse Ridan, uitându-se la ceas. Acum e trei, şi eu trebuie să reuşesc să ajung la reprezentantul Direcţiei generale. Discuţia noastră se pare că nu e

urgentă, iar aceea care mă aşteaptă nu suportă amânare. Dar dacă comisarul poporului ne-a poruncit să facem cunoştinţă şi să stăm de vorbă, trebuie să-l ascultăm. N-aţi putea să treceţi pe la mine astăzi, sau într-una din serile următoare?

Nikolai acceptă, notă adresa profesorului şi-şi luară rămas bun. După ce făcu câţiva paşi, Ridan se opri deodată, se întoarse şi, chemându-l pe inginer, se apropie din nou de el.

— Neapărat să veniţi! insistă el cu mai multă căldură în glas. Şi cât mai curând.

— Cu plăcere – răspunse Nikolai zâmbind.

Abia acum se spărsese gheaţa.

Întrebându-l pe secretar pe unde să se ducă la Vitkovski, Ridan ieşi din sala de aşteptare.

Toată clădirea Comisariatului Poporului vuia ca un stup gigantic înainte de apusul soarelui. Era „ora de vârf, ultima oră a zilei de lucru, când oamenii, temându-se să-şi lase nerezolvate treburile din timpul zilei, se neliniştesc, încep să se grăbească şi să se enerveze. În orele acestea, prin coridoarele largi mişună funcţionari şi solicitanţi, oamenii se caută şi se găsesc unii pe alţii, cei care pleacă din Comisariat Cil o ultimă însărcinare sunt opriţi pe seară şi de sus, prin casa scării, primesc indicaţii uitate. Telefoanele sună. Fetele de la centrală încetează orice discuţie între de, iar jos, la intrări, încep să duduie motoarele maşinilor care se trezesc.

Discuţia cu Vitkovski se dovedi pe neaşteptate mult mai complicată şi mai lungă decât discuţia cu comisarul poporului.

— Aveţi nevoie de un constructor cu o înaltă calificare? O, noi avem orice specialişti! Direcţia generală s-a îngrijit ca să selecţioneze şi să ţină în evidenţă oamenii. Vă daţi seama ce lucrări de mare răspundere trebuie să execute industria electrotehnică! Dar trebuie să ştiu ce probleme vreţi să rezolvaţi. Un generator de înaltă frecvenţă? Ei, pentru generatoare avem o întreagă armată! Dar ce fel de

generator şi pentru ce scop? Probabil că e nevoie de o construcţie specială. Unul medical?

Ridan privea faţa palidă şi puhavă a guralivului interlocutor. Reprezentantul Direcţiei generale părea viu interesat de această discuţie, dar profesorul, fără să-şi dea prea bine seama de ce, se codea să-i destăinuie amănuntele planurilor sale.

Multă vreme – deşi ziua de lucru se terminase şi Ridan, plictisit, insista să amâne rezolvarea problemei – Vitkovski cotrobăi prin nişte liste, căutând pe parcurs să „precizeze profilul" specialistului de care avea nevoie savantul…

— Iată cine vi s-ar potrivi! exclamă el în sfârşit. Wikling! Este cel mai bun dintre tinerii constructori de la Simens. Un inventator. Şi-i antifascist. Acum trei ani a emigrat la noi şi… între noi fie vorba… n-a venit cu mâna goală. Este un om de nădejde şi indiscutabil talentat. Din păcate, este ocupat acum. Execută o sarcină dată de guvern. Fără o aprobare de sus, n-are dreptul…

— Atunci să aşteptăm până va fi liber – spuse Ridan, ridicându-se hotărât.

— Bine. Să vorbesc cu comisarul poporului şi am să-l trimit pe Wikling la dumneavoastră.

— Mulţumesc – mormăi Ridan şi, luându-şi rămas bun, ieşi grăbit.

La drept vorbind, ar fi avut motiv să fie mulţumit. Doar lucrurile s-au aranjat cât se poate de bine. Un constructor de la o firmă celebră, un inventator şi chiar unul care lutrează în domeniul curenţilor de înaltă frecvenţă – ăsta-i un mare succes!

Cu toate acestea, în urma acestei întrevederi, Ridan rămase cu o impresie tare neplăcută. Vitkovski îl forţase… da, da, îl forţase să povestească mai mult decât necesita o discuţie de lucru cu un om cu totul necunoscut şi pe deasupra nu prea plăcut. E adevărat, el n-are niciun fel de secrete, dar… de ce să-l tragă de limbă? De ce să-i mai spună o dată acestui om tot ce i-a explicat comisarului poporului?

*

* *

Evenimentele din ultimele zile tulburaseră acea stare de trainic echilibru lăuntric proprie profesorului Ridan. Totul începuse cu acel „şoc” blestemat. Ce putea să fie asta? De sute de ori savantul căută să-şi amintească cele mai mici amănunte ale neobişnuitei întâmplări, străduindu-se să găsească în de un fir care să-l ajute să explice lucrurile. Îşi amintea foarte bine sentimentul de profundă disperare care îl cuprinsese pe neaşteptate în acel moment. Să fi fost oare vreun motiv ascuns în şirul gândurilor lui, în înlănţuirea logică a teoriei pe care o susţinea? Nu, niciunul! N-a avut niciun fel de îndoieli în justeţea concepţiei lui, nici atunci, nici mai înainte, iar acum, nici atâta nu se îndoieşte. Să fi fost vreo defecţiune de ordin fiziologic cauza acelui „gol” în psihicul lui? înlătură cu nemulţumire şi această presupunere: ştia, simţea că nu are astfel de motive.

Nu, aici era altceva. O forţă străină se năpustise pe neaşteptate din afară, pusese stăpânire pentru o clipă pe voinţa lui, îi supusese gândirea influenţei ei duşmănoase. Dar ştiinţa nu cunoaşte încă o astfel de forţă…

Ridan se pierdea în presupuneri. Şi pe deasupra atâtea alte evenimente: această discuţie forţată cu antipaticul director Vitkovski, apariţia pe scenă a unui om cu totul necunoscut, pe care i-l recomandase comisarul poporului, vizita apropiată a fizicianului străin care trebuia să hotărască soarta descoperirii sale. Oameni noi intrau în orbita vieţii lui Ridan. Toate acestea îl nelinişteau pe savant.

Evenimentele îşi urmau însă cursul. A treia zi după întrevederile de la Comisariatul Poporului, pe când puţin numeroasa familie a profesorului şedea la masă şi-şi lua ceaiul de seară, în vestibul se auzi soneria.

Fetele săriră amândouă în picioare. De data asta însă, Ana n-o lăsă pe Nataşa, care era mult mai vioaie ca ea, să i-o ia înainte. Ştia că tatăl ei aşteaptă vizita unor oameni noi, necunoscuţi, şi cum simţise starea de nelinişte a tatălui

său, voia să fie la curent cu aceste întrevederi pentru ca, în măsura posibilităţilor, să preîntâmpine noi emoţii, de care-l ferea acum cu atâta grijă pe Ridan.

Ieşi şi deschise uşa de la intrare.

— Tovarăşul Tungusov?! exclamă ea.

— Vedeţi…

— Nikolai se fâstâci. Nu se aştepta să o găsească aici. Atunci… n-am întrebat cum vă cheamă…

O recunoscuse din prima clipă pe această admirabilă fată, cum i-a spus directorul fabricii în timpul consfătuirii.

— Poftiţi, intraţi! îmi pare bine!

— De fapt, am venit la profesorul Ridan… Nu… nu cumva… sunteţi fata lui? făcu el ochii mari, amintindu-şi că atunci directorul a spus: „E fiica profesorului…”

— Da, sigur, sunt fiica lui – şi-i întinse mâna. Ana mă cheamă. Vine imediat şi profesorul… Cu dumneavoastră i-a făcut cunoştinţă comisarul poporului?! Ce întâmplare! Poftiţi! Poftiţi pe aici…

îl luă de mână şi-l trase după ea în sufragerie ca pe un copil mare.

— Tată, acesta este Tungusov! Acela care la noi, la fabrică, o să construiască celebra lui uscătorie!

— Admirabil! o susţinu Ridan. Avem deci cu ce începe discuţia!

La început, atitudinea cu totul degajată a Anei îl făcu pe Nikolai să se fâstâcească, apoi însă creă repede o atmosferă caldă, plăcută. Nikolai se simţea între prieteni. Văzându-l pe inginer, Ridan, care îl cunoştea pe Tungusov din cele ce-i povestise fiica sa, uită de frământările sale. O asemenea cunoştinţă prezenta pentru el un interes deosebit.

începură să discute, bineînţeles, despre uscătorie. Încet, după cum îi era obiceiul, şi alegând cuvintele, Nikolai îi povesti cum s-au aranjat lucrurile după ce, ţinând seama de sfatul Anei, s-au adresat direct comisarului poporului. Da, ei trebuie să-i mulţumească uzina dacă totul se va termina cu bine. Comanda pentru tuburi a şi fost dată. Vitkovski, odată

scăpat de responsabilitate, parcă-i altul: neobişnuit de prevenitor şi activ. Aşa se comportă întotdeauna oamenii lipsiţi de curajul răspunderii.

Ca discuţia să fie cât mai interesantă pentru tatăl ei, Ana îl rugă pe Tungusov să explice în ce constă invenţia lui.

Nikolai începu să explice cu plăcere. Auzind termeni cunoscuţi, pe care îi întâlnise adeseori în cărţile de electrotehnică, Ridan asculta atent. Iată un bun prilej de a se familiariza cu toate aceste noţiuni care nu-i erau încă prea limpezi! Exagerând întrucâtva lipsa sa de informare, Ridan se grăbi să-l prevină pe interlocutorul său că este cu totul profan în problemele de electrotehnică. Tungusov se miră:

— Ei, cum asta! Şi eu care credeam că lucraţi în acest domeniu!

— Nu, domeniul meu de activitate este organismul viu, fiziologia. Mai precis, sistemul nervos. Creierul.

Nikolai zâmbi trist.

— Eu tocmai în aceste probleme sunt cu totul profan… Din păcate, am şi avut prilejul să regret acest lucru… Atunci ce semnificaţie are propunerea comisarului poporului? Cu ce ne putem ajuta unul pe altul?

Această frază, pronunţată în treacăt, nu-i scăpă Anei.

— Spuneţi-mi… cum adică aţi avut prilejul să regretaţi?

— Vedeţi, am studiat acţiunea undelor ultrascurte asupra diferitelor obiecte… şi asupra organismelor vii. Atunci am avut nevoie de unele cunoştinţe din fiziologie.

Ridan îşi mângâie barbişonul.

— Cu frecvenţe mai înalte aţi lucrat vreodată? întrebă el, aşteptând răspunsul aşa cum aşteaptă un spectator din sală împuşcătura de pe scenă.

— Vă referiţi la razele Rontgen? încercă Nikolai să ghicească, alegând cea mai populară formă a energiei radiante folosită în medicină.

— Nu.

— La cuarţ?

— Da, pe aproape…

Ridan se codea încă să-i mărturisească interlocutorului său „coordonatele precise” ale domeniului explorat, pentru el o adevărată „ţară a făgăduinţei”. Dar acest „aproape”, fusese suficient ca să-i atragă atenţia lui Nikolai. Tocmai pe-aici, pe aproape, în spectrul energiei radiante, se găsea „micul spaţiu virgin” pe care îl descoperise el şi pe care încercase cu ajutorul odraslei sale „G. M.” – să-l şteargă, ca pe o pată albă, de pe harta undelor electromagnetice.

— Am lucrat şi cu frecvenţe foarte înalte! Am consacrat acestei probleme toate cunoştinţele mele, toată experienţa mea… Frecvenţele înalte ascund taine nedescoperite încă de om. Am construit un generator pentru astfel de unde…

— Cum?! Un generator?! strigă Ridan peste măsură de emoţionat. Şi aţi obţinut aceste radiaţii?

— Am obţinut ceva… Dar nu chiar radiaţiile de care am nevoie. Deocamdată am suferit un eşec. Dar nu mă dau bătut. La drept vorbind, acesta este de-abia începutul. Principalul s-a făcut: am găsit principiul de funcţionare… rămâne să descopăr greşeala de construcţie…

— Ascultă, Nikolai Arsentievici… Sculându-se în picioare, Ridan se aplecase deasupra mesei ca un mare semn de întrebare. Dar asta-i minunat! Dacă rezolvi această problemă, rezolvi implicit şi problema mea, marea problemă a puterii de control asupra organismului şi de stimulare a lui. Acum înţeleg… I-ai vorbit comisarului poporului despre lucrarea dumitale?

— În treacăt, în timpul discuţiei.

— Uluitor! Ce perspicacitate! Acum, să-ţi vorbesc despre lucrarea mea şi mai ales să-ţi spun cum am nimerit în impasul din care dumneata, Nikolai Arsentievici, trebuie să mă scoţi.

Ana era fericită că tatăl ei îşi recăpătase încrederea în sine. Radia văzând cu cât interes urmărea el ideea lui Tungusov şi cum, cu fieca-re clipă, aceşti doi oameni se apropiau tot mai mult unul de altul.

Bărbaţii trecură în cabinet. Aici, pe biroul uriaş al lui Ridan apărură diagramele lui, benzile lungi ale

cerebrogramelor – rezultate ale experienţelor şi observaţiilor – care ilustrau sfera electrică a vieţii organismului viu. Mii de idei noi se roteau ca un vârtej în capul lui Nikolai. Îşi amintea cu o oarecare stânjeneală de primitivele lui experienţe „fiziologice”.

Dar iată-l pe Ridan luând o legătură de chei şi ducându-l pe oaspetele său în laboratoare, pentru a-i arăta aparatura.

Pentru întâia oară în viaţa lui, Nikolai intra în atelierul unui fiziolog. Se aşteptase să vadă aici nişte aparate complicate pe care nu le cunoştea, cu ajutorul cărora savantul înregistra procesele profunde, abia perceptibile, ale vieţii. Dar aproape toate aceste amplificatoare, toate aceste oscilografe catodice, galvanometre şi alte aparate electrice, erau cunoştinţe vechi ale inginerului. El pătrundea cu privirea în interiorul lor şi ghicea fără greş destinaţia acestor cutiuţe elegante, scânteind de nichel şi de ebonită lustruită. Nikolai era uimit.

— Mărturisesc că mă aşteptam să văd o aparatură mult mai originală. Oare fiziologia nu dispune de aparate proprii? Doar are problemele ei specifice, şi cred că şi tehnica trebuie să fie deosebită. Eu văd aici numai aparate care se folosesc pretutindeni în industrie.

Ridan îşi desfăcu mâinile.

— S-ar putea să ai dreptate. Eu nu cunosc alte domenii, aşa că nu ştiu... vezi? Iată că iese şi mai mult la iveală izolarea care există între noi şi tehnică. Constructorii talentaţi nu vor să lucreze în institutele noastre. Fiziologia le este străină, n-o cunosc, nici n-o apreciază probabil. Iar printre noi nu există fizicieni şi tehnicieni. Biologia este ruptă mai mult decât celelalte ştiinţe de fizică şi tehnică, şi asta constituie o adevărată tragedie, Nikolai Arsentievici! Am putea să înaintăm mult mai repede dacă am reuşi să unim în mod organic aceste două sfere diferite de cunoştinţe. Să creăm o biotehnică a noastră, bineînţeles nu aceea de care dispunem acum, conformistă şi meşteşugărească, ci o biotehnică proprie, de sine stătătoare, care să dezvolte pe plan biologic realizările

modeme ale fizicii şi chimiei. Deocamdată luăm din tehnica „gata făcută” ceea ce, mai mult sau mai puţin întâmplător, se dovedeşte a fi folositor pentru noi. Aduceţi-vă aminte ce rol uriaş au jucat în dezvoltarea ştiinţei biologice microscopul, razele Rontgen… Şi doar, la drept vorbind, de ne-au „picat din cer”. Când au fost descoperite de fizicieni, nimeni nu s-a gândit că vor revoluţiona tocmai biologia. Le-am luat de-a gata. Noi, biologii, n-am realizat nimic de seamă în tehnica cercetărilor şi nici nu putem realiza, pentru că nu cunoaştem bine fizica. De aceea suntem nevoiţi să adaptăm tehnica altora la nevoile noastre şi să ne descurcăm cu ajutorul „ingeniozităţii” şi „eleganţei” experienţelor noastre. Este o muncă de Sisif, Nikolai Arsentievici! Puţini sunt cei care ştiu cât ne chinuim. Dar nu-i nimic. Şi aşa, ocolind fizica, noi mergem înainte, ca de pildă în cazul radiaţiilor mitogenetice. Ştii, desigur, că aceste radiaţii însoţesc multe procese biologice şi reacţii chimice. Le-am descoperit noi, fiziologii! Dar cum?! Folosind o rădăcină de ceapă ca generator, şi o altă rădăcină de ceapă ca detector al acestor radiaţii… Grozavă tehnică! Nu? Ridan râse cu bunăvoinţă. Iar pe urmă am început să le studiem. Le-am şi supus analizei spectrale (pentru asta a fost nevoie de o întreagă epopee de abilitate şi ingeniozitate!) şi le-am găsit locul în gama undelor electromagnetice… Da, mergem înainte, cu toate că tehnica noastră este rudimentară. Şi, pe cât se pare, uneori chiar o luăm înaintea fizicii. Atunci începe altă tragedie: suntem nevoiţi să aşteptăm până când ne ajunge fizica din urmă, ca să putem folosi realizările ei şi să mergem astfel mai departe…

Ridan se apropia de tema care îl preocupa.

Pe căi necunoscute de nimeni, oamenii se cunosc unii pe alţii, uneori dintr-o dată, de la prima întâlnire, de la prima discuţie. Un cuvânt rostit, un gest, un zâmbet, o privire… Omul nici nu sesizează toate aceste amănunte, dar undeva, în adâncul conştiinţei, în străfundurile întunecate ale creierului, s-au şi strecurat semnale, impresii

imperceptibile, pe care un mecanism nevăzut le-a sortat, le-a cântărit şi le-a evaluat. Şi chiar a tras concluzia: „acceptat” sau „respins”.

Aşa iau naştere relaţiile. Aşa se naşte antipatia sau prietenia.

Aşa se naşte dragostea.

Iar tot ce urmează serveşte numai pentru a manifesta, pentru a realiza această atitudine apriorică. Sau pentru a o înăbuşi.

Ridan, la drept vorbind, discuta pentru prima oară cu Tungusov. Întrevederea lor de la Comisariatul Poporului nu putea fi pusă la socoteală. Dar şi atunci, fără să-şi dea seama de ce, după ce şi-a luat rămas bun de la inginer, s-a întors şi i-a spus: „Neapărat să veniţi!”

Iar acum îşi stăpânea cu greu dorinţa de a-i povesti şi de a-i arăta inginerului tot, de a oferi percepţiei lui cuceritoare cele mai valoroase roade ale căutărilor sale…

Tungusov vorbea puţin. Dar, după felul atent în care examina aparatele, animalele de experienţă, tot ceea ce-i arăta profesorul, după felul cum sesiza esenţa celor ce vedea şi auzea, Ridan ghicea în el nu tin simplu vizitator, care din politeţe se interesează de ceea ce i se arată. Era o atenţie activă, atenţia omului care absoarbe cu nesaţ cunoştinţe noi şi care înţelege sensul şi importanţa acestor cunoştinţe. Tungusov pătrundea în miezul lucrurilor, ştia să aprecieze, şi atunci când se simţea competent, dădea sfaturi care lărgeau posibilităţile cercetării.

De câtă vreme aştepta Ridan să întâlnească un astfel de om! Toţi tehnicienii care veneau în Institutul lui ca să instaleze un aparat nou şi să-l înveţe pe profesor şi pe colaboratorii acestuia să-l mânuiască – şi care explicau cu indulgenţă construcţia aparatului, folosind termeni neînţeleşi ca să scape cât mai repede de întrebări – ce valorau aceşti oameni în comparaţie cu noua lui cunoştinţă?!

Şi antrenându-se, Ridan îi povesti lui Tungusov cum au luat naştere presupunerile lui referitoare la existenţa unor

forţe necunoscute ştiinţei, forţe care acţionează în organismul viu, cum căutând aceste forţe a găsit o bază nouă – electrică – a vieţii organismului şi cum, în sfârşit, a descoperit procedeul de a o stăpâni.

O lume necunoscută, tulbure, dar care îl atrăgea şi punea stăpânire pe el, se deschidea în faţa lui Nikolai. Ca vrăjit, el asculta tăcut cele ce-i spunea profesorul şi în mintea lui iscoditoare luau naştere generalizări inedite; fizica corpurilor moarte, cu care el a avut de-a face până acum, prindea viaţă, căpăta un sens nou.

— Ştim încă foarte puţin despre rolul pe care-l joacă electricitatea în viaţa organismului – spunea Ridan. Dar sunt convins că tocmai electricitatea constituie baza principală a tuturor proceselor biologice. Ea este aceea care dirijează dezvoltarea şi funcţionarea fiecărui organism viu probabil şi a fiecărei plante. Priveşte, fie chiar şi procesul diviziunii celulare…

Tocmai intrau în laboratorul citologic – o cameră mare, admirabil utilată cu cele mai modeme aparate ale microscopiei şi ale microfotografiei, cu termostate electrice, cu aparate pentru colorarea preparatelor, cu aparate microtomice pentru realizarea celor mai fine secţiuni.

Aici se studiau celulele – moleculele ţesuturilor din care este alcătuit organismul. În fiecare zi, citologii veneau aici şi se aşezau la măsuţele lor de lucru, care semănau mai curând cu nişte dispozitive complicate de mecanică de precizie. Microscoape perfecţionate permiteau să se cerceteze nu numai materia moartă, dar şi procesele vii din ţesuturi, pe organe de animale operate. Printr-o apăsare pe buton, în orice moment se punea în funcţiune mecanismul unui aparat de filmat şi de fotografiat, care privea prin celălalt ocular al aceluiaşi microscop, şi procesul se înregistra pe peliculă. Secţiunile preparatelor moarte se ţineau un timp în coloranţi chimici complicaţi şi atunci corpuri ciudate ca formă, cu totul transparente şi de aceea invizibile la orice microscop, căpătau culoare şi contururi, deveneau vizibile.

Ridan scoase dintr-un sertar al biroului un vraf de fotografii şi le aranjă în rânduri pe masă.

— Ştii ce sunt aceste microfotografii mărite? Momentele principale ale diviziunii celulelor. Ştii desigur că există celule care se înmulţesc prin aşa-numita „diviziune simplă”. Ei bine, e de ajuns să te uiţi la aceste fotografii ca să te convingi că această diviziune e departe de a fi simplă. Ba dimpotrivă, e un proces extrem de complicat, al cărui mecanism nu-l cunoaştem încă.

Pentru întâia oară în faţa lui Nikolai se desfăşurau tablourile acestui act minunat, tainic. Iată celula înainte de diviziune. Un săculeţ ovoidal, parcă şifonat, plin de un lichid tulbure. În acest lichid pluteşte o altă băşicuţă, cum pluteşte gălbenuşul în cu – nucleul. El conţine nişte fire mototolite, care plutesc într-un lichid transparent. Totul e liniştit.

Dar iată că în celulă se stâmeşte o mişcare. Ciudată este evoluţia acestor fire din nucleu; deodată capetele lor se unesc unul de altul, formând un singur ghem de fire, şi din nou firele se rup în segmente, de data aceasta mai mari. Apoi fiecare segment se despică de-a lungul lui. În felul acesta segmentele perechi plutesc mai departe, iar învelişul segmentului primar se topeşte şi dispare.

Ridan se uită în ochii lui Tungusov şi văzu cu cât nesaţ urmăreşte el aceste mişcări, străduindu-se parcă să vadă undeva, dincolo de aceste fire, în opalescenţa protoplasmei, sensul ascuns al acestui proces.

— Uite aici… începe principalul – spuse profesorul, punând degetele arătătoare ale mâinilor pe capetele opuse ale corpului celular. Priveşte… Vezi centrii aceştia? Aici, de fapt nu există nimic. Se poate vedea numai o mică îngroşare tulbure, ca un ghemotoc. Şi uite mai departe. Ghemotocul începe să se dispună radial, pornind de la aceşti doi centri. Sunt polii. Celula se polarizează. Razele se întâlnesc, se unesc parcă, se atrag una pe alta…

— Sunt liniile de forţă ale unui câmp electric – rosti încet Nikolai.

— Exact! Priveşte mai departe! Polii atrag aceste ghemotoace de fire fiecare spre el. Segmenţii de nucleu, sub influenţa acestei atracţii, se dispun la mijlocul spaţiului între cei doi poli, cum s-ar spune, pe ecuator, şi de îndată ce se întâmplă acest lucru perechile se despart, două grupe egale de fire se îndreaptă spre cei doi poli, se transformă în nuclee noi, iar toată celula se rupe în două pe linia ecuatorului. Polii, după ce şi-au îndeplinit misiunea, dispar. Dintr-o celulă s-au făcut două. Ei, ce zici, Nikolai Arsentievici, oare nu seamănă aceasta cu un proces electric?

Tungusov îşi ridică privirea mirată spre profesor.

— Dar mai încape îndoială? Există date care ar putea infirma o asemenea ipoteză? întrebă el.

Ridan era tulburat.

— Nu există niciun fel de date. Oricum însă eu nu mă îndoiesc. Dar ce ştiu? Numai atâta, că aici acţionează forţe electrice. Cum acţionează însă de, de unde. Vin? Asta, cu cunoştinţele mele reduse în fizică, nu pot să lămuresc. Nu pot nici măcar să înţeleg cum se petrece această atracţie şi respingere a particulelor, polarizarea.

— Spuneţi-mi, Konstantin Aleksandrovici, în intervalul dintre două diviziuni se petrece ceva în celulă?

— Se presupune că nu se petrece nimic. La început celula creşte puţin, se măreşte până la dimensiunea normală, apoi „se linişteşte”. Dar de ce te interesează această perioadă?

— Vedeţi, ceea ce mi-aţi arătat este probabil rezultatul unui proces care duce la apariţia în interiorul celulei a două sarcini electrice de acelaşi fel. Restul e mai mult sau mai puţin limpede: Sarcinile de acelaşi fel se resping una pe alta şi de aceea segmenţii de nucleu se dispun la capetele opuse ale spaţiului celular. În nucleul aflat între de ia naştere, în urma inducţiei, o sarcină de semn opus. Şi de îndată ce se petrece acest lucru, între poli şi nucleu încep a acţiona forţe de atracţie reciprocă, deoarece sarcinile de sens contrar caută întotdeauna să se unească. Polii sunt cei

care rup nucleul în două jumătăţi. Asta este, bineînţeles, schema generală a procesului. Nu mă îndoiesc că în ea mai sunt multe necunoscute. În primul rând însă mi se pare că ar trebui stabilit cum au luat naştere sarcinile electrice. Trebuie să existe aici o forţă care le provoacă.

Ridan adună fotografiile.

— Vezi, la dumneata a şi început să se contureze drumul cercetărilor – spuse el cu o nuanţă de invidie în glas. Aşadar, încă din celulă începe viaţa electrică. Probabil că potenţialurile ei sunt aici infime. Dar cantitatea însumată în întreg organismul este nesfârşit de mare. Nu există un organ în care eu, cu ajutorul unui amplificator, să nu fi găsit pulsaţii electrice care pot fi destul de uşor măsurate cu galvanometrul; ba în unele cazuri organismul dă dovadă de o capacitate excepţională de a mobiliza rezerve mari de energie electrică. Peştele-torpilă, de pildă, poate să producă sarcini electrice care omoară chiar şi animalele mari ’la distanţă de câţiva metri. În astfel de cazuri, sistemul electric al animalului se manifestă şi, probabil, se dezvoltă ca o armă specifică de luptă pentru existenţă. Iar această armă animalul o dirijează cu ajutorul unor organe în funcţie de excitaţiile exterioare: apariţia vânatului, pericolul de a fi atacat.

Aceeaşi particularitate o are şi ţiparul electric.

Sunt doar exemplele cele mai vii de manifestare a activităţii electrice a animalului.

Studiind sistemul nervos, m-am convins că tocmai prin el se scurge energia electrică. Prin intermediul nervilor, energia electrică produsă în creier străbate tot organismul, pune în funcţiune fiecare muşchi, fiecare organ.

Fluxurile acestei energii sunt nesfârşit de variate în ce priveşte frecvenţa: fiecare muşchi este pus în mişcare numai de un anumit grup de unde trimise de creier. Fiecare nerv este capabil să producă numai o anumită gamă de frecvenţe şi fiecare dintre de determină gradul de contractare a muşchiului, gradul oricărei reacţii.

Ridan îi expuse lui Nikolai teoria sa, îi povesti despre

celebra experienţă cu iepurii.

Dacă impulsurile care se nasc în creier nu sunt altceva decât oscilaţii de înaltă frecvenţă, asemănătoare undelor radio

— adăugă el – asta înseamnă că, prin crearea unui generator artificial de astfel de unde iioi vom putea, în sfârşit, pentru întâia oară să stăpânim toate funcţiile organismului, să le dirijăm…

— Pe baza rezonanţei?

— Bineînţeles. Diapazonul începe să vibreze atunci când ajunge până la el o anumită undă sonoră. În creier se află miliarde de „diapazoane" electrice. Îndreptând asupra creierului fascicolul de radiaţii electromagnetice a generatorului nostru vom putea, schimbând acordul, să excităm oricare din aceste „diapazoane", adică să punem în acţiune orice funcţie în organism.

— Mda. Aveţi dreptate – articulă rar Nikolai, străduindu-se să pună în concordanţă cu ideile cunoscute din radiotehnică, acest cerc de fenomene nou pentru el. Aşadar, reiese că fizica creierului constă mai cu seamă în recepţia şi în excitarea prin intermediul undelor electromagnetice de diferite frecvenţe. Nu cunosc de loc microstructura creierului şi în general a aparatului nervos. Dar, judecind după ceea ce spuneţi, fenomenele de rezonanţă electrică se află probabil la baza activităţii lui. Şi în acest caz, în aparatul nervos trebuie să existe neapărat anumite organe de acord, foarte mobile, care să îndeplinească rolul diapazoanelor. Dacă le-am găsi! Ar fi extrem de important şi pentru fizică: poate că am descoperi aici vreun principiu nou al rezonanţei de înaltă frecvenţă, în afară de principiul „circuitului oscilant, singurul pe care-l cunoaştem şi pe care se bazează toată radiotehnica noastră. În orice caz, pentru crearea generatorului de „unde cerebrale" despre care vorbiţi, acest lucru ar fi absolut necesar. Trebuie să ştim în ce mod transmite creierul prin nerv frecvenţa respectivă, ca să pună în acţiune un anumit organ.

Amândoi erau mişcaţi. Nikolai pătrundea cu emoţie în domeniul pe care îl deschidea Ridan în faţa lui, aşteptând să vadă forme noi ale fenomenelor pe care le cunoştea dinainte. Ridan simţea că Tungusov poate să grăbească înfăptuirea ideii lui şi de aceea ar fi fost în stare să-i explice şi să-i arate la nesfârşit.

— Organe de acord… — repetă el. Or fi. Dar cum să le găseşti? Uite aici câteva fotografii microstructurale ale creierului. Uite şi altele… Pot să-ţi arăt un număr nesfârşit de astfel de fotografii. Iată celulele creierului… Iată fibrele…

Care-ar putea fi aici organul de acord? Dacă nu cunoaştem principiul după care se realizează acordul, atunci fiecare celulă, fiecare fibrilă poate fi acest organ.

— Mda – îngână inginerul, examinând fotografiile secţiunilor fine ale creierului. Aici e foarte greu să găseşti ceva. Înseamnă că problema trebuie abordată altfel. Spuneţi-mi, Konstantin Aleksandrovici, oare toate organele animalului sunt legate direct de creier? Nu există cumva organe puse în mişcare prin impulsuri din creier, fără să fie totuşi legate de creier printr-o cale nervoasă neîntreruptă?

— Vezi… când spunem că toate organele, fără excepţie, sunt legate de creier prin nervi, nu facem decât să constatăm că o anumită undă de excitare din creier pune în funcţiune întotdeauna un anumit organ. Prin urmare, legătura este indiscutabilă. Dar asta nu înseamnă de loc că unda merge pe o cale neîntreruptă. Dimpotrivă, orice traseu nervos, prin însăşi structura lui, prezintă întreruperi, ceea ce a determinat la timpul său o întreagă epopee de cercetări şi de dispute în rândul fiziologilor pe tema: cum sare excitaţia peste aceste întreruperi ale căilor nervoase. Dar când m-am convins de natura electromagnetică a curentului nervos, şi chiar am captat o undă de-a lui la o oarecare distanţă de creier, am înţeles că nu există nimic surprinzător în aceste „salturi”…

— Daţi-mi voie! Nu vă supăraţi! se învioră Tungusov. De ce întreruperi vorbiţi? întreruperi în nervi?

— Da, în nervi. Fiecare nerv este de fapt un lănţişor alcătuit dintr-un şir de celule nervoase aşezate una după alta, aşa-numiţii neuroni. Fiecare neuron este format dintr-un nucleu care are un alt nucleu mic în" interiorul lui. De la acest nucleu mic pornesc diferite prelungiri ca nişte fibre şerpuitoare, cu numeroase ramificaţii. Dar dintre ramificaţii, un este întotdeauna mai lungă decât celelalte. Prin structura ei, această fibră nervoasă este aidoma unui conductor bine izolat; ba mai curând seamănă cu un cablu îmbrăcat în câteva învelişuri izolatoare. Nervul este alcătuit din aceşti neuroni, dar niciodată doi neuroni învecinaţi nu se unesc între ei. Fibrilele foarte subţiri care pleacă de la un neuron se dispun în jurul nucleului celuilalt neuron, la o distanţă oarecare, destul de mică, fără să se atingă de suprafaţa lui. Este aşa-nurrtitul sinaps. La nivelul sinapsului „unda excitaţiei" sare de pe un neuron pe altul...

— Sunt şi în creier neuroni? întrebă Tungusov.

— Da. Pretutindeni unde există ţesut nervos.

— Atunci aici, la locul de apropiere al neuronilor trebuie căutate organele de acord!

— De ce? se miră Ridan.

— N-aţi spus că fiecare nerv poate să conducă numai o anumită gamă de frecvenţe? Prin urmare el trebuie să fie acordat în rezonanţă cu unda care vine din creier. Şi cum altfel ar putea „să sară" unda pe un alt neuron, dacă n-ar exista un dispozitiv pentru acordarea în rezonanţă a neuronului următor? Acelaşi lucru care se petrece într-un aparat de radiorecepţie: unda vine din antenă, dar ea nu pune în funcţiune difuzorul până n-ai acordat aparatul în rezonanţă cu această undă. Şi în aparat se produce acelaşi „sinaps", o întrerupere în drumul undelor de la antenă la pământ. Numai că acolo acordul îl face omul, învârtind armăturile condensatorului, pe când neuronul posedă probabil proprietatea de a se acorda singur sub acţiunea undei care vine la el.

— Admirabil! se entuziasma Ridan. Iată ce înseamnă să cunoşti bine un domeniu! Ştii ce? Ai răsturnat acum una

dintre principalele obiecţii ale adversarilor mei. Ei judecă astfel: undele electromagnetice se propagă cu o viteză de 300 000 000 metri pe secundă, iar excitaţia nervoasă doar cu o viteză de câţiva decametri; prin urmare, excitaţia nervoasă nu poate fi un fenomen electric. Acum însă mi-este limpede de ce se produce această încetinire a propagării nervoase: pentru acordul fiecărei verigi a nervului este nevoie de timp! O! Te rog să mă crezi că asta-i o descoperire extrem de importantă! Prin urmare, în sinapsuri trebuie căutate organele de acord!... Stai niţel, dar ce-i cu mine? Avem doar fotografii de neuroni! Şi chiar astăzi trebuia să fotografiem nişte preparate, colorate printr-un procedeu nou. Fapt este că aceste fibrile extrem de subţiri care înconjoară corpul celulei nervoase se colorează extraordinar de greu şi de aceea în majoritatea cazurilor aproape nu se văd. Se repezi spre birou şi începu să cotrobăiască în sertare. La naiba I Unde sunt? Nu le găsesc! O clipă... să-i telefonez lui Mutter!

Printre -alte obligaţii numeroase, Mutter avea în grijă şi „tehnica" fotografierii în Institut. La dispoziţia lui se afla un laborator foto şi fototecile tuturor laboratoarelor de cercetări. Dulapuri elegante cu numeroase sertare, numerotate şi prevăzute cu inscripţii în ordine alfabetică, ascundeau în de mii de fotografii, selecţionate cu multă grijă şi aşezate în plicuri. Un sistem riguros, o ordine judicioasă caracterizau întreaga „operă" a acestui mare artist al treburilor organizatorice. Mutter locuia foarte aproape, pe aceeaşi stradă, chiar peste drum de Institut.

— Care fotografii, tovarăşe profesor? se auzi vocea lui la telefon. Cele de azi?... Păi cum era să le găsiţi? Sunt în laborator, la uscat... Da, cheia e la mine. Vin imediat!...

Ridan şi Tungusov nu-şi mai continuară drumul prin laboratoare. Tulburaţi de discuţia atât de interesantă şi fructuoasă, se întoarseră în locuinţa profesorului.

— Ei, fetelor! exclamă fericit Ridan, intrând în sufragerie. Se pare că treburile mele încep să meargă! Nikolai Arsentievici face din mers o descoperire după alta, şi în

curând va inventa generatorul de bioradiaţii! Sunt sigur. Cred că pentru asta numai un ceai şi o gustare îi trebuie…

Fetele râdeau, strângând de pe masă cărţile şi caietele.

— Ce învăţaţi? întrebă Nikolai.

— Limba germană – oftă deznădăjduită Nataşa. Tare-i grea! Dacă n-ar fi Ana, m-aş face de râs. Nimic n-aş putea să învăţ!

O idee nouă încolţi deodată în mintea lui Nikolai.

— Cunoşti germana, Ana Konstantinovna?

— Vorbeşte curent – răspunse cu invidie Nataşa în locul ei, ieşind din cameră cu cărţile în braţe.

în cabinetul său, Ridan discuta cu cineva la telefon.

— Am şi eu o rugăminte, Ana Konstantinovna – spuse încetişor Nikolai.

Ana, tăcută, îşi ridică spre el privirea mirată şi Nikolai simţi că roşeşte. Scoase grăbit blocnotesul din buzunar şi rupse o foaie.

— Am să scriu şapte litere din alfabetul latin. Este cheia unui cifru pe care trebuie neapărat să o găsesc… Şi-i povesti pe scurt istoria cu literele misterioase. Poate vă dă prin minte… dacă ştiţi limba germană… Deşi mă cam îndoiesc. Corespondentul meu (cred mai curând că mi-e prieten decât duşman), mi-a spus că e ceva „ce cunoaştem foarte bine, că toţi îl cunosc”… Bănuiesc că a spus asta în sensul că pentru descifrarea cifrului nu e nevoie de niciun fel de cunoştinţe speciale. Trebuie numai să ghiceşti.

— Înţeleg – răspunse Ana serios. Să mă gândesc! Ia să văd…

Nikolai îi dădu foaia pe care scrisese literele care îl chinuiau atâta. În timpul acesta, în cabinet se auziră mai multe glasuri:

— Este Mămicuţa… Nu, e ajutorul tatii – preciză ea râzând, când citi nedumerirea din ochii oaspetelui. L-am poreclit aşa jpefritru că de fapt îl cheamă Mutter. Cred că această inscripţie nu-i secretă. Nu?

— Bineînţeles. Ba dimpotrivă, să ghicească cine vrea. Numai despre ce este vorba ar fi mai bine să nu spunem.

Ana puse foaia de hârtie pe masă.

Ridan năvăli în sufragerie, agitând în mână un vraf de fotografii. În urma lui, ca o minge, se rostogoli Mămicuţa.

— Uite, Nikolai Arsentievici… Ţi-l prezint pe Mutter, mâna mea dreaptă… Tovarăşul inginer Tungusov… Uite aici, ce rezultate minunate! Ce bine s-au colorat! Se văd şi fibrilele pe care înainte nu le vedeam… Acum parcă există o oarecare ordine în aşezarea lor…

Nikolai cercetă atent una după alta fotografiile care înfăţişau într-o formă mărită neuroni de diferite forme, sau îmbinări de neuroni.

— Acesta este nucleul neuronului? Iar firişoarele care îl înconjoară sunt fibrilele unui alt neuron?

— Da, ale neuronului vecin. Este chiar locul de discontinuitate a undei de excitare, sinapsul…

— Dar ce sunt aceste discuri mici? Aici, chiar la baza ramificaţiei principale…

— Nu ştiu. Sunt nişte discuri a căror destinaţie este necunoscută. Vezi, sunt aşezate două oâte două, unul în faţa celuilalt. Aceste discuri se află la capătul fibrilelor subţiri care ies din corpul neuronului. La început, cercetătorii le găseau numai la protuberanţele periferice ale nervilor şi de aceea le socoteau a fi aparatele tactile ale nervilor. Acesta este chiar un neuron dintr-o secţiune a creierului.

Un timp oarecare tăcură cu toţii. Ridan aştepta plin de încordare: ce va spune inginerul? în sfârşit, acesta îşi înălţă fruntea.

— Totul e limpede, rosti el simplu.

— Ce, ori… acestea sunt organele de acord?!

— Da… Konstantin Aleksandrovici. Vă aduceţi aminte de schema circuitului oscilant? Este o combinaţie simplă între o capacitate şi o inductanţă, adică între condensator şi bobină.

Nikolai luă de pe masă foaia de hârtie ruptă din carnet şi desenă pe ea schema următoare:

— Vedeţi, în stânga sunt cele două plăci ale condensatorului, în dreapta bobina. Curentul alternativ, care poate avea orice frecvenţă, porneşte din antenă, de sus, dar prin acest circuit va trece numai acea frecvenţă pe care este acordat circuitul la rezonanţă. Iar acordul circuitului depinde de distanţa dintre plăcile condensatorului şi de numărul de spire la bobină. Un asemenea circuit este baza oricărui receptor sau generator de unde electromagnetice.

Acum priviţi aici, pe fotografiile dumneavoastră. Uitaţi-vă la această ramificaţie lungă a unui neuron care se răsuceşte în spirală în jurul nucleului unui alt neuron. Aceasta este bobina de inductanţă, iar discurile despre care chiar acum aţi vorbit sunt nişte condensatoare microscopice. Nu mai încape niciun pic de îndoială! Şi afară de asta… Uitaţi-vă aici! În nucleu se observă fibrele aşezate în spirală… aceasta este, probabil, ceea ce în radiotehnică se numeşte bobina de reacţie. Prin inducţie, în această bobină se nasc oscilaţii electrice de aceeaşi frecvenţă ca în circuitul oscilant. Nu ştiu cum anume se realizează restructurarea neuronului sub influenţa undei incidente – asta e de domeniul biologiei şi nu al fizicii – dar este limpede că din punct de vedere principial, aici avem acelaşi aparat ca în oricare generator de înaltă frecvenţă.

— Formidabil! exclamă Ridan. Deci am dreptate! Dacă aţi descoperit în creier condensatoare şi bobine, înseamnă că generatorul de unde cerebrale va fi construit! Bravo, Nikolai Arsentievici! Aţi făcut din nou o descoperire strălucită!

— Nu – răspunse gânditor Nikolai. M-am convins numai că aici nu se poate face nicio descoperire de domeniul fizicii: probabil că în afară de această schemă, nu există alt principiu de rezonanţă electrică, din moment ce natura însăşi foloseşte aceleaşi bobine şi condensatoare. Este genial că omul, cu forţele minţii sale, a reuşit să înţeleagă ceea ce formează însăşi baza activităţii acestei minţi…

Discuţia continuă şi în timpul ceaiului. Mămicuţa nu lua parte la discuţie. Doar glumea din când în când cu fetele.

Atunci când schema desenată de Tungusov încetă să mai intereseze pe comeseni, Mămicuţa luă pe neobservate foaia de hârtie şi holbă ochii la literele scrise pe cealaltă parte. Apoi îşi scoase voluminosul său carnet de însemnări şi, după ce găsi ceva în el, începu deodată să se gândească preocupat.

Ana hotărî să restabilească ordinea obişnuită la masă.

— Mi se pare mie, profesore, că aici la masă se cam lucrează – spuse ea, profitând de o pauză – iar comesenii se plictisesc de moarte... N-aţi vrea mai bine să ghiciţi ce înseamnă asta? Cine ghiceşte va primi un premiu... Şi-i întinse tatălui ei cifrul lui Tungusov.

Nu, Ridan nu-şi putea opri torentul tumultuos al gândurilor: trebuie neapărat să-l antreneze pe Tungusov la lucrările lui. Cu orice preţ! Se uita absent la litere.

— Nu, Ana, nu înţeleg nimic! Mă predau! Şi se adresă din nou lui Tungusov: Aşadar, Nikolai Arsentievici, hai să ne unim minţile, hai să rezolvăm împreună această mare problemă.

Puţin bosumflată, Ana rămase cu foaia de hârtie în mână.

— Ştiu eu – îi spuse încetişor Mămicuţa.

În ciuda vorbelor solemne pe care i le adresa Ridan, Tungusov auzi limpede aceste cuvinte. Atenţia lui se împărţi.

— Ştiţi?! se bucură Ana. Atunci spuneţi!

— Dar care-i premiul?

— Premiul?... Un păhăruţ de coniac!

— Şi dacă n-am să ghicesc decât pe jumătate?

— Cum vine asta?

— Aşa. Ştiu ce-i asta, dar nu ştiu ce înseamnă.

Tungusov asculta încordat. Cum?! Omul acesta a surprins cumva convorbirea prin eter?! Făcu eforturi uriaşe ca Ridan să nu observe că aproape nici nu-l ascultă.

— Mă rog! Spune! Ştii pe jumătate, ai să primeşti jumătate de pahar.

— Nu acum – zise Mămicuţa, arătând cu ochii că îl stânjeneşte prezenţa lui Ridan.

— Juriul socoteşte însă că poţi căpăta premiul cu anticipaţie. Ana îi turnă o jumătate de păhăruţ de coniac şi Mămicuţa, luând un aer solemn, îl bău cu vădită plăcere. Dar bagă de seamă, chiar astăzi îmi spui!

Era târziu. Oaspeţii se pregăteau să plece. Ridan triumfa: Tungusov acceptase să lucreze cu el.

— O să amenajăm un laborator electrotehnic, îl utilăm cum se cuvine, şi-ţi dăm oameni. Nimeni n-o să te deranjeze. Numai, Nikolai Arsentievici, dragul meu, grăbeşte-te. Pune cât mai repede lucrurile la punct.

Ana îl ameninţă cu degetul pe Ridan.

— Mai întâi uscătoria! Bagă de seamă, Nikolai Arsentievici!

— Desigur! Uscătoria în primul rând... Curând va fi gata, Ana Konstantinovna, şi atunci vom începe o viaţă nouă.

Ana coborî să-şi conducă oaspeţii. Ieşiră în grădina care înconjura vila profesorului.

— Ei, acum justifică-ţi premiul căpătat cu anticipaţie, tovarăşe Mămicuţă! spuse ea.

— Foarte simplu. Niam vrut să vorbesc în faţa profesorului. Doar m-ai rugat să nu discutăm în prezenţa lui despre asta...

— Eu?! Eu te-am rugat?!

— Da! Este vorba de... referatul pe care l-a ţinut la Casa oamenilor de ştiinţă.

— Nu înţeleg!... Ce legătură are asta?

— Nu-ţi aminteşti ce-a fost atunci? Când profesorul a tăcut pe neaşteptate, s-a apropiat de tablă şi a scris ceva cu creta. După aia, am copiat în carnet ce-a scris, aşa... pentru orice eventualitate. Uite aici!

Scoase carnetul de însemnări şi la lumina unui chibrit găsi pagina pe care o căuta. În josul ei erau înşirate cele şapte majuscule: LMRWWAT.

Tungusov tresări văzând literele cunoscute.

— Dar ce i s-a întâmplat profesorului? întrebă el.

Ana îi povesti amănunţit despre incidentul de la Casa oamenilor de ştiinţă.

— Când s-a întâmplat asta?

— Pot să-ţi spun cu precizie – răspunse Mămicuţa. La 24 iunie, ora 22 şi 15 minute… seara.

Pe Nikolai îl cuprinse o emoţie fără seamăn. Data aceasta îi era bine cunoscută.

— La Casa oamenilor de ştiinţă?! Pe strada Kropotkin?!

— Da, da. Acolo.

Dar cum se poate! Atunci… înseamnă că profesorul a avut dreptate. Se pare că generatorul de raze ale creierului este într-adevăr gata! Trebuie să verific… chiar acum! La revedere! Deocamdată nu-i spuneţi nimic profesorului…

Fără să observe nedumerirea Anei, ieşi aproape în fugă pe stradă.

— Ajunge-l din urmă, Slava! Şi condu-l! strigă Ana şoferului care, conform obiceiului adânc înrădăcinat al tuturor şoferilor, îşi făcea de lucru la maşină. Peste o clipă limuzina lui Ridan dispăru după colţul străzii.

Capitolul IX CHEIA A FOST GĂSITĂ

Pe canapeaua maşinii, Nikolai încremenise cu privirea aţintită înainte. Luminile felinarelor, siluetele uriaşe ale caselor eu ferestre ce licăreau în culori diferite, contururile severe ale unui pod apăreau încet din depărtare, creşteau în dimensiuni, apropiindu-se, se năpusteau deodată în întâmpinarea lui şi, lunecând vertiginos pe lângă el, rămâneau în urmă.

La fel de tumultuos se năpusteau şi ideile răvăşite, tulburi, în capul lui Nikolai. Şi cu cât se gândea mai mult la cele întâmplate, cu atât înţelegea mai puţin şi cu atât mai absurd i se părea primul lui gând despre legătura dintre generatorul lui şi tot ceea ce i se întâmplase lui Ridan.

Da, datele coincideau. La 24 iunie, seara, în jurul orei zece, se convinsese definitiv că „generatorul” lui „de minimi” nu poate să facă minuni. Era disperarea. Crahul. Moartea speranţelor.

Ceva asemănător încercase şi Ridan, în acelaşi moment – judecind după cele povestite de Ana şi de acest Mămicuţa.

Bine…

Peste douăzeci de minute coborî în goană seara spre camera lui de la demisol.

Scheletul G.M.ului, acoperit cu husa, abia se ridica deasupra uneia dintre mese; piesele demontate se aflau tot acolo. Nikolai n-a putut totuşi să renunţe atunci la gândul de a-şi căuta greşeala şi de a continua să lucreze la acest generator afurisit.

Intrând în cameră, aruncă în treacăt o privire spre aceste piese demontate. Nu, acum nu va găsi î-n de niciun fel de dezlegare!

Puse masa în faţa ferestrei, ea şi atunci, la 24 iunie. Căută lada care îi servise drept suport. Scoase husa de bumbac de pe scheletul G.M.ului şi îl aşează în acelaşi loc. Aici, pe pervazul ferestrei, se aflau mostrele de metale.

Nikolai luă o aţă, legă un capăt de obiectivul de plumb al G.M.ului, iar celălalt capăt îl prinse de pervaz, punând pe el o bucată de cupru. Acesta era drumul parcurs de fascicolul de radiaţii…

Acum avea nevoie de o busolă, Iat-o! Geamul busolei atinse aţa. Acul îşi căută locul şi se linişti. Aşa… Literele „S” şi „N” se aflau la capetele acului. Aţa întretăia linia Nord-Sud, deviind spre dreapta. Aşadar, fascicolul a fost atunci îndreptat spre sud-vest.

Nikolai luă un plan al Moscovei, un raportor şi o riglă, însemnă cu un creion roşu locul unde se afla locuinţa lui şi de acolo trase o linie spre sud-vest.

linia roşie tăia strada Kropotkin chiar la capătul ei, peste casa cu numărul 16. Da, pe acolo pe undeva e Casa oamenilor de ştiinţă.

Nikolai ridică receptorul telefonului şi chemă biroul de informaţii.

— Spuneţi-mi, vă rog, unde se află Casa oamenilor de ştiinţă din Moscova?… Strada Kropotkin? Aşa… Dar numărul?… 16?!

16!…

Aşadar la 24 iunie, pe la orele zece seara el, aflându-se

chiar lângă generator, a încercat o stare neobişnuit de intensă de deprimare şi nesiguranţă.

La 24 iunie, la aceeaşi oră, o stare asemănătoare a pus subit stăpânire pe un alt om asupra căruia a căzut probabil fascicolul de radiaţii al generatorului.

Concluzia e limpede: „G.M.-ul emite unde care acţionează în mod deprimant asupra psihicului omului. Nu este nimic uimitor în asta. Dacă undele ultrascurte provoacă dureri de cap la oamenii care deservesc generatoarele, e firesc ca la o frecvenţă atât de înaltă să se manifeste influenţe multe mai intense. Nikolai se afla în imediata apropiere a generatorului, iar Ridan a nimerit probabil direct sub acţiunea fascicolului.

Toate acestea sunt explicabile.

Dar ce e cu literele?! Profesorul le-a scris pe tablă în momentul când au acţionat radiaţiile. Aşadar, le ştia?!

Nu! Când Ana i-a arătat cifrul, Nikolai a urmărit atent expresia feţei lui Ridan: nu ştia, asta era evident. Sau poate nu şi le mai amintea? Să le fi uitat? Greu de crezut. Mai degrabă i-au străfulgerat prin minte în clipa aceea. Doar prietenul din Germania i-a spus că la baza cifrului se află ceva cunoscut de toată lumea; prin urmare, şi de Ridan. Dacă este aşa, pentru a dezlega cifrul trebuie să-l facă pe profesor să-şi reamintească, să-şi depene şirul gândurilor până în clipa când a pus mâna pe cretă. În orice caz, trebuie să vorbească mai întâi cu Ana.

A doua zi, cum ajunse la fabrică, Nikolai o căută pe Ana. După privirea şi după zâmbetul care îi lumină deodată faţa când îl văzu, Nikolai înţelese că şi Ana îl aştepta, desigur ca să stea de vorbă după întâmplarea din ajun.

— Ei, cum e? îl întrebă ea repede, întinzându-i mâna.

Nikolai îi povesti amănunţit rezultatele verificării făcute. Una dintre undele pe care le-a produs atunci generatorul său acţionează probabil asupra unor centri nervoşi... Este foarte posibil deci ca generatorul la care visează profesorul să existe într-adevăr. Trebuie numai montat din nou. Pentru Ridan, asta va fi o mare surpriză. Dar cifrul... Cifrul rămâne

un mister. Ar trebui să-i vorbească deschis profesorului. Poate îşi va aminti la ce se gândea în momentul când l-a cuprins acea stare ciudată.

Ana stătea la îndoială. Să-i telefoneze imediat tatălui şi să-i comunice vestea îmbucurătoare despre generator? Dar în cazul acesta va fi nevoită să-i vorbească şi despre cifru, iar doctorii au interzis categoric să i se reamintească accidentul petrecut la Casa oamenilor de ştiinţă. Şi afară de asta, generatorul este acum demontat. Cât timp i-ar trebui ca să-l monteze din nou? Vreo două săptămâni? Dar uscătoria? Ea trebuie pusă în funcţiune înainte de termen. Este o chestiune de onoare a colectivului. Comisarul poporului aşteaptă. Tungusov nu poate să se abată de la preocupările lui actuale.

Hotărârâ să nu-i spună deocamdată nimic lui Ridan despre generator. Iar în acest timp, Ana se va strădui să-l intereseze pe tatăl său la dezlegarea cifrului, fără să-i pomenească despre referatul pe care l-a ţinut la Casa oamenilor de ştiinţă.

*

⋆ —*k*

Uneori se întâmplă şi aşa: oamenii fac ridicări topografice, studiază cursul unui râu, relieful regiunii, structura geologică a subsolului. Apoi forează roca, introduc în găuri tone de amonal şi provoacă explozii. Pământul este îndepărtat şi dintr-o dată priveliştea se schimbă, râul începe să curgă pe o nouă albie. Totul e altfel decât până atunci.

O asemenea explozie a fost întrevederea cu comisarul poporului. Şi viaţa eroilor noştri a început să curgă altfel.

Nikolai se simţea o rândunică care se înalţă în zbor liber până în tăriile cerului. În faţa lui se deschidea orizontul larg, umbrit numai de un singur norişor – concediul îi era pe sfârşite. Dar... şi norul acesta se destramă. Cu ajutorul lui Hrapov, Nikolai reuşi să plece din Institut şi fu angajat imediat la fabrică, în calitate de şef al biroului de proiectare, special utilat. Nimic nu mai întuneca orizontul.

În zare, dincolo de contururile încă nedesluşite ale uscătoriei, strălucea ca un far ademenitor institutul lui Ridan – viitorul îi apărea limpede şi atrăgător.

Ca de obicei, Nikolai se dărui cu toată energia muncii creatoare. Oficial, conducătorul lucrării era Fiodor (directorul ţinuse seama cu subtilitate de faptul că el a fost iniţiatorul), iar nucleul de bază – „brigada lui Reşetkov” – era alcătuit din tineri, toţi selecţionaţi din colectivul fabricii. În cadrul aceluiaşi ajutor obştesc, dezinteresat, Ana şi-a luat asupra ei documentarea, legătura cu părţile contractante, evidenţa muncii, într-un cuvânt, toate treburile mai puţin interesante dar necesare, de care depinde uneori succesul unei acţiuni.

Conform unei înţelegeri tacite a participanţilor plini de entuziasm, construirea uscătoriei era privită ca o măsură extraordinar de importantă, ca o acţiune de şoc. Hrapov era acela care insista cel mai mult ca ritmul viu de muncă să fie strict respectat. Se simţea că el acordă acestui ritm o importanţă deosebită. De altfel, nimeni n-avea motiv să se supere. Graba părea firească şi convenea tuturor. Hrapov vizita în fiecare zi „brigada de la uscătorie”, încuraja oamenii, se interesa dacă n-au nevoie de vreun ajutor…

Rolul de conducător nu-l transformă pe Fiodor într-un „şef”. Funcţiile de conducere – repartizarea, recepţia şi aprecierea muncii – el le îndeplinea din mers, printre alte treburi. În ceea ce priveşte restul, fără să se sinchisească de prestigiul său, lucra alături de membrii de rând ai veselei sale brigăzi; plin de pilitură de metal şi mânjit de ulei, alerga prin ateliere ţi magazii, căutând „resurse interne” sau scule potrivite, strunjea, găurea, suda piesele conform schiţelor şi indicaţiilor lui Tungusov ori punea mâna, împreună cu toţi ceilalţi, pe lopată sau pe ciocanul de abataj. Îşi dădea foarte bine seama că el era doar dirijorul unui concert a cărui muzică era compusă de Tungusov.

într-un cuvânt, lucrurile mergeau strună. Chiar dacă întâmpinau uneori greutăţi (şi asta numai când rezolvarea

unei anumite probleme trebuia căutată în afara fabricii), de fieoare dată le învingeau repede. Astfel, la termenul fixat fu săpată groapa de fundaţie pentru staţia de transformare, dar iată că bucata de cablu de 20 metri pe care trebuia să le-o livreze fabrica de cabluri a fost trimisă din greşeală unei alte întreprinderi. Iar după aceea, fabrica refuză să le dea alt cablu, referindu-se la nişte dispoziţii „noi”, primite de sus.

în schimb tuburile generatorului – aşteptate de toţi cu emoţie – le primiră doar cu o mică întârziere. Împachetate într-un ambalaj foarte elegant, verificate de controlul tehnic şi prevăzute cu fişe tehnice, de păreau ireproşabil exeoutate. În timpul încercării făcute, însă, Tungusov constată că tuburile prezintă urme de gaze. După discuţii aprinse cu uzina şi după cercetări minuţioase, Nikolai stabili că motivul apariţiei gazelor se datora compoziţiei greşite a sticlei din care erau confecţionate baloanele. Au fost nevoiţi să trimită tuburile înapoi pentru ca baloanele să fie înlocuite.

Orice complicaţii se aplanau deocamdată prin propriile lor forţe sau cu ajutorul lui Vitkovski care se arăta acum neobişnuit de prevenitor, atent şi binevoitor. De aceea, Tunr gusov şi Hrapov nu mai telefonau comisarului poporului.

Dar întâmplarea cu tuburile i-a alarmat de-a binelea. Prea semăna cu incidentul suferit de profesorul Flerov. Totuşi, şi de data aceasta hotărâră să aştepte.

— Să nu ne grăbim – spunea directorul discutând cu Tungusov între patru ochi. Ţi-aduci aminte ce-a spus comisarul poporului? „Veţi avea tuburi”. Aşadar, vom avea tuburi, orice s-ar întâmplă... Ori... ai personal motive să te îndoieşti?

Nikolai înţelese aluzia, dar nu se impresiona, nu se supără; ba dimpotrivă, se bucură chiar. Omul acesta minunat, Hrapov, credea în tuburile lui fără să înţeleagă nimic din de. El de fapt risca. Şi-atunci cum putea Tungusov să se îndoiască?

— Să nu vă fie teamă, Timofei Pavlovici. Am verificat totul. Tuburile au funcţionat bine, au confirmat întru totul calculele mele de proiect…

— Dar gazele? se miră Hrapov.

— Gazele au apărut numai când am trecut la un regim înalt, şi nu dintr-o dată. Calculul lor e subtil…

— Crezi că e un calcul?

— Naiba s-o ştie… Poate au greşit întâmplător, dar poate că dinadins au făcut-o. Ce s-or fi gândit: iarăşi aceeaşi istorie! La urma urmei, acţionează şi ei conform unor legi obiective, Timofei Pavlovici. Singurul lucru nou pe oare-l avem noi sunt tuburile şi acolo ne lovesc.

Hrapov se gândi puţin şi clătină din oap.

— Trebuie neapărat ca ori de câte ori apare ceva nou să înceapă?…

— Este o lege a naturii, Timofei Pavlovici. Noul intră întotdeauna greu în viaţă… cu frecuşuri…

— Asta-i teorie, Nikolai Arsentievici… Cum vine asta „greu”? înţeleg… se poate întâmplă aşa când există temeiuri să te opui, când nu crezi, sau te îndoieşti de o metodă sau de nişte calcule. Dar el nici n-a încercat măcar să verifice. Să puie beţe în roate numai aşa, ca să-şi ridice prestigiul, să intre în graţiile şefilor? Ştiu eu! Dar în cazul ăsta e pur şi simplu o şarlatanie!

— E şarlatanie, într-adevăr. Dar nu-i o şarlatanie simplă, Timofei Pavlovici. Cunosc lucrurile acestea. Vitkovski este aici doar un pion, un executant. Alte forţe îl conduc, forţe mult mai impunătoare din sferele ştiinţei, care, vă rog să mă credeţi, de mult şi-au dat seama de valoarea invenţiei noastre. Nu le place însă când ceva serios nu vine de la ei, stâlpii consacraţi ai teoriei, ci de la alţii, de la vreun Tungusov oarecare, neştiut de nimeni. E trist, dar e adevărat…

— Ei, nu mai spune! Şi cine-s ăştia?

— Nu ştiu, şi nici nu merită să ne interesăm de ei. Nea/junge că avem de-a face cu Vitkovski, executantul lor principal.

— Ia te uită, ti-că-losul!... Şi ce cumsecade se arată el de la o vreme! Acum îmi dau seama că totul e o mască... Dar... ascultă, Nikolai Arsentievici – Hrapov începu dintr-o dată să zâmbească – cred că acum atuul este în mâinile noastre. Dacă le cunoaştem jocul, îi păcălim. Ai să vezi! Numai că trebuie să jucăm precis! Eu zic să ne arătăm timizi şi naivi; să ne prefacem că avem încredere în Vitkovski, că nici nu ne trece prin gând să ne ducem din nou la comisarul poporului. Dumnealor sunt convinşi că o să ne tragă clapa cu tuburile. N-.au decât! Noi facem pe proştii, ca ei să nu ne întindă alte capcane neaşteptate, să nu ne pună piedici în altă parte. Să nu ştie că atuul cel mare e la noi. Şi în timp ce ei îşi vor continua jocul cu tuburile, noi, în linişte, dar fără să tărăgănăm lucrurile, o să terminăm construirea întregii maşini. Atunci abia o să ne ducem la comisarul poporului şi o să-i arătăm toate şicanele pe care ni le fac şi-o să ni le mai facă. Oh, şi ce-o să-l mai zgâlţâie atunci pe stimabilul, de-o să-i meargă fulgii! Iar tuburile or să ni le facă în doi timpi şi trei mişcări, aşa cum le-am cerut! Ai să vezi. Că doar comisarul poporului îşi dă seama că dreptatea e de partea noastră!

— Bineînţeles – consimţi Nikolai, luminându-se la faţă. Înaintea lui se deschidea din nou orizontul albastru.

— Trebuie să grăbim lucrurile – conchise directorul. Acum ritmul de muncă hotărăşte totul!

Peste câteva zile se petrecu un eveniment care, de bună seamă, precipită şi hotărî deznodământul luptei.

Pe la prânz, secretarul comisarului poporului îi telefonă lui Hrapov şi îl rugă să-l trimită imediat pe inginerul Tungusov, pe cât posibil cu toate materialele referitoare la tuburile generatorului său.

Douăzeci de minute mai târziu, Nikolai intră în camera de aşteptare. Secretarul se sculă de îndată în picioare, îi spuse: „Poftiţi” şi, fără sa-l anunţe, deschise în faţa lui uşa care dădea în cabinet. Era limpede că acţiona conform unor instrucţiuni primite dinainte. Asta îl făcu pe Nikolai mai circumspect.

— Poftim, Nikolai Arsentievici – spuse comisarul poporului pe un ton atât de obişnuit şi de liniştit, de parcă ar fi invitat pe unul dintre colaboratorii săi permanenţi, eu care se văzuse cu câteva clipe înainte.

Nikolai observă toate acestea; văzu de asemenea că comisarul poporului nu era singur. De după speteaza unui fotoliu se iţea un cap cu o chelie perfect rotundă, parcă trasă cu compasul, şi nişte umeri înguşti, lăsaţi.

— Acesta este inginerul specialist în construcţia tuburilor electronice despre care v-am vorbit – se adresă comisarul poporului capului cu chelie. Nikolai Arsentievici, îţi prezint pe profesorul Akulov… Ai auzit, desigur…

— Cum să nu… Cunosc lucrările profesorului… Nikolai înţelese aproape tot. Omul care se ridicase din fotoliu, lung şi deşirat de parcă ar fi fost trecut prin cilindrii unui laminor, era o somitate în domeniul electronicii. E adevărat că nu avea realizări proprii, dar numele lui apărea frecvent în presa de specialitate – „participa” activ la dezbateri, scria recenzii, făcea referate, lua cuvântul, dădea consultaţii, compila, populariza…

— Tovarăşul Akulov a avut treabă la uzina de utilaj electric – continuă oomisarul poporului – şi întâmplător a văzut acolo o comandă de tuburi generatoare care, după părerea lui, au fost greşit proiectate. Profesorul, care tot avea drum pe-aici, a considerat de datoria lui să mă avertizeze. Atunci m-am gândit că-i mai bine să te chem… Fiindcă veni vorba, tovarăşe profesor, cine v-a atras acolo atenţia asupra greşelii? Şi dacă au observat-o, de ce nu au protestat împotriva acestei comenzi?

— Greşeala am descoperit-o chiar eu, întâmplător – vorbi profesorul pe nas, cu un glas gros, ca din butoi. Am văzut pe masă nişte desene de execuţie şi, cum am ochiul experimentat, am observat dintr-o dată… Le-am atras atenţia… Cui?… Nu ştiu cum îi cheamă, nu-i cunosc… de acolo, de la fabrică… Se pare însă că acum au de gând să protesteze…

Nikolai îşi dădu seama că comisarul poporului i-l oferă

plocon pe acest profesor ea să-l facă harcea-parcea. Bine!

— Despre ce tuburi este vorba? interveni el.

— Nişte tuburi generatoare de frecvenţă ultraînaltă.

Nikolai scoase din servietă o coală de ozalit şi o desfăcu.

— Acestea?

— Să văd… Mda… Se pare… Da… chiar de…

— Aşa. Şi ce găsiţi dumneavoastră greşit aici?

— Cum?! Profesorul se uită aproape indignat la Nikolai. Vreţi să analizăm aici, acum, să-l stingherim pe comisarul poporului?! îşi scoase ceasul din buzunar. Şi-apoi, nici nu dispun de timp…

— Nu-i nimic – îl întrerupse comisarul poporului. Vă rog să rămâneţi puţin. Este foarte important pentru mine să lămurim chiar acum această problemă.

— Aşadar, profesore – spuse Nikolai liniştit – vă ascult.

— Bine! răspunse acesta cu glasul gros, punându-şi din nou cu un gest nervos ochelarii pe nas. Numai ceea ce este mai principal. Un astfel de tub nu poate să funcţioneze. Şi chiar dacă va funcţiona, numai la un regim slab şi cu un randament infim. Profanul care a construit-o a făcut o greşeală elementară. Uite, priviţi aici… Cred că sunteţi de acord că o asemenea aşezare a electrozilor – degetele profesorului, lungi şi groase ca nişte crenvurşti, se încleştară deasupra schemei, înfăţişând electrozii – va da naştere inevitabil aşa-numitei capacităţi parazitare!

— Indiscutabil, tovarăşe profesor I Aveţi absolută dreptate! îl susţinu Nikolai cu un entuziasm exagerat.

— Ei, vedeţi! Iar capacitatea parazitară este un fenomen dăunător care împiedică generarea oscilaţiilor. Lupta împotriva ei constituie problema principală a electronicii moderne.

— Chiar aşa! Numai că… Vedeţi dumneavoastră, tovarăşe profesor, există o plantă care se numeşte mătrăgună. Un fenomen dăunător al naturii; provoacă otrăvirea, halucinaţii, ameţeli şi chiar moartea. Tot un fenomen dăunător e, de pildă, şi mucegaiul… sau şarpele veninos, care e şi mai dăunător! Oamenii, însă, ce-au făcut?

Au studiat aceste fenomene dăunătoare, au pus stăpânire pe de şi le-au transformat în mijloace foarte puternice de vindecare a bolilor, în fizică, să ne gândim numai la frecare! Lupta împotriva ei constituie problema principală a tehnicii de-a lungul întregii sale istorii. Numai că... dacă n-ar exista frecarea, n-am mai aviea mijloacele de transport; nici să mergem cu picioruşele noastre n-am putea...

Lăsat pe speteaza fotoliului, comisarul poporului urmărea cu vădit interes disputa. Profesorul Akulov simţea că-i fuge pământul de sub picioare. Se trezise prins într-o luptă fără sorţi de izbândă, şi-şi dădea seama că comisarul poporului încurajează această luptă. Căuta chinuitor un mijloc de a ieşi cât de cât cu faţa curată din acest joc în care scontase să facă o singură mutare, nu prea cinstită, dar avantajoasă, aparent atât de simplă şi de lipsită de primejdii...

— Nattura nu cunoaşte nici fenomene dăunătoare, nici folositoare – continuă Nikolai. Dăunător considerăm toit ceea ce nu ne-am însuşit, tot ceea ce n-am supus încă voinţei noastre... Nu-i aşa, tovarăşe profesor?

— Da – bâigui în sfârşit Akulov, reuşind cu greu să-şi ia o înfăţişare plictisită. Dar capacitatea parazitară de aceea se numeşte parazitară, pentru că îşi datoreşte existenţa funcţionării normale a circuitului. Nu-i aşa, dragul meu?

— Dar aici nu există o capacitate „parazitară”. Am ţinut seama de ea, am calculat-o şi am pus-o în slujba procesului generării oscilaţiilor ca o valoare, ca un produs al capacităţii circuitului ideal. Mai mult decât atât, tubul meu poate să funcţioneze numai pentru că...

— Tubul dumneavoastră?

— Da, tubul meu. Eu sunt profanul oare l-a construit.

— Ie-iertaţi-mă... Profesorul râse forţat, simţind că îngheaţă; îşi dădea seama acum că nu mai există salvare... N-am ştiut...

— Nu are nicio importanţă. Nikolai îşi dădea seama că-i timpul să pună capăt acestei situaţii lamentabile. Spuneţi-mi, tovarăşe profesor, probabil că n-aţi studiat documentaţia tehnică a acestui tub. Nu-i aşa? Iat-o I Aveţi

aici întreaga explicaţie. Totul e calculat. Nimic nu-i scos din burtă…

— Nu… n-am văzut… nu mi s-a arătat…

Comisarul poporului se ridică de la birou.

— Cum vine asta, tovarăşe Akulov? clătină el din cap. Nu-i bine de loc!… Vedeţi undeva, pe masă, un plan, şi gata, l-aţi şi condamnat la repezeală, fără să staţi de vorbă cu autorul şi fără să studiaţi materialul… Aţi organizat o consultaţie la uzină, i-aţi încurcat pe cei de acolo; acum ei, bineînţeles, vor opri lucrarea, vor cere anularea comenzii… Şi doar e vorba, după câte înţeleg eu, de o soluţie tehnică principial nouă…

— Cred că este totuşi greşită. Să te bazezi numai pe părerea autorului, mi se pare că…

— E brevetată – spuse Nikolai încet, cu glas monoton, retezând astfel ultima zvârcolire a minciunii neputincioase.

Akulov se întoarse către el şi încremeni. Era făcut cnocaut. Comisarul poporului începu să râdă blajin.

— Ei, vedeţi? — spuse el. În astfel de condiţii, părerea unui singur oponent valorează mult mai puţin decât părerea autorului. Hai mai bine să acţionăm după sistemul tovarăşului Tungusov: să transformăm un fenomen dăunător într-unul folositor. Luaţi cu dumnevoastră această documentaţie tehnică… Se poate, Nikolai Arsentievici? Poftim… şi studiaţi-o bine. Să ne înţelegem… Dacă găsiţi o greşeală, telefonaţi-mi mie. Dacă nu, atunci tot mâine, într-un fel sau altul, cum veţi vrea, comunicaţi uzinei sau Direcţiei generale că aţi greşit şi că comanda trebuie executată. Controlul asupra executării acestei comenzi îl iau asupra mea. Iertaţi-mă că v-am reţinut, dar… după cum vedeţi, singur v-aţi pus reputaţia într-o situaţie delicată…

Tare ar fi vrut Tungusov să nu mai dea mâna eu Akulov, dar acesta, după ce îşi luă rămas bun de la comisarul poporului, venea spre el. Nikolai găsi soluţia întrno clipă; porni în întâmpinarea lui şi-i scutură mâna cu căldură:

— Vă mulţumesc din suflet, tovarăşe profesor…

Akulov zâmbi posomorit:

— N-ai pentru ce. Doar… — începu el.

— Nu, mă refer la altceva… Am citit de curând cartea dumneavoastră despre viitorul electronicii moderne. Este scrisă foarte antrenant şi are idei foarte îndrăzneţe…

— Ei… n-are nimic deosebit… — spuse Akulov măgulit, cu glasul lui gros, îndreptându-se spre uşă.

— Ba are… Ideile lui Hartner şi ale lui Wieland sunt admirabile! Uluitoare! Mi-au plăcut tare mult…

Mergând de-a-ndăratelea, Akulov dispăru în crăpătura uşii pe care o deschisese foarte puţin, abia pe sfert.

Când uşa se închise în urma lui, comisarul poporului începu să râdă în hohote. Se legăna dintr-o parte într-alta.

ştergându-şi lacrimile cu batista; apoi îşi suflă nasul şi din nou începu să râdă.

— Of, nu mai pot! Bine l-ai pus la punct… Mucegai!… Mătrăgună!… Şarpele!… Ameţeală!… râdca el, amintindu-şi de toate acestea. Şi i-am zis şi eu: „fenomen dăunător”! Am băgat spaima în el… bietul om… Ia uite… acolo, în fotoliu… nu cumva e umed?… Nu-i? Foarte bine… Acum o să fie blând ca un mieluşel! L-am dat pe brazdă…

Deşi râsul comisarului poporului îl molipsise, Nikolai abia acum simţi cum clocoteşte de furie.

— Nu cred – spuse el. Pe unul ca el numai raormântul îl îndreaptă… A vrut să arunce bănuială… să vă facă să n-aveţi încredere…

— Mi-am dat seama. Tocmai de aceea te-am chemat. Dar… ce te-a apucat să-i lauzi cartea? Ori… tot o găluşcă a fost?

— Păi, dar nu merită? Nikolai îşi strânse semnificativ mâna stângă în pumn. I-am dat peste nas! Să înveţe minte! … închipuiţi-vă: n-are o idee personală în toată cartea! Totul e plagiat! Totul! Ia din literatura străină fără să facă referire la autori… ca şi cum ar fi ideile lui proprii…

— Da… e o figură – clătină comisarul poporului din cap. Bine, o să-l avem în vedere… Şi-acum, poves’eşte-mi, cum

merg treburile la fabrică...

*

— *

După ce l-a întâlnit pe Tungusov, pe orizontul vieţii lui Ridan apăru un nou personaj. Preocupat cu totul de cunoştinţa sa cu Nikolai, profesorul uitase de promisiunea lui Vitkovski de a-i trimite un constructor de o capacitate excepţională. Şi iată că într-o seară, Nataşa veni în. Cabinetul lui să-l anunţe că-l caută un inginer, pe nume Wiekling.

Intră un om înalt, oarecum stângaci, de vreo 35 de ani. Era îmbrăcat cu gust, dar nici costumul, nici părul castaniu-închis, pieptănat cu grijă pe spate, nu puteau să ascundă uimitoarea neglijenţă cu cafe natura se comportase faţă de această operă a sa. Totul în el era exagerat, ca din topor – şi trăsăturile mari ale feţei, cu gura largă şi dintâi laţi, rari şi mâinile lungi, cu palmele cât lopata, şi picioarele în nişte ghete enorme. Toată făptura lui puternică emana ceva primitiv, sălbatic, dar în -acelaşi timp şi atrăgător. În ochii întunecaţi, cu privire, atentă, se reflectau trăsăturile unei firi complicate şi înzestrate. Inginerul vorbea destul de bine ruseşte, dar cu un puternic accent german.

Aflând cu cine are de-a face şi amintindu-şi-de recomandarea lui Vitkovski, Ridan se pierdu întrucâtva. Îl lăsă pe inginer în cabinet şi porni grăbit la Ana, să se sfătuiască cu ea. La naiba! Uitase cu totul de această poveste! N-avea nevoie de niciun Wiekling... Doar se înţelesese cu Tungusov! Dar nici să-i refuze serviciile n-ar fi putut... Ar fi fost nepoliticos, din moment ce nu-l prevenise pe Vitkovski la timp. Oare va fi din nou obligat să-şi expună ideile?! Să povestească totul de la început?!

Ana privea însă lucrurile altfel. Cine ştie? S-ar putea ca tocmai acest străin să fie într-adevăr un om preţios. Nu trebuie neapărat să-i explice totul. Să-i idea spre rezolvare o problemă concretă de fizică – de pildă chiar crearea acestui generator de microunde. Să stea de vorbă cu el, poate că a şi întreprins ceva în această privinţă, iar dacă

manifestă înteres, n-are decât să lucreze. De ce să-şi pună toate speranţele numai în Tungusov? în orice caz, se mai gândi Ana fără să o spună, Wiekling o să distragă atenţia tatălui ei de la Tungusov, atâta timp cât acesta va fi ocupat cu uscătoria.

Aşa se şi întâmplă. Discuţia cu Wiekling fu interesantă şi plină de conţinut. El înţelese repede fondul problemei şi, evitând să pună întrebări referitoare la scopul urmărit de profesor, ’ îl entuziasmă pe acesta prin Capacitatea de a expune dar probleme extrem de complexe, povestindu-i despre unele lucrări puţin cunoscute ale unor savanţi din străinătate oare aplică principiile noi ale generării frecvenţelor ultraînalte.

— Sunt convins – afirmă el în încheiere – că se poate găsi o rezolvare justă. Am încercat chiar să folosesc unele metode noi… Din păcate, situaţia de acum din Germania, şi mai ales din cercurile intelectualităţii tehnice, nu te predispune de loc la o muncă creatoare serioasă. Acum înţelegeţi ce m-a făcut să-mi părăsesc patria… până când vor veni vremuri mai bune.

Tristeţea care răsună în aceste cuvinte îl înduioşă pe Ridan. Şi din clipa aceea îl socoti pe vizitator oaspete drag.

La masă, în timp ce luau ceaiul, Wiekling îi povesti multe lucruri despre viaţa din Germania fascistă, despre soarta mai multor savanţi de seamă cu care se întâlnise, şi ale căror nume îi erau bine cunoscute lui Ridan.

Alfred Wiekling plecă destul de devreme şi fu invitat cu insistenţă să mai treacă, indiferent de treburile legate de sarcina dată de profesor.

În ceea ce priveşte colaborarea, hotărâră în felul următor: Wiekling va începe îndată să elaboreze una dintre noile metode de generare a microundelor. Avea la dispoziţie un laborator destul de bine utilat, unde a efectuat şi ultima lui lucrare, despre care, din păcate, nu poate discuta. Condiţiile contractuale le va perfecta el singur la Direcţia generală.

*

— ★

De obicei, cum venea la fabrică, Nikolai se ducea mai întâi la „brigada de la uscătorie”, stătea de vorbă cu Fiodor şi împreună cu el punea la punct problemele curente ale muncii; apoi, de cele mai multe ori, trecea pe la Ana, cu treburi.

Iar dacă n-avea el treabă, aproape întotdeauna venea Ana cu o problemă urgentă la el, sau îi telefona, rugându-l să treacă pe la comitetul de comsomol, unde se instalase.

întâlnirile acestea erau scurte şi aveau un caracter oficial, discutau doar chestiuni legate de muncă, totuşi niciunul nu putea să renunţe la de.

De data asta însă, cum intră în uzină, Nikolai se duse grăbit la Ana.

— Am noutăţi – spuse el, scuzându-se parcă pentru această vizită matinală.

— Şi eu – îi răspunse ea cu simpatie.

Nikolai tresări:

— Ai vorbit cu profesorul? o întrebă el, cu speranţă în glas.

— Despre cifru? Da, am vorbit. Dar nu asta voiam să-ţi spun... Nu, n-am făcut nimic. A ascultat cu interes când i-am povestit de legătura misterioasă pe care o întreţii prin radio cu neamţul şi a căutat să descifreze foarte atent literele. Dar, din păcate, n-a găsit nimic. Ciudat, nu? Le-a scris atunci pe tablă, iar acum se uita la de de parcă le vedea întâia oară. Mă tem că în -clipa aceea a acţionat într-adevăr inconştient. Şi tocmai asta mă îngrijorează cel mai mult.

Nikolai căzu pe gânduri.

— Da, ciudat... Mărturisesc că mi-am pus multe speranţe în discuţia aceasta. Ce naiba să fac?... Dar trebuie neapărat să întreprind ceva: ieri am primit o nouă radiogramă. Se întâmplă ceva acolo... probabil ceva foarte grav. Poate chiar tragic. Uite aici...

Scoase din blocnotes o foaie de hârtie. Ana citi:

„Paraziţii principali au fost înlăturaţi. Grăbiţi verificarea

după schema aşezării dipolilor pe care am transmis-o mai înainte. Atunci am să comunic noua schemă. Antena a fost smulsă de vânt.”

— Antena a fost smulsă de vânt – repetă Ana cu glas tare. Bine spus! Tare... Şi nu ţi-a dat niciun fel de indicaţii noi?

— Nimic. Dar îl înţeleg. Ar risca prea mult. Poate să eşueze tot acest plan dacă îmi mai dă alte indicaţii. Asta înseamnă că e de ajuns ce a spus mai înainte. Noi suntem de vină. O fi atât de simplu... Parcă mi s-a întunecat mintea! Ştii, nu pot să dorm. Stau noaptea şi mă gândesc. Dar nimic! M-am împotmolit! îmi dau seama că un singur salt al gândirii mă va pune pe drumul bun. Şi nu mă îndoiesc că acest salt va fi făcut. Dar când?... Să ne gândim. Ce voiai să-mi spui, Ana Konstantinovna?

— Stai niţel, Nikolai Arsentievici...

— Ana rămase pe gânduri, făcu în tăcere câţiva paşi prin cameră, apoi se opri drept în faţa lui Nikolai. Dar dacă este o provocare? Dacă vor să te atragă în cine ştie ce afacere murdară de spionaj? Te-ai gândit la asta?

— Să-ţi spun drept, nu mi-a dat prin minte... Dar ce pot ei să facă?! O să-mi propună ceva. Ei şi? Îi trimit la toţi dracii şi gata!

Ana făcu iarăşi câţiva paşi, îngândurată.

— Nu, nu-i chiar aşa de simplu. Am mai citit câte ceva despre astfel de lucruri. De obicei ăştia folosesc procedee aparte, extrem de subtile. Poţi să fii atras în aşa fel încât nici să nu-ţi dai seama. Merită oare să rişti? Eu cred că nu. Mai bine comunică toate acestea unde trebuie... Acolo sunt oameni cu experienţă, o să ia ei singuri legătura cu neamţul dumitale şi o să lămurească totul. Şi cifrul pot ei să-l dezlege mult mai repede decât dumneata şi cu mine!

— Da, ai dreptate. E de datoria mea să fac lucrul acesta

— Recunoscu Nikolai. De fapt chiar din momentul când am înţeles că convorbirile noastre au depăşit limitele îngăduite radioamatorilor, ar fi trebuit conform legilor existente -să întrerup această legătură. Dar acum? Crede-

mă că acum nu se poate aşa, pur: şi simplu, s-o întrerup. Simt că ne este un prieten, nu un duşman. Acţionează în folosul nostru şi încă în condiţiile grele şi primejdioase ale ilegalităţii… Oricum însă, trebuie să comunic celor în drept… Oricum ar fi… Altfel pot fi tras la răspundere pentru încălcarea regulilor radioamatorismului şi mă mai trezesc că-mi interzic să folosesc emiţătorul… Mulţumesc, Ana Konstantinovna, că mi-ai deschis ochii. Am s-o fac de îndată ce termin uscătoria; acum n-am timp.

Ana consimţi fără tragere de inimă. Toate acestea i se păreau mult mai serioase. O îngrijora soarta lui Nikolai şi dacă n-ar fi fost vorba despre uscătorie, ar fi insistat, bineînţeles, ca Nikolai s-o facă imediat, astăzi chiar…

Îi povesti apoi despre apariţia lui Wiekling şi despre faptul că Ridan, cucerit cu totul de Nikolai, era cât pe-aci să renunţe la serviciile unui constructor cu experienţă. În urma sfatului ei, ha primit totuşi.

— Minunat! se bucură Tungusov. Aşa trebuia procedat. Acum profesorul n-o să-şi mai piardă timpul aşteptând până am să-l pot eu ajuta.

★

★ *

Timpul trecea. Se apropia termenul când trebuia pusă în funcţiune noua uscătorie.

Respectarea acestui termen, în ciuda oricăror întârzieri, era socotită de toţi drept o datorie indiscutabilă. Numai astfel puteau să justifice încrederea şi ajutorul comisarului poporului.

„Brigada lui Fiodor” era de la o vreme în centrul atenţiei întregului colectiv al fabricii. De ea depindea soarta întreprinderii. Comsomoliştii îşi dădeau prea bine seama de lucrul acesta şi munceau cu ardoare, străduindu-se să se întreacă unul pe celălalt. Antrenaţi de entuziasmul lui Tungusov, ei se străduiau să-l imite în toate şi îşi însuşeau nu numai spiritul lui practic şi perseverenţa în atingerea scopului propus, dar şi calmul, încetineala aparentă în spatele cărora se ascundeau mişcările fulgerător de rapide

ale gândirii şi preciziunea muncii.

Constatând influenţa pe care o avea Tungusov asupra celorlalţi, Ana se bucura şi se lăsa şi ea tot mai mult antrenată de această influenţă.

între timp, montarea uscătoriei se apropia de sfârşit. În încăperea înaltă şi luminoasă se ghiceau contururile instalaţiei originale.

Dintr-o mică deschizătură din perete ieşea ca un şarpe jgheabul îngust al benzii transportorului. La început, el străbătea un spaţiu liber al încăperii lungi, la o înălţime de aproape un metru de podeaua din faianţă, îngrădit numai de nişte balustrade mici şi elegante, care aminteau de balustradele de pe puntea unui vapor.

Apoi această îngrădire se lărgea deodată în ambele părţi, cuprinzând nu numai transportorul, dar şi instalaţiile de semnalizare automată, dispuse de ambele părţi. Aici banda, intrând în nişte canale de ghidare, se lăsa dintr-o dată brusc în jos şi, descriind un semicerc, se ridica din nou la nivelul dinainte, ca să-şi continue pe urmă drumul orizontal până la orificiul de ieşire din peretele din faţă.

Deasupra acelei adâncituri a benzii, deasupra aşa-zisei „bucle”, trebuia să aibă loc procesul principal: materialul pe care îl ducea transportorul – un pachet de seânduri, o grindă sau chiar un buştean – rămânea suspendat aici, în spaţiul plin de vârtejuri nevăzute, de puternice forţe ale câmpului de înaltă frecvenţă, care îl străbăteau de la un capăt la altul.

Două plăci de aluminiu – labele condensatorului uriaş – stau gata să se năpustească din două părţi pentru a prinde materialul lemnos ajuns deasupra buclei. Şi cu câtă nerăbdare vor începe să trepideze aceste labe ca de fiară când îşi vor înşfăca prada!

Puţini erau aceia care ştiau câte eforturi îl costase pe Tungusov obţinerea acestei trepidări. Avea nevoie de ea pentru că de felul cum erau aşezate plăcile depindea câmpul de înaltă frecvenţă care se năştea între de. El ştia bine cât de „capricios” este acest câmp. Câţi constructori n-

au fost înfrânţi în lupta cu aceste capricii! Oricât de precis ar fi calculat câmpul de înaltă frecvenţă, oricât de minuţios ar fi acordat generatorul, oricât s-ar regla încălzirea catozilor sau tensiunea la anozi, cum se poate menţine frecvenţa dacă materialul aflat în intervalul dintre plăcile condensatorului, unde este supus acţiunii câmpului, îşi schimbă pe neaşteptate, prin uscare, volumul sau poziţia? Doar este ştiut că o dată cu schimbarea capacităţii se dereglează şi regimul stabilit... Şi atunci? Să stai din nou să acordezi întreg sistemul?

CSnd să mai apuci să faci acordul îşi să piui la punct aparatul, dacă prin acest câmp se mişcă fără oprire un buştean gros, inegal, grosolan cojit?

Ca să înlăture inconvenientul, Tungusov a înconjurat tot spaţiul câmpului cu un sistem complicat de radiaţii minuscule, invizibile. De lunecă pe suprafaţa lemnului, pipăindu-i conturul ce se schimbă mereu, iar celule fotoelsetrice captează semnalele acestor radiaţii şi, în raport de forma şi de volumul materialului care intră în spaţiul de lucru, modifică acordul, schimbă poziţia plăcilor condensatorului, făcându-le astfel să „tremure” – să se îndepărteze sau să se apropie, pentru a păstra mereu acelaşi regim al câmpului, cel care este necesar pentru uscare. Chiar şi viteza cu care se mişcă banda se schimbă în raport de volumul lemnului ce intră în spaţiul de lucru.

însuşi materialul dirijează generatorul!

Totul era automatizat la maximum în această minunată instalaţie. Tungusov afirma că omul nu va avea altceva de făcut decât să controleze la început dacă montajul s-a făcut just; apoi încăperea va putea fi închisă, pentru că materialul umed se va deservi singur, trecând prin transportor dintr-un orificiu în altul şi uscându-se în mers.

Cu fiecare zi, instalaţia se închega tot mai mult, arătând tot mai sobră şi mai elegantă. Unele dintre piesele ei se fabricau chiar acolo, în cealaltă jumătate a încăperii transformată în atelier de lăcătuşerie. La început aceste piese ocupau mult loc şi oamenii lucrau înghesuiţi. Acum

piesele finisate, şlefuite, strălucitoare, ocupându-şi locurile, se însumau parcă, se îmbinau, se transformau în ceva nou, întrun întreg, într-un tot unitar.

Se făcea din ce în ce mai mult loc şi, treptat, atelierul de lăcătuşerie începuse să dispară.

Transportorul fusese controlat. Câteva zeci de buşteni se târâseră prin atelier, păşind prin spaţiul de deasupra adânciturii.

Nikolai se străduia să pregătească instalaţia pentru buşteni, materialul cel mai dificil de uscat. În cazul reuşitei, celelalte forme ale materialului lemnos n-ar fi prezentat niciun fel de dificultăţi. Ca şi Fiodor, el ţinea seama de faptul că folosirea acestei instalaţii va căpăta în viitor o amploare mult mai mare.

în sfârşit, fură aduse tuburile electronice. Tot ceea ce depindea de „relaţiile cu exteriorul” fusese adus, verificat, înregistrat.

Nikolai puse imediat tuburile pe bancul de probă, construit chiar acolo, şi începu să le încerce în condiţii diferite şi la regimuri diferite. Încercarea dură o zi întreagă, în care zi nu numai toată brigada, dar şi ceilalţi, Hrapov, Volski şi Ana, aproape că nu părăsiră atelierul. Ca întotdeauna în ăstfel de cazuri, Nikolai lucra în tăcere, fără să încurajeze pe nimeni. Emoţia şi îngrijorarea care-i cuprinsese pe toţi creştea din ce în ce, seara ajunse la maximum, iar apoi, pe neaşteptate, scăzu la zero, lăsând locul entuziasmului, în momentul când Nikolai rosti obişnuitul său: „Totul e în regulă”. De data aceasta n-au avut nicio „surpriză”. Comisarul poporului trăsese desigur concluziile corespunzătoare, atât din informaţiile care le căpătase de la Tungusov, cât şi din incidentul atât de elocvent cu profesorul Akulov.

Şi iată că generatorul, învăluit în plase dese de metal pentru a proteja oamenii împotriva radiaţiilor lui periculoase, îşi avea în sfârşit inima sa de înaltă frecvenţă. Inima aceasta încă nu începuse să bată, nu era nici măcar caldă dar, tot în cadrul probei, asupra ei se revărsa

susurând duşul sistemului de răcire cu apă.

A doua zi dimineaţa, Nikolai nu veni în această nouă secţie a fabricii ca înainte, să controleze vreio nouă piesă a instalaţiei, piesă care în acel moment se năştea din metal în huruitul maşinilor-unelte, ci se trase într-un colţ, lângă dulapul înalt al transformatorului, şi de acolo privi toată construcţia, cu atenţie şi emoţie, aşa cum îşi priveşte un pictor tabloul înainte de ultimul retuş, când cele câteva tră sături de penel nu mai pot schimba mare lucru, lese sau nu iese?

Da, a ieşit! E ceea ce dorea Tungusov. N-o să fie numai o maşină care va începe să lucreze. Nu, va fi o concretizare a gândirii lui, o mărturie a victoriei omului asupra forţelor aesupuse ale naturii. Prin toată înfăţişarea sa, prin glasul funcţionării, prin însuşi randamentul ei, această maşină trebuie să reflecte nestăvilita putere a gândirii omului!…

Plăcile de teracotă care acopereau podeaua lângă maşină erau curăţate de stratul gros de pilitură, ulei şi glod. Curăţenia câştiga din ce în ce mai mult loc în atelier. Comsomoliştii nu mai fumau lângă transportor. În colţuri apăruseră urne speciale pentru mucuri de ţigări.

Tungusov ştia foarte bine că în cel mult trei zile totul va fi gata şi atunci va putea să încerce maşina. Dar tăcea. Şi nimeni nu-l întreba despre asta. Un fel de înţelegere tacită făcea brigada să nu vorbească despre sfârşitul lucrărilor, despre încercarea instalaţiei. Numai directorul, care trecea acum pe aici în fiecare zi ca să „admire” construcţia, îl trăgea pe Tungusov mai la o parte şi-l întreba îngrijorat:

— Ei, cum staţi? Respectaţi termenul?

— O să-l respectăm – răspundea laconic Tungusov.

— Când credeţi că o să încercaţi? Ar trebui din timp, că cine ştie ce se mai întâmplă…

— N-o să se întâmple nimic, Timofei Pavlovici. O încercăm la timp şi o să-i dăm drumul la timp.

★ *

Toţi -aşteptau clipa, şi totuşi această clipă îi surprinse pe

toţi. Într-o zi, când brigada îi preda lui Reşetkov montajul terminat al sistemului de ventilare, Tungusov, apropiindu-se, îl cuprinse pe Fiodor cu braţul pe după umeri şi-i spuse simplu;

Hai, băieţi, să încercăm!,

Toţi înţeleseră dintr-o dată şi amuţiră. Unul dintre-buştenii pregătiţi din timp se afla afară, în jgheabul transportorului.

Tungusov şi Reşetkov examinară pentru ultima oară cu atenţie întreaga instalaţie.

— Ar trebui să-i telefonăm Anei – spuse încet Fiodor, cu jumătate de gură, de parcă ar fi aşteptat încuviinţarea lui Tungusov.

— Telefonează-i! răspunse repede Nikolai. Şi el se gândea în momentul acela la Ana, dar, fără să-şi dea seama de ce, nu se putea hotărî s-o cheme el.

Când intră în atelier, Ana înţelese imediat totul după aerul solemn pe care-l aveau membrii brigăzii înşiraţi de-a lungul instalaţiei şi după atitudinea lui Tungusov, care stătea lângă tabloul de comandă al generatorului, de cealaltă parte a transportorului.

— Facem o primă încercare... să vedem... — îi spuse Tungusov cu oarecare sfială, de parcă numai pe ea ar fi/ aşteptat-o, şi conectă.

Restul se petrecu de la sine. Tuburile electronice, ascunse după reţeaua ecranelor, începură să se încingă treptat, transformatoarele prinseră a vui ca nişte stupi, apa începu să susure; jes, în buclă, chiar deasupra benzii transportorului, porni să zumzăie elicea ventilatorului.

Nikolai îşi băgase mâinile în buzunare şi urmărea cadranele aparatelor pe oare liniile roşii indicau regimurile de funcţionare a generatorului, stabilite dinainte. Acele se apropiară toate odată de limitele fixate.

în aceeaşi clipă, zumzăindu-şi încetişor rolele, transportorul se puse în mişcare. Uşiţa care închidea orificiul de ieşire din perete culisă şi din spatele ei apăru capătul gros şi neregulat, tăiat din rădăcină, al unui

buştean uriaş. Când ajunse în dreptul buclei însă buşteanul se opri, speriindu-se parcă, apoi începu să intre încet, cu teamă, în spaţiul dintre plăcile tremurânde ale condensatorului.

Un norişor alb de aburi, purtat de curentul de aer în sus, spre pâlnia conductei de aspiraţie, începu să se înalţe deasupra capătului gros al buşteanului şi porni înainte, lăţindu-se şi îngroşându-se, cuprinzând mereu alte porţiuni, care intrau în câmpul electric. Când capătul cioturos ajunse în partea cealaltă a buclei, aburii dispărură şi buşteanul se culcă din nou pe transportorul care se întinsese serviabil sub el.

Oamenii urmăreau tăcuţi toate aceste mişcări. Nikolai, în aparenţă liniştit, încerca o cumplită încordare.

Atât de bine îşi închipuia tot procesul şi într-atât simţea lucrul efectuat în acest moment hotărâtor, de parcă maşina ar fi făcut parte din fiinţa sa. Ceva înăuntrul lui se încorda, se contracta, străduindu-se să ajute generatorului să facă faţă misiunii sale – să străpungă, să învăluie cu liniile de forţă trunchiul noduros care trecea prin maşină.

Ana, Fiodor şi comsomoliştii urmăreau cu emoţie ba trunchiul de copac culcat pe transportor, ba expresia feţei lui Tungusov, străduindu-se să citească pe chipul lui dacă lucrurile merg cum trebuie.

în sfârşit, Nikolai îşi putu desprinde ochii de pe buşteanul care se îndepărta şi, întâlnind privirile lor încordate şi întrebătoare, zâmbi. Era răspunsul pe care-l aşteptau toţi.

Fiodor nu se mai putu stăpâni. Sări de la locul lui, înconjură în fugă instalaţia, trecu podeţul, sări pe platforma tabloului de comandă şi îl îmbrăţişă pe Nikolai. Un „ura” izbucnit din toate piepturile îi asurzi. Şi atunci când Ana ajunse în sfârşit să treacă printre comsomoliştii care îl asaltau pe Nikolai, ca să-i strângă mâna, ea simţi limpede că numai o strângere de mână era prea puţin ca să exprime năvala de sentimente care o cuprinsese…

★

⋆ *

Aşadar uscătoria bazată pe folosirea curenţilor de înaltă frecvenţă era construită şi funcţiona... Trunchiuri umede, abia cojite, lungi până la opt metri, scânduri şi grinzi, bâme şi teancuri de foi de placaj, cantităţi diferite de lemn „de rezonanţă" selecţionat, pluteau liniştit prin spaţiul de acţiune al generatorului şi ieşeau din atelier uscate atât cât era nevoie.

Procesul care necesita de obicei multe zile şi nopţi se săvârşea acum, sub privirile oamenilor, în decurs de câteva minute.

în faţa colectivului fabricii, care nu de mult se aflase într-un impas ce părea să nu aibă nicio portiţă de scăpare, se deschidea acum nemaivăzuta perspectivă de a realiza o producţie fără precedent.

Iată de ce în aceste zile, chipurile tuturor celor care participaseră la această construcţie originală radiau de mândrie şi fericire. Fiecare se simţea un învingător. Şi într-adevăr, a cui era victoria? Bineînţeles, Tungusov rezolvase problema ştiinţifică şi tehnică. Dar cine „l-a găsit" pe Tungusov? Reşetkov. Şi a cui a fost ideea de a începe construcţia acestei instalaţii la fabrica lui şi cine a „pus în mişcare" administraţia? Tot el. Trebuie să recunoaştem însă că nu s-ar fi realizat nimic dacă Hrapov şi Volski n-ar fi acţionat de la început energic şi n-ar fi convocat acea memorabilă consfătuire cu Vitkovski, când Ana Ridan a propus să se adreseze direct comisarului poporului. Dar comsomoliştii din brigadă?... O, fiecare dintre ei ştia bine care piesă a maşinii a ieşit din mâinile lui!

Victoria era a fiecăruia, dar -mai ales a tuturor, o victorie colectivă.

Ana îşi dădea seama de marea ei importanţă socială. Victoria aceasta trebuia să genereze alte victorii. Inaugurarea noii secţii trebuia să fie o sărbătoare solemnă. Vor asista desigur mulţi oaspeţi, reprezentanţi ai altor întreprinderi, ai cercurilor ştiinţifice şi ai presei. Să ştie toţi cum se dobândeşte o victorie, să vadă toţi ce-au făcut ei!

Punerea în funcţiune a noii secţii de uscătorie se

desfăşura într-un cadru solemn, cu o săptămână înainte de termenul propus de Tungusov conform angajamentului luat în faţa comisarului poporului.

Cam vreo trei sute de oaspeţi, fără să mai ţinem socoteală de oamenii fabricii, se adunaseră în sala de festivităţi a clubului. Directorul deschise şedinţa, apoi Volski prezentă un raport cu privire la importanţa ştiinţifico-tehnică şi industrială a generatorului realizat de Tungusov.

în secţie, înconjurat de câţiv-a băieţi din brigadă, Tungusov se pregătea pentru demonstrarea instalaţiei. În timp ce vorbea Volski, sosi şi comisarul poporului însoţit de Vitkovski şi câţiva tovarăşi de la Comisariatul Poporului. Ana le ieşi înainte şi-i conduse direct în secţie.

Aici avu loc cea de-a treia întâlnire dintre Tungusov şi comisarul poporului.

Intrând în hala puternic luminată, comisarul poporului se opri uimit şi îşi desfăcu atotgrăitor mâinile. Se aştepta să vadă o obişnuită instalaţie experimentală a unui inventator de uzină, o instalaţie modestă şi rudimentară, interesantă ca atare, dar -care pentru. A putea realiza o pro-ducţie de masă ar fi trebuit să capete o formă adecvată.

Şi când colo, instalaţia îi încânta ochii prin linia elegantă a pieselor şi prin strălucirea finisajului – o adevărată capodoperă a artei inginereşti.

Simţeai dar în această instalaţie armonia dintre forma exterioară a corpului maşinii în caxe pulsează energia (cu mişcările suple ale transportorului şi susurul gingaş al şuviţelor de apă) şi sensul industrial al maşinii (prin intermediul căreia energia efectuează munca principală, nemijlocit şi nevăzut, fără eforturi mecanice grosolane, inutile, şi fără sunete stridente, scrâşnitoare).

Câteva clipe comisarul poporului rămase tăcut, cu ochii întredeschişi, admirând sincer această maşină nemaivăzută.

Ştia – îi spusese Hrapov la telefon – că toate calculele inginerului fuseseră justificate întru totul, cunoştea indicii de producţie ai maşinii, gradul de automatizare, acum însă

o vedea!

Toţi tăcură. Nemişcat, la capătul îndepărtat al transportorului, Tungusov urmărea expresia feţei comisarului poporului.

În sfârşit, privirile lor se întâlniră.

Avântat, se îndreptară în acelaşi timp unul spre celălalt. Comisarul poporului strânse mâna inginerului, apoi îl trase spre el şi-l sărută apăsat pe amândoi obrajii.

— Eram sigur că aşa o să fie – spuse el. Mulţumesc, tovarăşe Tungusov!

— Eu vă mulţumesc! Fără ajutorul dumneavoastră, tovarăşe comisar al poporului, n-am fi reuşit să facem nimic. Jumătate din succes vă aparţine dumneavoastră, iar cealaltă jumătate nouă, tuturor…

Discuţia se întrerupse, căci începuseră a veni oaspeţii din sala de festivităţi. Oaspeţii făcură cunoştinţă cu Tungusov, cu Reşetkov; Fiodor le prezentă pe membrii brigăzii lui, intimidaţi de atenţia ce li se acorda.

Peste puţin timp sosi şi profesorul Ridan cu Nataşa. Fata se strecură neobservată în atelier, pe urmele profesorului, dar Fiodor o remarcă imediat. Ana o prezentă pe „sora” ei şefului brigăzii şi din momentul acela atenţia lui Fiodor începu să se dubleze într-un mod ciudat, repartizându-se deopotrivă între Nataşa pe de o parte şi ceilalţi oameni, ca şi tot ce se petrecea în jur, pe de altă parte.

Când se adunară cu toţii, Tungusov explică pe scurt construcţia uscătoriei şi începu să demonstreze felul cum funcţionează. Înşiraţi de-a lungul peretelui liber al atelierului, oaspeţii ascultau şi priveau tăcuţi.

Din nou procesul de uscare se repetă în tot întregul lui. Numai că de astă dată, după ce puse instalaţia în funcţiune, Tungusov coborî de la tabloul de comandă şi se alătură privitorilor. Nimeni nu oonducea maşina, nimeni nu urmărea indicaţiile aparatelor.

Mijloacele automate dirijau întregul proces.

Şi când uşiţa orificiului de ieşire se închise cu zgomot; în urma uriaşului trunchi care lunecase afară din atelier,

privirile tuturor se aţintiră spre constructor şi aplauzele sparseră în ţăndări tăcerea încordată de până atunci.

Oaspeţii de onoare fură invitaţi la club. Când Volski îşi terminase referatul, fusese anunţată o pauză, în care timp cei aflaţi în sală, împărţiţi în patru grupe, vizitaseră secţia şi asistaseră la funcţionarea maşinii.

După vreo patruzeci de minute, şedinţa fu reluată.

Publicul emoţionat de cele văzute îşi ocupă locurile. Cineva ceru ca toţi participanţii la crearea uscătoriei să iasă pe scenă şi adunarea, într-un glas, susţinu această cerere. Toţi fură aleşi în prezidiul de onoare. Atunci luă cuvântul directorul.

— Propun – spuse el – să-l alegem şi pe tovarăşul comisar al poporului în prezidiu, ca participant activ al muncii noastre, oa factor principal al suocesului nostru.

însoţit de ovaţii, comisarul poporului se urcă pe scenă şi ocupă locul de lângă director.

În seara aceea mulţi luară cuvântul, să-şi exprime entuziasmul, să felicite, să mulţumească. Vorbiră participanţii la lucrări, reprezentanţi ai ştiinţei, ai întreprinderilor, toţi cei interesaţi să se aplice şi la ei noua realizare. Ultimul luă cuvântul comisarul poporului.

El vorbi despre tehnica sovietică, menită să elibereze omul şi să transforme viaţa, despre oamenii liberi carp duc tot mai departe această tehnică. Cuvântarea lui plină de energie şi îmbărbătare era un îndemn la noi victorii, la noi iniţiative. Îndrăzneţe.

Când termină de vorbit, toţi se ridicară de la locurile lor.

În vuietul ovaţiilor se născu de la sine ritmul imnului partidului. Glasurile se contopiră dintr-o dată într-unul singur şi răsună *Internaţionala.*

Una după alta, ca nişte detaşamente în mars, treceau prin nemişcarea solemnă din sală strofele largi ale imnului tuturor celor ce muncesc.

Dar iată că în rândul din faţă se iscă o mişcare.

O siluetă feminină ieşi dintr-o dată în faţă, se strecură repede de-a lungul rampei, spre dreapta, şi dispăru în

coridor.

Era Nataşa.

„Ce s-a întâmplat*?” se* gândi Ana, alarmată, văzând-o de pe scenă, şi pe neobservate, dându-se puţin în spate, ieşi şi ea în culise. Peste un minut se întoarse emoţionată, se apropie încetişor de spatele lui Tungusov şi atingându-i uşor mâneca îi şopti, arătându-i spre fundul scenei:

— Vino! Nataşa ţi-a pregătit un dar.

— Nikolai Arsentievici – îi spuse Nataşa în semiîntunericul din culise, cu o şoaptă întreruptă. Uite-aici…

Fata se întoarse în aşa fel încât fâşia de lumină care venea dinspre scenă căzu pe mica bucată de hârtie pe care o ţinea în mâinile tremurătoare. Nikolai văzu literele cunoscute: LMRWWAT.

— Uite… — şi ducându-şi degetul arătător pe fiecare literă, pronunţată răspicat: „Lişi mî… rabotniki… vsemirnoi… [6]

— Velikoi armii truda! aproape că strigă Nikolai, entuziasmat. Îşi cuprinse capul cu mâinile şi apucându-se de păr, trase atât de tare încât îi dădură lacrimile. Iar *w* e «-ul lor. La ei *v* se citeşte /… Formidabil! Nataşa dragă… O apucă de mâini şi i le strânse tare. Cât îţi sunt de recunoscător! Asta într-adevăr este un dar! Când ţi-a dat prin minte? Acum?

— Da, acum, în timp ce cântam *Internaţionala.*

— Ei, bravo! Uite ce-i… Prieteni, chiar acum trebuie să descifrăm comunicarea neamţului. Mergem la mine! Acolo n-o să ne deranjeze nimeni!

Imediat după terminarea şedinţei solemne, prietenii se urcară în automobil şi goniră spre centru.

Capitolul X

RAZELE MORŢII

Camera de la subsol îşi schimbase aspectul.

Pe una dintre mese, în locul instrumentelor de desen şi al

---

6 Doar noi muncitorii din marea armată mondială a muncii traducerea textuală a primului vers din strofa a doua în textul rusesc al Internaţionalei, (n.t.)

vrafului de suluri de hârtie era aşternută o faţă de masă, iar pe faţa de masă apăruseră farfurii, despre a căror origine Nikolai n-avea nici cea mai mică idee. Mesele de prisos fuseseră date la o parte. Nu lipseau nici scaunele.

în timp ce Fiodor şi tuşa Paşa – schimbând „topografia camerei" – improvizau energic cina de care toţi aveau atâta nevoie, fetele examinau curioase ciudatul mobilier din locuinţa inventatorului.

între timp, Nikolai eliberase o jumătate dintr-o altă masă şi, nerăbdător, se şi apucase de lucru. Fetele i se alăturară.

— Spune-mi, cum ai să faci? întrebă Ana. Eu, să-ţi spun drept, nu înţeleg ce folos îţi poate aduce dezlegarea acestor litere.

— Deocamdată, nu mare lucru – răspunse Nikolai. Ne-a dezvăluit numai izvorul de unde va trebui să extragem adevărata cheie a cifrului. Dar şi asta este de ajuns. Restul e chestiune de timp. De aş şti că încercăm toate combinaţiile posibile, şi tot trebuie să găsim cheia... Luă o coală de hârtie şi eu un scris mare şi citeţ aşternu pe ea textul imnului. Şi-acum, să ne gândim. Aşadar, noi ştim că cifrele criptoradiogramei sunt echivalente cu literele din textul Internaţionalei, luate într-o anumită ordine. Se pot folosi, bineînţeles, o sumedenie de procedee care de care mai complicate pentru a stabili ordinea literelor unui cifru. Dar în cazul nostru eu cred că procedeul trebuie să fie foarte simplu; altfel neamţul n-ar fi ţinut atât de mult să ascundă însuşi izvorul cifrului. Şi-apoi, i-o fi trecut prin minte că nu suntem cine ştie ce criptografi cu experienţă... Să începem deci cu unul din procedeele cele mai simple. Notăm pur şi simplu cu cifrele I, 2, 3 ş.a.în.d., fiecare literă, în ordinea în care le întâlnim în text, până la 26, 26 e cel mai mare număr din criptogramă... dar e şi zero, deci 27 de litere. Să luăm primul vers: „Vstavai, prokliatiem zakleimionâi..."[7]. Vom obţine un număr maxim de litere. Să începem cu zero. Priviţi: V0, C l, T2, A3, 14, E 5... Ana

7 Primul vers din textul rusesc al Internaţionalei.

Konstantinovna, dumneata scrie deocamdată separat, în coloană, literele alfabetului latin, însă adaugă acolo şi cele trei vocale muiate „a”, „6” şi „îi”, aşa se procedează în alfabetul radiofoniştilor.

— Am înţeles! Dar cum ai să pui în concordanţă acest alfabet radio latin cu cel rus?

— Nimic mai simplu.

— Dar în alfabetul latin există 26 de litere şi cu cele adăugate de dumneata, vor fi 30. Iar în alfabetul rus sunt 32. Apoi în alfabetul latin nu există literele „ia”, „ci”, „şci” „, î”, semnul moale. Or, în textul Internaţionalei dumneata le-ai şi numerotat. În schimb, în alfabetul latin există literele „j”, „q”, „x”, „y”, „z”, care nu există în cel rus.

— Nu-i nimic, Ana Konstantinovna, această concordanţă e de mult stabilită de practica internaţională a radiofoniştilor. Semnalele morse pe oare le recepţionăm, noi le notăm întotdeauna cu litere latine, indiferent de limba în care se face emisiunea. Şi poţi să citeşti uşor un astfel de text, dacă cunoşti limba în care s-a făcut emisiunea, deoarece semnalele au pentru fiecare limbă o anumită semnificaţie. Aşa, de pildă, patru puncte e echivalent cu litera latină „h”, şi cu litera rusă „x”; două linioare, punct, linioară, e şi litera latină „q”, şi cea rusă „şci”; trei puncte, trei linioare e litera latină „v”, sau cea rusă „j” ş.a.în.d.

— Aha, înţeleg! Atunci dictează-mi cifrele, Nikolai Arsentievici. „A”?

— 3.

— „A” muiat?

— Adică „ia”… 10.

— „B”?

— 22.

— „C”?

— 26.

Literele aflabetului latin se transformau în cifre. Constatară că din textul *Internaţionalei* lipseşte doar o singură literă: „f”. Le mai rămânea să înlocuiască cifrele

misterioasei radiograme prin literele corespunzătoare ale alfabetului latin şi să citească comunicarea neamţului.

Nikolai îşi deschise în faţă jurnalul de recepţie radio, în care aproape o pagină întreagă era ocupată de textul cifrat pe care îl recepţionase.

Acum erau ocupaţi toţi trei. Nikolai rostea un număr din text, iar Ana, după alfabetul pe care-l alcătuise, indica litera corespunzătoare, pe care Nataşa o scria. Fiodor dispăruse, prins de „treburi gospodăreşti”.

Trei perechi de ochi urmăreau cu nerăbdare fiecare literă care ieşea de sub creion.

Doi… trei… patru…

Bineînţeles că asta încă era puţin. Cuvintele textului erau incontestabil prescurtate. Cel puţin unele. Şi nici nu erau despărţite între de. Dar zece-cincisprezece litere puteau arăta dacă sunt măcar cuvinte.

După ce scrise un rând, Nikolai se opri.

Dkxiigshkaăvmitokpjm

Era o înşiruire de litere fără niciun sens!

Ana, singura care ştia limba germană, ar fi putut să găsească vreun sens dacă într-adevăr această înşiruire de litere avea cumva vreo semnificaţie. Câteva minute ea se gândi cu încordare privind literele, iar Nikolai îi sugera pe rând toate procedeele posibile de denaturare a textului.

— S-ar putea ca textul să fie denaturat – spunea el. Pentru că un text alcătuit din cuvinte obişnuite şi cifrat într-un mod primitiv poate fi dezlegat chiar dacă nu-i cunoşti cheia. Denaturarea textului este necesară pentru a distruge particularităţile caracteristice limbii respective în combinarea sunetelor, în succesiunea literelor, în preponderenţa numerică a unora dintre de asupra altora. Toate acestea pot oferi indicii pentru descifrare. Dar în acelaşi timp, în limita posibilului, denaturarea textului nu trebuie să umbrească sensul textului descifrat.

— Nu – zise în sfârşit Ana, necăjită. Aici, după părerea mea, nu există niciun fel de sens.

— Atunci înseamnă că am greşit. Să încercăm un alt

procedeu. Nu-i nimic, o să găsim acum. Vă spun, dacă avem cheia, restul e ’Chestiune de timp.

între timp camera se umplu de un miros îmbietor. Pe tigaia adusă de tuşa Paşa sfârâia plăcut carnea prăjită, abureau cartofii şi pe o farfurie se zăreau felii strălucitoare de roşii suculente şi bucăţele de castravete verde, aromat; deasupra paharelor şi păhăruţelor evident adunate de mătuşa Paşa de pe la vecini, Fiodor, cu o sticlă de vin în mână, încerca să-şi etaleze îndemânarea de prestidigitator.

N-a fost nevoie de prea multe invitaţii pentru ca „criptografii” să-şi întrerupă preocuparea. Fiodor deschise „banchetul” cu un toast scurt în cinstea „eroului zilei”, adică a prietenului sărbătorit.

Masa decurgea într-o atmosferă de însufleţire. În camera liniştită şi puţin posomorită a lui Tungusov răsunau poate pentru întâia oară voci tinere şi gălăgioase şi fără îndoială, pentru întâia oară voci de fete. Până şi tuşa Paşa radia de bucurie, apreciind în felul ei această năvală neaşteptată în viaţa plicticoasă şi grea (cel puţin din punctul ei de vedere) a favoritului său.

Nikolai nu l-a văzut niciodată pe Fiodor atât de bine dispus. Acesta într-adevăr trăia din plin evenimentul terminării uscătoriei, consideriindu-l ca pe un prim şi cu adevărat însemnat pas în viaţă, pas care nu putea să nu aibă repercusiuni asupra sorţii lui. Se şi vedea un propagandist entuziast al noului procedeu de uscare. Se va produce o revoluţie în întreaga industrie sovietică de prelucrare a lemnului şi tocmai el este acela care o va începe!

Dar… să fim drepţi; nu numai „revoluţia” în ale uscătoriei lemnului îi dădeau lui Fiodor acea stare de fericire. Era tot mai convins că atenţia pe care i-o acorda din ce în ce mai mult Nataşei găseşte un teren prielnic.

Aceeaşi stare sufletească încercau, la rândul lor, Ana şi Nikolai. Numai că se manifesta cu totul altfel. Aici flacăra ei mocnea în adânc, molcom şi sfios, fără să răzbată câtuşi de puţin în afară…

Gândurile lor se întorceau mereu la cifrul enigmatic. Amândoi căutau intens greşeala.

— Nikolai Arsentievici, crezi că neamţul dumitale cunoaşte limba rusă? îl întrebă Ana.

Nikolai clătină din cap:

— Nu. Dac-ar fi cunoscut-o, m-ar fi făcut să înţeleg acest lucru chiar la prima noastră convorbire.

— Dar *Internaţionala?*

— În limba rusă sunt convins că nu o ştie. S-a gândit să ia un text cât mai cunoscut la noi, l-a procurat de undeva. Dacă este în legătură cu muncitorii antifascişti, nu i-a fost greu de loc, şi a ales din el un vers, ca să facă „aluzie" la imn.

— Stai! Dar el a trebuit nu numai să aleagă versul, ci şi să cifreze radiograma, prin urmare să alcătuiască acest alfabet după textul Internaţionalei...

— Bine înţeles.

— Atunci cred că greşeşti – spuse Ana. Uite-aici: pentru a cifra radiograma, el ar fi trebuit să facă rost de textul rus al imnului şi de alfabetul rus, altfel n-ar fi putut să stabilească concordanţa între literele originale... I-ar fi trebuit şi notaţiile ruseşti ale alfabetului Morse. Şi mă îndoiesc că toate acestea acum se pot găsi în Germania. Cred că a ales alt drum.

— Care?

— Singurul lucru pe care trebuia de fapt să şi-l procure era un vers din Internaţionala pentru a face „aluzia", cum bine ai spus dumneata. Dar Internaţionala nu înseamnă neapărat textul ei rus...

— Cel german?! o întrerupse repede Nikolai.

— Bineînţeles! Altfel nu cred c-ar fi putut să facă faţă... dacă, aşa cum am presupus, nu cunoaşte limba rusă.

— Formidabil, Ana Konstantinovna! Ai dreptate! Să alcătuim o cbeie pentru textul german al Internaţionalei. Dar... îl ştii?

Ana clătină ruşinată din cap.

— ... înţelegi, Nataşa, ce-nseamnă asta? spunea între

timp cu înflăcărare Fiodor. Vom construi astfel de uscătorii nu în oraşe, în fabrici şi în uzine, ci în pădilri, la malul râurilor pe care se expediază lemnul, chiar acolo unde se taie copacii. Închipuieşte-ţi: o hidrocentrală, mare sau mică, şi lângă ea amenajată o asemenea uscătorie! Vom primi lemnul gata uscat! Materialul lemnos pe care-l transportă acum căile noastre ferate conţine peste 50 la sută umiditate. Atunci garniturile de tren vor fi încărcate cu lemn gata uscat. Ţi-nchipui cât lemn poate duce mai mult o garnitură de tren dacă va scăpa de greutatea respectivă a apei?... Iar dacă vom calcula volumul transporturilor din întreaga ţară...

— Ai dreptate! Ai dreptate, Fedea! îl întrerupse Nikolai zâmbind. Dar uite ce-i, tovarăşi, ne trebuie neapărat textul german al Internaţionalei. Unde-l putem găsi?

— Ştiu eu o strofă... Aşa cred – spuse Nataşa, neliotărâtă.

— Dumneata? Textul german? Ei, Nataşa, azi eşti într-adevăr o eroină! De unde-l ştii?

— De curând am început să învăţăm Internaţionala. La cercul de limba germană... Prima strofă cred c-o ştiu...

— Admirabil! Atunci, hai să notăm! Hai, mai repede! Ajunge şi o singură strofă, eu aşa cred. Chiar dacă n-or fi toate literele... om vedea noi.

Uitaseră cu totul de masă.

Fredonând melodia imnului, Nataşa îşi aminti repede textul primei strofe şi al refrenului. Ana scrise versurile, iar Nikolai notă de îndată literele cu cifre, începând cu zero. 0123 45 6789 10 Îl 12 Wacht auf Verdammte dieser Erde,

13 14 15 16 17 Die stets man noch zum Hunger zwingt!

18 19

Das Recht wie Glut im Kraterherde,

20

Nun mit Macht zum Durchbruch dringt.

21

Reinen Tisch macht mit den Bedrängern!

Heer der Sklaven, wache auf!

Ein Nichts zu sein tragt es niclit länger 22

Alles zu werden -stromt zu Hauf!
Volker, hoiit die Signale!
Auf zum letzten Gefecht!
Die Internationale
23
Erkämpft das Menschenrecht!

— Ura! exclamă Nikolai. Ne lipsesc doar şase litere şi încă din coada alfabetului, din cele mai puţin folosite. Dă-mi alfabetul latin, Ana Konstantinovna, şi scrie noila cifre.

Alfabetul fu repede alcătuit, cu numerele corespunzătoare, şi din nou începură descifrarea radiogramei, aşteptând toţi cu nerăbdare apariţia unei noi litere, străduindu-se să-i prindă sensul.

— 23, 16… — începu Nikolai.

— P şi h – scrise Nataşa.

— ’ 25.

— Asta n-avem, Nikolai Arsentievici.

— Nu-i nimic, Nataşa, lasă un loc liber şi scrie mai departe… 12… Îl…

. *te*

— „Şi…

— Gata! Ura-a-a! exclamă Ana de îndată ce apăru litera următoare, „k”. Iese, Nikolai Arsentievici! Litera lipsă este probabil „y”. Uite, a ieşit cuvântul „Physik”, adică „fizică”!

— Aşa, admirabil! şopti Nikolai, stăpânit. Dar stai, să nu ne grăbim… poate numai întâmplător… Mai departe! 7… 8… 17…

— Iese… iese! Pe cuvântul meu! şoptea Ana. Nu înţeleg însă, deocamdată.

Ajungând la capătul rândului, Nilqolai se opri.

— Deocamdată ajunge. Să vedem ce-a ieşit.

Rândul arăta astfel:

Ph… sikergrossm… nehhat

Evident, nu mai era o înşiruire întâmplătoare de litere. Deşi cuvintele, nedespărţite prin intervale şi probabil prescurtate la maximum nu erau încă limpezi.

— Gândeşte-te, Ana Konstantinovna, acum totul depinde

de dumneata. Aici trebuie să cunoşti bine limba…

Ana se gândea. De atâta încordare, pete roşii apărură pe faţa ei smeadă.

— „Ergross”, nu prea cred să existe un astfel de cuvânt

— Spuse ea. Poate „gross” şi atunci „er” ar putea fi din primul cuvânt. „Physik”… Da, bineînţeles! „Physiker”, fizician! Iar „gross”…

— Stai! exclamă Nikolai. În Germania există un fizician celebru pe care-l cheamă Gross. N-o fi vorba de el?

— Ba da, probabil… — zâmbi Ana, privindu-l în ochi pe Nikolai. Asta e de domeniul dumitale. În orice caz, e cert că suntem pe drumul cel bun.

— Da, mulţumită dumitale.

Ea se aplecă mai mult deasupra colii de hârtie.

— Ei, să vedem mai departe… „în”, apoi o literă lipsă, „neh”… Asta nu mai înţeleg de loc.

— Oare ce literă lipseşte aici? Hai să completăm alfabetul – propuse Nikolai. Atunci o să fie totul mai limpede…

— Dar cum?

— Foarte simplu. Câte litere n-au cifra corespunzătoare? Numai şase. Adică cinci, că una am şi găsit-o. Este „y” din cuvântul „Physiker”. Notează, Nataşa, în alfabetul nostru

25 este „y”. Deci ne-au mai rămas încă cinci litere. Să le punem pe rând în locul literelor care lipsesc. Mai întâi „x”. Puţin probabil. Dar stai! Aici de fapt numai o vocală poate fi… „îi”. Merge!… „unch”… cu „în” înainte „, miinch”…

— „Miinchen”! exclamară toţi dintr-o dată.

— Da, sigur! A transmis din Miinchen, acum mi-aduc aminte. Mi-a spus într-una din primele noastre convorbiri, înainte de a-mi fi transmis cifrul. Notează, te rog. Va să zică 24 este litera „îi”. Acum totul e limpede. „Fizicianul Gross Miinchen”, adică din Miinchen. Îţi dai seama, Fedea? Nikolai îşi lăsă palma grea pe umărul prietenului său. Azi, se vede treaba, e ziua succeselor noastre. În sfârşit, o să aflăm… Nu aţi obosit, încă?

— Mai departe! spuse sever Nataşa, luând din nou creionul în mână. Doar n-o să ne oprim la prima frază!

Dictează, Nikolai Arsentievici! Să descifrăm tot textul, iar după aceea o să încercăm să-l citim.

Nikolai începu din nou să dicteze, iar Nataşa scria:

dasprobimderubrttragelktrenergohneleitung mittis… onenstrahigelostweitderwirkugin gradlinigpractischgrenzlosstprogressverhau fteinigberchnungundemzig… perimappart…

Acum era uşor de citit. Literele lipsă le ghiceau după sensul cuvintelor.

Textul complet al radiogramei suna astfel:

„Fizicianul Gross, Miinchen, a rezolvat problema transportului de energie electrică fără conductori, cu ajutorul unei radiaţii ionizate. Raza de acţiune în linie dreaptă este practic nelimitată. Gross arestat. Au fost ridicate unele calcule şi singura maşină experimentată cu raza de acţiune limitată, un kilometru. Piesa cea mai importantă a ionizatorului distrusă. Dar dacă va putea fi refăcută, ameninţă o serioasă primejdie. Încerc să aflu principiul. Voi comunica. Revin la aceeaşi oră”.

Se lăsă o tăcere îndelungată. Radiograma nu era clară şi în frazele sacadate ale neamţului se simţea nelinişte. În ce consta însă ameninţarea? Şi la cine se referă? Prietenii îl priveau nedumeriţi pe Nikolai, aşteptând de la el vreo explicaţie. Dar Nikolai tăcea.

— Din nou mister – spuse în sfârşit Fiodor cu ciudă. Asta zic şi eu conspiraţie! Cheia înţeleg să fie cifrată, şi textul la fel, dar uite că şi sensul e cifrat!

— Principalul totuşi îl ştim – observă Nataşa. Omul acesta a aflat – pe ce căi, nu ştim – despre o invenţie importantă şi vrea să ne-o transmită nouă. Numai un lucru nu înţeleg: ce-l determină să facă toate acestea?

— Şi de ce „primejdie” poate ti vorba? întrebă Ana.

Nataşa strânse din umeri.

Fără să-şi ia ochii de la text, Nikolai căuta să pătrundă fiecare frază şi pe faţa lui, clipă de clipă, se înteţea tot mai mult umbra neliniştii. În sfârşit, ridică fruntea.

— Lucrurile nu sunt chiar aşa de simple, tovarăşi. Dacă

într-adevăr Gross a făcut această descoperire – şi n-avem niciun temei să nu-l credem pe prietenul nostru – înseamnă că au fost descoperite „razele morţii”.

— Cum?! De ce razele morţii?!

— Pentru că radiaţia ionizată nu este altceva decât un fel de conductor aerian nevăzut, pe care undele electromagnetice sau curentul electric poate fi dirijat ca pe un conductor metalic obişnuit. Tocmai acesta este principiul „razelor morţii”, care sunt de atâţia ani căutate, cu o neobişnuită stăruinţă, în laboratoarele militare din toate ţările capitaliste. Iată ce înţeleg eu că ne comunică prietenul nostru necunoscut. Descoperirea lui Gross are o uriaşă importanţă militară, pentru că maşina respectivă poate fi folosită ca o cumplită armă de exterminare. De aceea, tovarăşi, aveţi în vedere că ceea ce noi am aflat acum este un secret militar şi suntem toţi răspunzători în faţa statului pentru păstrarea lui. Nu uitaţi: nimănui niciun cuvânt… Nici măcar despre legătura mea cu neamţul!

Emoţionaţi de sensul neaşteptat al radiogramei, prietenii îl priveau pe Nikolai şi el înţelese că secretul este în mâini de nădejde.

— Şi-acum, hai să analizăm textul. După cum văd, a fost întocmit cu multă chibzuială. Aici, printre rânduri, este explicat tot ce, la prima citire, pare de neînţeles.

— Dar despre ce primejdie o fi vorba? întrebă din nou Ana.

— (Nu înţeleg… De ce l-au închis fasciştii pe Gross dacă le-a dat lor invenţia? adăugă Nataşa.

— Nu, tovarăşi! răspunse Nikolai. Este vorba de o ameninţare la adresa noastră, a Uniunii Sovietice.

— A Uniunii Sovietice? De unde şi până unde?!

— Ia să ne închipuim ce s-a petrecut la Miinchen. Numele doctorului Gross îmi este cunoscut. Este unul dintre cei mai mari fizicieni germani, un idealist, un savant de şcoală veche care s-a consacrat studierii proceselor de ionizare în atmosfera pământului. S-a ridicat şi în stratosferă. Am aici una dintre cărţile lui, „Ionosfera”, tradusă în limba rusă.

Tare mă îndoiesc să-i fie lui Gross fasciştii într-atâta la inimă încât să le mai şi ofere „razele morţii”. Eu cred că a rezolvat experimental problema ionizării aerului la distanţe mari, aşa-numita problemă a „cablului aerian”, cu scopul de a transporta energia electrică fără conductori. Iar fasciştii, desigur, aflând despre descoperirea lui, s-au hotărât s-o folosească în alte scopuri. Uite aşa au apărut „razele morţii”! Mai sigur este căi-au smuls cu forţa lui Gross principiul ionizării, şi pe urmă l-au arestat tocmai pentru ca bătrânul să nu facă cunoscută lumii descoperirea sa!

Ana se cutremură.

— Ce grozăvie! şopti ea, ridicându-se în picioare.

— Da… Să nu te miri. Fasciştii sunt în stare de orice – adăugă Nikolai. Sunt absolut sigur că vor face totul ea să reconstituie maşina lui Gross şi să o pună în funcţiune, bineînţeles, împotriva noastră. Tocmai în asta constă ameninţarea despre care, riscându-şi viaţa, ne avertizează prietenul nostru necunoscut.

— Dar cine o fi?

— Nu ne spune nimic despre el. Şi foarte bine face. Dacă această radiogramă ar fi interceptată şi descifrată de duşmani, atunci orice aluzie la persoana autorului ei ne-ar lipsi pentru totdeauna de posibilitatea de a mai afla câte ceva despre această maşină cumplită… Iar duşmani pot fi şi aici, la noi…

Ana, care se plimba tulburată prin cameră, cu mâinile la spate, se întoarse brusc.

— Ce-i de făcut, Nikolai Arsentievici?

înainte de a răspunde, pe faţa lui crescu încet un zâmbet calm, abia perceptibil, care estompă toate gândurile neliniştite, intense şi temerile inutile ale prietenilor.

— Să mergem la culcare! Astăzi am lucrat bine. E cazul să ne mai şi odihnim. Este aproape două. Mâine am să mă duc la comisarul poporului şi am să-i povestesc totul. El este membru al C.C. Al partidului. Şi dacă partidul ştie, se va face tot ce e necesar. Noi ne-am îndeplinit deocamdată misiunea. Dar, prieteni, astăzi s-a întâmplat încă un

eveniment mare, zguduitor, la care voi nici nu v-aţi gândit măcar. Eu, cel puţin, acum simt pentru întâia oară cât de multe poţi să faci când munceşti şi trăieşti în colectiv, când eşti înconjurat de prieteni.

— O! exclamă Fiodor, repezindu-se spre masa uitată, şi umplu paharele. Un toast era acum binevenit…

*

*

— Tovarăşul comisar al poporului?

— Da, eu. Cine-i?

— Inginerul Tungusov. Bună ziua, tovarăşe comisar al poporului!

— A-a! Bună ziua Tungusov! De ce ai dispărut ieri atât de repede?

— Am avut o treabă urgentă, despre care vreau să vă vorbesc, dacă se poate, chiar acum. V-aş reţine vreo zece minute…

— S-a întâmplat ceva cu maşina? în glasul comisarului poporului răsună neliniştea.

— Nu, cu totul altceva.

— Bine, vorbeşte, te-ascult cu atenţie!

— Mă iertaţi dar… la telefon nu se poate.

— Aha… înţeleg! Ei, atunci vino! Am să dau dispoziţii să ţi se facă bilet de intrare.

Peste o jumătate de oră, în cabinetul comisarului poporului, Nikolai şedea în acelaşi fotoliu adânc, de piele, din faţa uriaşului birou.

Îi povesti pe scurt comisarului poporului totul, începând cu prima întâlnire în eter cu neamţul şi terrninând cu descifrarea din ajun a radiogramei misterioase.

Şi iată ee am aflat, deseifrând această radiogramă – încheie el, întinzând comisarului poporului textul radiogramei, copiat pe curat.

Sprâncenele comisarului poporului se împreunară de îndată ce îşi aruncă ochii pe primele rânduri. Citi de câteva ori radiograma, chibzuind la fiecare frază în parte. Apoi puse încet hârtia pe masă, se lăsă pe spateaza fotoliului şi

privindu-l pe Nikolai, îl întrebă pe neaşteptate:

— „Razele morţii”, nu-i aşa?

— Da… Cunoaşteţi problema ionizării?

— Oarecum. Mi-am dat seama însă după tonul general al radiogramei şi după fraza referitoare la distanţa la care acţionează. Ei, şi acum spune-mi despre ce e vorba?

Nikolai îi expuse considerentele sale. Comisarul poporului asculta cu atenţie, netezindu-şi bărbia rasă.

— Aerul ionizat poate fi un bun conductor de electricitate. Şi dacă Gross a reuşit într-adevăr să găsească metoda de ionizare a aerului în limitele unui fascicol îngust şi infinit de lung, atunci problema „razelor morţii” este rezolvată. Chiar şi curentul obişnuit, produs de un dinam, dirijat pe această cale invizibilă, poate fi folosit ca un izvor de moarte şi distrugere. Ideea aceasta e veche, până acum însă nimeni n-a reuşit să ionizeze aerul decât cel mult până la o distanţă de doi-trei metri.

— Iar Gross a reuşit să facă lucrul acesta la o distanţă nelimitată? întrebă comisarul poporului. Asta înseamnă că aflându-se undeva la frontieră, duşmanii vor putea să supună acţiunii „razelor morţii” oricare din oraşele noastre?

— O, nu! Nu-i chiar atât de îngrozitor, tovarăşe comisar al poporului. Aceste radiaţii se propagă numai „în linie dreaptă”. Uitaţi-vă, scrie şi în radiogramă… Asta înseamnă că fascicolul ionizat al lui Gross nu posedă capacitatea de a urma curbura suprafeţei pământului. „Razele morţii” pot acţiona deci numai în limita orizontului vizibil, adică, în condiţii obişnuite, până la o distanţă de 15—20 kilometri. E adevărat însă că aparatul poate fi montat pe un avion sau aerostat, în care caz raza lui de acţiune va fi mult mărită.

— Şi ce poate fi folosit ca mijloc de contraacţiune sau de protecţie?

— Greu de spus… Dacă pe un asemenea „cablu aerian” se dă drumul unui curent electric obişnuit, produs de un dinam, atunci aproape fiecare ecran, adică orice obstacol întâlnit în cale, va scurge acest curent la pământ sau îl va îndruma pe un alt „cablu” asemănător aflat în vecinătate.

Atunci vom fi nevoiţi să ecranăm întreaga noastră tehnică militară; poate chiar şi pe ostaşi. Dacă însă duşmanii noştri vor folosi undele ultrascurte, care ucid fără să distrugă, dacă vor acţiona deci numai asupra forţei noastre vii, atunci orice măsură de contracarare o vom putea lua numai în funcţie de metoda ionizării... pe care deocamdată n-o cunoaştem!

— Bine. Îţi mulţumesc. Peste două ore am să fiu la o şedinţă a Consiliului Comisarilor Poporului şi am să mă văd aoolo cu comisarul poporului pentru apărare. Am să-i comunic toate acestea... Cine mai cunoaşte conţinutul radiogramei?

— Numai prietenii care m-au ajutat să dezleg misterul. Dar ştiu ei cum trebuie să se poarte – adăugă convins Tungusov.

Comisarul poporului îl privi cu atenţie.

— Făgăduieşte-mi că nimeni n-o să mai afle nimic! S-ar putea însă oa anumiţi oameni interesaţi în această problemă, să ştie de legătura dumitale secretă cu Miinchenul; poate te şi urmăresc. Dă, chiar şi aici, la noi... Orice e posibil... Crezi deci că aceste „raze ale morţii” constituie pentru noi o ameninţare de neînvins? întrebă el, închizându-şi ochii pe jumătate.

Nikolai tăcea. Abia după câteva clipe, spuse nehotărât:

— Dacă maşina lui Gross va fi refăcută, mă tem că va fi cea mai puternică armă de război dintre toate cele existente.

— Atâta timp cât există oameni ca dumneata şi prietenii dumitale, nicio armă de exterminare, oricât de puternică, a duşmanului, nu ne va putea înfrânge! Nu, tovarăşe Tungusov, ăsta nu-i patriotism de paradă. Nu uita că tehnica în sine este oarbă. Forţa, eficacitatea ei sunt determinate de oameni. Nu ştiu ce-o să întreprindă specialiştii noştri militari în legătură cu comunicarea dumitale. Dar nu crezi că aceste „raze ale morţii” au devenit mai puţin ameninţătoare chiar din momentul când, mulţumită dumitale şi prietenilor dumitale, am aflat despre

existenţa lor? Nu este ăsta un prim pas spre diminuarea gradului de primejdie? Timpul trece însă – se întrerupse comisarul poporului, privind la ceas – şi eu am o treabă serioasă cu dumneata. Ţi-aduci aminte că data trecută am vorbit amândoi despre diferitele posibilităţi de folosire a frecvenţei înalte. Mi-ai pomenit atunci în treacăt despre capacitatea undelor ultrascurte de a steriliza sau conserva. Spune-mi, în ce măsură această perspectivă este reală? Vreau să spun... dacă din punct de vedere practic merită să ne ocupăm de ea.

— Este o problemă mult mai complicată decât uscătoria

— Răspunse Tungusov. N-a fost rezolvată nici teoretic, nici experimental. Totuşi sunt convins că ea poate fi realizată, şi iată pentru care motiv. La Institutul nostru de cercetări ştiinţifice pentru alimentaţia publică, acum câţiva ani un grup de savanţi a lucrat la problema conservării cărnii prin tratarea ei cu unde ultrascurte. La început, ei au studiat influenţa unui câmp de înaltă frecvenţă asupra unor culturi izolate de bacterii ale putrefacţiei. S-a constatat că în anumite condiţii, sub acţiunea unui astfel de câmp, bacteriile mor imediat. Atunci cercetătorii au început să trateze carnea cu unde ultrascurte şi s-au convins curând că procesele de fermentare, cele care duc la descompunerea ţesuturilor, în urma expunerii la acţiunea undelor ultrascurte se încetinesc foarte mult, iar uneori încetează complet. Primele experienţe au dat un rezultat uluitor: o bucată de carne proaspătă expusă undelor ultrascurte şi introdusă într-o eprubetă mare, astupată, a stat într-un termostat 23 de zile fără să manifeste niciun simptom de putrezire. Dar acest caz a fost unic în felul său. În ciuda unui uriaş număr de probe efectuate, ei n-au mai reuşit să repete experienţa cu acelaşi rezultat sau cu unul cât de cât asemănător. Acest unic şi întâmplător rezultat mă convinge că problema conservării cărnii prin unde ultrascurte poate fi rezolvată. Dacă s-a reuşit măcar o singură dată, înseamnă că se poate reuşi de mai multe ori. Trebuie doar găsită metoda justă de muncă, adică tocmai

ceea ce le-a lipsit lucrătorilor de la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru alimentaţia publică, cel puţin după câte am putut eu să-mi dau seama.

— Bine. Să presupunem că am găsit metoda şi am rezolvat problema. Ce ne va da aceasta?

— O, foarte multe! În primul rând, se vor simplifica apreciabil transportarea şi păstrarea produselor uşor alterabile. Nu va mai fi nevoie de instalaţii frigorifice, de vagoane izotermice, de frigorifere şi răcitoare. Tehnica de preparare a conservelor se va schimba. Produsele pregătite pentru conservare nu vor mai trebui fierte în autoclave. Va fi de ajuns să fie expuse la unde ultrascurte. Iar calitatea unor astfel de conserve, nesupuse la acţiunea unei temperaturi înalte, va fi mult superioară, căci vitaminele se vor păstra. Şi astfel în orice moment, oriunde, în orice colţ al Uniunii, vom avea fructe, legume, lapte, carne... totul proaspăt!

— Ascultă, tovarăşe Tungusov... Zilele acestea, la o consfătuire organizată de guvern, am discutat problema aprovizionării armatei noastre cu produse alimentare. Nici nu-ţi poţi închipui cât de uriaşă, de complexă şi de costisitoare este această aprovizionare. Va trebui să construim un întreg sistem de noi instalaţii frigorifice şi fabrici de conserve. Nu putem recurge la o soluţie provizorie, pentru că, orice ş-ar întâmplă, aprovizionarea armatei noastre cu produse alimentare trebuie să se facă fără niciun fel de întrerupere. Îţi dai seama acum de ce am adus vorba despre aceasta? Nu mai putem tărăgăna. Am şi început lucrările. Uite, gândeşte-te... Dacă propunerile dumitale se vor justifica, vom reprofila totul. Gândeşte-te, şi mâine să-mi comunici hotărârea dumitale. Îţi punem totul la dispoziţie: mână de lucru, materiale, spaţiu... n-o să duci lipsă de nimic.

21 – Generatorul de minuni

Ml

320

Nikolai părăsi clădirea Comisariatului Poporului într-o

foarte proastă dispoziţie. Putea să refuze? N-avea niciun fel de motive. Şi, în sfârşit, nici n-are dreptul să refuze: doar e o sarcină de stat! Aşadar, să se apuce de o nouă lucrare? Dar cât timp îi va cere asta? Şi o va putea duce la bun sfârşit? Socoti în minte: generatorul pentru experienţe era gata. Trebuie doar să-i monteze un nou stabilizator de frecvenţă. Asta-i un fleac. Chestie de trei-patru zile. Dar experienţele? Pot dura o lună, poate chiar un an. Totul depinde de modul în care va fi organizată lucrarea, de amploarea ei… Şi abia după ce va fi rezolvată problema, va începe proiectarea instalaţiei, fabricarea pieselor, montajul… Asta în orice caz va dura mult. Ce să facă? Cum să procedeze cu profesoral? Doar i-a făgăduit că a doua zi după ce va intra în funcţiune uscătoria se va apuca să refacă generatorul de minuni. Şi nu numai Ridan aşteaptă lucrul acesta. Pentru Ana, de asemenea, o amânare a lucrării tatălui ei va constitui o grea lovitură.

Va trebui să vorbească deschis cu profesorul. N-are încotro. O să lămurească împreună cu el situaţia. Seara porni spre vila de pe Ordânka.

Ridan îl întâmpină bucuros. Era sigur că Nikolai o să vină chiar în ziua aceea.

— Mai întâi, felicitările mele! Uscătoria e o adevărată operă de artă! O capodoperă!

După ce toate impresiile serii din ajun fură epuizate, profesorul se uită plin de speranţă la Nikolai.

— Aşadar, eşti liber – spuse el. Îi dăm drumul?

— Azi l-am văzut pe comisarul poporului – începu cu fereală Nikolai. Tare mi-e teamă că va trebui să mai aşteptăm cu lucrarea noastră!

îi povesti amănunţit tot ce a discutat cu comisarul poporului şi ce i-a propus acesta. Ridan tăcea, ascultându-l cu atenţie. La început s-a întunecat la faţă. Dar când Nikolai a pomenit de experienţele făcute la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru alimentaţia publică şi-a dat părul pe spate, iar ochii, şi mai atenţi, au început să-i strălucească.

— Ia stai, stai niţeluş! Cum ai spus? Conservarea cărnii

proaspete prin unde ultrascurte? Aşadar, prin încălzire... Cum evaporezi apa din lemn în uscătoria dumitale, nu-i aşa? Atunci de ce-i spui carne „proaspătă”? Doar va fi fiartă!

— Nu, Konstantin Aleksandrovici! E cu totul altceva. Niciun fel de fierbere. E adevărat, când expui carnea la unde ultrascurte, temperatura creşte, dar nu prea mult – până la 40—45p. Aşa că şi albumina rămâne intactă. Expunerea la unde ultrascurte durează doar o secundă şi chiar mai puţin. Aici probabil că este vorba numai de acţiunea biologică a câmpului de înaltă frecvenţă. În experienţa despre care v-am vorbit, carnea care a stat în termostat 23 de zile era proaspătă.

— Ai văzut rezultatele analizei?

— Bineînţeles. Niciun fel de schimbări în comparaţie cu analiza făcută înainte de expunerea la unde ultrascurte; doar că au fost distruse bacteriile şi că s-a pierdut o canti tate foarte neînsemnată de apă. Eprubetă a fost închisă ermetic.

Ridan se însufleţea din ce în ce mai mult.

— Numai de-ar fi aşa! Eşti absolut sigur, Nikolai Arsentievici, că... ăia de-acolo... nu te-au dus de nas?

— Nu cred. De altfel, ce importanţă are?

— Ei, cum n-are importanţă?!

— Vedeţi... Am făcut şi eu unele experienţe. E adevărat, n-am obţinut un rezultat ca acela de la Institut. În schimb m-am convins de două lucruri: în primul rând că printr-o alegere minuţioasă a condiţiilor de expunere la unde ultrascurte (lungimea de unde, intensitatea radiaţiei, timpul de expunere) se poate obţine relativ uşor distrugerea completă a bacteriilor, inclusiv a celor de putrefacţie; în al doilea rând, în multe cazuri am reuşit să opresc procesele chimice care duc la descompunerea ţesuturilor. Câmpul de înaltă frecvenţă acţionează probabil şi asupra fermenţilor care provoacă aceste reacţii. Şi n-am să mă mir dacă se va constata că pe această cale vor putea fi cu totul oprite reacţiile descompunerii. Aşa că rezultatul obţinut de

cercetătorii de la Institut este, din punct de vedere principial, pe deplin realizabil.

Profesorul Ridan asculta vădit emoţionat.

— Care a fost gradul de prospeţime a cărnii în această experienţă?

— Carnea a fost adusă de la abator cu o maşină-frigider, la o temperatură de aproape 4°, şi a fost tratată cu unde ultrascurte la o oră şi patruzeci de minute după tăiere.

— Dar în cazul ăsta era un ţesut viu! îţi dai seama? Nu „proaspăt”, ci viu!

— De ce viu? întrebă nedumerit Nikolai. Văzu că din mâhnirea care-l cuprinsese pe profesor la începutul discuţiei lor nu rămăsese nici urmă. Profesorul era captivat de o nouă idee, care probabil se născuse chiar atunci,.ca urmare a celor povestite de Nikolai.

— Pentru că nu se deosebea prin nimic de ţesutul viu. Dacă în loc de o bucată de carne ar fi fost supus undelor ultrascurte un organ întreg şi dacă l-am fi grefat din nou unui organism, în locul unui alt organ asemănător însă vătămat, ar fi continuat să funcţioneze după 23 de zile de la extirparea lui, dând viaţă unui organism sortit altfel pieirii!

îţi dai seama? Dar spune-mi, te rog, ştii ceva despre aşanumita „supravieţuire” a organelor sau a ţesuturilor?

— Nu, nu ştiu nimic.

— Atunci ascultă aici! Ai să vezi ce importanţă aiu pentru mine cele ce mi-ai povestit despre conservare. Îţi dai seama, cred, că pe mine nu mă interesează conservele pentru bucătărie…

Lucrurile luau o întorsătură cum nu se poate mai bună: vădit lucru, sarcina pe care i-o dăduse comisarul poporului era pentru profesor tot atât de importantă ca şi refacerea G.M.ului. Înseamnă că vor putea efectua amândoi această lucrare?

— Ştii dumneata – continuă Ridan – că aproape 90 la sută din oameni mor nu pentru că organismul lor este incapabil să mai trăiască, ci pentru că un anumit organ a ieşit din

funcţiune, s-a defectat sau n-a reuşit să se adapteze unor noi condiţii? Un organism sănătos încetează să mai trăiască numai pentru că, de pildă, s-a defectat una dintre valvulele inimii sau s-a înfundat o arteră. Şi atunci medicul constată moartea.

„Moartea”! Ne-am obişnuit să credem că dacă într-un organism viaţa încetează fie chiar şi pentru o clipă, acesta este sfârşitul, moartea. Prostii! Ceea ce de obicei „constată” medicul nu este decât o oprire a vieţii. Aici nu pot să nu amintesc admirabila comparaţie făcută de Bahmetiev[8]: un organism viu, în acţiune, este ca un ceasornic care merge. Dacă oprim pendula, ceasul se opreşte, în ciuda faptului că în arcul întors este acumulată o rezervă suficientă de energie. Şi ceasul nu va mai merge niciodată dacă nu vom da un impuls pendulei. Dar dacă dăm un bobârnac pendulei, ceasul va merge din nou ca şi mai înainte. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu organismul care „s-a oprit”. Nemaifiind alimentate şi neprimind oxigen, celulele au început să flămânzească şi să se înăbuşe, din care cauză şi-au încetat activitatea. Dar de nu sunt de loc „moarte”. E de ajuns să restabilim condiţiile normale de temperatură, alimentare, respiraţie şi celulele vor începe din nou să funcţioneze.

— Oare?!

— Bineînţeles! Experienţele făcute asupra unor organe izolate au demonstrat falsitatea acestei „morţi” de fapt aparente. Am fost nevoiţi să renunţăm cu totul la ideea „imuabilă”, consimţită de veacuri, că organismul ar fi indivizibil. Acest lucru este o greşeală. Deşi funcţiile sunt legate între de şi extrem de coordonate, toate organele animalului sunt în acelaşi timp, ca să zicem aşa, autonome şi pot să existe şi să funcţioneze foarte bine şi în afara organismului. Ba constatăm că sunt destul de puţin pretenţioase şi că funcţionează normal chiar când condiţiile în care le-am transpus sunt numai într-o oarecare măsură

8 P. I. Bahmetiev (1860—1913) cunoscut fizician şi biolog rus. (n.t.)

asemănătoare cu condiţiile proprii organismului… Te-ndoieşti? se întrerupse el, observând o expresie involuntară de protest pe faţa lui Nikolai. Da, celor „neiniţiaţi” le vine greu să-şi închipuie acest lucru. Prea puternice sunt tradiţiile în concepţiile noastre! Cu toate acestea, e aşa cum spun eu. Vrei să te convingi?

— Cum? întrebă Nikolai uluit.

— Foarte simplu. Vino să-ţi arăt. Hai în laborator…

Nikolai se ridică repede de pe scaun. Ridan amuţi deodată şi rămase câteva clipe nemişcat. Apoi luă o legătură de chei şi, tăcut, începu să aleagă dintre de cheia de care avea nevoie. Se părea că-i vine peste mână să se ţină de promisiunea făcută. Nikolai observă şovăiala lui.

— Poate nu e momentul?…

— Nu. Mă gândeam că n-o să poţi vedea totul. Să mergem!

În laboratorul de „plumb”, unde Nikolai mai fusese, Ridan deschise o uşă nevăzută care ducea spre dreapta şi, lăsându-şi oaspetele doar să păşească pragul înainte, se îndreptă repede spre fundul camerei. Nikolai apucă să observe cum Ridan ridică o calotă cilindrică mare şi acoperă ceva care se află alături, pe o măsuţă rotundă.

— Fii atent, Nikolai Arsentievici, aici e tare strâmt!

într-adevăr, camera mare era ticsită cu nişte mese lungi ori stative de forme ciudate, cu complicate combinaţii de baloane, tuburi şi calote de sticlă, de sub care se vedeau alte construcţii din sticlă, cauciuc şi metal. În cameră se simţea mişcare. Picurau diferite lichide, ţăcăneau ritmic contoare, zumzăiau mecanismele aparatelor cu înregistrare automată, vuiau motoraşele pompelor. Ţevi de diferite grosimi porneau de la nişte butelii mari, suspendate, coborau pe pereţi, ocoleau mesele şi aparatele.

— Aici suntem trei – spuse Ridan şi Nikolai privi repede în urmă, dar nu văzu pe nimeni. Al treilea este… demontat.

Ridan vorbea rar şi tăios. Mişcările lui erau acum de nerecunoscut: liniştite, sigure. Aşa se transforma el întotdeauna când intra în laboratoare.

— Acum câteva zile a fost adus un sinucigaş care a stat trei zile la morgă, într-un frigorifer. Un om pe deplin sănătos. S-a spânzurat sărind de pe o masă. Moartea a survenit instantaneu, din cauza unei fracturi a coloanei vertebrale în regiunea cervicală. Acum vino aici. Iată inima lui…

Nikolai privi atent calota de sticlă.

Pe un stativ gros, sprijinindu-se de un inel şi învelită în tifon, bătea o inimă mare, de om. Pe aortă era prins capătul unui tub de gutapercă. Inima se contracta ritmic, zvârlind afară un lichid limpede, incolor, şi iar se dilata, absorbind acest lichid din tub.

Inima bătea. Da, trăia, funcţiona… inima unui om mort! Şi tubul de gutapercă, care atâma lângă calotă, tresărea în tactul bătăilor ei…

Fără să-şi desprindă ochii, în tăcere, Nikolai urmărea mişcările ei.

— Explicaţi-mi, Konstantin Aleksandrovici! abia şopti el în sfârşit.

— Păi e foarte simplu. Am desprins inima, am spălat-o într-o soluţie Ringer-Locke obişnuită, am strâns-o cu mâna de câteva ori şi ea a început să se contracte. Dacă acest masaj n-ar fi ajutat, i-aş fi injectat puţină adrenalină şi efectul ar fi fost acelaşi, inima ar fi funcţionat chiar fără să fie alimentată cu ceva, fără acest lichid, până când şi-ar fi epuizat toate resursele energetice.

Inima unei broaşte ţestoase aşezată într-un mediu umed funcţionează foarte bine timp de 12 zile. Aşa că… ce-i de mirare? Apoi am fixat-o pe acest stativ şi, pentru a-i prelungi viaţa, am început s-o hrănesc cu aceeaşi soluţie Locke, care conţine ca element nutritiv dextroză. Inima a început nu numai să-şi consume energia, dar şi sa şi-o dobândească, să se nutrească. Acum va trăi multă vreme, câteva luni.

După cum vezi, inimii îi trebuie foarte puţin ca să trăiască. Doar soluţia Locke este departe de a avea componenţa sângelui: nu are nici albumină, nici hormoni,

nici fermenţi şi alte numeroase elemente. Şi nici n-am realizat temperatura la care funcţionează de obicei inima. Aşadar, condiţiile sunt departe de a fi „organice”! Cu toate acestea ea trăieşte chiar a treia zi după „moarte”.

— Konstantin Aleksandrovici, dar se poate numi asta viaţă în sensul condiţiilor normale ale organismului? Poate că e, ca să spun aşa, un automatism biologic, incompatibil cu viaţa adevărată…

— Ai pus o problemă esenţială. Trebuie însă să-ţi răspund negativ. Inima aceasta nu numai că se contractă, dar îşi păstrează toate proprietăţile şi toate reacţiile normale. Uite, am să-ţi arăt. Ştii probabil că pentru a intensifica funcţiunea inimii este suficient, de pildă, să introducem în sângele omului o cantitate de camfor. Iar camforul…

Deschise un robinet mic, special, plasat pe tubul ce intra sub calotă şi, cu ajutorul unei pipete, introduse o picătură de camfor în soluţia care nutrea inima.

— Acum uite aici! Urmăreşte cardiograful.

Abia acum văzu Nikolai alături de calotă un aparat pus în legătură cu inima. Fiecare contracţie a inimii se înregistra printr-o liniuţă neagră pe o bandă de hârtie care se desfăşura uniform. O linie în zigzag arăta pe bandă ritmul şi gradul de dilatare a inimii.

După câteva secunde, Nikolai văzu cum ştiftul de cerneală schiţează pe banda de hârtie, unul după altul, câteva zigzaguri mai mari şi mai repezi.

— Vezi?! exclamă Ridan. Camforul acţionează. Cu ajutorul acestui preparat studiem influenţele diferitelor substanţe medicale asupra activităţii inimii. Şi pe viu, camforul provoacă exact aceleaşi reacţii. Aşadar, nu-i vorba de niciun „automat”. Şi-acum, poftim dincoace!

Prin faţa ochilor uluiţi ai lui Nikolai „defilau” unul după altul organele sinucigaşului. Văzu o parte din intestin, pus de asemenea într-o soluţie care înlocuieşte sângele. Intestinul funcţiona. Mişcările peristaltice se succedau normal. Intestinul se contracta oa un vierme pentru a împinge înainte hrana introdusă înăuntru. El producea

sucurile necesare şi digera hrana. Se producea şi osmoza – hrana absorbită de pereţii săi trecea în soluţia în care plutea intestinul. Rinichii produceau urină. Glandele eliminau substanţele pe care trebuiau să le elimine. Celulele nervoase formau ramificaţii…

Uimirea lui Nikolai ajunse la culme când văzu mâna sinucigaşului desprinsă de la încheietură. Sub o presiune constantă, nu prea mare, lichidul nutritiv intra în arteră prin parafina care acoperea locul tăieturii şi, străbătând în circuit toate vasele, se scurgea în picături dese din vână, tot pe la încheietură. În fiecare zi Ridan făcea tăieturi mici pe această mână şi de se vindecau. Primele tăieturi erau cicatrizate, cele mai noi prinseseră o crustă. Unghiile continuau să crească. Pilocarpina introdusă în tubul de nutriţie făcea ca pielea mâinii să se acopere cu sudoare, ca la omul viu.

Sinucigaşul întrerupsese legătura dintre organele sale numai într-un singur loc şi încetase să mai existe. Ridan îl desfăcuse în părţile lui componente şi toate aceste părţi continuau să trăiască.

— Dar aici ce este? întrebă Nikolai, trecând pe lângă măsuţa rotundă, în formă de stativ şi prevăzută din belşug cu diferite tuburi şi aparate, pe care Ridan o acoperise cu calota cilindrică.

— Asta… asta nu trebuie să vezi.

Nikolai înţelese şi se opri.

— Nu cumva… e capul?

— Da.

— Atunci, de ce…

— Nu ştiu cum stai cu nervii, Nikolai Arsentievici – îl întrerupse Ridan. Cred că e mai bine să nu te uiţi.

Nikolai tresări.

— Spuneţi-mi doar atât: şi capul… trăieşte?

— Da.

— Cum?! Aude? Vede? Ori poate chiar…

— Să mergem, Nikolai Arsentievici! Nici măcar nu te gândi la asta!

Şi cu paşi repezi, ieşiră din odaie.

Capitolul XI VEŞTI DESPRE EXPLOZIE

Cele văzute în laboratorul lui Ridan îl scoaseră pentru câtva timp pe Nikolai din făgaşul vieţii lui obişnuite. Din când în când îşi lăsa lucrul şi rămânea pe gânduri sau se plimba prin cameră, cu mâinile în buzunare. Mereu îi apărea în minte laboratorul şi măsuţa acoperită ermetic cu calotă cilindrică. A făcut totuşi bine Ridan că nu l-a lăsat să se uite. Poate n-ar mai fi scăpat niciodată de această impresie. Oare capul... continuă să gândească? Şi-a păstrat capacitatea de a-şi mişca muşchii feţei?

Cine ştie unde l-ar fi dus pe Nikolai aceste reflecţii dacă într-una din clipele de înfiorată încordare n-ar fi năvălit ca o furtună Fiodor, cu o nouă veste senzaţională.

— Ai citit „Vecernie Izvestia”? întrebă el.

— Nu. Dar de ce? Ce scrie?

— Ceva ce ne interesează mai mult decât pe oricine din întreaga Moscovă. Ascultă aici... Informaţii din străinătate... „O explozie la Miinchen”!

Ridică fruntea şi-l privi pe Nikolai. Acesta se sculă în picioare.

— „Agenţia Sfinx comunică unele amănunte cu privire la misterioasa explozie care s-a produs în iunie la Miinchen. Explozia, extraordinar de puternică, s-a produs undeva în afara oraşului, pe teritoriul unui fost poligon de artilerie. Şapte persoane, care încercau probabil o nouă armă, au căzut victime acestei explozii. Piese disparate ale unei maşini a cărei destinaţie nu se cunoaşte au fost găsite până la o distanţă de 300 metri de locul exploziei. Corpurile victimelor erau într-atât de arse şi desfigurate, încât a fost imposibil să fie recunoscute. Cercetarea împrejurărilor în care s-a produs explozia este ţinută în cel mai mare secret de autorităţile fasciste.

Corespondentul agenţiei face legătură între această Intâmplare şi dispariţia mai multor reprezentanţi din lumea ştiinţei şi tehnicii. Printre aceştia se menţionează numele cunoscutului fizician Gross, care lucra în ultimii ani la

problema transportului de energie electrică fără conductori.

Ei, ce ai de spus?

— Mda – făcu Nikolai. Acum înţeleg ce înseamnă cuvintele „paraziţii au fost înlăturaţi” şi „antena a fost ruptă de vânt”… Ţi-aduci aminte?

— Bineînţeles… Dar nu au ştiut de unde să ceară informaţii, ăştia de la Sfinx! Să fi venit la noi! Le-am fi putut comunica de mult, cu lux de amănunte, tot ce s-a întâmplat la Miinchen – glumi Fiodor, zâmbind. În clipa următoare însă orice urmă de zâmbet se şterse de pe faţa lui. Ascultă, Kolea… Mi-a picat în mână o carte cu spionaj şi, te rog să mă crezi, abia acum pot să apreciez toată gravitatea situaţiei tale… a noastre. Faptul că ştim de maşina lui Gross şi putem afla şi mai mult despre ea prezintă pentru fascişti un interes excepţional. Nu mai încape îndoială că sunt acum cu ochii în patru şi că serviciul lor de spionaj a fost pus în acţiune, dacă nu cumva acţionează mai demult. Sunt convins că spionii urmăresc pe toţi cei care au avut o cât de mică legătură cu chestiunea asta.

— Vrei să spui că viaţa prietenului nostru e în primejdie? Nu mă îndoiesc.

— Stai, nu te pripi! Asta-i la mintea cocoşului! Altceva mă interesează pe mine acum. Ia mai explică-mi o dată tehnica legăturii voastre. Cum vă găsiţi unul pe altul? Mi-ai spus odată că el, din preoauţie, nu-şi dă indicativul…

— Păi, nici nu are indicativ! E doar radioamator clandestin – răspunse Nikolai. La început s-a folosit probabil de un indicativ născocit, iar după ce ne-am cunoscut şi a început toată această conspiraţie cu cifrul, n-a mai comu**nicat indicativul.** Eu **îl** recunosc după felul cum lucrează.

— Dar el te cheamă pe tine?

— Nu, din precauţie nici asta n-o face. Lansează numai un apel general: „CQ”.

— I Bine – continuă Fiodor. Să zicem că tu l-ai auzit, l-ai recunoscut şi ţi-ai acordat receptorul pe unda lui. Dar el, el oum te recunoaşte?

— Pe mine mă recunoaşte uşor. Doar eu nu sunt radioamator clandestin. După „CQ”, eu îmi dau indicativul.

— Aşadar, dacă îl urmăreşti pe un radioamator clandestin, poţi să stabileşti indicativul celui cu care comunică?

— Sigur.

— Şi după indicativ, poţi să afli cine este radioamatorul?

— Nimic mai uşor. La orice chioşc de ziare găseşti călăuza radioamatorilor, şi…

— Vezi? se încruntă Fiodor. Aşadar putem fi siguri că tu eşti urmărit!

Prins de muncă şi înconjurat de prieteni, Nikolai era atât de departe de acest gând, încât i se păru absurd. Privi cu atenţie faţa posomorită a prietenului său şi, abia stăpânindu-şi zâmbetul, se încruntă şi el.

— Ai dreptate, Fedea – spuse el. În fiecare zi vine la mine un om. Probabil că este un spion travestit.

— Cine vine? se alarmă Fiodor de-a binelea.

Nikolai răspunse în şoaptă:

— Tuşa Paşa.

Prietenii izbucniră amândoi în râs, închipuindu-şi-o pe „dădacă” în rol de spion.

Totuşi, după ce se gândi puţin, Nikolai găsi că presupunerile lui Fiodor nu sunt cu totul lipsite de temei.

— În general, ai dreptate, Fedea – conchise el. Într-adevăr trebuie să fiu foarte atent. Judecind după faptul că acolo ancheta se face în cel mai mare secret, e o dovadă că noi am interpretat bine comunicarea. Acum să aşteptăm veşti noi.

…Iarna acelui an se anunţa geroasă, posomorită şi neliniştită. Toamna scurtă, domoală şi călduroasă, cu splendida-i podoabă galben-arămie, a fost alungată de o neaşteptată rafală de vânt tulbure şi năprasnic care se năpustise dinspre nord-vest. Şi iat-o!… Boabe mari de zăpadă îngheţată începură să cadă cu zgomot pe asfaltul uscat, măturate de vânt spre colţurile străzilor şi în cotloanele trotuarelor. Apoi totul se linişti şi începu să

ningă. Pe străzile largi ale capitalei începură să se târască încet, ca nişte moluşte gigantice, maşini care adunau în fâşii stratul proaspăt de zăpadă. Până într-un ceas zăpada se aşternea la loc, şi din nou o înghiţeau maşinile. Uneori, printre norii care goneau pe cer, apărea sfios soarele, palid din pricina gerului, şi din nou dispărea pentru multă vreme în dosul paravanului întunecat, de parcă s-ar fi ferit să privească pământul căzut pradă zăpezii şi gerului.

în viaţa eroilor noştri evenimentele se succedau cu o iuţeală uluitoare. Încă în toamnă, după neobişnuita privelişte care i se înfăţişase în laborator şi după discuţia cu profesorul Ridan, Nikolai Tungusov se hotărâse definitiv să-şi lege munca sa de cea a profesorului. Chiar dacă nu înţelegea până la capăt planurile complexe ale profesorului, în schimb simţea că aici, mai mult ca oriunde, tehnica se apropie foarte mult de viaţă; pătrundea, ajungea să facă parte din ea, prinzând singură să trăiască şi – Nikolai era ferm convins de lucrul acesta – ducea la noi revelaţii şi la noi victorii. Şi cum să nu fie convins când văzuse cu propriii săi ochi cum a creat Ridan, în laboratorul său, minuni pe care oamenii doar în basme îndrăzneau să le viseze!

Perspectiva păstrării îndelungate a ţesutului viu, de care se ocupa Tungusov, pusese cu desăvârşire stăpânire pe profesor. La început lui Nikolai i s-a părut chiar că această nouă preocupare a umbrit ideea referitoare la generatorul de radiaţii cerebrale pe care îl aştepta cu atâta încordare savantul. Dar foarte curând şi-a dat seama că una e legată de cealaltă şi că cele două perspective se completează într-un anumit fel una pe alta. Cum anume? Ridan n-o spunea, iar Tungusov înţelegea că ar fi fost o lipsă de tact să insiste, cerându-i profesorului să-i explice scopurile finale pe care le urmăreşte.

Toate se potriveau însă cum nu se poate mai bine. Tungusov n-ar fi putut să rezolve singur problema conservării, pentru că ea necesita cercetări histologice complexe care lui îi erau inaccesibile. Munca de cercetare bineînţeles că a luat-o asupra sa Ridan. Se arăta chiar

dispus să axeze pe această muncă activitatea întregului Institut.

în felul acesta începu o nouă activitate. Alcătuiră un proiect pe care comisarul poporului îl aprobă. Proiectul era „grandios”, cum spunea Ridan. El începea cu construcţia unei noi clădiri cu etaj, care trebuia să se înalţe lângă vila lui Ridan, ocupând o parte din grădină. În ea urmau să fie instalate atelierele lui Tungusov şi noile laboratoare. Tungusov avea să-şi aleagă singur oamenii. Ridan, la rândul lui, trebuia să-şi dubleze numărul colaboratorilor săi histologi şi să înzestreze noile laboratoare cu tot utilajul necesar.

La alcătuirea proiectului lucraseră bineînţeles în trei: Ridan, Tungusov şi Mămicuţa. Iar atunci când începu aducerea lui la îndeplinire, partea administrativă trecu automat în mâinile Mămicuţei, pentru că lui numai *ce* să facă trebuia să-i spui şi totul era ca şi făcut, căci nimeni nu se pricepea mai bine decât el *cum* să facă un lucru. Mămicuţa cutreiera toată ziua oraşul cu iuţeala vântului şi datorită unui „instinct superior”, găsea fără greş oamenii necesari, aşa cum un bun câine de vânătoare descoperă vânatul. Odată găsiţi,” faceşti oameni erau prinşi pe nesimţite atât de strâns într-o încleştare puternică, încât victima nici nu apuca să observe când a început să îndeplinească noua muncă.

Apărură mai întâi constructorii: ingineri şi muncitori. Porniră să vuiască în grădină maşinile care muşcau pământul îngheţat, turnau în groapa de fundaţie masa cenuşie de beton, zdrobeau pietrişul, ridicau schelele şi cărămizile cu ajutorul macaralelor rotative. Apoi o uriaşă cutie de scânduri acoperi locul unde trebuia să se înalţe clădirea şi niciunul dintre colaboratorii lui Ridan, în afară de Mămicuţa, nu vedea ce se petrece înăuntru. Iar peste o lună, când ultimele geruri ciupeau cu furie obrajii şi urechile oamenilor, simţind că zilele iernii sânit numărate, în scrâşnetul asurzitor al seândurilor desprinse din cuie şi aruncate jos de-a valma, cutia se desfăcu ca o coajă de

nucă spartă şi de sub ea apăru o clădire nouă, luminoasă, cu ferestre mari şi faţada gata terminată.

în timpul acesta Ridan şi Tungusov făceau cu înfrigurare pregătirile preliminare, fiecare în sectorul său de activitate. Coridorul larg al Institutului, tot mai plin de lăzi cu maşiniunelte, aparate şi vase, reflecta intensitatea acestor pregătiri. Litere mari, negre, „R” şi „Ţ”,. Scrise din dispoziţia Mă’ micuţii pe lăzi, distingeau averea lui Ridan de cea a lui Tungusov.

— Nu-i mare lucru – răspundea el la complimentele ironice pe care i le făcea Ridan în legătură cu uluitorul lui simţ de prevedere. O să vedeţi ce bine o să ne prindă când va fi să desfacem toate materialele acestea.

Nikolai alcătuise un plan precis al lucrărilor. Două generatoare de unde ultrascurte, dintre care unul, cel vechi, era aproape gata, aveau să acţioneze fără întrerupere, aprovizionând laboratoarele de cercetări ale lui Ridan cu cantitatea necesară de probe proaspete de ţesut organic expus la unde. Va trimite sute de probe în fiecare zi, aşa că histologii vor trebui să lucreze zdravăn.

Expunerea ţesuturilor o va începe la un generator pe unda maximă, iar la celălalt generator – pe unda minimă a bandei. Undeva, între aceste limite, se ascunde unda „conservatoare” căutată. Dar sunt mii de unde. Pentru a le cerceta pe toate, i-ar trebui ani de zile. De aceea, studierea acestei bande de unde se va face din două direcţii, la început în salturi destul de mari, pentru a găsi sectorul cel mai eficient. Acesta va fi primul tur al căutărilor. Apoi va începe cercetarea minuţioasă a sectorului găsit – fireşte, după acelaşi sistem, din două direcţii – de astă dată însă cu „paşi” mai mici. Şi în sfârşit, al treilea tur, când fiecare centimetru al lungimii respective de undă va fi încercat, avea să dea rezolvarea definitivă a problemei. Era o muncă extraordinar de complexă: în afară de unde, trebuiau căutate în acelaşi timp şi condiţiile cele mai favorabile de durată a expunerii la unde şi de intensitate a radiaţiilor.

Nikolai discută cu Ridan despre acest lucru.

— Dar dacă unda de care avem nevoie va fi cu o infinit de mică parte mai lungă sau mai scurtă decât aceea pe care o putem noi fixa cu ajutorul vernierului dumitale? Ce facem atunci? întrebă profesorul. Cum realizăm această frecvenţă? Doar fiecare rotire a rozetei vernierului, oricât de mică ar fi ea, dă o nouă undă. Nu-i aşa?

— Aşa e. Dar o schimbare atât de neînsemnată a frecvenţei nu cred să aibă vreo importanţă esenţială.

— Nu crezi? Când ai încercat să repeţi celebra experienţă a celor de la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru alimentaţia publică, ai ştiut cu ce undă au lucrat?

— Am ştiut.

— Şi totuşi n-ai reuşit!

— Da, pentru că în afară de undă mai există şi alte necunoscute: durata expunerii şi intensitatea radiaţiilor.

— Acelaşi lucru se întâmplă şi cu durata expunerii!... Crezi că sutimile de secundă nu influenţează asupra rezultatului? insistă Ridan.

— Ba, într-o oarecare măsură, influenţează.

— Nu, Nikolai Arsentievici, eu cred că influenţează într-o măsură hotărâtoare. Văd că dumneata subapreciezi rolul valorilor extrem de mici ori, asta, când ai de-a face cu biologia, te poate duce la eşec.

Această discuţie avea să aibă urmări importante. Nikolai se gândi la cele spuse de Ridan.

Ca întotdeauna, ideea nouă şi justă îi intra în minte uşor, luând locul ideii vechi, care părea trainic înrădăcinată. Era o calitate admirabilă, care-i îngăduia lui Nikolai ca, fără eforturi deosebite, să progreseze mereu şi să înlăture ideile învechite sau greşite.

Iată că din nou, ca aproape în fiecare discuţie a lor, Ridan îi dezvăluia o parte din lumea pe care el n-o cunoştea încă. Şi Nikolai se miră: cum de nu-i trecuse până atunci prin minte? Importanţa valorilor foarte mici este evidentă. Doar ştia despre fermenţi, despre homeopatie... Ridan avea dreptate: fracţiunile de undă, fracţiunile de secundă, fracţiunile de watt puteau să aibă o importanţă

hotărâtoare. Pentru o clipă, Tungusov simţi că-l ia cu frig; dacă este aşa, atunci problema poate să rămână nerezolvată! Fracţiuni infinit de mici înseamnă un număr infinit de mare de combinaţii a celor trei elemente: lungimea de undă, durata de expunere şi intensitatea. Rezultatul obţinut la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru alimentaţia publică a fost o pură întâmplare. Niciunul dintre aceste elemente nu era stabil. Foloseau un generator simplu, unda se „plimba”, iar timpul l-au determinat după secundarul unui cronometru. Pentru o clipă, în mod absolut întâmplător, condiţiile expunerii la unde au coincis.

— Poate că toată viaţa vom fi nevoiţi să căutăm această coincidenţă şi…

— Lasă, Nikolai Arsentievici, nu-ţi pierde curajul – spuse zâmbind Ridan. Vom acţiona prin metoda excluderii.

Numai aparatul dumitale să fie precis.

— Da, acum îmi dau seama că vernierele mele nu sunt bune. Va trebui să construiesc altele no:. Avem nevoie aici de microverniere care să aibă o determinare automată a pasului. E o problemă complexă. Iar eu trebuie să mă ocup mai întâi de cel de-al doilea generator. Când am să le fac pe toate?

— Ştii ceva? propuse Ridan. Ce-ar fi să-i încredinţăm lui Wiekling construirea vemierelor? Cu această ocazie verificăm capacitatea lui. Afirmă că „studiază” noile metode de generare a microundelor în nu ştiu ce laboratoare misterioase, dar deocamdată nu se vede nimic. Cică-i o problemă complexă, care poate să dureze la infinit. Aşa îl punem la treabă şi vedem ce-i poate capul. Să-i dăm lui să construiască vernierele. Ce zici?

Nikolai acceptă cu dragă inimă. Îi plăcea să facă totul singur, mai ales când trebuia să conceapă ceva nou, să inventeze. De data asta însă orice lucrare nouă ameninţa să-i zădărnicească planul. Îi făgăduise doar lui Ridan că expune

rea probelor la unde va începe imediat ce vor fi utilate noile laboratoare. Şi afară de asta, experienţa muncii

colective la construirea uscătoriei îl învăţase şi ea câte ceva.

Wiekling îl vizita deseori pe Ridan şi pe ai lui. Venea de obicei seara, la ceai, şi de fiecare dată avea câte ceva interesant de povestit, ori iniţia un joc antrenant, făcea scamatorii cu o excepţională dexteritate sau cânta cu un glas plăcut de bariton cântece ale diferitelor popoare, acompaniindu-se la pian – într-un cuvânt, poseda la perfecţie arta de a-şi distra interlocutorii. Profesorului îi plăcea să discute cu el despre destinele Europei. Wiekling era extraordinar de bine informat în problemele politice. Vizitele lui erau întotdeauna de scurtă durată. Ca un oaspete cu bun simţ, el nu-şi obosea gazdele prin prezenţa sa ci, dimpotrivă, dispărea întotdeauna la momentul potrivit, oricât de mult ar fi fost rugat să mai rămână, trezind dorinţa sinceră a gazdelor de a-l avea din nou ca oaspete.

O dată cu apariţia lui Wiekling în casa lui Ridan pătrunsese ceva foarte nou, original, faţă de care nimeni nu putea rămâne indiferent. Wiekling era un om deosebit, produs al unei culturi străine; se vedea asta în toate – în felul lui de a saluta, de a-şi asculta interlocutorul, de a se îmbrăca, şi chiar în glasul lui, în universalismul lui uimitor…

Dintre toţi cel mai calm era Ridan. Se întâlnise de atâtea ori cu străini, încât nimic nu mai putea să-l epateze. Ana, în schimb, n-a putut multă vreme să se obişnuiască cu Wiekling. Pentru prima oară în viaţă încerca o sfiiciune neînţeleasă în faţa noului cunoscut; obişnuita ei independenţă se stingea în prezenţa lui. Totuşi, se bucura când îl vedea venind. Iama îi apropiase întrucâtva. Amândoi erau sportivi pasionaţi. Deseori, seara, plecau la patinoar, iar în zilele de sărbătoare făceau excursii cu schiurile afară din oraş. Fiecare nouă întâlnire însă o găsea pe Ana parcă nepregătită. Şi de fiecare dată era nevoită să învingă în ea o rigiditate ce nu-i era caracteristică.

Pe o poziţie net negativă s-a situat Nataşa; într-un mod cu totul ciudat, prinsese o antipatie adâncă faţă de Wiekling

chiar de la prima lor întâlnire. Poate chiar de lăfeprima privire, de parcă ar fi jignit-o cu ceva. În discuţiile aspre, ce degenerau uneori în certuri cu Ana, ea îl făcea pe Wiekling „pozeur”, prefăcut, boier, broscoi, în tot felul – totul o irita la el şi o scârbea, totul îi era străin. Ridan explica această antipatie spontană a Nataşei ca „un instinct de clasă”. De fapt, afirma el, Wiekling mai avea încă multe apucături de boier şi burghez...

Prima întâlnire a lui Tungusov cu Wiekling – chiar la începutul iernii – fusese întâmplătoare şi scurtă. Cu toate acestea, ea a produs asupra lui Nikolai o impresie de neşters. Nikolai venise la Ridan cu treburi. A urcat în goană treptele de piatră de la intrare şi a întins mâna să sune, când uşa grea de la intrare s-a deschis şi în prag a apărut Ana, într-’o scurtă albă de blană. Un tânăr înalt, sportiv, îmbrăcat elegant, o urma. Nikolai a simţit în glasul Anei o oarecare încurcătură atunci când l-a prezentat.

în întreaga fiinţă a lui Nikolai a răsunat parcă un geamăt de durere. Urcând încet la Ridan, se străduia să-şi explice acel sentiment neînţeles, care răbufnise dintr-o dată în el.

De atunci i-a rămas în inimă un sentiment ostil pe care îl resimţea ori de câte ori îl vedea pe Alfred Wiekling. S-au mai întâlnit după aceea de nenumărate ori şi au purtat discuţii interesante; antipatia se estompase, fără să dispară însă, şi se aprindea cu o nouă forţă ori de câte ori Nikolai o vedea pe Ana cu Wiekling.

Dar nu numai asta determinase ’atitudinea lui Nikolai faţă de Wiekling. Mai era ceva care, probabil, se putea exprima cel mai birne prin cuvântul „invidie”. Da, Nikolai vedea în Wiekling o întruchipare vie a idealului de om pe care îl visase eândva. Tot ce socotea atunci valoros, calităţi pe care le potrivise cu atâta migală, cum îmbini pietrele într-un mozaic, într-un „sistem al său de viaţă” (şi îşi notase în jurnalul său: „de îndeplinit!”): cunoştinţe universale, limbi străine, muzică, priceperea de a te comporta în societate etc., etc. — toate acestea le vedea acum întruchipate în Wiekling... Nikolai se surprinsese de câteva

ori încercând să-l imite pe Wiekling în câte ceva şi, speriat, căuta să se stăpânească, temându-se să nu se trădeze. Nikolai ştia că Wiekling n-a cucerit toate acestea într-o luptă aspră, aşa cum cucerise el însuşi puţinul pe care reuşise să-l dobândească. Toate acestea îi căzuseră de-a gata din cer, îi fuseseră oferite o dată cu educaţia, şi asta mai atenua intensitatea invidiei care îl rodea. Şi afară de asta, Nikolai nu renunţase încă la luptă şi nădăjduia că va putea să-şi însuşească tot ce nu-şi însuşise încă. Era tânăr şi nu ştia cât de scurtă şi de nerepetat este acea perioadă a vieţii când omul mai este capabil să se creeze pe el însuşi…

Wiekling primi noua propunere cu neascunsă bucurie.

— Un microvemier? Perfect! Este ceva concret şi rea-i lizabil. Am să-l construiesc repede. În ceea ce priveşte generatorul de microunde, însă… nu zic, interesantă problemă, dar… nu poate fi încă rezolvată în condiţiile actuale ale tehnicii. Eu am încercat câteva metode. Nu sunt realizabile… cel puţin din punct de vedere practic.

— Admirabil! spuse Ridan, schimbând o privire cu Nikolai. Lasă generatorul! Acum vemierul este mai important.

Nikolai îi explică amănunţit lui Wiekling condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească acest nou aparat: să aibă un înalt grad de precizie şi să determine automat orice schimbare a frecvenţei şi intensităţii, să fie uşor de mânuit şi mijloacele de control să fie tot automate…

Wiekling nu se mai arătă vreo două săptăinâni, şi într-o dimineaţă veni cu un exemplar gata construit al vernierului.

Nikolai, care tocmai instala cel de-al doilea generator, rămase surprins. N-ar fi crezut că Wiekling va termina vemierul atât de repede. Şi-afară de asta, el aştepta numai un proiect, o schiţă, în cel mai bun caz o machetă… nicidecum un aparat gata făcut!

Vemierul trebuia doar montat la vechiul generator al lui Tungusov. Wiekling îşi puse salopeta, examină atent generatorul, făcu un trasaj pe panoul lui şi eu dexteritatea unui bun tehnician, fără să-şi piardă timpul, se apucă de lucru.

Până la prânz, lucrarea era aproape gata. Wiekling plecă la masă, dar după vreun ceas şi jumătate se întoarse în atelier.

— Credeţi c-o să-l terminaţi astăzi? se miră Nikolai.

— Nu cred... trebuie! răspunse acesta, punându-şi salopeta. Mâine n-o să am timp, iar dumneavoastră, precum se vede, sunteţi foarte grăbit. Aţi citit ziarele de azi? adaugă el, aruncând pe masă o gazetă de seară. Ceva interesant. Batisfera americană „Beta" a fost ridicată de pe fundul oceanului cu ajutorul unei macarale electromagnetice.

Se duse la maşina de găurit, puse motorul în funcţiune şi ca să întreacă zgomotul motorului strigă:

— E o tehnică cu totul nouă! Se pare că problema ridicării vaselor scufundate a fost în sfârşit pe deplin rezolvată...

Nikolai desfăcu repede ziarul. De la un timp urmărea cu un deosebit interes informaţiile din străinătate. O! Două cuvinte dintr-un colţ al ziarului îi săriră parcă singure în ochi: „... explozie... Miinchen".

„NOI AMĂNUNTE DESPRE EXPLOZIA DE LA MUNCHEN"

„Corepondentul agenţiei Sfinx a reuşit să obţină unele date noi care aruncă lumină asupra misterioasei explozii produse în iunie pe poligonul de lângă Miinchen. Fizicianul Gross n-a murit în timpul exploziei, ci a fost arestat de autorităţile fasciste cu mult înainte. Nu se ştie nimic de soarta lui. N-au fost publicate niciun fel de comunicate oficiale în legătură cu acest incident.

Dacă facem legătura între arestarea lui Gross, convins pacifist, şi părerea specialiştilor care susţin că invenţia acestui savant ar fi putut fi folosită ca o armă militară foarte serioasă, este uşor de înţeles că aparatul a fost distrus conform însăşi dorinţei inventatorului, pare-se de către prietenul şi colaboratorul lui apropiat, inginerul Mullemberg, care este unul dintre cei care au pierit în timpul exploziei. Probabil că această maşină infernală, cum se întâmplă deseori, a explodat înainte de vreme.

Este îndoielnic totuşi că încercarea de a se smulge

această nouă armă din mâinile fasciştilor a fost încununată de succes, deoarece toată documentaţia referitoare la invenţie a fost capturată o dată cu arestarea lui Gross. Presupunem că specialiştii fascişti vor face tot posibilul pentru a construi din nou aparatul…”

Nikolai citi de două ori cu nesaţ această notă. Poate că ar fi citit-o şi a treia oară, dacă n-ar fi simţit o mişcare în spatele său. Se întoarse repede. Wiekling se uita peste umărul lui, pe ziar, acolo unde citea Nikolai.

— Explozia de la Miinchen? întrebă Wiekling. Poveste veche. Cred că agenţia Sfinx îi dă prea mare importanţă. Goana după senzaţional… Dar despre „Beta” ai citit?

— Încă nu – răspunse Nikolai, stăpânindu-şi emoţia care îl cuprinsese.

— Uite aici! Wiekling îi arătă nota. Ingenioasă chestie, nu-i aşa? Citeşte, Nikolai Arsentievici, apoi vom sta de vorbă.

Şi se apucă din nou de treabă.

Nota referitoare la ridicarea batisferei „Beta” era într-adevăr interesantă şi Nikolai se mai linişti.

Spre seară, Wiekling îşi termină lucrul. Vemierul prevăzut cu un cadran dar şi comod funcţiona admirabil.

Profesorul triumfa. În două-trei zile o să poată începe! După plecarea lui Wiekling se apropie de Tungusov:

— Nikolai Arsentievici – începu el, oarecum stânjenit. Vreau să vizitez o parte din noile încăperi. Vrei să vii cu mine?

Deschise o uşă din sufragerie pe unde se ajungea, printr-un coridor, în noua clădire. În această parte a anexei, Nikolai nu fusese niciodată. Intrară apoi într-un cabinet nu prea mare, bine mobilat. În afară de biroul pe care erau aşezate în ordine toate ustensilele necesare. Nikolai văzu în dreapta, lângă fereastră, o masă de desen utilată complet şi ea. Probabil camera de lucru a vreunui inginer.

— Nu pricep nimic! exclamă Nikolai, nedumerit. Pentru cine aţi pregătit biroul?

— Stai, nu te pripi! şi Ridan îl duse mai departe. Uite şi aici! Poftim, intră…

Trecură într-un dormitor. Apoi într-o sufragerie. Un vestibul mic, din capătul căruia o seară ducea în jos, spre intrarea principală a noii clădiri, despărţea locuinţa de alte diferite încăperi auxiliare. Lângă bucătărie se mai afla o cameră de locuit.

— Dar ăsta-i un apartament, Konstantin Aleksandrovici! Unde e gazda?

— Nu-i nicio gazdă. Aici nu locuieşte nimeni.

— Cum nimeni? Dar toate lucrurile acestea cui aparţin? Birou, dormitor, sufragerie, bucătărie... A-a-a! am înţeles...

Nikolai se întoarse şi-şi coborî privirea în podea. Un torent de gânduri triste îl năpădi dintr-o dată.

— Ce este? întrebă Ridan.

— * Am înţeles... Ana Konstantinovna... se căsătoreşte?

Ridan îl privi mirat pe inginer.

— Nu, Nikolai Arsentievici. N-ai ghicit. Deocamdată nu-i vorba de nicio căsătorie. Locuinţa aceasta aparţine... inginerului Tungusov.

— Mie?

— Da, dumitale. Ridan luă în glumă poziţia de drepţi în faţa lui Nikolai, îşi lipi palmele de vipuşca pantalonului şi raportă cu glas răspicat: Să trăiţi, tovarăşe inginer! De aşezarea camerelor ne-am ocupat eu şi Ana. De mobilarea camerelor s-a ocupat numai Ana. Iar de partea organizatorică s-au ocupat Ana şi Mămicuţa. Totul cu aprobarea Comisariatului Poporului. Cheltuielile vă vor fi reţinute din prima pentru realizarea uscătoriei. Mutarea a fost fixată pentru azi. Camionul aşteaptă dispoziţiile dumneavoastră.

Nikolai se trase înapoi.

— Dar... cum? Daţi-mi voie I Am de lucru la emiţător... Şi în general... pentru ce toate acestea? Eu am locuinţă. Şi-apoi... mai sunt unele împrejurări... Nu, nu, este imposibil I

În camera vecină răsunară paşi uşori.

— S-a ţinut seama de toate împrejurările, Nikolai Arsentievici – se auzi glasul Anei.

Ea intră zâmbitoare, răspândind în jur mireasma gerului.

Bobiţe mici de chiciură se topeau sclipind pe şuviţa de păr castaniu ce-i căzuse de sub căciuliţă.

Îi strânse mâna lui Nikolai şi, fără să-i dea drumul, îl trase repede în odăiţa separată de lângă bucătărie, mobilată confortabil. În faţa unei măsuţe se afla un fotoliu comod, iar pe patul cu somieră era aşternută o pătură călduroasă de lână.

— S-a ţinut seama de toate împrejurările – repetă Ana. Eu cred că tuşa Paşa se va simţi bine aici.

Nikolai se uită la ea, apoi la Ridan. Grija pentru „dădaca” lui îl înduioşă profund. Da, acestea erau împrejurările care îl speriau pe Nikolai de fiecare dată când venea vorba despre o nouă locuinţă. Simţea că tuşei Paşa i-ar fi venit foarte greu să se despartă de el şi n-ar fi vrut s-o amărască. Să pleoe, ispitit de o locuinţă mai bună? Nu! Scutit de grijile vieţii de toate zilele, într-atâta se dedicase muncii, încât nici prin minte nu i-ar fi trecut că poate fi găsită o soluţie care să ţină seama şi „de împrejurări”. Mutarea din camera lui igrasioasă de la demisol o socotea pur şi simplu inadmisibilă.

— Atacul a fost fără greş organizat – glumi Ridan. Aşa că… îţi recomand să te predai! Orice rezistenţă e inutilă.

într-adevăr, nu mai avea niciun rost să se opună. Nikolai cuprinse cu palmele lui late mâinile Anei şi ale lui Ridan şi le strânse cu putere.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc! Da, într-adevăr, n-am încotro. Trebuie să mă predau.

Ridan triumfa.

— Să nu-ţi închipui cumva că mă bucură vecinătatea dumitale – continuă el în glumă. Toate acestea pentru tuşa Paşa le-am făcut, nu pentru dumneata. Sau dacă vrei, pentru mine. Să mai fie şi o gospodină adevărată în casa noastră, nu numai… muieruştele astea, care cred că principala lor preocupare este să nu stea niciodată acasă!

Odată hotărârea luată, Nikolai acţionă fără întârziere. Se urcă pe acoperiş, instala pilonii de susţinere, întinse între ei o antenă. Apoi trase cablul prin fereastră în camera lui de

lucru şi amenaja masa pentru aparatele de radio.

A doua zi îşi aduse „lucrurile” – câteva lăzi de ambalaj pline cu cărţi şi „calabalâoul” lui electrotehnic (toate acele numeroase materiale, scule şi aparate pe care le adunase timp de mulţi ani şi care ar fi putut să alcătuiască o trusă universală de utilaj pentru un laborator-atelier de radiotehnică).

Restul îl lăsă în părăsire, deşi lui Nikolai îi venea greu să se despartă de vechiul lui raft de cărţi, de mese şi de patul simplu de fier, pe care în nopţile zbuciumate de căutări s-au născut şi au luat o formă concretă multe din ideile lui... Una dintre mese, înnegrită şi zgâriată toată, dar solidă încă şi extrem de comodă pentru lucrările de lăcătuşerie, nu se îndură totuşi să o lase şi-i găsi loc în atelier.

Tuşa Paşa veni în cabină alături de şofer şi aşteptă lângă camion până când toate lucrurile fură duse înăuntru apoi, însoţită de Ana, urcă sus la etaj. Aici Ridan o mtârţipină şi o oră întreagă nu se despărţi de noua gospodină a casei. O conduse prin toate camerele celor două locuinţe, arătându-i tot ce merita să fie văzut, iar atunci când trecură prin coridorul Instttucului, puţin a lipsit să-i deschidă şi uşa laboratorului „de plumb”.

Totuşi, bucătăria cea nouă trezi interesul tuşei Paşa mai mult decât orice. Aici, într-adevăr, o gospodină avea ce să vadă. Ridan se îngrijise ca totul să fie aranjat după ultimul cuvânt al tehnicii menajere şi acum se îmbăta de roadele ideii sale, urmărind cu interes încântarea plină de uimire ce se citea pe faţa tuşei Paşa. La cererea lui, ea puse tigaia pe un ochi rece al maşinii de gătit şi peste câteva secunde tigaia mai că se încinse până la roşu. Ridan ridică tigaia, dar sub ea nu se văzu flacără. Puse atunci o cratiţă cu apă şi numai după câteva minute apa începu să clocotească. Apoi el îi explică: vasele puse pe un ochi al maşinii de gătit pun singure în funcţiune curentul electric care încălzeşte spirala subţire a reşoului.

Mai multe maşini mici şi elegante, prinse de perete deasupra unei mese lunguieţe, se puneau în mişcare prin

răsucirea unui comutator. Cu o viteză uluitoare de tocau carnea, făceau umplutura de carne, spălau, curăţau şi tăiau legumele, bateau albuşul sau gălbenuşul de cu, spălau şi uscau vasele, într-un cuvânt făceau tot ceea ce de obicei fac la bucătărie mâinile gospodinei. Tuburi de cauciuc subţiri şi mobile permiteau să se umple uşor vasele cu apă de orice temperatură, fără a le muta din loc. Resturde de mâncare şi alte gunoaie se zvârleau într-un crematoriu aflat în perete, acoperit cu un capac strălucitor.

Uimirea de pe faţa de obicei imobilă a tuşei Paşa făcea tot mai mult loc unui zâmbet larg, stingher. Profesorul aştepta să spună ceva, dar Praskovia Gavrilovna nu era în stare să scoată o vorbă.

Doar clătina din cap.

— Ia te uită! Asta ce-o mai fi?! izbuti în sfârşit să spună în şoaptă. Şi înţelegând că nici până la lada de gunoi nu va mai fi nevoită să se ducă, îl privi cu un aer neajutorat pe Ridan: Ei, fir-ar să fie!

k

** -k*

Expunerea la unde a primelor probe de carne începu primăvara.

Nikolai era înciudat: pierduse prea multă vreme cu lucrările pregătitoare. Dar el ştia că în rezolvarea oricărei probleme ştiinţifice succesul depinde de minuţiozitatea pregătirilor. Acum totul era pus la punct şi Ridan îi dădea tot sprijinul.

Aparatele extrem de fine create de Nikolai şi Wiekling funcţionau perfect, începând cu aparatul care tăia automat carnea în bucăţele absolut egale ca greutate şi terminând eu exponometrul care doza timpul expunerii la unde. Întregul proces era automatizat la maximum. Mâinile omului nu atingeau probele. Chiar analiza acestor probe, după ce de erau ţinute un timp în termostate, se făcea aproape fără ajutorul mâinilor omeneşti. Oamenii doar dirijau, controlau şi notau.

Totuşi era foarte mult de lucru. Nikolai scotea la început

zeci de probe, apoi sute şi până la urmă ajunse să scoată mii de probe pe zi. Benzile transportoarelor, asemănătoare cu benzile de mitralieră, aşezate vertical, lunecau necontenit ca două bucle mari, închise, în jurul generatoarelor. Eprubetele, aşezate pe aceste benzi din mers, erau introduse în câmpul de înaltă frecvenţă, apoi, tot din mers, erau împinse din lăcaşurile lor şi intrau în termostate.

Una dintre bucle se rotea repede şi fără întrerupere, cealaltă încet şi sacadat.

Fiecare eprubetă, cu bucăţica respectivă de carne expusă la radiaţii, era ţinută fix 48 de ore în termostat, la o temperatură de 30°. De acolo era transportată în laboratorul lui Ridan.

într-o cameră mare, treizeci şi şase de laboranţi, lucrând în tăcere unul lângă altul, determinau gradul de descompunere a ţesutului după cantitatea de amoniac şi aminoacizi din probă, urmărind în acelaşi timp dezvoltarea microbilor care apucaseră să se cuibărească în bucăţile de carne.

Toate acestea se notau foarte minuţios. Când se termina ziua de lucru, Ridan şi Tungusov cercetau şi discutau toate însemnările. Material pentru a gândi aveau berechet.

Totuşi, carnea continua să se descompună după expunere. Urmărind cu stricteţe sistemul de cercetări dinainte stabilit, Nikolai schimba lungimea undelor, schimba durata expunerii. Carnea continua totuşi să se descompună, iar bacteriile de putrefacţie se înmulţeau acum doar ceva mai încet decât în perioada de control.

Părea că totul e limpede: trebuia să meargă mai departe, deoarece banda necesară de unde nu fusese încă găsită. O singură împrejurare îi dădea de gândit – gradul de descompunere a cărnii nu era întotdeauna acelaşi. El oscila tot timpul, când mărindu-se, când mioşorându-se, în limitele unui procent infim şi aceste oscilaţii însoţeau aproape fiecare schimbare a condiţiilor de expunere la unde. La început, cercetătorii nu acordară atenţie acestor

devieri neînsemnate, punându-le pe seama unor împrejurări întâmplătoare şi aşteptând rezultate mai evidente ale expunerii la unde. Totuşi Ridan, care era un cercetător prudent şi cu experienţă, luă curând atitudine împotriva vinei asemenea poziţii.

— Ce „împrejurări întâmplătoare”? izbucni el, cu obişnuita-i expansivitate, năpustindu-se într-o zi asupra lui Tungusov de parcă tocmai el şi numai el ar fi purtat toată vina. Prostii! Cu precizia cu care lucrăm noi, nu trebuie să intervină niciun fel de „împrejurare întâmplătoare”!

Nikolai ştia să prindă mobilul acestor ieşiri ale profesorului. Şi de astă dată sesiză dintr-o dată ideea: acele variaţii infime în gradul de descompunere a cărnii nu erau întâmplătoare; tocmai în de trebuia căutată înlănţuirea factorilor ce determinau procesul.

— Bine. O să controlăm – răspunse el. Mâine am să fac întreaga serie de probe numai în două variante succesive.

A doua zi generatoarele emiteau numai două unde: timp de o oră o undă, ora următoare – cealaltă undă. Apoi din nou prima undă, şi iarăşi a doua. „împrejurările întâmplătoare” puteau fi legate de o oarecare variaţie în structura cărnii şi de imprecizia acordului. Acum acest lucra va fi elucidat.

Eprubetele fură trimise în termostat. Seara, Nikolai luă de la Ridan registrul cu însemnări şi se retrase în camera lui de lucru. Profesorul avea dreptate. Aşadar trebuie să acţioneze altfel. Experienţa lui de inginer îi sugeră calea justă…

Deschise fereastra spre grădină. Frunzişul gingaş al unui tei abia înflorit, luminat de becul din tavanul cabinetului, foşnea încet şi tainic chiar sub fereastra lui. Coroana tînără şi verde ca smaraldul, asemenea poalelor unui deal năpădit de lăstăriş, se înălţa şi se pierdea undeva, iân afara fâşiei de lumină, în umbra altor copaci mari şi întunecaţi care ascundeau cerul. În valuri timide, miresmele puternice, neînvinse de oraş, ale pământului şi ale frunzişului – se strecurau în odaie. „Minunată e primăvara asta!” gândi Nikolai şi se miră. Pentru întâia oară în anii aceştia mulţi de

când locuia în oraş, abia acum observase şi simţise primăvara, tocmai acum când viaţa lui radical schimbată pornise pe un alt făgaş, aparent depărtându-se de natură I Da, multe schimbări au intervenit... Noile victorii, noi principii de muncă, oameni noi, de o cu totul altă structură: Ridan, comisaml poporului... Se mutase din cămăruţa întunecoasă de la subsol, unde trăia singur, într-o locuinţă confortabilă, la etaj, cu cabinetul acesta luminos şi liniştit. Dar a căutat el oare toate acestea – noile cunoştinţe, locuinţa? Nici nu s-a gândit măcar vreodată la de. Toate au venit de la sine. Începuse o nouă etapă în viaţa lui; urcase la etaj înainte de a se fi mutat aici...

Ridan... Apropierea de acest om însemna mult mai mult decât o simplă colaborare. Era acum o adevărată prietenie. Mai mult decât atât, ei se contopeau într-un singur tot. Cei doi oameni îşi uniseră eforturile intelectuale, capetele lor lucrau ca unul singur, aşa cum propusese profesorul chiar la începutul cunoştinţei lor. Nikolai aborda acum probleme mult mai complexe, pe care nu le-ar fi putut rezolva singur. Ridan de asemenea... Şi niciodată n-a încercat Nikolai un sentiment de creaţie mai dătător de viaţă şi încredere în forţele lui, ca acum.

O boare uşoară de vânt clătină din nou frunzişul din faţa ferestrei, iar Nikolai se trezi repetând ca pe o strofă dintr-o poezie: „Minunată e primăvara asta!”

Avea în ea ceva tainic, atrăgător, neliniştit. Sau poate nu ea, primăvara, ci inima omului care stătea îngândurat la fereastră.

— *

La sfârşitul zilei următoare, terminând încă un ciclu de expuneri la unde, Nikolai intră grăbit în laboratorul lui Ridan. Acesta îl întâmpină agitând triumfător registrul său voluminos cu însemnări.

— Analizele seriei de control sunt gata. Uite-aici! Şi-şi trecu degetul pe un şir de cifre care indicau gradul de descompunere. Iată rezultatele expunerii la prima undă, cea mai scurtă. Vezi? Toate cifrele sunt identice până la o

sutime! Iată şi expunerile la unda a doua: descompunerea este alta, dar de asemenea aceeaşi în toate probele repetate, în ciuda faptului că de fieoare dată generatorul se acorda din nou şi probele de carne se schimbau. Este limpede că nu este vorba de niciun fel de „împrejurări întâmplătoare”, ci de influenţa directă a undei şi a duratei de expunere. E adevărat că deocamdată nu vedem niciun fel de relaţie logică după care s-ar face, dar ea trebuie să existe, trebuie găsită!

Nikolai îl ascultă în tăcere pe profesor, apoi se gândi puţin.

— Aveţi dreptate, Konstantin Aleksandrovici. Va trebui să schimbăm întrucâtva planul de muncă: vom lucra timp de câteva zile cu una şi aceeaşi undă, dar cu timpi de expunere diferiţi, apoi fiecare expunere o vom cerceta la diferite unde.

Ridan îşi încruntă fruntea.

— Ce face?! Asta ar însemna să căutăm cel puţin câţiva ani această legitate. Şi ce rost are? Doar am stabilit că prin reducerea lungimii de undă, descompunerea proteinei creşte sau descreşte după o anumită lege.

— E adevărat, dar aspectul ei nu este rectiliniu – îl întrerupse Nikolai. Iată la ce concluzie am ajuns eu, Konstantin Aleksandrovici. Pe cât se vede, toate fenomenele de ordin biologic legate de procesele ondulatorii se schimbă ondulatoriu. Probabil că aşa trebuie să se întâmple. Asta-i legea dezvoltării. Corpul viu nu poate fi legat rigid de orice condiţii exterioare. El trebuie să dispună de o anumită libertate de alegere, bineînţeles, în anumite limite. Din punct de vedere fizic, asta înseamnă că reacţiile corpului viu la orice schimbare a condiţiilor se schimbă ondulatoriu, căutând parcă un regim optim… Deodată Nikolai îl privi stingherit pe Ridan. Vedeţi… sunt obraznic… m-am băgat în biologie. Probabil că tot ce spun eu este foarte naiv…

— Zi, zi mai departe, Nikolai Arsentievici. S-ar putea totuşi! Este o idee foarte interesantă! Şi? Gare e concluzia?

— Concluzia este că noi nu căutăm în mod just unda noastră. De ce se schimbă ondulatoriu gradul de descompunere, ba creşte, ba scade atunci când schimbăm unda numai într-o anumită direcţie şi cu „paşi” egali? Pentru că ea însăşi, descompunerea, variază ondulatoriu. Uite-aşa... Nikolai desfăşură o coală curată de hârtie milimetrică şi desenă repede pe ea o linie regulat ondulată, o sinusoidă. Apoi luă un compas, îl desfăcu şi i-l arătă lui Ridan. Acesta este „pasul” undelor noastre, luat în mod arbitrar. Noi mergem orbeşte pe această curbă nevăzută, căutând să determinăm gradul descompunerii. Dar priviţi ce se întâmplă. Aici, deodată, curba urcă. Pasul următor ajunge ceva mai jos. Şi mai jos... şi mai jos... Iar acum iarăşi sus. Şi din nou mai jos. Din nou o creştere a gradului de descompunere... Vedeţi ce haos? Şi orice pas am alege, întotdeauna vom obţine aceste variaţii care nu reflectă de loc schimbările reale ale descompunerii... Aşadar, va trebui să sacrificăm un anumit timp, să ne oprim la o singură undă aleasă la întâmplare, ca să elucidăm care este influenţa duratei expunerii la undă şi apoi s-o eliminăm. Intensitatea s-o lăsăm deocamdată neschimbată. Eu cred că, în cel mult o lună, vom găsi relaţia între aceşti factori. Atunci căutările lungimii de undă şi a condiţiilor la care descompunerea se va opri complet ne vor lua foarte puţin timp.

— Se pare că ai dreptate – conveni Ridan. Aici ai toate atuurile în mână. Trebuie să recunosc că nu prea mă descurc în procesele ondulatorii. Zâmbi oarecum liniştit. Ştii ceva? De când lucrăm împreună, nimic nu mă mai nelinişteşte!

Se mai scurse vertiginos încă o lună de muncă încordată. Uitând cu totul de sine, Nikolai urmărea pasionat, ca şi mai înainte, scopul pe care şi-l propusese. Ca şi mai înainte, ziua şi noaptea nu-i ajungeau. După ce termina expunerea la unde a eprubetelor, cobora jos, în laboratorul său radiotehnic. Aici era împărăţia lui, în care domneau legile fizicii – atât de limpezi şi de precise când nu năvălesc în „ţara materiei vii”, străină lor. Aici totul era apropiat şi

cunoscut – problemele, metodele, aparatele, instrumentele, materialele, limba în care se înţelegeau oamenii atât de uşor unii pe alţii, din două vorbe. Colaboratorii laboratorului său, Nikolai şi-i alesese simplu, dintre radioamatorii pe care-i cunoştea, toţi nişte entuziaşti. Ştia bine de cine are nevoie aici, în această uimitoare instituţie a lui Ridan. Iar colaboratorii lui principali erau vechii lui prieteni, radioamatorii Tolea Nârkin şi Volodea Surikov, aceiaşi, cu care el, eândva, începuse în capitală experienţele cu telefonul pe bază de unde ultrascurte.

În această mică împărăţie a entuziaştilor apăruseră primele lăstare ale noii construcţii – piesele unui mare generator pentru conservarea unor vite întregi, tăiate şi golite de măruntaie. După ce se sfătuise cu prietenii, Nikolai renunţase cu curaj la ordinea obişnuită şi începuse această lucrare înainte de rezolvarea problemei în laborator. Problema nu era încă rezolvată, dar el era convins că o va rezolva; cunoştea soluţia în linii generale, şi asta îi îngăduia să înceapă construcţia viitorului generator care căpătase de pe acum o denumire precisă: „Conservor”.

Seara, Nikolai lua de la Ridan registrul cu analize şi pleca în cabinetul său. Cifrele care indicau gradul de descompunere a materiei vii se transformau în puncte pe o coală mare de hârtie milimetrică. Începeau apoi căutările curbei oare ar fi trebuit să unească aceste puncte. Curba însă, îndărătnică, nu se lăsa găsită. O lua razna în sus, sărea în mod neverosimil, trecând pe lângă puncte, ori dispărea cu totul, lăsând porţiuni goale. Dar fiecare zi aducea noi puncte şi noi segmente de curbă. De se însumau, umpleau golurile.

Această muncă înceta pentru un timp numai atunci când datoria sfântă de radioamator îl chema pe Nikolai în faţa emiţătorului. O nouă sferă de interese îi. Solicita atunci atenţia. Poate că aceasta era odihna lui. Lăsându-se pe speteaza fotoliului tras aproape de masă şi închizând ochii, Nikolai dispărea în eter. Aici, în cabinetul din această vilă-

institut, el înceta să mai existe. Cu atenţia încordată, totul numai urechi, plutea deasupra lumii; gonea dintr-o ţară în alta, străpungând cu semnalul său de apel general fluxul eterului şi cicloanele furtunilor electrice.

Aici întâlnea el glasurile cunoscute ce veneau din studiouri confortabile situate în oraşe, din corturi de turişti sau din cabinele de radiotelegrafie ale navelor pierdute pe oceane…

— 73!

— 73 es Dx! se salutau ei unul pe altul, grăbindu-se să nu întârzie la alte noi întâlniri.

Uneori o melodie duioasă oprea pentru o clipă zborul tumultuos al lui Nikolai şi, îmbătat de libertate, asculta apoi semnalul şăgalnic:

— 88**!**

— 88, YL! răspundea Nikolai, recunoscând „stilul” unei femei.

Şi dan nou se întorcea la unda pe care apărea de obicei prietenul lui gerenan…

Poate că asta era odihna lui, dar călătoriile prin eter se terminau adeseori abia în zori. Totuşi, la ora 8 dimineaţa Nikolai era întotdeauna în laborator. Uriaşa lui pasiune pentru muncă îl ţinea în picioare, dar forţele-i scădeau, veşnica încordare a gândirii îi dădea o senzaţie ciudată, nemaicunoscută până acum, de slăbiciune. Dimineaţa făcea eforturi să se scoale din pat, iar când se întâmplă să se culce mai devreme, mult timp nu putea să adoarmă, străduindu-se în zadar să-şi oprească vârtejul gândurilor care în virtutea unei inerţii de neînvins continuau să-i răvăşească conştiinţa obosită.

într-o seară, când toţi locatarii etajului de sus, supunându-se severului decret al lui Ridan, se adunaseră la masă, Ana – privindu-l atent pe Nikolai – observă:

— Nu-mi place cum arăţi, Nikolai Arsentievici. Nu tei simţi bine?

— Cred că n-am nimic. Am dormit prost astă-noapte. O insomnie fără importanţă.

— A, dacă numai „credem” că n-avem nimic, atunci, tovarăşe profesor, vă propun să acordaţi cea ma: mare atenţie colegului dumneavoastră. Auzi: insomnie fără importanţă! Am aflat că niciodată nu şi-a luat un concediu adevărat, de lungă durată. Şi nici măcar unul de scurtă durată. Aşa e, tuşă Paşa?

— Aşa-i, Aniuta – confirmă aceasta cu dragă inimă. De câte ori nu i-am spus!

— Şi-am mai aflat – continuă Ana – că de vreun an Nikolai Arsentievici lucrează într-o încordare excepţională, îşi cam bate dumnealui joc de sănătate, asta e. Doarme puţin. Ieri, de pildă, s-a culcat la trei noaptea. Deci nu-i de mirare că suferă de insomnie, şi nu-i de loc o insomnie fără importanţă. Dacă va continua aşa, atunci Nikolai Arsentievici va cădea la pat şi…

Acest „şi” prelung, însoţit de’ semnificative puncte de suspensie, era adresat direct lui Ridan. Ana tăcu.

Nikolai zâmbea, aşteptând să vadă ce va urma.

Profesorul îl privi atent pe Nikolai şi rămase dus pe gânduri. Cuvintele Anei îl speriaseră. Într-adevăr, toate acestea puteau să se termine prost. Şi la gândul acesta, se înspăimântă pur şi simplu. Şi el muncea cu pasiune, ca şi Nikolai, aştepta cu aceeaşi nerăbdare fiecare „a doua zi”, numai că la el nu era acel entuziasm nestăvilit al tinereţii care îl mâna pe Nikolai. Pasiunea profesorului Ridan se menţinea în limitele uoui program zilnic stabilit de mult timp şi trainic înrădăcinat, de odihnă şi muncă. El se obişnuise cu acest program şi nu observase surmenajul tânărului său prieten. Afară de aceasta, Nikolai n-a fost niciodată bolnav, nu s-a plâns niciodată că suferă de ceva; organismul lui robust părea că în general nu ştie ce e boala.

O dată, astă-iarnă, Ana şi Wiekling, întorşi de la patinoar, au neînceput obişnuitele lor încercări de a-l atrage pe Nikolai spre sport.

— N-am nevoie de sport – spunea Nikolai, mai în glumă, mai în serios. Sunt sănătos tun. De vreo douăzeci şi cinci de ani n-am fost niciodată bolnav. Şi ştiţi de ce? Răposata

maică-mea m-a dezvăţat să bolesc. În primii ani ai copilăriei, când mă îmbolnăveam mă cocoţa sus, pe cuptor, punea alături de mine o ulcică fierbinte cu terci abia luat de pe foc şi mă acoperea cu un cojoc. Numai la amintirea acestei barbare metode de tratament, simt şi acum că mă înăbuş. Puterile mă părăseau cu totul, abia îmi trăgeam sufletul şi eram lac de sudoare... Ulcica mă frigea de mi se ridicau băşici pe corp... Mă mir că n-am murit. Dar de ajutat, mi-a ajutat! Nu ea leac! Că ruumai metodă de vindecare nu era asta. Era mai de grabă o tortură. Chiar aşa o socoteam, o pedeapsă cumplită pentru faptul că m-am îmbolnăvit. Şi-atunci, fireşte, şi boala însăşi o socoteam un păcat greu, o faptă nedemnă. În consecinţă, nu m-am mai îmbolnăvit.

Toţi râdeau. Ridan, privindu-şi fata, ridică degetul cu un aer semnificativ.

— Bine – interveni atunci Wiekling. Să spunem că sportul, ca izvor de sănătate, nu vă este necesar. Dar aveţi ceva de pierdut să fiţi viguros, să aveţi forţă fizică, să vă simţiţi toţi muşchii? Nici măcar gimnastică dimineaţa nu faceţi?

— Nu, nu fac!

Wiekling privi ţintă faţa palidă, trasă a lui Nikolai.

— Dacă nu-ţi exersezi muşchii, îşi pierd vigoarea şi elasticitatea. Eu în fiecare dimineaţă...

Nikolai simţea că începe să fiarbă.

— Probabil că muşchii dumitale nu-s aşa de tari, din moment ce în fiecare dimineaţă trebuie să-i... îmboldeşti..

Wiekling zâmbi, plin de sine.

— Să încercăm?

— Să încercăm...

Se aşezară la un colţ al mesei, unul în faţa celuilalt şi, sprijinindu-şi cotul mâinii drepte pe masă, îşi împreunară palmele ridicate în sus. Învingea cel care izbutea să culce pe masă mâna adversarului. Ceilalţi aşteptau cu interes acest duel.

— Staţi niţel! îi opri Ana. Hai să ne înţelegem! Dacă Nikolai Arsentievici pierde, atunci chiar mâine va veni cu

noi la patinoar.

— S-a făcut! conveni Nikolai. Şi în caz contrar?

— În caz contrar, mâine Alfred pierde dreptul de a merge la patinoar. Începeţi!

încet în mişcări, nepriceput în „tehnica” acestor întreceri, nici n-apucă Nikolai să ia o poziţie corespunzătoare şi Wiekling, printr-o smucitură neaşteptată, îi lipi braţul de masă. Aceasta se petrecu atât de uşor şi de neîndoielnic, încât toţi începură să râdă veseli.

Nikolai se înfurie.

— Credeam că ne încercăm forţa, nu… iuţeala de mână

— Izbucni el.

— Ei, atunci încă o dată! Repetaţi! De asta nu ţinem socoteală! interveni Ana, văzând că situaţia se agravează.

— Încă o dată? Fie! îngăduinţa din glasul lui \jekling nu era lipsită de dispreţ.

îşi încleştară din nou palmele.

— Acum sunteţi gata? întrebă Wiekling insinuant.

Ştia bine probabil oe înseamnă într-o întrecere să-l scoţi din sărite pe adversar. Şi din nou, făcând o sforţare impetuoasă, apăsă pe mâna lui Nikolai.

Mâna acestuia se clinti puţin, dar rămase pe loc. Wiekling nu se aştepta să întâmpine o asemenea rezistenţă. Mai încercă o dată să repete manevra, adunându-şi toate forţele. Era încordarea maximă a muşchilor lui. Şi îşi dădu în sfârşit seama că aoelaşi succes l-ar fi avut dac-ar fi încercat să mişte din loc un zid de piatră. Muşchii lui Nikolai, parcă de plumb, erau masivi şi de neclintit. El nu ataca, numai se apăra, cântărind forţa inamicului.

Wiekling schimbă tactica. Încetă să mai atace şi continuă să apese, hotărât să aştepte până când Nikolai va obosi. Dar era prea târziu, căci el însuşi cheltuise multă vigoare în atacurile sale agresive. Se înroşise de încordare şi pe frunte i se umflase o vână.

— Te predai? îl întrebă liniştit Nikolai.

— Învinge-mă, dacă poţi, şi-apoi discutăm…

— După aceea, la drept vorbind, n-o să mai avem ce

discuta. Şi acum, ţine-te, „am pornit la atac”!

Nikolai apăsă. Cam vreo două secunde dură mişcarea lină, irezistibilă de apăsare a mâinii în jos, până când dosul palmei lui Wiekling se lipi neputincios de faţa de masă…

Wiekling explică înfrângerea în felul următor: întrebuinţase O tactică greşită. Era prea convins de slăbiciunea adversarului şi-şi cheltuise forţele în primele eforturi, calculate greşit.

— Să mai încercăm o dată! Schimbaţi-vă tactica! îi propuse Nikolai şi Wiekling fu nevoit să accepte.

Acum îşi încrucişară deasupra mesei mâinile stângi.

— Numără până la trei, Ana Konstantinovna – ceru Nikolai, după ce se angajară în luptă. Oricât de repede.

Şi când Ana spuse „trei”, mâna lui Wiekling se lăsă supusă pe masă…

După plecarea lui Wiekling, Ana, şi mai ales Nataşa, care se bucura în mod deosebit de victoria lui Nikolai, îl asaltară pe Ridan cu întrebările. Nataşa continua să nu-l simpatizeze pe Wiekling. I se părea prea complicat şi de neînţeles.

— Cum vine asta – spuneau fetele, nedumerite. Aşadar nu este nevoie de sport?

— Nu, n-aveţi dreptate – interveni cu ardoare Ridan, adresându-i-se lui Nikolai. Activitatea muşchilor este necesară organismului ca şi hrana, ca şi oxigenul. Fără mişcare, omul nu poate trăi. Fără mişcare omul moare pentru că activitatea muşchilor furnizează energia altor mii de funcţiuni interioare necesare vieţii, adică acelui complex căruia îi spunem sănătate. Lucrul acesta se manifestă în mod deosebit de viu la animale. Adueeţi-vă aminte cum se plimbă agitat dintr-un colţ întreitul un lup, o vulpe sau orice alt animal sălbatic închis în cuşcă. Aduceţi-vă aminte de veveriţa care se învârteşte pe roată. Fiecare animal trebuie să facă un minimum de mişcări pentru a-şi menţine echilibrul funcţiilor vegetative. Lipsa de mişcare, ca şi lipsa de hrană, duce la un dezechilibru lent, dar treptat în activitatea întregului organism. Să zicem că muşchii unui om, sănătoşi fiind, sunt împiedicaţi să funcţioneze. O să

observaţi tulburări în intestine, omul devine irascibil, începe să aibă dureri de cap sau insomnii. Ceea ce nu-i de loc de dorit. Dezechilibrul s-a produs şi revenirea la o funcţionare normală a organismului nu este aşa de simplă. Iată de ce un om care duce o viaţă sedentară are nevoie de sport, de gimnastică. Altfel mai devreme sau mai târziu va rămâne un invalid. Te sfătuiesc să te gândeşti la asta, Nikolai Arsentievici. Iar în ceea ce priveşte victoria pe care ai obţinut-o asupra lui Wiekling, ea nu este altceva decât o dovadă că natura te-a înzestrat cu o musculatură foarte puternică. Iar Wiekling, probabil, dacă n-ar face sport ar fi şi mai slab...

Acum, când Ana îi atrase tatălui său atenţia asupra stării sănătăţii lui Nikolai, Ridan se alarmă de-a binelea. Şi chiar a doua zi, de dimineaţă, îi făcu lui Nikolai un serios examen medical.

În sala de operaţii fură puse în acţiune aparatele complexe ale lui Ridan. Încolăcind cu tentaculele lor mlădioase trupul gol al lui Nikolai, se lipiră de pieptul şi spatele lui. Pentru întâia oară în viaţă, Nikolai auzi bătăile propriei sale inimi şi zgomotul plămânilor. Amplificate de multe ori de aparatele cunoscute, zgomotele acestea misterioase umpleau toată camera, păreau străine şi înfricoşătoare. Nemişcat, Ridan asculta. El înţelegea acest limbaj al corpului omenesc. Fiecare zgomot, fiecare foşnet, fiecare ton îi spuneau cum lucrează cel mai complicat aparat din natură.

Apoi prin nişte tuburi optice privi în ochii lui Nikolai. Exploră globul ochiului, cercetă minuţios retina. Ridan pipăia şi ciocănea corpul lui Nikolai, apăsa căutând centrii nervoşi, palpa, lovea şi zgâria, urmărind r-şicţiile.

Profesorul când se entuziasma, când clătina îngrijorat din cap. Diagnosticul era în general puţin liniştitor.

— Ce să zic, ai o constituţie!... N-am întâlnit încă un organism atât de puternic, de robust. Dar nervii sunt peste măsură de istoviţi. Ai lucrat prea mult cu capul, Nikolai Arsentievici, şi organismul este dezechilibrat. Capul cere

odihnă, iar corpul mişcare.

— Să fac sport, nu-i aşa? întrebă ironic Nikolai.

— N-ar strica să faci şi sport, dar mai important este să te laşi de muncă pentru o vreme. Altfel tot vei fi nevoit s-o întrerupi, independent de voinţa dumitale…

Tăcură câteva clipe. Ridan căuta un compromis, înţelegând că acum ar fi cu neputinţă să-l facă pe inginer să-şi părăsească lucrul. De altfel în sinea sa era de acord cu el.

— Uite ce-i – spuse el în sfârşit. Trebuie să mai laşi deoparte unele sarcini. Să punem pe unul din tehnicienii dumitale la iradierea cărnii. La urma urmei, nu-i chiar atât de necesar ca dumneata personal să stai proţap zile întregi lângă generatoare.

— Nu, asta nu! Nikolai se sperie parcă. Acum e imposibil. Absolut imposibil. Vă propun altceva. Daţi-mi trei zile de răgaz. N-o să se întâmple nimic, vă asigur… Mă simt destul de bine. Şi-n timpul ăsta voi lămuri definitiv metoda pe care trebuie s-o folosesc în cercetările viitoare.

Profesorul consimţi în silă.

Nikolai era mulţumit. Scăpase dintr-o situaţie primejdioasă… Şi, mai ales, reuşise să nu se destăinuie profesorului. Odihnă… Hm!… Tare ar vrea să ştie dacă Ridan ar mai insista atâta ca el să-şi întrerupă munca dacă ar şti cum stau lucrurile…

Nikolai se strecură repede în cabinetul său, închise bine uşa şi, plin de nerăbdare, se aplecă deasupra unei planşete mari de desen. În ajun găsise în sfârşit mult căutatul „pas al undelor”. Complicatele curbe ondulate se supuneau legii: trei formule matematice determinau creşterile şi descreşterile lor pe hârtia milimetrică, plină de ştersături cu guma. Acum trebuia doar să facă o ultimă verificare.

Folosind formulele pe care le găsise, el mai schiţă câteva segmente din aceste curbe, care reprezentau variaţiile gradului de descompunere a ţesutului în raport cu modificarea undei, a duratei, de expuneri şi a intensităţii radiaţiei. Aşa! Ajunge! Pe această verticală sunt arătate

condiţiile în care el a expus carnea la unde, cu două zile în urmă. După schiţă, gradul de descompunere trebuie să fie aici de 68,53 la sută. Astăzi analizele sunt gata. Iată rezultatele. Deschise caietul în care Ridan îşi făcea însemnările şi cu ochi experimentat cercetă ultima coloană, acoperind repede cu degetele partea de jos a paginei, ca să nu vadă media calculată. 68,50... 68,57... 68,55... Aşa-i! Aşa-i! Apoi luă mâna şi citi jos, unde cu scrisul aplecat al lui Ridan era făcută media întregului tot de probe: 68,53 la sută.

Inima începu să-i bată mai tare. Aprinse o ţigară, închise ochii şi se lăsă pe speteaza fotoliului. Toate acestea erau altceva decât ceea ce ar fi fost firesc să facă, ceva impus de slăbiciunea lui, de ceva duşmănos care se strecurase pe neobservate şi cu viclenie în fiinţa lui. Ar fi vrut să sară în picioare, să se mişte, să vorbească. La naiba! La drept

Vorbind, a rezolvat problema cea mai complicată, a descoperit o lege! Doar aceste formule ale curbelor definesc legea... conservării ţesuturilor. Dar cum profesorul susţine că un ţesut oare n-a început încă să se descompună poate să trăiască, aceste formule definesc de fapt şi o lege a conservării vieţii... Există o lege a conservării energiei, o lege a conservării materiei. De ce n-ar exista şi o lege a conservării vieţii?!

Printr-un efort de voinţă, Nikolai îşi adună gândurile care începuseră să o ia razna. Asta nu era treaba lui. Misiunea lui era mai modestă: să conserve carnea. Şi în acest scop nu-i nevoie de niciun fel de „lege”, ci de o simplă relaţie: în anumite condiţii de expunere la unde, carnea se descompune în patruzeci şi opt de ore până la un anumit grad. Asta-i tot. Nu, nu-i tot. La naiba! Acum poate şi ar trebui să rezolve următoarea problemă: în ce condiţii gradul de descompunere poate fi egal cu zero, cu alte cuvinte, în ce condiţii carnea nu se va descompune de loc?

Nikolai se cufundă în calcule. Era o complicată problemă de matematică, în care trebuia să opereze cu valori abstracte, care nu exprimau nici coordonatele curbelor, nici

gradul de descompunere. Ceea ce înainte căuta lucrând practic cu generatoarele, Nikolai determina acum cu ajutorul matematicii. Căuta intervalul care trebuia să cuprindă condiţiile necesare.

În sfârşit, calculele fură terminate. Nikolai prinse pe planşetă o altă foaie de hârtie milimetrică şi începu să deseneze. Dincolo de uşă, în sufragerie, se auzea mişcare şi din când în când răsunau glasuri. Ca întotdeauna în perioada aceasta a anului, Ana şi Nataşa se pregăteau de examene. Nikolai se surprinse asupra faptului. Îşi dădu seama că el, întocmai ca un şcolar, se străduieşte să lucreze încet, ca să nu se trădeze că nu doarme. Zâmbi, hârşâi cu zgomot un chibrit, aprinse o ţigară, apoi se sculă în picioare, împinse neglijent la o parte fotoliul şi deschise cu zgomot fereastra.

Frunzişul des şi întunecat al teiului semăna acum cu ur\ codru bătrân, ca din basme, plin de nestematele strălucitoare ale boabelor de rouă.

Cineva bătu încetişor în uşă şi Nikolai deschise.

— Iar? spuse dojenitoare Ana.

— Iar… — repetă fără niciun sens Nikolai, gândindu-se la faptul că acum nu mai este în stare să-şi ascundă succesul. Lasă, Ana Konstantinovna, nu te mai îngriji de mine. Vino aici. Nataşa, vino şi dumneata. Şi închise încetişor uşa în spatele lor. Ei, dragele mele tovarăşe, victorie! Am rezolvat adineauri problema noastră. Uitaţi-vă aici… Aceasta este curba descompunerii în funcţie de variaţia undei. Aceasta este curba descompunerii în funcţie de durata de expunere. Cea de-a treia este curba descompunerii în funcţie de variaţia intensităţii… Aici, priviţi, toate cele trei curbe se întretaie într-un singur punct. Punctul acesta se află pe liniă „zero” a descompunerii. Este nodul condiţiilor de expunere în oare carnea nu se va mai descompune! Mâine am să acordez generatorul după datele acestea şi peste două zile profesorul va primi din termostat eprubete cu carnea absolut proaspătă. Vă închipuiţi ce-o să fie atunci când cercetătorii din laborator nu vor mai găsi semne de

descompunere! Niciun procent de descompunere! Zero la sută!

— Dar acum, care-i procentul?

— 68,50 la sută.

— Prin urmare tata nu bănuieşte nimic?

— Nu, bineînţeles!

Alcătuiră împreună un plan de acţiune. Profesorul nu trebuia să afle încă. Surpriza să fie cât mai neaşteptată.

Din ziua aceea evenimentele începură să se precipite, să se încalece funele peste altele. Fiecare zi aducea ceva nou. În vila lui Ridan, aparent atât de liniştită, clocotea întotdeauna o viaţă plină de încordare; acum însă semăna cu un cazan gata să explodeze din pricina tensiunii evenimentelor care se desfăşurau în ea.

Capitolul XII

COMORI ALE ÎNALTEI FRECVENŢE

A doua zi dimineaţa Nikolai acordă unul dintre generatoare la „nodul condiţiilor”. Eprubetele fură puse în termostat. Peste o zi vor fi luate în laborator pentru analiză şi atunci… şi atunci se va produce explozia I

Jumătate din tot – porţia obişnuită de eprubete pentru un singur generator – el o expune singur. Ca să nu trezească suspiciunile lui Ridan, trebuia să mai facă încă o serie de probe la celălalt generator. Nikolai încredinţă această muncă lui Nârkin, iar el trecu în laboratorul său electrotehnic unde se monta „conservorul” cel mare. În timp ce eprubetele cu surpriza vor sta în termostat, el îşi propuse să termine montajul, pentru ca după ultima verificare a „nodului condiţiilor” să înceapă imediat expunerea unor mari probe de carne şi chiar a unor hălci întregi.

Cii cât munca sporea, cu atât lucra Nikolai mai pasionat. Creând uscătoria, el organizase pentru întâia oară munca altora, pentru întâia oară condusese oameni şi acum i se părea că nu există o limită a lucrărilor care pot fi săvârşite în orice termen… El nu observa că mulţimea aceea de oameni care îl ajutau nu-i scădea din griji: el continua să

verifice singur tot ceea ce se făcea. Grijile îl învăluiau din ce în ce mai mult în păienjenişul lor des. Şi nu ştia cum să scape de de.

Dar nu numai „conservorul” îi solicita gândurile. Simţind că munca se apropie de sfârşit, el îşi amintea tot mai des de „generatorul de minuni”, singura lui idee pe care nu reuşise s-o ducă până la capăt. Chiar dacă calculele lui s-au dovedit greşite, are dreptul să-şi părăsească această idee, să uite de ea? Nu! Va căuta greşeala!

De îndată ce în mersul treburilor zilnice intervenea un răgaz, îşi relua căutările. În camera de lângă laboratorul electrotehnic apăruse pe masă scheletul G.M.ului, scos din ladă; câteva piiese şi fuseseră fixaite la locurile lor. Curând îl va putea reconstitui definitiv şi atunci profesorul va căpăta în sfârşit aparatul de care are nevoie.

Şi-l mai neliniştea ceva. Trecuseră mai mult de şase luni de când primise comunicatul cifrat al radioamatorului din Germania. În timpul acesta, câte nu s-or fi întâmplat la Miinchen! Ce-o fi cu maşina lui Gross? Nikolai îşi imagina viaţa poporului german, îşi închipuia în culorile cele mai triste soarta necunoscutului său prieten. Da, fără îndoială, prieten. Tăcerea îndelungată nu putea decât să confirme lucrul acesta... Cu punctualitatea care-l caracteriza, Nikolai continua sa asculte la fiecare două zile, la orele 21.10 ora Moscovei, tot „eterul rezervat radioamatorilor”.

Ana cunoştea programul activităţii de radioamator a lui Nikolai şi de fiecare dată când ieşea din cabinetul său în sufragerie, după ce călătorea prin eter, îşi îndrepta asupra lui privirile întrebătoare şi neliniştite. Drept răspuns, el ridica tăcut din umeri.

De data aceasta erau singuri în sufragerie.

— Ce-o fi însemnând asta, Nikolai Arsentievici? îl întrebă Ana cu glas scăzut. Oare acolo... totul s-a terminat?

— Ştiu eu? în cel mai bun caz tăcerea poate însemna că inginerii fascişti n-au descoperit încă secretul maşinii lui Gross. Poate că prietenul nostru aşteaptă. N-are ce să ne comunice. Poate că el m-aude dar nu iese în eter ca să nu

fie prins.

— Măcar de-ar fi aşa! rosti Ana cu speranţă în glas.

Şi iată că într-o zi, în ţârâitul neobişnuit de viu al semnalelor de radioamatori, Nikolai auzi deodată apelul cunoscut. „El e... el!” asculta emoţionat Nikolai, aşteptând să se termine semnalul de apel.

Da, el era

— Antena nouă a fost executata exact după schema dumitale. Aşteptăm continuarea – transmise Nikolai după ce răspunse la apel.

— Bine. Notează!

Urmară nişte cifre. Nikolai, care era tot numai urechi, nici nu se clintea, temându-se să nu scape vreun punct. Trecuseră vreo zece minute.

Şi deodată, undeva foarte aproape, în eter, apărură alte semnale. Erau nişte semnale obişnuite de acord care nu exprimau nimic: se repeta o singură literă: „j”; trei puncte linioară, trei puncte linioară şi aşa mai departe. De se auzeau undeva, „în apropierea” cifrelor pe eaire le comunica neamţul, pentru că unda lor se deosebea cu o fracţiune de metru de unda pe care recepţiona Nikolai. Apoi, furişându-se, aceste semnale se apropiau din ce în ce mai mult...

Cineva îşi acorda ’emiţătorul pe aceeaşi lungime de undă. Nikolai înţelese. Încordându-şi din răsputeri auzul, el izbuti să desluşească încă trei-patru cifre din punctele şi linearele care se învălmăşeau.

Rechinul din eter, năpustindu-se asupra victimei sale, mări intensitatea emisiunii şi semnalele prietenului necunoscut se pierdură într-un urlet răguşit.

Nikolăi se. Ridică repede şi deschise uşa dintr-o smucitură. Ana şi Nataşa tresăriră şi se întoarseră spre el.

— Veniţi repede aici! şi Nikolai se repezi din nou la emiţător când, deodată, uşa se deschise şi în prag apăru Wiekling.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el alarmat.

Nikolai se schimbă la faţă. La naiba, din cauza căştii nu

auzise paşii lui Wiekling!

— Nimic deosebit... Ana Konstantinovna, vino, te rog, pentru o clipă!

Ana intră în camera lui, şi Nikolai închise imediat uşa. Se priviră amândoi, cântărind în tăcere situaţia penibilă care se crease. Nikolai dădu din mână; fie ce-o fi, o să treacă şi asta. Şi din nou îşi puse casca. Urletul continua.

O singură privire aruncată asupra rândurilor de cifre notate în jurnalul de recepţie fu de ajuns ca Ana să înţeleagă tot ce s-a petrecut.

Continuând să asculte, Nikolai scoase hârtia pe care avea notat cifrul.

— Trebuie să descifrăm repede – spuse el în şoaptă. Legătura a fost întreruptă, dar mai poate fi reluată.

— N-ar fi mai bine s-o lăsăm pentru mai târziu? arătă Ana cu capul spre sufragerie.

Pe neaşteptate bruiajul încetă. Oceanul eterului vuia liniştit, plin de refluxul său monoton. Nikolai aştepta.

Eterul era liniştit.

— Da, e mai bine să amânăm – răspunse în sfârşit Nikolai, fără să-şi scoată casca. Du-te -acolo şi caută să ieşi din încurcătură. Dar nu uita... — şi Nikolai îşi duse degetul la buze.

Ana ieşi.

— Ei gata, m-am hotărât, încep să mă ocup de radio – îi spuse ea lui Wiekling. Intr-adevăr, e un lucru tare pasionant. Acum înţeleg de ce Nikolai Arsentievici stă nopţi în şir în faţa emiţătorului său. Ştii, Alfred, chiar acum am auzit vocea unui radioamator din Newfoundiand! De cealaltă parte a globului pământesc! O voce adevărată, nu nişte puncte şi linioare! Extraordinar!

Prefăcându-se că o crede, Wiekling îi dădu în acelaşi timp a înţelege că nu face altceva decât s-o ajute să iasă din această situaţie penibilă. Curând plecă, iar Ana rămase în suflet cu sentimentul apăsător că îl jignise fără ca el s-o merite.

Fetele se grăbiră să intre în camera lui Nikolai. Textul

radiogramei era descifrat. Ana îl traduse repede:

— „Posed informaţii absolut sigure că se fac pregătiri pentru un atac militar. Comunicaţi la C. C. Al partidului. Inginerii militari care au lucrat la maşina lui Gross pierit toţi. Maşina distrusă. Gross şi ajutorul lui, Mullemberg, au pierit de asemenea. Documentele capturate probabil însă că s-au păstrat. Reconstruirea maşinii este posibilă. Transmit descrierea principiului cablului aerian, întocmită în mod special de coautorul invenţiei lui Gross, care a murit. Ionizarea se obţine prin polarizarea aerului în urma acţiunii simultane a două câmpuri alăturate, dirijate de radiaţii din gama de unde eentimetrice având raportul frecvenţelor…”

Nikolai tăcu. Tăceau şi fetele. Ameninţarea care răsunase în prima comunicare a prietenului lor neamţ se apropia, era acum mai reală şi mai cumplită. Fetele se alarmară şi mai mult când Nikolai le explică de ce a fost întrerupt textul.

— Aşadar, convorbirile voastre în eter sunt urmărite!

— Da – răspunse Nikolai – acum este limpede. Temerile lui Fedea se adeveresc. Poate că suntem urmăriţi şi aici… Trebuie să distrugem tot ce este de prisos… radiogramele… altfel te pomeneşti că ni le sustrage cineva.

Adună toate colile de hârtie pe care erau trecute radiogramele descifrate şi, făcând o sforţare, rupse din „jurnalul său de cart” cele două foi pe care notase comunicările. Aceste două foi şi hârtia cu cifrul le împături şi le ascunse sub rama grea a biroului său. Textul chiar atunci recepţionat şi dessi frat îl puse în buzunarul hainei. Restul de hârtii le duse la bucătărie şi le arse.

Întorcându-se, ridică cu un gest hotărât receptorul telefonului.

— Se cade oare? observă Ana. E trecut de unsprezece.

— Telefonez la Comisariatul Poporului… Dacă el mai e acolo înseamnă că se poate…

Peste câteva minute Nikolai ieşi „să se plimbe Faptul că trebuia deocamdată să-i ascundă lui Ridan veştile din Germania îi crea un sentiment apăsător… „Nu-i nimic – încercă el să se liniştească. În curând o să afle totul…”

★
★ *

începea ultima din cele trei zile de „păsuire” pe care Nikolai le smulsese lui Ridan pentru a lămuri metoda de lucru pentru viitor.

La zece dimineaţa, când în toată vila lui Ridan munca organizată era în toi, se petrecu ceva cu totul neobişnuit. Ana şi Nataşa îşi lăsară cărţile şi coborând jos, pe terenul de sport din faţa casei, începură să aranjeze pe el „porţile” pentru jocul de crichet. Peste un minut Mămicuţa şi Wiekling coborâră şi se apropiară de de. Nikolai stinse tuburile generatoarelor sale şi coborî şi el prin dos, pe uşa dinspre „menajerie”. Fiodor Reşetkov veni din stradă şi, lăsând pe banca de lângă teren pachetul pe care-l adusese subsuoară, se alătură şi el grupului.

La ora zece şi douăzeci de minute, în laboratorul lui Ridan sună la telefon şeful brigăzii de laboranţi care conducea analiza probelor de carne. El îl rugă pe profesor să vină la laboratorul de analize ca să lămurească „o chestiune”. Profesorul se îndreptă grăbit într-acolo.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el, intrând în laborator.

— Nu ştiu, Konstantin Aleksandrovici, dar am impresia că eprubetele vin direct din generatoare şi nu din termostat.

— De ce crezi asta?

— Carnea este absolut proaspătă. Priviţi! şi îi arătă registrul în care făcea însemnările. Ieri, ultimul tot a avut în medie 69,I la sută descompunere, aproape norma, iar astăzi, proba următoare are zero la sută descompunere.

Ridan apucă registrul şi îşi aţinti ochii pe el.

— Câte probe ai controlat?

— Şaizeci şi două.

— Şi toate dau zero la sută descompunere?

— Toate! Până la ultima!

— Mda… ciudat… E îndoielnic! Ai vorbit cu Tungusov?

— Nu încă. M-am gândit să vă spun dumneavoastră mai întâi.

— Aşa… Hai la el, să lămurim!

Deschizând uşa spre camera generatoarelor, Ridan se opri uluit în prag. În cameră nu era nimeni, transportoarele lucrau în gol, iar tuburile generatoarelor erau stinse.

— Într-adevăr… e ceva în neregulă.

încredinţat că lui Tungusov i s-a întâmplat ceva, profesorul se năpusti în coridor şi, călcând cu paşi mari, avântaţi, porni spre camera inginerului, când deodată se opri atât de brusc încât şeful brigăzii de laboranţi, care alerga în urma lui, era cât pe-aci să-l dărâme.

Prin fereastra deschisă, jos în grădină răsuna larmă neobişnuită la ora aceea şi Ridan auzi limpede glasul lui Tungusov:

— Îmi pare rău, Ana Konstant'novna… Dacă nu nimeream în cursă…

Profesorul se aplecă pe fereastră. Câteva secunde privi tăcut la jucătorii de orichet, străduindu-se parcă să înţeleagă ce se petrece.

— Ei, prieteni, ce-i cu voi acolo? strigă el în sfârşit.

Ciudat: nu-l auzi nimeni! Strigă încă o dată, dar tot degeaba. Jucătorii discutau cu atâta însuflefre şi atât de tare despre o lovitură greşit executată, încât. Profesorul, dând din mână, se îndepărtă bombănind de fereastră: „Naiba ştie ce se petrece!", şi porni în goană pe scări în jos. Când ajunse lângă teren, tinerii îl văzură în sfârşit.

— Tovarăşi! Ce-i cu voi? Nikolai Arsentievici… O, şi Fiodor Ivanovici e aici! Bună ziua!

Liniştit, Tungusov ţinti, lovi bila cu ciocanul şi răspunse:

— După cum vedeţi… m-am hotărât să mă ocup de sport,.

Şi cu un aer preocupat porni după bila care se rostogolise prin „poartă". Preocupaţi, toţi păreau că au uitat de profesor. Aplaudară şi iarăşi porniră să discute. Ridan nu mai înţelegea nimic.

— … Dar bine, Nikolai Arsentievici, dumitale îţi arde de joacă şi transportorul merge în gol! La analiză au venit eprubete cu carne proaspătă!… Generatoarele nu funcţionează…

— Aşa trebuie să fie, Konstantin Aleksandrovici – şi Nikolai lovi din nou bila. Eu am oprit generatoarele.

— Cum „aşa trebuie să fie”?! De ce le-ai oprit? Nu înţeleg nimic! Asta nuni place! În sfârşit Ridan se înfurie de-a binelea. V

Nikolai se apropie de profesor. Ceilalţi îl înconjurară.

— Care-i astăzi procentul de descompunere? întrebă Nikolai cu un aer nevinovat, adresându-se şefului brigăzii de laboranţi.

— Niciun procent! strigă Ridan ieşit din fire. Zero la sută!

— Ei, vedeţi? Foarte bine! Eprubetele au stat în termostat patruzeci şi opt de ore, aşa cum trebuie, iar analiza arată că descompunerea este zero la sută. De aceea am oprit generatoarele.

Ridan îl privea fără să înţeleagă pe tânărul oare zâmbea nevinovat.

— Vrei să spui…

— Vreau să spun că cercetările noastre au luat sfârşit, Konstantin Aleksandrovici. Problema a fost rezolvată. Am dreptul să joc şi eu puţin orichet?

— Ura-a-a! răsună în jurul lor.

La ferestrele Institutului apărură chipurile colaboratorilor care priveau uimiţi această scenă pe care încă nu puteau s-o înţeleagă. Ridan îl îmbrăţişă pe inginer, în jurul lor cinci oameni, agitând ciocanele de crichet, strigau cât îi ţineau puterile „ura”, iar alături de ei, şeful brigăzii de laboranţi ţinea în mână un registru uriaş.

în sfârşit, Ana îi pofti pe toţi sus. Pe drum, Nikolai îi povesti pe scurt lui Ridan cum a reuşit să găsească complicatele formule ale curbelor şi să determine grafic combinaţia „zero a condiţiilor la care au fost expuse în ziua aceea probele.

Profesorul era de-a dreptul entuziasmat.

— Mai rămâne să lămurim cât timp va putea fi păstrată carnea proaspătă. Lucrul acesta şi pentru dumneata e important, nu-i aşa?

— Bineînţeles – răspunse Nikolai. Două luni, ăsta este

termenul pe care l-am promis comisarului poporului. Înainte de aceasta însă, trebuie să obţinem aceleaşi rezultate şi la generatorul mare la care vom expune vite întregi. „Conservorul” este aproape gata şi poate fi pus la punct în vreo două zile.

— Aşadar, oprim deocamdată analizele?

— Da, bineînţeles.

Porniră în laboratorul mare de analize.

Ridan îi anunţă pe laboranţi că prima etapă a lucrărilor a fost terminată cu succes şi că timp de patru zile se pot odihni. După aceea analizele vor continua…

în sufragerie se auzeau glasuri vesele. Se pregătea un ospăţ solemn. Mămicuţa şi Wiekling întindeau masa, fetele pregăteau vesela şi tacâmurile. Fiodor scoase din pachetul adus de el din oraş câteva sticle de şampanie, iar în bucătărie mătuşa Paşa manevra aparatele strălucitoare.

*

⋆ ★

Succesul lui Nikolai îi însufleţise pe toţi locatarii vilei lui Ridan. Profesorul se pregătea să înceapă o nouă serie de cercetări, alcătuia planul de muncă, stabilea probele, alcătuia modele de tabele pentru însemnări. Pentru Nikolai victoria obţinută constituia doar un prim pas hotărâtor, dar oricum parţial, al întregii lui activităţi. Ridan, în schimb, se declara pe deplin satisfăcut: pentru scopurile pe care le urmărea el, chiar termenul acesta scurt de conservare a ţesuturilor – patruzeci şi opt de ore – era suficient.

— Şi dacă nu obţinem un termen mai îndelungat – spunea el – sarcina mea a şi fost rezolvată. „Conservele” mele nu se cer deocamdată păstrate mai mult timp.

Nikolai tresărea auzind aceste aluzii şi de fiecare dată îşi amintea de vizita pe care o făcuse în îngrozitorul laborator al lui Ridan.

— Ce ţesuturi sau organe vreţi să „conservaţi”?

— Toate! Absolut toate! Ah, Nikolai Arsentievici, ce realizare admirabilă! Şi atât de neaşteptată! Aş fi putut eu măcar să visez la această posibilitate? Iar acum…

Conservele dumitale sunt un fleac, un joc în comparaţie cu ceea ce am să realizez eu. Şi să vezi! Dacă vei rezolva, în sfârşit, problema generatorului de radiaţii cerebrale, atunci... Ridan nu găsi cuvinte să exprime uluitoarele perspective pe care acest generator le va deschide în faţa ştiinţei.

„Să-i spun sau să nu-i spun?" se gândi Nikolai, amintindu-şi de taina pe care el şi Ana o păstraseră până acum cu atâta grijă faţă de Ridan. La urma urmelor, nu mai avea niciun motiv s-o ascundă: munca la „conservor" se va termina zilele acestea şi atunci nimic n-o să-l poată împiedica pe Nikolai să se apuce de refacerea G.M.ului. Iar înainte de aceasta, ar fi trebuit să stea de vorbă cu profesorul, poate totuşi va afla ceva de la el.

Se sfătui cu Ana.

— Putem să-i spunem – hotărâră ei.

Seara, Nikolai intră în cabinetul lui Ridan. Acesta şedea în fotoliul său, la birou, şi scria ceva.

— Cred c-am terminat cu pregătirea – îl întâmpină plin de însufleţire pe inginer. Mâine încep expunerea la radiaţii. O să lucrez singur. Numai un lucru am să te rog. Să-mi faci o scurtă examinare a cunoştinţelor mele în domeniul tehnicii radiaţiilor. Mâine dimineaţă... Programul meu este destul de complicat şi vast, însă diabolic de interesant! închipuieşte-ţi ce s-a petrecut: am învins descompunerea proteinei, baza principală a morţii a tot ce este viu! Se deschid perspective pe care eu, pur şi simplu, nu sunt în stare să le cuprind cu mintea mea... M-am pierdut, mă agit... La naiba, ce-ai făcut dumneata din mine?... Ştii câţi ani am acum? Cel mult douăzeci. Am început să visez. Îmi vin diferite idei care mă copleşesc ca un duş rece, mă atrag spre viitor... Iar eu n-am reuşit să înţeleg pe deplin nici prezentul... Oare ceea ce am realizat acum cu carnea este ceva neobişnuit? Se pare că nu. Să luăm de pildă moaştele. De sunt explicabile în Sud, într-o climă caldă, după cum explicabilă este şi conservarea mamuţilor în solul veşnic îngheţat al Nordului... Dar astfel de fenomene se întâmplă şi într-o

climă temperată. E adevărat că nimeni n-a putut să elucideze lucrul acesta ca lumea. Dar Rubinstein?! îţ aminteşti?

— Care Rubinstein? Nikolai se pierduse cu totul în faţa aoestui iureş plin de energie al profesorului de „douăzeci de ani”.

— Cum care? Nikolai Rubinstein, fratele celebrului Anton Rubinstein, muzician şi el, întemeietorul conservatoru lui din Moscova... A murit în 1881. Nu de mult cripta mormântului a fost deschisă, dupăcincizeci ş trei de ani de la moarte! Şi l-au găsit proaspăt, de parcă chiar atunci murise. Nu i s-a făcut niciun fel de îmbălsămare. S-a păstrat totul: corpul, îmbrăcămintea şi cirar trandafirii de pe piept... Şi ştii care-i cauza? Sicriul de plumb, ermetic închis! Ai să-mi spui că este acţiunea plumbului, sunt con vins. Nu-i aşa, Nikolai Arsentievici? Cunosc câteva cazuri dintre acestea şi toate în legătură cu plumbul... Ei? Oricum însă, nu este interesant? Este nevoie de o experienţă foarte simplă, pentru a începe o cercetare serioasă: să iei un tub de plumb, să introduci în el un şoarece sau nn şobolan abia omorât, sau chiar viu, să închizi ermetic tubul şi peste o lună să-l deschizi... Apoi mai este şi mierea... Corpul lui Alexandru Macedon, ca să nu se descompună, a fost păstrat în miere...

Deodată profesorul râse stingherit, privindu-l pe Nikolai care, nemişcat, asculta cu o încordare de parcă ar fi perceput greu acest nestăvilit torent de idei. N’kolai nici nu ştia să asculte altfel. El voia întotdeauna să pătrundă sensul celor auzite.

Ridan fu cuprins de o jenă proprie omului care s-a lăsat furat de o idee; La ce bun să-şi dea la iveală gândurile încă nesistematizate, crude?...

— Vezi ce harababură e în capul meu?...

— Înţeleg foarte bine – răspunse Nikolai – şi în capul meu e la fel...

— Ştiu... Avem multe trăsături comune şi mai ales, ceea ce e principal, natura creatoare a firilor noastre... Eşti o

mare forţă… Ridan se abţinu hotărât de la ispita de a continua această declaraţie. Aşadar, Nikolai Arsentievici, acum am să încerc să elucidez două probleme. Prima: dacă toate ţesuturile şi umorile organismului reacţionează la fel când sunt expuse la radiaţii cu efect de conservare. Va trebui deci să facem destul de multe probe. Şi a doua problemă, care de fapt hotărăşte pentru mine soarta metodei: dacă nu cumva expunerea la radiaţii provoacă tulburări funcţionale în organism. Pentru că dacă organul, ca urmare a expunerii la radiaţii, îşi pierde capacitatea de a funcţiona normal, atunci n-are rost să-l mai păstrezi…

— Programul acesta l-aţi calculat pentru multă vreme?

— Într-o săptămână am să expun la radiaţii totul. După aceea, am să încep cercetările.

— Iar eu cred că în timpul acesta voi termina cu „conservorul”.

— Aşa… Profesorul tăcu puţin. Şi pe urmă?

Nikolai simţi cu câtă încordare aşteaptă Ridan răspunsul său.

— Pe urmă mă apuc de G.M. – răspunse el simplu.

— Cum?… O nouă lucrare?! Ce-nsemnează acest „ge-

€t

me r

— Nu, este o lucrare veche. Ceea ce aşteptaţi dumneavoastră, Konstantin Aleksandrovici. G. M. Este „generatorul de minuni”. Aşa i-am spus noi în glumă, eu şi Fiodor, acelui generator despre care v-am vorbit atunci când v-am cunoscut… Ţineţi minte? Vreau să-l reconstitui. E adevărat, n-am realizat cu el ceea ce am urmărit. Dar unele „minuni”, despre care am aflat mai târziu, s-au petrecut totuşi şi despre de vreau să vă vorbesc acum. Vă aduceţi aminte cu ce s-a terminat comunicarea pe care aţi ţinut-o anul trecut la Casa oamenilor de ştiinţă? V-aţi pierdut cunoştinţa chiar în momentul când…

Ridan strânse convulsiv braţele fotoliului, pregătindu-se parcă să sară în picioare. Faţa lui exprima o nesfârşită uimire…

— Mi-am pierdut cunoştinţa? îl întrerupse el pe Nikolai. Nu-i adevărat! Nu mi-am pierdut cunoştinţa! îmi aduc foarte bine aminte cum…

— Staţi niţel, Konstantin Aleksandrovici. Acum vom stabili cu precizie acest lucru.

Nikolai se apropie de masă, luă o bucată de hârtie şi scrise pe ea;

LMRWWAŢ

— Vă spun ceva aceste litere? întrebă el.

Ridan le privi atent, apoi se lăsă pe speteaza fotoliului, aţintindu-şi privirile undeva, în plafonul întunecat.

— Parcă mi-amintesc ceva… Da, da: odată, la ceai, Ana mi-a bătut oapul cu acest… rebus sau ce-o fi…

— Altceva nu vă mai spun aceste litere?

— Nu, nimic.

— Atunci, ascultaţi: dumneavoastră le-aţi scris pe tablă atunci, la Casa oamenilor de ştiinţă. Toţi au văzut, iar Mutter chiar le-a şi copiat în carnetul lui de notiţe. Totuşi nu vă amintiţi. Înseamnă că aţi fost într-o stare de inconştienţă.

Ce drăcovenie o mai fi şi asta?! Făcând întoarceri scurte, Ridan începu să umble pe covor în jurul biroului. Foarte ciudat! Mi-aduc foarte bine aminte de starea mea de atunci. La început…

— Staţi o clipă! îl întrerupse din nou Nikolai. Să vă spun eu, şi-o să vedem dacă-i aşa. La început aţi simţit o slăbiciune… Aveţi în vedere că n-am fost atunci în sală, ci la mine acasă… Apoi aţi început să vă îndoiţi de justeţea acelei idei de bază pe care vă pregăteaţi s-o expuneţi. Progresând repede, îndoiala s-a transformat în convingerea că greşiţi, şi v-a cuprins desperarea…

— Nikolai Arsentievici, asta este o mistificare! strigă Ridan. De unde ştii? Ce-nseamnă asta?

— Asta înseamnă că în aceeaşi clipă simţeam şi eu la fel. Îmi încercam atunci „generatorul de minuni”. Ştiţi că locuinţa mea se afla în apropierea Casei oamenilor de ştiinţă. Fascicolul de radiaţii al generatorului, îndreptat spre

un obiect de pe fereastră, a nimerit întâmplător în această clădire – mai târziu am controlat lucrul acesta – şi probabil v-a atins pe dumneavoastră.

Ridan încremenise cu ambele mâini sprijinite de masă. Întreaga lui înfăţişare exprima un interes încordat faţă de ceea ce povestea Nikolai.

— Hm!… Şi care-i concluzia?

— Radiaţiile generatorului meu, acţionând asupra omului, provoacă în el această stare de desperare. Dumneavoastră aţi nimerit în bătaia fascicolului. Iar eu m-am expus acţiunii câmpului, aflându-mă în imediata apropiere a generatorului. De aceea am încercat amândoi acelaşi sentiment. Acţiunea generatorului meu de minuni asupra creierului mi se pare neîndoielnică.

Nikolai credea că Ridan se va dezlănţui în sfârşit într-o furtună de bucurie. Doar, la drept vorbind, în clipa aceea aflase că visul lui a fost înfăptuit.

Dar nu se petrecu nimic.

Ridan rămase nemişcat, în aceeaşi poziţie, privindu-l pe Nikolai cu ochii pierduţi în gol. În sfârşit, se îndreptă din spate.

— Stai puţin… îmi amintesc că, vorbind despre acest generator, mi-ai spus că n-ai reuşit să faci nimic, „pentru că a ieşit altceva, nu ce ai fi vrut”. Te-ai referit la această probă? Crezi că a fost o greşeală?

— Da, din păcate.

— Şi te-ai convins chiar atunci de lucrul acesta?

— Da.

— Aşa… în cazul ăsta însă sentimentul de amărăciune sau chiar deznădejde pe care îl încercai dumneata în clipa aceea era absolut firesc şi nicidecum determinat de influenţa radiaţiilor generatorului. Îţi dai seama?

— S-ar putea – conveni Nikolai.

— Bagă de seamă: eu în schimb nu aveam niciun motiv să încerc sentimentul acela de deznădejde. În tot ce expuneam eu nu era nicio greşeală! Asta este o primă împrejurare care face ca pentru mine concluzia dumitale să

nu fie suficient de convingătoare. Şi acum, mai departe: literele… Dumneata ştii ce semnificaţie au de?

— Ştiu.

— Ştiai şi atunci?

— Atunci ştiam numai de existenţa lor, dar nu le cunoşteam semnificaţia.

— Şi nu cumva… te gândeai la de?

— Chiar foarte mult. Trebuia să dezleg cu orice preţ sensul lor, pentru că de conţineau cheia descifrării unei comunicări secrete pe care tocmai o primisem prin radio.

— Perfect! în glasul profesorului răsunară note de triumf. Acum înţelegi despre ce-i vorba? Cum de nu ţi-a deschis ochii această a doua împrejurare şi cea mai importantă? Dumneata cunoşteai aceste litere şi poate că te gândeai la de chiar în acel moment.

— Pare-mi-se că aşa a şi fost, Konstantin Aleksandrovici…

— Ei, vezi? Eu însă n-aveam de unde să le ştiu. Şi deodată, într-o stare de „inconştienţă”, am început să le scriu pe tablă… înţelegi? E un caz tipic de… hipnoză! spuse grăbit profesorul. Este exact ceea ce caut să obţin cu ajutorul fizicii de aproape un an de zile. Şi când colo, de un an problema radiaţiilor cerebrale a fost rezolvată din punct de vedere practic! Nikolai Arsentievici! La naiba! Asta este pur şi simplu o adevărată fericire!

— Aşadar, am avut totuşi dreptate ajungând la concluzia că radiaţiile generatorului meu de minuni acţionează asupra creierului?

— Ei! „Asupra creierului”… — îl îngână Ridan. N-ai avut de loc dreptate. Dumneata ai crezut că aceste radiaţii, acţionând asupra creierului, provoacă acel sentiment de desperare! Iartă-mă, dar asta-i o prostie! Radiaţiile solare provoacă senzaţia de lumină, aşadar acţionează şi de asupra creierului. Totul acţionează asupra creierului. Dacă lucrurile ar sta aşa cum ai tras dumneata concluzia, generatorul dumitale n-ar face nici două parale. Nimeni n-are nevoie de sentimentul dumitale de desperare! Nu, aioi e ceva mult mai important. Gândul că ai greşit, îndoiala,

sentimentul de desperare şi, în sfârşit, aceste litere, toate acestea erau în creierul dumitale. Iar fascicolul generatorului mi le-a transmis mie pe toate, punând stăpânire pe creierul meu. Un singur lucru nu-l înţeleg: în ce mod radiaţiile creierului dumitale s-au amestecat cu undele fascicolului de radiaţii ale generatorului? Dar aici nu pot să te ajut cu nimic. Numai dumneata ai putea să explici cum de este posibil aşa ceva.

Nikolai era emoţionat. Această strălucită analiză a lui Ridan, concluziile lui neobişnuite, aproape fantastice şi în acelaşi timp extraordinar de reale, cu greu îşi făceau loc în conştiinţa lui. Acum Nikolai îşi amintea tot. Îşi aminti mişcările lui, dictate de oboseală, atunci când şi-a lipit capul de tubul generatorului de minuni... Dacă într-adevăr creierul lui emitea în clipa aceea radiaţii, de puteau uşor să nimerească în dispozitivul care modula unda „purtătoare". Astfel fascicolul generatorului putea foarte bine să se afle sub influenţa creierului său. Da, probabil că aşa s-a întâmplat. Nikolai îi explică lucrul acesta lui Ridan.

— Vezi – exclamă profesorul entuziasmat. Totul este limpede! Acum pot să spun precis: undele generatorului dumitale de minuni fac parte din gama undelor de ordinul a 2000—3000 de angstromi[9]. În această gamă sunt situate radiaţiile mitogenetice, necrobiotice şi alte bioradiaţii. Generatorul dumitale de minuni este tocmai ceea ce îmi trebuie mie ca să pot pune stăpânire pe organismul viu! Vai, Nikolai Arsentievici, ce fericire uluitoare!

— Staţi niţel, Konstantin Aleksandrovici! Aţi spus „radiaţii mitogenetice'1... Sunt acele radiaţii care provoacă diviziunea intensă a celulelor. Cu toate acestea, atunci când am făcut proba generatorului de minuni am încercat să acţionez cu radiaţiile lui asupra unei culturi de drojdie şi n-am obţinut niciun efect. *

— Nikola-a-ai Arsentievici! rosti dojenitor profesorul. Din nou faci aceeaşi greşeală...

---

9 Angstrom — o zecime de miliard dintr-un metru.

Dar Nikolai, de astă dată, îşi dădu singur seama.

— Aveţi dreptate. Iertaţi-mă, totul este limpede… Precizia acordului… Vă mulţumesc, Konstantin Aleksandrovici! E posibil ca şi la generatorul de minuni să fi comis aceesfşi greşeală: subaprecierea preciziei acordului!

Ca rezultat al acestei convorbiri, ei trasară următorul program: lui Wiekling, ca unui iscusit constructor de verniere cum se dovedise a fi, i se va încredinţa executarea urgentă a unor noi şi extrem de fine piese de acord pentru generatorul de minuni. Nikolai, după ce-şi va termina „conservorul”, îşi va monta în sfârşit aparatul fără să se mai distragă de la acest lucru.

Ridan mai puse şi următoarea problemă:

— Oare nu se poate face ca G.M.-ul să servească nu numai ca generator, ci şi ca receptor de radiaţii biologice? Ar fi foarte important pentru munca noastră viitoare cu acest aparat.

Nikolai fumă o ţigară, se plimbă câtva timp prin cabinet şi într-un târziu răspunse:

— Se poate.

*

— *

„Conservorul” nu semăna cu niciuna dintre maşinile existente. Noul aparat emitea energie radiantă. Fluxul de energie se revărsa dintr-un reflector parabolic fixat la o înălţime de doi metri, în jos, asupra unui transportor mic, pe care trebuia să se mişte cu o anumită viteză „obiectele mari ce urmau să fie expuse”.

Alături de transportor se afla un generator care, prin înfăţişarea sa, amintea un bufet în trei etaje. Tot spaţiul ocupat de reflector şi de fluxul de energie era închis într-o cuşcă făcută dintr-o reţea deasă de cupru. Reţeaua aceasta izola energia de lumea din afară şi îi apăra pe oameni de influenţa ei. În acest loc podeaua era acoperită cu plăci de plumb legate la pământ.

În momentul punerii în funcţiune a „conservorului”, care ocupa în întregime unul din laboratoare, Mămicuţa mai

eliberă o cameră mare unde vitele tăiate, după expunerea la radiaţii, trebuiau să stea în lăzi timp de două luni – termenul de încercare. Organizarea acestei „sere”, Mămicuţa o luase în întregime asupra sa, utilând-o cu încălzire centrală intensă şi cu toată aparatura necesară: dispozitive de umezire a aerului, termometre cu înregistrare automată a temperaturii…

înainte de a pune „conservorul” în funcţiune, Nikolai nu se mai culcă. Toată noaptea şi-o petrecu punând la punct maşina, împreună cu Nârkin şi Surikov, şi ei tot atât de pasionaţi de această muncă. Ştiind că a doua zi maşina trebuia să intre în funcţiune, aceşti iremediabili entuziaşti nu voiră să-şi întrerupă munca până nu va fi totul pus la punct în mod definitiv.

Nikolai căuta să obţină o precizie absolută. Ultima discuţie cu profesorul îl făcuse să fie şi mai prudent. E adevărat că aici, în „conservor”, era vorba numai de unde ultrascurte – nu de microunde sau biocurenţi. Dar cine ştie? Poate şi aici problema va fi hotărâtă de unele fracţiuni de miimi de undă!

Spre dimineaţă, totul era gata.

încă din zorii acelei zile, Mămicuţa porni la abator. Şi când începu lucrul în Institut, el se întoarse de acolo în fruntea unei coloane alcătuite din două maşini-frigorifere. Muncitorii descărcară şi duseră direct în încăperea „conservorului” nişte lăzi prelungi în care se aflau porci, oi şi berbeci întregi, tăiaţi şi goliţi de intestine. Erau şi diferite părţi de vite tăiate, şi semifabricate din carne.

Veni şi Fiodor, pe care Nikolai îl avertizase în ajun.

Prinzând un moment prielnic, Ridan îl chemă pe inginer la o parte.

— Ascultă, Nikolai Arsentievici, n-ar trebui oare să-l anunţăm şi pe comisarul poporului?

— Nu – spuse acesta hotărât. M-am gândit şi la asta. Mai bine să aşteptăm până când totul va fi definitiv controlat.

începu expunerea la radiaţii.

Lada cea mai mare fu pusă pe platforma de la capătul

transportorului. Nikolai se aşează în spate, lângă peretele lateral al generatorului, unde erau concentrate toate aparatele de control şi manetele de conducere, şi puse în funcţiune în acelaşi timp generatorul şi motorul transportorului.

Trecură câteva secunde până ce indicatoarele aparatelor, care se ridicau oscilând, se liniştiră şi încremeniră la locurile lor. Totul era în regulă. Viteza de mişcare a transportorului determina durata de expunere la radiaţii. /

— Dă-i drumul! porunci Nikolai şi Nârkin împinse lada de pe platformă pe banda în mişcare a transportorului.

Intrând prin deschizătura cuştii în împărăţia radiaţiilor, lada fu învăluită de fluxul de energie radiantă. Fără să se oprească, lunecă apoi pe o altă platformă, aflată la capătul celălalt al transportorului. De acolo fu transportată pe un cărucior.

— Asta-i tot?! se miră Fiodor.

— Tot – răspunse obosit Nikolai. Acum putem continua în serie.

Una după alta, toate cele şaptezeci de lăzi aduse de la abator trecură prin acest flux misterios şi nevăzut. Apoi fură trimise în „seră” şi aşezate pe stelaje. Dar experienţa nu se sfârşi. Abia trecu ultima ladă a lotului, că Mămicuţa, ca un regizor cu experienţă, aduse pe scenă un nou tot de lăzi. Numerotate cu grijă, lăzile acestea de dimensiuni diferite şi cu un conţinut necunoscut erau pregătite de Ridan. În unele din de se auzeau foşnete, fornăituri, zgomote.

— Şi-acum, Nikolai Arsentievici – spuse Ridan – am să te rog să schimbi puţin acordul. Micşorează la minimum intensitatea radiaţiilor, păstrând vechile condiţii ale lungimii de undă şi ale duratei de expunere.

Nikolai trecu din nou la tabloul de comandă. Câteva lăzi fură expuse la radiaţii una după alta. Apoi Ridan îl rugă să mărească puţin intensitatea radiaţiilor şi din nou lăsă să treacă un şir de lăzi. Aşa se repetă de câteva ori.

în sfârşit, totul se termină. Se auzi zgomotul întrerupătorului. Tuburile generatorului se stinseră şi

mişcarea încetă. Nikolai ieşi încet din spatele transportorului.

Deodată se opri şi, clătinându-se, se sprijini de perete. Fiodor se apropie repede de el.

— Ce-i cu tine, Kolea? Ai obosit? îl întrebă el alarmat, cuprinzându-l pe după umeri.

Răspunsul nu mai urmă. Picioarele lui Nikolai se muiară pe neaşteptate şi el se prăbuşi pe duşumea.

★

★ *

în complexa lume interioară a omului există fenomene simple, înţelese, ca foamea, teama, dragostea, prima senzaţie a bătrâneţei sau a măreţiei atotcuceritoiare a naturii, a frumuseţii... Adevăratul lor sens însă, esenţa lor, omul le cunoaşte numai din propria experienţă. Altfel de nu pot fi cunoscute; toate mijloacele de cunoaştere, de explicaţie şi de zugrăvire sunt neputincioase. Chiar şi cel mai talentat pictor nu poate înfăţişa ceva decât numai aceluia care a venit el însuşi în contact cu aceste fenomene. Atunci însă când un om le cunoaşte pentru întâia oară în viaţă, sensul lor este pentru om neaşteptat de profund şi de mare; de îi pot schimba ideile, sunt izvor de forţă şi înţelepciune.

Aşa a fost şi pentru Tungusov boala lui.

Culcat în pat de Ridan, el îndeplinea supus şi ascultător toate prescripţiile profesorului. De când a deschis ochii după leşin, totul îi părea complet altfel. Corpul îi era stăpânit de slăbiciune şi îi făcea plăcere să stea în pat. Mintea i se liniştise şi asta îi făcea de asemenea plăcere; gândurile *se* scurgeau încet, fără încordare, urmând ordinea lor firească, fără să se încalece unele pe altele aşa cum se întâmplă înainte. Nikolai stătea cuminte în pat, uimit de toate aceste senzaţii noi pentru el. La urma urmei a fost o prostie să-şi bată joc în felul acesta de propriul lui creier. Îşi dădea foarte bine seama că a ajuns la limita încordării energiei cerebrale:

insomnia şi harababura turbată a gândurilor n-au fost

indici ale acestei încordări? Nu l-au prevenit? Dar el nu ştia ce fel de simptome sunt acestea.

în prima clipă după ce-şi revenise din leşin, fără să înţeleagă de fapt ce s-a întâmplat cu el, a încercat un sentiment de teamă, bineînţeles teama pentru soarta G.M.ului şi pentru toate speranţele lui Ridan.

— E grav? întrebă el alarmat.

Profesorul îl linişti repede şi tăios:

— Trece fără să lase urme dacă eşti cuminte. Şi ai să fii… Doar eşti om în toată firea…

Pentru Ridan, cazul lui nu prezenta nimic deosebit. Odihnă, linişte, puţină distracţie şi totul va trece. Dar cum să-l silească pe inginerul acesta nebun să se odihnească? Se gândi puţin şi hotărî să acţioneze prin „teroare”.

— Două săptămâni ai să stai în pat – îl anunţă el pe pacientul său cu un astfel de ton încât Nikolai înţelese limpede că într-adevăr va fi nevoit să stea în pat.

în ziua când se întâmplaseră toate acestea, Ana îşi dădea ultimul său examen la teoria muzicii. Însufleţită de succes, plină de bucurie şi de sentimentul libertăţii pe care îl încerca după săptămâni îndelungate de muncă perseverentă, fata urcă vioi seara şi, aidoma vântului de primăvară, se năpusti în sufragerie… Acolo se opri însă cuprinsă de nelinişte. Se întâmplase ceva… Chipul îngrijorat al lui Fiodor, ca şi al Nataşei, nişte sticluţe cu doctorii pe masă, toate acestea îi săriră în ochi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea cu glas scăzut.

— Nimic, Ana. Nu te îngrijora, totul a trecut – se grăbi Nataşa s-o liniştească. Nikolai Arsentievici a leşinat.

— Poftim! Am spus doar… Şi tata?

Ridan ieşi din cabinetul lui Nikolai şi închise bine uşa în urma lui.

A! Anka… Pot să te felicit? şi el îşi sărută fata. Ai aflat? Da, ai avut dreptate tu. Dar nu-i nimic, acum totul este în ordine. L-am minţit – îşi duse degetul la buze – i-am spus că trebuie să stea în pat două săptămâni. Lasă-l să creadă. O să-i prindă bine. Dar atenţie, prieteni, nicio vorbă despre

treburi! Născociţi ce vreţi, dar niciun cuvânt despre generator sau despre tehnică!

— Şi nici despre „razele morţii”? adăugă Ana pe un ton semnificativ, adresându-se lui Fiodor.

Profesorul o privi mirat.

— Asta ce-o mai fi?

— Este... un secret de stat, pe care îl ştim numai noi: Nikolai Arsentievici, Fiodor Ivanoyici, Nataşa şi eu.

— Dacă-i secret, de ce-mi spuneţi?...

— Fiindcă ne-am hotărât să ţi-l dezvăluim şi ţie. Dar altcineva nu trebuie să afle. Absolut nimeni...

— Ei drăcie, ce introducere solemnă!

Se aşezară în jurul mesei, într-un grup strâns, şi Ana îi povesti tatălui său toată istoria cu descifrarea comunicării misterioase a prietenului lor din Germania.

Ridan ascultă cu multă atenţie. Apoi se sculă tăcut în picioare, se retrase în cabinetul său şi rămase acolo multă vreme aşezat în fotoliu, ciupindu-şi barba de parca ar fi rezolvat cine ştie ce problemă importantă şi complicată.

*

— *

Nikolai ştia că Ana s-a întors. Îi auzise glasul atunci când Ridan, ieşind din camera lui, a deschis uşa pentru o clipă, îl cuprinse o dorinţă nestăvilită să o vadă. Probabil că o» să intre chiar aoum... Ce păoat că n-a putut vedea cum a reacţionat în momentul când a aflat de leşinul lui! Poate ar fi înţeles câte ceva...

Dar timpul trecea şi în camera lui nu intra nimeni. Din sufragerie se auzeau zgomote înăbuşite de paşi şi scaune date în lături. Glasurile lor nu se auzeau însă. Formidabil! Ce înoelt trece vremea care de obicei aleargă năvalnic... Orele, chiar şi zilele se strecurau adesea neobservate... Nikolai privi ceasul de pe masă şi văzu uimit cum minutarul, după ce se apropia cu greu de o nouă linie de pe cadran, se lipea parcă de ea şi multă vreme nu se mai putea urni din loc...

N-o să se mai uite la ceas! închise ochii... Va veni sau nu

va veni?

Dacă nu va veni, totul e limpede. Deşi... poate că Ridan i-a interzis să-l „deranjeze”. A închis uşa cu un gest atât de hotărât...

Cât de stupid a -trăit el totuşi! Nu s-a dus la un teatru, n-a ascultat muzică, n-a mai citit de atâta vreme nimic! A început să se sălbăticească. Despre ce să discuţi cu un astfel de om? Despre generatoare? Numai despre generatoare? Despre generatoare „de uscat”, generatoare „de conservat”, generatoare „de laborator”, generatoare „semiindustriale”, generatoare „de minuni”... Ptiu, la naiba! Ruşine! Iată, de pildă Wiekling, nu iese de loc din ritmul vieţii civilizate...

Nikolai auzi cum cineva apasă uşor pe clanţă.

Apoi uşa se desebisie cu grijă.

Trei mişcări încete, foşnitoare...

El îşi închise şi mai tare pleoapele. Deodată inima începu să-i bată nestăvilit. Avea impresia că se aude în toată camera.

Simţea, vedea aproape, că Ana se saltă în vârful picioarelor ca să vadă din prag dacă el doarme sau nu.

— Intră, Ana Konstarutinovna – spuse încet Nikolai, făjră să s-e ridice.

Ana apăru de după tăblia înaltă a patului şi, cu o mişcare stingheră, îi întinse mâna.

— Cum de-ai ştiut că sunt eu?

— Am auzit mişcările dumitale, ţi-am recunoscut paşii. Şi apoi... te aşteptam...

Ceva mai puternic decât propria ei voinţă o cuprinse pe Ana şi o făcu să strângă repede în palmă degetele lui Nikolai, ca de îndată să-şi tragă speriată mâna.

Câteva clipe ea îi înfruntă privirea plină de admiraţie, apoi îşi coborî ochii.

Nataşa şi Fiodor intrară şi ei în cameră. Se încinse o discuţie generală. Prietenii, care de care, se străduiau să născocească teme potrivite, ca să distragă cât mai mult atenţia bolnavului de la tot ceea ce era legat de munca lui.

Nikolai observă aceste manevre nu prea iscusite şi deodată izbucni într-un râs atât de puternic şi de vesel, că toţi se speriară. Nu cumva l-o fi apucat vreo criză de isterie?

În acelaşi timp, venind din două direcţii diferite, intrară în cameră Ridan şi tuşa Paşa. Feţele lor îngrijorate îl tulburară pe Nikolai.

— Iertaţi-mă... V-am speriat! Ce, ori un bolnav n-are voie să râdă? Dar, drept să spun, Konstantin Aleksandroviei, nu sunt eu de vină. Atât se căzneau să mă distreze încât... Ştiţi ce, tovarăşi? Vă dau cuvântul meu de onoare că m-am lecuit. Definitiv! Nu, n-am scăpat încă de slăbiciune. De altceva m-am vindecat, de vechiul meu stil de muncă şi de viaţă. S-a întâmplat cu mine o cotitură. Vreau să mă plimb, să citesc, să mă duc la -cinematograf, la concerte... mai ştii? poate am să fac şi sport...

Acest „mai ştii?",care îi înveseli pe toţi, arătă a fi mai convingător decât toate celelalte argumente ale lui Nikolai.

— Vorbeşti serios? întrebă Ridan.

— Absolut serios. Iarăşi m-am speriat, ca atunci, în copilărie. Nu vreau să mai leşin... e o prostie doar! În felul ăsta pot să mă ţicnesc şi... n-am să mai ajung să fac nimic.

— Bine. Acum văd că într-adevăr cotitura s-a produs. Dar ca să-ţi refaci sistemul nervos, va itrebui să pleci într-un sanatoriu pentru vreo lună, o lună şi jumătate. Trebuie neapărat să schimbi aerul, clima, natura...

Nikolai se posomori.

— O lună şi jumătate... — spuse el abătut.

Fiodor îl privea compătimitor. El îşi avea părerea lui în această privinţă.

— Eh, Konstantin Aleksandrovici – oftă el – dacă mi l-aţi da mie pe mână, să fac -ce vreau cu el, într-o lună i-aş reda forţele şi încă ceva pe deasupra, o -bună rezervă de sănătate şi prospeţime, de impresii eu totul noi.

— Cum? în ce fel? întrebă Ridan,care -asculta întotdeauna cu atenţie sfaturile oamenilor care n-aveau nicio legătură cu medicina.

— Uitaţi-vă cum! L-aş lua cu mine într-o călătorie pe care

tot am de gând s-o fac în vara aceasta. O călătorie cu totul deosebită, într-o barcă, pe un râu. Mi-am petrecut în felul acesta trei concedii, aşa că am o oarecare experienţă. De obicei aşa procedăm: formăm un grup nu prea mare, cinci-şase oameni. Ne alegem un râu, cât mai sălbatic cu putinţă, într-o regiune îndepărtată şi puţin populată a Uniunii. Ajungem cu trenul într-un anumit punct, cât mai aproape de izvoarele lui, facem rost de o barcă mare,cumpărăm provizii, le încărcăm în barcă şi începem viaţa pe apă. Mergem la vale, pe cursul apei, până la un punct pe care l-am stabilit în prealabil, unde lichidăm casa noastră plutitoare şi încheiem călătoria. Am drumeţit în felul acesta pe Ural, pe Belaia şi pe Dvina de Nord... Ce-i drept, nu-S prea confortabile excursiile astea, şi nici uşoare, dar dau rezultate admirabile. Cei graşi îşi dau jos grăsimea, devin mai mobili, iar cei slabi, dimpotrivă, se îngraşă. Aer, soare, apă I Şi câte peripeţii, câte impresii extraordinar de interesante! Vânătoare, pescuit, culegem poame, ciuperci...

— Adevărat! exclamă Ridan. Ai dreptate, Fiodor Ivanoviei. Lăsăm sanatoriul la o parte. Nici că se poate găsi ceva mai bun pentru Nikolai Arsentievici!

— Femeile pot merge? întrebă Nataşa.

— De ce nu! Au fost cu noi şi femei, dar... le-am ales cu mare grijă, de altfel cum am ales şi bărbaţii. Repet, nu-i chiar atât de simplu şi uşor cum pare.

Fetele se priviră între de, cuprinse probabil de acelaşi gând.

— Facem faţă, Nataşa? întrebă Ana, zâmbind şiret.

— Bineînţeles!

— Echipajul este gata, tovarăşe căpitan! raportă Anay salutându-l milităreşte. De data asta n-ai să mai fii nevoit să-l cauţi.

— Chiar! Ar fi admirabil!

— Ai dreptate, Anka! o susţinu Ridan.

— Totuşi, ar mai fi nevoie de un bărbat. Fetele fac de treabă, dar la greu... Dacă sunt două femei şi trei bărbaţi, tocmai bine... o ştiu din experienţă.

— Iată-l şi pe-al treilea! îl arătă Nikolai pe Ridau.

— Perfect! Ai dreptate! Fetele începură să bată din palme.

— Nu merge! zise Ridan. Aţi auzit, e vorba de greu... Până la urmă mai dau bir cu fugiţii. Ştiţi ceva? Propuneţi-i lui Wiekling. El este sportiv şi cred că vă va fi de folos. Eu n-am deocamdată nevoie de el.

Nataşa îşi strânibă nemulţumită năsucul, dar nu se opuse: toţi erau de acord cu Ridan.

în felul acesta hotărârea lor fu luată. Fiodor îşi asumă sarcina de a găsi un râu potrivit şi de a întocmi planul de pregătire pentru călătoria proiectată. Ana trebuia să vor-, beaseă cu Wiekling.

Discuţia aceasta avu loc chiar a doua zi. După cum îşi exprimase Wiekling dorinţa, ei se întâlmră pe chei, pe înserat. Ana îşi dădea seama că Wiekling căuta în mod intenţionat să se întâlniească singur cu ea şi era puţin emoţionată.

După ce ascultă cele ce-i spuse Ana despre călătoria proiectată, el tăcu om timp. Ana îl privea mirată.

— Nu-ţi surâde proiectul nostru? întrebă ea.

— Ba da, este un proiect admirabil. Şi-apoi, aş fi fericit să petrec o lună întreagă împreună cu dumneata... şi cu prietenii dumitale.

— Sunt şi prietenii dumitale – îl corectă Ana.

— Nu ştiu, Annie, dacă este aşa – îi răspunse trist Wiekling. Accentul puternic care se simţea în cuvintele lui trăda o emoţie sinceră. Voiam tocmai să-ţi vorbesc despre asta. Pot fi oamenii prieteni dacă nu există încredere între ei?

Ana se simţi parcă prinsă în flagrant delict. Ce să facă? Wiekling avea dreptate.

— Cum n-au încredere în dumneata? întrebă ea, dându-şi seama că nu poate să evite răspunsul.

— Annie, dumneata ştii lucrul acesta. Profesorul şi Nikolai Arsentievici rezolvă împreună o problemă interesantă. Dar ce fel de problemă? Este o taină pentru mine. Sunt un om

cu spirit de observaţie şi ştiu că uneori schimbaţi tema discuţiei atunci când vin eu. Îmi ascundeţi ceva. Explozia dumitale de interes faţă de radioamatorism n-a fost reuşită. Ştii lucrul acesta. Nu eşti în stare să minţi. Eu înţeleg, nu pot să cer încredere... ca alţii. Dar... oare asta se poate numi prietenie, Annie?

Aluzia la „alţii" o necăji pe Ana şi se simţi dintr-o dată iarăşi stăpână pe situaţie.

— Nu înţelegi, Alfred! Tata nu vorbeşte niciodată şi nimănui în mod concret despre obiectivele pe care le urmăreşte. El luptă pentru a obţine stăpânirea asupra organismului, pentru prelungirea vieţii. Nikolai Arsentievici îl ajută pe linia tehnicii. Dar nici el nu ştie nimic precis. Iar în ceea ce priveşte secretele noastre... Spune-mi, Alfred... am auzit că dumneata ai venit în Uniunea Sovietică ca să ne transmiţi o descoperire importantă. Poţi să-mi spui de ce fel de descoperire e vorba?

— Annie! Dar nu am dreptul!

— Aşadar, nu ai încredere în mine?

— Asta-i cu totul altceva! Ăsta nu e secretul meu personal.

— Vezi? Atunci de ce te superi? în orice caz, pot să te încredinţez că nu avem niciun fel de secrete care să fie îndreptate împotriva dumitale.

Wiekling se înveseli dintr-o dată.

— Atunci, iartă-mă, Annie I Acum văd că m-am purtat ca un prost. Nu m-am gândit că păstraţi un secret de stat... O privi cu coada ochiului, râse şi continuă repede: Trebuie să-ţi mulţumesc pentru lecţie. Oamenii sovietici au o etică deosebită, cu totul nouă. Unui om cu educaţie burgheză nu-i este de loc uşor s-o înţeleagă. Dar să lăsăm asta. Să vorbim de călătorie. Când aţi hotărât să plecaţi?

— De îndată ce Nikolai Arsentievici se va face bine. Tata crede că peste vreo două săptămâni.

— Cum de-aţi reuşit să-l convingeţi să-şi lase lucrul?

— Uite-aşa! L-am convins! Şi el a înţeles că trebuie să se odihnească.

— Dar cu radiorecepţia? îmi spunea deseori că face de gardă în eter.

— Îl lasă în locul lui pe tovarăşul Nârkin.

— Aşa! Dar cu profesorul aţi vorbit? Poate are nevoie de mine?

— Am vorbit. Ne-a spus că deocamdată nu are nevoie de dumneata.

Wiekling tăcu câteva clipe.

— Uite ce este, Annie – spuse el. Problema concediului trebuie s-o rezolv cu şefii mei. Dacă mă lasă, plec cu voi. Chiar mâine am să aflu. Şi-acum, spune-mi… Glasul lui Alfred căpătă intonaţii moi, mai catifelate, şi Ana simţi instinctiv că trebuie să se pună în gardă. Cui aparţine această idee?… Adică… cine mi-a propus candidatura?

— E chiar atât de important, Alfred?

— Foarte important, Annie. De asta depinde tot sensul participării mele la excursie.

— Atunci poţi să renunţi.

Făcură în tăcere câţiva paşi.

— Înţeleg… Şi nu-ţi pare rău, Annie?

— Ba îmi pare. Căpitanul nostru cere ca în echipaj să fie trei bărbaţi şi nu-l avem pe-al treilea. Să luăm un necunoscut…

— Cu dumneata nu se poate sta de vorbă – o întrerupse Wiekling, zâmbind trist…

Ana se întoarse acasă singură, gândindu-se la această discuţie. Făcuse oare vreo greşeală? Pare-se că nu. Şi totuşi… Uneori i se făcea milă de Wiekling căci, într-adevăr, neîncrederea e un luoru tare urât. Are dreptate. Trebuie să stea de vorbă cu toţi; se va strădui să risipească această atmosferă de înstrăinare faţă de un om care nu s-a făcut cu nimic vinovat faţă de ei.

*

— *

Nikolai începea să se plictisească. Era a patra zi de când îşi ducea „viaţa la orizontală”.

Ridan veni dimineaţă la el, îl examină, îl întrebă cum a

dormit şi la ce se gândeşte.

— Şi-acum, uite ce-i – spuse el. Hai să vorbim serios! E dar că nu mai poţi duce acelaşi fel de viaţă ca până acum. Nu-i aşa?

— Aşa el

— Bine. Atunci, dacă ne-am înţeles, poţi să te dai jos din pat. Eşti sănătos. Deocamdată nu poţi pleca, eşti încă slab, trebuie să mai prinzi puteri, să te odihneşti, dar poţi să lucrezi… aşa, câte puţin. Ce intenţionezi să faci?

— G.M.-ul – răspunse scurt Nikolai.

— Altceva nimic?

— Nimic. Cu „conservorul" am terminat pentru două luni. Dacă, bineînţeles, carnea nu va începe să se descompună înainte de vreme.

— Şi cu călătoriile dumitale prin eter în timpul nopţii, cum rămâne?

— M-am şi înţeles cu Nârkin. El este un radioamator cu multă experienţă, capabil, şi va putea, după câteva lecţii, să-şi însuşească „scrisul meu", maniera mea de lucru la postul de radio. Va veni în mod regulat aici, în zilele când trebuie să fiu „de cart în eter", şi va luora cu emiţătorul timp de vreo două ore.

Planul acesta îl făcu pe Ridan să-şi recapete veselia-i obişnuită. Visul lui era pe cale să se realizeze. Cu câtă nerăbdare aştepta el momentul acesta! Cât a trebuit să lupte împotriva lui însuşi ca să-l poată opri pe Nikolai de-a mai lucra!

Nikolai se sculă, făcu – după sfatul profesorului – o baie în care opărise ace de brad şi, după ce luă micul dejun, se plimbă puţin prin grădină. Apoi intră în camera sa de lucra unde, pe o măsuţă, îl aştepta carcasa G.M.ului. Piesele demontate, se aflau tot acolo. Nikolai deschise o ladă şi scoase din rumeguşul moale, pus ca amortizor, globul unui tub de plumb nou, nu prea mare…

…Seara veni Fiodor. De când proiectaseră călătoria lor din timpul verii, „căpitanul" venea aproape în fiecare zi în vila de p© Ordânka. Se iviseră o sumedenie de treburi care

cereau să fie discutate. Trebuia în primul rând să aleagă itinerarul şi să găsească un râu potrivit. Lucrul acesta era departe de a fi simplu, deşi viitorii călători erau cu toţii de acord că râul trebuie să fie „sălbatic”, să treacă printr-o regiune puţin populată, să nu fie navigabil şi să aibă păduri pe maluri unde să se poată vâna.

Şi iată-i pe prieteni şezând la masa plină cu hărţi şi ghiduri turistice. Discutau de nenumărate ori când o propunere, când alta... dar nu era de loc uşor să-şi găsească un râu „al lor” în Ţara Sovietică, atât de bogată în ape curgătoare.

în sfârşit, apăru şi Wiekling. Atenţia tuturor fu atrasă de o lădiţă plată, pe oare Wiekling o puse cu un aer solemn în faţa lui Nikolai.

— Iată şi darul meu cu ocazia însănătoşirii.

în ladă se afla un tablou pentru manevrarea G.M.ului, prevăzut cu toate elementele de comandă. Era o capodoperă de precizie şi eleganţă. Scala de acord, mare, rotundă, conţinea două mii de diviziuni şi fiecare diviziune putea fi împărţită, cu ajutorul unei scale micrometrice suplimentare, în alte o sută de mişcări egale ale acului indicator. Ridan şi Nikolai erau entuziasmaţi. Într-adevăr, Wiekling se arătase un desăvârşit artist în executarea acestei lucrări.

Punând cu grijă tabloul în lădiţă, Nikolai îl duse în camera sa. Acum nu-i mai rămânea decât să monteze „generatorul de minuni”!

Când aduseră vorba despre apropiata expediţie, Wiekling îşi desfăcu mâinile cu un aer dezolat.

25 – Generatorul de minuni

984

385

— Nu ştiu ce să fac, tovarăşi. Tare aş vrea să merg cu voi, dar peste o lună şi jumătate trebuie să plec într-o delegaţie. Direcţia generală mă trimite la una din noile uzinei E adevărat că aoolo voi avea de lu-cru numai q zi şau două, trebuie să fac recepţia montajului de utilaj electric.

Dar nici nu pot lipsi... ar însemna să întârzie punerea în funcţiune a uzinei.

Ştirea cu totul neaşteptată complica lucrurile. Peste o lună şi jumătate călătoria lor nu va fi încă terminată.

— Dar unde-i această uzină? întrebă Ana.

— Departe, cam la o sută de kilometri nord-est de oraşul Ufa.

— Staţi! sări bucuros Fiodor. La nord-est... Asta înseamnă că e undeva în apropierea râului Ufa...

— Într-un sat la vreo câţiva kilometri de râu.

— Unde anume?

Wiekling îi spuse şi Nikolai într-o clipă găsi punctul respectiv pe hartă.

— Perfect! E foarte aproape de malul râului! Atunci totul e limpede, tovarăşi I Mergem pe râul Ufa. Uitaţi-vă aici! începem călătoria de la Krasnoufimsk spre vărsare, până la oraşul Ufa. Cred că sunt... vreo şase sute de kilometri! Priviţi, există munţi, râul este aproape nenavigabil... Iar aici, în faţa uzinei dumitale, ajungem aproximativ peste o lună şi jumătate. Dacă trebuie să fixăm precis data, ne înţelegem noi. Iar cele două zile, cât o să ai treabă, noi aşteptăm pe râu. E în regulă?

★

— *

Noapte.

Fereastra care dă în grădină e larg deschisă. Afară bântuie furtuna. Ploaia. Răpăie în frunzişul teilor şi uneori, o dată cu rafalele vântului, se năpuseşte în cameră, plescăind grăbită pe pervaz.

Ridan nu doarme. Se răsuceşte neliniştit în fotoliul său de lângă birou: când se lasă pe speteaza lui, când se pleacă deasupra unui vraf de foi scrise. Este manuscrisul care conţine tot, chiar şi ceea ce n-a apucat Ridan să spună atunci, la Casa oamenilor de ştiinţă.

Foile manuscrisului se întorc impetuos spre stânga. Ridan îşi aruncă ochii când pe un pasaj, când pe altul, citeşte unele fragmente din manuscris, uneori face adnotări pe

margine.

„... Genialul fiziolog al vremurilor noastre, academicianul Pavlov, a descoperit secretul reglării activităţii creierului. Noi ştim acum că baza acestei activităţi este constituită de procesul de formare a conexiunilor reflexe între diferite puncte ale creierului. În felul acesta putem deduce cum se reflectă în funcţiile organismului orice schimbări în mediul înconjurător, cum se determină comportarea, cum se creează reprezentările. Toate acestea sunt rezultatele unor conexiuni dintre elementele creierului care percep excitaţiile şi cele oare dirijează funcţiile.

Totuşi, ne putem pune întrebarea: ce fel de conexiuni sunt acestea? Pe ce cale se transmite instantaneu, iritarea de la un centru al creierului excitat de nerv, la un anumit centru regulator? Care este (natura fizică a acestei conexiuni?

Fiziologia modernă nu dă un răspuns la aceste probleme.

Acum însă, când am demonstrat că la baza activităţii creierului se află oscilaţii electromagnetice de frecvenţă ultraînaltă, credem că vom putea găsi uşor răspunsurile. Conexiunea sau legătura dintre diferite elemente ale creierului se realizează prin rezonanţă electrică, absolut la fel cum se stabileşte legătura prin radio între antena unui emiţător şi antena unui receptor. Numai, că elementele receptoare ale creierului sunt mult mai desăvârşite decât aparatele moderne t de radiorecepţie; de se pot acorda automat la rezonanţă, sub acţiunea undei incidente (asta în limitele unei oarecari game de microunde).”

Două foi ale manuscrisului se aşază în stânga. Şi din nou citeşte Ridan anumite pasaje, ciocănind nervos cu creionul gros, colorat, pe mapa biroului.

„... în felul acesta se poate afirma că dacă radiotehnica ar reuşi să creeze un izvor fizic de unde biologice (un generator) am căpăta posibilitatea de a pune în acţiune orice element activ al materiei cerebrale şi, prin urmare, am putea provoca în organism orice funcţii care-i sunt proprii. Pentru aceasta ar fi de ajuns să expunem capul

unui om la acţiunea radiaţiilor acestui generator, acordat la o anumită undă elementară, a cărei valoare fiziologică a fost stabilită dinainte, pentru a căpăta efectul scontat. Dintre nenumăratele elemente ale creierului cuprinse de acţiunea radiaţiilor, va intra în rezonanţă numai unul singur: acela care este capabil să genereze unda respectivă. Asupra celorlalte elemente ale creierului, radiaţiile nu au influenţă…”

Urma capitolul „Despre puterea impulsurilor cerebrale”.

Şi concluziile:

„… Cele de mai sus ne permit să conchidem că intensitatea normală a energiei radiante pe care o produce creierul este atât de mică, încât nu poate fi captată cu niciuna din metodele fizicii moderne. Această împrejurare, însă, n-o împiedică să exercite o puternică influenţă asupra elementelor receptoare ale creierului adaptate de natură în mod special pentru aceasta. Eficacitatea infailibilă a acestor legături se explică prin capacitatea maximă a aparatelor receptoare ale creierului de a intra în rezonanţă pe frecvenţa undei incidente.

Totuşi, aşa cum ne vom convinge mai târziu, puterea impulsurilor cerebrale nu este întotdeauna aceeaşi… ’

Ridan răsfoieşte mai multe pagini până găseşte locul unde scrie sus: „Despre propagarea energiei radiante dincolo de limitele creierului”, caută capitolul „Fapte” şi citeşte atent.

„Aşadar, cunoaştem un vast grup de fapte care nu pot fi explicate din punct de vedere al tezelor biologiei moderne, într-adevăr, dacă luăm în consideraţie afirmaţiile lui Fabre, citate de noi, referitoare la legătura incontestabilă dintre două insecte care se găsesc la distanţă de câţiva kilometri una de cealaltă, şi dacă ţinem seama de exemplele de ciudată influenţă hipnotică a şerpilor asupra broaştelor, păsărilor şi micilor mamifere pe care le vânează, de faptele asemănătoare din viaţa peştilor şi, în sfârşit, de un şir întreg de fenomene legate de comportarea unui om sub influenţa aşa-numitei sugestii sau pur şi simplu a unei

priviri fixe, ajungem la concluzia că sunt numeroase faptele care nu-şi găsesc o explicaţie destul de satisfăcătoare în ştiinţa noastră. Ca şi până acum, esenţa hipnozei rămâne nedezlegată. Sensul altor multe fapte, tot atât de misterioase, este de obicei „explicat” prin termeni ca: „intuiţie” sau „instinct”, care de fapt nu explică nimic.

Toate fenomenele pe care le-am examinat sunt de aceeaşi natură. Vedem că de sunt larg răspândite în lumea vie şi probabil atestă existenţa unei sfere de manifestare a activităţii vitale a organismului cu totul necunoscută nouă. Nu ne rămâne decât să ne mirăm de perseverenţa cu care ştiinţa a ignorat până acum această sferă. Totuşi, oricare dintre fenomenele menţionate, dacă e supus unei serioase analize ştiinţifice, duce la concluzia că exista o energie radiantă a creierului care se propagă departe, dincolo de limitele învelişului său.

Printre numeroasele fapte arătate mai sus şi cercetate de mine personal cu maximum de grijă şi obiectivitate, se află o serie de cazuri în care acţiunea unui creier asupra altuia s-a putut realiza la distanţe foarte mari. Se pune întrebarea: este posibil ca impulsurile creierului, insignifiante prin puterea lor, să poată străbate spaţii atât de mari fără să-şi piardă eficienţa? La prima vedere acest lucru pare imposibil.

Dar să ne adresăm fizicii, ţinând seama de faptul că radiaţiile creierului nu sunt altceva decât unde electromagnetice, fără să uităm însă că frecvenţa oscilaţiilor lor este colosală; ea depăşeşte considerabil frecvenţa undelor radio şi ajunge aproape la frecvenţa radiaţiilor Rontgen.

în primul rând, ştim că intensitatea radiaţiilor oricărui radioemiţător scade treptat pe măsură ce se îndepărtează de antenă. Dar se poate oare susţine că la o anumită distanţă radiaţiile dispar cu totul? Evident că nu. Dacă un receptor primitiv, cu galenă, captează emisiunea puternicului post de radio Moscova până la o distanţă de cel mult şase sute de kilometri, cel mai simplu

radioreceptor cu tuburi electronice captează semnalele lui la o distanţă de până la două mii de kilometri, iar sensibilitatea celor mai perfecţionate superheterodine, în mod practic, aproape că nu cunoaşte limită de distanţă. În felul acesta, este limpede că raza de acţiune a undelor electromagnetice depinde deopotrivă de puterea sursei, dar şi de gradul de perfecţiune a aparatului de recepţie.

Apoi, dacă e adevărat că din punct de vedere al radiotehnicii moderne intensitatea radiaţiilor cerebrale este infimă, tot atât de adevărat este că pentru această intensitate infimă natura a adaptat elementele receptoare extrem de perfecţionate ale creierului şi este absolut firesc ca aceste receptoare perfecţionate să fie eu mult mai sensibile la undele creierului decât receptoarele moderne la undele posturilor de radio.

Să vedem acum ce rol joacă frecvenţa oscilaţiilor în propagarea undelor electromagnetice. Un post – de radio pe unde lungi trebuie să fie extrem de puternic ca să poată fi auzit departe. Undele lungi nu pătrund dincolo de limitele atmosferei terestre şi nici prin scoarţa pământului nu trec, ci sunt absorbite de acestea.

Undele scurte, care au o frecvenţă mai mare (până la treizeci de milioane de oscilaţii pe secundă), aproape că nu sunt absorbite de straturile superioare, ionizate, ale atmosferei şi nici de pământ, ci sunt reflectate de acestea. De» aceea de sunt capabile să străbată distanţe de zeci de mii de kilometri, chiar şi atunci când emiţătorul are o putere extrem de mică.

Undele ultrascurte, a căror frecvenţă ajunge la sute de milioane de oscilaţii pe secundă, se propagă pe o distanţă şi mai mare, chiar şi atunci când emiţătorul are o putere infimă. De nu pot trece prin scoarţa pământului, dar străbat straturile ionizate ale atmosferei şi dispar în spaţiul cosmip.

Ce este atunci de mirare că undele creierului, a căror frecvenţă ajunge la câteva catrilioane de oscilaţii pe secundă, sunt capabile să pătrundă liber prin masa pământului şi ajung în linie dreaptă la orice punct de pe

suprafaţa lui, fără să se atenueze şi fără să slăbească simţitor? Cantitatea se transformă în calitate. Frecvenţa colosală a oscilaţiilor înlocuieşte lipsa de putere a generatorului lor – creierul.

Există însă fapte care arată că şi puterea radiaţiilor cerebrale stă la baza procesului transmiterii impulsurilor de la un creier la altul. Încă în 1930 V. V. Lepeşkin a descoperit la Barcelona aşa-numitele radiaţii necrobiotice pe care le emite organismul în momentul morţii. Natura acestor radiaţii a rămas nedezlegată. Acum putem însă admite că acestea sunt unde eletromagnetice proprii sistemului nervos, însuşi faptul că de au fost descoperite arată că momentul morţii – momentul încetării generării energiei radiante a creierului – este întovărăşit de o creştere momentană, pe cât se vede considerabilă a puterii radiaţiilor.

Şi acesta este departe de a fi singurul caz care ne convinge că puterea radiaţiilor cerebrale nu este constantă şi că nu numai de oscilaţiile ei, ci şi de intensitatea emisiunii depinde gradul de acţiune asupra unui alt creier, la fel cum intensitatea semnalelor captate de un radioreceptor depinde şi de puterea postului de emisie respectiv. Să vedem mai departe cum sugestia şi hipnoza – fenomene larg răspândite în regnul animal – se explică prin capacitatea unor specii de animale şi respectiv a unor oameni de a intensifica în mod voit puterea radiaţiilor lor cerebrale şi de a dirija liber fluxul acestora.

De obicei, atunci când creierul se află în stare de repaus, puterea radiaţiilor sale nu depăşeşte anumite limite; în clipele de încordare psihică însă puterea creşte considerabil. Conform cu aceasta, şi influenţa creierului respectiv se exercită într-o măsură mai mare sau mai mică asupra sferei subconştiente a unui alt creier.

Radiaţiile necrobiotice reprezintă probabil una dintre treptele cele mai înalte ale puterii de radiaţie şi de aceea acţiunea lor asupra unui om poate să provoace halucinaţii, deci întreruperea parţială a activităţii conştiente. În acest

caz, acţiunea semnalelor emise de un creier este atât de puternică încât elementele receptoare ale creierului aflat sub influenţa lor încep să vibreze în rezonanţă cu de…”

Ridan mai întoarse o pagină şi în acelaşi moment ceasul din sufragerie bătu o dată. Profesorul se încruntă, scoase ceasul din buzunar. Unu şi jumătate…

Piciorul lui Ridan juca nervos sub fotoliu, scârţâind ritmic gheata. Ploaia a încetat de mult.

Nu, nu manuscrisul acesta îl reţine pe profesor la această oră târzie în faţa biroului.

El continuă să citească.

„Descoperirea radiaţiilor necrobiotice ne apropie de înţelegerea celor mai „misterioase” dintre faptele descrise în capitolul precedent. Este vorba de cazurile de „simţire” de la distanţă a morţii cuiva, care provoacă un fel de halucinaţie la rudele foarte apropiate ale celui mort. Totuşi, pentru a înţelege mecanismul acestui proces trebuie să-i cunoaştem detaliile. Poate să pară ciudat de ce noi nu simţim continuu aceste „semnale ale morţii” cu care trebuie să fie plin spaţiul care ne înconjoară. Şi de ce oare numai oamenii care ne sunt apropiaţi (ba şi aceştia în cazuri extrem de rare), ne „anunţă” moartea lor printr-un procedeu atât de uimitor?

De fapt, în fiecare clipă creierul recepţionează nemijlocit, fără ajutorul organelor noastre de simţ, un nesfârşit număr de semnale şi nu numai semnale ale morţii, ci şi cele ale vieţii obişnuite. Dar nu toate aceste semnale găsesc rezonanţă în creierul receptor, ci numai cele înrudite. Iată. De pildă, doi oameni, mama şi copilul, sau soţul şi soţia. În decurs de ani întregi oamenii aceştia sunt aproape zilnic împreună. Creierul fiecăruia dintre ei acţionează prin impulsurile sale normale asupra creierului celuilalt. Fiecare mişcare cerebrală, fiecare dorinţă, fiecare explozie de mânie, de voinţă, fiecare impresie, teate acestea generează gama lor de radiaţii care sunt percepute de creierul omului apropiat, în afara conştiinţei acestuia. Aceste radiaţii obligă sistematic elementele receptoare ale

celuilalt creier să intre în rezonanţă numai când recepţionează combinaţiile specifice, caracteristice omului respectiv, care le transmite.

Astfel în creier se formează o „imagine electrică” a omului apropiat, ca o capacitate sporită de a reproduce combinaţii caracteristice de impulsuri proprii numai lui.

Vă aflaţi, de pildă, într-o mulţime de oameni. Glasurile lor nu vă atrag atenţia. Dar e suficient să auziţi un singur cuvânt pronunţat de un om pe care-l cunoaşteţi foarte bine, ca dumneavoastră încă înainte de a-l vedea să-i desprindeţi glasul din masa de glasuri străine şi imediat să vă faceţi o reprezentare a omului cunoscut, cu caracterul şi manierele lui.

Nu este greu să înţelegem de ce creierul nostru, din sumedenia de semnale care trec pe lângă el captează numai pe acelea pe care le-a emanat creierul unui om apropiat. În ultimă instanţă, reflexul condiţionat, „desenul” cunoscut al impulsurilor este acela care pune în acţiune un întreg sistem de rezonatori legaţi mai dinainte între ei şi care formează în conştiinţa omului imaginea cunoscută.

Dar de ce atunci cazurile de recepţie a „semnalelor morţii” sunt relativ rare? E greu de răspuns la această întrebare. În primul rând poate că de nu sunt nici pe departe atât de rare cum ni se par nouă. Luăm cunoştinţă numai de anumite fapte deosebit de vii şi absolut plauzibile din acest domeniu, iar pe cele cât de cât îndoielnice le înlăturăm, străduindu-ne să găsim pentru de explicaţii mai puţin ştiinţifice de felul întâmplărilor, coincidenţelor ş.a.în.d. Este incontestabil, de asemenea, că capacitatea de a valorifica radiaţiile creierului primite din afară, adică de le transforma în reprezentări, în imagini nu este identică la toţi oamenii, după cum nu este identică nici capacitatea lor de a se supune hipnozei sau sugestiei. În afară de aceasta sensibilitatea receptivă depinde şi de starea generală a psihicului în clipa acţiunii radiaţiei, de încordarea atenţiei, de gradul de pregătire pentru perceperea imaginii respective ş.a.în.d. Toate acestea pot constitui cauzele

faptului că majoritatea „semnalelor” trec neobservate.

Nu avem încă date pentru a putea judeca în ce proporţii se manifestă influenţa unui creier asupra altuia, dar putem afirma categoric că nu toate gândurile, ideile, reprezentările se nasc în conştiinţa noastră absolut independent, fără ajutorul unui alt creier…”

Ridan îşi ridică brusc capul. Zbârnâitul mai întâi abia auzit, apoi din ce în ce mai intens al telefonului de interior îl făcu să ridice cu un gest impetuos receptjorul.

— Alo!

— Puteţi veni, Konstantin Aleksandrovici, totul este gata!

— Gata?! exclamă Ridan. Ochii lui străluceau de emoţie.

Putem începe? Dar… dumneata n-ai obosit, Nikolai Arsentievici? Poate că ar fi mai bine să amânăm pe mâine?

— Nu, nu… Haideţi să încercăm!

— Bagă de seamă… Bine, vin!

Ridan sună la un alt număr de interior şi peste câteva clipe în receptor se auzi o bolboroseală răguşită.

— Târsa? Te-am trezit din somn! Iartă-mă! Adu sus tot ce am ales.

Profesorul dispăru în coridorul întunecat. Camera de lucru a lui Tungusov îl întâmpină cu cercul luminos al scalei lui Wiekling de pe „generatorul de minuni” plasat în mijlocul camerei. Un mic reflector parabolic, fixat deasupra, era îndreptat spre fundul camerei, unde un ecran mare de plumb acoperea o parte a peretelui. Nikolai şedea ceva mai la o parte, pe un taburet, sprijinindu-şi obosit cotul de masă şi fuma.

Apoi apărură cuştile cu animale: un câine, un iepure de casă, un cobai, un şobolan alb, un şoarece. După ce le puse pe toate lângă perete, una peste alta, Târsa plecă tăcut. Ridan închise bine uşa în urma lui.

Se lumina de ziuă când cei doi, istoviţi cu totul de sumedenia de impresii şi de oboseală, ieşiră din cameră. Ridan răsuci cheia de două ori şi controlă dacă uşa e bine închisă.

— Acum trebuie să fim foarte atenţi – spuse el Stăpânim

o comoară care nu-şi are egal în lume. Şi încă ceva, Nikolai Arsentievici... Deocamdată nimănui niciun cuvânt... Nici cei din casă să nu ştie... Deocamdată.

Nikolai tăcea. Ceea ce se petrecuse cu puţin în urmă în faţa ochilor lui nu părea de domeniul realului. Fusese un vis. Şi sensul tuturor celor văzute îi scăpa lui Nikolai. Fie ce-o fi... Era treaba lui Ridan.

Oboseala care pusese stăpânire pe el îl copleşi din nou. Abia se mai ţinea pe picioare şi nu mai voia să gândească.

Ridan înţelese în sfârşit lucrul acesta şi, sprijinindu-l, îl conduse în sufragerie. Străduindu-se să nu facă niciun zgomot, scoase din bufet nişte gustări, o sticlă de coniac şi două păhărele.

— Ei, Nikolai Arsentievici... Ridan vru să spună ceva solemn şi pătrunzător despre victoria raţiunii, despre puterea colaborării lor, dar băgă de seamă cu câtă încordare urmăreşte Nikolai propria sa mână ca nu cumva să verse coniacul. Ciocni repede şi adăugă: Bea repede! Acum o să-ţi prindă bine...

Partea a patra **RAZELE VIEŢII**

Capitolul XIII PROFESORUL CAUTĂ UNDA

Trecuse mai mult de o săptămână de când Ridan şi Tungusov – pe furiş, ca să nu-i ştie nimeni, asemeni unor adolescenţi care s-au hotărât să fugă de acasă în ţara indienilor – şi-au petrecut toată noaptea încercând „generatorul de minuni”, în sfârşit refăcut.

Într-adevăr, a fost o noapte a minunilor; şi de la început experienţa a avut un efect atât de viu şi de neaşteptat, încât experimentatorii au pierdut pe loc orice noţiune a timpului şi a primejdiei – n-au mai ţinut seama de faptul că în starea în care se afla, lui Nikolai nu-i era îngăduit să se surmeneze şi în general n-au ţinut seama de niciun fel de prudenţă.

înainte de a pune în funcţiune G.M.-ul cu obiectivul îndreptat asupra unui iepure de casă care ronţăia liniştit foi

de varză în faţa ecranului de plumb, Ridan simţi deodată că-l cuprinde un sentiment de nesiguranţă, vecin cu timiditatea. Se surprinse căutând cu înverşunare cauzele datorită cărora influenţa radiaţiilor ar putea să nu se manifeste. *

Într-adevăr, erau puţine şanse ca încercarea să se termine cu succes. Încrederea lui Ridan bazată pe presupuneri în legătură cu cele petrecute la Casa oamenilor de ştiinţă, de data aceasta era subminată de îndoieli cu totul reale. Noul model al „generatorului de minuni” putea să aibă greşeli de construcţie care l-ar deosebi de primul; frecvenţele undelor produse de vechiul generator puteau să se deosebească de undele creierului, pentru că în fond nu se ştia care anume împrejurări întâiuplătoare au ajutat atunci să se transmită unda respectivă de la Nikolai la Ridan şi, în sfârşit, gama undelor cerebrale ale iepurelui – probabil alta decât la om – putea să nu intre în frecvenţele produse de „generatorul de minuni”.

Într-un cuvânt, în momentul când, cuprins de desperare, Ridan întoarse („Fie ce-o fi!”) întrerupătorul, era aproape convins că experienţa nu va da niciun rezultat…

Am spune că aceleaşi îndoieli au pus stăpânire şi pe Nikolai dacă el, istovit după montarea generatorului, ar mai fi fost capabil să se gândească la ceva.

În clipa următoare, iepurele zbură în sus – un salt gigantic, pe care de obicei iepurii nu-l fac: un metru şi jumătate în sus şi aproape un metru la o parte de farfurioara din care mânca. Revenind pe duşumea, iepurele se întoarse liniştit şi, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, se îndreptă din nou spre mâncare.

Saltul acesta, prin el însuşi, n-ar fi însemnat încă victoria lui Ridan. Contractarea convulsivă a muşchilor o poate provoca uşor, de pildă, şi curentul produs de o bobină Ruhmkorff obişnuită, dacă electrozii ei sunt aplicaţi pe corpul animalului. Pentru aceasta nu sunt necesare niciun fel de influenţe asupra creierului. N-ar fi fost exclus ca şi în acest caz radiaţiile generatorului să fi excitat pur şi simplu

nervii muşchilor, provocând această zvâcnire a picioarelor.

Dar nu! Ridan ştia ce ştia. Intrucât ca şef şi cel mai în vârstă dintre cei doi „adolescenţi”, lui îi revenea cinstea de a declanşa primul radiaţiile, a trebuit în prealabil să afle de la Nikolai în mod amănunţit tehnica destul de simplă a mânuirii generatorului. Dar în tot acest timp nu şi-a luat nicio clipă ochii de la iepure. Şi ca un experimentator cu rutină, nu putea să nu observe că acest salt, deşi absurd şi nemotivat în condiţiile date, n-a fost o convulsie independentă a picioarelor iepurelui. Nu, asta a fost o mişcare organizată, pregătită, „premeditată”; înainte de a se desprinde de duşumea, zvâcnind cu labele din spate, iepurele a strâns sub el labele din faţă, apoi le-a întins înainte, lăsându-se pe spate, într-un cuvânt s-a comportat ca şi cum vreo împrejurare apărută pe neaşteptate i-ar fi impus necesitatea de a sări în sus, şi încă la o înălţime atât de mare.

Toate acestea s-au petrecut într-o fracţiune de secundă, dar Ridan nu a scăpat nici cel mai mic detaliu al acestui complex de mişcări, dovadă a victoriei de atâta vreme aşteptată.

Ridan se repezi la Nikolai şi, îmbrăţişându-l, îl sărută – cel dintâi sărut în viaţa lor, tot atât de important şi de inevitabil ca şi primul sărut în dragoste, pentru că şi aici s-a petrecut acelaşi lucru: suprema emoţie a două suflete care şi-au găsit fericirea.

Ridan repetă experienţa fără să schimbe acordul. Iepurele reeditä saltul cu precizia unei imagini de film rulată din nou pe ecran.

Venind aici, profesorul nu se gândise să facă niciun fel de cercetări. Voia numai să controleze G.M.-ul. Dar acum, după ce stabilise cu atâta precizie acţiunea acestei unde întâmplătoare asupra iepurelui – undă luată la nimereală undeva, la începutul scalei de acord – ar fi fost o prostie să nu noteze importanţa ei fiziologică. Ridan însemnă repede cu creionul pe un petic de hârtie lungimea exactă a undei şi efectul ei.

Şi acum, gata! încercarea s-a terminat, totul era limpede, putea să se odihnească şi mai ales putea „să-l ducă la culcare” pe Nikolai, care n-avea voie să se surmeneze.

Dar ţi-ai găsit!... Chiar în momentul când îşi băga însemnarea în buzunar, Ridan îşi dădu seama că tocmai cel mai important lucru nu l-a verificat: gama de unde a generatorului conţine toate lungimile de undă ale creierului? Dacă această undă, luată cam pe la începutul scalei, este una dintre ultimele lungimi de undă ale creierului?! Asta ar însemna că G.M.-ul dispune numai de o porţiune mică din întreaga bandă de frecvenţe cerebrale.

Deci încercarea nu e edificatoare! Trebuie să încerce două unde: cea dintâi şi cea din urmă undă. Numai atunci va putea constata dacă generatorul este într-adevăr bun.

Hotărî să repare greşeala.

„Cea dintâi” undă nu avu niciun efect vizibil. Dar efectul ar fi putut fi şi invizibil – vreo funcţie interioară care nu influenţează de la bun început şi nemijlocit comportarea animalului. Pentru aflarea ei ar trebui să organizeze altfel experienţa, într-o cămăruţă unde să poată folosi aparatele care înregistrează pulsul, temperatura, respiraţia, ar fi nevoie de analize ale sângelui ş.a.în.d. Asta, ’bineânţeles, nu se poate face acum. Şi-atunci?

Nikolai propuse să meargă mai departe pe scala de acord până vor căpăta primul efect vizibil pe acelaşi iepure, apoi să repete experienţa începând de la celălalt capăt al scalei, adică în sens invers.

Profesorul numi acest plan diletantism, dar fu silit să cedeze, căci altfel ar fi trebuit să amâne pur şi simplu totul pentru a doua zi...

încercară numai diviziunile mari ale scalei (cele de două mii). De micrometru nu se atinseră, deşi Ridan tare ar fi vrut să mişte acul cu a doua suta mia parte, ca să vadă ce se întâmplă...

Nici a doua undă nu dădu un rezultat, nici a treia...

A patra, a cincea, a zecea la fel.

În sfârşit, la a cinoizacea diviziune, iepurele se culcă pe o

parte şi îşi întinse picioarele.

Emisia de radiaţii fu oprită. Iepurele continua să stea culcat.

Din nou îşi puseră întrebarea: ce-i de făcut

Deşi de fiecare dată când se deconecta generatorul farfurioara cu mâneare, i se lua din faţă, iepurele apucase totuşi să manince destul în timpul experienţelor; probabil se săturase şi acum simţise nevoia firească de a se odihni, chiar şi fără influenţa undei respective. Ar fi putut să fie şi altceva: influenţa undei fie ca a coincis cu nevoia de a se odihni a iepurelui, fie că a provocat un întreg complex de funcţii ale odihnei care acum, asemenea unui ceas întors, va acţiona până se vor epuiza de la sine reacţiile care le-a determinat.

— Ehei, Nikolai Arsentievici – exclamă Ridan, cuprins de un interes din ce în ce mai mare faţă de cele ce se petreceau – astea nu-s experienţele de fizică ale bătrânului Calvani. Nu uita că suntem în domeniul biologiei! Ştii ce facem noi acum? Provocăm în mod artificial fenomene naturale într-un organism viu. Iată ce este important! Asta-i foarte important!

Ridan îşi dădu imediat iseama cum poate fi aflată cauza „odihnei iepurelui: va luat un alt iepure şi-l va expune la acţiunea aceleiaşi unde. Aşa şi făcu, dar chiar de la început, când aşeză micul animal lângă mâneare, înţelese că numai repetarea aceluiaşi efect va rezolva problema. Dacă iepurele acesta nu. Se va culca imediat, ca şi primul, nu se va lămuri nimic. Se năştea o nouă problemă: provoacă oare fiecare undă a generatorului aceleaşi reacţii la toate animalele – fie chiar din aceeaşi specie? Un răspuns negativ anunţa greutăţi uriaşe în viitor…

Mereu alte idei, în lanţ, îi veneau lui Ridan în minte. Experienţele acestea lăsau să se întrezărească necesitatea unor cercetări în viitor al căror număr îl speria.

în clipa următoare însă, profesorul triumfa: conectă generatorul fără să schimbe acordul, şi cel de-al doilea iepure se culcă liniştit pe o parte, uşor, destinzându-şi

membrele de parcă ar fi vrut să demonstreze anume lungimea absurdă a labelor sale din spate, cu degetele desfăcute.

Atunci, furat de noua sa victorie, Ridan nu se putu stăpâni şi încălcând flagrant planul stabilit, fără să-i spună lui Nikolai niciun cuvânt – înlocui iepurele cu un cobai şi conectă din nou aparatul la aceeaşi lungime de undă.

Cobaiul începu să-şi scarpine spinarea cu înverşunare, când cu o labă din spate, când cu cealaltă, legănându-se caraghios într-o parte şi-n alta şi uneori căzând pe-o coastă; probabil că nu putea să ajungă cu laba locul respectiv. Ridan deconectă, şi cobaiul încetă să se mai scarpine. Conectă din nou şi cobaiul începu iarăşi să se scarpine! Repetă' experienţa de câteva ori şi de fiecare dată se întâmplă acelaşi lucru.

— Vezi, Nikolai Arsentievici? spuse el în timp ce ochii cenuşii îi străluceau. Fiecare specie, alte unde! Bineînţeles că aici trebuie să existe o lege... Dar... cum s-o găseşti?... Şi mai ales, ce te faci cu ceea ce este mai important, adică omul?... Tiii, ce muncă ne aşteaptă!

Ridan îşi nota cu" înfrigurare, scurtând frazele şi cuvintele la maximum, tot ceea ce se petrecea – lungimea de undă, reacţiile animalelor, concluziile, noile idei... Nikolai fu nevoit să rupă o a treia pagină din carnetul său de note, pentru că nu găsiră altă hârtie la îndemână.

Trecură la cea de-a doua parte a încercării „generatorului de minuni" – începură să varieze unda de la celălalt capăt al scalei de acord. „Cea din urmă" undă nu dădu niciun rezultat. Penultima undă, la fel. Se repetă aproape la fel tabloul de la început: abia după câteva zeci de diviziuni se manifestă influenţa radiaţiilor asupra comportării animalului. De data aceasta în faţa ecranului se afla un câine închis într-o -cuşcă portativă. Câinele începu să latre...

Dintre toate impresiile acelei „nopţi a minunilor", aceasta a fost cea mai puternică. Un astfel de lătrat n-a mai dobândit niciodată un experimentator. Privind drept în ochii

lui Nikolai. Care se afla mai aproape, câinele lătra încet, desluşit, cu pauze nu prea mari şi perfect egale, pronunţând parcă nişte cuvinte de-ale lui, câineşti, pline de o semnificaţie misterioasă

— Părea -că-i avertizează pe om, că-i aduce la cunoştinţă ceva extrem de important…

Deconectarea generatorului oprea imediat efectul, care dispărea complet, fără să lase absolut nicio urmă. Din toată comportarea câinelui, Ridau vedea că în acel moment în creierul lui se stinge un întreg complex de fenomene, probabil legate reflex de acel centru care a fost excitat de radiaţii. Acest lucru trebuia de asemenea lămurit.

Ridan puse în sfârşit capăt muncii în noaptea aceea…

Iar primul lucru pe care-l făcu a doua zi dimineaţă fu să discute serios cu Nikolai între patru ochi. Intenţia profesorului era să-l convingă pe Nikolai că ar trebui să renunţe la muncă cel puţin până la întoarcerea lui din călătoria pe râul Ufa. De data aceasta profesorul folosi argumente care-l făcură pe inginer să fie numai ochi şi urechi. Îi demonstră că „gama” intereselor lui Nikolai este periculos de îngustă. Folosind un întreg şir de exemple istorice, el îi arătă lui Nikolai ce urmări tragice poate sa aibă pentru psihicul unui om concentrarea îndelungată a gândurilor în sectoare limitate ale creierului.

Eşti încă tânăr, Nikolai Arsentievici – spunea el – şi la vârstă dumitale e foarte primejdios acest lucru. Uite, primele simptome au şi început să se arate. Indispoziţii nervoase, insomnie, oboseală, „harababura gândurilor”, toate acestea sunt simptome ale unui început de dezechilibru psihic. Nu-i târziu încă să refaci echilibrul. Dar pentru asta trebuie să acorzi un repaus temeinic tuturor celulelor „radiotehnice” ale creierului dumitale, iar pe toate celelalte, care au început să lâncezească din lipsă de activitate, să le pui să lucreze, îţi este necesară o mai mare variaţie de idei, impresii şi interese!… Şi-apoi… Nu te supăra, Nikolai Arsentievici, dar ca unul ce sunt mai mare decât dumneata, am dreptul să-ţi spun… în ultimii ani ai

rămas vădit în urmă cu cultura.

Chiar şi în cercul nostru familial… Nataşa începe sa ţi-o ia înainte în ce priveşte gradul de informare în materie de politică, artă… O comparaţie cu Wiekling este vădit în defavoarea dumitale deşi, de fapt, în ceea ce priveşte calităţile, el nu face nici cât degetul dumitale cel mic. Educaţia burgheză îl ajută să păstreze şi să menţină numai un lustru superficial de intelectual. Dumneata ai fond, eşti un intelectual de altă formaţie, un intelectual sovietic. Aceasta este o noţiune mult mai largă, superioară, incompatibilă cu tot ce e „superficial” şi numai „superficial”. Şi intelectualul sovietic, însă, trebuie să-şi aibă fizionomia sa… fizionomie, nu mască! O fizionomie nobilă şi atrăgătoare, lipsită de pedanterie, dar şi de acele trăsături care au dat naştere noţiunii dispreţuitoare de „semiintelectual”…

Ridan nimerise tocmai acolo unde trebuia. Operaţia era dureroasă, dar eficace. Nikolai înţelese toate aluziile transparente ale profesorului; se privi cu un ochi străin, obiectiv, şi-şi aminti lapsusurile sale din cursul discuţiilor de aseară în prezenţa lui Wiekling, înţelese şi sensul mai adânc al comparaţiei pe care Ridan a făcut-o între el şi Wiekling, deşi n-a spus niciun cuvânt despre Ana…

în faţa lui Nikolai se reliefa cu o limpezime implacabilă prăbuşirea „sistemului său de viaţă”, a luptei lui pentru a ajunge Inginer cu I mare. Căci tocmai despre aceasta vorbise Ridan!

Oricât de amar era sensul acestei „operaţii” a lui Ridan, ea avu asupra lui Nikolai acţiunea unui duş rece, care-l readuse la realitate.

— Am înţeles tot – îi spuse el lui Ridan, strângându-i mâna cu recunoştinţă. Aveţi dreptate. Din clipa asta îmi schimb orientarea!

Pronunţă aceste cuvinte ca pe un jurământ şi cu multă bucurie, deoarece ştia că următorul pas îl va face spre Ana; cu cine altcineva ar fi putut să chibzuiască, să traseze programul acestei cotituri hotărâtoare? Cine îl va putea

ajuta apoi să acţioneze?!...

Şi iată că începură să se depene zilele noii lui vieţi. Din viaţa de altădată rămaseră numai „carturile în eter”, dar şi acestea căpătară o nouă semnificaţie: Nikolai „îşi pregătea schimbul”, îl antrena pe Anatoli Nârkin, învăţându-l „scrisul” său la manipulatorul Morse.

Tungusov nu mai călca pragul laboratorului său atelier. De altfel, acum nici n-avea ce să facă acolo.

„Cucerirea culturii”, vechea lui pasiune, puse stăpânire pe el cu o nouă forţă. Acum asaltul era mai organizat, mai matur. Eliberându-se lăuntric din captivitatea treburilor şi ideilor sale ştiinţifico-tehnice, Nikolai îi apăru Anei, în discuţiile pe care le purta cu ea, ca un om cu cerinţe şi planuri mari, la realizarea cărora abia acum căpătase posibilitatea să treacă.

Gândurile lui o înflăcăraseră pe Ana. Ea simţi că şi în faţa ei stă sarcina autoperfecţionării ca o sarcină conştientă a vieţii; îşi dădea seama că modul spontan în care îşi însuşea cultura până acum n-o mai putea şi nici nu trebuia s-o satisfacă! Să meargă înainte, mereu, neobosit, să urce tot mai sus!... Acesta era imperativul tuturora, şi al Nataşei, şi al lui Fiodor...

Toţi cei patru prieteni se văzură antrenaţi în această nouă acţiune „de dobândire a unei culturi înalte”. Alcătuiau liste „cu lacunele ce trebuiau completate mai întâi: literatură beletristică şi de specialitate, conferinţe, simpozioane şi discuţii, excursii şi vizite la muzee, concerte şi alte „spectacole”. Întocmeau programe şi orare... Toţi se afundară până peste cap în această muncă plăcută, cu atât mai antrenantă cu cât fiecare găsea în ea ceea ce socotea că-i este necesar. În rarele seri când nu mergeau cu toţii împreună la teatru, cinematograf sau concert, purtau discuţii despre diferite probleme. Toţi notau ceea ce li se părea interesant pentru a fixa mai temeinic în memorie cunoştinţele dobândite.

Nu uitau nici de pregătirea în vederea călătoriei. Cumpărau treptat inventarul de care aveau nevoie,

îmbrăcăminte, diferite alimente...

Nikolai citea mult, temeinic, pasionat, aşa cum făcea orice treabă de care se apuca. Cea mai mare parte a zilei o petrecea în grădină, într-un boschet de iederă. Era tratat întocmai ca un convalescent. Profesorul luase chiar măsuri ca starea lui să fie zilnic consemnată într-o fişă personală.

între timp, cu Ridan se petrecea ceva ciudat.

După acea „noapte a minunilor", obişnuita lui veselie crescu şi mai mult, în întreaga lui comportare se simţea vibraţia unei mari viotorii. Şi cu toate că orice discuţii referitoare la treburile lui Ridan erau acum strict interzise, fetele bănuiau ce se petrece cu el şi înţelegeau de ce profesorul, când venea acasă, glumea aşa de vesel, fredona şi lua în râs „activităţile lor culturale". De erau destul de bine informate asupra visurilor şi speranţelor lui Ridan.

Peste câteva zile însă, toate acestea luară sfârşit. Ridan nu mai era de recunoscut. Mereu tăcea, dus pe gânduri. Cu fiecare zi se cufunda tot mai mult în propria-i persoană şi se posomora de parcă s-ar fi zbătut fără succes să găsească soluţia unei probleme dificile, o ieşire din nişte complicaţii noi şi serioase.

Nu lucrase încă niciodată cu încordarea cu care lucra acum. Obişnuitul program riguros al zilei fusese stricat. După-masă, Ridan nu se mai odihnea timp de o oră în „sânul familiei", aşa cum făcea de obicei, şi nici nu mai intra apoi în cabinetul său să-şi facă bilanţul zilei de lucru, oi se înapoia vijelios în laborator. Bilanţului îi consacră începutul nopţii şi acum nimeni nu ştia când se culcă profesorul.

La ora opt dimineaţa era întotdeauna sculat, îşi bea paharul de ceai tare, pregătit de tuşa Paşa, şi dispărea pe coridorul Institutului. Aici, de obicei, îl întâlnea pe Târsa. Încet, cu grijă, străduindu-se să nu tulbure animalele, Târsa aducea în laboratorul profesorului cuştile cu animale, bombănind ca de obicei, de parcă ar fi stat de vorbă cu toate aceste vieţuitoare într-o limbă numai de ei ştiută. De altfel, poate că într-adevăr aşa era. În orice caz, Ridan

susţinea că animalele îl înţeleg pe Târsa mai bine decât oamenii.

La început, profesorul organiza scurte convorbiri cu colaboratorii săi. Discutau rezultatele muncii efectuate în ajun şi, dacă era nevoie, examinau animalele expuse la radiaţii. Cu acest prilej punea la punct programul de cercetări pentru ziua curentă.

Apoi, împreună cu unul dintre principalii săi tovarăşi de muncă şi asistenţi – Ivan Lukici, un bătrân cărunt, uscăţiv, anatomist şi chirurg cu experienţă sau cu Vikentii Sergheevici, un talentat endocrinolog – intra în „laboratorul de plumb”. La intrare, lângă „stiva” de cuşti abia aduse îl aşteptau Târsa, înveşmânitat în halatul lui alb şi încă un laborant. Toţi dispăreau în spatele uşii, închisă apoi cu zăvorul de profesor.

Acolo începea vrăjitoria, căreia Ridan îi dăduse denumirea comodă şi evazivă de „gradarea fiziologică a generatorului”. Sensul acestei munci consta în a stabili ce funcţii fiziologice provoacă în organismul animalului fiecare undă a „generatorului de minuni”.

Scala de acord, rotundă, realizată de Wiekling, cuprindea întreaga gamă de microunde biologice pe care le emitea generatorul. Ea permitea să se împartă această gamă în 200 000 de diviziuni, adică să se obţină 200 000 de unde diferite, stabilite cu precizie. Din punct de vedere fiziologic, nu era prea mult: numai emisferele mari ale creierului omenesc conţin miliarde de celule – centre ale activităţii nervoase. Dar în majoritatea cazurilor de se îmbină în grupe, unite printr-o activitate comună. Lucrul acesta salva situaţia, fiindcă 200 000 lungime de undă ar fi reprezentat o problemă extraordinar de complexă. Ridan calculase că pentru a determina efectul fiziologic al fiecărei unde cu un singur G.M., chiar dacă ar avea la dispoziţie un număr mare de colaboratori fiziologi şi sute de animale de experienţă, ar fi avut nevoie de cel puţin şase ani şi asta lucrând câte opt ore pe zi!

O porţiune oarecare din scala de acord, Ridan o

„gradase” încă în primele zile. Avusese noroc: printre frecvenţele cele mai joase, de la care începuse operaţia de „gradare” a scalei, se aflau o serie întreagă de unde care controlau funcţiile principale ale sistemului vegetativ – respiraţia, activitatea inimii, a vaselor şi altele.

Cum era şi de aşteptat, începutul cercetării acestui domeniu necunoscut a fost deosebit de bogat în noi observaţii extrem de interesante. Ridan făcea descoperiri una după alta.

în primul rând, constatase că funcţiile cele mai primitive ale organismului corespund celor mai joase frecvenţe din gama undelor G.M. Se părea că dezvoltarea funcţiilor, complicarea lor în procesul evoluţiei mergea paralel cu apariţia frecvenţelor tot mai înalte în sistemul nervos. Apoi se confirmă o observaţie care îl speriase foarte mult pe profesor încă din acea „noapte a minunilor”: dar efectul undelor e diferit pentru specii diferite! „Oare la fiecare specie de animale – se gândi Ridan, alarmat – destinaţia frecvenţelor este alta? Dacă este aşa, atunci toată această „gradare” pe animale va fi nefolositoare pentru ceea ce este mai important – pentru om I”

Dar curând profesorul se linişti: el constată că fiecare specie de animale necesită numai un oarecare decalaj al undei, o deplasare a scalei de acord, introducerea unui anumit corectiv, acelaşi pentru toate undele.

Atunci începu să determine aceste corective pentru diferitele specii şi clase de animale. În laborator, în afară de iepuri, câini, şi alte mamifere, îşi făcură apariţia cele mai variate animale: moluşte, peşti, broaşte, insecte, şerpi, păsări...

Erau descoperite şi alte legi extrem de interesante. Fiecare dintre de necesita o serie de cercetări speciale şi la început în primele zile ale lucrului cu „generatorul de minuni”, Ridan, fără să se zgârcească, acorda studiului lor tot timpul necesar, întrerupând mereu munca de gradare a scalei de acord.

Acum însă totul decurgea altfel. Ridan nu se mai lăsa

furat de la lucru, oricât de interesante s-ar fi arătat noile idei ce-i veneau în minte. Se grăbea. De altfel, întreaga lui muncă îmbrăcase acum forme simple, neobişnuite pentru profesor. Nu mai aştepta ca înainte – uneori câte un ceas, şi mali bine – atunci când acţiunea noii unde, probabil ascunsă în anumite procese interioare ce se desfăşurau lent în organism, nu avea o influenţă asupra comportării animalului. Reacţiile „externe” se manifestau aproape instantaneu. După punerea în funcţiune a G.M.ului, animalele se culcau supuse, se scărpinau, încercau diferite feluri de excitări, îşi încordau involuntar anumiţi muşchi sau chiar grupuri întregi de muşchi, şi toate acestea în raport de poziţia acului indicator pe scala de acord; era de ajuns o schimbare cât de mică a acordului generatorului pentru ca imediat să se schimbe şi influenţa radiaţiilor. Stările provocate de radiaţii dairau întotdeauna atâta timp cât funcţiona generatorul. O dată cu deconectarea lui, unele reacţii dispăreau instantaneu, după cum apăruseră, altele mai persistau un timp oarecare. Intensitatea radiaţiilor, reglată de un buton special, se vede că nu avea niciun fel de influenţă asupra felului reacţiei; probabil însă că influenţa abia perceptibil intensitatea manifestării ei. Lucrul acesta Ridan deocamdată nu-l lămurise.

Dacă influenţa unei noi unde nu se manifesta în cinci minute, Ridan nu mai aştepta şi nici nu făcea însemnarea respectivă în caietul său: aceste unde aveau să fie descifrate mai târziu, în „etapa a doua” a operaţiei de gradare; acum îl interesau numai reacţiile rapide ale organismului.

— De ce? îl întrebă o dată Nikolai. Îl vizita adeseori pe profesor şi urmărea cu mare interes munca lui, care într-adevăr părea o muncă de vrăjitor.

— N-are rost să stabilim legile generale înainte de a trece la om – răspundea Ridan. Dacă aş începe să studiez acţiunea tuturor frecvenţelor, nici într-o viaţă n-aş termina până la capăt operaţia de gradare a scalei de acord. Deocamdată mi-ajunge să stabilesc în ce sectoare ale

scalei se află diferitele grupuri de funcţii... Ehei, dacă aş avea vreo douăzeci de G.M.-uri!... dar deocamdată e încă prea devreme...

Era convingător dar... de neînţeles. Ce nevoie are de aceste „sectoare”? Şi de ce Ridan verifică totuşi cu atâta minuţiozitate toate frecvenţele, temându-se să nu scape vreo mişcare cât de mică a acului indicator? Aveai impresia că tocmai printre reacţiile rapide ale organismului Ridan căuta ceva precis.

De fapt, legile principale fuseseră stabilite şi, după părerea lui Nikolai, acestea erau absolut suficiente ca să se „poată începe experimentarea la om, măcar la funcţiile lui cele mai simple. Doar acum, înainte de „etapa a doua a operaţiei de gradare”, n-o avea de gând profesorul să purceadă la tratarea unei anumite boli! O asemenea inconsecvenţă i-ar fi fost cu totul străină.

Nu... Nikolai vedea că Ridan, prin operaţia sa simplificată de gradare a scalei de acord, căuta cu perseverenţă pe scala G.M.ului ceva foarte simplu şi foarte important... Şi, după cât se vede, nu găsea. Prin asta se explică starea lui de concentrare din ultimul timp. Nikolai ştia bine ce înseamnă în munca ştiinţifică să cauţi şi să nu găseşti ceea ce neapărat trebuie găsit!

Dar ce anume şi de ce cu atâta grabă încordată căuta acum Ridan?

într-o zi, Ridan îl luă pe Nikolai în cabinetul său şi începu o discuţie încâlcită, al cărei sens Nikolai nu putu să-l înţeleagă mult timp.

— Ai să auzi acum întrebările unui profan – începu el cu deznădejde în glas. Spune-mi, se pot oare... ca să spunem aşa... schimba radiaţiile generatorului în aşa fel ca el să capete... valoare inversă!

— Cum valoare inversă?

— Ei, valoare negativă... să zicem... Nikolai Arsentievici, iartă-mă, îmi dau seama că vorbesc prostii, dar ce să fac! încearcă să mă înţelegi! Undele G.M.ului pun celulele nervoase în acţiune, le excită. Asta o ştii. Dar fiziologia

organismului se bazează nu numai pe excitarea unor nervi sau funcţii, ci şi pe inhibarea lor. Pavlov a arătat în mod foarte convingător rolul extrem de important al acestor fenomene inhibitive în sistemul nervos şi în viaţa organismului. Acum înţelegi? Pentru a putea dirija cu adevărat funoţiile, trebuie să Sităpânim şi aceste procese. Undele G.M.ului nostru trebuie să fie capabile nu numai să excite dar, atunci când este nevoie, să şi anihileze excitarea celulelor nervoase, să le paralizeze pentru o vreme... Nu mă pricep la fizică, nu ştiu ce-s acelea faze sau forme de oscilaţii, liniare şi neliniare... habar n-am... Dar... nu există cumva posibilitatea de a folosi unul din aceste fenomene în aşa fel ca, fără să schimbăm unda, s-o transformăm din punct de vedere calitativ, să-i schimbăm sensul, ca să spun aşa, în sens contrar?...

— Ştiu eu? Cred că nu – răspunse într-o doară Nikolai, neînţelegând prea bine esenţa întrebării.

Discuţia aceasta n-avu niciun rezultat.

Nikolai avea impresia că profesorul ocoleşte problema principală şi importantă care îl frământa în ultima vreme şi care l-a descumpănit atâta.

Ridan, la rândul lui, căpătă convingerea că rezolvarea pe oare o căuta nu se ascunde în radiotehnică. Şi asta îl bucura.

— Aşadar – rosti el gânditor – pentru a obţine aceste reacţii inhibitive sunt necesare... probabil alte unde. Ciudat I Deocamdată n-am descoperit nicio undă de acest fel. Dacă am să le găsesc, atunci va trebui poate să ne facem o altă reprezentare despre acest proces. Ar însemna că inhibiţia, ca atare, nu există, există doar o altă formă a excitaţiei, cu efect opus. Dar... să vedem. Am să mai caut.

Şi iată-l căutând din nou şi din nou...

Citi din nou în lucrările lui Pavlov tot ce se referea la procesul inhibiţiei. Toate acestea nu sunt prea clare. Inhibiţia este un proces opus excitaţiei. O acţiune externă, recepţionată de „antene”-nervi periferici (Ridan şi începuse să creeze o nouă terminologie radio-fiziologică), excită

centrul nervos, celula. Apoi excitaţia încetează şi în celulă începe un fenomen opus – inhibiţia. Cu cât excitaţia este mai puternică, cu atât este mai intensă şi inhibiţia. Un fel de oboseală, o epuizare a rezervelor de energie. Asta-i limpede. Dar inhibiţia, afirmă Pavlov, poate să iradieze – să se propage, să cuprindă celulele vecine, să treacă pe alte sectoare ale creierului. Ce înseamnă asta? Cum poate oboseala să cuprindă celule care până atunci n-au funcţionat?! Cum îţi poţi închipui oboseală fără muncă? Să fie o reacţie chimică? O intoxicaţie? Activitatea sistemului nervos dă naştere la toxine care se infiltrează în ţesuturile înconjurătoare şi atacă celulele nervoase vecine, intoxicându-le şi paralizându-le? Nu, această ipoteză a şi fost dezminţită. Chiar Pavlov dovedeşte prin fapte că inhibiţia apare în unele cazuri imediat, în mod izolat, fără o excitare prealabilă a sectoarelor vecine ale creierului.

Toate acestea pot fi totuşi explicate când avem de-a face cu reflexe condiţionate, adică cu nişte conexiuni nervoase care se formează între diferiţi centri ai creierului, la început independenţi unul faţă de celălalt. Aceste conexiuni, a căror natură şi formă reală au rămas până acum neexplicate, se creează în procesul activităţii vitale a fiecărui animal. Numai datorită lor animalul „ştie” cum să se comporte, cum să trăiască, ce să întreprindă ca să nu moară.

Dar Ridan are cu totul alte obiective. El nu studiază nici reflexele, nici activitatea nervoasă superioară în general. El ignorează toate acestea. N-are nevoie de niciun fel de „semnale” naturale sau artificiale – excitanţi secundari, ca să provoace la animal acţiunea vreunei funcţii. Trecând peste toate acestea, el excită direct acel centru al creierului de care are nevoie. Câinele începe să secrete salivă fără să vadă mâncarea, fără niciun fel de semnale convenţionale – numai sub acţiunea unei anumite unde, de o anumită frecvenţă.

Făcu următoarea experienţă: puse în faţa G.M.ului un câine „proaspăt”, adică nesupus vreunei experienţe, şi fixă unda „salivară” de intensitate maximă, pe care o găsise

între timp. Imediat saliva începu să curgă în eprubetă prinsă de o fistulă deschisă pe botul câinelui – după toate regulile tehnicii pavloviene. Peste câteva secunde însă scurgerea încetă, începură să cadă picături din ce în ce mai rare şi, în sfârşit, se stabili o salivaţie uniformă, cam treizeci de picături pe minut, după cât se pare, maximum din ceea ce poate să producă o glandă care a epuizat rezerva acumulată.

Trecu o oră, trecură două, trei... Ridan nu schimbă condiţiile experienţei. În a patra oră câinele începu să dormiteze. Inhibiţie? „Iradiaţie în scoarţa emisferelor lui cerebrale?", după cum susţine Pavlov? Nu. Câinele de control, prins alături într-un dispozitiv special şi neexpus la radiaţie, a închis de mult ochii şi şi-a lăsat capul în piept...

Profesorul tare n-ar vrea să amestece fiziologia cu psihologia, dar înţelege foarte bine că „eforturile" acestor sărmani „azorici" în laboratorul acesta liniştit nu se pot sfârşi altfel decât cu somn...

În sfârşit, abia după cinci ore deconectă generatorul. Salivaţia încetă imediat. Câinelui i se dădu mâneare. Salivaţia produsă era mai puţin decât normală. Nu mai încăpea îndoială că celulele întregului aparat salivar dădeau semne de oboseală. După câteva minute de odihnă, de începură să funcţioneze normal. Unde-i atunci inhibiţia?!

încercă toate gradele de intensitate a fluxului de radiaţii, toate schimbările de undă, până la limitele rezonanţei cu centrul salivar al creierului. Voia să găsească acele condiţii de expunere la radiaţii în care secreţia salivei să se oprească complet (sau măcar să se micşoreze), chiar şi la un câine flămând, în timp ce mănâncă. Iată ce căuta Ridan.

în fiecare zi profesorul nota în caietul săli liniat descrierea unor noi serii de funcţii provocate de el. Şi în fiecare seară, după ce termina ultima însemnare, îşi răvăşea părul cu un aer nemulţumit, închidea înciudat caietul şi uneori bombănea, zbârlindu-şi mustaţa:

— Eh, la naiba! Iar n-am găsit!

*

— *

Un nou eveniment însenină întrucâtva concentrarea mohorâtă de oare era cuprins Ridan. Lucrurile se petreoură astfel: O dată, înaintea prânzului, Mămicuţa năvăli ca o vijelie în laborator:

— A venit Simka! anunţă el.

— În sfârşit! exclamă profesorul, bucuros. Pică tocmai bine. Tocmai acum am mare nevoie de el! Adu-l în cabinet. Să vedem, m-a uitat?

Peste câteva clipe, cineva bătu la uşa cabinetului lui Ridan.

— Intră I

Uşa se deschise larg şi o fiinţă de culoare cafenie-întunecată se strecură moale în cameră, şchiopătând şi cumpănindu-se dintr-o parte în alta.

— Simka I exclamă Ridan.

Iar fiinţa aceea se năpusti şi-i sări pe piept. Două labe lungi, păroase, îi încolăciră gâtul, iar o mutrişoară tristă de cimpanzeu se lipi de umărul profesorului.

Simka era cel mai preţios dintre animalele de experienţă din „menajeria” lui Ridan. Fusese achiziţionat cu vreo cinci ani în urmă, când era încă foarte tânăr, şi se dovedi excepţional de capabil. Încăput pe mâinile unui dresor învăţase atât de multe, şi prin întreaga sa comportare se deosebea atât de mult de un animal, încât profesorul a fost nevoit să creeze pentru el condiţii cu totul deosebite. Simka era favoritul întregii familii. Ieşea adesea din cuşca sa mare, din colţul maimuţelor, şi ore întregi petrecea în locuinţa lui Ridan, jucând mingea cu Ana şi Nataşa, distrându-le prin interesul său aproape omenesc faţă de orice obiect nou şi mai ales faţă de jucăriile mecanice cumpărate în mod special pentru el, pe care le strica repede tot scotocind curibs în de.

Cu o uşurinţă neobişnuită el a învăţat să se folosească de lingură sau să bea din cană, şi de atunci şedea la masă cu toţi. Mai târziu, treptat, şi-a însuşit unele obligaţii

elementare de servitor şi îşi îndeplinea acest rol cu cel mai mare zel şi interes. Pe Simka îl atrăgea mai ales tot ceea ce îl apropia de om. Uneori aveai impresia că şi-a impus drept scop să şteargă ultima, treaptă care despărţea omul de restul regnului animal.

Bineînţeles că Ridan a fost nevoit să-l scutească pe Simka de orice fel de operaţii primejdioase şi dureroase legate de studierea creierului şi să-i acorde mai ales rolul de obiect de observaţii.

Cu doi ani în urmă însă, Simka începu dintr-o dată să dea semne de indispoziţie şi curând „căzu la pat”. Părea că are tuberculoză, boală foarte răspândită la maimuţele care trăiesc în latitudinile nordice. Ridan îşi examină cu atenţie pacientul şi hotărî că singura metodă sigură de tratament este să-l trimită temporar pe Simka undeva în Sud, într-o climă şi o ambianţă mai potrivite lui. Simka a fost trimis, până se va vindeca, într-una din cele mai bune crescătorii de maimuţe din Transcaucazia.

Lăsat aproape în voia lui şi a semenilor săi, într-o pădure subtropicală sălbatică, învăluită de liane, la început „semiomul” s-a întristat şi mai mult. Ceasuri întregi Simka şedea nemişcat, undeva, într-un locşor ascuns, în hăţişuri, urmărind cu indiferenţă zborul fluturilor viu coloraţi. Colaboratorii acestui sanatoriu de maimuţe, care urmăreau cu atenţie comportarea „pacienţilor”, comunicau din când în când lui Ridan starea sănătăţii lui Simka.

în cele din urmă, natura triumfă. Încetul cu încetul, cimpanzeul începu să se învioreze, nu mai tuşea, se împrieteni cu semenii săi şi, probabil, începu să uite deprinderile şi afecţiunile lui omeneşti. Era totuşi destul de tânăr.

Şi iată-l din nou la Moscova.

Chiar de la prima întâlnire, Ridan se convinse că Simka nu l-a uitat. Mămicuţa urmărea emoţionat această manifestare de duioşie a maimuţei. Curând constatară că Simka, în general, n-a uitat nimic. Din cabinet, toţi trei porniră în sufragerie, să mănânce. În ziua aceea niciunul

dintre tineri nu era acasă: dis-de-dimineaţă plecaseră toţi într-o excursie în afara oraşului. Bineînţeles că Ridan nu scăpă prilejul să-l prezinte tuşei Paşa pe Simka în modul cel mai spectaculos. Se aşezară la masă în momentul când tuşa Paşa se afla la bucătărie. Când intră în sufragerie, Simka şedea în dreapta profesorului, cu şerveţelul la gât şi cu o cană în mână. Mutra lui păroasă avea un aer grav, iar ochii priveau indiferent la tuşa Paşa care îi era necunoscută.

Biata femeie încremeni la câţiva paşi de masă.

— Ce-i asta? bolborosi ea încet, fără să-şi desprindă privirea de la arătare şi începu să se dea încetişor înapoi.

Ridan îi spunea ceva lui Simka, prefăcându-se că nu observă spaima ce-o cuprinsese pe tuşa Paşa. În sfârşit, cu mâna dusă la spate, tuşa Paşa găsi clanţa uşii şi, cu o neobişnuită agilitate, ieşi afară.

Peste câteva clipe, uşa se întredeschise puţin şi se închise din nou cu zgomot. Mai târziu, când Ridan voia să o necăjească pe tuşa Paşa, susţinea că ea, care era o atee convinsă, în clipele acelea şi-a făcut cruce în dosul uşii şi că după aceea a deschis să controleze dacă „vedenia” a dispărut.

Totuşi Simka se dovedi până la urmă o fiinţă atât de paşnică şi de prietenoasă, încât tuşa Paşa îl îndrăgi foarte repede. Atâta doar că nu putea cu niciun chip să înţeleagă deprinderile lui „omeneşti”, dobândite, care o uimeau profund şi îi păreau cu totul nepotrivite la o maimuţă.

Pentru Ridan, întoarcerea lui Simka era un eveniment important. În orice clipă putea să survină cotitura hotărîtoare în mersul cercetărilor sale. Şi atunci i-ar fi prins tare bine un reprezentant al lumii animale aflat pe penultima treaptă a scării evoluţiei.

*

— *

Discuţia cu Ridan nu trecu pentru Nikolai fără să lase urme. Mereu se gândea la ea şi cu cât se gândea mai mult, cu atât mai puţin îl satisfăceau argumentele profesorului.

Bineînţeles că toate raţionamentele referitoare la procesele de inhibiţie erau juste; enigma pe care voia Ridan să o dezlege i se părea importantă. Cu toate acestea, Nikolai considera toată această argumentare logică drept un paravan care îi îngăduia profesorului să nu spună tot ce gândeşte. În orice caz, Nikolai nu găsea niciun temei grabei cu care lucra acum Ridan.

Sosi însă ziua când profesorul „se trădă”. Nikolai, cel puţin, era convins că dezlegase planurile ascunse ale lui Ridan

Erau singuri în acest laborator căptuşit cu plumb, când Ridan îl întrebă deodată pe inginer:

— Spuhe-mi, Nikolai Arsentievici, ai vreo **veste** din **Apus? Ţi-a** comunicat ceva prietenul din Germania**?**

— Nu, n-a mai apărut în eter. Ultima lui comunicare o ştiţi.

— Nu cumva se teme că i se întinde o cursă? Acum te înlocuieşte Anatoli Vasilievici, şi poate a „simţit” că-i altcineva…

Anatoli Vasilievici… Aşa îi spunea Ridan întotdeauna lui Tolea Nârkin, care acum făcea regulat de cart în eter în zilele şi la orele cuvenite. Foarte tânăr încă, de-abia ieşit de pe băncile şcolii, bondocul Tolea, cu părul vâlvoi, era atât de serios încât provoca râsul. Fire iremediabil tăcută, Tolea cucerise simpatia profesorului prin capacităţile lui uimitoare în domeniul radiotehnicii, capacităţi despre care Nikolai îi povestea deseori profesorului.

— E imposibil să-şi dea seama de înlocuire – îi răspunse Nikolai. Nârkin mă imită într-un mod artistic. Niciunul dintre radioamatorii noştri nu observă această înlocuire.

Asta a fost tot. La început, Nikolai nu acordase nicio importanţă acestei discuţii, dar noaptea, în timp ce sta culcat în pat, îşi aminti deodată de această întrebare neaşteptată pe care i-o pusese Ridan şi o idee cu totul neaşteptată îl ului. Pe Ridan îl preocupă aparatele lui Gross, „razele morţii”! Va să zică, despre asta-i vorba! Iată ce caută el, probabil, în spectrul radiaţiilor emise de

„generatorul de minuni” – moartea! Da, într-adevăr asta este o reacţie simplă şi violentă. Moartea instantanee... De aceea se grăbeşte el atât de mult!

Nikolai îşi aminti observaţiile profesorului, le rezumă... Toate nu făceau altceva decât să confirme presupunerea lui. Aceste discuţii despre inhibiţie! Păi dar sigur... Să opreşti activitatea inimii, de pildă, printr-o singură atingere a fluxului de radiaţii, cum reuşeşte să facă pe un câine să-şi ridice instantaneu laba. Ah, Ridan! Ce consecvenţă uluitoare! Ce logică de fier în mintea aceasta genială! Totul este just în acţiunile sale, până şi misterul cu care şi-a înconjurat lucrarea de la bun început... Dar dacă el caută „razele morţii”, cu siguranţă că o să le găsească! Atunci... nu-i timp de pierdut. Aparatele aducătoare de moarte ale lui Gross pot să schimbe în orice moment mersul evenimentelor...

Chiar a doua zi, Nikolai îşi scoase toate schiţele care se refereau la G.M., le examină. Cu atenţie, alese unele dintre de, începu să corecteze ceva, să facă altele noi... Ridan n-are decât să păstreze tăcere! Este dreptul unui mare savant să tacă până când rezultatele investigaţiilor sale îi vor permite să vorbească. Dar lui, lui Nikolai, acum totul îi este limpede. Noua descoperire a profesorului nu-l va găsi nepregătit. La momentul potrivit, totul va fi gata – şi pentru încercările care trebuie făcute pe poligon, şi pentru introducerea unei serii întregi de „G.M.-uri de luptă” în procesul de producţie a vreunei uzine de armament...

începură zile de aşteptare încordată. Cu fiecare zi, firul indicator al scalei de acord a G.M.ului se mişca tot mai departe pe cadranul circular şi cu cât rămânea mai mic numărul de diviziuni încă neinvestigate ale scalei, cu atât mai emoţionat era profesorul dimineaţa, când se apropia de generator, cu atât mai îngrijorat arăta seara când venea să-şi bea ceaiul.

Ridan tăcea, închis în sine; tăcea şi Nikolai, ca să nu-i trădeze profesorului bănuielile sale şi noua surpriză pe care o pregătea pentru el.

*

*

Zumzetul a două semnale sacadate îl făcu pe Nikolai să tresară, deşi nu era nimic neobişnuit în faptul că Ridan îl chema în laboratorul său. Adeseori profesorul îi arăta noi reacţii interesante ale animalelor sau îl ruga să controleze felul cum lucrează G.M.-ul.

De data asta însă, sunetul soneriei îl tulbură pe Nikolai. Ieşi repede pe uşă. Coridorul i se păru mai lung ca de obicei.

Ridan îl întâmpină în prag, cu ochi strălucitori, frământându-şi părul răvăşit.

— Evrika! Evrika!! Dragul meu, totul este gata!

Nikolai intră în laborator.

— Priveşte!

În colţul unei cuşti mari, aflate în faţa G.M.ului, cu labele lungi desfăcute neputincios, cu capul lăsat pe piept – asemenea unui ghemotoc întunecos, lipsit de viaţă, zăcea Simka.

— A murit! exclamă Nikolai, contrariat.

O alternanţă impetuoasă de sentimente îl zgudui. Mila îi copleşise inima – îl iubea foarte mult pe cimpanzeul acesta drăguţ, aproape un om. Cum de putea Ridan să se bucure atât de crud de victoria sa? Asta căuta profesorul să obţină! Găsise, în sfârşit, „unda morţii”!

Dar nu numai mila pusese stăpânire pe el. Un fior rece îi străbătu spatele. Era ceva grandios. Ridan avea dreptate. Ceea ce realizase acum era mai important decât orice.

Zâmbind, profesorul îl urmărea în tăcere pe Nikolai. Şi atunci când acesta îl privi, gata să-şi exprime cu un aer posomorit admiraţia sa, izbucni într-un râs vesel.

— Îmi dau seama la ce te gândeşti, dragul meu. Dar stai niţel, sunt convins că ai tras o concluzie justă dintr-o premisă greşită. Se întâmplă. Aşadar, dă-mi voie în primul rând să te liniştesc: nu sunt de loc un ucigaş incurabil, aşa cum crezi dumneata. Simka trăieşte!

— Trăieşte?! se bucură Nikolai.

— Trăieşte, canalia… Trăieşte. În schimb…

— Ridan termină pe un ton semnificativ şi triumfător: În schimb, doarme!

Toate frământările lui Nikolai se perindară din nou în sufletul său – de data asta însă în ordine inversă: Simka trăieşte, profesorul n-a săvârşit o crimă… atunci înseamnă că nici „unda morţii” nu există! Şi cu un aer aproape indiferent, spuse lungind vocalele:

— Doa-arme?

Ridan ridică mâna spre aparat şi răsuci butonul de contact.

Simka scoase un oftat, se mişcă într-o parte şi, clipind somnoros din ochi, îşi înălţă capul. Apoi se scula, se apropie de gratii, îşi ridică sus braţele şi apucându-se de vergelele gratiei, privea liniştit spre cei doi oameni pe care-i cunoştea.

— Simka! Nikolai dădu să se apropie şi să mângâie animalul.

— Stai, Nikolai Arsentievici… Numai puţin.

Ridan schimbă acordul generatorului şi iarăşi dădu drumul curentului.

— Văd că n-ai înţeles încă despre ce este vorba.

Pleoapele lui Simka începură din nou să se închidă, un braţ îi lunecă jos pe vergeaua gratiei, apoi celălalt… Se aşeză, se lăsă pe o parte şi adormi din nou. Toate acestea se petrecură în decurs de patru-cinci secunde.

Ridan deeoneotă generatorul.

— Acum deschide uşa cuştii, intră înăuntru şi încearcă să-l trezeşti.

Nikolai intră în cuşcă şi se aplecă asupra sărmanului cimpanzeu. Îl strigă, îl mângâie, îl zgâlţâi, îl întoarse de pe o parte pe alta… în sfârşit îl luă în braţe şi-l scoase afară din cuşcă. Simka respira zgomotos, inima îi bătea liniştit, ritmic, în coşul pieptului mic, ca de copil. Dar de trezit, nu se trezea.

Deodată, Nikolai înţelese tot.

Se repezi înapoi în cuşcă, îl lăsă pe Simka jos şi închise

uş’ţa. Ridan găsise tocmai ceea ce trebuia! Nu există „razele morţii”, ci „razele somnului”! Ca efect, acelaşi lucru. Ba nu, e mult mai bine aşa! Iată pentru ce i-a trebuit inhibiţia!

— Konstantin Aleksandrovici, cât timp poate să dureze acest somn?

în loc să-i răspundă, Ridan schimbă unda şi dădu drumul curentului. Simka se trezi imediat.

— Cât doreşti, Nikolai Arsentievici. După cum vezi, cu ajutorul radiaţiilor poţi să-l trezeşti când vrei. Trezirea normală însă survine cu atât mai târziu cu cât este mai mare frecvenţa pe care o dau acestui sector al somnului. În cazul de faţă, Simka s-ar fi trezit peste câteva ore, poate chiar peste o zi. Dacă măreşti şi mai mult frecvenţa, survine un somn adânc, patologic, un fel de letargie. Dar G.M.-ul poate să scoată obiectul şi dintr-o astfel de stare. Am verificat toate acestea. Acum ai înţeles, sper, despre ce este vorba, de ce am exclamat „evrika”!

— Extraordinar! şopti Nikolai, privind plin de admiraţie la Ridan. În imaginaţia lui văzu într-o clipă tablourile viitorului război. Armatele duşmanului, înzestrate cu cele mai noi şi mai nimicitoare arme, cu înspăimântătoarele maşini ale lui Gross montate pe autocamioane, se apropie de graftiţa noastră... Din depărtare, dintr-un adăpost care nu poate fi descoperit, sau dintr-un avion, radiaţiile G.M.ului alunecă mut de-a lungul frontului, pătrund în spatele frontului... Oamenii cad, cuprinşi pe neaşteptate de un somn de neînvins... Armele duşmanului tac, tehnica lor este moartă. Nu mai explodează obuzele artileriei. Nimeni nu mai este omorât. În acest război nu există moarte... nu există distrugeri... trupele noastre înaintează, îi dezarmează pe duşmanii adormiţi, le iau armele şi maşinile aducătoare de moarte şi le aduc în spatele frontului nostru... Apoi din nou alunecă pe armata adormită radiaţiile G.M.ului – de data asta altă undă... Soldaţii dezarmaţi se trezesc, se încolonează şi, sub escortă, sunt conduşi şi ei în spatele frontului nostru. Sunt prizonieri înainte de a lupta... Aviaţia

nu va putea nici ea să se apropie de locul „bătăliei”, piloţii vor adormi de îndată ce avioanele lor vor apare la orizont. Bineînţeles că aici moartea nu va putea fi pe deplin evitată, dar câteva asemenea catastrofe cu totul de neînţeles pentru inamic şi aviaţia lor va fi paralizată…

— … Este o victorie grandioasă… de o importanţă istorică! şopti Nikolai.

— Da, aşa se pare. Ridan îşi frecă mulţumit mâinile. Nu ne mai rămâne decât să facem ultimul pas să traducem toate acestea în limbajul creierului omenesc. Dar acestea sunt fleacuri, chestie de tehnică. Principalul a fost rezolvat.

— Aţi determinat valoarea corecţiei pentru om?

Profesorul şovăi.

— Da, dar… numai teoretic, neverificat din punct de vedere experimental… Şi cum să fac asta, deooamdată nici eu nu ştiu.

Nikolai fu cuprins de îngrijorare. Îşi închipui această „verificare” în stilul obişnuit al lui Ridan, ca o nouă muncă îndelungată, migăloasă, cum a fost şi gradarea scalei de acord a G.M.ului. Dar acum n-o să mai îngăduie niciun fel de tărăgănare. Dacă maşinile lui Gross vor apărea înainte de a-şi fi verificat Ridan corecţiile, va fi o greşeală de neiertat!

— Nu vă supăraţi, Konstantin Aleksandrovici, dar probabil că din nou nu înţeleg ceva. Mi-aţi spus că corecţiile dumneavoastră s-au dovedit juste.

— Pe animale, Nikolai Arsentievici, numai pe animale, începând cu reptilele şi terminând cu Simka. Şi afară de asta, am acţionat numai asupra centrilor motori, asupra inimii şi a respiraţiei… E adevărat că experienţele mi-au reuşit grozav de bine… Ţi-aduci aminte legea pe care am descoperit-o: funcţiile elementare le-am găsit la începutul scalei de acord, la frecvenţele cele mai joase. Creierul, în dezvoltarea sa istorică, şi-a însuşit probabil frecvenţe din ce în ce mai înalte. Funcţiile organismului şi frecvenţele celulelor cerebrale, care le dirijează, au apărut şi s-au dezvoltat paralel. La organismele superioare funcţiile sunt

foarte complicate, iar multe din aceste funcţii lipsesc cu totul la organismele inferioare. De aceea corecţiile pentru creierul omenesc, organul cu organizarea cea mai complexă, pot fi diferite... Mai e la mijloc şi procesul de inhibiţie. Un proces aparte, original.

— Totuşi... progresia corecţiilor dumneavoastră a fost determinată pentru toate clasele de animale. Atunci de ce trebuie neapărat ca pentru om să fie alta?!

Ridan îşi desfăcu mâinile.

— Nu trebuie de loc. Am zis că poate să fie...

Nikolai vedea că numai minuţiozitatea lui pedantă îl împiedică pe profesor să facă ultima şi hotărâtoarea experienţă. Ridan e convins că verificarea va reuşi, lucrul acesta era limpede. Iar Nikolai credea în Ridan, în savantul Ridan...

— Konstantin Aleksandrovici – îi strânse mâinile – nu merită să mai tărăgănăm lucrurile. Verificarea ar putea să ne ţie în loc...

— Şi? Ce propui?

În loc să-i răspundă, Nikolai se apropie cu un aer hotărât de cuşca în care se afla Simka, o dădu la o parte cu o mişcare bruscă, luă un soaun şi se aşeză în faţa ecranului de plumb.

— Daţi-i drumul, Konstantin Aleksandrovici! Verificăm unda chiar acum şi gata! Totul va fi limpede...

Preţ de o clipă Ridan rămase nemişcat, parcă luptându-se cu el însuşi. Apoi, încet, se apropie de perete,. Ridică mâna spre întrerupătorul principal şi îl deconectă.

— Nu! spuse el. N-am să fac lucrul acesta... Să nu ne pripim, Nikolai Arsentievici... Aşa nu iese nimic. Hai să mergem, că ne aşteaptă fetele la masă. O să serbăm victoria... Iar mâine o să găsim desigur ceva mai puţin riscant. Pe Simka lasă-l să doarmă. Nu-i face rău.

Ruşinat întrucâtva de gestul său pripit, Nikolai ieşi din laborator în urma lui Ridan.

*

— *

Ana se trezi mai devreme ca de obicei. Dimineaţa strălucitoare de iunie pătrundea prin perdele, aninând pe pereţi, deasupra patului, dantele scânteietoare de lumină. Această năvală a soarelui o trezi pe Ana. Ea îndrăgea nespus de mult astrul zilei şi îşi spunea „adoratoare a soarelui”. Socotea că e o crimă să dormi în dimineţi atât de senine şi luminoase, dătătoare de energie, bună dispoziţie şi o deosebită receptivitate. În astfel de dimineţi toate obiectele de studiu păreau mai simple, mai accesibile, iar clapele pianului păreau că se oferă singure degetelor ei lungi şi subţiri, în „bucăţile” vechi, de mult studiate şi înţelese până la capăt, descoperea deodată noi nuanţe de sentimente, noi imagini, an nou sens.

în astfel de dimineţi, dacă timpul îi îngăduia, Ana se încuia în salon şi se lăsa cuprinsă de vraja muzicii; studia noi bucăţi, finisa, şlefuia pe cele vechi, pentru ca în proxima seară, când tata îi va cere „un concert”, să-i ofere noile bucăţi studiate. Şi nu numai lui, bineînţeles…

în ultimul timp Nikolai începuse să manifeste cel mai sincer interes faţă de muzica interpretată de ea.

După unul din aceste „concerte”, când Ana şi Nikolai rămaseră singuri în cameră, Nikolai spuse cu o tulburare prost ascunsă:

— Îţi mulţumesc, Ana Konstantinovna. Înainte îmi plăcea muzica şi atâta tot. Dumneata însă m-ai învăţat s-o înţeleg. Acum ştiu ce este muzica: este un mijloc de exprimare a acelor emloţii complexe şi subtile care nu pot fi redate prin niciun alt mijloc. Există astfel de emoţii… Niciun limbaj, nicio literatură nu poate să exprime deplin o atât de complexă gamă de sentimente şi gânduri cu caracterul lor, cu gradul de încordare, cu profunzimea şi sinceritatea lor, ca muzica… Un cântec, chiar şi cel mai simplu, un simplu refren… este un limbaj al sufletului, pe care eu încep acum să-l înţeleg… iar dumneata, după cum se vede, îl stăpâneşti la perfecţie…

Ana se tulbură adânc şi nu atât datorită laudei, cât de teamă că Nikolai într-adevăr a înţeles-o. Improvizase pe

teme din Offembach şi frământările de dragoste ale lui Hoffman se contopeau nestăvilit şi ciudat în fantezia ei muzicală cu chipul lui Nikolai... Oare a simţit el lucrul acesta? Dar atunci înseamnă că într-adevăr ea stăpâneşte „limbajul sufletului” – cea mai grea accesibilă culme a artei!

După această întâmplare, munca ei pentru desăvârşirea măiestriei, căpătând un sens deosebit, o pasiona şi mai mult...

Astăzi, la fel. Ce poftă de muncă îi insufla această dimineaţă minunată!

Nataşa dormea un somn dulce, ca de copil. Ana se hotărî să n-o trezească aşa devreme.

Se îmbrăcă repede, se spălă şi se duse în sufragerie.

Tuşa Paşa trebăluia în jurul samovarului care pufăia pe masă. Asta era ideea ei. Tuşa Paşa dispreţuia profund ceainicul electric şi susţinea că ceaiul fiert în el „n-are niciun gust... ba este chiar vătămător”. Ridan, care o susţinea întotdeauna pe gospodină cu mult entuziasm, aducea şi argumente în sprijinul tuturor năzbâtiilor ei; cu umorul său obişnuit, serios, aproape la fiecare masă aducea în sprijinul acestor argumente nemaipomenite explicaţii / „ştiinţifice”. Samovarul se „punea” după toate regulile consfinţite de veacuri: cu cărbuni şi surcele. În acest scop fusese construită în bucătărie o instalaţie specială, cu un horn de tablă care dădea în curte, şi numai Mămicuţa, care pe lângă altele era şi responsabilul cu paza împotriva incendiilor, ştia câtă bătaie de cap a avut cu pompierii pentru această ciudată idee a bătrânei...

De altfel şi tinerii, care la început întâmpinaseră cu scepticism introducerea samovarului, cu timpul începură să găsească în el anumite avantaje. Masa pusă, cu samovarul pe ea, părea mult mai intimă şi mai plăcută, ceaiul rămânea mai multă vreme fierbinte, aburii umezeau puţin aerul prea uscat din cauza caloriferului... Şi mai ales amintirile din copilărie, răbufnind mereu sub susurul molcom al apei ce clocotea în samovar, sau „bolborositul” lui neasemuit, cântecul melodios, ciripitul, „clinchetul”,

„ciocănaşele de argint”, toate acele uimitoare sunete pe care le scoate ca o „fiinţă” vie samovarul când se răceşte, şi pentru care tuşa Paşa găsea întotdeauna denumiri gata pregătite.

Şi acum, domnind pe o tavă strălucitoare, samovarul clocotea nerăbdător, parcă supărat că oamenii nu se aşază la masă. Ana îi zâmbi samovarului, îi zâmbi tuşei Paşa. În cameră mirosea plăcut a fum de samovar – aromă a vremurilor trecute.

— Bună dimineaţa, tuşă Paşa! Ce, ori toată lumea mai doarme?

— Bărbaţii s-au sculat de mult, dar n-au venit încă să bea ceaiul. Cheamă-i! Trezeşte-o şi pe Natalia!

Ana telefonă tatălui în laborator. Nu-i răspunse nimeni. Nici în cabinetul său nu era.

Văzându-i patul, Ana înţelese că el nici nu s-a culcat. Alarmată, îi telefonă jos lui Nikolai.

— Tata-i la dumneata, Nikolai Arsentievici?

— Nu, azi nu l-am văzut.

— Nici nu s-a culcat! Unde o fi plecat cu noaptea-n cap?

— Eşti îngrijorată, Ana Konstantinovna? Linişteşte-te. Mă duc să văd şi vin imediat!

Nikolai izbutise să vorbească liniştit, dar îngrijorarea îl cuprinsese într-o clipă. Îşi vârî repede mâna în buzunar. Aşa-i! Iată cheia de la laborator, pe care Ridan i-o dăduse aseară la despărţire. De ce? „Ia-o, pentru orice eventualitate… Eu am altă cheie” – i-a spus, când s-au despărţit pe coridor.

Nikolai alergă spre laboratorul de plumb al profesorului.

Uşa era încuiată. Bătu şi ascultă – nimeni nu răspunse, dar auzul lui surprinse o mişcare. Băgă cheia în broască, deschise şi pentru o clipă încremeni în prag.

Drept în faţa G.M.ului, aşezat într-un fotoliu de piele, adus probabil din cabinet, Ridan zăcea în nesimţire. Capul îi căzuse neputincios într-o parte, mâna stângă, învineţită şi umflată, atârna lipsită de viaţă spre duşumea. Puţin mai în dreapta. În cuşca pe care Nikolai o dăduse aseară la o

parte, Simka, cu labele întinse de-a lungul gratiilor, scâncea încetişor.

— I ată! strigă Ana, îngrozita, apărând din spatele lui Nikolai, şi se repezi spre tatăl ei.

Nikolai reuşi s-o apuce de mână şi s-o oprească.

— Nu se poate! Aparatul funcţionează, nu vezi? Dar linişteşte-te… doarme!

într-adevăr, scala luminată a G.M.ului îi privea dintr-o parte ca un ochi mare, rotund.

Nikolai înţelese totul dintr-o dată; profesorul se hotărâse să verifice „unda somnului" chiar asupra lui. Şi iată…

— Ce-i facem?! îl întrebă Ana alarmată.

— Să vedem…

Nikolai se apropie de G.M. Pe o foaie de hârtie prinsă de aparat scria cu litere mari:

„ATENŢIE! APARATUL ESTE CONECTAT I"

în partea de jos a hârtiei, o săgeată arăta spre dreapta, unde se afla un bilet. Scrisul limpede al lui Ridan sărea în ochi.

„Nik. Ars.!

Ceva nu mi-a reuşit. Dar nu fiţi îngrijoraţi. Eu dorm. Treziţi-mă în felul următor:

1) Deconectaţi G.M.-ul şi aşteptaţi cinci minute. Dacă nu mă trezesc singur, încercaţi să mă zgâlţâiţi.

2) Dacă nici asta nu ajută, lăsaţi acelaşi acord (controlaţi, trebuie să fie 959,8 – „somn slab"), conectaţi din nou curentul, îndreptaţi fascicolul drept spre cap şi readuceţi acordul înapoi până la 959,6. Atunci am să mă trezesc neapărat!

N. Rid."

Nikolai deconectă repede aparatul, răsucind întrerupătorul, privi la ceas şi, apropiindu-se de Ridan, îi îndreptă uşor capul, îi ridică mâna, i-o aşeză mai comod, şi-i desfăcu capătul de sfoară subţire ce-i era legat de deget.

Aproape în aceeaşi clipă profesorul scoase un oftat. Muşchii începură să se mişte, pleoapele se ridicară greoi şi se lăsară din nou, apoi un zâmbet îi întinse mustăţile.

Căscând, el bolborosi somnoros, schiţând gestul acoperirii gurii cu palma: „La naiba… mi-a amorţit mâna…”

Peste vreo două minute se ridică. Ana se repezi la el şi începu să-l sărute. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Ridan zâmbi.

— Ce-i cu tine, prostuţo! Nu vezi? E simplu.

— Da, simplu! Dar de ce-ai scris acolo „ceva nu mi-a reuşit?” Bine că s-a terminat numai aşa…

— Sfoara a fost de vină? întrebă Nikolai, dându-şi seama ce mecanism construise profesorul.

— Nu. Sfoara era destul de tare. Canalia de Simka mi-a jucat festa! Cum? Am legat un capăt de întrerupător, iar celălalt capăt de deget. Am socotit lungimea sforii aşa fel ca să mă pot aşeza în fotoliu cu mâna întinsă. Când am să adorm, mi-am zis, mâna lăsându-se în jos şi trăgând va deconecta generatorul; şi-am să mă trezesc… Am repetat de vreo zece ori fără să dau drumul la curent. Simka, numai ochi. Chiar am remarcat lucrul acesta… în sfârşit, am conectat generatorul, am vizat fotoliul şi cu mâna întinsă am intrat repede în zona fluxului de radiaţie. Dar în clipa aceea Simka – îi plăcea probabil cum ţăcăne întrerupătorul – a întins laba prin gratii şi a prins sfoara chiar aici, lângă mine. Eu am tras, fără să-mi dau seama… Sfoara s-a rupt, iar Simka i-a dat drumul şi n-a mai putut să ajungă jos, pe podea. Mi-am dat seama de toate astea, dar era prea târziu. Fascicolul intrase în acţ’une. M-am prăbuşit în fotoliu şi m-a prins un somn adâne… Nu numai că n-am mai putut să mă scol, dar nici măcar să iau o poziţie mai comodă n-am fost în stare… Da, dragii mei! Ce vă uitaţi aşa? Am dormit. A fost cel mai adevărat somn, un somn normal, provocat însă în mod artificial! Ştiţi că am visat chiar câte ceva? Cert e că progresia s-a dovedit justă, Nikolai Arsentievici. Exact cum am calculat! Până şi îndoiala în ingeniosul meu mecanism cu sfoara… era justificată. Am fost bine inspirat că am scris bileţelul… Cum m-ai trezit? Ai deconectat aparatul ori?…

— Numai atât. Cum l-am deconectat, aţi şi început să vă

mişcaţi.

— Aşa şi trebuia să se întâmple. A fost un somn slab, normal… Numai că mi-e tare foame. Cât e ceasul?

— Acum ne-am sculat şi ne pregăteam să bem ceaiul. Să mergem!

— Admirabil! Numai să mă spăl. Şi trogloditului ăstuia trebuie să-i dăm să mănânce. El, de fapt, a vrut să mă ajute. A cam făcut puţin exces de zel, dar de, nu-l putem acuza pentru asta. Aşa e? Hai, Simka, să bem ceaiul. Dă mâna încoace! adăugă Ridan, deschizând cuşca.

Cimpanzeul se rostogoli sprinten din cuşcă şi privindu-l cu un aer serios pe profesor, îi întinse laba sa păroasă.

Nataşa şi tuşa Paşa îi aşteptau. Cât timp mâncară, Nikolai le povesti cu haz cele întâmplate, încât toţi se prăpădeau de râs. Chiar şi Simka ţipa ascuţit şi îşi hlizea dintâi, imitându-i pe oameni. Cel mai tare râdea însă Ridan, de parcă ar fi auzit pentru întâia oară această istorie uimitoare.

La sfârşitul mesei, Ridan tăcu dintr-o dată, serios ca în laborator, înaintea unei experienţe. Peste câteva minute se sculă.

— * Şi acum, ascultaţi-mă atent, prieteni! Datorită incidentului de astăzi, în ciuda intenţiilor mele, aţi aflat lucruri care trebuiau să rămână secrete. Vă daţi seama, sper, că dacă n-am fi avut motive foarte serioase, eu şi Nikolai Arsentievici nu v-am fi ascuns nimic… Aşadar, ţineţi bine minte: nimeni, absolut nimeni nu trebuie să afle. E dar, nu? Iar acum, fiecare la treaba lui, iar noi doi să mergem în cabinetul meu…

Intrând după Nikolai, Ridan închise bine uşa în urma lui.

— Ei, Nikolai Arsentievici, dă-mi mâna. Uite-aşa… Acum, când n-a mai rămas nicio îndoială, putem să ne felicităm. Să lăsăm modestia. E o victorie a noastră. Noi doi am câştigat-o. Cum ziceai ieri? „De importanţă istorică”? Mm! Poate cam prea solemn spus… dar în esenţă probabil că aşa este. Datorită uimitorului dumitale generator, am pus în sfârşit stăpânire pe propriul nostru creier, pe creierul

omenesc, deci şi pe organismul omenesc! Stăpâni pe om, Nikolai Arsentievioi... Şi-afară de asta, am găsit un mijloc de a ne apăra ţara de orice primejdii.

Ridan strângea mâna inginerului şi Nikolai simţea în această strângere energică ceva mai mult decât satisfacţia savantului pentru succesul obţinut.

Era tulburat. Astăzi nu mai împărtăşea ca ieri această siguranţă a lui Ridan. Aseară, după episodul cu Simka, uluit de ideea profesorului referitoare la „razele somnului", cu totul neaşteptată pentru el, înainte de a adormi se cufundase în visuri despre măreţia acelei noi cuceriri a omului sovietic. Se lupta cu inamicul, respingea atacuri, trecea la ofensivă, crea şi desăvârşea o nouă tehnică a „luptei"; născocise o metodă care forţa avioanele inamice să aterizeze; pentru aceasta folosea tot unda „somnului uşor": Nikolai prindea în ocularul vizorului avionul apărut la orizont şi emitea pe această lungime de undă două-trei secunde. Atât cât era nevoie ca pilotul să piardă pentru o clipă capacitatea de a conduce avionul. Butonul de acord al G.M.ului se răsucea puţin, pilotul îşi recăpăta stăpânirea de sine şi redresa avionul. Era numai puţin descurajat. Şi din nou fascicolul de radiaţii îl cufunda pentru câteva secunde într-un somn inexplicabil. Pilotul se convingea că nu este în stare să -continue acest zbor: îl ameninţă moartea. Şi dacă nu ateriza imediat, Nikolai repeta manevra a treia, a patra oară... Iar atunci când pilotul ateriza, Nikolai îl adormea cu unda de „somn puternic" pentru multă vreme, până la venirea trupelor noastre... Această manevră putea fi folosită şi pentru o întreagă escadrilă, chiar dacă locul ei de aterizare se afla în afara câmpului său vizual! Echipajele cădeau prizoniere, avioanele în perfectă stare erau capturate...

Minunat!

Curând însă fantezia de luptă a lui Nikolai secă. Cum stătea culcat în pat, o întrebare îi sfredeli creierul: dar poate G.M.-ul să facă toate acestea? În laborator, într-adevăr, experienţa dăduse rezultate pozitive, dar acţionând

numai la o distanţă de trei-patru metri, cu radiaţii concentrate. Verificarea n-a dat deocamdată decât un rezultat calitativ, a determinat frecvenţa undei, acordul. Ridan crede că asta este totul. Practica însă va cere alte distanţe, de kilometri, de zeci de kilometri. Şi asta este cu totul altceva. Aici îşi, pot spune cuvântul unghiul de incidenţă a fascicolului, dispersia, efectul Compton; puterea maximă a radiaţiilor G.M.ului se va dovedi poate insuficientă şi acţiunea undei somnului se va reduce la zero!... Ciudat, însă... Contrar obiceiului său, Ridan consideră că victoria a şi fost dobândită înainte de a face această ultimă încercare pentru distanţă... Şi apoi, cum de nu s-a gândit că la distanţe mari sar putea produce difracţia fascicolului?

îndoielile nu-l slăbiră pe Nikolai nici dimineaţa, când se trezi. Şi treptat, îndoielile se transformară în certitudinea că Ridan face o greşeală, că munca lui la „generatorul de minuni" este departe de a fi terminată. Totuşi, într-un fel Ridan avea temeiuri să se bucure şi să-şi serbeze victoria: pentru scopurile lui principale, fiziologice, generatorul era pe deplin gata. Aici nu era nevoie de distanţe mari...

Acum Nikolai, strângându-i mâna lui Ridan, se chinuia închipuindu-şi cât o să-l indispună pe profesor când îi va împărtăşi îndoielile.

— În primul rând – începu el prudent – G.M.-ul nu este aparatul meu. Ştiţi foarte bine că eu am construit acest generator pentru alte scopuri. Numai ideea dumneavoastră l- a transformat în ceea ce este, aşa -că1 succesele despre care îmi vorbiţi...

— Ţi-am spus să nu fii modest! Ideea mea ar fi rămas moartă, o simplă ipoteză, dacă dumneata n-ai fi găsit metoda de a reproduce radiaţiile biologice. Dar n-are rost să discutăm despre asta, Nikolai Arsentievici. E limpede. Aparatul dumitale şi teoria mea, luate separat, n-ar fi dat niciun rezultat, pe când aşa, unite la un loc, au dat ceva foarte preţios. Ar treibui -deci să -cădem de acord că aportul nostru la această victorie este egal. Şi? Mai

departe? Văd că ai tu ceva pe inimă. Hai, spune tot…

— Fie – zâmbi Nikolai, continuând totuşi să considere că aportul său a fost exagerat. În al doilea rând, Konstantin Aleksandrovici, trebuie -să vă mărturisesc cinstit -că nu împărtăşesc convingerea dumneavoastră că G.M.-ul este un aparat chiar atât de perfect. Poate că din nou nu înţeleg sau nu ştiu ceva. În investigaţiile dumneavoastră a existat întotdeauna o doză de mister. Mai ales în ultima vreme. Am simţit acest lucru, aşa că… numai presupunând… puteam bineînţeles să greşesc. De aceea până ieri iseară, când mi-aţi explicat ce-i -cu acel „evrika” al dumneavoastră, am crezut -că, aveţi… oarecum alte scopuri.

— Interesant – făcu Ridan. Şi la ce te-ai gândit?

— Că dumneavoastră căutaţi… ori asta a şi fost?… unda morţii!

Ridan se supără.

— „Razele morţii”! spuse el furios. Psihoza ştiinţei militarizate -a capitalismului contemporan! în niciun -caz nu m-aş fi apucat de această treabă fără rost!

— Cum fără rost?! De ce?

— În primul rând, fiindcă e absurd să-ţi închipui -că printre funcţiile creierului ar putea fi o undă a morţii… 11- are ce căuta acolo. Dar dumneata cunoşti concepţia mea asupra acestui lucru. Radiaţia neerobiotică nu-i o undă, ci un flux de foarte multe şi variate unde. Pentru a-l reproduce ar trebui să funcţioneze simultan poate mii sau chiar milioane de generatoare. Şi-apoi „razele morţii”, după câte înţeleg eu, au şi fost găsite şi pot în orice clipă să ajungă în mâinile duşmanilor noştri. Să zicem că ne înarmăm şi noi cu „razele morţii”. Ce avantaje ne-ar putea oferi această armă într-un război? Niciun fel de avantaje! Nu, dragul meu, dacă e să născocim ceva nou, atunci să născocim ceva care să nu-i îngăduie duşmanului nostru decât doar să-şi ridice mâinile ca să se predea. Ceea ce, de altfel, am şi făcut! Asta e…

Nikolai înţelese că a venit momentul când va trebui să-i servească lui Ridan pilula sa amară. Îşi desfăcu braţele.

— Aşa ar fi... dacă G.M.-ul se va dovedi mai tare decât maşina lui Gross...

— Cum? îl întrerupse mirat Ridan. Te mai îndoieşti de asta?

— Am toate motivele să mă îndoiesc! Nu ştiu cum se va comporta G.M.-ul pe câmp, în condiţii de luptă. Puterea lui este neînsemnată chiar şi în comparaţie cu un radioemiţător de amator. La ce distanţă vor acţiona radiaţiile? Şi cât de prompt? Nikolai îi expuse pe scurt lui Ridan toate dificultăţile fizice pe care le are de învins energia G.M.ului pe -o traiectorie cât de cât mai mare prin atmosfera pământului.

Lăsându-se pe speteaza fotoliului, Ridan asculta uimit, cu degetele răsfirate înfipte în părul răvăşit.

— Asta te frământă! spuse el în sfârşit. Acum înţeleg scepticismul dumitale, care nu-ţi este de loc propriu. Dar crede-mă, nu mă aşteptam să ai „vederea fizică" atât de imperfectă, încât să nu observi una dintre cele mai importante proprietăţi ale radiaţiei noastre! Ha-ha, dragul meu, din nou biologia este aceea care câştigă teren! Nu cunosc „efectele Compton" despre care-mi vorbeşti, dar cu mult înainte de apariţia G.M.ului, înainte de a te cunoaşte pe dumneata, Nikolai Arsentievici, şi chiar înainte de a fi înţeles eu însumi natura acestui fenomen, ştiam că radiaţiile generatorului biologic, creierul, sunt capabile să străbată în orice condiţii distanţe uriaşe... Da, da, uriaşe după etaloanele noastre terestre! Şi nici nu cunosc piedici! Ai să mă întrebi cum de am putut să ştiu înainte? Foarte simplu. Eu n-am născocit aceste radiaţii, Nikolai Arsentievici, ci le-am găsit, le-am descoperit. A fost o vreme când eu, ca şi întreaga noastră ştiinţă, până în prezent, nici nu bănuiam măcar existenţa lor. Dar constatam manifestări ale unei legături misterioase, sui generis, între organisme la distanţă, fără participarea organelor de simţ ce ne sunt cunoscute. Am început să caut, să culeg şi să studiez aceste fapte şi, cum e şi firesc, am găsit unele proprietăţi principale ale agentului meu

necunoscut. De m-au dus la ideea existenţei energiei radiante de provenienţă biologică şi, în sfârşit, la creierul generator biologic. Printre aceste proprietăţi era şi acţiunea la mare distanţă a radiaţiilor acestui generator, pe care dumneata o pui acum la îndoială... Dar nu-ţi dai seama că în cazul acesta pui la îndoială întreaga mea concepţie? înseamnă să afirmi că eu n-am găsit nimic, că nu există niciun fel de radiaţii ale creierului, că noi doi pur şi simplu dormim, Nikolai Arsentievici, şi că toate minunile pe care le săvârşim acum pe animale, în faţa ecranului de plumb, toată operaţia mea de „gradare", somnul de ieri al lui Simka şi somnul meu de astăzi, că toate acestea nu sunt decât nişte visuri! Or, fie vorba între noi, cu asta e cam greu să fii de acord, nu-i aşa?

— Totul sau nimic! bombăni Nikolai, intrigat de siguranţa lui Ridan. Doar greşeli, şi încă dintre cele mai neaşteptate, sunt totdeauna posibile! Din fericire, Ridan nu auzi această observaţie. El îşi continuă gândul:

— Înţeleg că toate acestea nu sunt argumente pentru dumneata. Alte argumente, mai solide, fizice, nu am la îndemână... Dar îndoielile dumitale sunt totuşi pentru mine o surpriză. Ieri nu existau. Eram convins că ai fundamentat într-un fel, măcar pentru dumneata, toate particularităţile propagării energiei G.M.ului. Şi când colo!... Ciudat, tare ciudat... Mai ales că dumneata, pare-mi-se, ai fost unuldintre puţinii care au văzut, ca să zic aşa, eu ochii acţiunea radiaţiei cerebrale la o distanţă destul de mare... Acolo...

Siguranţa lui Ridan îl indispuse şi mai mult pe Nikolai. Pilula „amară" o înghiţise el. Într-adevăr, argumentele profesorului nu erau convingătoare, iar ultima observaţie îi aminti lui Nikolai de acele caracterizări răutăcioase pe care i le făceau lui Ridan adversarii lui, „stâlpii" biologiei: „om iute, nesocotit, care se aprinde uşor"...

într-adevăr, cum putea un savant să-şi întemeieze certitudinea, să construiască prognoze atât de importante pe fapte întâmplătoare şi în plus neverificate din punct de

vedere experimental, ca acel memorabil incident de la Casa oamenilor de ştiinţă?! «

— Ca să putem folosi G.M.-ul în scopuri de apărare – începu el în sfârşit, văzând că Ridan aşteaptă un răspuns la dojana lui făţişă, raza de acţiune trebuie să fie de cel puţin câteva zeci de kilometri. Zeci de kilometri, Konstantin Aleksandrovici, nu metri! Iar acolo distanţa n-a fost nici de jumătate de kilometru!

— Unde, „acolo”?

— Între locuinţa mea şi Casa oamenilor de ştiinţă.

— Aha, la asta te referi! Ridan zâmbi şi clătină din cap. Cum pot oamenii să uite astfel de lucruri… „Acolo”, unde spun eu, erau peste o sută de kilometri! strigă el furios, sărind în picioare. O asemenea distanţă îţi convine?!

— Dar spuneţi că am văzut… Nu cunosc un astfel…

— Nu cunoşti! Atunci înseamnă că ai minţit, dragul meu! Ia să verificăm! Ţi-aminteşti bine împrejurările în care a murit fratele dumitale… Nikifor, dacă nu mă înşel?

— A-a! îşi dădu în sfârşit seama Nikolai. Cum să nu-mi amintesc! Halucinaţiile mamei…

— Ei, vezi? Asta el Minai povestit acest episod… îţi aminteşti?… Chiar în ziua când ne-am cunoscut. Susţineai atunci că acele două momente: moartea fratelui şi „vedenia” mamei dumitale au coincis ca timp. Aşa a fost? Poţi să confirmi şi acum acest lucru? în mod obiectiv, fără să faci nicio concesie de dragul meu. Ori ai spus-o atunci numai aşa, ca să-ţi înfloreşti povestea vieţii…

Nikolai căzu pe gânduri. Ridan îi amintise unul dintre cele mai puternice momente ale copilăriei, dintre acelea care îţi rămân pentru totdeauna întipărite în minte, cu toate amănuntele, cu particularităţile lor – senzaţii, gust, miros, mişcări – caracteristice pentru acea vreme…

Izba în care se născuse… Amurgul se stinge dincolo de Volga… Semiîntunericul ascunde aproape cu desăvârşire undiţa pe care o împleteşte din fire de păr negru din coadă de cal (peştele se prinde mai bine cu fir de culoare neagră) … Mişcarea bruscă a mamei… Strigătul înfiorător: „Nikifor!

…”

Apoi drumul pe jos spre Moscova, întâlnirea cu Fiodor… la Moscova tatăl lui Fiodor care. Aflând totul, i-a adus vestea proastă. Şi data însemnată pe micul bilet de spital care a rămas pentru totdeauna la tatăl lui Fiodor: „decedat la 13. August a.e., ora 8 şi 30 seara. Iar în sat, înainte de a pleca, vecinele bătrâne, căinând-o pe mama, spuneau că „13” „aduce ghinion”. Atunci a auzit Nikolai pentru întâia oară acest lucru şi i-a rămas întipărit în minte.

În felul acesta s-a stabilit coincidenţa între cele două momente. Bineînţeles că date mai precise nu avea. D.ar nu avea nici temeiuri să se îndoiască. Să se fi înregistrat greşit decesul fratelui? Cu neputinţă! Era o obligaţie a personalului din spital. Iar dacă mama n-ar fi avut „vedenia” tocmai la acea dată, în sat nu s-ar fi iscat vorbe. Pe la mijlocul lui august soarele apune la ora 8. Prin urmare, la opt şi ceva în odaie domneşte acel semiîntuneric când chiar ochii ageri ai unui copil de zece ani abia pot să desluşească firul negru din păr de cal în degetele de un alb îndoielnic (venea doar de la pescuit şi era murdar pe mâini).

— Aşadar, se poate constata coincidenţa într-o perioadă oarecare de timp? În aceeaşi seară? întrebă Ridan.

— Ba cu o precizie şi mai mare… Exact la ora opt şi jumătate.

— N-am nevoie de o precizie chiar atât de mare. Oricum, în colecţia mea de fapte de acest fel, cel relatat de dumneata este unul dintre cele mai reuşite în ceea ce priveşte indiciile de timp. De obicei diferenţele de timp sunt mai mari într-un sens sau în celălalt dar tabloul este limpede: momentele acestea coincid, chiar dacă nu corespund statistic. Înregistrarea exactă a timpului este dificilă. Nimeni nu se uită la ceas sau la calendar atunci când „i se pare”, când „simte”, când… poftim… când „i se năzare” sau visează ceva. Timpul când s-a petrecut un anumit eveniment se memorează în general foarte greu. După un an, dacă nu s-au păstrat indici obiectivi, este

foarte puţin probabil să-ţi aminteşti chiar şi luna când ţi-a venit în minte, să zicem, o idee reuşită pe care totuşi o ţii minte foarte bine!... Dar ne-am îndepărtat de subiect... Aşadar, iată care sunt tezele mele: momentul declanşării radiaţiei şi momentul recepţiei radiaţiei de către un alt creier coincid. Există toate temeiurile că avem de-a face cu o energie electromagnetică a cărei viteză de propagare este egală cu viteza luminii. În cazul dumitale influenţa radiaţiei creierului s-a făcut resimţită la o distanţă de aproape 123 de kilometri în linie dreaptă. Am măsurat eu cu compasul şi am raportat la seara de pe harta regiunii Moscova. Dar cunosc cazuri când această distanţă a fost de zeci de ori mai mare. Şi acum, înţelege cum vrei. Cunoşti mai bine ca mine frecvenţa oscilaţiilor.

Discuţia era tot mai apăsătoare şi Nikolai regreta că o începuse. Poziţia lui de om care se îndoieşte de succes, atât de neobişnuită în munca lor comună, aducea un iz neplăcut de discordie între ei, de dispută de pe o poziţie preconcepută; Nikolai simţea lucrul acesta şi totuşi nu putea să opună argumentelor logice ale lui Ridan nimic în afară de „legile” sale „fizice”, pe care profesorul pasămite le ignora. De altfel nici nu merita să discute în contradictoriu pentru că, oricum, tot trebuia să încerce G.M.-ul înainte de a-i da „drumul în lume”.

Nikolai găsi totuşi un punct îndoielnic în propria-i poziţie, care putea să constituie pentru început o portiţă de ieşire din această controversă. I l-au sugerat cuvintele lui Ridan referitoare la frecvenţa oscilaţiilor. Frecvenţa... Intr-adevăr, ce proprietăţi are această frecvenţă neobişnuită care se revarsă din obiectivul G.M.ului? Când şi-a creat generatorul, era în căutarea unei mici porţiuni din spectrul energiei radiante, care n-a fost încă studiată aproape de loc. Lucru de altfel firesc, atâta timp cât nu exista un generator cât de cât stabil. Aceste unde nu puteau fi obţinute cu ajutorul mijloacelor obişnuite ale radiotehnicii elementare, cum nu s-a putut crea, numai cu ajutorul lor, un generator de radiaţii infraroşii sau de radiaţii luminoase. Fiecare gamă de

frecvenţe îşi are principiul ei de generare. Iată de ce, pentru a obţine „undele materiei”, Nikolai a fost nevoit să-şi construiască aparatul pe principii noi şi să folosească, drept elemente radiante primare, elemente chimice pure. Radiotehnica i-a fost necesară numai pentru a aduna, a concentra, a struni aceste radiaţii a căror existenţă putea fi numai bănuită.

Asta a şi făcut. G.M.-ul emite acum radiaţii stabile, bine reglabile. Dar ce sunt aceste radiaţii? Care sunt proprietăţile lor, cum acţionează şi cum se propagă? Acum, în sfârşit, pot fi studiate! Ridan a găsit principalul: radiaţiile cerebrale. Pe când el, Nikolai, s-a descurajat după primul insucces al ideii sale alchimiste şi s-a apucat de construirea uscătoriei, în loc să caute legile fizice cărora li se supun aceste unde…

De ce nu s-ar putea ca radiaţiile G.M.ului să se propage aşa cum susţine Ridan, pe baza consideraţiilor sale biologice?! Doar s-a mai întâmplat ceva asemănător, nu de mult, cu undele scurte radio, deşi atunci generarea lor nu mai prezenta niciun fel de greutăţi. De au fost „cedate” radioamatorilor deoarece legile radiologiei susţineau că undele scurte nu sunt bune pentru telecomunicaţii, deoarece se propagă numai în limitele orizontului vizibil. Iar radioamatorii au descoperit că telecomunicaţiile pe distanţele cele mari, intercontinentale, se realizează mai uşor cu unde scurte decât cu cele lungi şi medii. Abia pe urmă, explicând această descoperire a radioamatorilor, ştiinţa la rândul său a descoperit proprietatea undelor scurte de a se reflecta pe straturile ionizate ale atmosferei şi pe suprafaţa pământului…

— Ei, vezi? râse Ridan, când Nikolai, cedând în sfârşit, îi expuse noile sale consideraţii. Niciodată nu trebuie să crezi orbeşte în legi. Pentru un savant asta înseamnă pieirea lui. Te poţi conduce după de, dar întotdeauna trebuie să te îndoieşti de adevărul lor! Neapărat trebuie să te îndoieşti! adăugă el cu înflăcărare, agitându-şi prin aer degetul lung, arătător.

Nikolai se ridică din fotoliu, considerând că tema a fost epuizată. Dar nu, Ridan „prinsese gust de vorbă”, ceea ce i se întâmplă destul de des.

— Vreau să mai subliniez încă o greşeală a dumitale, Nikolai Arsentievici. Cum de te-ai putut gândi că scopul întregii mele munci de ani de zile puteau fi „razele morţii”? Deschis vorbind, prin această suspiciune, dumneata… ai fi putut să mă jigneşti… dacă nu te-aş cunoaşte şi n-aş fi sigur că ai căzut într-o greşeală principială… ma rog, regretabilă, dar din păcate foarte răspândită în vremurile noastre. Noi n-avem dreptul moral să ne lăsăm prinşi de această psihoză, şi să subordonăm ştiinţa noastră ideilor nimicirii şi distrugerii. Razele morţii! De ce „razele morţii”? Razele vieţii, în accepţia cea mai largă a acestui termen, ca simbol al creaţiei şi al progresului ştiinţei, iată ce trebuie noi să căutăm ca să fim puternici şi de neînvins în orice luptă! Pare un paradox, dar judecă şi dumneata… Noi studiem atomul, creştem noi specii de plante, creăm noi râse de animale, studiem cauzele aurorelor boreale şi ale petelor solare şi facem acestea toate nu pentru distrugere, ci pentru creaţie, pentru înflorirea omenirii. Dar toate acestea pot servi şi ca mijloace de apărare în caz de război. Şi cu cât studiem mai mult, eu cât cunoaştem mai mult, cu alte cuvinte cu cât este mai puternică ştiinţa noastră, cu atât mai puternică este puterea noastră militară. Iată un exemplu la îndemână! Noi nu am creat G.M.-ul pentru scopuri militare. Dumneata ai urmărit să rezolvi o importantă problemă fizică, iar eu o problemă biologică la fel de actuală. Ca rezultat însă, am obţinut un aparat care are perspectivele cele mai creatoare, cele mai dătătoare de viaţă. Cu ajutorul G.M.ului vom învinge moartea, cel puţin în acele cazuri când ea pătrunde prematur într-un organism capabil încă să trăiască; vom desfiinţa primejdia bolilor, vom înlătura anomaliile prezente uneori în organism, îl vom face pe om să trăiască mult mai mult… Şi astea sunt numai câteva din perspectivele pentru mine de pe acum neîndoielnice. Când mă gândesc la perspective puţin mai

îndepărtate, simt că mi se învârte capul, Nikolai Arsentievici... Iar. Acum, vezi ce s-a întâmplat! Aveam urgentă nevoie de un atu împotriva cărţii puternice pe care o deţine inamicul. Şi am căutat mult aceasta? Nu. Era chiar în mâinile noastre! Trebuia numai să-l alegem dintre celelalte cărţi. Şi, aşa va fi întotdeauna, dacă nu ne vom distrage de la sarcinile noastre directe, de la datoria noastră de a pune stăpânire pe natură, de a cunoaşte legile ei, limbajul ei şi aşa-zisele ei „taine" de care ea singură ne aminteşte la fiecare pas... Şi sunt aşa de multe!

Preţ de o clipă Ridan tăcu, aţintindu-şi privirea undeva, departe, peste capul lui Nikolai, probabil pe fereastră, spre cerul Moscovei care strălucea într-o orbitoare pâclă azurie. Ochii lui cenuşii, tiviţi de dunga îngustă a genelor negre, erau acum mai luminoşi şi mai strălucitori ca oricând, iar fruntea puternică, albă, radia parcă idei...

De-abia acum îşi dădu seama Nikolai că în farmecul pe care-l răspândea Ridan, un rol important îl juca înfăţişarea lui. Era un om frumos, în adevărata accepţie a cuvântului, plăcut prin întreaga lui înfăţişare: chip, statură, mişcări, prin acea uimitoare armonie cu oare aceste trăsături exterioare reflectau bogata lui lume interioară, prin f'rea lui vioaie, expansivă, de gânditor şi de creator. Pentru întâia oară Nikolai văzu şi înţelese acest lucru şi pentru întâia oară, nefiind în stare să-şi ta privirile de la el, îl admira sincer; modestia care îl caracteriza nu-i îngăduise până acum să-şi examineze interlocutorul, el îşi ferea întotdeauna privirile...

Ridan continua să gândească, şi reflecţiile gândurilor lui, neapucând probabil să ia forma cuvintelor, i se vedeau pe faţă.

De astă dată, în faţa lui Nikolai apăru un alt chip... Aceiaşi ochi cenuşii însă mai mari, mai blânzi, mai încrezători, cu puncte aurii pe marginea pupilei. Un profil tot atât de fin, dar nu conturat cu un creion bine ascuţit, ci realizat cu umbre străvezii de acuarelă – buza de sus uşor răsfrântă, nasul destul de lung, deşi cârn. Faţa aceasta plutea parcă într-o ceaţă şi Nikolai nu reuşea de loc s-o

surprindă, să adune într-o singură imagine toate trăsăturile cunoscute, să şi-o închipuie dintr-o dată în întregul ei. Faţa aceasta parcă se juca, se ascundea de privirea lui Nikolai şi îl chema la ea…

Ciudat… De câte ori n-a încercat Nikolai să-şi reprezinte în minte chipul Anei, să-l apropie în faţa ochilor în aşa fel ca să poată examina fiecare trăsătură, zâmbetul, strălucirea ochilor… Putea să-şi amintească până în amănunte figura cunoscuţilor. Dar chipul cel mai apropiat, cel mai dorit, nu reuşea să-l vadă… Ea poate oare să-l vadă pe el în felul acesta? Şi în clipa aceea, în faţa lui Nikolai apăru un al treilea chip – propriul său chip – şi sufletul i se posomori dintr-o dată. O faţă grosolană, cu maxilarele late, cioplită parcă cu barda de un dulgher; fruntea dreptunghiulară, cu nişte cucuie într-o parte şi-n alta, ochii verzi, nu prea mari, cu nas cât un nasture, aproape întotdeauna bătând în roşu, părul albicios, lung, ca de ciobănaş… Putea oare cineva să arate în mod serios interes pentru un asemenea „chip”?

Nikolai avea o părere foarte proastă despre înfăţişarea lui. Îi era jenă de ea şi evita să atragă atenţia unor ochi străini, chiar cu propria sa privire. În asta se vădea spiritul lui bolnăvicios autocritic, caracteristic tuturor oamenilor cu adevărat modeşti.

În realitate însă Nikolai era departe de a fi atât de urât cum se închipuia, deşi în mod formal aprecierea propriilor sale trăsături era aproape exactă. Dar, la urma urmei, totul depindea de „unghiul de vedere”. Nikolai se privea pe sine ca un caricaturist, dispus să scoată în relief şi chiar să exagereze părţile lui slabe. Un pictor realist însă ar fi reflectat în aceleaşi trăsături ale lui Nikolai şi forţa lui de uriaş, şi mintea deosebit de pătrunzătoare, şi dispreţul pe care-l avea pentru bunurile pământeşti sau blândeţea lui fermecătoare şi curăţenia sufletului său încrezător în oameni…

Nu, nimic din toate acestea nu vedea Nikolai. Ba i se mai părea că întreaga duioşie a sufletului, pe care abia izbutea să o ascundă în sine, îi dă o mână tristă, deprimantă…

— Mda… — începu din nou Ridan, reuşind să-şi stăpînească în sfârşit gândurile care prinseseră aripi. Nu trebuie să ne facem iluzii, Nikolai Arsentievici. Ştiinţa este încă în leagăn, în scutece. Cunoaştem încă prea puţin, foarte puţin natura. În orice domeniu, fie că este vorba de propriul nostru organism viu, de lumea materiei moarte sau de cosmosul care ne înconjoară – pretutindeni, pe orice cărare a cunoaşterii, ne lovim de necunoscut. Omenirea contemporană îmi apare ca un copil sugaci, întârziat în dezvoltarea sa, pe care mama-natură nu l-a înţărcat încă. Ori nu-i aşa? Doar adevărul ăsta este că tot ce mâncăm este rezultatul activităţii misterioase a frunzelor vii ale plantelor. Noi n-am fost încă în stare să creăm măcar un gram din hrana pe care am devorat-o de-a lungul întregii istorii! Nici nu ştim măcar cum s-o facem. Şi ceea ce este mai prost decât orice, nici nu ne prea îngrijim să aflăm, deoarece ne-am obişnuit să luăm totul de-a gata din natură şi socotim o asemenea situaţie pe deplin normală.

Nikolai îl asculta de data aceasta cu uimire pe Ridan.

— Cum adică, trebuie să considerăm anormal că natura ne hrăneşte? întrebă el.

— Deocamdată, până n-am ieşit din perioada prunciei, este bineînţeles normal să fim hrăniţi de mama natură. Dar acum tindem să ieşim din acest stadiu de dezvoltare care s-a prelungit cam prea mult. E timpul să mergem pe picioarele noastre. Avem aproape un milion de ani! Primul indiciu neîndoielnic şi primul factor -al cotiturii care se apropie consider că este socialismul nostru. Da, Nikolai Arsentievici, noi suntem primii oameni care am început să ne ridicăm copăcel pe picioare; au început să ne iasă şi dinţişorii! Asta înseamnă că omenirea a depăşit stagiul prunciei. În cazul ăsta, orice-ai zice, laptele mamei nu ne mai satisface, deşi continuăm să ne hrănim cu el… Dar… să lăsăm metaforele. Să trecem la fapte. Te-ai gândit vreodată câtă energie cheltuieşte omenirea contemporană pentru a obţine această „hrană naturală”, „maternă”? Să vedem!

Ridan dezvălui în faţa lui Nikolai un tablou care îl ului. O

puzderie de cifre! Enumerarea obişnuitelor îndeletniciri omeneşti căpăta deodată un sens cu totul nou şi uimitor. Şaizeci la sută din populaţia globului ise ocupă cu agricultura. Ei depun o muncă -titanică:aproximativ de pe a şasea parte din întregul -uscat ei smulg în fiecare an, cum smulgi -coaja -d-e pe o portocală, stratul superior al solului (cam vreo douăzeci de centimetri), şi-l răstoarnă cu susul în jos. Apoi – în câteva rânduri – prelucrează tot acest teritoriu de 25 000 000 kilometri -pătraţi, cu grapele,cultivatoarele, semănătoarele, îl îngraşă, îl fărâmiţează şi îl -irigă, îl tratează -ou -diferite substanţe toxice pentru a salva recolta de bu-ruieni, boli şi dăunători. Toate acestea acum se fac cu -ajutorul maşinilor, e adevărat, dar tehnologia este -de aşa natură încî-t fiecare operaţie trebuie -efeotuaită în timpul -cel mai scurt, de multe maşini dintr-o dată. Fiecare dintre aceste maşini luorează doar câteva zile pe an, iar restul timpului stau neîntrebuinţate. Nicăieri maşinile nu se folosesc atât de puţin rentabil ca în agricultură...

Recolta a fost strânsă. Miliarde de tone de materie primă alimentară produsă de natură pe ogoare, pe plantaţii sau în păduri,trebuie -transportate acum în alte locuri, uneori foarte îndepărtate. Şi dată -că grânele,rădăoinoasele, fructele sa-u celelalte părţi comestibile ale plantelor – tulpina, frunzele, florile, rădăcinile – se încarcă în autocamioane s-au vagoane, în calele vapoarelor şi chiar în cabinele avioanelor şi se scurg -pe căile ferate, pe -apă sau pe ş-osele, pe drumuri continentale sau intercontinentale — spre locurile unde vor fi prelucrate, la mori şi uzine care transformă această materie primă în făină, pâine,crupe, macaroane, zahăr, uleiuri, amidon, spirt,ceai, cafea, măsline -şi multe, multe altele. La toate acestea se asociază şi produsele zootehnice, vânatul, Vitele vii şi păsările, carnea în diferite instalaţii frigorifice, laptele, untul, brânzeturile, ouăle, mierea... Flotile de pescuit cutreieră mările şi oceanele şi trimit de asemenea pe aceste -artere producţia lor sub formă de peşte – congelat,

sărat, afumat sau uscat – icre, untură de peşte, produse de balene, foci şi delfini, de crabi, stridii… Culegătorii aduc din păduri produse „sălbatice”,alune diferite, poame, ciuperci…

Dar toate acestea nu alcătuiesc decât n-ucleul -principal al activităţii pe -care o desfăşoară oamenii pentru a se hrăni. Această activitate este întovărăşită de maşini, pretutindeni, începând cu prelucrarea pământului şi terminî-nd cu -cântărirea produsului finit în magazin. Tractoare, unelte agricole, autocamioane, vagoane, vapoare, un n-umăr nesfârşit de maşini care lucrează în industria morăritului, pastelor făinoase, crupelor, produselor zaharoase, patiseriei, conservelor, mezelurilor, peştelui, zahărului, amidonului şi melasei, alcoolului, berii, vinului şi în -celelalte r-amuiri -ale indusferei… Toate aceste maşini trebuie fabricate. Pentru de se extrage minereu, se topeşte metal,se construiesc uzine, se fac maşiniunelte, scule. I-ar pentru ca de să poată lucra, se extrage combustibil – cărbune, petrol, turbă, se produce benzină,se construiesc centrale electrice, şi pentru toate -acestea de asemenea se creează maşini, maşini, maşini… Dar industria care aprovizionează agricul-tuira eu îngrăşăminte minerale şi -chimice! Dar producţia de ambalaje! E vorba doar de milioane de saci pentr-u grâne, făină, zahăir, sare, îngrăşăminte,de butoaie pentru peşte, vin şi bere, murături şi marinate, de -lăzi pentru fructe, macaroane, ouă, păsări tăiate, produse coloniale; de o -cantitate uriaşă de vase de sticlă – stme, borcane ş.a.în.d., de cutii de metal pentru conserve, de bidoane de lapte, cutii pentru ceai, cafea, bomboane; de hârtie, pungi, sfoară, staniol,celofan,ouie…

— … Iată dar, Nikolai Arsentievici, ce înseamnă să obţii şi să produci hrana în epoca noastră luminată! Iată ce înseamnă să fii întreţinut de mama-natură! La cei şaizeci la sută din oamenii de pe glob ocupaţi cu agricultura trebuie adăugaţi cel puţin alţi treizeci la sută oare îi „deservesc”. Aşadar, aproape nouăzeci la sută din activitatea creatoare a oamenilor este consacrată procurării hranei necesare! Îţi dai seama, Nikolai Arsentievici, ce înseamnă asta?

înseamnă că în esenţă oamenii continuă să trăiască pentru a trăi. Ca oamenii primitivi! Aproape ea animalele şi plantele, conform legii perpetuării speciei... Nu-i păcat? Câtă energie creatoare, câte talente şi genii sunt „înghiţite” de grija pentru hrană! Ce salt în progresul culturii ar săvârşi omenirea dacă acest sistem s-air reduce măcar la jumătate!

— Dar deocamdată nu poate fi redus. Ce alt mijloc de a obţine hrana poate să existe? Probabil că această etapă este necesară tocmai pentru a ajunge la... tabletele care înlocuiesc hrana.

— Tablete! Ce prostie! Asta-i o simplă fantezie. Organismul nu se poate hrăni cu substanţe luate de-a gata. El e alcătuit astfel încât să extragă singur substanţele necesare din hrană. Dacă-i dai organismului pilule, va începe să-şi digere propriile viscere... Nu... După cum văd, nu ţi-ai făcut o imagine a viitorului... deşi viitorul este dar! Gurând vom stăpâni energia atomică. Asta o ştii. Fără ea, sinteza proteinei, a grăsimilor ’şi a glucidelor este practic irealizabilă. Ea ne va înlocui energia solară nesigură, ale cărei fărâme neînsemnate, de-abia aproximativ doi la sută, noi reuşim acum să le captăm cu ajutorul plantelor. Energia atomică va produce această revoluţie grandioasă... N-o să mai mutilăm pământul cu plugurile, nu o să mai creştem animale. O să renunţăm la agricultură! În locul ei o să creăm uzine alimentare, întreprinderi automatizate la maximum, în care hrana va fi produsă direct din substanţele folosite de plante, aer, apă, săruri, şi nu o dată pe an, vara, cum se întâmplă acum, ci neîntrerupt, în fiecare clipă, iarna îi vara, indiferent de timp, de climă, de latitudine sau longitudine... O hrană sintetică, Nikolaii Arsentievici, dar hrană! Nu trebuie să ne fie teamă de acest cuvânt, deşi acum nu prea sună atrăgător... Va fi o hrană bună, variată, gustoasă, altfel nici nu merită s-o facem, şi mai ales, pentru întâia oară în istoria sa, omul va primi exact hrana care-i este necesară organismului. Căcd hrana „naturală” de acum conţine nu numai substanţele

folositoare, necesare nouă, dar şi multe alte substanţe dăunătoare sau pur şi simplu inutile. Organismul este nevoit să cheltuiască în permanenţă o anumită energie ca să lupte cu de, se îmbolnăveşte, se degradează, îmbătrâneşte. Hrana sintetică, din punct de vedere principial nu poate să aibă acest neajuns. Ea va conţine numai ceea ce este în(tr-adevăr necesar organismului şi, bineînţeles, îl va face pe om mai puternic, mai sănătos, va prelungi durata vieţii… Vezi, aşadar, cât este de important să depăşim această vârstă a copilăriei…

De obicei, în timp ce vorbea Ridan se plimba prin cameră, gesticula; acum însă era atât de concentrat în sine încât şi în mişcări se arăta zgârcit.

— Dar, bineînţeles, principalul este saltul dialectic, trecerea la o nouă stare calitativă cu care se va încheia această etapă de multe milioane de ani a prunciei noastre, etapa acumulării de cunoştinţe – continuă el. Saltul a şi început în 1917. Ce să mai vorbim, fără socialism toate acestea n-ar fi decât himere, biete visuri deşarte. Păcat însă că suntem înclinaţi să ne obişnuim cu orice. Pierdem perspectiva, uităm de locul nostru în istorie. Şi doar noi, mulţumită socialismului, de fapt ne-am rupt de trecut şi zburăm impetuos, luăm înălţime! Ţara noastră se transformă nestăvilit într-un stat format numai din intelectuali, asta cu toate că agricultura şi întreaga activitate desfăşurată de popor pentru obţinerea hranei lasă de fapt un loc neînsemnat activităţii pur ştiinţifice şi culturale. Cu totul altfel va fi când vom termina saltul şi vom elibera, vom descătuşa treizeci-patiuzeci la sută din energia ’creatoare a omului! Dar mai sunt multe de făcut… Trebuie dezlegate multe taine ale naturii, atât în interiorul organismului viu, cât şi în afara lui… Această sarcină ne revine nouă, Nikolai Arsentievici, asta-i datoria noastră. Noi, oamenii de ştiinţă, facem parte dintre acei puţini oameni scutiţi de orice griji „alimentare”, tocmai pentru a ne putea vedea de aceste înalte sarcini ale noastre… Nu ştiu cum gândeşti dumneata; eu însă simt totdeauna această

răspundere faţă de cei care ne hrănesc şi, mărturisesc, rareori sunt mulţumit de mine însumi. În -cazul acesta, spune, n-ar trebui să mă socotesc un adevărat criminal dacă m-aş apuca serios să caut „razele morţii”? Dorinţa de a le stăpâni este, de fapt, un semn de slăbiciune, de nimicnicie fizică şi morală. Victoria aparţine nu aceluia care seamănă moarte şi distru g-ere, *d* aceluia cate creează şi afirmă viaţa. Să nu uităm acest lucru.

Ridan tăcu şi iarăşi căzu -pe gânduri. Liniştea -oare se aşternuse în cabinet se umblu pe nesimţite de acordurile uşoare şi surde, ca din vis, ale pianului, care abia răzbăteau diin salon. Ana exersa. Arpegiile simple, străbătând pereţii şi uşile bine închise, se transformau aici în mod miraculos într-un cântec neclar, al unor numeroase stoluri de păsări care, unul după altul, se înălţau tot mai sus şi mai sus…

Pentru o clipă cei doi s© contopiră într-un singur auz, suipunându-se acestor sunete chemătoare şi cuceritoare, până când melodia -cristalină se topi undeva departe, în înălţime.

Deodată, Ridau se întoarse brusc, de parcă s-ar fi speriat de ceva, şi întrebă:

— Eşti supărat pe mine, Nikolai Arsentievici?

— Pe dumneavoastră?! De -ce?

— Pentru că… în ultimul timp am cam făcut-o pe moralistul. Şi eu -ş’tiiu, asta nu-i întotdeauna plăcut şi nici… necesar.,

Nikolai se văzu nevoit să spună câteva cuvinte, domoale ca întotdeauna, dar precise şi sincere – acum chiar rostite cu linişte – pentru a-l convinge pe profesor -că temerile sale sunt neîntemeiate. Dimpotrivă, are atâta nevoie de aceste lecţii! Nici vorbă nu poate fi de supărare! li este nespus de recunoscător! Doar asta îl ajută să s-e perfecţioneze, să iasă din starea de „semiintelectual” pe care Ridan a identificat-o atât de just. Desigur el, Nikolai, nu se va ridica liiciodată la nivelul lui Ridan – e prea târziu pentru asta şi… nici aluatul nu-i acelaşi. Ridan ştie să-i dea în fiecare discuţie câte ceva important, care îl ajută să urce o treaptă

mai sus…

— Şi-aoum s-a întâmplat acelaşi lucru? îl întrerupse profesorul.

— Categoric!

— Sigur? Interesant! Mă-ntreb cu ce ai putea rămâne din această discuţie?

— Întotdeauna m-am gândit că principialitatea înaltă este o însuşire înnăscută, ca să spun aşa, un dar al naturii, un talent. Acum, când mimaţi arătat printr-un exemplu concret de unde porneşte una dintre poziţiile dumneavoastră principiale, mi-am dat seama că această idee a mea stătea cu capul în jos şi -trebuie întoarsă… Principialitatea noastră marxistă este înainte de toate un mijloc de realizare a scopului propus, un instrument cu ajutorul căruia se obţine succes în ori-oe muncă -creatoare, e însăşi baza ei tactică. Şi -nu-i de loc un „dar” care poate fi oferit numai unora. Principialitatea este accesibilă fiecăruia dintre noi care înţelege lucrul acesta… Şi mai e ceva. Înainte mă uimea întotdeauna adâncimea şi lărgimea gândurilor dumneavoastră, amploarea lor… Acum văd însă că şi felul dumneavoastră de a gândi este… un „instrument”, şi încă -unul extrem de puternic. Orice fenomen al prezentului vd-l închipuiţi în mişcare, în dezvoltarea lui dinspre tnecut spre viitorul posibil şi tocmai de aceea îl apreciaţi în mod just… Nu ştiu dacă lucrul acesta se poate învăţa… E nevoie de cunoştinţe extrem de vaste. Dar este o metodă… şi indiferent de cunoştinţele pe oare le-ai avea, nu itrebuie să uiţi de ea.

Pe Ridan îl entuziasmă analiza făcută de Nikolai. El nu căutase de Joc să pună în cuvintele şi în gândurile sale un sens atât de profund şi de instructiv. Şi e puţin probabil că ar fi putut -cineva, în afară de Nikolai, să prindă atât de bine acest sens – iată o capacitate a lui cu totul specifică şi extrem de preţioasă. Ridan,ce-i drept, o observase de mult, dar acum înţelese cât de mult s-a dezvoltat şi s-a întărit. Avea şi el, Ridan, destule de învăţat!

Întâlnirea aceasta, începută atât de -tulbure pentru

Nikolai, îi apropiase şi mai mult. Ea se sfârşi -cu discutarea problemelor de „muncă”.

— În ceea ce priveşte radiaţiile somnului – spuse Ridan

— Totuşi ai dreptate. De trebuie încercate imediat. Sper că n-ai să mă acuzi de inconsecvenţă: nu m-am îndoit niciodată de necesitatea încercării… Dar cum să le încercăm? Să-ţi spun -drept, nu mă taie capul. Probabil -că trebuie încercate afară, pe câmp, la o distanţă considerabilă şi, bineînţeles, pe oameni, pe un număr suficient de mare de oameni, într-un cuvânt, în condiţii -apropiate de ale unui adevărat război. Dar oameni n-o să ne dea nimeni, oricât aş încerca să-i conving pe -cei în drept că nu păţesc nimic. Experienţe pe oameni nu poţi face. Deşi fără o asemenea încercare în prezenţa reprezentanţilor armatei, radiaţiile noastre nu se pot transforma într-un mijloc de apărare…

Văzând că Ridan se pierduse de-a binelea, Nikolai îşi stăpânea zâmbetul: iată cum poate greşi un om atât de înţelept! Soluţia era mult mai simplă. O asemenea încercare nu vor putea, bineînţeles, să organize. De altfel nici nu-i treaba lor. Să se îngrijească de asta cei care vor întrebuinţa arma pe care ei au creat-o! Acum trebuie doar să comunice cui ’trebuie.

Capitolul XIV LA FRONTIERA DE NORD

— Ai dreptate! Prin comisarul poporului! se bucură Ridam. Du-te la el chiar astăzi. Povesteşte-i tot, expune punctul nostru de vedere. Dar vezi… fii prudent. Discuţia trebuie să aibă loc mimai între patru ochi!

în nopţile întunecate, fără lună, primăvara sau toamna, când pe Marea Baltică bântuie furtuna îşi ceţurile se târăsc ca o perdea groasă şi vâsooasă pe mare şi pe ţărm, nu e greu de loc să te strecori pe pământul sovietic. Pe o astfel de vreme numai din întâmplare te poţi întâlni cu vreo vedetă rapidă, şi-apoi radiolocatorul navei te avertizează şi goeleta are tot timpul să iasă din apele teritoriale ’Sovietice; cât despre barcă, după debarcare, o iau valurile în larg ori se sfărâmă de stânci. Pe urmă o baie rece, din

cap până-n picioare, la ţărm, unde se sparg valurile de stânci, o scurtă luptă cu apa, care te mână înapoi, spre larg, şi cu bolovanii de granit, alunecoşi, mereu rostogoliţi de hulă, inevitabilele căderi şi lovituri… Dar toate astea sunt fleacuri. Apoi treci peste o fâşie tare de nisip, îngustă de vreo douăzecitreizeci de metri, străbaţi un fel de terasă nu prea mare şi gata, eşti în pădure! Astfel de locuri sunt multe pe ţărmul Estoniei.

Cel puţin aşa susţineau toţi profesorii şcolii de spionaj. Din literatura secretă de specialitate şi din povestirile spionilor cu experienţă, Juhannes Riekart a studiat amănunţit toate aceste detalii geografice, tehnica debarcării şi multe altele. Băiatul era talentat şi avea o imaginaţie vie, practică

— În timpul lecţiilor rezolva cu atâta măiestrie diferite variante operative, încât conducătorii organizaţiei ardeau de nerăbdare să-l trimită cât mai repede înfer-o „misiune” adevărată. Cu atât mai mult cu cât o asemenea „misiune” serioasă şi neapărat încununată de succes, o cereau imperios împrejurările: prestigiul şcolii fusese puternic zdruncinat de câteva eşecuri suferite de unii elevi ai ei, iar pirestigiul însemna bani, banii ce se scurgeau de la „centru” şi umflau buzunarele conducătorilor acestei organizaţii misterioase.

Da, incontestabil, „Juho” promitea mult. Era radiotelegrafist şi radiotehnician excelent, gata format – lucnul acesta nu a mai fost nevoie să-l înveţe. Ba dimpotrivă, chiar el conducea lecţiile practice cu ceilalţi viitori spioni. Ura Puterea sovietică pentru că o minase pe mătuşa sa, care, după moartea mamei, l-a crescut timp de câţiva ani în minunata ei moşie lângă lacul Vâirts-Iarvi, în apropiere de Tartu. După aceea, tatăl său, care era german, l-a luat pe Hans înapoi în patrie, în Germania. Mătuşa, care era estoniană, după ce şi-a pierdut moşia, s-a stabilit într-un cătun izolat, la poalele unei păduri, lângă Râng u, care acum putea fi folosit ca bază: mătuşa ţinea mult la nepotul ei Juhannes. În afară de toate acestea, el vorbea curent limba

estonă. Ce-i drept, Juho nu era prea dezvoltat fiziceşte şi la gimnastică rămânea în urma multor elevi. Ar fi trebuit să-l mai ţină în regim sanaitorial încă vreo două-trei luni. Acum însă lucrul acesta era imposibil. De altfel, nici nu era atât de necesar. Îndemânarea, isteţimea, iuţeala reacţiilor erau mult mai importante decât forţa fizică.

Când la lecţii profesorii descriau în mod amănunţit cât de uşor se poate trece frontiera maritimă a Uniunii Sovietice, Juhannes zâmbea în sinea lui. Înţelegea cât preţ se poate pune pe aceste ştiinţe şi pe aceşti specialişti. Cu excepţia unor „discipline" ca: radio, tragerea cu pistoale de diferite sisteme, cifrarea comunicărilor, mijloacele de a scăpa de câinii grănicerilor, jiu-jitsu şi alte câteva, restul – cele care se refereau la comportare, la tactică – erau toate născociri. De o „ştiinţă a spionajului" nici nu putea fi vorba, cel puţin aici, în această şcoală.

Da, e adevărat că înitr-o noapte întunecată, ceţoasă, dacă nu dai de la început peste o vedetă de pază sau peste o patrulă pe ţărm, poţi să te strecori; destul de simplu şi repede în pădure. Dar pe urmă?

Pe urmă? Profesorii întrerupeau brusc expunerea despre cazurile 'concrete şi înoepeau să teoretizeze. Poţi să procedezi aşa, poţi să procedezi altfel. Să te orientezi aşa, să comunici prezidentului" I că ai sosit, să-ţi ştergi urma şi să ajungi în punctul dinainte stabilit.

Toate astea erau prostii. Juhannes îşi închipuia mult mai dar cum se petrec lucrurile tocmai aici, în această pădure chipurile salvatoare. Aici începeau greutăţile şi era primejdia mai mare. Nu în zadar din acel moment expunerile despre adevăratele evenimente se transformau în „teorie": aici, se vede treaba, majoritatea spionilor îşi găseau sfârşitul.

Era şi firesc să fie aşa. Ga să înţelegi e de ajuns să „intri" în temă. Noapte, ceaţă. Unde anume a dus vântul sau curentul mării barca de lemn ori cauciuc, naiba ştie. Harta amănunţită a ţărmului nu-ţi poate fi de prea mare folos, cu, atât mai mult cu cât nu se vede nimic şi nici nu există

vreun punct de orientare. Ca un pisoi care n-a deschis ochii, omul se îndreaptă spre pădure aproape pe dibuite... Şi trebuie neapărat să nu lase urme pe fâşia ţărmului. Lucru aproape irealizabil! Fiecare bolovan de pe ţărm, fiecare tufiş, tot ţi se pare şi poate fi într-adevăr un grănicer. Cum o să mai stai să-ţi „ştergi" urmele?!... Şi-apoi, ce să ştergi? Mereu trec pe ţărm patrule de grăniceri cu câini.

Dar, în sfârşit, să zicem că ajungi în pădure.

Grănicerii sovietici cunosc desigur foarte bine acest „genial" procedeu de debarcare. Nu înseamnă că şi-au organizat în mod corespunzător sistemul de observare? Dar care este acest sistem, n-ai de unde să ştii. Prin ce fâşie din pădure să treci pentru a depăşi limita supravegherii, pe unde trec în mod regulat patrulele cu -câini? Şi de fapt, unde te duci? Busola o fi ea bună,dar ce faci cu ea dacă nu ştii cu precizie pe hartă de unde ai început drumul? Acul ei fosforescent îţi arată, bineînţeles, încotro e sudul, interiorul ţării, pentru că debarcarea va avea loc pe ţărmul nordic, departe, dincolo de Tallin, unde sunt -mult mai puţine insule care păzesc cu vigilenţă, ca nişte santinele, ţărmul sovietic al Mării B-altice. Dar acolo, întocmai ca dintâi unui ferăstrău vechi, nenumărate peninsule strâmbe, mari şi mici, se înfig în mare, şi dacă nimereşti pe una dintre de,ceea ce. Este foarte posibil, atunci poţi, mergând spre sud, să nimereşti în cea mai primejdioasă zonă a ţărmului şi chiar să ajungi din nou la mare.

Dar să zicem că ai reuşit în mod întâmplător să ghiceşti direcţia şi să-ţi petreci „cu bine" restul nopţii, pitit în pădure, sub ploaia inevitabilă în acest anotimp. S-a făcut dimineaţă. Istovit, ud, rebegit, murdar, omul trebuie să iasă din pădure, să vină între oameni, să se transforme într-un localnic care să nu iasă prin nimic în evidenţă. Nu poţi nici să te speli, nici să faci un foc. Te poţi orienta numai după sunete: după sirenele vapoarelor, uzinelor, claxoanelor automobilelor, zgomotul trenurilor. Dacă de nu sunt, trebuie să ajungi până la de, păstrând distanţa cuvenită. Cu ajutorul hărţii şi al busolei, acestea pot să-ţi furnizeze unele

indicaţii. Dar aceste indicaţii trebuie controlate cu prudenţă şi precizate, cu riscul permanent de a fi descoperit. Înainte de a ieşi între oameni trebuie să găseşti o ascunzătoare unde să instalezi antena, emiţătorul şi la o anumită oră să iei legătura cu rezidentul. Apoi să îngropi emiţătorul şi tot utilajul compromiţător şi să pleci repede din acest loc, pentru că foarte probabil ai fost reperat de operatorii radio de serviciu, cu ajutorul radiogoniometrului. Poate că sectorul a şi fost înconjurat de grăniceri…

Nu… Toate acestea sunt cât se poate de naive şi primitive. Aici nu se simte nimic din ingeniozitatea de care au dat dovadă clasicii spionajului, cum a fost de pildă Thomas Lawrence.

Tot ascultându-şi atent „profesorii”, Juhannes începu treptat să sesizeze esenţialul: niciunul dintre ei nu crede în acest procedeu „uşor” de a trece graniţa. Chiar dacă unii dintre ei au fost într-o „misiune” adevărată, au scăpat numai datorită unei întâmplări fericite. De altfel, dacă te gândeşti bine, asta reiese chiar din expunerile lor.

Iar cea mai preţioasă observaţie era că întreaga organizaţie de spionaj – şi şcoala şi acest atât de misterios „centru” – aşteaptă cu nerăbdare ca cineva să găsească un nou procedeu, mai sigur şi mai de nădejde.

Juhannes avea scopurile şi sarcinile lui ascunse. El, orice s-ar întâmplă, trebuie să se evidenţieze în şcoală, pentru ca după terminarea ei să capete imediat o „misiune” importantă. A şi reuşit de altfel câte ceva în acest sens. Este unul dintre „cei mai buni” elevi. Trebuie să devină însă primul.

Şi iată-l că începe pe ascuns să-şi creeze un proiect al său, nou şi original. Totul îi este limpede: planul „şcolii” este greşit chiar la bază, pentru că relativa siguranţă a primei lui părţi – debarcarea la adăpostul nopţii, al ceţii şi furtunii – aduce după sine greutăţi inevitabile şi aproape de netrecut în etapa următoare, etapa „de pădure”, greutăţi datorite mai ales dificultăţii de orientare în aceste condiţii. Sarcina spionului este de a ajunge printre oameni fără să

provoace din partea lor niciun fel de suspiciuni. Atunci de ce să se creeze această etapă inutilă şi atât de riscantă? Nu, poate fi prima etapă oricât de complicată şi grea, chiar şi scumpă la nevoie, numai să-i îngăduie spionului să ajungă deodată, fără un risc deosebit şi fără această pădure idioată, printre oameni – ziua, când vezi totul în jurul tău şi poţi uşor să înţelegi ce ai de făcut şi încotro să o apuci.

Cum se poate face asta?

Iată cum…

Proiectul fu gata după câteva zile de chibzuinţă încordată.

Cu trei săptămâni înainte de terminarea cursurilor, când trebuiau să aibă loc examenele de absolvire, un inspector de la „centru” sosi pentru o nouă verificare, de astă dată ultima, a activităţii şcolii. Era un fel de examen pentru conducătorii ei.

Ţinând seama de situaţie, Juhannes Rickert prinse un moment prielnic şi-i spuse în treacăt unuia dintre profesori că el are câteva idei noi cu privire la tactica spionajului. După cum se aştepta, urmările fură aproape instantanee şi cu un efect vizibil. În aceeaşi zi, Juhannes fu chemat în cabinetul directorului, unde se adunaseră toate vârfurile şcolii, în frunte cu reprezentantul „centrului”.

…Toţi recunoscură că planul lui Rickert e original şi îndrăzneţ, şi că merită să fie imediat verificat în practică.

— Dumneata, ca autor al proiectului, n-ai vrea cumva să înfăptuieşti primul o asemenea operaţie? îl întrebă inspectorul, dar în vorbele lui se simţea mai mult propunere decât întrebare.

— Voi fi bucuros să justific încrederea dumneavoastră, domnule inspector – răspunse Juhannes respectuos, străduindu-se totuşi să-şi ascundă bucuria care-l cuprinsese. Vedea că scopul lui tainic e pe cale de a fi atins.

Din ziua aceea Rickert fu scutit de lecţii şi trecut pe statul agenţilor „centrului”, cu leafa respectivă. Proiectul i-l considerară drept examen de absolvire. Mai trebuia, în

termenul cel mai scurt, să pregătească un plan amănunţit şi absolut concret al operaţiei şi să. Asigure achiziţionarea mijloacelor tehnice necesare pentru realizarea ei, pe care chiar el le propusese.

★

★ *

Regiunea Mării Baltice este bântuită de ploi, vânturi şi ceţuri. În Golful Finic cad până la o mie de milimetri de precipitaţii anual – aşa cel puţin susţin buletinele meteorologice. Iar numărul zilelor cu ceaţă este în medie de aproape şaizeci.

Ce-i drept, cea mai mare parte din aceste zile triste, apăsătoare pentru un om neobişnuit, sunt iarna, primăvara şi toamna. Dar chiar şi în toiul scurtei veri nordice – în iulie-august – când nopţile trec în fugă pe deasupra acestei regiuni ca umbrele unui nor mare gonit de vânt, şi când apa mării încălzită până la 17—18° de soarele care nu apune mult timp, îi îmbie pe înotători şi pe amatorii de băi, chiar şi atunci, în această, perioadă fericită, se întâmplă să fie zile ploioase şi nopţi eu ceaţă, albe ca laptele.

într-un a din aceste nopţi o goeletă de pescuit, de provenienţă necunoscută, probabil dintr-acelea care brăzdează de obicei apele Golfului Finic în căutarea bancurilor de scrumbii, se apropie de limita apelor teritoriale ale Estoniei sovietice, mult mai la est de Tallin. Această goeletă nu trecu limita apelor teritoriale dar, reducând viteza la minimum, viră şi se îndreptă de-a lungul zonei de litoral, mai departe spre est, urmând cu dibăcie toate şerpuiturile şi cotiturile ţărmului nevăzut. Peste o oră goeletă, cu motoarele oprite, intră în derivă. Un vânt destul de puternic dinspre nordvest a început s-o împingă spre ţărm; iat-o în apele teritoriale... Încă vreo zece minute dură această derivă apoi elicele începură deodată să funcţioneze, goeletă făcu un viraj brusc şi în cea mai mare viteză dispăru în apele neutre ale mării.

Ceea ce s-a petrecut la început, când goeletă se apropiase pentru întâia oară de zona apelor teritoriale, lată

de douăsprezece mile marine, n-a putut observa nimeni. De la pupa un om îmbrăcat în ceva care aducea de departe cu un costum de scafandru a fost coborât în apă. Omul acesta s-a culcat pe burtă şi a rămas aşa la suprafaţa apei. În faţa sa, ţinea prins de două mânere un obiect ciudat, de forma unei ţigări de foi uriaşe, un fel de torpilă cam de jumătate de metru lungime. În faţă, această torpilă se termina cu o elice mică, de navă.

Goeletă s-a îndepărtat apoi şi a făcut toate acele manevre ca să distragă atenţia de la omul eu torpila, care continuă să rămână câtva timp nemişcat.

Ceaţa, tot mai luminată de soarele care răsărea, părea acum lăptoasă şi parcă mai transparentă. În sfârşit, omul întinse mâinile şi picioarele şi pentru o clipă rămase vertical în apă, ca un flotor. Acest lucru îi dădu posibilitatea să ridice capul deasupra valurilor şi să determine limitele vizibilităţii. Da, ceaţa începuse să se destrame. Mai avea la dispoziţie cel mult o oră şi jumătate, tocmai atât cât îi trebuia să străbată cele douăsprezece mile marine, adică cei peste douăzeci şi doi de kilometri până la ţărm. Era timpul.

Apăsă pe demaror şi „torpila” se avântă pe faţa apei. În spatele ei, ţinându-se strâns cu ambele mâini întinse, gonea omul, spintecând valurile.

...Aproximativ la un kilometru de ţărm el opri motorul şi înălţând capul, privi în toate părţile. Se vedea bine plaja cu nisipul alb, strălucind în soare, cu siluetele bronzate, rare la acea oră a dimineţii, ale oamenilor veniţi în întâmpinarea razelor ultraviolete.

Juhannes ştia ce are de făcut. Peste vreo trei ore plaja aceasta, cunoscută nu numai în Estonia, va fi arhiplină. Atunci, conform planului său, urma să acţioneze.

Dar începuse să-l plictisească „jocul”. Pentru ce să mai aştepte? Mai ales că acest „plan” era depăşit. Acum putea să treacă la celălalt plan, la cel adevărat, fără ghilimele.

„Torpila” plutea aici, lângă el. Degetele amorţite, înţepenite de încordare, îşi reveniseră şi se mişcau normal

în mănuşile largi, impermeabile.

Făcu câteva mişcări complicate cu mâinile, trase ca pe fermoar nişte bile mici care se vedeau la încheieturile mâinilor, a umeri, la gât. Apa rece începu să se strecoare în interiorul costumului, răcindu-i mâinile, pieptul, pântecele, iar aerul cald, şuierând şi bolborosind, începu să iasă pe lângă gât, afară. Corpul lui se scufunda încet în apă.

Juhannes apucă de mânerele „torpilei" şi o puse în funcţiune. Sub presiunea apei, partea din faţă a costumului se deschise deodată, ca gura unui caşalot, şi „torpila" trase omul gol din ea; purta doar un slip, ca un adevărat sportiv înotător; după el, prins de un şnur, se târa un rucsac cufundat pe jumătate în apă, cu partea superioară umflată ca o băşică. Era ruiosaciil în care îşi avea lucrurile.

Costumul-soafandru se duse la fund.

Peste câteva minute Juhannes îşi struni din nou „calul" ascultător şi răsuci o manetă mică de lângă mâner. Scufundându-se repede şi scoţând băşicuţe de aer, „torpila" dispăru şi ea în adâncul galben-verzui. Juhannes o urmări cu părere de rău şi începu să înoate spre ţărm, trăgând eu greu sacul după el.

Ocupat cu toate aceste operaţii, de-abia acum observă o şalupă care se îndrepta spre el. Şalupa avea la proră un fanion roşu. Unul dintre cei doi oameni care se aflau în ea îl urmărea printr-un binoclu, stând în picioare.

„S-a făcut!" se gândi zâmbind Juhannes.

— Nu ştiţi că-i interzis să înotaţi aşa departe? spuse în limba estonă omul din şalupă, când înotătorul se apropie de bordul ei. N-aveţi voie să depăşiţi geamandurele. Poftiţi sus!

Juhannes, ascultător, aruncă mai întâi rucsacul,. Apoi urcă şi el pe bord.

Scoase un prosop, se şterse şi după aceea se îmbrăcă tăcut.

Barca se îndepărta de plajă.

„S-a făcut! repetă Juhannes în gând, plin de fericire. În sfârşit, am ajuns!"

*

♦ ★

Interogatoriul se apropia de sfârşit.

Da, era un caz ieşit din comun, o întâmplare neobişnuită chiar şi pentru organele securităţii de stat.

Agentul fascist prins de paza coastei nu numai că n-a opus rezistenţă, dar a cerut chiar el să fie dus „unde trebuie”. Din comportarea lui, şi chiar din expresia feţei lui, din zâmbetul abia perceptibil care îi sălta uşor colţurile gurii, din strălucirea ochilor liniştiţi, afundaţi mult în orbite, se vedea că omul este fericit că şi-a îndeplinit în sfârşit greaua-i misiune despre care le povestise, de a ajunge în Uniunea Sovietică.

Spionii şi diversioniştii care au trecut prin această cameră şi au stat pe acelaşi scaun nu arătau nici pe departe aşa.

Anchetatorii – un maior şi doi căpitani din organele securităţii de stat – au ascultat cu interes povestirea lui lungă şi amănunţită. Era o întreagă epopee a unei lupte complexe şi foarte periculoase pentru îndeplinirea misiunii care-i fusese încredinţată. Omul a vorbit laconic, fără să înflorească nimic, despre faptele şi evenimentele care au dus la necesitatea de a fi trimis aici, şi toate acestea au îngăduit să se contureze chipul unui ilegalist antifascist curajos şi plin de abnegaţie. Tot ce a povestit el părea, cel puţin deocamdată, verosimil. Unele fapte cu caracter secret erau cunoscute ofiţerilor, altele puteau fi controlate. Dar scopul principal al agentului – transmiterea unor informaţii referitoare la o invenţie de o covârşitoare importanţă pentru apărarea ţării – putea fi apreciat numai după o verificare îndelungată şi după studierea de către specialişti a datelor prezentate de el.

Să-l creadă sau să nu-l creadă?... Oare toate acestea n-ar putea fi, în definitiv, un truc nou, pus la cale cu mult talent?,

— De ce-aţi ales totuşi un drum atât de complicat, printr-o organizaţie de spionaj, pentru a vă îndeplini misiunea?

întrebă maiorul. Aţi fi putut pur şi simplu să treceţi graniţa şi să vă predaţi grănicerilor.

— La început aşa m-am gândit să procedez – răspunse agentul. Apoi mi-am dat seama că este foarte primejdios. Puteam fi prins chiar pe teritoriul nostru… Sau pur şi simplu omorât de cei de acolo. Şi atunci scopul meu nu ar fi fost atins. Serviciul de spionaj îmi garantează cel puţin dintr-o parte securitatea trecerii frontierei… Mai târziu, în şcoală, am înţeles că putem obţine şi alte foloase. „

— Adică?

— Voiam tocmai să vă spun. Planul pe care l-am propus centrului de spionaj se referea nu numai la tactica pătrunderii pe teritoriul Uniunii Sovietice. I-am convins că o să reuşesc uşor să organizez o bază sigură într-un cătun, lângă Râng u, la mătuşa mea despre care v-am povestit, unde se poate lansa dintr-o dată un întreg grup de diversionişti şi spioni. Operaţia a fost elaborată în toate amănuntele. Debarcarea grupului urmează să se facă după ce pregătesc aici totul.

— Debarcarea se va face după procedeul propus de dumneata?

— Nu întocmai. Deocamdată se experimentează. Vor fi folosite doar „torpilele” pentru trecerea de pe goeletă pe ţărm, ca să nu fie descoperiţi de radiolocatoare, dar debarcarea au hotărât să o facă noaptea, pe ceaţă, după vechea metodă, iar eu trebuie să-i ajut să iasă din pădure. Au găsit ei că-i mai sigur aşa… O să puteţi prinde întregul grup şi să slăbiţi astfel în mod simţitor serviciul lor de spionaj. Dacă, bineînţeles… aveţi încredere în mine…

— Evenimentele ne vor arăta întrucât este adevărat tot ceea ce ne-ai comunicat – spuse unul dintre ofiţeri.

— Vedeţi însă… e aici ceva care complică lucrurile. Grupul va sosi pe goeletă de pescuit „Ervalla”, aceeaşi care m-a adus şi pe mine. A fost închiriată la Stockholm ca navă de pescuit, dar de fapt o foloseşte centrul de spionaj. De îndată ce-am să comunic că pregătirile au luat sfârşit, goeletă va intra în Golful Finic. Mi-au ordonat să mă

travestesc în pescar şi pe o barcă cu pânze s-o întâmpin în largul mării şi să trec pe ea. Aici va trebui să rtiportez şefilor cum a decurs debarcarea mea şi ce am reuşit să fac în Estonia. Probalbil că acolo va avea loc şi o consfătuire eu reprezentanţi ai centrului. Vor discuta experienţa făcută de mine. Apoi mă voi întoarce pe ţărm, pentru ca în prima noapte cu ceaţă să ies în întâmpinarea grupului şi să-l scot din pădure. Din păcate n-am putut să refuz această întrevedere idioată în largul mării, deşi, după părerea mea, ea este o greşeală extrem de periculoasă pentru întreaga operaţie... Acum vedeţi că niciun fel de evenimente nu vă pot ajuta să verificaţi sinceritatea mea. Dacă nu mă prezint pe goeletă, vor deduce că am „căzut”, şi debarcarea n-o să mai aibă loc. Iar ca să mă credeţi şi să mă lăsaţi să mă duc acolo... vă înţeleg... n-aveţi niciun temei. Îmi dau seama foarte bine.

Multă vreme stărui tăcerea. Privind înaintea lui, în gol, maiorul gândea cât de ciudat e acest om. Oricât i-ar spune inima că aşa stau lucrurile şi nu altfel, oricât ar crede în cineva, tot ar vrea dovezi, indicii care să-i întărească cât de cât convingerea!...

— Spuneţi-mi, e cineva în Uniunea Sovietică care vă cunoaşte? Acum, mad de curând? întrebă el.

— Nu. Nimeni...

Dar deodată faţa agentului se lumină.

— În afară de... o cunoştinţă din eter... adăugă el. Nu ştiu nici cum îl cheamă, nici cine este, dar e un radioamator cu multă experienţă. Am întreţinut cu el o legătură destul de îndelungată. Şi agentul povesti amănunţit despre această legătură.

— Ţineţi minte cumva indicativul lui?

— Cum să nu! Eu2bd.

— Şi ce ştie el despre dumneavoastră?

— Cred că şi mai puţin decât ştiu eu despre el... Dar îşi va aduce întotdeauna aminte de mine după acest... cifru... îmi permiteţi?... El se ridică în picioare, luă stiloul pe care i-l întinse maiorul şi scrise pe o foaie de hârtie:

LMRWWAT
*
— *

După ce îşi legă barca la pupa goeletei, Hans urcă pe seara de pisică şi când păşi pe punte, deodată îl cuprinse un sentiment apăsător de nehotărâre, o nelinişte inconştientă. Simţi un gol la stomac şi prin minte îi fulgeră un cuvânt neplăcut: presimţire. Se miră şi de una şi de cealaltă. De ce toate astea?

într-adevăr totul se desfăşura conform planului fixat şi ştia că n-a făcut nicio greşeală... Ori totuşi... Da, s-ar fi cuvenit să se ducă în aceste zile la mătuşă-sa, în cătun, să-şi împrospăteze măcar impresiile, va trebui doar să raporteze despre această călătorie... Ei, dar la urma urmei, totul se poate născoci. Nimeni dintre cei cu care se va întâlni acum nu poate şti în ce împrejurări a pătruns el pe pământul sovietic şi ce a făcut acolo în aceste câteva zile. Le va povesti ce va găsi de cuviinţă şi ei vor trebui să-l creadă.

îi era, bineînţeles, tare neplăcut să se scufunde iarăşi în această atmosferă dezgustătoare de minciună, crimă, mascaradă, mai ales după ce respirase cu atâta bucurie libertatea pe acest pământ. Şi doar a fost o libertate relativă: a continuat să rămână sub strictă supraveghere, fiecare pas al său era controlat; în schimb pentru întâia dată în aceşti ani din urmă a putut să spună deschis adevărul, să nu ascundă nimic despre el, să nu se prefacă... Şi ce fericire era asta I

Iar astăzi – după ce i se permisese să plece fără însoţitor în largul mării, la „întâlnire" – simţise deosebit de intens această fericire. L-au crezut! Şi doar n-aveau niciun temei să-l creadă!

Acum, într-o clipă, trebuia să se pregătească pentru întâlnirea cu cei de pe goeletă, să facă să dispară toate urmele acestei fericiri – şi din suflet, şi de pe faţă – să se transforme din nou într-un duşman al noilor săi prieteni...

Când se văzu sus, pe puntea cunoscută a goeletei

„Ervalla”, Hans reuşi să se stăpânească pe deplin.

Pe punte era pustiu şi linişte, ca de obicei noaptea, pe vreme calmă. Marinarul care aruncase seara o strânse la loc şi, fără să spună o vorbă, dispăru. Privind atent în jur, după obiceiul unui conspirator, Hans studia rapid situaţia. Totul era acolo la fel ca în noaptea când a fost coborât împreună cu „torpila” sa pe apă.

Vântul, parcă mai cald, se înteţise uşor, iar ceaţa se îngroşase în mod vădit. „Asta-i prost” – se gândi Hans. Dacă se dezlănţuie furtuna, n-o să se mai poată întoarce astăzi la mai.

După câteva clipe, o siluetă într-o grosolană manta de ploaie, cu capişon, apăru pe covertă şi apropiindu-se de el, îi privi cu încordare chipul. Hans recunoscu imediat ochii mici, sfredelitori ai „instructorului” şi, după strângerea lui puternică de mână, după zâmbetul lui, înţelese că totul este în ordine, că sunt mulţumiţi de el, că este apreciat mai mult decât un agent de rând, începător. Impresia aceasta fu confirmată atunci când intrară în micuţa cabină-salon a goeletei. La masă şedeau trei oameni; Hans îi vedea pentru prima oară.

— El este – îl prezentă instructorul; probabil că tocmai discutaseră despre el.

Cei trei nu se sculară, nu-şi spuseră numele, dar îl salutară întinzându-i mâna peste masă, examinându-l cu un vădit interes, plin de bunăvoinţă. După comportarea lor, şi mai ales după slugărnicia prevenitoare a instructorului, Hans înţelese că are în faţa lui nişte „rechini”, de la centrul de spionaj. Unul dintre ei părea chiar a fi „şef” cu împuterniciri nelimitate. Probabil că „desanţii” se odihneau în celelalte cabine, înainte de încercările primejdioase care-i aşteptau.

Pe masă se aflau o sticlă de coniac abia începută, mai multe farfurioare cu felii de lămâie tăiate subţire şi presărate cu zahăr pudră, păhărele mici şi un singur tacâm, în faţa căruia fu aşezat oaspetele. „Instructorul” sună şi apăru bucătarul, cu un biftec sfârâind în tigaie. Gestul

prevenitor venea la timp; lui Hans i se făcuse foame. În timp ce mânca grăbit, gazdele sorbeau coniacul cu înghiţituri mici, fumau şi discutau degajat, pe teme care n-aveau nicio legătură cu operaţia pentru care se aflau aici, în ceasurile acestea de noapte. Vorbeau în cea mai curată limbă germană, şi numai în vorbele şefului se strecurau intonaţii străine, de tonalitate engleză.

Mâncând cu poftă dar în limitele bunei-cuviinţe, Hans lua parte la discuţie cu privirea, cu zâmbetul sau mimica. Părea complet absorbit de discuţie.

în realitate însă, el îşi muncea creierul în căutarea unei explicaţii a ceea ce se petrecea. Atenţia lui ascuţită surprindea fapte care îl convingeau că în jurul lui nu e totul chiar aşa de simplu şi liniştit cum pare. De ce se uită instructorii, când unul, când altul, la ceas? De două ori în cabina mare, în afară de bucătar, a intrat un om cu o hârtie pe care a întins-o celui mai mare dintre „rechini". Hârtia circulase din mână în mână, dar niciodată n-a ajuns la Hans şi nici n-a fost întoarsă cil faţa scrisă spre el. Ascultând paşii acestui om, Hans stabilise că el se duce înapoi la staţia de radio, care se afla în spatele punţii. De comandă. Aşadar, hârtiile erau nişte radiograme, dar judecind după mimica celor care le citeau, niciuna nu era aceea pe care O aşteptau ei.

Şi de ce oare aceşti oameni nu dormeau? Ar fi putut doar foarte bine să dea dispoziţie să fie treziţi când va veni. Probabil că aşteptau o comunicare legată de venirea sa pe goeletă, ori de planul debarcării agenţilor. Toate acestea nu miroseau a bine şi-l nelinişteau pe Hans.

Când termină să mănânce, „patronul" întrerupse discuţia, îi umplu din nou păhărelul cu coniac şi propuse să se treacă la subiect.

Pentru început, aveau să-i pună câteva întrebări. Procedeul său de debarcare a dat practic rezultatele aşteptate? („Indiscutabil" – răspunse convins Hans.) Proiectul său iniţial are nevoie de vreo rectificare? („Da, de unele lucruri n-a ţinut seama când şi-a întocmit planul, din

cauză că nu cunoştea exact realitatea sovietică.”) Consideră că planul de debarcare a grupului care se găseşte pe bordul goeletei rămâne în vigoare? Operaţia poate fi efectuată acum?

— Din păcate operaţia n-a fost proiectată exact după planul meu. Depinde de vreme – răspunse Hans.

— Îmi pare rău – repetă ironic „patronul” – dar lucrul acesta a fost considerat necesar pentru unele considerente. Planul dumitale este foarte interesant. Trebuie însă verificat în practică şi nu o dată… Chiar dumneata ai constatat unele defecţiuni. Să le discutăm, să le înlăturăm, să mai încercăm… Ei, şi-acum raportează totul, punct cu punct!

Hans povesti cu voce sigură cum s-a desfăşurat cursa sa cu „torpila”, cum a ales calm şi netulburat, la lumina soarelui de dimineaţă, un loc potrivit pe plajă, unde era mai puţină lume, cum a ieşit pe nisip desfăşurând în urma sa şnurul de kapron de pe mosorul ascuns în slip şi cum a tras apoi mai aproape de mai rucsacul pe jumătate scufundat în apă… în timp ce se odihnea pe ţărm, a scos din slip un sac împăturit cu grijă, din mătasea cea mai fină, l-a umflat pe neobservate prefăcându-se că l-a dezgropat din nisip, şi cu acest sac, care era o copie a rucsacului său, după ce l-a purtat în mod demonstrativ ca să-l vadă toţi cei de pe plajă, a intrat din nou în apă „ca să-l spele”. Aici nu i-a fost greu să înlocuiască rucsacul fals cu cel adevărat, s-a întors, şi-a scos, de data aceasta fără să se mai ascundă, rufele, hainele şi s-a îmbrăcat.

Toată această poveste fantezistă, presărată din belşug cu mici amănunte inventate de Hans, dar cunoscute ascultătorilor săi din „celebrul său proiect”, făcea ca expunerea să fie vie, interesantă şi convingătoare. Ea distrăgea atenţia, îndepărta de la anumite întrebări delicate.

Apoi, cu aceeaşi ardoare, le istorisi cum a organizat baza pentru grupul de spioni. Da, i-a făcut o vizită mătuşei sale Laine Toop în cătunul Voorkile, de lângă Rângu. Bătrâna nutreşte şi acum o ură bine ascunsă faţă de Puterea

sovietică şi s-a bucurat nespus de mult când şi-a văzut nepotul şi fiul adoptiv. Au avut mare noroc! Bătrâna tocmai se pregătea să construiască o căsuţă tip vilă pentru fiica sa, care s-a măritat anul trecut. A şi căpătat parcela necesară tot acolo, în cătun; o mare parte din materiale sunt pregătite, aşa că – imediat ce va face rost de parale – voia să angajeze zidari să înceapă lucrul; Juhannes i-a promis că o ajută cu bani şi a asigurat-o că peste câteva zile, când se va întoarce, o să-i aducă meşterii de care are nevoie. Cât timp vor lucra, muncitorii or să stea la mătuşa sa – e loc suficient. Bineînţeles, n-or să aibă prea mult confort, dar e vară. Aşa că nimeni nu va fi nevoit să se ascundă, cel puţin vreo trei-patru săptămâni…

Din nou, patronul se uită la ceas şi „rechinii” schimbară priviri între ei. Cu coada ochiului, Hans surprinse gestul unuia dintre ei, care şedea alături: acesta a dat din cap afirmativ şi aprobator parcă.

Şeful se sculă şi se apropie de telefon. Hans tăcu.

— Ei, Erwin, cum e vremea?

Membrana vibră cu atâta putere, încât şeful îndepărtă receptorul de la ureche, aşa că toţi din cabină auzeau ce-i răspunde Erwin şefului.

— Timpul este foarte bun pentru pescuit, înălţimea voastră – se auzi glumind glasul gros, răguşit, al unui lup de mare. Cald, umed şi ceaţă. Tocmai bun să arunci năvodul. Ce porunciţi?

— Mai precis, mai precis, Erwin! Şi, te rog, fără glume!

— Poftim: vântul trei grade sud-est, cum s-ar zice sovietic, cu toate astea, blând şi cald. Temperatura 17,5 grade, temperatură de cameră. Valurile de gradul patru, leagăn, nu altceva… Cam asta-i totul…

Nu mai face pe prostu’, Erwin! Dar ceaţa?!

În receptor răsună un râs blajin.

— Iertaţi-mă, înălţimea voastră, am uitat că preferaţi în loc de whisky curat, lapte abia muls. Pot să vă tratez, ieşiţi pe punte. Din păcate meteorologii n-au inventat un sistem pentru stabilirea gradului de densitate a’ ceţii, aşa că mai

precis nu pot…

— Aşadar, totul e în regulă?

— În modul cel mai precis, excelenţa voastră! V-am spus doar că putem arunca năvodul.

Hans înţelese tot. Aşa cel puţin i se părea lui. De altfel, evenimentele care urmară îi confirmară bănuiala. Aerul cald, dinspre sud, năvălind în Marea Baltică, provocase ceaţa şi operaţia avea să înceapă chiar acum… Pentru „rechini” era acelaşi lucru dacă el îi va întâmpină pe spioni pe ţărm sau va debarca împreună cu ei, urmând să acţioneze mai departe conform planului.

Pentru el însă, această variantă neaşteptată însemna aproape sigur eşecul propriului său plan, poate chiar moartea sa. Să-i prevină pe noii săi prieteni, nu mai avea cum. Bineînţeles, ei vor descoperi grupul, fiindcă erau preveniţi şi cunoşteau locul debarcării. Dar va debarca împreună cu ei şi Hans? Ori îl vor opri pe goeletă, iar spionii vor acţiona singuri? Dacă au schimbat cu totul planul de debarcare? Şi, în sfârşit, ce motive au cei de „acolo” să-l creadă într-atâta încât să nu admită că el, fiind prins la ţărm, a trădat planul debarcării ca să o poată şterge singur?… În cazul acesta, ei nu vor lăsa grupul să intre în pădure. N-ar avea niciun rost! Şi dacă se va încinge lupta pe ţărm, nu va mai scăpa cu viaţă. Dacă va arunca arma şi va voi să se predea, ca să nu-l împuşte grănicerii, îl vor omorî ai lui. Oricând se va găsi cineva gata să-şi îndeplinească „datoria”, conform asprei legi a spionilor, şi în ultima clipă să sfarme între dinţi fiola cu cianură de potasiu…

„Ei – se gândi Hans – fie şi-aşa. Eu mi-am îndeplinit misiunea principală”. Gândul acesta îl bucură şi-l linişti. Ridică păhărelul şi-şi bău coniacul dintr-o înghiţitură.

Discuţia la telefon era pe sfârşite.

— Spre locul indicat porunci şeful. Când ajungem acolo?

— Suntem în căutarea peştelui, luminăţia voastră! Dai dacă v-aţi plictisit de această ocupaţie onorabilă, atunci peste vreo treizeci de minute va da domnul să intrăm în

derivă.

— Bine, acţionaţi fără întârziere.

— Aţi auzit? întrebă şeful, aşezându-se în fotoliul său. Va trebui să profităm de ceaţa aceasta şi, prin urmare, vom schimba întrucâtva planul. Dumneata, Juho, ai să pleci împreună cu ei. Sper că asta nu va aduce complicaţii deosebite…

Juhannes se arătă de acord. E păcat să se piardă o ocazie ca asta. Cine ştie când va mai fi aşa vremea…

…Pe goeletă începu mişcarea ca într-o alarmă la mijlocul nopţii. Pe punte, la pupa, echipajul pregătea mijloacele tehnice pentru coborârea oamenilor pe apă. Şase spioni treziţi de şefii lor, se îmbrăcau în grabă, îşi împachetau rucsacurile, îşi aranjau armele pe ei, pregătindu-se pentru vreo eventuală luptă pe ţărm.

Toate aparatele de observare cu care goeletă era înzestrată, ca cea mai modernă navă de luptă – radiolocatoare, radiogoniometre, receptoare acustice de apă – funcţionau continuu circular, pentru a preveni la timp primejdia, indiferent din ce parte ar fi apărut ea.

Învăluită în ceaţa deasă, umedă, „Ervalla” se furişa încet şi cu băgare de seamă, ca o pisică, spre apele teritoriale ale statului sovietic.

Şi în salon se făceau pregătiri febrile. Hans primea ultimele instrucţiuni şi misiunile de spionaj; învăţa pe de rost adresele locuinţelor conspirative, numele spionilor a căror existenţă în Estonia nici măcar n-o bănuise până atunci, datele întâlnirilor şi ale legăturilor prin radio cu centrul. Toate acestea el le repeta de câteva ori cu glas tare, apoi, ca să le memoreze mai bine le nota pe foi mici de blocnotes pe care instructorul, care şedea în faţa lui, i le lua imediat şi le ardea într-o scrumieră.

Aproape totul era terminat când în cabină intră din nou radiotelegrafistul cu o telegramă în mână. În tăcerea generală, hârtia aceasta, ca şi cele de mai înainte, circulă pe la toţi, afară de Hans, şi se întoarse la şef. Numai că de data aceasta reacţia fu cu totul alta. Înainte, feţele lor

spuneau destul de vădit: „nu-i asta!”. Acum însă nu mai exprimau nimic. De parcă ar fi privit o foaie de hârtie absolut curată.

Hans înţelese: „asta era”. Şi simţi deodată că un perete orb, de neînţeles, îl despărţi de toţi ceilalţi, rupând toate firele care îl legaseră de aceşti oameni în cursul acestei întâlniri pe goeletă.

în aparenţă însă, totul era ca şi mai înainte. Şeful turnă din coniac în păhărelul său, apoi în păhărelul lui Hans, iar Hans îl bău imediat ca să umple cu ceva această clipă de cumplită nesiguranţă.

Pe neaşteptate se făcu linişte: maşinile „Ervallei” se opriseră. Asta se auze, a foarte bine şi însemna că vasul a ajuns la locul indicat; dar se pare că în salon nimeni n-a observat lucrul acesta.

Instructorul, care şedea în faţa lui Hans, căuta ceva în carneţelul său de notiţe. Şeful îi întinse cu un gest neglijent foaia de hârtie primită şi, pentru prima oară îi spuse liniştit pe nume:

— Ei, Gerhardt… acţionează în consecinţă.

Şi în asta era ceva ameninţător.

— Imediat – bolborosi acesta. Să-mi notez unele date. Aşadar, Juho, cum o cheamă pe mătuşa dumitale?

— Laine Toop.

— Lai-ne To-op – repetă Gerhardt, notându-şi. Vârstă ei?

— Patruzeci şi trei de ani.

— Unde locuieşte?

— În cătunul Voorkile, aproape de Râng u.

— Acolo te-ai întâlnit cu ea?

— Da.

— Când?

— Acum cinci zile. La 24 iulie.

Hans răspundea cu siguranţa unui condamnat la moarte, pentru că acum, în sfârşit, înţelesese totul.

— Ei, asta-i tot – spuse tăios Gerhardt, strecurându-şi carnetul de notiţe în buzunarul din spate, iar cu mâna stângă îi întinse peste masă foaia de hârtie adusă de

radiotelegrafist. Acum citeşte asta!

Numai la ce scria acolo nu se aştepta Hans!

„... Ieri am vizitat cătunul Voorkile, lângă Râng u. Complimente de la Rickert n-am avut cui transmite. Laine Toop a murit în aprilie anul acesta de pneumonie – 852”.

În primele -clipe, mintea lui Hans caută cu o încordare nebunească o ieşire din situaţie. Reciti din nou şi din nou textul ca să-şi mai lungească timpul. Fără să ridice ochii, el văzu totuşi în mâna stângă. A lui Gerhardt, scoasă din buzunarul de la spate, unde şi-a vârât carnetul, un revolver care îşi arăta ţeava peste marginea mesei.

Telefonul zbârnâi şi şeful ridică receptorul.

— Nu cumva aţi. Adormit acolo, luminăţia voastră? se auzi glasul gros.

— La naiba! strigă iritat şeful. Mii de draci, auzi, Erwin? întoarce imediat spre nord şi porneşte cu toată viteza! Cu maximum de viteză!

O linişte neobişnuită îl cuprinse deodată pe Hans. Înţelese că toate planurile şi speranţele lui s-au prăbuşit şi că nu mai poate face absolut nimic. Decât doar să aştepte sfârşitul. Să aştepte şi, cel mai bine, să tacă.

— Iar acum, Rickert – rosti cu glas scăzut,ca de plumb, Gerhardt – povesteşte-ne cum s-a petrecut totul de fapt.

Hans îşi ridică ochii şi întâlni privirea lui rece, ameninţătoare... în clipa următoare îl cuprinse o uşoară ameţeală şi în toate membrele simţi o slăbiciune de neînvins, capul începu să i se plece spre masă şi pleoapele i se închideau fără voie. Cunoştinţa îl părăsea repede, îndepărtându-se tot mai mult de el.

„M-au otrăvit... — îi trecu prin minte. În ultimul păhărel mi-au pus otravă.”

*

— *

Niciunul dintre oamenii care se aflau pe „Ervalla” n-a ştiut şi nici n-a aflat vreodată ce s-a mai petrecut după aceea.

La vreo patruzeci de minute după ce nava intrase în

derivă şi pătrunsese în apele care scaldă ţărmul Estoniei, ceaţa fu luminată de proiectoarele puternice de pe două vedete de pază sovietice. Una dintre de se opri la o oarecare depărtare, iar cealaltă se apropie de goeletă şi, prin semnale, întrebă nava sub ce pavilion se află. Goeletă nu răspunse. Părea moartă. Luminile de bord erau stinse, nu se vedeau oameni.

Vedeta se apropie de bordul goeletei şi în aceeaşi clipă un detaşament de grăniceri înarmaţi, ca un stol de păsări, trecu pe „Ervalla”.

Ciudată privelişte!

Ceaţa luminată de proiectoare arunca asupra punţii o lumină cenuşie, de amurg, dezvăluind ici-colo pe ea trupuri de oameni întinşi pe spate, cu mâinile date în lături. Constatară însă că toţi sunt vii. Nicio leziune nu putu fi observată la nimeni, iar feţele lor exprimau sănătate. Părea că dorm, dar toate încercările de a-i trezi, de a-i readuce la viaţă nu dădură niciun rezultat.

în aceeaşi stare fură găsiţi ofiţerul cu navigaţia în cabina de hărţi, marinarul de cart la timonă, radiotelegrafistul, restul de echipaj care se odihnea în cabine, într-un cuvânt

— Toţi cei de pe goeletă.

Atenţia locotenentului care comanda detaşamentul fu atrasă în mod deosebit de privelişte a din salonul goeletei. Acolo se aflau cinci oameni. Unul dintre ei, cel mai tânăr, cu îmbrăcăminte simplă de pescar, şedea la masă cu capul lăsat pe mâinile împreunate. Drept în faţa lui, cu pieptul prăvălit peste masă, un altul, îmbrăcat bine ca şi ceilalţi, îşi prinsese între piept şi masă mâna dreaptă, din oare, vădit lucru, scăpase revolverul căzut alături. Un al treilea, mai în vârstă, zăcea în fotoliul căpitanului, cu capul dat pe spate, şi sforăia tare. Un al patrulea căzuse pe podea, al cincilea lângă uşă; şi lângă ceilalţi doi de lângă masă găsiră revolverele căzute din mâini. Aici prea mirosea a violenţă, chiar dacă nu era nimeni rănit, şi locotenentul se hotărî ca deocamdată să nu se atingă de cei cinci „adormiţi”. Luă numai revolverele şi lăsând în cabină o pază întărită, urcă

în goană pe punte.

Între timp, de celălalt bord al „Ervallei” se apropie cea de-a doua vedetă şi de pe ea trecu pe goeletă un grup alcătuit dintr-un maior, doi căpitani de securitate şi un civil. Locotenentul, comandant al detaşamentului, raportă situaţia: pe goeletă au fost găsiţi douăzeci şi opt de oameni, toţi vii, dar... fără cunoştinţă, într-o stare care seamănă cu somnul. N-au reuşit deooamdată să trezească pe niciunul...

Altă surpriză pentru locotenent, după cele văzute pe goeletă! Privind feţele celor veniţi, care exprimau şi uimire, şi entuziasm, îşi dădu seama că ei ştiu despre ce-i vorba. Şi imediat după ce-i ascultară raportul, îl felicitară cu căldură pe civil, pentru extraordinarul succes dobândit. Apoi, amintindu-şi parcă de o sarcină importantă ce trebuia îndeplinită imediat, ofiţerii se repeziră spre „cadavrele vii” care zăceau pe punte, le examinară în grabă, privind faţa fiecăruia, de parcă ar fi căutat pe cineva. Locotenentul îşi dădu seama că oamenii din salon i-ar putea interesa, şi-i conduse acolo.

Ofiţerii se priviră între ei când îl recunoscură pe Hans, care dormea liniştit în compania „patronilor” săi, la o sticlă de coniac. Dar această „paşnică” scenă căpătă altă semnificaţie când locotenentul raportă despre revolverele pe care le găsise aici. Maiorul ridică încet, cu băgare de seamă capul lui Hans, îi ascultă respiraţia, îi cercetă pulsul... Privirea îi fu atrasă de o foiţă de hârtie care se zărea de sub mâinile împreunate pe masă ale tmărului. Citi repede textul şi dădu hârtia celor doi căpitani. Din nou schimbară priviri între ei. Apropiindu-se de civilul înalt, cu părul castaniuînchis, care urmărea cu atenţie cele ce se petreceau, maiorul îi spuse:

— Ştiţi, tovarăşe profesor, ce s-a petrecut aici? Pe lângă toate celelalte, aţi salvat viaţa acestui tânăr de treabă...

Profesorul îşi desfăcu mâinile zâmbind. Nici nu se străduia măcar să pătrundă sensul evenimentelor... se pare că altceva, cu totul altceva îl interesa pe el aici.

— Asta e… — răspunse el. Acest fenomen are menirea să distrugă tot ce e rău şi să salveze tot ce e bun.

…Operaţia fu terminată spre dimineaţă; oamenii de pe vedetă munciră din greu pe „Ervalla”. Toţi „adormiţii’ fură percheziţionaţi cu cea mai mare grijă, mai ales cei care făceau în mod evident parte din reţeaua de spionaj. Asupra celor şase spioni diversionişti găsiţi în partea din faţă a punţii, lângă „torpilele” şi combinezoanele-scafandre pe care nu apucaseră să le îmbrace, grănicerii – conduşi acum de unul dintre căpitani – găsiră şi fiole cu otravă ascunse în colţurile gulerelor, în reverele hainelor, în batiste. Rucsacurile, cu un utilaj complet şi ingenios de spionaj – aparate portative de radio pe unde scurte, aparate de fotografiat miniaturale, de forma şi mărimea unor portţigarete, cutii de chibrituri sau stilouri, blocnotesuri pentru cifrare, colecţii de ţigări somnifere şi otrăvitoare, cerneală simpatică, obiecte de travestire, mustăţi, bărbi şi multe altele, documente false, iar unele chiar autentice, paşapoarte, certificate, adeverinţe ascunse separat, în buzunarele impermeabile ale hainelor şi, în sfârşit, acele mijloace de apărare împotriva oamenilor şi câinilor – substanţe chimice şi arme – de care ar fi avut nevoie în primele clipe după debarcare. Toate acestea fură adunate la un loc şi puse în ordine după numerele scrise cu creion chimic chiar pe corpul spionilor – „pe fund” – cum glumeau ostaşii grăniceri intrigaţi de această întâmplare.

Desanţii ghinionişti, legaţi şi transportaţi jos, într-una din cabine, continuau să doarmă acolo, sub pază. Echipajul goeletei, în frunte cu căpitanul Erwin, „zăcea” pe puntea inferioară, iar de „rechinii” din eabina-salon se ocupau maiorul şi celălalt căpitan, amândoi anchetatori cu experienţă. Percheziţia avu drept rezultat o „recoltă” bogată. Organizatorii spionajului antisovietic se simţeau probabil ca la ei acasă pe această navă puţin arătoasă, a cărei menire ar fi trebuit să fie căutarea şi semnalarea bancurilor de peşti.

Profitând de avantajele pe care le ofereau izolarea şi

inviolabilitatea navei în apele neutre, ei conduceau de aici, prin radio, agenţii spioni strecuraţi în Estonia. Asupra „rechinilor” nu găsiră nici fiole cu otravă, nici arme, în afară de revolverele pe care le-au scos în momentul „demascării” lui Juho. Se pare că ei n-aveau de gând să guste din primejdie. De aceea ţineau fără grijă în buzunare planurile diferitelor operaţii, orarele legăturilor prin radio, numele agenţilor, datele întâlnirilor, adrese de case conspirative şi multe altele, care îi entuziasmară pe anchetatori. Materialul găsit le dădea posibilitatea să reteze de la rădăcină reţeaua de spionaj inamic lăsat aici încă înainte de recenta instaurare a Puterii sovietice în Estonia.

Cel de-al doilea căpitan coborî în cabină şi raportă maiorului că operaţia de „curăţire” pe navă s-a terminat.

Tuturor celor care dormeau, în afară de Hans, li se puseră cătuşe şi fură lăsaţi pe locurile lor. Privirile ofiţerilor se îndreptară spre civilul care, ca şi înainte, urmărea tăcut munca lor.

— Să-i trezim? înţelese el. Atunci făceţi-mi legătura cu farul… Dacă se poate, chiar de aici.

Radiotelegrafistul venit de pe vedetă pe bordul goeletei stabili imediat legătura.

Întinzându-i receptorul telefonului, maiorul îl întrebă pe civil:

— Noi ce facem… trecem pe vedetă?

— Staţi liniştiţi! Nouă nu ne dăunează absolut cu nimic. Aşa că, luaţi loc… Alo! Farul „Stenşer”? Daţi-mi-l pe inginer. Dumneata eşti? Nikolai Arsentievici, schimbă unda, aşa cum ne-am înţeles… Da, aici totul este gata… Toţi, până la unul! Şi nu uita să înregistrezi distanţa. Poţi să începi!

Se trase lângă perete, ca să-i vadă dintr-o dată pe toţi cei adormiţi.

— Durează mult? întrebă maiorul.

— Gata, a şi început! Priviţi!

Ceea ce se petrecu după acel „priviţi” părea curată vrăjitorie, cu atât mai înfricoşătoare când te gândeai că porneşte de la omul acesta calm şi domol în mişcări.

Cu toate acestea, nu se întâmplă nimic deosebit. Cei adormiţi dădeau semne de viaţă. Şeful nu mai sforăia, toţi începuseră să se mişte încet, pe nesimţite; deschideau ochii, mişcau buzele, degetele, umerii... Impresia de înfricoşătoare vrăjitorie se datora faptului că toate aceste semne de trezire se produceau *simultan,* dovedind că aici acţiona o forţă puternică, de neînţeles şi de neînvins, venită *din af ară.*

Apoi deodată tabloul se schimbă brusc. Oamenii începură să se ridice în capul oaselor, să se trezească realmente, de astă dată fiecare în felul său. Comună pentru toţi rămânea numai încremenirea plină de tăcere şi groaza din ochi, care creştea pe măsură ce-şi dădeau seama de situaţia lor. Toţi tăceau.

Numai pe Hans, evoluţia aceasta nu-l atinse. Chiar în clipa când se trezi, dădu mai întâi cu ochii de feţele cunoscute şi atât de dorite ale maiorului şi ale celor doi căpitani – deooamdată singurii şi adevăraţii săi prieteni din noua lui viaţă.

Tot mai stăruiau în el sentimentele sumbre ale clipei când se cufundase în somn: sentimentul că a „căzut", că va muri, că nu va putea niciodată să justifice încrederea acestor prieteni... Şi iată că acum, priutr-o minune inexplicabilă, ei veniseră să-l salveze... Văzu cătuşele la încheiaturile mâinilor care, cu puţin înainte, îndreptaseră spre el ţeava revolverului... la mâinile şefului şi ale celorlalţi. Mâinile lui – le privi, le mişcă – erau libere!

întoarse din nou capul şi întâlni privirea prietenoasă a maiorului... Era prea mult pentru el.

Xeşiiind dacă îi este îngăduit să se sooale, dacă trebuie să continue rolul de spion şi în general cum să se comporte în această situaţie pe oare nu o ghicise încă, lăsă capul în jos şi-şi acoperi faţa cu mâinile... Şi deodată îşi simţi pe degete lacrimile de fericire care-l uşurau.

Pe la prânz, nava suedeză de pescuit „Ervalla", care violase apele teritoriale ale R.S.S. Estone şi care, conform regulilor. Internaţionale, fusese confiscată de paza de

frontieră, intră, escortată de o vedetă de pază, în golful Kunda şi acostă în port.

Cealaltă vedetă care participase la capturarea goeletei, încă de dimineaţă se apropie de insuliţa Stenşer, pe culmea căreia se înălţa unul dintre numeroasele faruri sovietice din Golful Finic şi, luând pe bord un om, după o scurtă escală, se îndreptă spre Tallin.

★

— *

Ridan şi Nikolai şedeau alături, în avionul de pasageri.

Ochii lor roşii, feţele cenuşii vădeau oboseala.

Nu era de mirare: de două zile şi două nopţi, de când au fost chemaţi pe neaşteptate la telefon şi au plecat apoi cu avionul din Moscova, abia au apucat să doarmă cu totul vreo trei ore. Şi câte s-au petrecut, prin câte au trecut, câte impresii neobişnuite au acumulat în acest timp!

Pe aerodromul din Tallin, înainte de decolarea avionului, au apucat să aţipească vreo douăzeci de minute, şi iată că acum, când ar fi putut să doarmă două ore bune, somnul nu li se lipea de gene.

Ridan privi discret, cu coada ochiului, faţa lui Nikolai şi, văzând că nici acesta nu doarme, îl atinse uşor cu cotul.

— Totuşi, grozav a ieşit! spuse el. Cât ai spus? Treizeci şi unu de kilometri?... Mda, e cam puţin... Oricum însă... înţelegi?... Am avut dreptate?

— Se pare că aşa e.

— Se pare! Nu „se pare”, ci precis! Doar n-am avut niciun eşec, toţi douăzeci şi opt, ca unul...

Un timp tăcură amândoi, apoi începu din nou, tot profesorul:

— În toată fantasmagoria asta, un singur lucru nu înţeleg... Ne-iau chemat la Comisariatul Poporului pentru securitatea statului alaltăieri seară. De-abia aflaseră de propunerea noastră referitoare la încercarea aparatului, de posibilităţile lui... Ţi-aduci aminte ce ne-au întrebat? Dacă putem pune în funcţie aparatul în largul mării, noaptea, pe ceaţă, iar în cazul că avem ca obiectiv, în larg... nişte

oameni de pe un vas, dacă nu va fi o piedică „bordajul”, şi aşa mai departe... înţelegi? Iar ieri seară am fost luaţi pe sus şi conduşi la acest far cu radiolocator! Ei, nu-i aşa că atunci nu era încă ceaţă? De unde au putut ei să ştie dinainte că în această noapte, aşa, deodată, o să se lase ceaţă şi că o oarecare navă suedeză se va îndrepta spre ţărmul nostru, şi chiar în acest loc?!

— Da, într-adevăr, e de neînţeles... Au şi ei ştiinţa lor... pe care noi n-o cunoaştem... Dar cât de ingenios au rezolvat problema încercării G.M.ului... Nu-i aşa?...

Nikolai vorbea mai rar ca de obicei, cu o voce surdă. Prin vuietul avionului, vocea lui mai că nu se auzea. Ridan îl privi din nou cu coada ochiului, se gândi p;: ţin, tresări.

— Ascultă, Nikolai Arsentievici – spuse el hotărât, ferm, de parcă ar fi vrut în mod intenţionat să opună glasul său sonor, de bariton, glasului şters al lui Nikolai. Peste... (se uită la ceas) două ore vom fi acasă. Uite ce-ai să faci. Dar categoric! Mai întâi o baie, mănânei bine şi... la culcare! Fără tăifăsinală, cu atât mai mult cu cât nu putem deocamdată povesti nimic celor de acasă. Ai să dormi pe săturate. De asta o să am eu grijă... Şi chiar astăzi am să dau dispoziţie fetelor să se pregătească de urgenţă pentru plecarea pe Ufa. Am să-i telefonez lui Fiodor Ivanovici... şi în două zile să vă văd plecaţi.

— Dar... acum... G.M.-ul este cunoscut! În orice moment ar putea să ne...

Partea a cincea

— Da, ştiu... „ar putea”... — îl întrerupse tăios Ridan. Dar pe dumneata n-o să te poată chema! Ştiu precis că dacă rămâi la Moscova n-o să ai linişte şi asta se va termina prost. Dacă eu n-am fost în stare să-ţi respect odihna, ce să mai aşteptăm de la cei care nu ştiu ce-i cu dumneata! Acum îmi asum eu toată răspunderea şi gata! Te rog să mă crezi că nimeni, absolut nimeni n-o să ştie unde te afli!

— Bine... fie – răspunse Nikolai.

OAMENI... ŞI OAMENI

Capitolul XV

„CASA PLUTITOARE”

Într-o zi cu soare strălucitor şi căldură toridă, pe una din străzile străvechiului orăşel din Ural, Krasnoufimsk, apăru un grup de turişti încărcaţi cu bagaje; tocmai ieşiseră pe poarta „hotelului” – o căsuţă de lemn, fără etaj. Deşi bagajele erau grele şi căldura moleşitoare, ei păşeau repede pe trotuarul îngust, podit, grăbindu-se probabil să ajungă cu povara lor undeva, nu prea departe.

Curând ajunseră la capătul străzii; de aici începea un coborâş abrupt. Jos şerpuia panglica străvezie a râului Ufa. Malul opus, lin, dezvăluia în faţa ochilor vasta privelişte a pajiştelor şi-a culmilor împădurite ale munţilor Ural, ce se zăreau albăstrii în depărtare.

Dar panorama aceasta măreaţă nu atrase deocamdată atenţia noilor veniţi. De îndată ce-şi lăsară jos baloturile, valizele şi lăzile, îşi aţintiră privirile în jos, spre malul râului, unde era acostată o barcă.

Feţele turiştilor radiau de bucurie. Tot ce făcuseră până atunci – cumpărarea proviziilor şi a lucrurilor necesare, drumul pe calea ferată de la Moscova la Krasnoufimsk şi cele trei zile petrecute în acest orăşel pitoresc, cât timp Fiodor şi Nikolai căutaseră o barcă potrivită – toate acestea erau doar pregătiri în vederea călătoriei care abia acum începea. Câteva minute încă, şi vor avea parte de bogăţii neasemuite: aer curat, apă cristalină, libertate, soare, natură sălbatică.

Pe cărarea abruptă, turiştii îşi duseră cu grijă lucrurile la mai, le urcară în barcă, apoi fără să mai întârzie niciun pic îşi ocupară locurile conform indicaţiilor lui Fiodor, iar el, care de la bun început fusese recunoscut drept „căpitanul echipajului”, se aşeză la pupa cu mâna pe rama de cârmă. Ana şi Wiekling trecură la vâsle.

— Mola parâmele! comandă vesel Fiodor.

Vorbind ca un marinar încercat, lungind cuvintele, Nikolai îi răspunse:

— Am înţeles! Mola parâmele! şi împingând barca, sări în

ea.

Călătoria începu. Câteva lovituri de vâslă şi, ieşind pe firul apei, turiştii porniră la vale.

Vremea era admirabilă. De pe cerul fără pic de nor, soarele îşi revărsa vipia, dar pe apă nu era cald. Râul te ademenea cu răcoarea lui. În orice clipă puteai să-ţi arunci de pe tine plicticoasa îmbrăcăminte de oraş, acum inutilă, să te azvârli în apă şi să înoţi cât îţi pofteşte inima, pe lângă barcă...

Aşa cum se cuvine unui adevărat şi încercat căpitan, Fiodor păstra un aer calm, nepăsător, dar mereu îşi privea prietenii cu satisfacţie, aşa cum îşi priveşte un autor dramatic chemat la rampă, spectatorii cuceriţi de opera lui strălucitoare.

Oraşul, rămas în urmă, curând nu se mai zări. Malul drept era din ce în ce mai scund. În depărtare, la poalele unor coline nu prea înalte, se mai zăriră un timp stâlpjj de telegraf ce se înşiruiau de-a lungul căii ferate, apoi trecu, parcă târându-se, un tren lung de marfă şi fluierul lui puternic fu ultimul sunet al vieţii de oraş...

Turiştii se odihneau după alergătura prin oraş şi căratul bagajelor grele. Uimiţi de liniştea care se aşternuse pe neaşteptate, urmăreau tăcuţi malurile prin dreptul cărora pluteau. Barca purtată de curgerea apei mergea singură şi destul de repede. Dar căpitanul nu lăsa pe nimeni să trândăvească.

— Ei, prieteni, gata cu odihna! spuse el. Mai avem destule treburi pentru ziua de astăzi.

— Cum, iarăşi treburi?

— Bineînţeles, şi încă foarte importante. N-o să ne scăldăm şi n-o să ne sorim tot timpul. Trebuie să şi mâncăm, deci să pregătim mâncarea, să dormim, să ne adăpostim pe timp urât. Toate acestea trebuie pregătite din vreme. Doar n-o să stăm înaintea fiecărei mese şi în fiecare seară înainte de a ne culca să desfacem baloturile, să scoatem ce ne trebuie şi apoi să împachetăm la loc! în cazul ăsta nu ne-ar ajunge nici două luni ca să parcurgem

tot itinerarul.

— Ce avem de făcut? Dă comanda, căpitane!

— Alfred şi Ana, puneţi mâna pe vâsle şi vâsliţi cum trebuie! Nikolai, urmăreşte flora de pe ţărm şi dacă vezi vreun desiş de răchită sau fân uscat, undeva, pe luncă, semnalizează. Nataşa, deschide lada noastră cu scule şi scoate tot ce e înăuntru. Deocamdată atât!

— Înţeles, căpitane!

Nu trecu nicio oră şi pe malul stâng zăriră un răchitiş des. Turiştii acostară într-un golfuleţ liniştit, puţin adânc, scoaseră tot ce era de prisos pe ei, ieşiră la mai şi se apucară de lucru. Fetele pregăteau dejunul. Tuturor li se făcuse foame. Alfred răspundea de combustibil şi de focul de vreascuri, în timp ce Fiodor şi Nikolai se ocupau cu amenajarea bărcii.

— Cum, n-o să dormim pe mai, în cort? se interesă Nikolai, văzând că Fiodor măsoară ceva în barcă, în raport cu înălţimea sa.

— Nu, Kolea, barca va fi casa noastră plutitoare, bine apărată de rouă şi ploaie. N-are niciun sens ca în fiecare zi să ridicăm cortul şi să facem paturile. Asta ne-ar lua zilnic vreo două ore preţioase şi ar fi mai puţin comod. Iar în barcă, ai să vezi tu ce bine o să ne aranjăm.

Barca era mare – lungă de opt metri şi lată de aproape doi metri la mijloc. Sub bancheta de la provă şi sub cea **de** la pupă puteau fi adăpostite lucruri. Meşterul barcagiu **de** la care cumpăraseră barca amenajase aceste „dulapuri” conform indicaţiilor lui Fiodor. Prin deschizătura circulară din bancheta de mijloc se putea instala un catarg într-un lăcaş trainic de pe fundul bărcii, aşa că puteau călători şi cu velă. Când vântul era prielnic.

De-a lungul bordurilor, Fiodor bătu câteva scoabe de fier pe care le pregătise încă de la Moscova. Apoi fixă în de nişte nuiele lungi, tăiate din răchitiş, pe care – îndoindu-le – le legă două câte două deasupra bărcii, ca nişte arcuri destul de înalte, formând toate la un loc scheletul pentru acoperiş.

— Aşa! Acum nu ne mai rămâne decât să întindem prelatele şi oasa noastră plutitoare va fi gata – spuse Fiodor, desfăcând balotul cu corturile.

Două foi mari de cort, întinse pe arcurile de nuiele şi prinse cu inele mici de nişte cuie bătute în marginea bordurilor, acoperiră complet barca, făcând-o să semene eu un dirijabil coborât pe apă. Nikolai rămăsese înăuntru.

— Admirabil, Fedea! strigă el. Aici e un adevărat salon de navă!

— Şi cum ieşim de-acolo? întrebă Ana de pe mai.

Nikolai vârî mâna în crăpătura dintre cele două foi de cort, scoase un inel din cui şi, dând în lături colţul foii de cort, ţâşni prin „uşa” triunghiulară, direct în apă.

— Poftiţi de admiraţi locuinţa! strigă el, trăgând barca la mai.

Fetele se furişară înăuntru şi izbucniră deodată în strigăte de entuziasm, atât de spaţios, de confortabil şi de luminos era înăuntru: pânza subţire a „acoperişului” lăsa să treacă destulă lumină, iar pe bancheta din mijloc puteai să şezi în voie, fără să te apleci.

— Acum poate să plouă – spuse Fiodor. Ne mai rămâne numai să facem rost de fân şi atunci suntem definitiv pregătiţi pentru călătorie.

— E fân cât vrei aici – îi anunţă Alfred, care chiar atunci se întorsese dintr-o mică excursie „pe uscat”. Dăduse peste o fâneaţă, foarte aproape de locul unde se aflau ei.

Masa era însă gata şi cu toţi întrerupseră lucrul. Călătorii se adunară în jurul velei întinse pe iarbă, la umbra unor tufe înalte şi începură să mănânce. Omleta cu slănină şi roşii se dovedi neobişnuit de gustoasă, iar cartofii fierţi, după aprecierea generală, nu se deosebeau cu nimic de castane. Chiar şi pâinea, o pâine neagră obişnuită, pe care o mâncară cu ceai, puteau să jure că-i tort. Într-un cuvânt, aerul şi ambianţa începeau să-şi facă efectul.

— Ehei! se miră Nataşa. Dacă mâncăm aşa tâmp de o lună şi jumătate, n-o să ne mai ţie barca!

— Ba aşa o să mâncăm, Nataşa – o încredinţă Fiodor. Dar

n-avea grijă. Cel mult o să fim mai zdraveni, mai viguroşi, mai veseli!

După-masă, dădură prelata deoparte şi aranjară „saltelele”. Bărbaţii aduseră trei braţe marj de fân şi îl aştemură pe fundul bărcii. Între timp, fetele lichidară bucătăria de campanie şi spălară vasele. Toate ustensilele pentru bucătărie fură aranjate în „cala” de la proră, iar proviziile în „cala” de la pupă. Fânul moale fu acoperit cu alte foi de cort. În „casa plutitoare” era plăcut, comod şi curat, fundul bărcii se transformase într-un pat mare. Bancheta din mijloc împărţea barca în două „dormitoare” bine distincte – la pupă unul mai lat, pentru bărbaţi, iar la proră unul mai îngust, pentru fete.

— Acum să nu intraţi în casă cu picioarele murdare! ordonă Ana.

— Dar cu picioarele ude putem? întrebă Nikolai, şezând pe marginea bărcii şi scuturându-şi apa de pe picioarele desculţe.

— Cu picioarele ude se poate – răspunse Fiodor. Până seară totul se va usca.

— Va trebui să te descalţi şi dumneata, dragă tovarăşe, îi spuse Nikolai lui Alfred, care îşi examina îngrijorat pe mai bocancii mari, de turist, plini de lut. Era singurul care nu se hotărâse încă să-şi scoată încălţămintea. Toţi ceilalţi se descălţaseră de mult, bucuroşi parcă să scape cât mai repede de bocanci.

Există un farmec cu totul deosebit în această senzaţie de a umbla nestingherit, desculţ, pe malul apei. Linia apei lângă mai încetează să mai fie un cordon peste care nu poate păşi un om încălţat. Iar dincolo de această limită este atât de plăcut! Să treci oricând, să te apropii, mergând drept prin apă, de barca care şi-a înfipt prora în mai, să simţi răcoarea care ţi se ridică tot mai mult pe picioare şi sub tălpi covorul moale, clisos, de pe fund, care te gâdilă între degete…

Dar trebuie să ştii să umbli desculţ. Această deprindere se dobândeşte în copilărie şi apoi nu se mai uită niciodată,

ca şi arta de a înota. Atunci începe să ţi se formeze mersul. Piciorul e parcă mai atent şi mai curios: înainte de a călca, pipăie repede pământul, controlează dacă nu este ceva ascuţit, şi abia după aceea primeşte greutatea corpului. Spinii, ghimpii şi pietrele educă mişcările, piciorul în timpul mersului se înalţă mai sus, se avântă şi atunci omul păşeşte moale şi agil, nu-şi prăvăleşte dintr-o dată întreaga greutate a corpului pe talpa întinsă înainte şi nu-şi târşâie picioarele ca

M **Jt**

w

*

wj*

bătrânii, agaţând cu vârful fiecare neregularitate cât de mică a drumului.

în această privinţă s-ar putea spune că Nikolai, Nataşa şi Fiodor aveau o „înaltă calificare". În viaţa fiecăruia dintre ei a fost o vreme când socoteau că încălţămintea trebuie purtată numai iarna. Iar pe Ana, Ridan o învăţase din fragedă copilărie să umble desculţă. Alfred însă se dovedi în această privinţă un deplin ignorant. Prietenii îl tachinară cu veselie atunci când, neavând încotro, se hotărî să se descalţe şi, bălăbănindu-şi bocancii atârnaţi de şireturi, o porni şontâc pe prundiş.

în sfârşit, Wiekling se instală pe locul său şi „casa plutitoare" porni iarăşi la drum, părăsind malul ospitalier al primului lor popas. Ca şi înainte, Fiodor continua să conducă barca. De la bun început hotărâse să-şi ia asupra sa, cel puţin pentru un timp oarecare, rolul de cârmaci, deoarece era primejdios să încredinţezi conducerea bărcii unui începător.

într-adevăr, adâncimea apei scăzuse şi mereu întâlneau praguri repezi, peste care barca trecea cu o viteză de până la patru metri pe secundă. Bolovani uriaşi, acoperiţi de un mâl verde-desehis, lunecau asemenea unor fiinţe subacvatice pe lângă ei,. Aproape la suprafaţa apei. Trebuia să observi la timp locurile primejdioase, să stabileşti din

timp, după felul valurilor şi al vârtejului de apă, cât de adânc se află bolovanul şi, la nevoie, să-l ocoleşti.

Dar, când e purtată de curent cu o asemenea viteză, barca se supune greu cârmaciului. Vâslele ridicate nu pot fi de folos: ar fi primejdios să se accelereze mişcarea.

Dar iată că au trecut pragurile, râul se lărgeşte, fundul dispare în adâncul verzui.

— Cu toată viteza, înainte! comandă căpitanul şi vâslele coboară ascultătoare în apă.

Acum vâslesc Nikolai şi Alfred. Fetele se odihnesc, după ce au pregătit mâncarea. Ana stă culcată la proră, mult aplecată, şi priveşte cu încordare şi interes în apa străvezie care lunecă pe lângă bord. Din cauza acestei poziţii simte o ameţeală plăcută şi i se pare că zboară cu o viteză nemaipomenită deasupra unei lumi necunoscute, ca în vis.

Fiodor a instituit următoarea regulă: doi se odihnesc, doi vâslesc. La fiecare jumătate de oră unul dintre cei care se odihnesc îl schimbă pe unul dintre vâslaşi.

Priveliştea e mereu alta. Râul, asemenea unui şarpe, se strecoară printre lanţurile de munţi când îngustându-se în defileuri străjuite de stânci cu forme ciudate ce atârnă ameninţător chiar deasupra călătorilor înmărmuriţi, când se revarsă în lunci, prelingând şuviţe limpezi de apă peste bancurile de nisip.

Seara se apropie pe furiş. Din nou încep să caute un loc de popas, de. Astă dată pentru noapte. Au destul de lucru: trebuie să taie lemne pentru foc, să pregătească cina, apoi să-şi aranjeze definitiv paturile, să întindă acoperişul din foaie de cort.

în sfârşit, totul e gata. O noapte răcoroasă ia locul serii calde. Au legat barca lângă mai, cât mai departe de firul apei şi la adăpostul unui banc de nisip, ca să nu dea peste ea vreun buştean desprins întâmplător din vreo plută sfărîmată de bolovani cine ştie unde, pe. Cursul superior al râului. Pe mai mai fumuie tăciunii focului ce se stinge, iar scânteile se aprind şi se sting ca nişte licurici.

Călătorii se învelesc mai bine şi, gustând plăcerea

odihnei şi o amorţeală plăcută în muşchii obosiţi, se cufundă într-un somn adânc şi sănătos.

★

— *

Primele două-trei zile ale călătoriei, Nikolai le trăi ca în vis. După încordata muncă intelectuală dusă fără întrerupere timp de mulţi ani, toată această atmosferă i se părea ireală.

Apa, pământul, pădurea trezeau treptat în el senzaţii din copilărie, de mult uitate. Recunoştea miresmele puternice ale naturii, foşnetele abia auzite ale nopţii, murmurul şi plescăitul apei, aşa cum, după o lungă. Despărţire, omul recunoaşte o privire cunoscută, strângerea de mână a unui prieten pe care nu l-a văzut de mult.

Nikolai trăia cu o deosebită acuitate această reîntoarcere la natură, arunca parcă de pe el întreaga povară a anilor, redevenind din nou un adolescent.

Odată, într-o dimineaţă, când abia porniseră la drum după popasul de noapte şi pluteau încet pe apa liniştită a unei meandre, zăriră apărând la cotitură o plută mare. Pluta, dusă de curent, luneca repede pe lângă malul drept, înalt, pe la poalele unui masiv stâncos venit până în albia râului să înfrunte năvala apelor. Prinzând voiniceşte râul de mijloc, muntele îl zvârlea aici spre stânga, aproape în unghi drept.

Spre acest unghi gonea pluta. Îngustă şi lungă, alcătuită din trunchiuri groase de molizi de Ural, pluta se şi îndoise ca un are, pentru că cei doi plutaşi – unul în faţă, celălalt la coada plutei – văzând primejdia, vâsleau din toate puterile cu cârmele lor uriaşe, străduindu-se să ţină pluta cât mai departe de mai. Apăsând cu toată greutatea corpului dintr-o parte în coada lungă, cârmeau cât puteau de mult apoi,ridicând cârma din apă, o mutau fuga în cealaltă parte şi, coborând-o în valuri, împingeau din nou cu umărul în coada grea, proptindu-se cu picioarele desculţe în buşteni. Dar aceste forţe erau insuficiente pentru a învinge inerţia plutei care îşi luase avânt.

Fără zgomot şi înfricoşător, pluta se izbi într-un colţ de stâncă. Din barcă turiştii văzură cum se răsuci prima tăblie a plutei, cum se ridicară din apă şi apoi se prăbuşiră înapoi, greu, buşteni, cum zburară prin aer coada unei cârme frânte în două ca un chibrit. Plutaşul din faţă abia apucă să sară pe o altă tăblie a plutei, rămasă întreagă. Dar şi acolo legăturile de sârmă începuseră să cedeze. Eliberaţi din strânsoarea legăturilor, buştenii se răsuceau sub greutatea omului. Plutaşul căzu, şi se zbatea deznădăjduit să iasă din apă, pentru ca buştenii să nu se împreune şi să-l strivească.

Toate acestea se petrecură în câteva, secunde.

— Înainte! Mai repede! strigă Fiodor, îndreptând barca spre plută. Nikolai, treci la proră!

Ana şi Alfred vâsleau din răsputeri.

Manevrând cu abilitate barca printre buştenii ce trecuseră de stâncă perfidă, Fiodor o conduse spre plutaşul care se zbătea în apă. Nikolai îl apucă de guler şi, ridicându-l cu uşurinţă, îl trase în barcă.

Palid şi sleit de puteri, după ce înghiţise multă apă, flăcăul nu izbuti o vreme să scoată nicio vorbă. Nikolai îl dezbrăcă, îl înveli cu o pătură, îi stoarse hainele ude şi le întinse pe acoperişul „casei plutitoare”.

— Conduci întâia oară o plută? îl întrebă el când omul se mai linişti puţin.

Flăcăul scutură înciudat din capu-i ud.

— Da de unde! Cunosc Ufa cum îmi cunosc măselele, numai bolovanu-i de vină! înainte nu era aici. Pesemne chiar acu’ s-a prăbuşit.

Nikolai privi malul drept. Bolovani uriaşi, acoperiţi de un covor gros de muşchi verzui îngrămădiţi acolo, unul lângă altul. Pe bolovanii aceştia şi între ei creşteau copaci.

Fiodor acostă la coada plutei. Mai bine de jumătate rămăsese întreagă. Cel de-al doilea plutaş, un om vânjos, cu barba roşcată, văzând că tovarăşul lui nu mai are nevoie de ajutorul său, îşi continua treaba şi era pe cale să scoată pluta din locul primejdios, pe cursul liniştit de lângă malul stâng.

— Tragi la mai? întrebă Fiodor, ştiind că fără cârma din faţă pluta risca să se izbească din nou de vreo stâncă.

— Ce pot să fac? răspunse posomorit plutaşul.

— Atunci, aruncă…

Fiodor prinse cu vâsla capătul frânghiei făcute laţ, pe care plutaşul o aruncase în apă.

Ieşind pe malul cu pantă lină, bărbaţii traseră pluta uriaşă şi fixară frânghia pe mai. Plutaşul roşcovan se apropie de barcă, mergând prin apă, şi-l întrebă pe tovarăşul lui:

— Eşti întreg?

— Întreg sunt eu – răspunse flăcăul – numai că acum o să ne întreacă ceilalţi. Ce mai udamici! Fir-ar el blestemat de bolovan, că ne-a stricat toate socotelile! Rândul trecut nu era acolo!

— Adevărat, e un bolovan nou… Cum să spun… — adăugă roşcovanul, privind cu un aer enigmatic în susul apei. Eu cred totuşi că n-o să ne-ntreacă. Vasili e mult în urma noastră… Abia peste vreo trei ceasuri va fi aici.

Clătinându-se uşor, flăcăul ieşi pe mai. Forţele îi reveneau repede.

— Să adunăm buştenii, că altfel nu-i mai prindem nici într-o zi!

Luară cângile, ţapinile şi sârmă, le puseră în bărcuţa uşoară legată la pupa plutei, şi porniră să prindă buştenii care se îndepărtaseră.

Fiodor îl privi semnificativ pe Nikolai.

— Înţelegi?

— E limpede. Probabil că sunt în întrecere. Care duce mai repede pluta la destinaţie şi, bineînţeles, întreagă.

— Da, şi le e teamă să nu-i ajungă Vasili acela, sau cum spunea că-l cheamă, care peste trei ceasuri ar trebui să fie aici. Sigur îi întrec. Nu strâng ei buştenii în trei ore, de aceea…

— De aceea – zâmbi ironic Wiekling, roşcovanul speră că acest Vasili îşi va rupe şi el nasul de acelaşi bolovan. Halal udarnici!

— Ce-i de râs aici?! se încruntă Ana.

— N-avem niciun motiv să credem că le-a trecut aşa ceva prin minte. Asta ar fi o crimă – continuă Fiodor. Eu zic mai bine să-i ajutăm să strângă buştenii.

— Chiar aşa – îl aprobară fetele.

Wiekling privea nedumerit. Era convins că plutaşul mai în vârstă e un potlogar.

— Va fi un exerciţiu de gimnastică minunat pentru muşchii dumitale, adresă Nikolai o glumă răutăcioasă.

Peste câteva minute plutaşii se întoarseră, trăgând încet la remorca bărcii primul tot de buşteni. Vâsleau tăcuţi şi posomoriţi – se vede că-i ajunsese oboseala. Propunerea lui Fiodor de a-i ajuta îi mai însufleţi. Dar roşcovanul, plescăind cu cizmele pline de apă, se apropie de „căpitan” şi-i spuse:

— Vă mulţumim! Dar… Cu buştenii om scoate-o noi cumva la capăt. Avem însă o treabă mai importantă. Vin în urma noastră patru plute şi nimeni nu ştie încă de bolovanul aista. Iar locul este aşa că nu poţi să coteşti… Aţi văzut doar. Te împinge curentul la mai. Trebuie s-o ie; din timp la stânga şi să te smulgi de pe firul apei. Aşadar, dacă aveţi timp şi bunăvoinţă, porniţi în sus cam vreo jumătate de kilometru de la’ bolovan şi daţi de veste primei plute. Spuneţi-i totul plutaşului, nenea Vasili. Altfel se sparg cu toţii, că vin aproape unul de celălalt.

Fără să mai întârzie, prietenii îşi ocupară locurile în barcă.

— I Halal udarnici! spuse Nataşa privindu-l ţintă pe Wiekling, care se simţea cam stânjenit.

Pe la prânz, urmările accidentului fură lichidate. Plutaşii,. Preveniţi de turiştii noştri, îşi opriră plutele la mai, mai sus de locul primejdios, cercetară albia, coborând cu bărcile la vale, până la tovarăşii lor accidentaţi, şi-i ajutară să-şi lege pluta la loc. Îşi dădea seama că-i datorau roşcovanului şi tovarăşului acestuia poate chiar viaţa.

Plutaşii care suferiseră accidentul îşi luară cu căldură rămas bun de la turişti şi porniră la drum, ca şi mai înainte, în fruntea flotilei de plute.

★
★ *

Timpul trecea. Străbătuseră aproape 200 de kilometri. Râul era tot mai larg şi bogat în apă iar praguri repezi, primejdioase, întâlneau tot mai rar.

De vreme n-aveau motiv să se plângă. Soarele strălucea cu generozitate, iar ploile scurte şi rare, cu fulgere şi tunete, nu le făceau turiştilor decât plăcere. Trăgeau repede „acoperişul" şi îşi vedeau de drum.

Uneori începea să bată un vânt tărişor, prielnic. Atunci deasupra „câtsei plutitoare" se înălţa vela simplă, dreptunghiulară, catargul se îndoia, apa la pupă începea să clocotească şi să susure. Lunecarea impetuoasă îi însufleţea, îi îmbăta, îi făcea să respire larg şi liber aerul tare al apei.

Din când în când îşi întrerupeau călătoria şi făceau excursii pe mai. Peşterile tainice, răcoroase şi răsunătoare, pline de foşnetul apei care picura susurând şi al liliecilor speriaţi din somn îi purtau pentru mult timp pe prieteni în adâncurile umede ale stâncilor.

Hăţişuri de zmeură sălbatică, ori de coacăze, pe care privirea ageră a Nataşei le descoperea de departe, erau o completare plăcută la raţia obişnuită de hrană a turiştilor. Ana, mare amatoare de cules ciuperci, ghicea cu multă dibăcie locurile unde puteau fi găsite şi-l privea atât de rugător pe „căpitan", încât acesta îndrepta deîndată barca spre mai. În anul acela secetos erau puţine ciuperci şi cu atât mai mult se bucurau când găseau vreo mânătarcă pitită sub câte o frunză uscată. Căutarea ciupercilor se transforma într-o întrecere în care Ana ocupa întotdeauna primul loc.

Nikojai se pasiona după pescuit şi pentru aceasta aproape în fiecare zi se scula înainte de revărsatul zorilor. De obicei, în fiecare zi se întorcea dimineaţa cu zece-douăzeci de bibani sau crăpceni. Fiodor aproviziona adeseori bucătăria cu raţe sălbatice şi lişiţe, pe care le vâna. În felul acesta se stabili ocupaţia principală a

fiecăruia. Specialitatea lui Wiekling rămăsese în continuare procurarea lemnelor pentru foc.

★

— ★

Nimeni nu ştie cum şi de ce apare dragostea. Cândva omul va înţelege aceasta mai bine... Uneori dragostea îl surprinde oa o furtună în plin câmp şi-l uluieşte cu fulgerele, tunetele şi vijelia ei. Alteori se furişează neobservat, când bucurându-l, când întristându-l cu atingerile ei uşoare.

Aceste uşoare atingeri Nikolai le simţea de mult, încă de pe vremea când lucra la construirea „uscătoriei”, la fabrica de instrumente muzicale. Dar la dragoste nu s-a gândit niciodată. Era un fel de admiraţie a inteligenţei Anei, a tactului, a spontaneităţii, a graţiei, a talentului ei muzical... Acum admira alte trăsături ale ei – felul cum înţelegea natura, contopindu-se cu ea, neobişnuita eleganţă cu care înota, uşor şi liber, ca un peşte în apă, precizia cu care trăgea la ţintă cu pistoletul de calibru mic, sistem „Monte Cristo”, pe care i-l dăruise tatăl ei şi de care nu se despărţea niciodată... Şi cum putea să n-o admire când în întrecerile pe care ei le organizau uneori undeva, pe malul pustiu, Fiodor (care era un bun ţintaş) nimerea într-un măr la o distanţă de zece metri cam două gloanţe din cinci, iar Ana nimerea întotdeauna patru, iar uneori chiar toate cinci? Nataşa se entuziasma de fiecare dată şi o strângea nebuneşte pe Ana în braţe, sufocând-o. Alfred îi strângea mâna şi, glumind cam din topor, îşi exprima părerea de rău că nu-i este îngăduit să se manifeste întocmai ca Nataşa. Iar Nikolai zâmbea domol, şi inima lui se umplea de mândrie şi respect. Poate că tocmai asta era dragostea?

N-a încercat niciodată să se apropie de Ana, şi asta cu atât mai mult cu cât observa cât de insistent l se vâra Wiekling în suflet, iar faptul că Ana, de fiecare dată, aproape neobservat însă cu multă hotărâre tăia de la rădăcină toate încercările lui, în loc să-l încurajeze pe Nikolai, îl ţinea şi mai mult deoparte – avea convingerea că

ar fi murit de ruşine dacă asta
i s-ar fi întâmplat lui şi se silea să-şi stăpânească toate pornirile de duioşie.

Iar Ana îşi împărţea atât de egal atenţia între prieteni, încât nici cel mai experimentat psiholog nu şi-ar fi putut da seama cu câtă încordare aştepta ea dragostea lui Nikolai şi ce vise chinuitoare şi fericite în acelaşi timp o copleşeau uneori; se temea în fiecare seară să nu-i pronunţe numele în somn. Ana simţea că cea mai mică preferinţă acordată unuia dintre ei ar fi putut să strice relaţiile lor prieteneşti şi atunci minunata lor călătorie şi-ar fi pierdut tot farmecul.

Foarte rar li se întâmplă să rămână în doi. Vai, cât de ciudat sunt alcătuiţi oamenii! în astfel de clipe, când soarta îi împingea spre pragul mărturisirilor fericite, ei se speriau parcă unul de celălalt şi de ei înşişi. Nikolai se închidea în el, devenise taciturn, iar Ana, dimpotrivă, lua întotdeauna iniţiativa în discuţie, nelăsând să se aştearnă tăcerea, alegând cu dibăcie diferite teme, destul de „intime" pentru astfel de întrevederi, dar... atât de îndepărtate de gândurile şi sentimentele lor ascunse! Discutau scrisorile lui Ridan şi ale lui Nârkin, primite în punctele fixate dinainte de-a lungul itinerarului, făceau diferite supoziţii cu privire la soarta necunoscutului lor prieten din Germania, care dispăruse iarăşi din eter, vorbeau despre importanţa lucrărilor lui Ridan, despre planurile lor „culturale", pe care aveau să le pună în aplicare când se vor întoarce acasă...

într-una din aceste întrevederi întâmplătoare, Ana îi povesti lui Nikolai cum, înainte de plecarea lor din Moscova, Ridan a chemat-o seara la el în laborator, a aşezat-o în fotoliu, i-a pus pe cap o plasă rotundă de metal cu conductori şi şi-a făcut mult timp de lucru la G.M., notându-şi ceva în caiet. Apoi a pus-o pe Ana să rezolve în minte diferite probleme aritmetice, să citească în gând fragmente din cărţi, să se uite la nişte schiţe. Dar n-a mai apucat să-l întrebe pe ţatăl ei ce înseamnă toate acestea.

— Bănuiesc de ce e vorba. Profesorul m-a întrebat dacă pot face ca G.M.-ul să poată funcţiona nu numai ca

generator, dar şi ca receptor al radiaţiilor cerebrale – îi explică Nikolai. L-am adaptat... Şi probabil că profesorul s-a folosit de dumneata ca să vadă variaţia impulsurilor cerebrale în funcţie de diferite activităţi ale gândirii, de impresii.

— Dar pientru ice asta?

— Nu ştiu, Ani. Cunosc numai detalii, numai unele aspecte ale muncii profesorului. Ideile lui sunt foarte profunde şi noi, iar cunoştinţele mele nu-mi sunt suficiente ca să pot înţelege tot...

...Altfel -stăteau lucrurile între Fiodor şi Nataşa. Dragostea lor încetase să mai fie o taină cu mult înainte ea ei înşişi să-şi fi făcut mărturisiri unul celuilalt. Toţi priveau cu plăcere perechea fericită, şi prin glume pline de duioşie sau prin aluzii transparente consfinţiseră în mod prietenesc ceea ce încă multă vreme ar fi putut să chinuiască prin îndoieli cele două inimi îndrăgostite...

*

În sfârşit, călătorii ajunseră la punctul însemnat încă de la Moscova cu o cruciuliţă pe hartă. Aici Wiekling urma să-şi părăsească prietenii pentru două-trei zile, ca să viziteze, din însărcinarea Direcţiei generale, noua uzină unde trebuia să facă recepţia utilajului electric chiar atunci montat. După informaţiile pe care le avea Wiekling, uzina se găsea la vreo cinci kilometri de râu. Prietenii se hotărâră isă-şi instaleze tabăra pe mai şi să folosească acest popas pentru a hoinări prin împrejurimi şi pentru a repara „casa plutitoare” în care apa începuse să pătrundă undeva, în „cală”.

Locul ales pentru popas se dovedi a fi excepţional de favorabil. Munţii înalţi, cu vârfuri piramidale, înconjurau din trei părţi râul foarte larg în acest loc. Din stâncile «măcinate de ape ţâşneau în câteva locuri puternice izvoare cu apă rece ca gheaţa, care după ce formau nişte ochiuri nu prea mari şi limpezi ca cristalul, se revărsau sub formă de pârâiaşe în râm Intr-o parte, lanţul stâncos se prăvălea brusc într-o vale pitorească, acoperită de o pădure de foioase ce cobora până aproape de mai.

Aici îşi instalară tabăra. Pe malul opus se vedeau construcţiile unui centru de plutărit. Acesta îşi trăia viaţa sa obişnuită, încordată, grăbindu-se să-şi termine la timp planul de vară. Acolo mişunau oameni cu ţapine şi cängi în mână, pufăiau maşinile de legat plute, iar suprafaţa râului, lângă mai, era acoperită de crusta întunecată a plutelor ce aşteptau să fie expediate, pe când aici, lângă tabără, domnea liniştea, întreruptă doar de ţipetele păsărilor şi de susurul izvoarelor. Din când în când, din aşezarea de pe celălalt mai se desprindea o barcă şi câte cineva, trecând pe malul acesta liniştit, acostă în partea de jos a văii, lângă drumul care ducea de la râu spre sud.

Wiekling porni a doua zi dis-de-dimineaţă pe acest drum, spre uzină.

După ce-l conduseră, prietenii se apucară de treabă. Traseră „casa plutitoare” pe mai şi o aşezară pe o rină. Fiodor şi Nikolai aduseră răşină proaspătă din pădure, călăfătuiră locurile mai slabe ale bordajului şi turnară peste de răşmă topită pe foe. Fetele îşi vedeau de gospodărie; trebuiau primenite aşternuturile, schimbat fânul, aveau de spălat, de gătit. Pe frmghii întinse lângă cort atârnau cearşafuri, pături, rufe, focul pâlpâia sub ceaunul înnegrit – tabăra căpătă o înfăţişare plăcută, casnică. Prietenii se grăbeau să-şi termine treburile, ca a doua zi să se ocupe de completarea rezervelor de alimente; cârdurile de raţe sălbatice care treceau mereu pe deasupra lor nu-i dădeau linişte lui Fiodor, iar Ana şi Nataşa erau sigure că în pădurea de foioiase vor găsi din belşug ciuperci,

— ★

O zi liniştită, fără vânt şi plină de arşiţă încremenise deasupra văii. Părea că soarele se împotmolise undeva, la zenit, şi nu se mai putea urni din loc. Pe o astfel de vreme, în pădure aerul e înăbuşitor. În văzduhul nemişcat, plin de respiraţia grea a plantelor, pluteşte un polen pâclos, sclipitor în lumina puternică strecurată prin frunziş.

Ana obosise. Ciuperci erau puţine şi fusese nevoită să

umble multă vreme ca să umple un coşuleţ. Era lac de sudoare şi funigei i se lipeau supărător pe faţă, pe gât. Dorea mult să se întoarcă în tabără, la apă, în răcoarea proaspătă a râului. Coti spre apus şi ieşi din pădure. În faţa ei se întindea o pajişte mare, descoperită, pârjolită de arşiţă. Părea valea pe care plecase Alfred… Da, într-adevăr, iată şi cărarea. Ana ieşi la drum şi porni spre râu; curând însă ajunse în dreptul unui pâlc mic, singuratic de tufe ce se întindeau în stânga drumului. Şi de îndată găsi un pretext să se oprească: trebuia să aleagă ciupercile care se cam bătuseră şi să arunce gunoiul, de pe fundul coşului. Ca să stea la

Umbră, fu nevoită să ocolească tufele şi să se culce în iarbă, de cealaltă parte a drumului,chiar la rădăcina lor.

De oboseală, îşi simţea picioarele grele ca de plumb. Ana închise ochii şi imediat simţi o ameţeală plăcută, aşa cum ţi se întâmplă când te fură somnul…

împrejur, în iarbă, ţârâiau greierii. Unul dintre ei, cel mai gălăgios, îşi încerca „glasul” undeva în frunziş, chiar deasupra capului ei…

Şi Ana se lăsă dusă pe aripa visului. Chiar dacă ar fi trecut cineva pe drum, nu şi-ar fi putut închipui pentru nimic în lume că în spatele acestui pâlc singuratic de tufe, ce se ofileau din pricina secetei, se află cineva.

…De jur împrejur numai apă. Valurile îi mângâie picioarele. Şi ce lumină strălucitoare! Cerul te orbeşte, apa reflectă soarele şi nu poţi să deschizi ochii. Încotro s-o ia? Unde-i malul?

Ana încearcă să-şi ridice cât de cât pleoapele… inu, e imposibil. Lumina o loveşte cu razele-i fierbinţi, înţepătoare. Nu se aude nimic în jur… Dar iată, în depărtare răsună un glas. E Nikolai… Vorbeşte încet, de parcă ar fi vorbit cu el însuşi, dar Ana -aude fiecare cuvânt. Îl -cheamă pe Nikolai!

— Nu, nu-i nevoie să strigi, Ana. Ştiu tot. Vin la tine…

Pleoscăitul apei se aude alături… paşi puternici păşesc prin apă. El o ia în braţe, ca pe un copil, şi o duce, iar ea îi cuprinde umerii. Ce fericire! Cum îi bate inima de bucurie!

Nikolai îi spune:

— Acum o să mergem împreună… Mereu împreună… Iată şi malul, culcă-te aici!

O aşază uşor pe iarbă şi de departe, stins, aude iarăşi glasul lui domol:

— … Ne despărţim aici. Până la râu nu mai e mult şi în pădure s-ar putea să dăm peste careva dintre… „prietenii” mei. Aşadar, Reno…

„Nu e el!” îi trece ca un fulger prin minte. Se trezeşte brusc, simţind că inima-i bate chiar în gât, dar nu poate să deschidă ochii: soarele, care s-a înălţat peste vârfurile tufelor, îi scaldă faţa. Umbra cade acum spre drum.

Paşi se apropie; ea aude fiecare cuvânt al celui care vorbeşte. Ciudat, cât de cunoscut îi pare glasul! Şi totuşi – cine poate fi?

— Să stăm puţin. Uite, e aici puţină umbră. La naiba! Te istoveşte căldura asta blestemată!…

„E Wiekling!” îl recunoaşte în sfârşit Ana. „La naiba!” este expresia lui favorită. Ea face o sforţare să se ridice când, deodată, îşi dă seama că Alfred vorbeşte într-un mod cu totul neobişnuit: vorbeşte în cea mai curată limbă rusă – niciun fel de accent! Ce-nseamnă asta? El o fi? Ana aşteaptă fără să se mişte şi fiorul spaimei o cuprinde tot mai mult.

— Aşadar, Reno, cred că totul e cât se poate de limpede. Darea în exploatare a uzinei a fost fixată pentru ziua de 15 şi trebuie să aibă loc neapărat, ca să spun aşa, pentru liniştirea vârfurilor. Bine. Dar pentru trecerea la capacitatea proiectată ţi se vor da cel mult zece zile… Ei bine, asta-i sarcina dumitale: cele zece zile trebuie să se transforme în -douăzeci, poate chiar treizeci. Într-un cuvânt, până-n ultima clipă uzina nu trebuie să lucreze cu capacitatea maximă. Altfel ştii ce se v-a întâmplă? închipuie-ţi dumneata că „ai noştri”, acolo… vor întârzia pentru vreun motiv oarecare. Atunci gigantul acesta, până la lichidarea lui, va reuşi să producă atâta tehnică aducătoare de moarte încât toată munca mea şi a dumitale, aici, va fi aproape

inutilă.

— E dar I răspunse interlocutorul lui Wiekling, cu un glas subţire de tenor, aprinzându-şi un chibrit. Dar nici să tergiversez prea mult nu pot. Mi-e teamă că şi aceste douăzeci de zile pot da naştere la suspiciuni şi atunci periclităm lichidarea uzinei la momentul hotărâtor.

— Asta nu putem admite! Termenul însă nu depinde de noi…

— Dar de ce? De situaţia aparatelor ionizatoare? Apropo, ai aflat cumva cum stau lucrurile acolo?

— Stau bine. Acum trei săptămâni a fost gata primul tot de cincizeci de bucăţi.

Glasul de tenor chicoti sceptic.

— Ştii precis, Herr Wiekling? Nu-mi vine să cred! Mai ales că aceste aparate misterioase sunt unicul lucru oare ne dă dreptul să sperăm într-un succes. Şi asta numai dacă Moscova n-a aflat încă despre noua descoperire.

— Eşti sceptic, Reno! Eu urmăresc lucrul acesta. Totu-i să ştii de unde să culegi informaţiile. Uite, de pildă, la nevoie e bine s-o faci şi pe poştaşul… În mâinile lui Wiekling foşni o hârtie. Vezi? Am avut eu grijă să aranjez încă de la Moscova. Scrisorile vin la oficiul poştal local. Poftim: „Tovarăşului Nikolai Arsentievici Tungusov”… Asta e probabil de la radiotelegrafistul Nârkin, care urmăreşte comunicările din eter… Chiar aşa… Ei, la naiba! Iarăşi cifrul!

— De unde? întrebă Reno. Cine comunică?

— Văd că nu spune… „Prietenul tău misterios a apărpt în sfârşit astăzi, dar era foarte grăbit. A transmis un singur cuvânt: «Recepţie», apoi textul cifrat pe care ţi-l trimit în întregime”.

— Bineînţeles că n-ai cheia cifrului?

— N-o am, Reno… Dar de ce „bineînţeles”? se aprinse deodată Wiekling.

— Pentru că nu acţionezi aşa cum trebuie, dragă colega. Urmăreşti fata ca să obţii cifrul şi toate celelalte, ca să spun aşa, pe tavă, fără muncă şi fără risc. Fata însă, uite că e mai tare decât credeai, şi asta ar fi trebuit s-o înţelegi de

mult. Nu cumva te-ai îndrăgostit de ea de-a binelea? Şi această posibilitate trebuia s-o prevezi, doar nu mai eşti copil. Decât să faci excursia asta tâmpită pe Ufa, mai bine puneai mâna pe cheia cifrului încă la Moscova. S-o fi luat de la Tungusov, nu să aştepţi să ţi se ofere împreună cu niscaiva sărutări.

— Aiurea!… Nu cunoşti situaţia concretă.

Ana s-a făcut una cu pământul acolo, după tufă. Discuţia aceasta are loc la doi paşi de ea. Orice mişcare, însăşi respiraţia poate s-o trădeze, şi atunci… o vor omorî ca să şteargă orice urmă, şi nimeni n-o să afle despre crimă. Da! Şi-a adus aminte de pistoletul pe care îlţine, ca întotdeauna, în buzunăraşul din dreapta rochiei. Emoţia o strânge de gât, bătăile inimii o sperie. Simte că leşină din pricina acestei cumplite încordări nervoase şi a îngrozitoarelor bătăi de inimă. Iată că a început să i se învârtească totul înaintea ochilor…

…Linişte! Ce fac ei? Poate că au observat-o prin golurile dintre tufe şi acum…

Trec cinci minute, şapte, zece… Niciun sunet dincolo de tufe. Au plecat oare? Ana continuă să stea culcată, fără să se clintească, simţind că a încremenit din pricina nemişcării. Deodată un trosnet răsunător se aude chiar deasupra capului ei şi, pentru o clipă, i se opreşte inima. E greierul! Tulburat de venirea oamenilor, s-a pitulat între frunze şi a tăcut. Iar acum îşi reia din nou cântecul. Spaimei îi ia locul explozia de recunoştinţă faţă de acest greier: fără voia lui, greierul o ajută – probabil că oamenii au plecat.

Ana îşi întoarse cu băgare de seamă capul şi privi printre crengi în cealaltă parte. Apoi se ridică încet în coate şi văzu drumul care se pierdea în pădure, spre râu. Nimeni. Se rid; că încet, cercetă toată pajiştea deschisă în faţa ei, îşi luă coşuleţul şi o rupse la fugă spre nord, spre tabără.

Dar după câţiva paşi se opri. Nu, nu trebuie să fugă. Primejdia a trecut. Aoum rolurile s-au schimbat: soartă lui Wieklins este în mâinile ei. Numai să nu se trădeze înainte de vreme. Acum o să dea ochi cu el şi trebuie să fie ca de

obicei, egală, plină de tact, calmă. Mai ales calmă. Îi va povesti totul numai lui Nikolai. Şi nu acum, imediat. Va trebui să aleagă un moment prielnic.

Fâşia îngustă de pădure întinsă spre malul râului începea să se răărească; soarele, scăpătând, arunca pete strălucitoare pe suprafaţa râului.

Dinspre tabără venea miros plăcut de fum.

Nikdiai şi Wiekling,. Numai ’ân chiloţi şi maiouri, tocmai lansaseră „casa plutitoare” pe apă. Văzând-o pe Ana de departe, îi făcură semne cu mâna. Ana îşi dădea silinţa să zâmbească, să se poarte ea întotdeauna. Dar. Amâodoi se apropiară reped 3 de ea şi-i priviră nelinişţiţi faţa.

— Ce-i, ce s-a întâmplat, Ana?

— Ce-i cu dumneata, Annie?

„Ah, ce prostie! E prima greşeală cumplită!... Era normal să nu-şi revie aşa, dintr-o dată, din emoţia prin care trecuse: ar fi trebuit să se mai plimbe vreun oeas-două.”

— Cum, ce? N-am nimic. Nu s-a întâmplat nimic – răspunse ea, înfruntând privirea iscoditoare a lui Wiekling. Şi din nou simţi că emoţia o strânge de gâtlej. „Ori bănuieşte ceva?”

— Eşti palidă. Ţi s-a întâmplat ceva în pădure?

— Nu. Am obosit. Căldura asta... te înăbuşi, nu altceva!

— Bagă de seamă, Annie, să nu fi făcut vreo insolaţie! Răcoreşte-te puţin!

— Da, chiar acum intru în. Apă. De când aştept să fac o baie I

Deodată, hotărât, Wiekling luă iniţiativa:

— Bună idee, Annie! Lasă ciupercile, ia prosopul şi urcă aic.i. Aruncă în barcă un braţ mare din fânul pregătit pe mai, şi-l acoperi cu o pătură. Poftim, trăsura e gata! Am să te duc într-un loc admirabil pentru scăldat. Aici nu se poate face baie: fundul este oribil, apa-i puţin adâncă şi murdară.

— Mulţumesc, Alfred, dar nu-i nevoie – se sili Ana să-i răspundă frumos. Merge şi-aici... Nu vreau decât să mă răcoresc puţin – ripostă ea, fără prea multă hotărâre.

Să rămână acum singură cu el? Ar fi o încercare prea

mare. Dar cum să refuze?... Nu arie argumente. S-ar trăda şi ar strica totul. Nu, nu poate să refuze!

„Cum să facă să-l ia cu ei şi pe Nikolai?" se întrebă ea, căutând chinuitor un pretext pentru aceasta. Dar Wiekling parcă-i ghicea gândurile.

— Nu, nu Annie... Tot trebuie să te odihneşti puţin înainte de a te scălda. Dă-mi mâna... Aşa! Stai şi te odihneşte! Uite, până ajungem, citeşte-ţi scrisoarea! Mi se pare că e de la Konstantin Aleksandrovici.. Nikolai nu poate să meargă. Nu vezi? Pregăteşte masa. Nataşa şi Fiodor au plecat. Iar dumneata, după baie, trebuie să mănânci bine.

împinse grăbit barca, se aşează la pupa şi trăgând cu o singură vâslă, se îndepărtă de mai.

— Alte scrisori nu mai sunt, Alfred?

— Nu, Annie, asta a fost singura.

Ana sta tolănită, cu faţa spre el, aproape pe. Fundul bărcii; numai capul i se înălţa puţin deasupra banchetei din mijloc. Malul rămânea în urmă. Nikolai le făcu semne cu mâna şi se îndreptă spre cort. Din desiş apăru Fiodor cu arma în mână şi Nataşa. Ridicând deasupra capului trofeele vânătorii – două raţe sălbatice – Nataşa îi strigă Anei ceva cu glas vesel. Dar ea n-o auzi.

„Singura scrisoare" – îi stăruia în minte. Aşadar, Wiekling are de gând să reţină comunicarea lui Nârkin. Nu numai că a deschis scrisoarea. A furat-o, ticălosul!... Primejdioasă situaţie! în sufletul Anei se dă o luptă complicată. Ura faţă de omul care şade în faţa ei şi se preface a-i fi prieten grijuliu când clocoteşte, când se potoleşte înăbuşită de un val de neobişnuit calm.

Ana deschise plicul şi din scrisoarea tatălui ei îi căzu pe piept o hârtie plină de cifre. „Copia radiogramei" îşi dădu ea seama plină de bucurie, şi în aceeaşi clipă surprinse privirea lui încordată, sfredelitoare îndreptată asupra hârtiei. Ana abia se abţinu să nu-i zâmbească şi să-i spună: „Ai căscat gura, Henr Wiekling I A avut dreptate acel Reno..."

La sfârşitul scrisorii lui Ridan, un post-scriptum: „îţi trimit

copia radiogramei primite astăzi de Nârkin (o trimite şi el). Asta pentru. Cazul că în fundul de ţară unde vă aflaţi, s-ar pierde una dintre scrisori”.

Wiekling era tulburat, sau poate emoţionat. Cel puţin aşa voia să pară. Se simţea asta după mişcările bruşte ale unicei vâsle din mâinile lui, după tăcerea lui prelungită. Dacă a văzut înşiruirea de cifre, trebuie să fie atentă – ar putea chiar acum să întreprindă ceva… împăturind scrisoarea, Ana o ascunse în buzunarul din dreapta şi totodată trase puţin afară pistoletul, pentru orice eventualitate.

Uneori Anei i se părea că tot ce se petrece este un coşmar. Nu cumva se chinuie în somn? Ori participă într-adevăr la aceste evenimente înfricoşătoare, fantastice? Mâna ei sitrânse pistoletul. Ar putea oare să tragă într-; un om? Da, dacă trebuie… Dacă va fi silită să o facă…

— Annie – vorbi în sfârşit Wiekling, dând impresia că abia îşi ascunde emoţia – Annie, ai observat probabil că am căutat să rămân singur cu dumneata… Cred că ştii de ce…

— Nu, Alfred, nu ştiu – răspunse Ana, simţind că se apropie momentul hotărâtor.

— Îmi pare foarte rău, Annie că-mi răspunzi aşa. Ascultă-mă… Aceste două zile pe care le-am petrecut fără dumneata a. U fost foarte grele pentru mine. Nici eu n-am crezut că… te iubesc atât de mult…

Mişcarea fusese calculată cu multă fineţe. Ana tresări ca sub o lovitură de bici. Indignarea i se ridică la cap. Nu se mai putea stăpâni.

— Eşti un ticălos! Un trădător! strigă ea cu glas surd, uitând de orice prudenţă, şi mâna ei, parcă singură, scoase fulgerător pistoletul.

Wiekling căscă ochii mari… Acum e cenuşiu la faţă. Tăcerea durează câteva secunde. Pentru o clipă, Ana îşi dădu seama ce greşeală primejdioasă a făcut, nereuşind să-şi joace până la capăt rolul. Dar…

— Nu înţeleg nimic, Annie… Este prea de necrezut! Oare mărturisirea mea?… — se maimuţări Wiekling, şi un nou val

de mânie o cuprinse pe fată.

„Acum e totuna” – se gândi ea.

— Nu mai face pe paiaţa, Wiekling! Poţi să vorbeşti fără accentul acesta tâmpit! Şi-acum, răspunde-mi, ce-ai făcut cu scrisoarea lui Nârkin?

— Care scrisoare a lui Nârkin? întrebă el cu acelaşi accent.

— Dacă nu încetezi jocul, trag! Vorbesc despre scrisoarea pe care ai deschis-o şi pe care nu i-ai mai dat-o lui Nikolai. Ştiu destule ea să nu cred nici un singur cuvânt din ceea ce spui. Ştiu de ce te-ai dus ieri la uzină. Ştiu cât de mult vrei să descifrezi unele radiograme... Îţi ajunge?... Iar acum întoarce spre tabără!

Wiekling privi în jur, parcă pentru a lua direcţia necesară. Acum reuşea să se stăpânească, faţa lui nu mai exprima nelinişte. Anei, acest lucru i se păru suspect şi adăugă:

— Bagă de seamă... o singură mişcare de prisos, şi trag! Ştii cum trag...

— Bine, Ana Konstantinovna – rosti rar Wiekling, într-o rusească fără accent. Văd că rolul meu s-a terminat. Mă predau... Recunosc că am obosit de mult din pricina acestui rol. Dar dumneata nu ştii totul. Aş putea să-ţi povestesc ceva mult mai interesant decât activitatea mea de diversionist. Vrei?

— De ce nu întorci?

— Numai puţin, Annie! Vreau să mai smulg câteva minute din timpul cât mi-a mai rămas de trăit. Doar acum mi-ai pronunţat sentinţa. Am dreptul să spun ultimul cuvânt... E adevărat că mie nu-mi va fi de folos, dar dumitale o să-ţi prindă bine. Oricât ar părea de paradoxal, aş vrea să-ţi fiu de folos măcar acum...

Ochii lui Wiekling, lunecând pe suprafaţa netedă a riului, se opreau mereu pe ceva care se afla dincolo de Ana, în faţa bărcii. Poate vrea s-o facă să se întoarcă, pentru a o lovi cu vâsla în cap? Nu, n-o să-l slăbească din ochi!

între timp, barca intră pe firul apei şi, prinsă de curent, se îndepărtă din nou de malul pe care era aşezată tabăra.

Iar în faţă – ceva mai la vale – se afla o plută lată, prinsă de mai cu un odgon gros. Curentul apei dispărea sub ea, clipocind lângă linia din faţă a buştenilor legaţi.

— Aşadar, ascultă-mă, Annie – începu rar Wiekling. Peste două, maximum trei luni, Uniunea Sovietică va înceta să mai existe! Germania va ataca fulgerător şi…

— Vorbeşti prostii!

— Nu, nu, de data asta vorbesc serios. Nici eu n-aş fi crezut într-un succes atât de rapid dacă n-aş fi ştiut despre o nouă şi cumplită armă de luptă pe care încă n-o cunoaşte Armata Roşie.

— Aparatele lui Gross?

— Da… Ştii de existenţa lor?

— Nu-i treaba dumitale… Dar văd că ai început să baţi câmpii. Trage la mai!

— B’ne, trag la mai.

Furată de curentul repede, barca se întoarse de-a curmezişul şuvoiului de apă chiar în momentul când se aflau îla doitrei metri de plută. Răsună o lovitură surdă în bordul bărcii. Barca sughiţă parcă, smucită de valurile iscate în legănarea plutei şi aplecându-se într-o parte, începu să ia apă…

în clipa următoare se răsturnă împreună cu Ana care, până să-şi dea seama ce se întâmplă, dispăru sub plută.

Cu o săritură calculată dinainte, Wiekling căzu mai departe în apă şi îndată se căţăra pe plută.

Tţidicându-se la suprafaţă, Ana deschise ochii şi văzu deasupra sa un polog întunecat, străbătut de liniile punctate, luminoase, ale crăpăturilor subţiri dintre buştenii plutei.

.. Sfârşitul!” îi trecu Drin conştiinţă.

Dând din mâini, ea se năpusti împotriva curentului, spre spaţiul verzui al apei luminate. Dar marginea plutei nu se apropia. Atunci se ridică, se apucă de o chingă dintre buştenii peste oare dădu întâmplător deasupra capului şi cu o smucitură îşi lansă corpul înainte. Degetele ei simţiră capătul retezat al unui buştean. Se întoarse pe spate –

lumina o lovi în ochi.

Făcu încă o sforţare să se ridice în muşchii braţelor… Spasmele îi încleştau pieptul…

…Wiekling sta în patru labe, nemişcat, aplecat deasupra apei, ca o fiară în aşteptarea vânatului. Degetele albe ca hârtia apărură de sub un buştean, în dreapta lui. El se năpusti şi cu mişcări repezi împinse aceste degete de pe suprafaţa lunecoasă a lemnului.

Apoi aşteptă din nou…

Trecu un minut, alt.nl…

Degetele nu mai apărură.

Wiekling sări în picioare, apucă vâsla şi vârând-o între crăpăturile plutei, îi rupse pala, apoi începu să dea din mâini şi să strige cu glas cumplit, neomenesc, spre tabără.

Cei de acolo îl auziră. Trei siluete se desprinseră de lângă cort şi fugind pe un banc de nisip, săriră în apă. Pe Nataşa curentul o purtă mai la vale.

…Nikolai înţelese ce s-a petrecut eu mult înainte de a fi ajuns înot la plută, împreună cu Fiodor. Strigătele lui Wiekling,. Atitudinea lui, linsa bărcii şi a Anei, toate arătau că se întâmplase ceva îngrozitor.

Wiekling şedea jos, pe plută, cu picioarele desfăcute, cu mâna stângă sprijinindu-şi corpul din spate, iar cu mâna dreaptă, răvăşind părul ud, făcea o mişcare lipsită de viaţă şi neîntreruptă în jurul capului. Ochii lui larg deschişi păreau că nu văd nimic în faţa lor. Părea nebun.

— Ce s-a întâmplat?! Alfred! strigă Nikolai, alergând pe buşteni.

Wiekling tăcea. Falca de jos îi tremura, sunete ce aduceau a hohot înăbuşit de plâns îi ieşeau din piept.

Repezindu-se spre el, Fiodor îl scutură puternic de umeri.

— Ce-i cu Ania? Spune mai repede!

— E… e acolo… Cuvintele lui Wiekling se puteau desluşi cu greu. El arăta cu mâna în jos. Vâsla… s-a rupt… Barca… Annie… şi ea… uite-aici…

Vâsla ruptă, împinsă de curentul apei, plutea chiar. În locul unde arăta Wiekling.

Prima mişcare a lui Nikolai fu să se arunce sub plută, dar Fiodor îl ţinu de mână.,

— Nikolai, să nu faci prostii! N-are niciun rost. A dus-o apa… acolo. Şi-şi repezi mâna spre celălalt capăt al plutei. Fuga!

Împiedicându-se şi căzând, făcând salturi uriaşe, ei alergară iarăşi pe buşteni. Pluta avea vreo cincizeci de metri. Ajungând la capăt, o văzură pe Nataşa care alerga pe mai în întâmpinarea lor. Săriră amândoi în apă. Aici apa era mai mică. Ieşind de sub plută, curentul ajungea la bancul de nisip, iar mai departe începea un prag. Dacă şuvoiul ar fi scos-o pe Ana până atunci de sub plută s-ar fi văzut în apa transparentă rochia albastră, cu picăţele albe.

Palidă, cu buzele strânse şi faţa udă de lacrimi, Nataşa se repezise şi ea în căutarea Anei. Toţi trei înaintau în zigzaguri, privind cu încordare în *avă,* de la bancul de nisip spre plută. Ana nu era acolo.

Trăgând adânc de câteva ori la rând aer în piept, Nikolai intră sub plută. O pâclă întunecoasă, verzuie, se dezvălui în faţa lui. Ca nişte năluci, se mişcau nedesluşit pe fund pletele lungi ale algelor, luminate slab din loc în loc de şuviţele de lumină strecurate prin crăpăturile dintre buşteni. Cam un minut Nikolai înaintă, ţinându-şi respiraţia. Mişcările convulsive ale diafragmei îl siliră să se întoarcă înapoi. Şi-n clipa aceea, în faţă, aproape de el, apăru o pată difuză, de un albastru deschis…

Ieşi lângă Fiodor, care stătea până la brâu în apă. Tnăbuşindu-se, nemaifiind în stare să spună ceva, trase lacom aer pe gura larg deschisă, făcu un gest de parcă ar fi vrut să strige prietenului său: „Aici!”

Şi din nou se cufundă sub plută. Fiodor: îl urmă. Peste câteva clipe, scoaseră corpul lipsit de viaţă, dar cald încă, al Anei.

Tot ce s-a petrecut după aceea a rămas pentru totdeauna în. Amintirea prietenilor învăluit în pâcla unei dureri nesfârşite şi al neputinţei de a schimba ceva.

Cu multă claritate, ca văzute printr-o lupă, li s-au întipărit

în minte cele ce se petrecuseră sub ochii lor. Restul lumii părea acoperit de o ceaţă, în care dispăru şi soarele, şi orizontul, şi frumuseţea munţilor ce străjuiau râul. Din ceaţă se desprinseră nişte oameni – doi plutaşi care ziua făceau de pază pe mai; unul dintre ei porni vâslind iute cu barca lor uşoară, să-l aducă pe medicul de la centrul de plutărit. Iar aici, pe mai, mărit la maximum parcă, zăcea pe nisip corpul Anei, pe care prietenii ei, în încercările lor desperate şi neîndemânatice de a-l face să respire şi să pulseze, îl mişcau, îl răsuceau, îi ridicau braţele.

Ca prin ceaţă, de după plută, se mai ivi pe neaşteptate, cu zgomot şi plescăituri, de parcă ar fi fost vie, „casa plutitoare”, pustie şi întunecată, singurul martor al criniei lui Wiekling.

Din ceaţă apăru doctorul – mai degrabă un felcer de la centru – ca să rostească aici, în câmpul lor vizual şi auditiv mărit, simplu şi răsucindu-şi în aer degetele desfăcute:

— Da… totul is-a isfârşit!

Ana fu transportată în tabără, învelită într-o foaie de cort şi întinsă pe un aşternut moale de fân. Soarele apusess în spatele munţilor. Se întunecase. Nataşa intră în cort şi acolo, lăsându-se pradă durerii, îşi trase pătura peste cap ca să-şi înăbuşe hohotele de plâns.

Tăcuţi, Nikolai şi Fiodor aprindeau focul, ca să facă ceva. Apoi se apropiară de Ana, îi descoperiră faţa. Lucirile flăcărilor împrumutau parcă chipului ei o anumită mişcare; pieptul părea că se saltă încet, datorită respiraţiei… Nikolai atinse cu buzele fruntea fetei. Pielea rece îl făcu să se dea înapoi, îşi lăsă capul pe umărul prietenului său şi pentru întâia oară lacrimile îi ţâşniră din ochi.

— Nu se poate, Fedea, şopti el. E cu neputinţă! Cu asta nu te poţi împăca! Ce facem acum?!…

Gândul la Ridan, cumplit ea şi moartea. Anei, le veni în acelaşi timp în minte. Amândoi se întoarseră spre foc.

Din cealaltă parte, din întunericul care se îngroşase, se ivi Wiekling, vânăt, tremurând, cu acelaşi aer de nebun, şi se aşeză tăcut lângă foc. Nimeni nu spuse nimic.

Noaptea scurtă de vară se lăsa repede deasupra râului.

Deodată, pe apă se auziră plescăituri de vâslă, urmate peste o clipă de foşnetul şi scrâşnetul pietrişului şi pe mai apăru botul ridicat al unei bărci. Un om sări eu îndemânare peste bordul bărcii îşi se apropie grăbit de foc.

— Tovarăşul Tungusov este aici? întrebă el:

— Da – răspunse Nikolai, ridicându-se în picioare.

— Sunt radiotelegrafistul de la centrul de plutărit. Aveţi o radiogramă din Moscova. Fulger! Ne-au rugat să v-o înmînăm de urgenţă.

Nikolai luă foaia de hârtie şi, aplecându-se spre foc, citi:

„Şefului centrului de plutărit nr. 64 din TEoraidel. Cu cea mai mare urgenţă, indiferent de oră, căutaţi-l pe turistul Tungusov pe râu, lângă centrul dumneavoastră. Transmiteţi-i următoarele: înecata să fie ţinută într-un loc cât mai rece, dacă nu există gheaţă, în apă rece, curgătoare. Spre ziuă aprindeţi foicuri de semnalizare pe bărci pentru amerizarea a două hidroplane. Ridan”.

— Aţi comunicat ceva la Moscova despre noi? îl întrebă Nikolai pe radiotelegrafist.

— Nu, nimic.

Nikolai avu impresia că şi-a pierdut minţile.

Gheaţă nu găsiră la centru. Înveliră atunci strâns corpul Anei într-o pânză de cort şi-l cufundară într-o bulboană săpată de un izvor, în apropiere.

Capitolul XVI

CE ESTE MOARTEA

În vila lui Ridan viaţa se desfăşoară liniştit, ritmic. Multe din laboratoare sunt închise: colaboratorii au plecat în concediu. Dacă n-ar fi lătrăturile, schelălăielile, răgetele care se aud periodic jos, în „menajerie”, şi care arată că Târsa şi-a făcut apariţia acolo, s-ar putea crede că Institutul şi-a încetat existenţa.

Dar nu, viaţa îşi urmează cursul, Institutul lucrează. În fiecare zi doi laboranţi, împreună cu Mămicuţa, intră „în seră” pentru a lua la analiză noi probe din carnea care a fost expusă la radiaţii. Aici e cald şi umed. Lăzile, de diferite

dimensiuni, sunt aşezate în ordine pe stelaje. Unele dintre de sunt deschise în fiecare zi, atunci când se iau probele, apoi se închid din nou. Microbii au toată posibilitatea să se plaseze pe carnea pusă acolo la păstrare – vite întregi tăiate sau bucăţi separate de carne.

Cu toate acestea, carnea nu se descompune.

Laboranţii iau probe, trec în laboratorul lor «şi spre seară dau toate analizele lui Ridan. Descompunerea proteinei în carne este egală cu zero. Şi e aproape o lună de când lăzile au fost aşezate în această „morgă" tropicală. Da, aproape o lună I x

Mămicuţa, care n-a căutat niciodată să pătrundă esenţa ştiinţifică a lucrărilor din Institut, de data asta este intrigat peste măsură. Carnea, o carne crudă, obişnuită, pe care el „cu mâinile lui" a adus-o de la abator, stă în căldura asta umedă şi nu se strică! De ce? Şi doar nu i-au făcut nimic! Au pus-o pentru un minut pe banda transportorului şi au trecut-o printr-un câmp de înaltă frecvenţă. Şi ce-i cu asta? Nefiind în stare să înţeleagă misterul, Mămicuţa se adresează lui Ridan:

— Bine, câmpul electric a omorit bacteriile care se aflau pe carne şi în lăzi. Dar noi le deschidem din nou. Atunci?... De ce nu mai apar alte bacterii? Că doar sunt atâtea în aer!

Ridan îl priveşte uimit: Mămicuţa se interesează de ştiinţă!

— De, nu în orice carne „apar" bacterii – răspunde profesorul.

— Hm... Tare-aş vrea să văd ce carne nu se strică într-o încăpere caldă, dacă o ţii mai mult de două zile!

— Cum „ce carne"? A dumitale se strică?

— Care a mea? nu-nţelege Mămicuţa.

— A dumitale proprie, uite asta! şi Ridan îl împunge cu degetul în pântecul rotund.

Mămicuţa începe să râdă.

— Păi asta e vie!

Ridan se apleacă la urechea Mămicuţei şi arătând spre „seră", spune încet:

— Şi carnea aceea este tot vie…

Discuţia s-a terminat pentru că Mămicuţa încetează brusc să râdă, şi îndepărtându-se dintr-un salt de Ridan, ca o minge, dispare repede. Profesorul glumeşte, bineînţeles… Dar… cine ştie ce fel de glume mai sunt şi astea! Te pomeneşti c-o să spună că vitele tăiate poţi să le faci s-alerge I La naiba! Mai bine să nu se bage unde nu-i fierbe oala!

Iar Ridan priveşte această ieşire a Mămicuţei ca o ilustrare a noilor zguduiri în lumea ştiinţei. „Şi aici, în procesul de descompunere a ţesuturilor – se gândeşte el – microbii trec pe planul doi. Din provocatori ai procesului, iată-i doar indicii lui. „Apar”, şi totuşi nu provoacă descompunerea. Mulţi vor trebui să-şi revadă poziţiile…”

r

În locuinţa profesorului domneşte o ordine severă, curăţenie, linişte*;* vizitatori vin rar. Tuşa Paşa dirijează această linişte, apărând pe neauzite şi întotdeauna la timp, – întotdeauna precis, acolo unde este necesară prezenţa ei. Are un aer grav, gospodăresc: se află în elementul ei. Ridan e fericit: nimeni şi nimic nu-l distrage de la lucru. Dispare în încăperile Institutului sau lucrează la el în cabinet, iar atunci când apare în sufragerie glumeşte, ca întotdeauna, cu tuşa Paşa, ori stau amândoi de vorbă, şi atunci află cu iscusinţă de la ea din tainele înţelepciunii populare.

De când au plecat tinerii, locuitorii vilei s-au mai schimbat. În primele zile Anatoli Nârkin venea numai în serile când era de cart în eter, apoi dispărea oricât se străduia Ridan să-l mai reţină. Totuşi, peste un timp se obişnui, începu să vină la ceai, apoi rămânea la cină şi până la urmă, când pasionat de călătoriile sale prin spaţiul nesfârşit al universului, ca şi Nikolai, uita de timp şi întârzia mult după miezul nopţii, rămânea să doarmă acolo.

După vreo zece zile, Anatoli Nârkin se hotărî în sfârşit să urmeze sfatul lui Ridan şi se mută, pe timpul lipsei lui Nikolai, în camera acestuia…

— *

Ciudată este totuşi comportarea profesorului! Preocupări noi, care cu greu ar putea fi denumite muncă, au apărut în ultimul timp în activitatea lui. Operaţia de „gradare” se apropie de sfârşit. Animalele sunt duse la locurile lor, totul este pus în ordine, colaboratorii pleacă. Ridan ia masa. Acum *e* ar cuveni să se odihnească puţin, conform obiceiului introdus de mult.

Dar iată că, din nou, se duce în laboratorul său şi închide uşa cu cheia.

Aici s-au operat unele schimbări. Lângă perete, începmd de la podea şi până în tavan, se întinde o tijă lungă, verticală, aidoma unei ţevi obişnuite de apă. Cam la nivelul pieptului unui om, pe această tijă, ca pe un ax, este fixată o roată mică de comandă. Alături, pe o policioară, se află o busolă cu două ace: unul obişnuit, magnetic, celălalt – desenat pe faţa exterioară a geamului.

Ridan se îndreaptă mai întâi spre masă, cercetează harta regiunii Sverdlovsk întinsă acolo şi determină ceva cu ajutorul raportorului. Apoi, privind atent busola, întoarce cu grijă roata de comandă.

Dacă cineva ar urmări „ţeava de apă” după ce iese prin tavan, ar vedea că tija aceasta se termină sus, pe acoperişul casei, şi acolo, la capătul ei este fixat ceva care seamănă foarte mult cu reflectorul parabolic al vechiului generator construit de Tungusov.

în colţul din fundul camerei se află un fotoliu moale de piele; locul acestui fotoliu era până de curând în cabinet. Ridan îl trage din colţ lângă G.M. Apoi scoate husa şi cu cea mai mare grijă schimbă ceva la el, strânge în cleme nişte fire; în sfârşit se aşază în fotoliu, îşi pune în cap un fel de scafă de o formă ciudată, făcută din ineluşe de sârmă şi o plasă de metal cu ochiuri mici. Profesorul se lasă pe spate şi închide ochii. Mâna lui dreaptă, sprijinită pe braţul lat al fotoliului, se întinde spre G.M. Şi degetele lungi ale profesorului apasă pe o pârghiuţă cu are aflată pe panoul generatorului.

Astfel şade profesorul, complet nemişcat, zece-douăzeci de minute, uneori mai mult. Pare că doarme. În sfârşit, vine un moment când mâna lui se lasă fără viaţă în jos, degetele îi lunecă de pe întrerupător şi pârghia sare atunci în sus, la loc.

Ridan se ridică, frecându-şi mulţumit mâinile. Asta se repetă în fiecare zi.

Astăzi, şedinţa s-a prelungit neobişnuit de mult. Ridan şade în faţa G.M.ului de mai bine de o oră. La început a fost liniştit, ca întotdeauna, dar când degetele lui au dat drumul pârghiei, el nu s-a mai sculat din fotoliu, ci a apucat din nou întrerupătorul. Mişcarea aceasta s-a repetat de mai multe ori.

Acum profesorul se comportă cu totul neobişnuit. S-a aplecat tot înainte, corpul lui se încordează convulsiv, tresare ca omul în somn de parcă ar vrea să se repeadă la cineva. Respiraţia i se accelerează, o grimasă îi schimonoseşte faţa ca din pricina unei lumini puternice.

Un geamăt surd, chinuitor, îi iese deodată din piept, mâna
i se ridică în sus şi-i cade pe cap. Pârghia e liberă. Încet, i se deschid pleoapele şi în ochi se zăreşte groaza, desperarea... Ridan se ridică greu din fotoliu şi, clătinându-se, iese din laborator şi câteva minute aleargă agitat prin cabinet, dintr-un colţ în altul, şoptind plin de deznădejde:

— Ce-i de făcut?! Ce-i de făcut?!...

Treptat, reuşeşte să se stăpânească. În locul mişcărilor pierdute, încep mişcări precise, repezi, caracteristice lui Ridan. Pe masă, într-un vraf de hârtii, găseşte scrisoarea primită în ajun, îşi aruncă ochii în fugă şi găseşte locul de care are nevoie. Apoi ridică receptorul.

— Baza aviaţiei sanitare? La telefon profesorul Ridan. Da, da! Tovarăşe, trebuie neapărat să trimiteţi un avion în Ural, regiunea Sverdlovsk. Imediat!... Bine. Câte locuri?... Puţin. Atunci e nevoie de două avioane. Şi să aibă flotoare! Acolo nu există teren de aterizare. Vor trebui să amerizeze direct pe râul Ufa, lângă Karaidel. Nu, nu-i nevoie de medic, plec

eu. Pregătiţi o ladă cu gheaţă… Da, da, bolnavul va fi pus în gheaţă… Bine, în douăzeci de minute sunt acolo!

Ridan aşează receptorul în furcă şi imediat îl ridică din nou.

— Interurban? Daţi-mi imediat legătura cu Sverdlovskul I Fulger!… La telefon un medic, profesorul Ridan. Este vorba de salvarea vieţii unui om. Nu ştiu numărul. Am nevoie de staţia de radio a Trustului forestier din Sverdlovsk. Numărul meu de telefon este…

Peste câteva clipe, profesorul năvăli în camera lui Tungusov. Nârkin tresări şi se întoarse, scoţându-şi casca.

— Anatoli Vasilievici – i se adresă Ridan pe un ton cu care niciodată încă nu i-a vorbit lui Nârkin. S-a întâmplat o mare nenorocire… acolo la ei… pe Ufa. Cred că Anka… s-a înecat… Plec imediat cu avionul. Am cerut acum Sverdlovskul la telefon şi i-ain dat numărul dumitale. O să-ţi facă aici legătura cu staţia de radio a Trustului forestier din Sverdlovsk. Roagă staţia să ia imediat legătura cu centrul de plutărit din Karaidel şi transmite acestui centru radiograma pe care o scriu acum… Dă-mi hârtie!

Ridan se aşează la masă şi scrise textul.

— Afară de asta, află care sunt indicativele centrului. Cred că la ei legătura se face pe unde scurte, şi caută să prinzi legătura cu ei prin radio. Dacă prinzi Karaidelul, transmite radiograma direct…

Nâridn n-apucă să scoată un cuvânt. Abia termină Ridan să vorbească, şi telefonul zbârnâi prelung.

— Uite, sună I spuse profesorul, întinzându-i mâna lui Nârkin. Acţionează I

Alergă în cabinetul său şi din nou telefona.

— Slavka, scoate mai repede maşina, plecăm…

— Furtună, Konstantin Aleksandrovici? căută să afle şoferul.

— Furtună, Slavka, cumplită furtună! Cum n-a mai fost pe la noi… Hai repede, ies în clipa asta!

Pardesiul şi harta, iată tot ce luă Ridan cu el. Silueta tuşei Paşa, hotărâtă, insistentă, îi apăru înainte.

— Ce-i asta, Konstantin Aleksandrovici? Ce s-a întâmplat?

Pentru o clipă, Ridan se pierdu: Ce să-i spună?

— Mâine dimineaţă vin ai noştri, tuşă Paşa – îi spuse el posomorit. Numai că… Anei i s-a întâmplat o nenorocire. Plec să văd…

Douăzeci de minute mai târziu, pe aerodromul viu luminat al bazei aviaţiei sanitare, două amfibii de oţel, întinzându-şi mult picioarele scurte în lături, porniră să alunece pe pista de beton şi, una după alta, se avântară în albastrul întunecat al cerului înstelat.

*

★ *

Singur în cabină, lângă fereastră, Ridan se avântă cu întreaga sa fiinţă înainte, spre răsărit. Încet, vai cât de încet zboară avionul! Dacă priveşti sus, spre cer, nu mai poţi suporta: ai impresia că avionul stă pe loc. Numai luminile localităţilor care rămân jos, în urmă, vorbesc despre viteza cu care se apropie de Ufa.

Ufa! Ce se întâmplă oare acum acolo? Cu insistenţă, în ciuda voinţei, în minte îi stăruie tablouri ce-i fac inima să freamăte chinuitor. Ridan se străduie fiziceşte să-şi înăbuşe imaginaţia, scuturându-se şi tresărind din tot corpul. Dar asta ajută prea puţin. Atunci începe să-şi cheme în ajutor îndoiala. Oare e adevărat, oare într-adevăr toate s-au petrecut aşa? De ce a crezut orbeşte în acest generator diabolic? Cine ştie ce oauze atmosferice sau cosmice, necunoscute încă, i-au înscenat poate această „răbufnire necrobiotieă” şi apoi au întrerupt radiaţia? Poate chiar în aparat, în amplificator, s-a petrecut ceva neprevăzut, doar toate acestea sunt încă atât de puţin studiate…

— Nu, nu! Erau gânduri care nu puteau să-i aparţină lui, profesorului Ridan, nici măcar în somn, dacă el a adormit cumva în timpul şedinţei. Şi-apoi, chiar dacă generatorul este imperfect în acest rol, chiar dacă este doar o primă realizare încă rudimentară a unui viitor aparat perfect – oare nu ideile lui, cărora le-a consacrat întreaga credinţă, toate cunoştinţele, fantezia lui de savant sunt concretizate

în acest aparat şi... confirmate acum într-un mod atât de tragic?! îndoielile pot consola numai pe un profan. Ah, Anka, Anka!

„Nu fac doi bani! strigă în gând Ridan, încleştându-şi degetele în braţele scaunului. Nu fac doi bani toate ideile şi cunoştinţele mele dacă, în ciuda lor, din nou, pentru a doua oară în viaţă, pierd tot ce am mai scump pe lume!”

Zboară de două ore. Noaptea scurtă, care ţine doar patru ceasuri, e pe sfârşite. Peste o jumătate de oră se va face ziuă. O mie două sute de kilometri se vor fi aşternut atunci între Ridan şi Moscova. Va vedea râul, tabăra, chipurile schimonosite de durere... şi pe Anka...

Jos, punctele de foc sunt tot mai rare şi mai palide. Pe, pământ, oamenii au stins luminile în locuinţele lor. Şi pe cer au început să pălească diamantele albăstrii ale stelelor în prag de dimineaţă. În faţa avionului se conturează treptat linia neegală a orizontului şi cerul deasupra zării începe să se lumineze. Pământul este încă întunecat, dar tot mai des apar pe el pete albicioase de cer, reflectat în râuri şi lacuri.

Râul Ufa apare pe neaşteptate din dreapta, ca urma unei gigantice râme care se târăşte printre munţi. Avioanele fac un viraj brusc şi continuă să zboare urmând şerpuirile râului ascuns după pâela străvezie a dimineţii. Ridan priveşte în jos urmărind acele ceasului. Timpul de zbor calculat de pilot se apropie de sfârşit. Încă două-trei minute..

Iată-i!

Şuviţe de fum străbat ceaţa, luminile roşii ale focurilor aprinse în bărci indică locul şi direcţia de amerizare. Dar Ridan nu se uită la aceste focuri. Privirile lui sunt aţintite spre mai; iată cortul, siluetele oamenilor care se mişcă lângă apă...

Altceva nu mai vede nimic...

Defileul liniştit se umple de huruitul. Asurzitor al motoarelor. Piloţii descriu un cerc, coboară mai (jos, încă un cerc, apoi al treilea şi din nou încep să coboare, studiind locul greu al amerizării... în sfârşit, unul dintre avioane coboară deodată brusc pe faţa îngustă a râului şi

amerizează împroşcând valurile cu flotoarele.

Ridan sare într-una din bărcile ce s-au apropiat în grabă şi peste un minut iese pe mai. Nataşa, din fugă, i se aruncă la piept. Fiodor şi Nikolai, tăcuţi, se apropie de profesor. Un om cu faţa schimonosită într-un mod ciudat, în care Ridan cu greu îl recunoaşte pe Wiekling, se îndepărtează încet, ca un câine bătut.

— IJnde-i? întreabă scurt Ridan.

Îl conduc la izvor. Şuviţele reci de apă ce ţâşnesc din pământ mişcă cutele foii de cort. Scot trupul neînsufleţit afară şi îi descoperă faţa…

Prietenii stau tăcuţi în jur şi deodată o speranţă nebună se aprinde pentru o clipă în inima lor. Se va produce o minune! O minune! i Pentru o clipă, durerea dă naştere nebuniei. Iată, acum Ridan îşi va ridica mâna, va rosti cu autoritate un cuvânt... şi tot ce a fost până acum se va dovedi un vis urâit. Ana v. A deschide mirată ochii, ss va ridica…

Ridan se lasă pe nisip, întinde braţul într-o parte şi face un gest uşor înapoi. „Plecaţi, lăsaţi-ne singuri” – spune acest gest. Capul Anei e pe mâna lui; el se apleacă deasupra ei din ce în ce mai mult. Prietenii se îndreaptă spre cort.

Buzele profesorului tremură, se strâmbă. Lacrimi amare de părinte îi alunecă pe obraji şi cad pe chipul scump, ud al fetei.

— Anka… Anka mea… — şopteşte Ridan.

Dar minunea nu s-a produs.

Ridan se întoarce şi cu o mişcare a capului îi cheamă pe prieteni.

— Să vină mai repede sanitarii – spune el cu glas ferm şi acoperind-o din nou pe Ana cu foaia de cort, o cufundă în apă.

Tine câteva secunde mâna în apa izvorului şi mâna începe să-i îngheţe.

— Bine – şopteşte el ridicându-se, apoi îl întreabă pe, Nikolai: De mult e aici?

— De la ora zece seaifa.

— Cât a trecut până atunci?

— Aproape… două ore – îşi aduce cu greu aminte Nikolai.

Sanitarii duc pe brancardă corpul Anei în barcă, îl transportă la avion, apoi brancarda e ridicată cu grijă şi introdusă înăuntrul fuselajului. Acolo corpul Anei este pus într-un răcitor de zinc, cu pereţii plini de gheaţă.

Ridan îşi scoate capul pe fereastra cabinei; faţa lui este cenuşie, umbre grele i se aştern în jurul ochilor. Arată acum aproape la fel ca şi cei care l-au întâmpinat aici, în tabără. Dar în glasul lui răsună din nou autoritatea omului care ştie ce are de făcut.

— Nikolai Arsentievici – spune el, aplecându-se deasupra bărcii – urcă-te aici, ai să pleci cu mine chiar acum. Ceilalţi vor Veni cu al doilea avion!

Hidroplanul se desprinde greu de pe apă şi încet, luând înălţime deasupra albiei râului, dispare după o cotitură a defileului. Ridicându-se deasupra munţilor, porneşte direct spre apus.

Nikolai şade într-un fotoliu comod, moale şi, pentru prima oară după cele întâmplate, îl copleşeşte o nemaipomenită oboseală. Încordarea nervoasă care l-a ţinut până în ultimul moment pe picioare, începe să scadă. Ridan găseşte în dulăpiorul cu medicamente al avionului un somnifer şi i-l dă lui Nikolai.

— Acum asază-te comod, uite aşa… şi dormi. Dormi, Nikolai Arsentievici. O să mai am nevoie de ajutorul dumitale… chiar azi.

Cuvântul „dormi” acţionează magic. Nikolai adoarme aproape instantaneu şi nu mai aude ultimele cuvinte ale profesorului.

La ora 5,40 dimineaţa, avionul aterizează la Moscova. O maşină sanitară încarcă răcitorul şi goneşte în urma maşinii în care se află Ridan, spre Ordânka.

Vila doarme. Lada grea de zinc este ridicată şi dusă sus, în camera spaţioasă a „conservorului”. Sanitarii pleacă.

Peste douăzeci de minute, Nikolai, înţelegând cu greu ce

îi cere profesorul, conectează anozii „conservorului” său, controlează acordul pe „nodul condiţiilor” şi cuplează apoi întrerupătorul transportorului.

Corpul Anei, într-o husă din ţesătură subţire, caueiucată, trece prţn fluxul de energie radiantă.. „

Aşa a început una din cele mai îndrăzneţe încercări ale omului de *a* răsturna legile naturii, legi a căror imuabilitate era consfinţită de milenii.

Ridan e de nerecunoscut. S-a închis în sine, nu scoate o vorbă, şi chiar la întrebările care i se pun nu răspunde dintr-o dată, desprinzându-se, pe cât se vede, eu greu din gândurile lui apăsătoare, complicate. Iar durerea – o durere profundă, apăsătoare, se simte în fiecare din mişcările lui, neobişnuit de prudente.

Nu vorbeşte nimic despre Ana, nici despre planurile lui.

Şi nimeni nu intră în camera „conservorului”, în afară de oâţiva colaboratori ai Institutului, pe care profesorul îi cheamă deseori la el. Şi ei tac. E limpede că Ridan nu vrea să se ştie şi să se vorbească despre intenţiile lui. Toţi tac, respeotxnd dorinţa neexprimată a profesorului, şi nimeni na întreabă nimic.

★ *

Fiodor, Nataşa şi Wiekling se întoarseră în aceeaşi zi, cam la vreo trei ore după sosirea lui Ridan. Grea şi întunecată a fost întoarcerea aceasta! Au tăcut tot drumul; despre ce să vorbească?

Minunea nu s-a produs. Ridan a venit să plângă deasupra corpului fiicei sale...

Mai uşor decât celorlalţi îi era Nataşei. Durerea ei se topea în lacrimi.

Sentimentele lui Fiodor însă erau complicate de conştiinţa apăsătoare a răspunderii şi a vinei lui. El era iniţiatorul călătoriei, el era conducătorul, „căpitanul”, era datoria lui să prevină posibilitatea unui accident! El este vinovat de catastrofă şi de durerea prietenilor, a tatălui!

Când ajunse acasă Fiodor găsi o citaţie – trebuia să se

prezinte la comisariatul militar. Mai fusese chemat şi alteori. De obicei, i sfe puneau câteva întrebări: unde lucrează, funcţia pe care o ocupă, adresa şi pleca acasă. Această operaţie purta numele misterios de „reînregistrare”. Acum însă erau alte vremuri. Ştiri alarmante veneau de la graniţă, şi din apus, şi din răsărit.

Fiodor se agăţă de această citaţie cum se agaţă un înecat de colacul de salvare. Porni imediat la comisariatul militar şi-l rugă pe comisar să-l trimită în cel mai important şi mai neliniştit sector al graniţei.

A treia zi, plecă în Orientul îndepărtat, plin de o hotărâre deznădăjduită de a se jertfi, de a înfăptui acte de eroism… Nataşa nici nu încercă măcar să-l reţină.

Wiekling plecă de la aerodrom fără să-şi ia rămas bun, fără să spună niciun cuvânt şi urcă în primul taxi care-i ieşi în cale. Nici Fiodor, nici Nataşa nu avură puteri să-i spună un cuvânt îmbărbătător deşi, vădit lucru, el continua să se afle la graniţa nebuniei.

Când taxiul se mai îndepărtă, Wiekling începu să-şi revină. Umerii care îi atârnau neputincioşi se săltară, cutele adânci care-i brăzdau fruntea, pornind de la rădăcina nasului, se neteziră, sprâncenele strânse cu amărăciune îşi reluară locul obişnuit. Cu mâinile încă murdare de răşină îşi puse în ordine părul încâlcit şi răsuflă din adâncul pieptului. Apoi repede, de parcă şi-ar fi amintit de ceva important, băgă mâna în buzunarul lateral şi scoase un plic. Scrisoarea… foaia de hârtie plină de cifre. Totul e în regulă. Băgă plicul din nou în buzunar. Totul eîn regulă… Şi nici crima nu există, pentru că nu există probe, nici măcar suspiciuni. Singurul martor e mort. Degetele palide, verzui, care se ridicau spre suprafaţa apei, apărură din nou – pentru a câta oară! — în faţa ochilor lui… Wiekling se cutremură şi o grimasă de suferinţă îi trecu peste faţă.

…Viaţa în casa lui Ridan se dezorganizase. După nişte legi noi, haotice şi contradictorii, începură să se desfăşoare toate acele procese care alcătuiesc viaţa şi preocupările oamenilor.

Ridan se comporta ca un om care se pregăteşte să plece şi se teme să nu întârzie la tren. N-avea timp să vină la dejun sau la masă. Mereu se uita la ceas; iar noaptea îl trezea deşteptătorul şi luând în grabă ceva* pe el, trecea în laborator.

Toată ziua Târsa ducea animalele sus şi le aducea înapoi jos. Mămicuţa evacua unele camere, transforma altele, aducea oameni noi care transportau în sala de operaţii nişte obiecte grele, pe care le montau acolo, se auzea zăngănit de ciocan lovind în metale…

Toate acestea începură o oră – o oră şi jumătate după întoarcerea profesorului şi astfel trecură douăzeci şi patru de ore pe care Ridan le-a numărat înfrigurat minut cu minut.

Nikolai înţelegea că această activitate febrilă se desfăşoară în jurul Anei, şi sentimente complexe luau naştere în sufletul lui agitat. Profesorul tăcea; el acţiona. De douătrei ori îl consultă pe Nikolai în probleme de electrotehnică, fără să-i spună ce urmăreşte să facă – în sala de operaţii erau instalate în grabă nişte aparate noi, Ana zăcea acum acolo.

Ce însemnau toate acestea? Dacă Ridan speră să-i dea viaţă, de ce nu-i împărtăşeşte şi lui Nikolai această speranţă? Nimic nu l-ar îndreptăţi să-i ascundă, dacă există vreo astfel de posibilitate de necrezut. Dar el tace. Şi nicio geană de speranţă nu mijeşte în această neobişnuită stare de mohorâre care l-a cuprins. Deci nu există această posibilitate. Şi nici nu poate exista, e de la sine înţeles! Atunci?… Nu cumva profesorul vrea… să folosească corpul propriei sale fiice pentru vreo experienţă?… Ce suflet gol, înfricoşător, monstruos trebuie să ai ca să faci una ca asta!

Nikolai se revoltă împotriva lui Ridan. Nu… Oricât de mari şi de importante ar fi problemele lui ştiinţifice, n-ar trebui să le jertfească trupul Anei, memoria ei. Asta-i un sacrilegiu!

Copleşit de durere, creierul lui Nikolai nu se mai putea descurca din aceste gânduri. Cu cât se gândea mai mult, cu

atât mai mult se umplea fiinţa lui de indignare, de mânie.

în sfârşit, Nikolai nu se mai putu stăpâni. Ieşi hotărât din camera lui şi porni să-l caute pe profesor. Trebuia neapărat să stea de vorbă cu el şi, la nevoie, să-i ceară socoteală... Negăsindu-l nici în cabinet, nici în laborator, se îndreptă spne sala de operaţii. Întâmplător, uşa era deschisă. Nikolai rămase înmărmurit în prag.

Drept în faţa lui, într-un cilindru mare, închis, dintr-un material străveziu şi strălucitor, se rotea încet corpul Anei. Prin transparenţa cilindrului, aburit de frigul din interior, corpul imobilizat se topea sub priviri ca o fantomă. Cilindrul, fixat în mijlocul unui mare inel metalic, dispus vertical, executa simultan două mişcări lente şi uniforme: în jurul axei sale şi în planul inelului, asemenea acului unei gigantice busole.

Nikolai încremeni, nefiind în stare să-şi ia ochii de la această nălucă nespus de dragă. Ridan apăru pe neaşteptate în faţa lui.

— Ai treabă cu mine, Nikolai Arsentievici? întrebă el încet, cuprinzându-l pe Nikolai cu braţul pe după umeri şi împingându-l uşor afară. E mai bine totuşi să ieşim de aici.

Intrară în laboratorul „de plumb”. Nikolai se eliberă brusc de sub mâna profesorului, care i se părea grea.

— Aş... vrea să ştiu... ce înseamnă toate acestea? întrebă emoţionat Nikolai. Socot că am dreptul...

Se priveau în ochi, amândoi copleşiţi de durere; numai că unul era înţelept, stăpânit, iar celălalt cuprins de emoţie, mânios. Ceva asemănător cu compătimirea lunecă pe faţa lui Ridan. Înţelese că mânia lui Nikolai este primul simţământ care l-a cuprins, căruia el i-a cedat instinctiv, ca să-şi înăbuşe insuportabila durere.

— Da, ai dreptul: ştiu asta chiar mai bine decât dumneata... — răspunse profesorul.

Nikolai nu acordă atenţie cuvintelor Juî.

— Vreo experienţă? îl întrerupse el furios.

Ridan îşi ridică brusc capul, îl privi sever pe Nikolai, apoi se uită la ceas.

— Zece minute putem sta de vorbă, Nikolai Arsentievici. Hai la mine!

Se îndreptă hotărât spre cabinet; acolo îl pofti pe Nikolai să se aşeze şi, de câteva ori, tăcut, se plimbă pe covor.

— Am înţeles ce te frământă – spuse el, în sfârşit. „Experienţe pe cadavrul propriei mele fiice”… „pângărire”, „cruzime… „Savantul-maniac care îşi calcă în picioare demnitatea de om!”… Toate astea, Nikolai Arsentievici, le ştiu eu bine, chiar prea bine. Dar aseultă-mă… Aveam vârstă dumitale când mi-am pierdut tatăl. Agonia lui a fost lentă, a durat mult, câteva luni. A murit din cauza unui proces pulmonar care nu voia să cedeze. Viaţa i se împuţina în organism, deşi se făcea totul pentru salvarea lui: primea o îngrijire excepţională, avea o cameră de rezervă în cel mai bun spital din Moscova, şi „se bucura” de îngrijirea celebrului şi respectatului specialist, profesorul Kurnakov. Profesorul îl vizita pe tata aproape în fiecare zi şi medicii curanţi îndeplineau toate indicaţiile lui cu o neobişnuită punctualitate. Eu însumi aproape că nu ieşeam din spital. Vegheam şi urmăream tratamentul. La început numai urmăream. Apoi mi s-a spus că starea lui este desperată…

Pe vremea aceea nu eram încă medic dar mă pasiona medicina, eram la curent cu ultimele descoperiri în domeniul ei, înţelegeam multe şi credeam profund în posibilităţile inepuizabile ale acestei ştiinţe. Credeam, cum cred acum, Nikolai Arsentievici, că am avut dreptate… Ce absurd mi se părea acel tratament „clasic”, la adăpostul căruia oamenii, urmând întocmai litera manualului, ascundeau lipsa de iniţiativă şi deplina lor neputinţă de a învinge boala. Şi am început atunci să acţionez. Alergam prin capitală, căutând medicii cu iniţiativă, curajoşi, înaintaţi, pe cei care erau mereu în căutarea noului – util bolnavilor deşi nu întotdeauna puteau să-l explice din punctul de vedere al canoanelor ştiinţei clasice, „universitare”. Oamenii aceştia făceau aşa-numitele „minuni”, adică vindecau bolnavi socotiţi irecuperabili. Unii

dintre ei acumulau energia radiaţiei solare în reacţiile chimice din substanţe şi le introduceau în organismul bolnavului pentru a mări rezistenţa lui faţă de acţiuni distructive. Alţii ajungeau la acelaşi rezultat acţionând cu minerale radioactive. Alţii demonstrau în mod practic justeţea ideii influenţei acţiunilor nervoase asupra bolnavului. După ce am ascultat cu atenţie argumentele lor teoretice, urmându-le sfatul, am venit la spital şi am cerut să se aplice aceste noi metode de tratament, deoarece vedeam că acolo doctorii, în frunte cu profesorul, depuseseră armele, declarând sfârşitul drept inevitabil din punctul lor de vedere. M-au refuzat. „Noi facem tot ceea ce în astfel de cazuri ştiinţa găseşte că trebuie făcut – spuneau ei – şi nu putem admite ca în clinică să se folosească metode insuficient de verificate”. „Da, dar metodele dumneavoastră bine verificate nu ajută la nimic!” mă indignam eu. Intre timp, viaţa se stingea treptat în corpul slăbit peste măsură. Desperat, continuam să insist. În sfârşit, am avut o discuţie hotărâtoare cu profesorul Kurnakov, fie blestemat acest nume care a însemnat de atunci pentru mine simbolul birocratismului, reacţionarismului şi al limitării în medicină! „Cum aşa, a strigat el pe un ton de nobilă indignare. Nu oumva îmi careţi să fac ex-pe-rien-ţă pe tatăl dumneavoastră muribund?”

N-am ştiut ce să-i răspund... Tata a murit. Şi abia mai târziu am înţeles întreaga falsitate a acestui „nobil” argument al profesorului. Da, Nikolai Arsentievici, ar fi trebuit să încerce, să facă experienţă, dacă într-adevăr voia să-şi salveze pacientul cum voiam eu să-mi salvez tatăl; şi sunt sigur că aşa ar fi făcuit dacă nu tatăl meu, oi tatăl lui ar fi fost pe moarte...

Ridan tăcu pentru câteva clipe, pentru a se elibera parcă de sub povara amintirilor.

— La dispoziţia medicinei se află un imens arsenal de mijloace şi metode. Medicul care-şi lasă neputincios mâinile şi consideră că starea pacientului este desperată, pentru că

el a epuizat un anumit program de tratament şi n-a obţinut efectul obişnuit în astfel de cazuri, nu este decât un prost meşteşugar. În medicină nu există cazuri incurabile şi nu există reţete de-a gata, universale pentru salvarea bolnavilor. De trebuie căutate, încercate, alese. Timpul! Iată ce limitează de obicei posibilităţile noastre de a găsi mijloace de luptă care pot să salveze omul. Crezi cumva că acum, când dumneata însuţi mi-ai dat posibilitatea să birui timpul, am dreptul să renunţ la experienţă?!

Nikolai nu-şi lua ochii de la Ridan. Profesorul vorbea ca întotdeauna limpede, convingător. Totuşi Nikolai nu-l înţelegea… Dacă ar fi fost vorba de-o boală…

— Da, dar… Ania a murit – bolborosi el, şi un muşchi mic îi tremură pe faţă.

Ridan îşi lăsă capul în jos.

— Poate – răspunse el încet. Poate… Nu ştiu… Nu sunt sigur de asta. Moartea este un proces complex şi destul de îndelungat, ea afectează organele treptat, şi pe durate diferite. Chiar dacă s-a oprit respiraţia, chiar dacă i s-a oprit inima, asta încă nu înseamnă că a murit cu adevărat. Şi dacă întreg organismul este nevătămat, este suficient să-i aplici pentru un timp circulaţia artificială a sângelui şi el va trăi din nou.

În ştiinţă a domnit altădată convingerea că o dată cu primele simptome ale morţii – încetarea respiraţiei şi a circulaţiei sângelui – creierul paralizează pentru totdeauna. De aici, mai ales, se trăgea concluzia că moartea este ireversibilă. Apoi a apărut ideea aşa-numitei „morţi clinice”, moarte reversibilă, ce durează, zice-se, câteva zeci de minute, după care celulele creierului îşi pierd definitiv capacitatea vitală. Ştii însă ce am reuşit eu să demonstrez? Că sistemul nervos central, creierul, este organul cel mai robust, cel mai stabil dintre toate organele, că el, deşi îşi încetează activitatea în momentul „morţii”, totuşi păstrează potenţial capacitatea de a funcţiona mai mult timp decât toate celelalte organe. El moare ultimul. Iar fiecare organ moare cu adevărat numai atunci când ţesutul său,

substanţa, proteina sa a suferit o descompunere ireversibilă. Şi-acum, gândeşte-te: avem „oonservorul” care opreşte descompunerea substanţei organice; avem G.M.-ul care poate acţiona asupra creierului... Ce-i cu dumneata, Nikolai Arsentievici?

Nikolai îşi acoperise faţa cu palmele şi printre degete, în picături repezi, îi curgeau lacrimile. Nici el însă n-ar fi putut spune ce se petrece în sufletul lui. Era o furtună de sentimente prinse într-un vârtej puternic. Speranţa renăscută, ideile captivante ale lui Ridan, căinţa amară pentru mânia care îl încercase şi care îl adusese aici, toate se încâlciseră în această pornire înviorătoare. Nikolai se lipi de Ridan, care se aşezase lângă el, şi-i strânse mâinile cu palmele lui ude.

— Dac-aţi şti... — atât reuşi el să spună.

— Ştiu – răspunse Ridan. Dragostea dumitale... Şi mai ştiu ceva ce dumneata nici nu bănuieşti măcar... Se uită la ceas. Linişteşte-te, Nikolai Arsentievici! Să fim tari... Totuşi nu trebuie să nădăjduim prea mult. Ţi-am vorbit numai despre posibilităţile principiale. În practică însă mai sunt multe greutăţi şi piedici necunoscute care aproape nu pot fi prevăzute.

— Credeţi totuşi că...

— Am să lupt, am să ex-pe-ri-men-tez, îl întrerupse cu înverşunare Ridan. Până nu mă conving că toate încercările pe care le-aş mai avea de întreprins n-au niciun rost, nu renunţ! Se uită din nou la ceas. E timpul să mergem. Sunt gata analizele. Uite ce-i, stai aici vreo zece minute şi caută să te linişteşti cum trebuie. Vreau să mai vorbesc ceva cu dumneata.

Ridan se întoarse peste o jumătate de oră. Nikolai dormea dus în fotoliul moale. „Admirabil!” şopti Ridan şi din nou ieşi uşurel. Îl întâmpină Nataşa, cu un pachet în mână. Chi nuită de durere, ea îşi găsise în sfârşit o ocupaţie: despacheta şi punea în ordine lucrurile aduse de pe Ufa. Printre aceste lucruri găsise un pachet lunguieţ, înfăşurat pe cât se vede în grabă, într-un cearşaf, şi legat bine cu

sfoară. Era vârât sub curelele balotului în care se aflau corturile. Nataşa îşi aminti imediat că Fiodor o rugase să dea acest pachet lui Nikolai de îndată ce acesta se va mai linişti puţin.

— Nikolai e la dumneata, Konstantin Aleksandrovici? îl întrebă ea pe Ridan.

— Da, Nataşa. A aţipit acolo, aşteptându-mă pe mine. Lasă-l să doarmă. Să nu-l trezeşti. Dar ce vrei cu el?

— M-a rugat Fedea să-i dau ceva.

— Ce anume?

— Pachetul acesta. Nu ştiu ce e în el.

Ridan luă pachetul, îl pipăi, îl examină. Sub sfoară se afla o bucată de hârtie îndoită cu grijă, pe care scria: „Personal lui Nikolai”.

— Bine. 1-1 dau când s-o trezi.

Punând încetişor pachetul pe divan, Ridan închise cu grijă uşa cabinetului şi aproape în fugă se îndreptă spre sala de operaţii.

Prin multe clipe grele trecuse profesorul în camera asta, de nenumărate ori în ultimii zece ani. Aici se hotăra soarta oamenilor, propria lui soartă de învăţat, a ideilor lui îndrăzneţe şi a nemaipomenitelor operaţii. Dar niciodată încă. Până acum, n-a intrat aici cuprins de o emoţie atât de mare, aproape de neînvins.

Chirurgul trebuie să fie tare. Trebuie să ştie să-şi înăbuşe mila, nehotărârea, să evite cea mai mică deviere în mişcarea bisturiului, datorită ţipătului neaşteptat de durere. Pacientul culcat pe masa de operaţie trebuie să fie pentru el un simplu „preparat anatomic”. Ridan poseda din plin această capacitate. Dar acum simţea că e gata s-o piardă. Cadavrul alb-vineţiu care se rotea încet în cilindrul transparent, prins din toate părţile de cureluşe, cârlige, cu sonde şi tuburi de cauciuc ce pătrundeau înăuntru, cu tampoane de vată pretutindeni – cadavrul acesta continua să fie pentru Ridan corpul fiicei lui. Utilajul de formă ciudată care acoperea acest trup, utilaj creat şi montat de Ridan însuşi, îl speria acum, cum sperie morga pe omul care intră

pentru întâia oară în ea.

Doi asistenţi, oameni cu experienţă, stăteau de gardă neîntrerupt în sala de operaţii şi făceau observaţii din oră în oră. Nimeni în afară de ei şi de profesor nu intra acolo.

Ultimele analize şi observaţii erau gata şi Ridan se cufundă în studierea lor. Niciun semn de descompunere a proteinei. Gigantica „busolă” – sistemul care susţinea corpul într-o rotire neîntreruptă şi complexă – îşi justifica scopul: sângele, care la înecaţi nu se coagulează, continua să se difuzeze egal în tot corpul. Dacă n-ar fi fost această mişcare, sângele – sub influenţa propriei sale greutăţi – ar fi început să se scurgă în jos, supraîncărcând şi distrugând unele vase şi lăsând goale altele. Acelaşi lucru s-ar fi petrecut şi cu celelalte lichide din organism.

Spuma trandafirie din bronhii dispăruse. Apa, care o sufocase pe Ana astupându-i alveolele părţii superioare a plămânilor, scăzuse simţitor. Peste câteva ore, dacă nu se va deregla procesul de absorbţie şi extragere a apei prin trahee, se va putea considera că partea pregătitoare a operaţiei a fost terminată. Dar tocmai în acest timp se vor desfăşura cele mai simple şi mai de temut procese fizico-chimice: nenumăratele substanţe lichide din interiorul organismului, pe care natura le-a despărţit cu multă grijă cu ajutorul unor învelişuri şi pereţi speciali, vor începe să se interpătrundă, să se amestece. Este vorba de fenomenul nunnt osmoză. Pereţii, adormiţi şi inerţi, îşi vor pierde vigilenţa şi vor înceta să le mai reţină. Organele vor începe să se umple cu sucuri care le sunt străine şi vor putea să piardă capacitatea de funcţionare. Cât de departe poate să ajungă acest proces este greu de spus şi imposibil de urmărit.

încă o analiză. Analiza serului fiziologic care circulă acum în tubul digestiv. În acest lichid, da prima spălă tură s-a găsit mult sânge. Probabil că sucul gastric acumulat în stomac şi intestine a început să distrugă pereţii, a început autodigesitia şi, ca urmare a lor, au apărut ulceraţiile. Acum însă Ridan injectase ser fiziologic care conţinea o substanţă

coagulantă şi iată că această soluţie a înlăturat acest suc perfid, care la un om viu este atât de strâns legat de apariţia poftei de mâneare. Procentul de sânge în lichid a scăzut. Plăgile erau probabil pe cale de vindecare. Totuşi, ar trebui să intensifice puţin circulaţia.

Ridan îşi împărtăşi consideraţiile asistenţilor săi, mări puţin presiunea lichidului şi se întoarse în cabinet.

Nikolai se trezise. Ţinea în mâini biletul ataşat la pachetul adus de Nataşa şi-l citea sau recitea cu un aer uluit: o nouă emoţie îl stăpânea acum. Ridan observă imediat lucrul acesta.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el

Nikolai îi întinse nota.

— Citiţi!

Fiodor îi scria:

„Kolea, dragul meu! În timp ce strângeam ultimele lucruri pe mai, ca să plecăm cu avionul, m-a chemat încetişor în tufişuri unul dintre plutaşii pe care i-am ajutat. Era chiar flăcăul pe care – îţi aduci aminte? — l-ai scos tu din apă. El mi-a adus aceste două bucăţi ale vâslei noastre de la cârmă, din pricina căreia s-a produs accidentul, şi mi-a spus că le-a găsit chiar acolo unde s-a răsturnat barca. Partea de sus a vâslei era întreagă şi plutea pe apă, împinsă de curent chiar lângă plută. El a tăiat-o cu toporul ca să o poată aduce mai uşor. Partea de jos a vâslei însă el spune că a găsit-o înţepenită într-un rest dintre buştenii plutei şi abia a scos-o de acolo. Nu ştiu cum s-a putut întâmpla lucrul acesta. Să nu-l credem pe flăcău? N-avem nici lui temei. Se vede bine că ne păstrează nouă, tuturor, multă simpatie. Numai pe Alfred, ori de câte ori pomeneşte de el, îl înjură. Nu-i pare de loc irău că-i în starea în care este şi m-a rugat cu insistenţă să nu-i arăt aceste două bucăţi de vâslă şi nici să nu-i spun nimic despre de. Ei, şi acum rămâi cu bine, dragă prietene! Fii tare, îngrijeşte-ţi sănătatea şi ai grijă de Nata şi de Konstantin Aleksandrovici.

Al tău, Fiodor”.

— A-a-aşa! rosti mulţumit Ridan. Admirabil! A venit

tocmai la timp!

Când profesorul citea, Nikolai desfăcu pachetul şi examină cu atenţie bucăţile de vâslă. Rezultatul acestui examen îl ului şi mai mult decât conţinutul biletului.

— Konstantin Aleksandrovici! exclamă el. Pe apă, vâsla nu s-ar fi putut rupe în locul acesta… Priviţi: ruptura e puţin mai jos de mijlocul palei. Dacă lucrurile s-ar fi întâmplat aşa cum a explicat Wiekling…

— Lucrurile nu s-au întâmplat aşa cum a explicat Wiekling – îl întrerupse Ridan. Ascultă, Nikolai Arsentievici, aici nu-i vorba de accident, cum ai crezut până acum. S-a comis o crimă.

— Crimă?!

— Da. Wiekling a înecat-o dinadins pe Ana. Am ştiut lucrul acesta chiar atunci, în clipa aceea. Ba mai mult, am, ştiut înainte cu vreo două ore că se poate întâmplă o nenorocire.

— Dar cum?… Asta-i de necrezut, Konstantin Aleksandrovici! Cu două ore, chiar cu o oră şi jumătate înainte de asta, Ania culegea ciuperci în pădure. Şi-apoi, cine v-ar fi putut comunica?

— Chiar ea. Mai bine zis, creierul ei. G.M.-ul adaptat de dumneata pentru recepţia impulsurilor cerebrale s-a dovedit capabil să acţioneze nu numai în laborator. Este una dintre cele mai mari descoperiri ştiinţifice ale timpului nostru, Nikolai Arsentievici! Dar despre asta o să vorbim altă dată… Ridan îşi scoase din nou ceasul. Intr-un cuvânt» G.M.-ul a amplificat şi mi-a transmis unele emoţii ale Ankăi. E adevărat că aceste emisiuni erau imperfecte. Dar eu ana încercat în fiecare zi să le recepţionez şi, în sfârşit, am reuşit să deosebesc impulsurile creierului chiar când era mai puţir» excitat. Am prins uneori destul de dar, de pildă, te rog să mă ierţi, dar asta nu făcea decât să mă bucure, efuziunile ei de dragoste pentru dumneata.

— Pentru… mine?! Ea… mă iubea… Pe mine?!

— Cum, n-ai ştiut lucrul acesta?

— Nu. Nikolai era gata să izbucnească în plâns.

— Stăpâneşte-te! îi spuse aspru Ridan, ca să-şi corecteze greşeala involuntară. Discuţia noastră nu s-a terminat, iar timpul meu e pe sfârşite. Aşadar, semnalele cele mai clare le-am primit în ziua catastrofei. Am să mă străduiesc să-ţi redau pe scurt ceea ce am recepţionat din reprezentările Anei care ajungeau la mine ca nişte vedenii.

În clipele încordărilor deosebit de acute ale creierului ei, aceste reprezentări ajungeau la o claritate şi o intensitate atât de mari, încât nu le mai puteam deosebi de propriile mele reprezentări. Îmi pierdeam pur şi simplu conştiinţa, vedeam, gândeam şi simţeam ceea ce vedea, gândea şi simţea ea.

Apoi impulsurile slăbeau, începeau să se amestece cu ale mele, dispăreau periodic, interveneau întreruperi…

Nu ştiu dacă a cules ciuperci, dar cu vreo două ore înainte de ultimul semnal – probabil că asta se petrecea în pădure – ea se afla alături de Wiekling şi de încă un bărbat şi asculta discuţia lor, din care se putea înţelege că Wiekling nu este acela drept care se dă. Au pomenit de maşinile lui Gross, de o radiogramă cifrată.

Ana se ascunsese, cuprinsă de groază, şi se temea să se mişte. A intervenit apoi o întrerupere – poate că şi-a pierdut cunoştinţa. După un timp oarecare am simţit din nou emoţiile ei. Era singură. O scurtă explozie de bucurie – triumful eliberării de primejdie. S-a grăbit atunci să vină la dumneata. Apoi, după o întrerupere destul de îndelungată, iat-o din nou cu Wiekling, de data asta în barcă… O răbufnire de mânie, de dezgust faţă de el… După aceea o spaimă neaşteptată, căderea în apă, groaza morţii, încercările disperate de a ieşi de sub plută şi, în sfârşit, răbufnirea radiaţiei necrobiotice – îngrozitorul şi neasemuitul semnal al morţii… Iată, pe scurt, ce am aflat atunci. Din toate acestea reiese limpede că Wiekling vă urmărea şi punea ceva la cale împreună cu complicele său. Apropo, ai primit scrisoarea lui Nârkin? Ţi-a trimis-o o dată cu scrisoarea mea către Ana. N-ai primit-o? Ei, vezi?!

Probabil că Wiekling a pus mâna pe ea. Ana a aflat despre aceasta, l-a acuzat şi el, ca să-şi salveze pielea, a înscenat acest accident.

Ridan se apropie tăcut de masă, mută pe ea nişte obiecte, străduindu-se să-şi alunge amintirile apăsătoare şi să-şi înăbuşe emoţia.

— Ticălosul! şopti Nikolai. Ah, cât am fost de orb!

— Da, s-a prefăcut cu multă iscusinţă – continuă profesorul. Şi acum, Nikolai Arsentievici, trebuie să acţionăm. Până acum n-am întreprins nimic. N-aveam niciun fel de dovezi. Îţi închipui ce s-ar fi putut întâmplă dacă în faţa organelor de anchetă l-aş fi învinuit pe Wiekling de crimă şi spionaj numai pe baza informaţiilor pe care mi le-au furnizat impulsurile cerebrale ale fiicei mele care a murit... Probabil că m-ar fi închis la casa de nebuni. Acum avem însă dovezi. Bucăţile de vâslă, dispariţia scrisorii...

— Mai e o dovadă – îşi aminti deodată Nikolai. Când a plecat în pădure, Ana avea revolverul la ea. Când s-a întors, nu şi-a mai schimbat rochia, nici n-a intrat măcar în cort: Wiekling a dus-o direct spre barcă şi au plecat. Apoi... revolverul nu l-am mai găsit în buzunarul ei. Avea un buzunar anume făcut, sub cordon.

— Aşa, aşa... — confirmă Ridan. Înainte de a cădea în apă a vrut să tragă în Wiekling, de asta îmi amintesc bine. Înseamnă că ţinea revolverul în mână. Avem dovezi suficiente. Acţionează, dragul meu. Eu nu pot să mă ocup de asta şi, de altfel, dumneata ai să te descurci mai bine decât mine. Dar te rog din suflet: fii cât se poate de prevăzător. Înţelegi acum cât este de primejdios şi de viclean duşmanul. Nu uita că ăsta este război. Ar fi mai bine să nu-i spui deocamdată nimic Nataşei. Bucăţile acestea de vâslă ascunde-le şi păzeşte-le ca lumina ochilor. Iar arestarea lui Wiekling trebuie să se facă în aşa fel ca nimeni să nu-şi poată da seama, cel puţin câteva zile, ce s-a întâmplat. Numai aşa o să poată fi prinsă toată banda. Cred că aici am să te pot ajuta. El o să vină la mine, sunt sigur

de asta, şi încă foarte curând, căci altfel comportarea lui ar putea da de bănuit. Şi-apoi radiograma mea, şi tot ce facem acum cu Ana, nu se poate să nu trezească în el anumite temeri. Uite ce-i… Ia legătura cu cine trebuie şi organizează un grup de oameni de nădejde care în orice moment, la un semnal convenit, să poată veni aici fără să trezească suspiciuni, să zicem, sub înfăţişarea unor colaboratori de-al noştri. Iar restul, las' pe mine. Am să-l fac pe Wiekling să stea aici măcar o săptămână. Şi nu numai că o să accepte bucuros propunerea mea, dar o să-i avertizeze pe complicii lui să nu-i poarte de grijă. În acest fel vom câştiga timp pentru cercetări. Du-te şi anunţă… Chiar acum poţi să te duci.

*

— *

Previziunea lui Ridan se împlini mai repede decât se aştepta.

Abia părăsi Nikolai locuinţa, că în vestibul se auzi soneria – timid, nehotărât. Nataşa deschise. Wiekling intră tăcut şi aşteptă nesigur până îi întinse ea mâna.

— Bună ziua, Nataşa – o salută el, strângând cu recunoştinţă mâna întinsă

— Bună ziua, Alfred.

Privi obiectele cunoscute, împrăştiate prin tot vestibulul, se aşează pe colţul uneia dintre lăzi şi îşi lăsă capul în palme.

— N-am mai putut suporta singurătatea, Nata. Şi iată-mă… am venit… Spune-mi, când o să fie înmormântarea?

— Nu ştiu.

— Dar ea unde-i?

— Nu ştiu… Undeva, acolo – arătă Nataşa cu capul spre Institut. Nimeni nu ştie nimic, în afară de Konstantin Aleksandrovici. Face ceva cu ea… nu ştiu… E foarte ocupat, noi aproape că nu-l vedem.

Wiekling îşi ridică fruntea.

— Ce se mai poate face acum? clătină el din cap cu amărăciune. La el am venit. N-ai vrea să-i spui că sunt aici?

Tăcută, Nataşa ridică receptorul telefonului de interior şi.

Apăsă pe unul din butoanele de pe discul aparatului.

— Konstantin Aleksandrovici, a venit Alfred… Vrea să vă vadă… Bine. Puse receptorul la loc. Te roagă să aştepţi, vine îndată.

Trecu aproape o oră de discuţii inutile şi apăsătoare până ce veni Ridan. Cu aceeaşi expresie de recunoştinţă, Wiekling strânse mâna ce i se întinse.

Intrară în cabinet. Ridan închise uşa, îl rugă pe Wiekling să ia loc şi cu glas surd se interesă despre starea sănătăţii lui. Acesta nu-i răspunse. Părea că nu auzise întrebarea; cutele suferinţei îi brăzdau din nou faţa.

— Iertaţi-mă! Nici nu ştiu de ce am venit la dumneavoastră – bâigui el. Mi-e foarte greu să suport durerea. Mai ales că eu sunt vinovat de cele ce s-au întâmplat. Da… Voiam să vă rog… să-mi daţi posibilitatea să-mi răscumpăr măcar cât de cât vina. Sunt gata…

— Lasă. Wiekling – îl întrerupse Ridan. Te înţeleg, înţeleg starea dumitale şi am să caut să ţi-o uşurez, dar cu o singură condiţie: tot ce ai să afli acum să rămână un secret… un secret absolut pentru toţi.

Wiekling se uită la profesor cu o privire tulbure.

Sunt condiţii prea uşoare. Am nevoie de o încercarc,. Cea mai grea, să lupt cu greutăţi de neînvins pentru…

— Iartă-mă că te întrerup! Sunt foarte grăbit. Am la dispoziţie literalmente secunde numărate. Vor fi şi greutăţi. Dar prima condiţie este păstrarea secretului. Eşti de acord?

— Mai e vorbă, Konstantin Aleksandrovici I Jur că am să păstrez secretul şi am să îndeplinesc tot ce-mi veţi cere t

— Bine. Ascultă! încerc să-i redau viaţă Anei! Şi cred. Că voi reuşi…

Wiekling sări în picioare. În locul cutelor de amărăciune pe faţa lui se aşternu groaza.

— Asta-i imposibil I şopti el repede.

Nu, e posibil! Profesorul vorbea calm. Dar este o

problemă dificilă. Nu poate fi rezolvată dintr-o dată. An», nevoie de timp îndelungat. Am nevoie de timp şi de ajutorul unor oameni devotaţi până la sacrificiu, de oameni pecare

să mă pot bizui pe deplin, care să-mi stea la dispoziţie în orice clipă din zi sau noapte. Nikolai Arsentievici a şi început să mă ajute, dumneata ai să fii al doilea. Dacă timpul o să-ţi permită, bineînţeles…

— Mai am concediu două săptămâni. Şi dacă va fi nevoie…

— Foarte bine. Deocamdată ajunge. Aşadar, cea de-a doua condiţie: pentru cel puţin o săptămână trebuie să te muţi aici. Nimeni nu trebuie să ştie. Orice contact al dumitale cu lumea din exterior încetează. Poşta, telefonul să. Nu mai existe pentru dumneata. Poţi să comunici tuturor: prietenilor şi cunoscuţilor că pleci, să spunem, la Leningrad „din însărcinarea mea. Asta-i! Dacă eşti de acord, mâine fix. La ora nouă seara să fii aici… Iar acum, iartă-mă, trebuie să. Plec.

Wiekling apucă mâna profesorului cu ambele mâini, o scutură cu căldură şi cu un aer uluit ieşi în goană din cabinet. Ridan stătu un minut lângă fereastră şi urmări cum mergea el împleticindu-se prin grădina din faţa casei, apoi pe stradă, păstrând aceeaşi înfăţişare a omului descurajat şă copleşit de gânduri.

*

— *

Spre seară, plămânii umflaţi ai Anei se strânseră până la dimensiunea lor normală. Pieptul, care se oprise într-o răsuflare spasmodică, peste măsură de largă, se lăsa în sfârşit. Microradiografia arăta că bronhiile şi alveolele şi-au luat o formă aproape normală. Aerul uscat introdus prin tuburi, sub o presiune foarte slabă, pătrundea tot mai adânc şi grăbea eliminarea excesului de umiditate.

După socotelile lui Ridan, peste vreo două ore se va putea începe ultima şi hotărâtoarea operaţie.

Ridan era extrem de emoţionat. Peste aceste două ceasuri ori se va ivi speranţa unei fericiri cu nimic comparabile, de necrezut, ori… va fi o lovitură – ultima, cea mai crudă, după care nu-i va mai rămâne nicio speranţă. Gândindu-se la posibilitatea unui deznodământ fericit,

Ridan era, în unele clipe, gata să-şi piardă stăpânirea de sine. Gândul că totul se va termina cu un eşec, dimpotrivă, îl făcea să-şi stăpînească simţămintele şi să transforme energia lor în muncă. Ridan observase şi înţelesese acest paradox şi se străduia să îndepărteze gândurile despre un deznodământ fericit, gânduri care slăbeau voinţa sa.

Oare ce mai are de făcut? Ce nu trebuie să scape din vedere? Pătrundea cu gândul în interiorul corpului care se rotea în „busolă”, examina, pipăia fiecare organ, îi controla culoarea, consistenţa, capacitatea de funcţionare. Uneori, într-un colţişor al acestui sistem complex se ivea ceva neclar. Atunci îl chema în ajutor pe Ivan Lukici sau pe Vikenti Sergheevici, care de la bun început fuseseră iniţiaţi în tot ce se petrecea aici. Studiau împreună, după cele mai mici schimbări, după reacţii chimice insesizabile sectorul respectiv care scăpa analizei clare, discutau în contradictoriu şi stabileau în comun ce mai este de făcut.

Aceşti trei oameni, şi Nikolai, care tot se mai emoţiona la vederea îngrozitorului dispozitiv al lui Ridan, aproape că nu părăseau sala de operaţii, şi nimeni în afară de ei nu intra acolo.

În acea seară, câţiva „colaboratori” noi, oameni pe care nu-i cunoştea nimeni, sosiră în casă şi, conduşi de Mămicuţa, ocupară posturi lângă toate intrările şi ieşirile din vilă.

Se făcu noapte.

Ultimele minute trecură în căutări încordate şi precaute; într-o muncă încordată. Se instală masa de operaţii. În jurul ei, ca nişte martori tăcuţi, vegheau aparate sensibile, atente, gata să capteze şi să fixeze fiecare mişcare, fiecare oftat, fiecare bătaie a pulsului, gata să înregistreze şi să stabilească temperatura corpului. De puteau oferi serviabil în orice moment tot ceea ce era necesar organismului: sânge, oxigen, medicamente lichide.

Un perete al sălii de operaţii fu căptuşit cu o tablă pătrată de plumb. Lângă peretele opus, Nikolai instală pe un trepied aparatul G.M.

La miezul nopţii Ridan studia ultimele analize.

— Totul este în ordine – spuse el, stăpânindu-şi emoţia, începem… Vikenti Sergheevici, conectează aparatul pentru încălzirea sângelui în termostat.

Sângele conservat într-un termostat de şase litri fusese pregătit pentru eventualitatea că în vasele corpului se vor găsi chiaguri de sânge care ar fi putut să astupe inima. Planul lui Ridan de a evita operaţia complicată a disecării pieptului ar fi eşuat atunci. Începea faza hotărâtoare a acţiunii. Ridan deconectă pentru un timp legăturile cu inima. În arterele deschise va pătrunde prin tuburi sânge încălzit, saturat cu oxigen dintr-un autoinjector – un aparat uimitor, instalat tot aici, rtnai la o parte. Rod al unei idei geniale a savantului sovietic, acest aparat putea să înlocuiască inima şi plămânii în timp ce chirurgul va deschide aceste organe, va înlătura leziunile şi din nou le va face să funcţioneze.

Ridan se apropie de „busolă”. Alături, pe un mic tablou de distribuţie, răsuci nişte robinete mici.

— Întrerup răcirea şi lichidul – anunţă el.

Cilindrul continuă să se mai rotească vreun minut.

— Ajunge! spuse Ridan. Opriţi rotaţia! Luaţi toate tuburile… conductorii… scoatem cilindrul!

Oamenii în halate albe luară cilindrul greu, îl duseră repede în camera vecină şi, cu grijă, îl aşezară pe transportorul nemişcat al „conservorului”, direct sub reflectorul lui. Nikolai aştepta în faţa tabloului de comandă.

— Nu-i nevoie de condiţii de conservare – îi spuse Ridan. La început – o undă slabă pentru încălzirea corpului, apoi, în mod uniform, măreşte intensitatea fluxului.

Linia roşie de pe banda termografului, care înregistra temperatura corpului, începu să urce repede.

Suprafaţa cilindrului se limpezea treptat. Peste trei minute termograful arătă 39°.

La un semn al lui Ridan, Nikolai deconectă generatorul. Cilindrul fu din nou adus în sala de operaţii şi i se scoase capacul.

Speranţa care se născuse în sufletul lui Nikolai se stinse din nou când văzu de aproape acest chip cu ochii pe jumătate deschişi, acoperiţi de o pâclă tulbure, plumburie. El semăna ciudat, dar era un chip străin, nu acela pe care îl cunoştea şi-l iubea atât de mult. Nu găsi în acest chip nimic care să făgăduiască viaţa.

— O punem pe masă. Apucaţi toţi patru... Nikolai Arsentievici, stăpâneşte-te sau te scot afară de. Aici!

Ana fu aşezată pe masă, pe un strat gros de vată acoperit cu un cearşaf.

Aparatele de înregistrare îşi întinseră repede tentaculele mlădioase către corpul ei.

— Conectează G.M.-ul, Nikolai Arsentievici, şi verifică... Aşa... Microfoanele, amplificatorul, difuzoarele... Cred că asta-i tot, Ivan Lukici?

— Tot – răspunse chirurgul.

— Tot – repetă încet Vikenti Sergheevici.

— Puneţi chimograful în funcţiune! Ridan se apropie de G.M. Şi începu să-l acordeze.

Pe banda lată a chimografului, câteva ace subţiri începură să traseze linii. Două dintre aceste linii prinseră imediat viaţă: linia care fixa timpul în secunde şi linia temperaturii, care scădea încet. Celelalte ace, care trebuiau să însemne pe bandă pulsul, respiraţia, tensiunea arterială lăsau încă în urmă linii orizontale, drepte.

Ridan şovăia. Mai avea de făcut doar o mică mişcare: să întoarcă butonul G. M.ului acordat pe acea undă a creierului care excita activitatea inimii. Multă muncă şi inventivitate a trebuit să depună profesorul ca să găsească această undă, şi Simka era cât pe-aci să cadă victimă acestor căutări, căci pentru a verifica acţiunea undei asupra inimii unui mamifer superior, trebuia în prealabil să o oprească. De altfel şi acum Ridan nu era încă pe deplin sigur că găsise unda în mod just, din moment ce n-o verificase pe om.

Şi iată-l acum în faţa generatorului atingând cu degetele butonul comutatorului... şi neavând curajul să-l apese. Se aplecă încă o dată şi încă o dată spre vizor, verificând dacă

fascicolul de radiaţii este îndreptat cu precizie asupra capului şi pieptului Anei.

în sfârşit, printr-un efort al voinţei, îşi înăbuşi îndoielile.

— Emit la lungimea de undă a inimii – rosti el surd şi apăsă pe buton.

O tăcere mormântală domnea în cameră. Se auzea doar scârţâitul acelor subţiri pe banda chimografului, asupra căreia toţi îşi aţintiseră privirile.

Trecu un minut. Încet, trecu şi al doilea minut.

Ca şi mai înainte, linia inimii continua să fie dreaptă.

Stăpânindu-şi respiraţia până la durere în piept, Nikolai privea chipul atât de grav şi acum cu totul străin. Fără să-şi dea seama de ce, îşi aminti de prima încercare a G.M.ului atunci când, îndreptând fascicolul asupra bucăţii de cupru, aştepta ca acesta să înceteze să mai fie cupru…

Şi mai chinuitor se scurse cel de-al treilea minut.

Ieşind brusc din imobilitatea lui, Ridan se aplecă spre generator şi toţi îşi întoarseră capul. El mări intensitatea radiaţiei, se îndreptă din nou de spate şi încremeni ca o statuie.

încă două minute continuă să se întindă linia mortal de dreaptă şi din nou Ridan întoarse, tot cu atâtea diviziuni, regulatorul de putere.

Şi deodată acul care înregistra activitatea inimii tresări abia perceptibil şi începu să se ridice… în difuzor se iscă un foşnet abia auzit. Toţi tresăriră la auzul glasului răsunător al lui Ridan:

— A început contracţia!

Acul chimografului căzu înapoi şi încremeni din nou: pe bandă, în urma lui, se desena timid o linie în formă de val neregulat…

Şi din nou aşteptarea chinuitoare: ce-a fost asta? Prima bătaie a inimii care se trezeşte cu greu sau… Nu, era trezirea I Iată că din nou se ridică acul, de data asta mai repede şi mai sus, apoi încă o dată… încordarea încremenise pe feţele oamenilor: tot nu le venea să creadă… Incontestabil, asta era trezirea! Valuri din ce în ce

mai uniforme se continuau pe bandă…

— Staţi! Generatorul nu este încă deconectat – spuse Ridan fără să creadă singur îndoielilor sale. Întoarse cu zgomot comutatorul, oprind acţiunea generatorului, dar acul îşi continua salturile sale vioaie în sus şi în jos, în sus şi în jos!

Inima Anei începuse să bată!

Deodată un zgomot puternic, sâsâitor, apoi clocotitor ca o cascadă prăbuşită de pe stânci, se revărsă din difuzor şi nu mai era necesar să urmăreşti liniile chimografului, pentru că toţi vedeau cum se mişcă cerculeţul strălucitor al microfonului lipit de pieptul Anei.

Prima respiraţie, scurtă, grea!…

— Aer uscat! mai că strigă Ridan, repezindu-se spre masă.

Dar Vikenti Sergheevici şi aplicase gura largă a respiratorului, fixat pe un suport flexibil, drept pe gura Anei. Mai mult de două minute trecură până ce pieptul se ridică greu din nou. Aerul deshidratat absorbea rapid excesul de umiditate din plămâni şi-l elimina…

— Oxigen! spuse Ridan.

Ana respira slab şi rar, dar uniform.

Nikolai vedea tot, dar nu-l părăsea un sentiment îngrozitor de neîncredere faţă de toate aceste semne, încă artificiale, ale vieţii. Da, inima bătea, plămânii respirau. Dar asta înseamnă oare că Ana trăieşte? Iată, zace întinsă în faţa lui, abia acoperită cu marginea cearşafului, de sub care tot mai ies ţevile şi conductorii; zace tot nemişcată, cu ochi întredeschişi, care nu văd nimic… Dar unde-i viaţa? Viaţa adevărată, vie, nu viaţa aceasta de laborator – cu aparate, ţevi, conductori… Nu cumva Ridan se bucură prea devreme?

încet, străduindu-se să nu atragă atenţia asupra sa, Nikolai ieşi în camera vecină, apoi în coridor. Acolo se aşeză pe pervazul ferestrei şi îşi aprinse o ţigară.

’ Auzind glasul triumfător al profesorului, se străduia să-şi închipuie ce se întâmplă acum în această cameră plină de

maşini, aparate, dispozitive. De, maşinile acestea, făceau corpul să respire. Poate că tot de îl vor face să vadă, să audă, să gândească, să râdă… Dar ce înseamnă asta?

Nikolai nu putea să tragă nicio concluzie. Îl doborî din nou oboseala, creierul lui refuza să se gândească la orice lucru complicat.

— Pupila – doi, tovarăşi! se auzi în sala de operaţii. Cofeină în venă… Reflexul corneei!

Nikolai se întoarse în sală.

Apropiindu-se de masă, tresări şi se opri. Ce-i asta? În faţa lui stătea întinsă o altă Ana. Se schimbase ceva. Pieptul îi freamătă datorită bătăilor inimii! Pielea prinsese o nuanţă trandafirie!

— Priviţi!

Ridan îndreptă în ochii ei raza reflectorului de deasupra mesei de operaţii. Nikolai se aplecă spre obrazul Anei. Prin corneea care strălucea umedă, pupila se îngustase, zâmbind parcă, iar în jurul ei jucau scântei aurii.

— Trăieşte! izbucni Nikolai.

Bucuria clocotea în el. Se aruncă spre Ridan şi îl îmbrăţişă cu labele-i de urs.

Capitolul XVII

CURBA URCĂ

Printre aparatele instalaite pentru reanimarea Anei era unul singur a cărui funcţionare Nikolai abia mai târziu a înţeles-o. Era un electrocardioscop obişnuit – un aparat care înregistra curenţii inimii. O cutie nu prea mare. În peretele ei din faţă se afla un ochi rotund care emana o lumină verde. În centrul acestui ochi se zărea o umbră întunecată, al cărui contur semăna cu conturul unui fluture. După mişcările „fluturelui”, după freamătul aripilor lui, puteai să urmăreşti ceea ce Ridan numea „curenţii de acţiune” ai inimii.

Prin el însuşi, acest aparat nu reprezenta pentru Nikolai niciun fel de enigmă; construcţia lui, bazată pe principiul oscilografului catodic, era limpede: curenţii inimii captaţi de electrozii aplicaţi de-o parte şi de alta a pieptului, ajungeau

prin nişte conductori până la aparat.

Ridan a conectat aparatul imediat ce Ana a fost scoasă din cilindru şi pusă pe masa de operaţie. Trecuseră mai mult de trei zile şi trei nopţi de la moartea fetei. Şi de îndată „fluturii" electrocardioscopului începură să se adune şi să-şi întindă aripioarele tremurânde. Asta însemna că în inima moartă, nemişcată, se desfăşura o încordată viaţă electrică. Aşadar inima nu era complet moartă! Viaţa mai pâlpâia în ea I

Acum Nikolai începea să înţeleagă raţionamentele lui Ridan referitoare la „moartea adevărată" şi „neadevărată". Ceea ce de obicei se numeşte moarte, nu este moartea. Este o oprire a funcţiunilor. A avut dreptate minunatul savant Bahmetiev care a lucrat asupra anabiozei: un organism nelezat atins de moarte este aidoma unui ceas a cărui pendulă a fost oprită. E suficient să mişti pendula şi ceasul va începe din nou să funcţioneze. Ridan merge mai departe.

— Moartea adevărată, ireversibilă, începe atunci când se descompun proteinele ţesutului viu – repetă el. Dacă aceasta nu s-a petrecut, viaţa poate fi refăcută. Şi dacă pricina morţii este distrugerea unui organ oarecare, fie chiar plămânul, inima sau stomacul, organul respectiv poate fi îndepărtat imediat şi înlocuit cu unul nou, sănătos, luat eventual de la un animal, în care caz, organismul va trăi din nou. Aceasta teoretic. Ei bine, acum am trecut la aplicarea ei practică. Această posibilitate ne-a fost oferită de către „conservorul" dumitale. Va veni curând timpul când moartea datorită unor „cauze întâmplătoare" sau îmbolnăvirii diferitelor organe va înceta să mai existe. Vom crea rezerve de organe vii, capabile să funcţioneze, şi ne vom folosi de de la nevoie cum ne folosim acum de sânge conservat pentru transfuzii în organismele vii. Mai mult decât atât, Nikolai Arsentievici, sunt convins că această oprire a funcţiunilor, care până acum se numea moarte şi în cazul căreia noi ne grăbeam să înmormântăm sau să ardem omul, noi o vom folosi ca una dintre metodele cele mai

eficace de vindecare.

— Cum?! se miră Nikolai, uluit de această avalanşă de pronosticuri ale lui Ridan. Să vindecăm prin moarte?

— Da, să vindecăm prin moarte. Mortul nu poate fi bolnav. Toate bolile se hrănesc prin funcţiile organismului viu. Moartea temporară, oprind, cu foarte mici excepţii, toate funcţiile organismului, va întrerupe şi alimentarea procesului maladiv.

— Da, dar când omul va învia, boala îşi va găsi din nou terenul prielnic.

— Nu. Dacă procesul maladiv s-a întrerupt într-adevăr, atunci este nevoie de influenţa unei cauze externe pentru refacerea ei. Pentru că funcţia, prin ea însăşi, doar menţine şi hrăneşte procesul, dar nu-i poate da naştere.

Discuţiile acestea îl uimeau întotdeauna pe Nikolai, noutatea ideilor lui Ridan îl însufleţea, căpăta o credinţă fanatică în puterea raţiunii omeneşti. Şi tare-i prindea bine această credinţă îmbărbătătoare, pentru că în starea de nelinişte în care se afla acum, oricând putea să-şi piardă din nou speranţa.

Trecu o noapte, trecu o zi, după ce luminiţele aurii din ochii Anei sădiseră fericirea în inima lui Nikolai copleşită de îndoieli. Curând, desigur, Ana îl va privi, îi va zâmbi, va afla de dragostea pe care el atât de adânc şi atât de multă vreme a ascuns-o de ea şi de sine însuşi!…

Dar nimic din toate acestea nu se petrecu. De douăzeci şi patru de ore Ana se afla acolo, pe masa de operaţie. Inima îi bătea, pieptul respira uniform, dar era tot atât de nemişcată şi lipsită de viaţă. Ca şi mai înainte, pleoapele îi erau uşor întredeschise şi tremurau numai când erau atinse. Niciun semn de viaţă conştientă.

— Ce-o fi asta? întrebă Nikolai, privindu-l abătut pe Ridan.

— Nimic – răspundea profesorul, şi Nikolai ghicea aceeaşi nelinişte în glasul lui. Trebuie să mai aşteptăm… Ridan era bucuros că putea să-şi mai alunge propriile îndoieli şi vorbea, vorbea mereu cu Nikolai… La animalele pe care le-

am înviat după o moarte de zece minute, funcţiile creierului s-au restabilit abia în şapte-opt ore. Simka, tot după zece minute de moarte clinică, şi-a revenit abia peste douăzeci de ore. Deci cu cât creierul este mai complet organizat, cu atât mai profund se lezează celulele lui otrăvite de bioxid de carbon. Doar moartea s-a datorat întreruperii accesului de oxigen, prin intermediul sângelui, din plămâni în celulele creierului. Creierul omului probabil că-şi reface funcţiile mult mai încet. Să mai aşteptăm.

La nouă seara Nataşa îi comunică la telefon, în sala de operaţii, că a venit Wiekling.

— A, Wiekling! răspunse Ridan. Condu-l în sufragerie, vin îndată!

Nikolai, care aşteptase acest telefon, îl urmărea cu privirea pe profesor.

— Chiar vreţi să vă duceţi la el? îl întrebă.

— Bineînţeles.

— Nu, Konstantin Aleksandrovici, să nu faceţi asta! Iertaţi-mă, dar operaţia aceasta mi-a fost încredinţată mie. Acolo totul este pregătit şi prezenţa dumneavoastră nu face parte din program. Ar fi o nebunie să vă expuneţi unei primejdii. Wiekling înţelege foarte bine că viaţa Anei este în mâinile dumneavoastră şi în ultimul moment, văzând că nu mai are nicio altă scăpare, cine ştie ce mai poate să întreprindă.

— Da, s-ar putea… — recunoscu Ridan, strângând din umeri. Şi de altfel întrevederea cu el nu mă atrage de loc…

între itimp, în sufragerie se desfăşura, aproape mut, scena pregătită cu minuţiozitate de noii „colaboratori”, cu ajutorul Nataşei.

încă din ajun, Nataşa fusese iniţiată, în sfârşit, în toate aceste evenimente misterioase. Nu mai plângea, dar continua să fie abătută.

Durerii ei i se adăuga un sentiment de jignire: de ce Ridan nu-i spune şi ei ce face cu Ana?

Când Nikolai i-a povestit totul şi i-a explicat că Ana respiră şi are puls normal, ea l-a privit mai întâi

neîncrezătoare, cu ochii ei întunecaţi, cercetători; apoi deodată, izbucnind într-un hohot ca de râs, s-a năpustit spre el şi a început să plângă cu capul pe pieptul lui. Această bucurie atât de puternică şi neaşteptată i-a topit şi durerea, şi jignirea, cum topeşte şuvoiul de apă caldă un bulgăre de gheaţă. Departe de îndoielile pe care Nikolai i le ascunsese, ea era convinsă că Ana se va întoarce la viaţă şi că totul va fi ca înainte.

Cu aceeaşi intensitate se aprinse în ea şi indignarea atunci când Nikolai îi povesti despre Wiekling.

— Ştiam eu! întotdeauna, de la bun început, l-am urât! Dar cum aţi putut voi toţi să-l credeţi? Doar în fiecare mişcare, în fiecare cuvânt al lui se simţea că-i fals.

îi jură solemn lui Nikolai că nu se va trăda. Îl va primi pe Wiekling ca şi cum n-ar şti nimic.

Şi iată că acum Nataşa îl conduse pe Wiekling în sufragerie.

— Stai jos, Alfred I

El se aşează, tot atât de abătut şi o privi neliniştit pe Nataşa în ochi.

— Ce se-ntâmplă cu Annie, Nataşa? Dumneata, probabil, ştii câte ceva.

Ah, ce greu e să rezişti ispitei! Prea era mare dorinţa de a-l chinui pe omul acesta pe care-l ura! Ar fi vrut să se joace cu el ca pisica cu şoarecele, să înceapă cu el o discuţie plină de aluzii, nevinovate dar cumplite pentru el! Doar e aşa de uşor să-l faci acum să înţeleagă că a sunat ceasul propriei lui pieiri, să te răzbuni pentru minciună, pentru crimă, pentru tot... Dar nu, n-avea dreptul, a făgăduit să tacă.

— Nu ştiu nimic – răspunse ea, vorbind pe neaşteptate, cu glas tare.

Acesta era semnalul. În faţa lui Wiekling se deschise uşa care dădea în camera fetelor şi din ea ieşi repede şi se postă lângă perete un om într-o bluză militară cu petliţe zmeurii. Wiekling îngheţă văzând petliţele, apoi observă în mâna noului venit un revolver.

Privi repede în jur. În cameră dădeau trei uşi. Lângă fiecare dintre de se afla un om înarmat. Apoi din camera lui \! ikolai mai ieşi unul, care se îndreptă cu pas sigur şi hotărât spre Wiekling.

— Dumneavoastră sunteţi Alfred Wiekling, dacă nu mă înşel? îl întrebă el politicos.

— Da, eu sunt! Dar ce-nseamnă toată mistificaţia asta? strigă provocător Wiekling, pălind.

— Sunt de la secţia operativă a Comisariatului Poporului pentru securitatea statului.

— Am ordin să vă arestez. Fiţi bun şi ridicaţi mâinile... Percheziţionaţi-l! ordonă subordonaţilor săi.

— Dar bine!... continuă Wiekling să fiarbă. Cred că e o greşeală la mijloc. Pe ce bază?

— Pot să vă comunic pe ce bază. Sunteţi învinuit de atentat la viaţa Anei Ridan.

— Prostii! Nataşa, dumneata ştii cum s-au petrecut lucrurile. Chemaţi-l pe profesor...

— Profesorul este ocupat – răspunse Nikolai intrând în sufragerie – şi m-a rugat să-ţi transmit că nu-ţi poate fi de, niciun folos. Doar el însuşi susţine acuzarea pe baza informaţiilor căpătate direct de la Ana Konstantinovna.

Ultimele cuvinte ale lui Nikolai căzură asupra lui Wiekling ca un trăsnet. Deschise ochii larg, picioarele i se îndoiră de la genunchi şi se vedea ce sforţări uriaşe i-au fost necesare ca să facă primul pas spre uşă...

*

— *

Trecură încă trei zile de aşteptare plină de nelinişte. Ana zăcea în aceeaşi stare (aşa cel puţin v se părea lui Nikolai) şi din nou speranţele lui făcură loc desperării.

între timp, Ridan îşi continua observaţiile, analizele, cercetările şi în fiecare zi surprindea noi simptome ale vieţii care se trezea în organismul fetei lui. Sistemul vegetativ se refăcuse. Organele de digestie începuseră să funcţioneze şi să hrănească sângele cu produsele transformărilor tainice ale proteinei, hidraţilor de carbon, grăsimilor pe care Ridan,

în soluţii complicate, le introducea în stomac. Pleoapele întredeschise ale Anei, care îl speriaseră cel mai mult pe Nikolai, se închiseră în sfârşit. Tot corpul era gata pentru mişcare. Unii muşchi periferici începură să tresară de la sine, încercându-şi parcă forţele înaintea unor contractări mai puternice.

Dar niciun fel de „impuls” nu venea „de la centru”, din organele superioare de conducere. Cele mai complicate compartimente ale creierului – care conţineau în de taina gândirii, misterul conştiinţei – rămâneau fără viaţă. Era un somn adânc, fără cunoştinţă.

— Nu-i nimic, Nikolai Arsentievici – spunea Ridan. Să mai aşteptăm şi să acţionăm. N-avem niciun motiv să ne pierdem speranţa.

Biruindu-şi durerea, Nikolai începuse să-şi vadă de treburi. Izbutise să-şi aducă aminte de legătura prin radio cu prietenul din Germania, de ultima radiogramă cifrată ce-i fusese trimisă la Ufa… Descifrând textul, Nikolai se convinse că „paza în eter” era bine organizată la fascişti. E adevărat că n-au izbutit să-l prindă pe prietenul lor (de altfel un radiofonist cu experienţă, când se ştie urmărit, poate destul de uşor să-şi încurce urmăritorii) dar emisia lui era din nou bruiată, de astă dată chiar de la început. N-a apucat decât să repete, cu o siguranţă plină de nelinişte, avertismentul că fasciştii se pregătesc să atace Uniunea Sovietică, şi să transmită câteva cuvinte care continuau explicarea metodei lui Gross, începută mai înainte. Toate acestea însă nu eraţi pe deplin limpezi. Neamţul nu pomenea nimic despre refacerea de către inginerii fascişti a maşinii lui Gross şi Nikolai începuse să se pătrundă de siguranţa că explozia de la Miinchen şi-a atins scopul.

Wiekling ştia despre această explozie numai atât cât sa comunicase în presă. Ca să descifreze radiograma cifrată i-ar fi trebuit cheia, pe care nu izbutise să pună mâna. După discuţia cu anchetatorul, speriat probabil de gândul că Ana va putea să-şi revină, Wiekling îşi pierduse speranţa de a mai scăpa. N-ar fi crezut, bineînţeles, în această înviere

miraculoasă, dacă nu i s-ar fi strecurat chiar în timpul primului interogatoriu anumite informaţii pe care Ridan le căpătase prin G.M. Nimeni nu putea să ştie despre aceste fapte în afară de el şi de Ana.

Anchetatorul avea impresia că Wiekling se căieşte în mod sincer de activitatea sa de spion şi diversionist – cu atâta uşurinţă se demască şi pe el, şi pe toţi cei cu care lucrase – şi la Moscova, şi la uzina din Urali.

Era fiul unui mare bancher moscovit care emigrase chiar în primele zile ale revoluţiei. Numele nemţesc de Alfred Wiekling i-a ajutat să „fugă" în 1936, fără prea mare greutate, din Germania în Uniunea Sovietică. Era un truc al Gestapoului; adevăratul Alfred Wiekling, un tânăr antifascist destul de cunoscut pe atunci în cercurile intelectualităţii germane, fusese arestat în taină şi probabil ucis. Demascarea acestui truc al spionajului german ar fi fost aproape imposibilă, cu atât mai mult cu cât adevăratul şi falsul Wiekling aveau aceeaşi specialitate şi o înfăţişare asemănătoare cum rar se întâmplă. Aşa că în actele adevăratului Wiekling, pe oare le-a primit spionul, gestapoviştii n-au fost nevoiţi să schimbe nici măcar fotografia. În afară de aceasta „Wiekling trebuia să aibă rolul de rezident cu acţiune întârziată." Mulţi ani în şir el n-a îndeplinit niciun fel de acţiuni de spionaj, singura lui misiune constând în a-şi face legături cât mai trainice în societatea sovietică şi i»-şi câştiga încrederea, ceea ce a reuşit cu mult succes.

Da, a avut intenţia „să o cucerească" şi pe Ana Ridan. Şi nu numai din considerente de afaceri.

Participarea la diversiunea de la uzina din Urali şi urmărirea legăturii prin radio a lui Tungusov fuseseră primele âiâsiuiii date *âe* către patronii lui. De nimeriseră îns pe un teren cu totul neprielnic. „Wiekling", care se mai schimbase, acţiona în silă; concepţiile antisovietice pe care le avusese la început păliseră foarte mult în timpul vieţii duse în patrie. Dar teama de moarte era mai puternică. Crima asupra Anei, pe care o comisese într-un acces de

spaimă nebună, apoi demascarea şi arestarea lui, se dovediră a fi pentru el o lovitură prea mare. „Cedând”, el mărturisi sincer tot ce ar fi putut să folosească acelora care vegheau asupra securităţii statului sovietic.

Nikolai nu-i povesti nimic din toate acestea profesorului, ca să nu-l distragă de la munca lui încordată. Nu află despre aceasta nici Nataşa. De ce ar fi trebuit să întunece Nikolai această nesfârşită şi senină bucurie care înlocuise dintr-o dată durerea ei adâncă? Ce fire fericită! Nataşa ştia să iubească simplu, să sufere simplu şi tot atât de simplu să se bucure fără să-şi tulbure simţămintele prin îndoieli inutile. Tot atât de simplu credea acum că Ana o să trăiască. Ajunsese astfel cel mai zelos ajutor al lui Ridan.

în schimb, Nikolai... Bietul Nikolai... Cât de greu suporta aşteptarea acest om atât de stăpânit, care pentru întâia oară simţise duioşia dragostei şi în mod atât de tragic o pierduse, în ce vârtej îngrozitor de suferinţe îl atrăsese soarta, zvârlindu-l de colo până colo, când amăgindu-l printr-o fericire apropiată, când dându-i lovituri mortale...

îşi ieşise cu totul din făgaşul lui. Se scurgeau zile nesfârşit de lungi, pustii şi mohorâte. Niciodată nu se simţise atât de inutil şi de pustiit ca acum. Nu putea să lucreze. Şi nu-i putea fi de niciun ajutor lui Ridan, în afară de gărzile pe care le făcea lângă Ana atunci când o înlocuia pe Nataşa sau pe profesor. Încercase să citească. Citea conştiincios o pagină şi se convingea că nu poate să-şi aducă aminte nici măoar despre ce era vorba acolo...

Uneori încerca să se gândească la el însuşi, la comportarea lui şi nu putea înţelege ce se petrece cu el. De ce nu-i în stare să se ocupe de nimic altceva în afară de ce se referea la Ana? De ce Nataşa, de pildă, putea să lucreze, să înveţe, să rezolve probleme, să citească sau să coasă? De ce tuşa Paşa, care-şi luase asupra ei toate grijile gospodăriei, le îndeplinea fără să uite nimic, întotdeauna precis şi la timp? Doar câteva minute, când făcea zilnic curat, ea îşi îngăduia sa stea puţin lângă Ana, tăcută, sprijinindu-şi băi1bia în palmă, şi să privească atent faţa ei

umbrită de o linişte de moarte... Nikolai observa uneori cum i se prelingeau lacrimi pe obraji, mistuindu-se în ridurile adânci din jurul gurii.

„Se vede că într-adevăr stau prost cu nervii. Are dreptate profesorul” – conchise Nikolai. „Sau, pur şi simplu, aşa sunt eu, o fire atât de stupidă...”

*

— *

Dimineaţa celei de a zecea zile începu cu o îngrămădire tulbure de nori la răsărit. Lumina cenuşie se năştea încet şi târziu. Barometrul cădea.

Ridan o trimise pe Nataşa să se culce şi rămase singur cu Ana. Noaptea, în organismul ei se petrecuse un proces furtunos de reanimare. Tresăririle izolate, care îi puneau în mişcare anumiţi muşchi se repetau tot mai intens, cuprinzându-i aproape tot corpul. Muşchii parcă-i tremurau de dorinţa de a acţiona liberi. Aceasta a durat o oră şi jumătate. Apoi, dintr-o dată, s-a întrerupt orice mişcare. Şi din nou Ana zăcea, cufundată într-un somn adânc, parcă mai adânc decât înainte...

Ridan, lângă ea, se străduia să înţeleagă ce se petrece. Era vreo etapă pe drumul restabilirii activităţii creierului sau, dimpotrivă, o răbufnire a agoniei, drumul înapoi spre moarte?...

Pe la ora zece dimineaţa norii acoperiseră tot cerul, primele săgeţi ale fulgerelor brăzdau văzduhul, copacii îmbâcsiţi de praf începuseră să foşnească salutând furtuna mult aşteptată. Începu o ploaie torenţială, cu descărcări electrice şi vânt.

Posomorit, nebărbierit, Ridan se desprinse deodată din gândurile lui apăsătoare, se îndreptă de spate, se apropie de fereastră şi o deschise larg. Mirosul amărui al furtunii se năpusti în sala de operaţii.

Cu un trosnet uscat o rafală grea de tunete se năpusti o dată cu vântul în odaie, perdeaua tremurătoare a ploii se înmuie în aur.

Ridan se apropie din nou de Ana.

Şi atunci văzu… sau poate era din nou o părere: în ultimul timp ochii lui obosiţi îl trădau atât de des… Nu, văzu şi auzi un oftat adânc, care pentru întâia oară schimbă ritmul prea uniform al respiraţiei liniştite. Apoi buzele tresăriră şi se întredeschiseră puţin…

Pe Nikolai îl trezi soneria telefonului, şi încă buimac de somn, puse mâna pe receptor.

— Vino aici! Şi cheam-o pe Nata! răsună triumfător în receptor glasul lui Ridan.

Nikolai înţelese. Imbrăcându-se din mers, se năpusti în sala de operaţii. Nataşa, desculţă, cu un halat pe ea, îl ajunse în prag. Fără să spună niciun cuvânt, Ridan se dădu într-o parte, lăsându-le lor locul lângă masă.

Se aplecară amândoi asupra Anei, privind îngrijoraţi faţa, buzele şi genele umede, chiar atunci închise.

— Ania! rosti încet dar ferm Nataşa.

Deodată pleoapele se întredeschiseră şi sprâncenele se ridicară puţin. Ana privi, îşi mută privirea asupra lui Nikolai, apoi din nou închise ochii obosită.

— Kolea! şopti ea, abia auzit.

Ieşindu-şi din fire de fericire, uitând totul pe lume, Nikolai îşi lipi buzele de faţa ei, într-un sărut fierbinte, primul sărut.

Nataşa se sperie de această ieşire nestăpânită – poate nu trebuie – şi luându-i capul în ambele mâini, îl îndepărtă cu duioşie. Amândoi se uitară în urmă. Ridan nu era în cameră. Nikolai alergă în laboratorul vecin, „de plumb ’. În fundul laboratorului, sprijinit de pervazul ferestrei, Ridan, cu umerii aduşi, îşi apăsa cu amândouă mâinile batista pe faţă. Umerii îi tresăreau.

★

⋆

Oamenii năzuiesc întotdeauna spre fericire.

Fiecare o înţelege în felul său şi fiecare în felul său caută să ajungă la ea, o urmăreşte sau o aşteaptă. Dar iată că fericirea vine şi, în câteva zile, sau chiar în câteva ore, omul se obişnuieşte cu ea, aşa cum se obişnuieşte cu bătăile pro priei sale inimi şi încetează s-o mai simtă. Aceasta este o

fericire personală, izolată. Ea este trecătoare. Ar părea că nimic nu poate fi mai scump, mai preţios decât viaţa, viaţa care ne dă posibilitatea şi fericirea de a crea, de a făuri fericirea altora, de a contribui la această fericire. De câte ori n-am reuşit, aproape fiecare dintre noi, într-un fel sau altul, să scăpăm de o primejdie, să ne salvăm viaţa, dar oare mult timp a durat senzaţia aceasta de fericire a vieţii salvate? O clipă doar!

Fericirea celor din preajma lui Ridan, în schimb, era neţărmurită, vastă ca oceanul; ea cuprinse cu tărie şi pentru multă vreme sufletele lor. Fiecare simţea această fericire ca o fericire a lui personală: Ana trăia, Ana va trăi, durerea cumplită care până atunci îi stăpânise nu mai exista! Toţi se schimbaseră; se întorseseră parcă la viaţă şi chipurile lor radiau. Nu mai evitau să se privească în ochi ca oamenii înfrânţi de durere; dimpotrivă, întâlnindu-se mereu unii cu alţii, căutau aceste priviri, pentru ca din nou şi din nou să se înflăcăreze de fericire, să se îmbrăţişeze, şă-şi strângă mâinile. Începură să se iubească mai mult şi mai sincer unii pe alţii.

Dar la toate acestea se adăugase şi sentimentul că s-a săvârşit o minune. Da, minunea se săvârşise totuşi! Ceea ce înainte era imposibil, devenise posibil. Raţiunea căpătase o nouă putere asupra naturii şi minunea lui Ridan aparţinea acum omenirii. Iată de unde pornea acest ocean al fericirii. Ana nu se sculă dintr-o dată din pat.

Prima licărire de conştiinţă nu avea întreaga ei complexitate organizată de memorie. Era numai o simplă percepere, o viziune. Şi o nesfârşită slăbiciune a muşchilor, a nervilor. După primul cuvânt, mai mult ghicit decât auzit de Nikolai, Ana căzu din nou în neştire şi în somn. Peste şase ore deschise iarăşi ochii. Acum în ei se citea teama, iar respiraţia trăda emoţia.

— Unde-i P!... Asta era tot ce reuşi să audă tatăl care se aplecase deasupra ei.

înţelese. Pe scurt, în două-trei fraze, îi povesti ce era mai important despre Wiekling. Ana se linişti.

Ridan nu-şi slăbea nici pentru o clipă vigilenţa. Cu atât mai mult acum nu putea admite niciun fel de greşeală, nu putea admite complicaţii. Garda lângă Ana nu înceta, funcţionând zi şi noapte. Ca şi mai înainte, în fiecare zi i se făceau toate analizele. În fiecare dimineaţă, Ridan şi credincioşii săi colaboratori, Vikentie Sergheevici şi Ivan Lukici, o cercetau cu atenţie, o palpau, o ascultau, strângeau şi îndoiau, pipăiau corpul slab al Anei, înţelegând complexitatea atât de subtilă a proceselor lui interioare şi luând toate măsurile când constatau că ceva nu e în regulă.

După o altă săptămână, Ana începu să meargă. Peste două săptămâni coborî pentru întâia oară în grădină. Analizele şi cercetările fură întrerupte. Refacerea ei decurgea energic şi destul de repede.

De îndată ce Ana prinse destule puteri, Ridan îl chemă pe anchetatorul care aştepta de mult acest moment, pentru a căpăta informaţiile de care avea nevoie direct de la victimă. Atunci, pentru prima oară, toţi cei din casă aflară de la Ana toate amănuntele întâmplării tragice de pe Ufa.

După întrevederea Anei cu anchetatorul, Nikolai îşi aştepta cu nerăbdare rândul să facă de gardă. Nu se mai putea stăpâni. Dar până acum nu-şi spuseseră niciun cuvânt despre ce era mai important. Se străduia chiar să-şi ascundă privirile care se umpleau de atâta duioşie ori de câte ori se opreau asupra ei. Dacă era necesară această rezervă, Nikolai nu ştia. Dar nu putea să o tulbure. Ridan îi interzisese de la bun început să-i amintească de Wiekling, de catastrofa de pe Ufa…

Acum însă nimic nu-l mai împiedica.

Seara se scurgea încet. Nikolai şedea în sufragerie singur. Cu ziarul în faţă, şi se gândea ce să-i spună Anei… Pe la ora zece, Nataşa ieşi din camera ei în halat, cu prosopul pe mână, şi îl privi mirată pe Nikolai.

— Ce aştepţi, Kolea? Nu mai e nevoie să facem de gardă. Nu ţi-a spus Konstantin Aleksandrovici?

— Nu, nu mi-a spus nimic – răspunse Nikolai şi Nataşa, observându-i amărăciunea, îi zâmbi încurajator.

— Intră, ai o jumătate de oră la dispoziţie. Până îmi fac eu baia…

Nikolai se apropie tăcut de pat, şi o privi ţintă în ochi. I se părea că Ana i-a ghicit gândurile şi-l cheamă. Ana tăcea. Apoi îi întinse mâna… chiar asta era mişcarea pe care el o aştepta. Luă mâna slabă, subţire, cu degetele lungi, fine, îşi lipi obrazul de ea şi-o sărută. Cu ochii ei mari, întunecaţi,

Ana îl privea serios şi deschis, vrând parcă să surprindă ceva de necuprins. Se ridică în sfârşit în capul oaselor şi-şi cuprinse genunchii cu braţele.

— Nu i-am povestit astăzi tot anchetatorului – spuse ea. Am ascuns ceva, dar el n-avea nevoie de asta… De altfel e o chestiune care numai pe noi ne priveşte… Atunci când am adormit, acolo, în spatele tufişurilor, înainte de venirea lui Wiekling, am avut un vis. Se făcea că stau în apă, iar lumina era atât de orbitoare încât nu puteam să deschid ochii şi nu ştiam încotro să merg. Îmi era teamă şi te-am chemat. Dumneata ai venit, m-ai luat în braţe, m-ai dus pe mai… şi mi-ai spus: „Uite, aşa o să mergem împreună… Toată viaţa împreună…” Când mi-am revenit, asta mi-am amintit mai întâi.

— Aniutka, draga mea, este doar acelaşi lucru pe care şi eu voiam să ţi-l spun!

Sărind în picioare, o luă în braţe, învelită în pătură, o lipi de pieptul lui şi, sărutând-o, o purtă prin cameră. I se părea că este imponderabilă.

— Aşa a fost, Ania?

— Aşa, Kolea! Deci… pentru totdeauna?

— Pentru totdeauna, Aniutka!

— Şi eu… pentru totdeauna! Iar acum, aşază-mă înapoi pe mai şi pleacă! Pentru astăzi ajunge! Da?… Kolea, dragul meu, sunt fericită!

— Şi eu, Ania. Somn uşor…

Ieşi aproape în fugă din cameră, simţind acum şi el nevoia să rămână singur.

Capitolul XVIII TOT MAI DEPARTE

Viaţa intra treptat în făgaşul ei. Fericirea neţărmurită care pusese stăpânire pe toţi cei din preajma lui Ridan îşi făurea minunile fireşti: odihnea nervii obosiţi, dădea naştere unor rezerve noi de energie, făcea lumea minunată şi, puţin, parcă în glumă, încurca gândurile şi treburile oamenilor.

Mămicuţa restabilise ordinea în laboratoare, strânsese tot utilajul folosit la reanimarea Anei. Ridan „dădu o raită" prin Institut, organiză câteva consfătuiri cu colaboratorii, puse la punct şi îndrumă munca lor, apoi trecu la continuarea „gradării", rămasă neterminată.

Nikolai avea multe griji cu producerea în serie a G.M.ului adaptat pentru scopuri de apărare. Schimbările în construcţia aparatului erau urmările directe ale experienţei pe care Nikolai o făcuse cu prilejul operaţiei de la farul Stenşer. Crea ca şi înainte, pasionat, cu o precizie elegantă dar fără să mai facă excese de meticulozitate în ceea ce priveşte finisarea şi documentarea necesară. Ba din când în când mai şi greşea, încurcând câte ceva... Asta ca o consecinţă a fericirii lui. Acum înţelegea prin ce se deosebeşte dragostea copleşitoare pentru Ana, de dragostea celorlalţi oameni apropiaţi faţă de ea.

Mai prost era pentru Nataşa. Ea se obişnuise mai devreme decât toţi ceilalţi cu reîntoarcerea Anei din nefiinţă, fericirea ei se cerea împărtăşită, iar Fiodor era atât de departe I Bineînţeles, Fiodor ştia tot, dar cât de chinuitor de mult trecea până ajungeau scrisorile la el şi până răspundea la de!

Curând Ridan primi un telefon de la comisarul poporului. Acesta avea nevoie de o consultaţie urgentă cu Tungusov referitor la o invenţie „foarte interesantă". El ceru îngăduinţa să vină personal la Institut împreună cu inventatorul.

— Vreau, cu prilejul ăsta, să vă văd pe toţi – spuse el. Am să vin seara, să stau o oră-două, să mă odihnesc, să respir din aerul vostru dătător de viaţă. Se poate?

Profesorul îi adună pe toţi şi dădu alarma. „Nu vine comisarul numai pentru asta” – se gândea el.

Seara, când cei din vilă abia apucaseră să termine pregătirile în vederea întâlnirii, jos răsună un sunet scurt şi energic al soneriei.

Comisarul poporului veni întovărăşit de un tânăr uscăţiv, blond. Trăsăturile feţei lui arătau că a trecut prin multe în viaţă. Atenţia gazdelor, care ieşiră în întâmpinarea oaspeţilor, îl intimidă în mod vădit.

— Salut pe vrăjitorii secolului XX! Uite, abia acum am găsit o denumire care vi se potriveşte – exclamă vesel comisarul poporului, strângând puternic mâinile tuturor. Vi-l prezint pe tovarăşul Hans Rickert... Ţi-l încredinţez dumitale, Ana Konstantinovna. Vorbeşte numai nemţeşte şi l-am adus la Nikolai Arsentievici să ohibzuiască asupra propunerii pe care ne-o face. Aşa că, te rog să-i fii tălmaci!

— E neamţ? îl întrebă Nataşa, alarmată.

Comisarul poporului izbucni în râs.

— Şi ce dacă-i neamţ? Sunt nemţi şi nemţi.

Strângând mâna profesorului, tânărul îl privi ţintă, de parcă ar fi încercat să-şi aducă aminte de ceva…

Ridan îi sfătui pe Ana şi pe Nikolai să-l invite pe noul oaspete în cabinetul acestuia din urmă, pentru ca acolo, netulburaţi de nimeni, să lămurească despre ce este vorba. Nataşa îi însoţi. Alarmată de amintirile întunecate, îl urmărea cu atenţie pe străin.

— Îmi pare cunoscut, l-am văzut undeva... — bolborosi Ridan când tinerii ieşiră. E o invenţie valoroasă?

Comisarul poporului nu se grăbi să-i răspundă.

— Nu-i vorba atât de invenţie, cât de însuşi tânărul acesta – spuse el. De altfel, aveţi puţină răbdare. Se vor lămuri ei repede şi vor da buzna aici. M-am gândit să 18 fac o surpriză. Hai, deocamdată, să vorbim despre altceva. Spuneţi-mi, sunteţi foarte ocupat în prezent?

…între timp, în camera lui Nikolai se „lămureau lucrurile”. Tinerii se aşezaseră în’jurul biroului, Nikolai îi puse oaspetelui în faţă hârtie şi creion.

— Ar trebui mai întâi să aflăm câte ceva despre el – spuse Nikolai. Oare ce fel de om o fi? Ania, întreabă-l unde lucrează!

— Deocamdată, nicăieri – răspunse „neamţul”. Abia am venit în Uniunea Sovietică. Sunt antifascist.

— Sunteţi inventator? Inginer?

— Nu. Sunt radiotehnician. Dar sunt posesorul unei invenţii care poate să fie de mare folos Uniunii Sovietice.

Prietenii se priviră între ei. Aşa spunea şi Wiekling.

Atenţia încordată, chiar bănuitoare a celor din jur îl intimida şi îl apăsa pe musafir. El şedea într-o poză obişnuită, strângându-şi palmele între genunchi şi se străduia să nu se uite la nimeni.

Deodată faţa lui se transfigura. Se sculă repede din fotoliu şi aplecându-se peste masă, îşi aţinti privirea pe perete: acolo atârnau OSL-urile lui Nikolai, cea mai vie mărturie a victoriilor lui din „eter”.

— Sunteţi radioamator?! exclamă el, adresându-se lui Nikolai.

— Da – răspunse acesta.

— Nu cumva… eu2bd?

— Da, ăsta e indicativul meu…

Tulburat, neamţul îşi trecu palma peste frunte, apoi luă creionul de pe masă.

— Ştiţi asta? Şi scrise cu litere mari pe hârtie: LMRWWAT.

— Dumneata eşti?! Nikolai îl apucă de mână. Ochii tânărului străluceau. Fetele băteau din palme: dintr-o dată, totul se limpezise.

Nataşa deschise larg uşa şi intră în goană în sufragerie.

— El este! ţipă ea. Konstantin Aleksandrovici, el este, neamţul nostru, prietenul nostru! Chiar el!

…Şi iată-i pe toţi în jurul mesei, pentru pregătirea căreia trudiseră mult în ziua aceea şi tuşa Paşa şi Nataşa, şi Ana, în faţa cupelor cu şampanie. Comisarul poporului râdea vesel, fără griji; se vede că într-adevăr se odihnea sufleteşte în mijlocul noilor prieteni, pe care îi îndrăgise.

Privind ţintă faţa Anei, el spuse:

— Iată pentru cine am venit mai ales... Lazăr înviat din morţi! Aşa minune, mai zic şi eu! Simţi asta, nu-i aşa?

— De simţit, nu simt, dar înţeleg – zâmbi Ana.

— Chiar nu simţi niciun fel de urmări?

— Profesorul susţine – adăugă pe un ton serios Nikolai

— Că moartea în general îl „înviorează" pe om.

Comisarul poporului râse.

— Aşa o fi. Suntem obligaţi să-l credem: cine altul să ştie dacă nu el, făcătorul de minuni?

Treptat, discuţia se mai potoli, se desfăşura acum mai liniştit, mai sobru. Şi pe neobservate, comisarul poporului o îndreptă pe făgaşul dorit. Cu întrebări prudente, el o făcu pe Ana să-i povestească, pentru întâia oară viu şi amănunţit, despre propria ei moarte, îi făcu pe Nikolai şi pe Nataşa – povestind cu emoţie, uneori completându-se şi corectându-se unul pe celălalt – să înţeleagă unele amănunte ale acelei seri şi nopţi cumplite de pe Ufa; suscită într-atâta pasiunea lui Ridan pentru propriile sale idei referitoare la puterea omului asupra propriului său organism, încât îl făcu să dezvăluie tainele „învierii" fiicei sale, pe care încă nu le povestise nimănui.

Şi iată-i, fără să mai vadă, fără să se mai audă, fără să-şi mai simtă încordarea sau strângerea bruscă a mâinilor, urmărind ca pe o peliculă de film viaţa fără greşeli, fără deformări...

Hans Rickert asculta şi el cu interes. Când Ana, când Ridan îi traduceau cu glas scăzut sensul celor vorbite.

Veni apoi rândul lui să povestească.

Hans avea un fel cu totul deosebit de a relata fapte laconice, comunicări scurte, informaţii decupate parcă din ziar. După povestirile celorlalţi – vii, puternic colorate prin propriile lor stări de spirit – vorbele lui părură la început seci, zgârcite.

Dar peste câteva clipe îşi dădură toţi seama că acesta era chiar felul de a fi al povestitorului: faptele se legau între de şi dădeau naştere unor figuri tot mai însufleţite de oameni – Gross, Mullemberg, naziştii, el însuşi, Hans...

parcă printre rânduri se contura şi se colora psihologic, în culoarea tragediei, sensul misterioasei „explozii de la Miinchen”.

Acum aflară, în sfârşit, prietenii cum s-a născut în mintea acestui tânăr muncitor planul îndrăzneţ de a lua legătura prin radio cu necunoscutul prieten sovietic pe care doar îl ghicise, îl „simţise”, cum au apărut aceste litere uimitoare – LMRWWAT – care au jucat un 10l atât de important în toate evenimentele vieţii lor din ultimii ani.

într-adevăr! Dacă Hans n-ar fi născocit „această cheie” şi nu i-ar fi transmis-o lui Nikolai, poate că Ridan n-ar fi intrat niciodată în posesia „generatorului de minuni”. Şi atunci n-ar fi existat nici victoriile ştiinţifice ale lui Ridan, nici crima lui Wiekling, nici demascarea lui, nici pieirea şi salvarea Anei. N-ar fi fost nimic din toate acestea!

— Povestiţi cum aţi reuşit să pătrundeţi la noi în Uniune! îi sugeră comisarul poporului.

Hans vorbea, Ana traducea…

Sunt aproape două luni de atunci… Se afla la masă, în cabina-salon a „Ervallei”, când a înţeles că e pierdut, că l-au otrăvit şi, pierzându-şi cunoştinţa, şi-a lăsat capul pe mâini ca să nu-l mai ridice niciodată. Apoi, când l-a ridicat totuşi, s-a convins că e viu, sănătos, şi că a fost salvat de prieteni.

Nimeni nu i-a explicat ce se întâmplase: era un secret de stat. Dar mintea lui ingenioasă nu se putea linişti. Unele observaţii pe care le-a făcut de îndată ce şi-a revenit în simţiri l-au convins că n-a fost otrăvit. L-a cuprins somnul ca şi pe toţi cei care se găseau atunci pe „Ervalla”, un somn desigur provocat în mod artificial, de la distanţă, fără îndoială cu scopul de a captura neatinsă nava spionilor. Grănicerii sovietici i-au luat pe toţi ca din oală. Dar cum de au putut fi adormiţi oamenii de la distanţă?

Venind azi aici, l-a recunoscut pe profesor: el era civilul acela care a venit pe vas cu grănicerii. Iar acum, din cele auzite, şi-a dat seama că există un generator de radiaţii ce acţionează asupra creierului, creat de acest admirabil

savant sovietic care a reuşit să învingă chiar moartea…

Acum îşi aminti şi Ridan unde a văzut chipul acesta, ochii aceştia duşi adânc în fundul capului. Şi îşi aminti cuvintele maiorului, rostite atunci cu căldură: „Aţi salvat viaţa acestui flăcău cumsecade…” Află toate acestea şi Nikolai, care atunci rămăsese la far…

Terminându-şi povestirea, Hans Rickert se ridică în picioare şi întorcându-se spre Ridan şi spre Nikolai spuse:

— Îmi dau seama că aparatul dumneavoastră care provoacă somnul este un mare secret al statului sovietic. Şi n-aş fi ştiut de existenţa lui dacă n-aţi fi discutat astăzi deschis, în faţa mea. Dar vă rog să aveţi toată încrederea. Nimeni, niciodată, nu va afla nimic de la mine. Iar acum, daţi-mi voie – îşi duse mâna la piept – să vă mulţumesc din toată inima. Dacă n-aţi fi fost dumneavoastră, n-aş fi putut îndeplini ceea ce socoteam de datoria mea să îndeplinesc. Fără dumneavoastră aş fi fost acum undeva, pe fundul Mării Baltice… cu o greutate legată de picioare. Iar viaţa… este totuşi cel mai minunat lucru.

— Curios!… exclamă Nikolai, abia înţelegând parcă ideea care-l ului. Şi se întoarse spre Hans. Acum două luni aţi venit la noi şi aţi transmis autorităţilor mesajul lui Miillenberg. Dar ce s-a întâmplat mai târziu… după două săptămâni, când noi eram pe Ufa… Nu mai înţeleg nimic! Am primit de la dumneavoastră o radiogramă cu textul invenţiei lui Gross! Cum vine asta? De unde aţi transmis-o?

Hans căzu pe gânduri.

— Aţi primit tot textul calculelor lui Gross? întrebă el.

— Nu, numai începutul. Apoi emisiunea a fost bruiată.

— Ce veste bună îmi daţi! Acum sunt liniştit. Deci nu l-au prins! Vedeţi, am încredinţat unui tovarăş de nădejde misiunea de a rămâne în legătură cu dumneavoastră. Şi i-am lăsat textul cifrat să vi-l transmită. Pentru orice eventualitate. Putea să mi se întâmple ceva, să nu ajung până aici. Mă înţelegeţi… Dar cum aţi primit radiograma dacă eraţi într-o călătorie cu barca? Aţi luat aparatul cu voi?

— Nu – râse Nikolai. Dar când am plecat, mi-am lăsat şi

eu un prieten în loc… El mi-a transmis textul…

— Ştiţi – spuse pe neaşteptate comisarul poporului – nici nu vă închipuiţi cât de curată este atmosfera aici, cât de bine mă simt printre voi, cât de înviorătoare este prietenia voastră sinceră, trainică…

— Şi nu numai prietenia – insinuă Ridan.

— Da?! Aha, înţeleg! Şi comisarul poporului îşi întinse amândouă mâinile, arătând deodată pe Ana şi pe Nikolai. De altfel, să spun drept, am cam băgat de seamă… Ei, atunci hai să umplem cupele… Aşadar…

— Pentru dragoste! toastă Nataşa încet dar ferm, fără să zâmbească.

Mijindu-şi ochii, comisarul poporului o privi şi lăsă cupa jos.

— Staţi niţel, ceva nu-i în regulă aici!

— Da, într-adevăr – confirmă Ridan. De la masa noastră lipseşte Fiodor Ivanovici. Dar o să vină în concediu şi atunci totul va fi în regulă.

— Fiodor Ivanovici? Cine-i ăsta?

— Inginerul Reşetkov… Îl cunoaşteţi, iniţiatorul „uscătoriei”. Vă mai aduceţi aminte?

— A, da, cum să nu-mi aduc aminte! Şi o aprob pe Nataşa! Dar unde-i el?

— În Primorie, locotenent al trupelor de grăniceri. A plecat imediat după întâmplarea de pe Ufa.

— Lasă, Nataşa, nu te necăji, toate la timpul lor! Şi nu uita că depinde de noi ca acest timp să vie cât mai repede

— Spuse comisarul poporului. Iar prietenia, chiar şi în dragoste, rămâne lucrul principal… De aceea să ridicăm paharul pentru dragoste şi prietenie! Iar acum, daţi-mi voie să vă fac o comunicare. Astăzi, la o şedinţă a Prezidiului Sovietului Suprem s-au luat câteva hotărâri care vă interesează. Prima… comisarul poporului scoase din buzunarul de sus al hainei o hârtie îndoită, o desfăcu şi citi: „Pentru descoperiri ştiinţifice de foarte mare importanţă în domeniul fiziologiei şi pentru merite excepţionale în problema apărării ţării, se conferă Ordinul Lenin

profesorului Ridan Konstantin Aleksandrovici şi Institutului de fiziologie experimentală condus de el…”

Ridan sări de la locul lui. Se scularǎ şi ceilalţi în picioare şi zgomotul aplauzelor frânse dintr-o dată tăcerea încordată. Comisarul poporului ridică mâna.

— Staţi, prieteni! N-am terminat I „Pentru descoperiri ştiinţifice în domeniul radiotehnicii, de o mare importanţă pentru industrie şi apărare, se conferă Ordinul Lenin ingi nerului Tungusov Nikolai Arsentievici…” Şi mai sunt şi alte decorări pentru colaboratorii din Institut. Permiteţi-mi să vă felicit, tovarăşi, pentru această răsplată bine meritată.

Tinerii se adunară în camera lui Tungusov: Hans luă cunoştinţă, cu mult interes, de unele perfecţionări în tehnica undelor scurte preconizate de Nikolai.

„Bătrânii” rămăseseră singuri în sufragerie. Ridan aştepta această clipă. Observase de mult urmele unei îngrijorări în comportarea comisarului poporului.

— Sunteţi îngrijorat? întrebă Ridan. Poate în legătură cu Wiekling…

— Nu, asta-i ceva secundar. Am mult de lucru. Sunt cam obosit.

Ridan nu vru să insiste.

— Şi care-i soarta lui Wiekling?

— Deocamdată se fac cercetările, încă nu se ştie nimic precis.

Ridan îl privi atent pe comisarul poporului, dar tăcu. Acesta oftă şi-şi desfăcu mâinile:

— Să nu mai vorbim despre asta, Konstantin Aleksandrovici… Iată, vin şi tinerii! E timpul să plecăm! Comisarul poporului se sculă în picioare. Haide, Hans! Cred că zilele acestea o să-ţi poţi începe munca aici, la inginerul Tungusov. Tradu-i, te rog, Ana Konstantinovna… Nikolai Arsentievici o să te ajute. Va trebui să daţi viaţă acestei maşini a lui Gross. Nu poţi să te plângi că n-ai de lucru… De altfel şi cu pregătirile în vederea producţiei în serie a generatorului dumitale o să ai destul de lucru. Nu uita că trebuie să te grăbeşti.

— De ce? Sunt veşti alarmante?

— Mda... oarecum... — răspunse evaziv comisarul poporului.

— Maşina lui Gross?

— A, nu... La ea probabil că au renunţat. E vorba de alte arme de exterminare. Dar asta nu trebuie să te îngrijoreze şi să te distragă. Predă documentaţia pentru producţia în serie la uzină şi ocupă-te mai departe de treaba dumitale. Asta-i deviza noastră acum: tot mai departe... şi mai repede...

— Dar acolo, la uzină, n-o să tărăgăneze prea mult? Dacă întârziem cu producţia în serie... — începu Nikolai, încruntându-se.

— Ei şi? îl întrerupse Ridan pe un ton lipsit de orice griji. Atunci ne vom folosi de alte „generatoare de minuni”, mai desăvârşite.

— De care?!

— Uite, de acestea, veritabile generatoare de minuni – râse Ridan ducându-şi palma la fruntea lui Nikolai. Avem doar destule...

i-a înţeles soarta; peiitru că nimic în lume nu cade din cer, nu se naşte dintr-o dată, într-o clipă, oi creşte încet şi treptat din rădăcini adânc înfipte în trecut.

ÎN LOC DE **EPILOG**

Aşa apare tot ce e nou: orice descoperire ştiinţifică, orice invenţie, orice eveniment din viaţa obştească, un nou soi de plante – tot, oricât de neaşteptată ar părea apariţia lui. Totul este rezultatul trecutului şi baza viitorului. Dacă am găsi aceste înlănţuiri în trecut, dacă am surprinde legile apariţiei acestor înlănţuiri, am putea vedea lucruri şi fenomene care abia urmează să apară. Asta e semnificaţia evenimentelor din romanul nostru.

Asta-i tot ce se poate povesti despre acele evenimente uimitoare care marchează începutul unei noi epoci din viaţa oamenilor.

Ea încă n-a venit, sau abia vine epoca aceasta. Dar ce importanţă are? începutul a tot ce creează omul se ascunde

în adâncul minţii lui, în adâncurile ştiinţei lui. Nu întotdeauna acest nou devine dintr-o dată pentru toţi o realitate accesibilă. Din diferite şi complicate motive, pentru aceasta e nevoie uneori de multă vreme.

Nu-i nimic. Timpul trece. Istoria face paşii săi ireversibili şi tot acel nou, acel viitor pe care l-am cunoscut acum, va fi neapărat prezentul. Şi atunci fiecare va lua cunoştinţă de acest „trecut viitor”.

E ciudat, nu-i aşa? „Trecut viitor”! Aşadar, viitorul poate fi şi trecut? Aşadar există şi acum, în prezent, acest viitor care încă n-a venit?

— Da, da, da! Există şi acum! El trăieşte în inimile, în năzuinţele fierbinţi, în calculele reci, în imaginaţia acelora care ştiu să privească înainte, şi nu numai în imaginaţia lor.

Astfel de oameni există. Pentru noi, ei sunt oameni obişnuiţi, oameni care creează viitorul; trăiesc alături de noi, studiază, muncesc, meditează la ceva şi uneori se comportă cam ciudat şi de neînţeles. Dar poate că aşa trebuie. Dar noi nu cunoaştem călătoriile lor misterioase în trecut şi în viitor, nu ştim cum, de unde, din viitor, scot ei acel nou pe care noi, după aceea, atât de liniştiţi îl includem în viaţa noastră.

Da, există astfel de clarvăzători. Obişnuit, fiecare dintre ei vede numai un anumit amănunt al viitorului, căruia i-a urmărit drumul de la izvoare, i-a surprins legile dezvoltării,

CUPRINS

CUVINT ÎNAINTE 5
DIN PARTEA AUTORULUI 9
PARTEA ÎNTÂI
Nu-i linişte în lume 15
CAPITOLUL I: Semnale din Apus
CAPITOLUL ÎI: Vila din Ordânka 46
CAPITOLUL III: Aparatul doctorului Gross…
CAPITOLUL IV: Al patrulea grup de acumulatoare 9®
PARTEA A DOUA
Şapte litere LMRWWAT 145
CAPITOLUL V: „G.M.” 147
CAPITOLUL VI: Ridan prezintă probe materiale 8
CAPITOLUL VII: Din nou cele şapte litere... 212
PARTEA A TREIA
Cine caută găseşte 235

CAPITOLUL VIII: Întâlnirea 237
CAPITOLUL IX: Cheia a fost găsită.. 279
CAPITOLUL X: Razele morţii 305
CAPITOLUL XI: Veşti despre explozie... 328
CAPITOLUL XII: Comori ale maltei frecvente.. 358
PARTEA A PATRA, Razele vieţii
CAPITOLUL XIII: Profesorul caută unda... 397
CAPITOLUL XIV: La frontiera de nord... 445

I Vechea denumire, până în 1925, a marii uzine metalurgice,. Serp i molot” din Moscova, (n.t.)